KSIĘGOZBIÓR UMIASTOWSKICH

(Osius post obitum

MESSIASZ PRAWDZIWY

Mistrz. B. Orient. Sk.

IEZVS CHRYSTVS SYN BOZY;

...początku świata, przez wszystkie wieki ludziom od Boga Obiecany, ... ludziey oczekiwany, y w ostatnie czasy; dla Zbawienia ludzkiego; na ...iat Posłany, po przyściu zaś swym, za Błogosławieństwem W. ...oce w Bogu Przewielebnego IE. Mści: Oyca INNOCENTEGO GIZIELA, Archimandryty Swętey Wielkiey Cudotworney Lawry Pieczarskiey, Stauropigij S: Æcumenici Patriarchæ Constantinopolitani, Od Grzesznika GALATOWSZ. Czernihowskiego,

IOANICIVSZA KIE. Archimandryty

Kijcwo Pieczarnemu rozmaitemi znakami, y na Chrystusowe Męczeństwo Krzyżowe, Ręce, Nogi, Bok, Głowę, Włosy, Oczy, Usta, Brodę, Twarz, Ciało, Krew, Rany, Cierpienia, Śmierć, Pogrzebienie, Zmartwychwstanie, Wniebowstąpienie, Siedzenie po prawicy Oyca, Przyście na Sąd, Ostatnie Sądzenie, Wieczne Królestwo, Wieczne Potępienie, Wieczne Zbawienie, Wieczne Życie, Wieczną Chwałę, Wieczną Radość, Wieczne Weselie, Wieczne Pokoy, Wieczne Uciechy, Wieczne Rozkosze, Wieczne Dobrodziejstwa, Wieczne Miłosierdzie, Wieczne Łaski, Wieczne Błogosławieństwo, Wieczne Obietnice, Wieczne Przymierze, Wieczne Odkupienie, Wieczne Zmiłowanie, Wieczne Przebaczenie, Wieczne Odpuszczenie, Wieczne Wybawienie, Wieczne Uwolnienie, Wieczne Oswobodzenie, Wieczne Ocalenie, Wieczne Zachowanie, Wieczne Opatrzenie, Wieczne Ratunek, Wieczne Pomoc, Wieczne Obrona, Wieczne Tarcza, Wieczne Mur, Wieczne Twierdza, Wieczne Zamek, Wieczne Baszta, Wieczne Wieża, Wieczne Dom, Wieczne Mieszkanie, Wieczne Siedlisko, Wieczne Ojczyzna, Wieczne Ziemia, Wieczne Niebo, Wieczne Słońce, Wieczne Światłość, Wieczne Jasność, Wieczne Blask, Wieczne Promień, Wieczne Gwiazda, Wieczne Tęcza, Wieczne Obłok, Wieczne Deszcz, Wieczne Rosa, Wieczne Śnieg, Wieczne Lód, Wieczne Grad, Wieczne Piorun, Wieczne Błyskawica, Wieczne Grzmot, Wieczne Wiatr, Wieczne Burza, Wieczne Wichura, Wieczne Huragan, Wieczne Trzęsienie Ziemi, Wieczne Powódź, Wieczne Ogień, Wieczne Woda, Wieczne Ziemia, Wieczne Powietrze

NA KRZESWIETNY

WSZYSTKIEMV SWIATV SWIECACY HERB
MESSIASZA PRAWDZIWEGO

IEZVSA CHRYSTVSA SYNA BOZEGO,

M P

I CH

S B

KRzyż sie Chrystusow swieci na wysokim Niebie,
Krzyż bowiem za Herb Chrysty wziął w krwawey potrzebie,
Gdy na Krzyżu swoią Krew w ostateczne láta;
Wylał za grzechy wszego szerokiego swiáta.
Prawdziwego MESJESZ Herb Jeº prawdziwy
Pokazuieć narodzie żydowsky zdradliwy.

MES

MESSIASZOWI
PRAWDZIWEMV
IEZVSOWI CHRYSTV_
SOWI, SYNOWI BOZEMV

IEDNO BOZTWO Y PANSTWO Y KROLEWSTWO Y WŁADZE WIECZNÁ; Z OYCEM Y DVCHEM S: MAIACEMV, STWORZYCIELOWI, ZBAWICIELOWI Y ODKVPICIELOWI SWEMV, BARZO DOBROTLIWEMV, CIERPLIWEMV, Y MIŁOSIERDNEMV, STWORZENIE RAK IEº, TEY XIEGI TWORCA, TĘ XIEGĘ IEMV SAMEMV, IAKO SWEMV, Y TEY XIEGI PRINCIPALNEMV TWORCY OPIARVIE Y DEDIKVIE.

MEssiászu prawdziwy, Iezu Chryste Synu Bozy gdy w Nazarethſkiey bożnicy dano tobie Xiegę Proroká Izaiáſza czytać, ználazłeś tam słowá o sobie sámym napiſáne, y czytałeś: *Duch Páński nademną, dlatego, iż mię pomázał*, y Ia stworzenie twoie, dáię tobie do przeczytánia; y tobie sámemu Bogu y stworzycielowi memu ofáruię y dedikuię tę xięgę máłą; zatwą pomocą Bozką; y na pochwáłę wielmożnego Imienia twego Bozkiego napiſáną, y twoim Tytułem nazwaną: Messiáſz Prawdziwy, IEZVS Chrystus Syn Boży, bo iáko w Xięgdze Proroká Izaiáſza czytałeś, tak y wtey Xięgdze będzieſz czytał napiſane te słowa: *Duch Pański nádemną, dlatego iż mię pomázał*, ponieważ twoie Imie: Messiáſz álbo Chrystus tłumaczy ſię: Pomazániec. ieſli Apoſtoł

Luc: 4.

Iſaiæ: 61.

* 2 twoy

BIBLIOTHECA SEMINARII ARCH. IN BIALYSTOK
Nr. S-572

twoy Łukasz Xięgę swa ofiarował y dedikował Theophilowi, do kt re° pisze: *Pierwsze Pisánie zaiste vczyniłem, wtych wszystkich rzeczach Theophile, ktore począł IEZVS czynić y vczyć*, daleko bárziey ia swoią Xięgę powinien iestem dedikować y ofiárować tobie, ktory się możesz nárwać; Theophilo, toiest: Bogu miły, ponieważ dociebie z Nieba podczas Krztu twego, y z obłoku podczas przemienienia twego; Bog Oiciec mowił: *Toć moy iest miły Syn, wktorymem sobie vlubił* przy miż Messiászu prawdziwy tę Xięgę: Messiasz prawdziwy nazwaną; odemnie stworzeniá swego, przezemnie Rąk twoich stworzenie; Ręka Twoią stworzoną, bo wtey Xiędze ia napisałem przeciw nieprzyiácioł twoich żydow, ktorzy Cię prześladowáli, y naukę Bozką z Vst twoich pochozącą bluznili, mowiąc: *Diabelstwo ma y błalcie, czemu go słuchá ciec* á ty mię záto wybawr od wszystkich nieprzyiácioł moich widomych y niewidomych, ktorzy mię prześladuią y bluznią po żydowsku; álbo chcą bluznić Bozkie słowá twoie, na chwałę twoią z Vst moich pochodzące y napisáne, y swoim bluznierstwem chcą Bozką chwáłę twoią zatłumić, y vszczerbek pożytkow zbáwiennych Duszam ludzkim vczynić, boiedni ludzie zli; dla niewmieiętności swoiey, Bozką naukę twoią bluznią, według Apstła we° ludy o heretykách mowiące°: *Ale ci cżegokolwek wiedzieć niemogą, tobluznią*, inszy zaś dla zazdrości; Bozkie Słowá twoie bluznią, á takibył ieden żyd czárnoxiężnik, na imie: Elimás, ktory się przeciwił nauce Apostoła Páwła, y Bluznił Bozkie Słowá twoie; z vst iego pochodzące, żeby oszukał Starostę; y odwiodł od wiary Chrześciańskiey, dlatego Apostoł Páweł dotego żyda mowił: *O synu diabelski! pełny wszelkiey*

Matt: 1.

Matt: 3.

Matt: 17.

Ioan: 10.

Iudas: 1.

Actor: 13.

zdrady, y wszelákiey faleszności. nieprzyiacielu wszelkiey sprawiedliwości, ieszcże nieprzestawasz wywracać Páńskich drog prostych? tak y iá Messiászu práwdziwy z Prorokiem twoim- Hierem: 17.
ierc miászem do ciebie mowię: *Ty wieś co wyszło z vst moich, to dobre było przed obliczności twoią, niebadź że ty mnie ku strachu, ty ieśteś nadzieia moia w dzień vdręczenia, niech się wstydzą ci, ktorzy mię prześláduią, a ia się niezawstydzę, niechsię oni lękaią, a ia niechcyę się lękam, przywiedź nánie dzień vdręczenia, y dwoiákim potrzeniem potrzyi ie.* Ia napisałem wxięgę tey Imie twoie, a ty záto wxięgę żywota napisz imie moie, mowiąc domnie takie słowa, dobrotliwości, szczodrobliwości, łáski y miłosierdzia twego Bozkiego pełne: *Niewymáże Imienia iego z Xiąg Zywota.* Apoc: 3.
małą prozbę moią wnoszę wvszy twoie, spodziewaiącsię więcey od ciebie za pracę moią przyiąć, niżeli ia proszę, bo ty przed moią prozbą wiesz wszystko, czego mi potrzeba, y możesz mi wszystko to dać, dlatego nam taką naukę sám dáłeś, mowiąc: *A modlacie się nieniowcie wiele, iako czynia poganie, bosie im tak zdá, żeby dla wielomowstwa swego byli wysłuchani, a tak niechcieycie się im wtey mierze porownać, álbowiem wie Oiciec waß Niebiesti, czego wam potrzeba, pierwiey niżli go wy prosicie.* Matt: 6.
iáko Kroluiący Prorok wxięgę psálmow swoich dociebie wołał: *Pámiętay Panie na Dawida y nawszystke ciężkość iego.* Tak ia Psalm. 131.
náymnieyszy y niegodny Sługa twoy Messiászu Prawdziwy IEZVSIE; do ciebie wtey xięgę moiey wołam: pámiętay Páńie na Ioaniciufza, y na wszystkie prácy, y trudności, y szkody, y niebezpieczeństwá, y boleści, y wszystkie vtrapienia moie, ktore te xięgę ia na chwałę twoią pisząc podiałem, *Wcyg rzy na pokorę moią y na prácę moią, a ták odpuśćić wszystkie* Psalm: 24.
grzechy moie. Niemáiąc mieszkániá swego, álę tułáiąc się y błąkaiąc poświecie; w cudzych mieszkániach

tę xięgę pisałem, co bez trudności bydź niemoże,
Psalm: 136. ponieważ Psalmográph mowi: *Iakoż będziem śpiewać piosnke Pańską w cudzey ziemi?* naśladowałę ciebie Messi-
Matth: 8. aszu prawdziwy IEZVSIE, ktory mowiłeś: *Liśki swoie iámy máią y ptacy Niebiescy swe gniazda, á Syn człowieczy niema gdzieby głowę swą skłonił.* iednak ty Chrystusie żydow niewiernych; żeby w ciebie Messiásza, y Boga prawdziwego wierzyli, nauczáłeś, mowiąc:
Ioan: 12. *Ia światłość przyszedłem na świat, żeby kożdy; ktory wmnie wierzy, w ciemnościach niemieszkał.* naśladowałem y Apostołá
Hebr: 13. Páwła, ktory napisał: *Niemamy tu miáśte trwałego, ale przyszłego śukámy.* iednák Apostoł Páwet przepowiá
Hebr: 1. dał żydom ciebie Messiásza prawdziwego y Syna Bożego, mowiąc: *Rożliecznie y rożmaitemi śpośoby mowiwszy przedtym Bog do Oycow przez Proroki; naostatek tych cto dni mowił donas; przez Syna.* ták ia Synu Boży niemáiąc miásta trwałego, niemáiąc gdzie bym głowę swoią skłonił, niemáiąc mieszkania swego, ále w cudzych mieszkániách mieszkáiąc, Pisałem tę xięgę, dla náwrocenia żydow niewiernych do Ciebie, żeby niewierni żydzi w Ciebie Messiásza prawdziwego y Boga vwierzyli, y Miásta przyszłego szukáli, w ktorym Mieście przyszłym Niebieskim vczyń mię godnym Messiászu Prawdziwy IEZVSIE mieć mieszkánie zato, że wcudzych mieszkániách mieszkaiąc; tę xięgę pisałem. Kochány Dyscipuł twoy Ián w Apokalipsi mowi: *Potymem widział á ono otworzono drzwi w Niebie, y głos pierwszy ktorym mówił, á ou*
Apoc: 4. *mowi ząmną iako trąba, mowiąc: Wstąp sam.* ták y iáżdy skończę teraźniey sze życie swe doczesne, vczyńmię godnym Messiászu prawdziwy IEZV, na tenczas widzieć drzwi otworzone w Niebie, y słyszeć głos twoy; iáko Trąbę zemną mowiący: Wstąp sam, Amen.

na Iego

WASZEMV NAIASNIEYSZEMV CARſkiemu Welicżeſtwu, Wielkiemu Xiążęciu, Wſzyſtkiey Wielkiey, Máłey y Biáłey Ruſi Monárſze, Pomazáńcowi Bożemu, przynoſzę Cárą Sławy, Xiążęcia pokoiu, Nieba y ziemi y wſzyſtkie Swiátą Monárchę, MESSIASZA PRAWDZIWEGO albo Chryſtuſa, to ieſt Pomazáńca Bożego, ktory mowi: *Duch Páńſki nademną, przeto mie pomázał Pán,* do wyſokolotne Orłá twego; przynoſzę Orłá Nicbieſkiego, ktorego Swięty Ián spomina w Obiawieniu, mowiąc: *A gdy widział smok, iż był zrzucony na ziemię, prześladował niewiaſtę: ktora była porodziłą męzczyznę, y dáno niewieście dwie skrzydłe Orłá wielkiego, áby leciáła od oblicżności wężowey na puſtynią, na mieyſce swoie,* Tu niewiáſtą ſie nazywa Cerkiew swięta naród Chrześciáński, bo Duch S: w Pieſniách pieśni do Cerkwi S:mowi: *Przyidź z Libánu Oblubienicó moia, przyidź z Libánu.* Orłem ieſt wielkim Chryſtus naſz Zbawiciel, ktory niewieście Cerkwi S: dáł dwie skrzydłá, dwoiáki żywot, Bogomyſlny y czyniący, aby temi dwiema skrzydłámi leciáła na mieyſce bezpieczne, y ychodziła od smoka Niewiáſtę prześláduiącego, ktorego spomina Eccleſiáſticus, mowiąc: *Iák od oblicżą wężowego vciekay od grzechow, bo przyſtąpiſzli do niego, vkaſi cie, żeby Lwięta żeby iego zábiiaiące duſze ludzkie.* Żeby ychodziła Niewiáſtá ieſzcże od smoka, ktorego S: Ián w Obiawieniu swym spomina, mowiąc: *Zrzucony ieſt Smok wielki [illegible] on starodáwny, ktorego zowią diáblem y szatánem, kto [illegible] i wſzyſtek okrąg swiátá.* Żeby ieſzcże Niewiáſtá [illegible] ziła od złych ludzicy nieprzyiácioł swoich, krożą ſie smokámi nazywáią, bo Mardocheuſz gdy miał woynę toczyć z Amanem nie-

Iſaiæ: 61.

Apoc: 12.

Cantic: 4.

Eccleſ: 28.

Apoc: 12.

Eſther: 1.

przyia-

przyiaćielem swoim, wten czás przezsen widzał dwoch smokow gotowych ná woynę, ktore Mardocheuſza y Amána znaczyły, sám one widzenie Mardocheuſz ták tłumaczył, mowiąc: *Dwa Smocy ia ieſtem y Aman*, Zeby temi skrzydłámi Orlemi niewiáſta ieſzcze leciáła y vchodziła; od inſzego smoka bárzo stráſznego y okrutnego, od Antychriſta, ktory przed skonczenię swiata na swiát przydźie, y będzie Niewiáſtę; Cerkiew S: prześladować, bo Antychriſta wężem názwał Iákob Patryárcha staro zákonny, mowiąc do syna swego Dana: *Niech będzie Dan wężem na drodze, smiia na ścieżce, że z Danowego pokolenia ma ſie vrodzić Antychriſt, ktory wężem ſie nazywa*, Tego Orła wielkiego Chryſtusa; Prawdziwego Meſſiáſza na wſzyſtkim swiećie Krolуiącego przynoſzę do waſzego Orła; Wewſzyſtkiey Ruſi y w wielu ziemiach Wſchodnich y Zachodnich y Pułnocnych Krolуiącego, bo Orzeł Waſzego Naiáśnieyſzego Cárſkiego Weliczeſtwa; znáczy Sámego Waſze Cárſkie Weliczeſtwo, ktory tey Niewieśćie; Cerkwi S: dáteś dwie skrzydła Orle; gorliwość swą y pomoc, żeby temi Skrzydłámi Orlemi; mogła lecieć y vchodzić na mieyśće bezpieczne, od smoka Niewiáſtę przeſladuiące, ták Argiwi iednego cżáſu Cára niemieli y pytáli swego boga pogáńſkiego, kogo by mieli za Cára obráć: odpowiedział zły duch w bałwáne mieſzkaiący; falſzywy bog pogáńſki: że im Orzeł miáł Cára ukazać, pokilku dniách orzeł przyleciał w dom Agonow, co widząc Argiwi; Agona obráli y vczynili Cárem swoim, ták y Waſzego Naiáśnieyſzego Cárſkiego Weliczeſtwa Orżeł gdy w narodzie Ruſkim znayduie, to znáczy, iż Waſze Náiáśnieyſze Cárſkie

Eſther: 9.

Genes: 49.

Plutarch o Agonie piſze

Cárſkie Weliczeſtwo ieſteś wſzyſtkiey Ruſi Car y Monárcha, dotego Nábuchodonozorá Cára Babilońſkiego; Sám Bog Orłem názwał, mowiąc; *Orzeł wielki z wielkiemi Skrzydłámi, długich członkow, pełen pierza pſtrego*, y Pharáona Cára Ægyptſkiego názwał Bog Orłem, mowiąc: *y ſtał ſie drugi Orzeł wielki z wielkiemi Skrzydłámi y mnogiemi piorámi*, Daleko bárziey Waſze Naiáśnieyſze Cárſkie Weliczeſtwo; Iako Błahoczeſtiwego y Chryſtolubiwego Cára nazywá Bog Orłem Wyſokopárnym, ponieważ Waſze Naiáśnieyſze Cárſkie Weliczeſtwo; lubo Ciáłem na ziemi ſię znáyduieſz, iednak swa myſla y wola; iáko dwiema skrzydłámi Orlemi; z Niebieſkim Orłem Chryſtuſem wyſoko látaſz; y z Nim ná wyſokim Niebie Empireyſkim ſię znayduieſz, vſtawicznie myſląc o Chryſtuſie Bogu swoim, chcąc znim na wieki żyć, y możeſz słowa Apoſtolſkie mowić: *Obcowánie naſze na Niebie leſt* Ieſzcze do Waleczńego Rycerza Waſzego Cárſkiego Náiáſnieyſzego Weliczeſtwa; ktory Rycerz na koniu siedząc Kopiją smoka bije; przynoſzę ia Rycerza walecznego; Meſſiáſza Prawdziwego Chryſtuſa, do ktorego Prorok Dawid mowi: *Przypáś miecz twoy na biodru twoim Namocnieyſzy, poſtacia twoia y Pięknośćia twoia naciągni, fortunnie poſtępuy y Krolуy, dla práwdy y cichości y ſprawiedliwości, y poprowádzi cie dziwnie Prawica Twoia, Strzały twoie oſtre, narody pod cie vpádną, w Serca nieprzyiacioł Krolewſkich*, Ten Rycerz Waleczny Chryſtus na koniu siedząc; bije smoka Krzyżem S: iáką Kopiją, koniem zaś národ Chrześćiáńſki ſię nazywa, że Chryſtusa w sercu y w vſtach swych iáko iezdca nosza Chrześćiánie, myſląc o Chryſtuſie y wychwaláiąc iego, dlatego Iákob Patryárcha starozákonny do syna

Philipb: 3.

Pſal: 44.

swego Dána mowił: *Niech będzie Dán wężem na drodze,*
Genes: 49. *zmija naściężce, kąsaiąc kopyta końskie, żeby spádł nazad iezdźiec iego.*
bo ten zmiy będzie kąsać kopyto końskie, to iest: Antychrift (ktoryśię z Danowe° pokolenia vrodzi) będzie przed skączeniem świáta národ chrześciáński prześladować, żeby vpadł iezdziec, to iest żeby zatłumił y z świáta zgładźił Imie Chrystusowe, ále tego smoka Antychrifta; Rycerz wáleczny Chrystus Mieczem Vst swych; słowem swoim porázi, ktory miecz widział z Vst Chrystusowych wychodzący, w Obiawieniu swoim kochány vczeń Chrystusow, gdy mowi: *A z Vst iego wychodźił miecz*
Apoc: 19. *ostry, áby nim bił narody*, y sam Chrystus Słowo swe mieczem názywa, mowiąc: *Będę walczył zniemi Mieczem*
Apoc: 2. *Vst swoich.* Tym tedy mieczem Duchownym z Vst swych pochodzącym; Słowem álbo roskazániem swoim Chrystus źmija okrutnego y straszneg° Antychrista porázi, według Apostoła Páwła mowiącego: ktorego Pan IEZVS Chrystus żabjie duche
2 Thessal: 2. Vst swoich, bjie Chrystus Krzyżem S: iak kopją ludźiey złych; żydow y pogánow nieprzyiácioł swoich, bjie y diábłow; bije y wszelákie grzechy, ponieważ y grzechy y diábli y ludzie zli, pogánie y żydzi nieprziaciele Chrystusowi; smokámi się nazywáią. tego Rycerza walecznego Chrystusa przyniosłem do walecznego Rycerza wásze° Naiaśnieysze° Carskiego Weliczestwa, bo ten Rycerz na koniu siedzący y kopiją smoka bijący; znáczy wásze Náiaśnieysze Cárskie Weliczestwo, ponieważ Wásze Naiaśnieysze Cárskie Weliczestwo; iáko dobry Rycerz Chrystusow; naśladuiąc Rycerza Chrystusa silnego; zwykłeś na koniu siedzieć, y kopiją smoka porážać. Koń w piśmie S: Cárstwo znáczy,
S: Hierō: in 6. Zachar:

bo

bo widźiał Prorok Záchariász cztery wozy zkońmi zaprzężonemi, ktore znáczą cztery Cárstwa, w pierwszym wozie założone konie rydze znáczą Carstwo Assyryskie, w drugim wozie założone konie wrone zn áczą Cárstwo Perskie, w trzecim wozie założone konie biáłe znaczą Cárstwo Greckie. w czwártym wozie założone konie strokate znáczą Cárstwo Rzymskie, dotego Apostoł Ian w obiá
Iacobus Tyrin: in 6. Apoc:
wieniu widźiał Rycerza siedzące° na koniu rydzym, ktoremu dána moc wziąć pokoy od ziemi, y áby ieden drugiego zabiiał, y dáno mu miecz wielki, przez tego Rycerzá znaczą się Rzymscy Carowie przeszli; bałwochwálcy okrutni, koń rydzy znáczy Cárstwo Rzymskie, w ktorym ci Carowie panowáli, y mieczem Chrześcián wiernych zá wiárę Chrześciańską zabiiáli. záczym y waszego Cárskie° Weliczestwa Koń znáczy Cárstwo Ruskie, ktorym Wásze Naiaśnieysze Cárskie Weliczestwo władnieśz, y natym koniu siedząc iáko wáleczny Rycerz; y Niewiáśtę Cerkiew S: broniąc; smoka siedmiogłow Apoc: 12.
nego y dźieśięć rogow maiącego; od S: Iána Theologa w iego Obiawieniu widźianego y opisanego; belzebuba piekielne°; Krzyżem S: iako Kopiją bijesz y depcesz, według Słow Chrystusowych: *Otom wam dał moc deptánia po wężach y po niedźwiadkach, y po wszystkiey mocy*
Lucæ: 10. *nieprzyiacielskiey.* y Siedm głow zmiiowych; siedm grzechow śmiertelnych, pychę, Łakomstwo, obżyrstwo, zázdrość, gniew, leniwstwo, y wszeteczenstwo krusźysz, bo siedm grzechow śmiertelnych, siedmio głowámi zmiiowemi się nazywáią, ktore Dáwid Krolujący Prorok spomina, mowiąc: *Ty potarłeś Głowy żmiiow w wodźie, Tys skrussył*
Psalm: 73. *głowy żmijow*, dźieśięć też rogow zmiia piekielnego

diábła, dziesięć bluznierstwá, przeciw dziesięciorga przykazánia Bożego; Wásze Naiáśnieysze Carskie Weliczestwo łámiesz, nasladuiąc wtym S: wielkiego, y rownego Apostołom Xiążęcia Włodzimierza Swiętosławowicza, Monarchę Ruskie°, Anteceſſora swe°, ktory od bálwanow odstąpiwszy y w Chrystusa vwierzywszy, bił KrzyżemSwię tym iáko kopiją smokow piekielnych, diabłow; broniąc odnich iáko niewiáste; kraine Ruską, y Duszę swoią, bo S: Włodzimierz Okrzciwszyśię; wszytkie bałwány w ziemi Ruskiey kruszył, palił, w wodę rzucał, y bożnicy wykorzeniał, wktorych bożnicach y bałwánach diábli mieszkáli, y ludziey mową swą zwodzili, áto Włodzimirz S: czynił po wszystkich miastach Ruskich, osobliwie w Kijowie y w Nowogrodzie wielkim, do ktorego przyiachawszy, kázał tam bałwaná pioruna vwiązawszy wlec do rzeki, y wlekąc bić kijámi, naten czás diabeł, ktory w onym bałwánie mieszkał; wielkim głosem żałośnie wołał: biádá, biádá mnie, żem wpadł wręce ludziey niemiłosierdnych, przywlekszy bałwána tego na most, w rzekę wrzucili. Ták y Wasze Naiaśnieysże Cárskie Weliczestwo, gdy człowieczą Duszę y wszystką Rossię iáko Niewiastę od smokow piekielnych broniąc, bijesz ich iák kopiią; Krzyżem S: naten czas smok piekielny; kożdy diábeł żałośnie woła: biáda, biada mnie, żę wpadł w ręce nielitościwe. Ieszcże Wásze Náiaśnieysze Cárskie Weliczestwo, bijesz kopiją swoią Smoká widomego; woysko ludziey niewiernych, nieprzyiácioł widomych, ktorzy Niewiastę Cerkiew S: prześladuią, bo y woysko ludziey niewiernych smokié siedmiogłownỹ; dzie

Stryków: lib: 4. fol: 141.

ść rogow máiącym nazwáć się może, ponieważ ten smok iedną głowę Atheitską, drugą bałwochwálską, trzecią żydowską, czwártą máchometańską, piątą apostátską, szostą Hereticką, siodmą głowę ma schyzmatycką, te wszystkie głowy zmijowe; Wásze Naiaśnieysze Cárskie Weliczestwo kruszyś y dziesięć rogow łámiesz, rozmáito moc, y rozmaite fortele, ktoremi iak dziesiącma rogámi; ludzie niewierni Cerkiew S: Dziesięci pánnám przyrownána trapią, y możesz Wásze Cárskie Náiaśnieysze Weliczestwo Kroluiące° Psal mográpha Slowa mowić: *W ßystkie rogi grzeßników potá mie á beda wywyßone rogsprawiedliwego*, osobliwie y naybárzey dlate° Waszemu Naiáśnieyszemu Cárskiemu Weliczestwu; Pomazańcowi Bożemu przynoszę Messiasza Prawdziwe°: albo CHrystusa Pomazane° Duchem S: Cára Sławy, że iáko CHrystus nienawidzi żydow niewiernych, zaslepionych y wniedowiárstwie zatwárdziałych; nieprzyiácioł y zaboycow swoich, y wypędził ich z ziemi Obiecáney, z Cárstwa Palestyńskiego; z Oyczyzny onych, y rosproszył po swiećie, między rożnemi národámi, między ktoremi żydzi w niewoli się znayduią, ták wásze Naiaśnieysze Cárskie Weliczestwo naśladuiąc CHrystusa Cára Sławy; nienawidziśz żydow niewiernych nieprzyiacioł yzaboycow Chrystusowych bo z swoiey ziemi Ruskiey y z Cárstwa swe° żydow precz wypędzasz, niepozwálasz żydom niewiernym między wiernemi CHrześcianámi; w Ziemi Twoiey y w Cárstwie Twoim żyć, y mowisz słowa Prorockie: *Izáli tych; ktorzy cie w nienawiśći maią Pánie, niemam wnienawiśćie a ći ktorzy przećiwko Tobie powstawáią, y záż mi nie omierzli? doskonáłą nienawiśćią nienawidze ich.* Záte też

Psálm. 74

Psálm. 138

Gorliwość y Miłość Waszego Naiáśnieyszego Carskiego Weliczestwa; do CHrystusa Boga naszego; CHrystus Cár nád Carámi, y Pán nád Panámi Thron waszego Carskiego Náiáśnieyszego Weliczestwa na wieki Stwierdzi y Vmocni, y iáko do Cára Dawida mowił, ták y do waszego Naiaśnieyszego Carskiego Weliczestwa mowi: *Stolica Iego iáko Słońce przedemną, y iáko Miesiąc będzie vtwierdzona na wieki*, Napisátem tę Xięgę Máłorossiyskim, Polskim y Łacinskim dialectem, bo w Máłey Rossiey y w Krolewstwie polskim, y w państwach Łacinskich, żydzi mieszkaiący weselili sie, y z CHrystusa Prawdziwego MESSIASZA y zewszystkiego narodu CHrześciańskiego sie vragali y smiali, posty száwszy; iż na stronach wschodnich, w mieście Smirnie fałszywy był Messiász ich sie nazwány Sabetha Sebi Pokazał, ktory w Carogrodzie sroga smiercia iest strácony, żeby tedy CHrześćiánie prawosłáwni w Máłey Rossiey mieszkaiący, y Polácy, y wszyścy Łacinnicy tę Xięgę czytáiąc; pokazálitą Xięga żydom niewiernym CHrystusa prawdziwe MESSIASZA, ktory iuż przyszedł na swiát, dla Zbawienia ludzkiego, y żeby tego MESSIASZA Prawdziwego CHrystusa Przyięli niewierni żydzi, y wniego vwierzyli, y nieczekáli iuż inszego Messiásza fałszywego, ktorego czekaią, potego żeby tę Xięgę czytáiąc CHrześćiánie Prawosłáwni; w Máłey Rossiey żyiące, y Polácy y wszyścy Łacinnicy, y widząc wtey Xięgze wielkie y niezliczone złości żydowskie; Przeciwko CHrystusa Prawdziwego MESSIASZA, y przeciwko wszystkiego narodu CHrześćiánskiego napisáne, żeby żydow zate złości ich zmiást y z państw swych precz wypędzali

Psalm: 88.

dzali, y niepozwalali żydom w swoich państwach mieszkać, iáko Wásze Naiáśnieysze Cárskie Weliczestwo; zewszystkiey Rossiey wielkiey żydow wypędzasz, y niepozwálasz żydom w miástach swoich y w Cárstwie swoim żyć, y CHrześćiánom prawosłáwnym tákie dáiesz przykazánie y naukę, żeby w domy swoie nieprzymowali żydow niewiernych; nauki CHrystusowey y Przykazaniá Ie° niezachowuiących, y zniemi towarzystwa niemieli, ponieważ Apostoł S: Ian w Katholickim liśćie swoim napisał: *Iesli kto przychodzi do wás, á tey nauki nieprzynosi, nieprzymuyćie go w dom, ani go pozdrawiáyćie, albowiem kto takiego pozdrawia, vczestnikiem iest złych vczynkow iego.* Przymiż odemnie Sługi Nayniższego, y niegodnego Bogomodley swego; tę Xięgę nazwáną: MESSIASZ Prawdziwy IEZVS CHRYSTVS Syn Boży &c: Przymi Wásze Naiáśnieysze Cárskie Weliczestwo Łaskáwie y z ochotą, y dáy mieyśce w Sercu, y w Pałácu swym Cárskim. y wewszystkim Cárstwie twoim; Carowi Sławy CHrystusowi, Prawdziwemu MESSIASZOWI y Bogu naszemu, pewnie zapomocą CHrystusa Cara Sławy, iák wásze Naiaśnieysze Cárskie Weliczestwo, Ták y Błahoczestiwy Carewicz y Wielki Xiąże THEODOR ALEXIEWICZ, Błahoczestiwy Carewicz y Wielki Xiąże IAN ALEXIEWICZ, Synowie wasze° Naiaśnieyszego Carskie° Weliczestwa, y wszyścy Potomkowie Carstwa Dziedzice; Będą Szczęśliwie, Spokoynie, y z Wielką Sławą, doskonczenia swiáta Carstwować, bo CHrystus Car Sławy w Przypowieściách Salomonowych mowi: *Przez Mię Krolowie Krolują, y Xiążęta Stanowią Sprawiedliwość.* Tenże CHrystus Cár Chwáły Wásze Naiaśnieysze

Iohan: 2.

Proverb: cap: 8.

Cárskie Weliczestwo, y Synow, y Wnukow, y Práwnukow y wszystkich Waszego Naiasnieyszego Carskiego Weliczestwa potomkow; po długich y szczęśliwych leciech vczyni Dziedzicámi Cárstwa Niebieskiego, y Sędziámi wszystkiego Swiáta, y będzie do nich mowił: *A Iáć wam Sporządzam, iáko mi sporządził Oiciec moy Krolewstwo, á byście iedli y pili za Stołem moim w Krolewstwie moim, y siedzieli na Stolicach Sądząc Dwanáście Pokolenia Izraelskie.* Co aby CHrystus Prawdziwy MESSIASZ y Bog nász wykonał, ktory na Krzyzu mowił: *Wykonáło się,* Oto Ia Maiestat Chrystusa Boga naszego swemi modłami niegodnemi błágam, y Waszemu Carskiemu Weliczestwu do Oblicza ziemi się kłaniáiąc; proszę, abyś Wásze Naiáśnieysze Cárskie Weliczestwo; Záten mały Dár moy; Wászemu Naiasnieyszemu Carskiemu Weliczestwu przyniesiony, chciał námnie Sługę swego namnieyszego y naypodleyszego y Bogomodlcę niegodnego, vstawicznego, Miłościwym Okiem Swym weyzreć, y Łáskę Swą mnie Pokázać, słuchaiąc Mądrego Salomona mowiącego: *Miłosierdzie y Prawda Krola Strzego, a Stolica iego Miłosierdziem wspárta bywa.*

Luc: 8.

Ioan: 19.

Prouer: cap: 20.

Wászego Naiáśnieyszego Carskiego
Weliczestwa Vstawiczny Bogomodlca niegodny
y
Sługa Nayniższy,

IOANICIVSZ GALATOWSKY
ARCHIMANDRYTA CZERNIHOWSKI
PRZED

PRZEDMOWA

DO WSZYSTKICH CHRZESCIAN PRAWOWIERNYCH, ZAMYKAIACA W SOBIE PRZYCZYNY, DLA KTORYCH TEN MESSIASZ PRAWDZIWY iest napisány y świátu pokazány,

Niepościgniona mądrość y wßeláktey mądrości dáwca; Bog wßystkowiedzący; serce żydowskie nazwał Kámieniem Dyamentowym, zatwardziáłość ich nazwał piorem żeláznym, ktorym żydzi grzechy swoie na sercach swych napisali y naryßowali bo przez Proroka Jremiáßa Bog mowi: Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo, in vngue Adamántino, exaratum super latitudinem cordis eorum, Grzech Iudzki napisano piorem żeláznym; na paznogciu Dyámentowym, wyrzniono na szerokości serca ich, **Prawowierny Narodzie Chrześćiánski napisałeś y náryßowałeś y ty grzechy żydowskie; na sercu twoim, iáko na paznogciu Dyamentowym, mądra sprawiedliwośćia twoią, iáko piorem żelazným, napisałeś y naryßowałeś to na pamięci swey dobrze, że niedáwnych czásow, Roku** 1666, **na Wołyniu, ná Podolu, y we wßystkiey Rossiey máley, y w wielkim Xięstwie Litewskim, y w Krolewstwie Polskim, y w inßych Pánstwach pogranicznych; niezbożność żydowska wysoko podniosła była rogi animußu swego; y pompy y hardości swoiey, y rozwinęła była proporzec swawoli swey, y poczęła była wtrąbić zuchwálstwa na Tryumph sobie trąbić, gdy się był ziáwił na stronach Wschodnich, w Mieście**

Hierē: 17.

Smirnie/ iákiś ſałbierz nazwány: Sabetha Sebi/ ktory ſię nazywał Meſſiáſſem żydowſkim/ y oſukał żydow/ y do ſiebie pociągnął fałſzywemi cudámi ſwemi/ y obiecał ſię żydom Jeruzalem y Krolewſtwo Paleſtyńſkie; oyczyznę ich przywrocić/ y wyprowádzić ich zniewoley/ w ktorey ſię oni na świecie miedzy roznemi narodámi znayduią/ naten czás głupi żydzi będąc oſukáni; tryumphowali/ weſelili ſię/ y spodziewali ſię/ że Meſſiáſz na obłok ich we zmie/ y do Jeruzalem na obłoku zaprowádzi/ y gdy nad iákim miáſtem obłok ſię pokazał/ żydzi to obaczywſzy; chlubiliſię przed Chrześciánami/ powiadáiąc: że to obłok ponich przyſłedł/ na ktorym obłoku oni do Jeruzálem od swego Meſſiáſza spodziewáli ſię być przeniesieni/ naten czas niektorzy żydzi porzucili domy y maiętności swoie/ y nic robić nie chcieli/ powiadáiąc: że iuż do Krolewſtwa Paleſtyńſtiego y do Jeruzálem; Meſſiáſz ich na obłoku ich na mieſzkánie zaprowádzi/ náten czas żydzi dla Meſſiáſza swego pokliká dni wtydniu; inſzy cały tydzień pościli/ y małym dzieciom swoim ieść niedawáli/ y podczas zimy srogiey; wzimney wodzie/ wpłonkach pod lodem ſię kapáli/ nowo zmyſłona tam modlitwę iákąś mowiąc/ y wiele żydow pomárło dla srogiego zimna/ podczas srogiey zimy w wodzie zimney ſię kapáiąc/ y kożdego dnia chodzili wſzyſcy do bożnicy swoich/ y tam wołáli: bluźnierſkie swoie nabożenſtwo odprawuiąc/ y Boga proſząc/ żeby iako naprędzey Meſſiáſz do nich przyſłedł/ y ich naobłoku do oyczyzny ich; do Krolewſtwa żydowſtiego zaprowádził/ oto Boga proſząc; rozne ſobie mortifikácyie zadawáli. naten czas żydzi Chrześcianámi iuż pogardzá

gárdzáli/ y naragáliſię/ y śmialiſię znich/ y przechwálki nanich czynili/ grożąc swoim Meſſiaſem fałſzywym/ y obiecáliſię mścić nad Chrześciánami/ ktorzy nadniemi panuią/ y mowili: Iuż my waſzemi pánámi będziemy, á wy będziecie poddanemi náſzemi. iuż wáſzy Krolowie, y xiążęta, Hetmáni, Woiewodowie, y Senatorowie inſzy, y wſzyſcy Panowie Chrześciáńſcy, Carowie, y Ceſárze będą v żydow náſzych woznicámi, będą páſtuchámi, oraczámi, żencami náſzemi, będą żydom náſzym drwa rąbać, y w piecu palić, y wſzyſtko czynić, co im żydzi náſzy roſkażą, iuż muſicie żydowſką wiarę przyiąć, y ráſzemu Meſſiáſzowi ſię pokłonic, ktorego fałſzywe° meſſiaſza żydowſkie° Sabetha sebi nazwanego; y proroka iego fałſzywe° Nathan lewi nazwanego; wtey Xiędze miedzy fałſzywemi meſſiáſzámi y prorokámi żydowſkiemi fałſzywemi znayduieſz/ y możeſz sobie przeczytać/ bom go tam napiſał/ naten czas niezliczeni żydzi nietylko z Chrześcián; ále wáżyli ſię z samego Chryſtuſa Prawdziwego Meſſiaſza y Boga y Stworzyciela y odkupiciela naſze° nagiráć y naśmiewać/ y wiele przeciw Chryſtuſa bluźnierſtw mowić/ ktorych ia bluźnierſtw tu nieſpominam/ bo z talmudu żydowſtiego te bluźnierſtwa zebráłem; napiſałem tu miedzy żydowſkiemi przeciw Chryſtuſa Prawdziwe° Meſſiaſza; y wſzyſtkich Chrześcián złośćiámi/ naten czas niektorzy Chrześciánie náſzy małego serca y státku; ſłyſząc wielkie cuda fałſzywego meſſiaſza żydowſkiego/ y widząc wielką zuchwałość żydowſką/ poczęli byli ſię trwożyć/ y o Chryſtuſie wątpić/ żeby on był Meſſiáſzem prawdziwym/ y poczęli byli

myśli sie do fałszywe° messiášza żydowskiego nakłá niać, boiacśie okrucieństwa iego, dlatego te Xięgę nápisałem, żeby Chrześćiánie wierni; dla fałszywe° mesśiášza żydowskiego sie nietrwożyli, y bez watpienia wierzyli y wiedzieli, że IEZVS iest Messiáš Prawdziwy, bo Apostoł Páwet ludziey niestatecznych y bolazliwych vcieszać káże, mowiąc: Pocieszaycielękliwe, ten fałszywy messiáš żydowski mnie iest pobudka do tey pracy, pobudźił mnie do tego, ábym napisał te Xięgę nazwáną: MESSIASZ PRAWDZIWY IEZVS CHRYSTVS SYN BOZY, dla potkumienia y zgładzenia fałszywych messiášow żydowskich, ktorzy nie poiednokroć iuż do żydow przychodzili, y ich oßukáli, y ießcze beda przychodzić y ich zwodzić, naybárziey przyßedßy antychriśt przed skonczeniem świátá; oßuka ich fałszywa nauka swoia, y fałszywemi cudami swemi, ktory sie bedzie messiášem nazywać, y Chrystusa bluznić, tego antychrysta żydzi za messiášá przyma, y iemusie pokłonia. Napisałem Xięgę te y dla potkumienia animuszu y zuchwálstwa żydowskiego, y dla háńby y wstydu ich, że sie oni tak wielom messiášom y prorokom fałszywym dáli oßukać, y ießcze prożna nadzieie, y niepotrzebna opinia máia, o przyściu inßego messiášza fałszywe°, ktory ich przyßedßy oßuka. Osobliwie Xięgę te napisałem dlatego, żebym ten wßystkim żydom niewiernym pokázał Prawdźiwego Messiášza Chrystusa, Znakámi rozmaitemi, Proroctwámi y Figurámi o Messiášu napisanemi y na Chrystusie wypełnionemi, z ktorych by mogli niewierni żydzi poznać Chrystusa Messiášza Prawdziwego, od początku świáta przez wßystkie wieki;

1. Thessal: 5.

Patryárchom y Prorokom; w przyrodzonym y w Moyżeßowym Zakonie mießkaiącym od Boga obiecanego, y od ludziey oczekiwanego, ktory w ostatnie czásy iuż przyßedł ná świat; dla zbawienia ludzkiego. A z tych Proroctw y Figur; iedno to Proroctwo Ezechielowe y Figurę iego o Messiášu napisáną chce pokázać, bo Prorokowi Ezechielowi kázał Bog wziąć dwie Łáski, y na iedney Łásce nápisać Krolewstwo Judskie, na drugiey Łasce napisać Krolewstwo Izraelskie, mowiąc: Wezmi sobie iedno drzewo, nápiśż że nanim Iudzie y Synom Izraelskim towarzyszom iego, weźmi też drugie drzewo, y nápiśż nánim; Iozephowe drzewo, Ephraimowe y wszystkiego Domu Izraelskiego, tudzież y towarzyszow iego, przyłącz że ie iedno ku drugiemu, áby było iedno drzewo, á niechśię w iedno spoią w ręce twoiey. Dlátego kázał to Bog Ezechielowi vczynić, bo miał dwoie Krolewstwa rozne Izraelskie y Judskie; iednym Páństwem vczynić, y vczynił na ten czas, gdy zniewoley Babilońskiey Izraelitowie wyßli, y żyli pod władzą Xiążąt swoich; Zorobabela, Ezdrášza, Nehemiášza, y inszych, te dwie Łáski albo dwoie Sceptra Ezechielowe; dwoie Krolewstwa Judskie y Izraelskie trzymáli stary zákon Moyżeßow, ktoryśie zasłoną Cerkiewną nazywa, y ta zasłona Messiášá Prawdziwego Chrystusa zakrywała, potym gdy Chrystus Prawdziwy Messiáš przyßedł na świat, y stary zákon skonczył, á nowy zákon Chrześciánski postánowił, naten czas te zasłonę Cerkiewną poßarpał, y ubystkiemu świátu sie pokazał, dlatego podczas smierci Chrystusowey; (według świadectwa Ewangeli-

Ezech: 37.

Math: 27. ſtow Swiętych:) Cerkiew na Zaſtona roſpadłaſie na dwie części, od wierzchu aż dodołu. Jeßcze y dlatego kázał Bog te dwie láski; álbo dwoie sceptra złaczyć, y z dwoch láſek roznych; iedna láſke vczynić, bo miał przez Messiáßa dwá narody rozne; Zydowſki y pogáński złaczyć iedna wiárą Chrześciáńſka, y z dwoch narodow tych iedna Cerkiew Chrześciáńſka vczynić, zaczym z tego proroctwa y z tey Figury zrozumiec mozemy, że Chryſtus iest Messiáß Prawdziwy, bo nánim te Proroctwo y ta Figura ſie wypełniła, ponieważ Chryſtus z zydow y z pogánow roznych narodow; vczynił iedna Cerkiew Chrześciáńſka, y te dwa Narody rozne iedna Wiárą złaczył, dlatego Apoſtoł Páwel o Chryſtuſie napiſał:

Ephes: 2. Albowiem on iest pokoienie naſze, ktory vczynił z obu iedno, y Sám Chryſtus mowił:

Joan: 10. Inne też owce mám, ktore nie sa z tey owczárniey, y tám te muſze przywieść, a beda głosu mego słuchać, y bedzie iedna Owczárnia y iedeń Páſterz. Dlatego Messiáßa Prawdziwego Chryſtuſa; roznemi Znakámi Proroctwámi y Figurami; o Messiáßu przyßłym napiſánemi, y na Chryſtuſie wypełnionemi chce zydom pokázać, żebym niewiernych y błądzących zydow przywiodł do poznania Chryſtuſa Prawdziwego Messiáßa, y na drogę práwa nawiodł, y od wrocił od piekła zydow, do ktorego oni idą, y do Krolestwa Niebieſkiego zaprowádził, słuchaiąc Apoſtoła Jakoba mowiącego: Bracia moi, ieſli kto z was zabłądzi od prawdy, a nawroci go kto, ma wiedzieć,

Jacob: 5. iż ktory by vczynił, iż ſię nawrocił grzeſznik od błędney drogi iego, zbáwi duſzę iego od smierći, y zakryie mnoztwo grzechow. Jako

Gedeon

Gedeon gorliwoscią do Boga zdiety zepſował ołtárz Baáłow, y gáy iego wyſiekł, żeby Madianitowie niekłaniali ſię Baáłowi bogu fałßywemu, ale żeby ſie kłaniáli Bogu Prawdziwemu, ták y ia gorliwością do Chryſtuſa Boga naßego będąc zdiety; poſtanowiłem sobie zepſować ołtárze baáłowe; fałßywych Messiaßow żydowſkich, ktorych serce náßtákt ołtárza brzydka ofiárę myſli y vczynki złe; brzydkiemu baáłowi piekielnemu przynoſi. Chce też ſiekierą Słowa Bożego wyſiec gáy baáłow; niedowiárſtwo żydowſkie, ktory gáy spominał Chryſtus mowiąc: Judic: 6.

Math: 15. Omnis plantatio, quám non plantáuit Pater meus cæleſtis, erádicábitur. wſzelkie szczepienie, ktorego nieſzczepił Oćiec moy Niebieſki, wykorzenione będzie. Dlatego prágnę to vczynić, żeby niewierni żydzi nie kłaniáli ſię baáłowi piekielnemu, bogu fałßywemu, ale żeby vwierzyli w Chryſtuſá Boga Prawdziwego, y onemu iáko Bogu Prawdziwemu y Messiaßowi swemu ſię pokłonili. Gorliwość do Chryſtuſa Syna Bożego te prácę mnie naznaczyła, żebym tą prácą moią pokazał żydom niewiernym Chryſtuſa Messiáßa Prawdziwego, ktorego pokazuiąc; mowię Słowa Heliáßowe: Zelo zelátus sum pro Domino Deo Exercituum. Zálem rozżaliłem ſię o Páná Boga Zaſtępow. 3. Reg: 19.

Gorliwość y ku Cerkwi Ss Prawoſłáwnokatholickiey; te mnie prácę naznaczyła, żeby wßyscy Chrześcianie Prawoſłáwni; do ktorych mowi Apoſtoł Páwel: Wy ieſteście Cerkiew Boga żywego. 2. Cor: 6.

żeby tą prácą moią mogli replikę dáwać żydom niewiernym, na ich fabuły, ſophiſmáta, y ſtrátagemmata, ktore oni przeciw Chryſtuſa y przeciw Cer-

prawdziwey Chrześcijańskiey; z złości swey / z zazdrości y z gniewu / z głupstwa swego wymyßlaią / y żeby Ciż Chrześcianie wierni; z tey Xięgi Proroctwami rozmaitemi y Figurami żydom niewiernym pokazywali / iż Chrystus iest Messiaß Prawdziwy / ponieważ na Chrystusie wßystkie te Proroctwa y Figury się wypełniły / które o Messiaßu przyßłym były napisane. Dlatego Cerkiew S: (według pisma S:) Domem Bożym nazywaiąc; mowiąc: Zelus Domus tuæ comedit me, za wisnąmię miłość domu twego zgryzła, pobudzili mie do tey pracy y niezbożne wczynki żydowskie / które w Páństwach mieszkaiąc Chrześcieńskich; na hańbę y na kontempt Chrystusowi Bogu naßemu / na hańbę y na kontempt y wßystkiemu narodowi Chrześciańskiemu; y teraz zawßse niezbożni żydzi czynią / te niezbożne wczynki ich w rożnych rozmowach; osobliwie iednak w ostatniey rozmowie mi dzy złościami żydowskimi: dla skutku przyczyny odemnie napisáne znaydzieß / y czytaiąc; wielką złość y wielką nienawiść do Chrystusa Messiaßa Prawdziwego; y do wßystkich Chrześcian iadowitego narodu żydowskiego okázuią / y z Prorokiem Dawidem zawołaß: Venenum áspidum sub lábjis eorum, iad zmijowy pod ich wargami. Pobudziły mie do tey pracy rozmaite báśnie fałßywe / emiechu godne / o fałßywym Messiáßu żydowskim / y rozmaite báśnie y bluźnierstwa o IEZVSIE Chrystusie Messiáßu Prawdziwym; w talmudzie żydowskim napisane / które tu w rożnych rozmowach; dla skutku przyczyny odemnie napisane znaydzieß / y będzieß się śmiáć z głupstwa żydowskiego / y żydow strofować / yim talmudskie

Psalm: 68.

Psalm: 139.

báśnie

* * * *

báśnie fałßywe na oczy wyrzucać / którym oni głupi wierzą / bo Apostoł Páweł każe báśniey żydowskich się chronić / pißąc do Tytusa y mowiąc: bárzo ie karz, áby zdrowi byli w wierze, niebáwiącsię żydowskiemi báśniami, y mandatámi ludzkiey, ktorzy się od práwdy odwracáią. Jeßcze pobudzili mie do tey práçy; do pisánia Xięgi tey; mnodzy Theologowie Wschodniey y zachodniey Cerkwi / ktorzy przeciw żydow pisáli / y z niemi dyßputowáli / y wielkie práce podeymowali / pokázuiąc im wielo argumentámi potężne mi; iż Chrystus iest Messiaß prawdziwy / bo z Wschodniey Cerkwi; S: Justinus Męczennik w dyalogu z Tryphonem żydem o Prawdziwey wierze Chrześciáńskiey przeciw żydow pißę. Tákże S: Cyrillus w Xięgach przeciw Juliana Apostáty napisánych; y przeciw żydow pißę. Tákże S: Jan Złotousty 6 / orácij napisał przeciw żydow, tákże S: Grzegorz Archiepiskop Homeritski / álbo Bezeßtney Arábiey; przed Abrahámiußem Prawosłáwny Krolem Homerytskim álbo Arábskim; y przed Senatorami iego / przy wielkim żydow mnoßtwie; dyßputował o Chrystusie z Herbánem wezonym Rabinem żydowskim / y zwyciężył go / y wßystkich żydow na wrocił do wiary Chrześciáńskiey / z zachodniey zaś Cerkwi; S: Leo w mowie 11 / o Narodzeniu Chrystusowym / przeciw żydow Messiáßa oczekiwaiących pißę. Tákże S: Hieronim w rożnych tłumaczeniach Starego y Nowego Testamentu; przeciw żydow pißę. Tákże Awgustinus / w Kazániu ad cathechumenos; przeciw żydow pißę. Tákże Julián nus Pomerius Archiepiskop Toletański przeciw żydow o CHRYSTVSIE Xięgi rożne napisał.

Tit: 1.

S: Iustinus Martyr:

S: Cyrillus Alexandr:

S: Joż Chryßostomus,

S: Gregorius Archiepisk: Homerit: w Disput: swey z Herbanem Rabin: żyd:

S: Leo Papa

S: Hieronim

Augustinus,

Julianus Pomerius,

* * * * *

Tákże

Paulus Episcop: Burg:

Iacobus de Valentia.

Sebastianus Barradius.

Nicolaus de Lira.

Marcus Coro

Ioā: Ludouic

Thō: Bruxel

Cæsar: Barō

Samuel: & Michael Rabini Iudæi:

Tákże Paulus Episcopus Burgensis napisał Dysputácyą Sáwła z Páwłem, y rozmowę Discipuła z Magistrem; przeciw niewierności żydowskiey. Tákże Iacobus de Valentia; Episkop Chrystopolitáński tłumácżąc Psálm 71, y znowu odpowiadaiąc żydom na Quæstie rożne; pokázuie im, że Chrystus iest Messiaß Prawdziwy. Tákże Sebestiánus Barrádius napisał Xięgi o Messiaßu; przeciw żydow zatwardziałych. Tákże Nicoláus de Lirá przeciw żydow napisał o Chrystusie; Quæstie znamienite, Tákże Márcus Corona miał rozmowę o Chrystusie Messiaßu Prawdziwym; z Rabinem żydowskim, ktora rozmowa na punkta rozdzielona iest y wydrukowána. Tákże Ioánnes Ludouicus przeciwko pogánom y żydom y mechometanom o Prawdziwey wierze pißąc; napisał też Xięgi znamienite, pokázuiąc żydom: iż Chrystus iest Messiaß Prawdziwy. Tákże Thomas Bruxellensis miedzy rożnemi Xięgámi swemi; o nawroceniu wßystkich narodow napisanemi; napisał też, Lib: 9, pártem 1, przeciw errorom żydowskich, gdzie wiele znakámi żydō pokazuie, iż iuż Messiaß obiecány przyßedł na swiát, a ten Messiaß iest: JEZUS Chrystus Syn Boży. Tákże Cæsar Baronius wstępuiąc do rocznych Dziełow; piße o Messiaßu Prawdziwym Chrystusie, pokazuiąc żydom, że iuż przyßedł, y na inßych wielu mieyscach mnogie niecnoty żydowskie spomina, co ia z Lacinskiego Baroniußa zupełnego pisákem, a w Polskim Baroniußu niezupełnym nie wßystko to znáydzieß. Pobudzili mie do tey prácy Listámi swemi; Samuel Rábin żydowski y Michael żyd Okrzczony, bo Samuel do Izaáka Rabina żydowskiego; Michael do wßystkich żydow listy napisali, pokazuiąc mocnemi dowodámi, iż Chrystus iest Messiaß Prawdziwy. Pobudzili mie ießcze inße Xięgi rożne, ktore żydom iáwnie pokazuią, iż Chrystus ieß Messiaß Prawdziwy, bo te Xięgi y od Theologow nábżych y od żydowskich Rabinow napisáne czytáiąc; te Xięgi napisákem, Dotego ieżdżąc porożnych miástach y wsiách; rozmawiákem umyślnie z żydámi vczonemi o Messiáßu, y pokazywákem im Proroctwámi y Figurámi rozmaitemi, iż Chrystus iest Messiaß Prawdziwy, y notowałem sobie niezgodne ich odpowiedzi; na moie pytánia, ieden mowi: że tego Textu niemaß w Bibliey naßey, drugi mowi: że iest, ale nietak napisáno; iáko w wáßey Bibliey Chrześciáńskiey sie znayduie, Inßy mowi: że tákiże text w Bibliey Hebreyskiey; iáki w Greckiey y Lacińskiey sie znayduie, ale trzeba go inácżey tłumácżyć, záczym żydzi Pismo prawdziwe o Chrystusie napisáne; inßy precż z piąg swych wyskrobuią y wyrzucáią, inßy falßuią y od mieniáią, inßy falßywe Tłumácżą, ż/by Chrystusa Messiaßē bydź Prawdziwym nieprzyznali. iednák miła y wdzięczna mnie iest ta práca, ktora potrudnych y niebezpieczných drogách w Xięstwie Ruskim y w Xięstwie Litewskim ieżdżąc, y vßczerbek zdrowia y szkody wielkie ponoßąc, y niewczásow rożnych y dolegliwośćiey doznawáiąc, y smierći okrutney niepoiednokroć sie spodziewáiąc y obawiáiąc; y po rożnych miástach y wsiách z żydámi o Chrystusie rozmawiáiąc, y rożne Xięgi dla napisánia moiey Xięgi: MESSIASZ PRAWDZIWY nazwáney czytáiąc; podiąłem, bo ieśli Chrystus Zbawiciel

naß dla mnie Stworzenia swego wielkie Prácy y Truonośći na ziemi mießkaiąc podiął / żeby mnie
Pſalm: 87. práca y nauka swoia do Nieba zaprowádziła / dlate° vſtámi Prorockiemi mowi: In laboribus á iuuentute
mea, w Prácach od młodośći moiey, Czemuż ia
niemam dla Chryſtuſa Stworzyciela mego Prácy y
trudnośći y niebezpieczeſtwa podeymowáć? y żydow
niewiernych nauczáć? żeby oni w Chryſtuſa Praw-
dziwego Boga wwierzyli / y Jemuſie pokłonili / y
Przykazánia iego czynili / y Krolestwa Niebieſkie°
doſtąpili. Jeßcze y dlatego Ja te prácę y trudnośći
y niebezpieczeństwa podiąłem / żebym záto od Chry
ſtuſa Meſſiaßa y Boga Prawdziwego otrzymał w
Niebie Chwáłę wieczną; widzenie Oblicza Boże° /
y żeby wßyſcy ludzie służąc Chryſtuſowi Meſſiáßowi
y Bogu prawdziwemu; pracowáli y niebezpieczeń-
ſtwa y trudnośći podeymowáli / y záto w Niebie
od Chryſtuſa Prawdziwego Boga y Meſſiáßa na-
ßego / chwáłę wieczną otrzymáli / ktora Chwáła
wßyſtkie prácy / wßyſtkie niebezpieczeństwa / wßyſt-
kie trudnośći naße dla Chryſtuſa podiete przewyß-
ßa / według Apoſtoła Páwła mowiącego:
Rom: 8. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis,
ad futurá gloriam, quæ reuelabitur in nobis,
vtrapienia tego czásu niniejſzego;
niesą godne przyſzłey chwáły,
ktora ſię wnas obiawi.

BENEDICTIO
ET APPROBATIO.

Z Bożego Miłośierdziá Práwoſławny Archiepiſkop, Metropolitá Kijowſki, Hálicki, y wſzyſtkiey Rusi, Exárcha S: Apoſtolſkiego Thronu Konſtantynopolſkiego, Epiſkop Mścisławſki, Orſzańſki, Mohilewſki, Archimandryta Leſzczyńſki. Pokorny Ioſeph Nielubowicz Tukálſki. Wyſoce Przewielebnemu w Bogu Oycu Ioaniciuſzowi Galatowſkiemu Archimandrycie Czerniho wſkiemu, memu miłemu; w Cerkwi Bożey pracuiącemu brátu; moie Błogoſławieństwo Archiereyſkie Poſyłám.

Od Wyſoce w Bogu Przewielebnego Oyca Theodozego Waſilewicza, Archimandryty Słuckie°, Namieśnika Metropoliey Kjiowſkiey; w wielkim Xięztwie Litewſkim, máiąc iá Approbátią Xięgi otytułowáney: MESSIASZ PRAWDZIWY IEZVS CHRYSTVS SYN BOZY &c: Od Przewielebności wáſzey, na zatłumienie fálſzywego rozumienia żydowſkiego; a rozſzyrzenie Chwáły Bożey, y wielka pociechę Wyznáwcow Zbawiciela naſzego, mądrze napiſáney, proſzę y życzę Przewielebności Wáſzey, żebyś ona z cieniey niewiadomości ludzkiey dobywſzy; z práſy Drukárſkiey swiatu præſentował, y pragnące duſze; Krwią Chryſtuſowa odkupione; ták záćnym vcieſzył speciálem. W czym aby Bog Wſzechmocny Przewielebności Wáſzey dopomoc ráczył; modląc Błogoſławieństwo Archiereyſkie zaſyłam. Dát: z Monaſtera Kamiowſkie°, Mártij, 5. Roku, 1669.

RĘKĄ WŁASNĄ

BENEDICTIO
ALTERA ET APPROBATIO,

LAzarz Baranowicz Práwosłáwny Archiepiskop Cżernihowski, Nowogrodski, y wszystkie° Siwierzá. lákoAndrzey mowił doSimona: Znalezliśmy Messiásza, cosię wykłáda Chrystus, y przywiodł go do IEZVSA. Ták wysoce Przewielebny w Bogu Oćiec Ioaniciusz Galátowski Archimandryta Cżernihowski mowi do żydow: Znalezliśmy Messiásza, y przywodzi ich do IEZVSA. Przepowiedzianego Messiásza Chrystusa Vkrzyżowanego; żydom w zgorszenie, á pogánom głupstwo, A tymże wezwánym żydom y Grekom Chrystusa Bożą Moc y Boża Mądrość wdzięcznie słuchámy, kożdemu ktoma: będzie dáno, Máiący nasię Xięgę od Przeo Oświeconego Archiepiskopa Metropolity Kijowskiego, Halickie° y wszystkiey Rusi, Exárchy Konstántynopolskiego, Iozepha Nielubowicza Tukalskiego Błogosławieństwo; ponieważ chciał y mnieyszego mego Błogosławieństwa, [náte dzieło Cerkwi Wschodniey pożyteczne] nieiest oddalone od nie°, Albowiem w Xiędze tey wszelkie pismo od Boga nadchnione y Pożyteczne iest; ku nauczeniu, ku karániu, ku polepszeniu; y ku cwiczeniu sprawiedliwości. pisan w Nowogrodku Siwierskim, Roku 1668, Nouembr: 6.

Joan: 1.

1. Cor: 1.

Math: 25.

Psalm: 108

2. Tim: 3.

RĘKA WŁASNA.

APPROBATIO ALIA,

XIęgę swoią przeciwko fálszywym Messiaszom żydowskim napisána; pod tytułę: MESSIASZ Práwdziwy. IEZVS Chrystus Syn Boży &c: dáwał mnie

mnie do przeczytánia Przewielebny Oćiec Ioaniciusz Galatowski; bywszy Rector Collegij Mohilæani Kijouiensis, wktorey xiędze [według me° rozsądku] niemasz nie Prawosławnokátholickiey Wierze y Cerkwi nászey Wschodniey przeciwnego, owszem wielce náodpor żydowskiemu vporowi, y naoświecenie zaślepienia żydowskiego potrzebna, y Chrześciáno prawowiernym dla zbudowánia ich pożyteczna iest ta xięga, żaczym naChwałę Chrystusa Messiásza Prawdziwego, y napożytek Cerkwi iego S: życzę y rádzę z Typográphiey te Xięgę swiátu podáć. pisáno wMinsku, Roku 1667, Octobra: 18:

Iozeph Chodonowicz Ihumen Monastera Minskiego.

IN AVTHOREM IESVS LIBRI.

TRzecie dzieło Zbawienne wydáieß Authorze,
Na chwałę Bogu w Troycy, Cerkwi ku podporze,
Klucz y Niebo niedawno, Messiaß dopiero,
Te trzy Xięgi przez twoie napisáne pióro,
Klucz twoy Niebo otwiera, y przez Niebo twoie,
Messiáß Bog Prawdziwy ziáwia Lice swoie,
Mądrość y Prawowierność y dzieł dobrych obáłość:
W tych trzech Xięgach to Troie ma swa doskonáłość,
Musi tu sie Zoilus ozuwca zawstydzić,
Ktory by sie pokusił twoie Xięgi bydzić,
Klucza pewnie niezgryzie, zeby sobie skrußy,
Zgáni Niebo, toż sobie w Niebie żyć nietußy,
Messiaßu li zechce iák waż iádem szkodzić,
Zetrzeć głowę wężowi; vmie ten vgodzić,
Nieprożna twa Authorze do tych Xiąg ochota,
Godna, żebyś w pisány był do Xiąg żywota.

BARŁAAM IASINSKI RECTOR Y IHVMEN BRACKI KIJOWSKI.

*****

REGE.

REGESTR
ZNAKOW OSOBLIWYCH:
O MESSIASZV NAPISANYCH, W KTORYCH
żyd z CHrześciáninem rozmáwia, o rzeczach znamienitych, do Messiasza prawdziwe° należących.

PIERWSZA CZĘSC ROZMOWY.

W ktorey trzecie Proroctwo má rozmowę żydá z CHrześcianinem, o przedwiecznym Narodzeniu CHryſtuſa Messiásza prawdziwego, według Bozkiey natury iego, od Oyca bez Mátki, liſt 12,

Szoſte proroctwo ma rozmowę żyda z CHrześcianinem, o fálſzywych Messiáſzách y prorokach, ktorzy niepoiednokroć iuż do żydow przychodzili y ich oſzukáli, y ieſzcze będą przychodzić y ich oſzukiwać. Liſt 43,

Cśme Proroctwo ma rozmowę żyda z CHrześcianinem, o Wczłowieczeniu, álbo w Cieleniu, álbo Narodzeniu CHryſtuſa Messiásza prawdziwe° w czáſie, bez Oyca od Mátki, według człowieczey natury iego. liſt 59,

Iedynáſte Proroctwo ma rozmowę żyda z CHrześciáninem, o pokłonie, ktory pokłon Chryſtuſowi Messiaſzowi prawdziwemu należy? czy ieden? że ieden ieſt CHryſtus, czy dwoiáki? że Chryſtus dwoiáką wſobie ma naturę Bozką y człowieczą, liſt 77,

Ośmnáſte Proroctwo ma rozmowę żyda z Chrześcianinem, o Antychryście, ktorego CHryſtus Messiaſz Prawdziwy ma porázić, y ktorego żydzi za Messiásza máią przyiąć, liſt 89,

Dwu-

Dwudzieſte Cżwárte Proroctwo ma rozmowę żyda z Chrześcianinem, o iedney Wierze Chrześciáńſkiey, od początku świáta, w przyrodzonym zakonie, y Moyzeſzowym y Chryſtuſowym; do ſkończeniá świáta zoſtaiącey, ktora do Messiásza prawdziwego CHryſtuſa należy. liſt 102,

Trzydzieſte pierwſze Proroctwo ma rozmowę żyda z CHrześcianinem, o Ciáłach y Kościach, y Szátach, y inſzych Reliquiách S: ktore CHryſtus Messiáſz práwdziwy pozwála nam ſzanować, dlate° żydzi niechcą go mieć za Messiásza, liſt 113,

Czterdzieſte drugie Proroctwo ma rozmowę żyda z Chrześcianinem, o prædeſtynátiey, álbo przenaznáczeniu Bozkí, że Chryſtus Messiáſz prawdziwy; według człowieczey natury swoiey; przed wieki ieſt od Boga náto przenaznaczony, żeby w Niebie ſiedział naprawicy Bozkiey, y naſzego Przenaznaczenia ieſt przykład. liſt 142,

Czterdzieſte piąte Proroctwo ma rozmowę żyda z Chrześcianinem, o Obrázach, ktore my Chrześciánie ſobie za dozwoleniem CHryſtuſa Meſſiáſza prawdziwe° czyniemy, y ſzanuiemy, á żydzi ich bálwánámi nazywáią. liſt 151,

Czterdzieſte oſme Proroctwo ma rozmowę żyda z CHrześciáninę, o prawdziwym Ciele CHryſtuſa Messiáſza prawdziwego, y Krwi iego w Sakramęcie Ewcharyſtiey. liſt 165,

Pięćdzieſiąte Proroctwo ma rozmowę żyda z CHrześcianinem, o Prawdziwym Boztwie Duchá S: że CHryſtus Messiáſz prawdziwy ludziom poſłał Ducha S: y też iedne y nierozdzielne z Duchem S: ma Boztwo, liſt 180,

Dwuná-

Dwunásta Figurá ma rozmowę żyda z CHrzescianinem, o przyczynach słuszných, dla ktorych Messiász prawdziwy CHryſtus sám nie kto inszy? y dla ktorych śmiercią swą nie inszym sposobem odkupił narod ludzki, y dla ktorych tę śmierć podiął, od kochanego ludu swego. list, 189.

WTORA CZĘSC ROZMOWY,

W ktorey wtory znák ma rozmowę żyda z CHrześciánine, o Troycy S:- w iednym Boztwie, że CHryſtus Messiasz práwdziwy; iedne° Boga w trzech personach mieć kázał, y persona Bozka iest między trzema personami Bozkiemi, list, 206.

Dwunásty znak ma rozmowę żyda z CHrześcianinem, o ludziach SS: ktorzy pomárli, gdzie ich teraz Dusze się znayduią? czy w Niebie? czy nie? ponieważ CHryſtus Messiasz prawdziwy ludziom przywrocił Krolewſtwo Niebieſkie. list, 235.

Szeſznásty znak mà rozmowę żyda z CHrześciánine, o ludziach grzeſznych, ktorzy pomárli, gdzie ich teraz Duszesię znayduią? czy w piekle? czy nie? ponieważ Messiász prawdziwy CHryſtus opanował brámy piekielne, y zburzył piekło, list 254.

Ośmnásty znak má rozmowę żyda z CHrześcianinem, o złościach żydowſkich, przeciw CHryſtusa Messiásza Prawdziwego, y przeciw wſzyſtkie° narodu Chrześciańſkiego, dla ktorych złości cy żydowſkich, niechce Bog pokoiu dać chrześciánom, y roznemi plagámi kárze chrześcián, że oni z żydámi mieszkaią Pospołu, y konwerſuią. list 263.

PIERWSZA CZĘSC ROZMOWY,

MA PEWNE Y PRAWDZIWE ZNAKI, OD CHRZESCIANINA PRAWOSŁAWNEGO ZYDOWI NIEWIERNEMV POKAZANE, PROROCTWA Y FIGVRY ROZMAITE, Z KTORYCH ZROZVMIEC MOZEMY, ZE IVZ PRZYSZEDŁ NA SWIAT MESSIASZ OBIECANY Y OCZEKIWANY, A TEN MESSIASZ IEST IEZVS CHRYSTVS SYN BOZY, PONIEWAZ NA CHRYSTVSIE WSZYSTKIE TE ZNAKISIĘ WYPEŁNIŁY, O MESSIASZV PRZYSZŁYM NAPISANE.

ZYD

PRzez wiele iuż czásow żadam ia z chrześcianami waszemi; o Messiászv prawdziwym mieć rozmowę, bo wasży chrześcianie mowią, że iuż na swiát przyszedł Messiasz obiecány, ktorego wy Chryſtusem nazywácie, nasza záś synagoga żydowska, ieszcze oczekiwa Przyscia Messiasza obiecanego, ponieważ ieszcze się nie wypełniły znáki, o Messiászu przyszłym napisáne, Proroctwa y figury rozmaite, ktore znáki Messiasz gdy Przydzie, ma wypełnić, záczym wy chrześciánie gdy powiá

dácie y wierzycie, że iuż przyszedł na swiát Messiasz obiecány na imie: CHrystus, czy mácie wy iakie znáki? z ktorych możecie to zrozumieć, że CHrystus iest Messiasz obiecány y oczekiwány?

CHRZESCIANIN,

Dialog: S. Just: Martir cum Trypho: Jud: de Vera Fide christi:

CZytałem S: Justina Męczenika rozmowę z Tryphonem żydem, o prawdziwey wierze Chrześciańskiey napisana, gdzie Trypho do Justyna mowi: iż ważby Rabinowie dáli żydom tákie Przykazánie, żeby z żadnym Chrześcianinem; o Chrystusie na Krzyżu przybitym nie rozmawiáli, dla tego ia dziwować się muße, gdy ty żydzie, Rabinow twoich przykazánie przestępuieß, y zemna chceß o Chrystusie v Krzyżowánym Messiáßu Prawdziwym mieć rozmowę, od powiádam tedy na twoie pytánie, mowiać: że mácie y wy sami żydzi w Bibliey swoiey y dobrze widzićie pewne y prawdziwe znáki, Proroctwa y Figury rozmaite, z ktorych zrozumieć możecie, iż iuż przyßedł na swiát, Messiaß obiecány yoczekiwány, á ten Messiaß iest JEZUS Chrystus Syn Boży, ponieważ na Chrystusie wßystkie znáki Proroctwa y Figury się wypełniły, o Messiaßu przybłym napisáne, iednak wy żydzi głupi, máiac y widzac te znáki, niechcecie Chrystusa przyiać za Messiáßa, bo niewiecie że dwoiákie przyście Messiaßowe pismo S: spomina, y co do wtorego przyścia Chrystusowego należy, to wy do pierwßego przyścia Chrystusowego naciągácie. Do tego niewiećie że dwoiáki sens Cielesny y Duchowny wpismie S: się znayduie, y co trzeba Duchownie rozumieć, według sensu Duchownego, to wy cieleśnie rozumiecie,

według sensu Cielesnego, te głuptwo waże żydowskie, tobie pokazáwßy od powiádam na twoie pytánie: że S: Ján Krzćićiel w Ciemnicy Herodowey zostaiąc y słyßąc o nauce Chrystusowey, y o Cudach iego wielkich, posyłał do Chrystusa dwech Uczniow swoich pytaiąc się y mowiąc: Tu es qui venturus es? án alium expectámus? Tyżeś iest ten? ktory máß przyść? czyli inszego czekámy? Tedy Chrystus Uczniom Janowym pokázał znáki tákie, z ktorych Jan S: y Uczniowie iego mogli doskonale zrozumieć y wierzyć, że Chrystus iest Messiaß Prawdziwy, ktory był od Boga przez Prorokow y Patryárchow Starozakonnych ludziom obiecány, y przez Figury rozmaite przeznaczony, bo mowił Chrystus tỹ postánicz: Szedßy powiedzcie Ianowi, coście słyszeli y widzieli, iż slepi widzą, chromi chodzą, trędowaci oczyszczonemi zostaią, głuszy słyszą, vmárli wstáią, vbodzy Euangelią przymuia. Jákie tedy znáki Chrystus przyścia swego pokázał Janowi Krzcicielowi y uczniom iego pytaiącym, tákie znáki Ja tobie żydzie pokazuie, z ktorych znakow możeß z rozumieć, że Chrystus iest Messiaß prawdziwy, ktory miał przyść na swiát, bo takie znáki przyścia Messiáßowe Prorok Jsaiáß ludziom oznaymuie, mowiąc: Ná ten czas otworzą się oczy slepych, y vszy głuchich będą otworzone, ná tę czas skoczy chromy iako leleń, y rozwiązány będzie ięzyk niemych: &c: Matth: 11. Isaia: 35.

ZYD,

OMessiászu Przyszłym rożni prorocy pisáli, oznaymuiąc ludziom przyscie iego, pokaż że

mnie iákie proroctwá insze, ktore sie na Chrystusie pokazały y wypełniły, żebyśmy z tych proroctw; iáko zpewnych znákow mogli poznać, iż on iest Messiaszé prawdziwym, ponieważ nászá synagoga żydowska, nowego zakonu waszego Chrześciánskiego nie przymuie?

CHRZESCIANIN.

to napisano w Dysput: S. Grzegor: Archiepsk: Homeritst: z Herbánem Rabinem żydow.

Z Swietym Grzegorzem Archiepiskopem Homerytskim, gdy o Chrystusie práwdziwym Messiaszu disputował, Vczony Herbánus wáss Rabin żydowsky przez kilka dni, naten czás widział wesnie Chrystusa Zbawiciela naszego, y Moyzesza Proroka y wodza waszego, przed Chrystusem stoiacego, y Chrystusowi ale kłaniaiacego, y mowił do Moyzesza ten Rabin: Moyzeszu Pánie moy czy dobre to są rzeczy? ktore ty czynisz? odpowiedział Herbanowi Moyzesz: Nie iestem od podobnych tobie, gdy poznáwam Stworzyciela y Pána. coż tobie iest y sprawiedliwemu Episkopowi? ktoremu práce zadáiesz, otoż wiedź, że zwyciężony będziesz odniego, y iáko ia kłaniam sie, ták y ty Pokłonisz sie IESVSOWI. **Potym Herbánus zesnu powstáwszy; powiádał wszystkim żydō te widzenie swoie, y według Proroctwá Moyzeszowego, na drugi dzień od S: Grzegorza zwyciężony iest rozmaitemi Proroctwámi, y w Chrystusa vwierzył. Ták y ia spodziewám sie, że za pomocą Chrystusa Messiásza prawdziwego Boga naszego y ty odemnie zwyciężony będziesz, Proroctwámi rozmaitemi, ktorych odemnie potrzebuiesz, y spodziewamsie, że vwierzysz w Chrystusa Boga Prawdziwego, y przyznasz, że on iest Messias Prawdziwy**

bo ia gotow iestem tobie záraz pokázać rozmaite Proroctwa o Messiászu napisáne, ktore sie na Chrystusie wypełniły.

ZYD.

NA iákim że mieyscu? y iakiego czásu? y przed iakiemi ludźmi? ta dysputácia była? miedzy Grzegorzem Archiepiskopem Homerytskim, y Herbánem Rabinem żydowskim? ktory został zwyciężony y w Chrystusa waszego vwierzył?

CHRZESCIANIN.

Bard: Ann: 523.

Z Krolewstwem Murzyńskim, graniczy Krolewstwo Homerytskie albo Arábskie, wtym Krolewstwie Homerytskim, albo Arabskim, po smierci Dunaámá żyda, Krola Arabskiego, albo Homerytskiego; nie nasyconego krwi Chrześciánskiey Tyrána; gdy został Abrahámiusz Prawosławny chrzescianin, Krolem Arábskim, y żydow przymusał do Wiáry Chrześciánskiey, náten czás w Krolewstwie Arábskim, w mieście Nagránie, przed Abrahamiuszem Krolem Homerytskim, y przed Senátorámi y przed Wielmożnemi Pánámi iego, y przed wielkim żydow wászych mnosstwē, Herbánus wáss Rabin żydowsky Dysputował o Chrystusie, z Swietym Grzegorzem Archiepiskopem Homerytskim, y zwyciężony iest od S: Grzegorza, ktory Grzegorz od Proteriusza Patriárchi Alexandryskiego; na Thron Archiepiskopski tám był posłány, bo Proteriuszowi Swiety Apostoł y Ewangelista Márek, wesnieste pokázał, y kázał Grzegorza Episkopē vczynić y tám postać, ktory tám przyiachawszy; wászch żydow zwyciężył y przy-

to napisano w tey dysp.

widok do Chrystusa/ rozmaitemi Proroctwami/ bo wszytkie się Proroctwa na Chrystuśie pokazáły/ y wypełniły/ ktore były napisáne o Messiáßu przyßłym/ ále wy Zydzi wßystkim Prorokom nie wierzycie gdy w Chrystusa niechcecie wierzyć/ o ktorym oni prorokowáli y pisáli/ dla tego wßyscy Prorocy na wás do Boga o pomstę wołáią/ y wás przed Bogiem za wáße niedowiárstwo oskarżáią/ tak mowił sám Chrystus o wielkim Proroku Moyżeßu/ do wáßych Zydow: Iest krory was oskarża Moyżesz, w ktorym wy nadzieie macie, bo gdy byście wierzyli Moyzeszowi, y mnie byście wierzyli, bo wiem on o mnie pisał, lecz gdy iego pismom nie wierzycie, iakoż moim Słowom y wierzycie? Jednak iáko Chrystus Kleophaßowi y Lukaßowi/ niedowiárstwo ich na oczy wyrzucáiąc/ pokazywał im rozmaite o sobie Proroctwa na pisáne/ mowiąc: O głupi y leniwego serca ku wierzeniu temu wszystkiemu! co powiedzieli Prorocy, izaz nie było potrzeba? że by to był cierpiał Chrystus? y tak wszedł do Chwały swoiey, a począwszy od Moyzesza y wszystkich Prorokow, wykładał im we wszytkich Piśmiech, co o nim było. Tak y ia wyrzucáiąc tobie twoie niedowiárstwo/ będę tobie rozmáite Proroctwa pokazywać/ o Messiáßu przyßłym napisáne/ ktore się na Chrystuśie pokazáły y wypełniły y zeßciły.

Joan: 15.

Luce: 24.

PIERWSZE PROROCTWO.

Iest o tym/ że się miáło wáße Krolewstwo Judzkie skończy.

skończyć na ten czas/ gdy Messiaß obiecány y pożądány przyydzie ná świat/ ále iuż Krolewstwo wáße Judzkie skończyłoße na ten czas gdy Chrystus przyßedł na świát/ za ktym Chrystus iest Messiaßę obiecánym y pożądánym/ o ktorego przyściu Jakob Patriárcha Starozakonny Prorokował/ mowiąc: Nie będzie odięte Sceptrum od Iudy, y Xsiąże od biodr iego. pokąd nie przyydzie; ktory ma być posłany, y ten będzie oczekiwaniem narodow, Te słowa libro Geneseos: Cap: 49. znáydzieß.

Genes: 49.

ZYD.

Vczony Rabin nasz Salomon te słowa Iakobowe tłumacząc, powiada: że ieszcze nie odeszło Sceptrū albo Panstwo od Iudy, ktore Pokolenie Iudzkie znayduieśię w kraiach, około Kroleśtwa medzkie°/ Assyryzkiego, Babilonzkiego, y około gory Caucasus nazwaney, zaczym Chrystus wasz nie iest Messiasz, ponieważ ieszcze nie wźiął on Sceptrum albo Kroleśtwa Iudzkiego.

CHRZESCIANIN.

W Dysputácicy swoiey przeciw Zydom spomina Pererius/ tákie tłumaczenie tych słow Jakobowych/ vczynione od Salomona wáßego Rabina/ ktoremu y ty żydzie fałß przypisać muśiß/ ponieważ tu Jákob spomina Sceptrum álbo Krolestwo/ ktore w Ziemie obiecáney/ nie w inßych kráiach Pokoleniu Judzkiemu/ mieć należáło.

Pererius in disputatione sua contra Iudæos in cap 49. Genes:

ZYD.

W naszym texcie Hebræyzkim napisano: (Gad ci iabo

iabo siloh, to iest: aż Przydzie Messiasz,) naszy tedy Rabinowie, te imie Hebræyskie siloh biorą za miasteczko nazwane Sylo, w ktorym Saul Pomazany był ná Krolestwo, y Sceptrum przeniosł z pokolenia Iudy, do pokolenia Beniaminowego, z ktorego się on vrodził, za czym nie do Messiasza się te słowa sciągaią.

CHRZESCIANIN,

Galatinus, Lib: 4. Cap: 4.

Przypomina Galátinus lib: 4. Cap: 4. **takie tłumaczenie tych słow Jakobowych, ktore wáśy Rabinowie czynią, ale ośukiwáiąsie tak tłumáczac, bo nie mowił Jakob: nie od iste będzie Sceptrum poki niepomazány kto będzie w Sylo, ale mowił: poki nie przydzie Syloh, do tego Saul nie w mieście Sylo, lecz w Másphie, w Galgale, iest obrany na Krolestwo, iáko napisáno:** *1. Regũ 10.* **1 Regum 10, do tego za czásow Saułowych nie odiete było Sceptrũ od Judy, ále po śmierci Saułowey znowu Krolestwo żydowskie przyszło do Dawida, ktory był z pokolenia Judy, y potomkowie Dawidowe toż Berło trzymáli.**

ZYD,

Inszy Rabinowie naszy, te słowa Iakobowe aplikuią do Ieroboama, ktory w mieście Sylo, na Krolestwo żydowskie był koronowany; y od pokolenia Iudskiego, Przeniosł Sceptrum; do pokolenia Ephraimowego, z ktorego się on vrodził, bo dziesięć Pokolenia od Krolow Iudskich, do Ieroboama odstąpili, zaczym nie o Messiaszu te Proroctwo Iakobowe iest napisane.

CHRZE

CHRZESCIANIN.

Oßukiwáiąsie y ci wáśy Rabinowie tak słowa Jakobowe tłumáczac, bo Jeroboám nie w Sylo, ale w Sychem, iest koronowány ná Krolestwo Izraelskie. iako napisáno: 3 Regum 12. **do tego Jeroboám nie odiął Berła Judskiego, Inbo do niego dziesięć pokolenia przyst apili, ponieważ Krolestwo Judskie, áż do niewoli Babilonskiey trwáło y zostawáło.** *3. Regũ: 12.*

ZYD,

Ieszcze niektorzy Rabinowie naszy mowią, że to Iakob prorokował o Nabuchodonozorze, ktory był odiął Sceptrum Iudskie od narodu Zydowskiego, zburzywszy Krolewstwo Iudskie, za czym nadaremnie wy Chrześcianie te proroctwo Iakobowe; do Messiasza naciągacie.

CHRZESCIANIN.

Takie tłumaczenie wáśnych Rabinow podobáło się Juliánowi apostácie, iáko S: Cyrillus: libr: 8. **przeciw Juliána pisze, ále y ci Rábinowie wáśy z Juliánem odstępuią się ośukiwaią, bo po Nabuchodozorowey niewoli Zorobabel y inśy Xiążęta z pokolenia Judskiego; áż do przyścia Chrystusowe; Rzecza pospolita żydowska rządzili, do tego Nabuchodozor tyran okrutny nie może się názwać:** expectatio Gentium, **to iest** oczekiwanie narodow, **Ponieważ go narody nie oczekiwali y nie żądali, iáko tyrána okrutnego. zaczym te słowa Jakobowe nie do Nabuchodonozora się ściągáią, ále do Chrystusa, ktory był,** Expectatio Gentium, **oczekiwanie** *S. Cyrill: lib 8. contra Julianum,*

wánie narodow / y iáko z pokolenia Judskiego sie vrodził / tak też y Berło / álbo Krolestwo od Judy wziął do siebie / będąc Krolem y Messiáßē / dla tego w Apokalipsi / do S: Jána Theologa o Chrystusie mowiono: Vicit Leo de tribu Iuda / Zwyciężył Lew z pokolenia Judy. Apoc: 5.

ZYD,

Naszy żydzi poki nie byli zaprowadzeni w niewolą Babilonską od Nabuchodonozora, po ty mieli Krolow swoich, zaczym pory też y Sceptrū od nich nie odeszło było, bo ScePtrum iest Laska Krolewska, á gdy zydzi naszy wyszli z niewoli Babilonskiey, w ktorą Nabuchodonozor ich zaprowadził, na ten czas iuż Krolow swych niemieli, zaczym iuż Nabuchodonozor, odiął ScePtrum Krolewskie od narodu żydowskiego, gdy zburzył Krolestwo żydowskie, y naszych żydow zaprowadził w niewolą Babilonską, dla tego naszy Rabinowie słusznie mowią, że te słowá Iakobowe o Nabuchodonozorze są napisane, á wy Chrześcianie te słowa do Messiasza nie Potrzebnie ciągniecie.

CHRZESCIANIN.

Thomaß Bruxellenski / Lib: 9, de conuersione omnium Gentium, Cap: 2. mowi: że te imie Sceptrum znáczy w tych słowach Iakobowych; álbo godność y władze właśnie Krolewską / álbo też nie tylko Krolewską / ale iáko kolwiek władze y Przełożenstwo nad ludźmi pokazuie / záczym nie do Nabuchodonozora / ále do Messiáßa te słowa Iakobowe należą / bo wáßy żydzi wyßedßy z niewole

Thom: brux libr 9. de conuersione omniū gent: cap 2. parte 1. fol: 578.

woley Babilonskiey (w ktorą ich Nabuchodonozor był zaprowádził /) lubo nie mieli iuż Sceptrum / ktore znáczy godność / y władze właśnie krolewską / ponieważ Krolow nie mieli / iednak mieli inße Sceptrum / ktore znáczy inßą władze y Przełożenstwo nad iákim narodem. mieli Zorobabela Xiazecia / y inßych po śmierci iego Xiążąt / z pokolenia Judy / ktorzy miásto Jerusálem y Cerkiew znowu zbudowali / y rzecząpospolitą żydowską rządzili / ále się iuż Krolmi nie zwáli / będąc dannikami / Krolow Perskich / tylko się zwáli Xiążętámi y wodzami Ludu Boże / czekaiąc Messiáßa prawdziwego / Krola swe / potym Pánstwo żydowskie przyßło w ręce Kapłánow naywyßßych / ktorzy áż do przyścia Chrystusowe; nad waßemi żydámi panowáli / ostátny dom Kapłánski był między Machabeußami / wodzámi walecznemi / ktorych Xięgi Machabeyskie spominaią / ktorzy po śmierci Alexándra wielkie / z rożnemi nieprzyiacielámi woiowáli. potym Pompeiuß wielki ziemie żydowską pod moc Rzymską podbił / y żydy y Pany ich dannikámi / Rzymskiemi uczynił / iednak na Pánstwie onym / własnych panow Kapłánow naywyßßych Rzymiánie zostawili / był na ten czás Hyrkánus Machabeyczyk / Kapłánem naywyßßym / ktore brat rodzony Antigonus / chcąc z Pánstwa wypchnąć; długą z nim woyne za pomocą Párthow zwodził y z Pánstwa go wygnał / Rzymiánie ona woyna dwoch bráci obrazem wystáli do ziemie Zydowskiey / Márka Antoniußa. ktory Antygona poymáwßy y krzyżowac y zábić kazał / y za rostrazániem Senátu. Heroda Idumeyczyka Krolem żydowskim uczynił / Herod kázał /

Baron: fol:

żeby y Hyrkanus z państwa wygnány, był zabity. Po Hyrkánie nastąpił Arystobulus Kapłan naywyższy, z tegoż domu Machábeuszow, ále y ten od Heroda iest zabity, á na iego mieysce inszy z pospolstwa imieniem Anánel, od Heroda iest postawiony. Y potym Herod kogo chciał za pieniądze albo dla przyiázni; czynił y składał z Kapłáństwa, co też y Starostowie Rzymscy czynili. Czytay y Baroniusza folium 2 tam te Hysteria znaydzieß, zaczym Chrystus iest Messiaß prawdziwy, ponieważ według Proroctwa Jakobowego; Sceptrum, to iest władze y przełożenstwo, żydzi wáßy áż do Przyścia Chrystusowe° mieli. A potym Sceptrũ od wáßych żydow było odięte y dáne Herodowi Idumeyczykowi, y naten czas iuż się vrodził Chrystus z pokolenia Judskiego, Król y Messiaß oczekiwány.

ZYD.

Kapłani naywyższy byli z Pokolenia Lewi, nie z Pokolenia Iuda, ktorzy nad żydami naszemi przed przyściem Chrystusowym panowali, zaczym Chrystus wasz nie może się Messiaszem nazwać, ponieważ od pokolenia Lewi, nie od Pokolenia Iudy, odeszło Sceptrum, to iest pánstwo y władza, na ten czas gdy Chrystus przyszedł na świat, a od pokolenia Iudy dáwno iuż; przed przyście Chrystusowym, odeszło było Sceptrum álbo Pánstwo, Ponieważ iuż sto lát y więcey, Przed przyściem Chrystusowym pokolenie Lewi, nie pokolenie Iudá, nad żydámi naszemi Panowało.

CHRZESCIANIN.

Maß wiedzieć, że lubo Kapłáni z pokolenia Lewi nad

nad żydámi przed przyściem Chrystusowy panowáli, iednák Ci Kapłáni z pokolenia Judy byli, po Mátkach, ponieważ się porodzili od Niewiást, ktore były z pokolenia Judá, o czym Thomaß Bruxellenski, lib: 9 parte 1. Cap: 2. świádczy. Toż y Baroniuß, folio 2. powiáda; záczym od pokolenia Juda, według płci niewieścicy nie odeßło było Sceptrũ, albo Pánstwo áż do przyścia Chrystusowe°. á gdy zabici byli Antegonus, y Hyrcanus, y Aristobulus Kapłani naywyßßy, z pokolenia Judy, według płci Niewieścicy, na ten czas Sceptrum iuż odeßło, y według płci niewieścicy od pokolenia Judy. Jeßcze Theologowie tłumáczac te słowa Jakobowe, Niebędzie odięte Sceptrum od ludy y xiąże od biodr iego, &c: powiadaią, że te imie Juda, nie tylko pokolenie Judskie; ále wßystek národ żydowski znáczy, y tak się te Proroctwo ma rozumieć, że nie odeydzie Sceptrũ od Judy, to iest: od narodu żydowskiego, iákie kolwiek przełożenstwo y władza nie odeydzie, áż do przyścia Messiaßá obiecanego, ponieważ tym imieniem Juda, wßystek národ żydowski się nazywa, te sentencia Swiety Justinus w dialogu z Tryphonem żydē Ewsebius lib: 7 Historiæ Ecclesiasticæ Cap: 7. Ambrosius libro de benedictionibus Patriarcharum, Cap: 4. Joánnes Chrisostomus, Homilia 67. in Genesim. Tłumáczac te Proroctwo, y inszy Swieci Oycowie, Doktorowie Cerkiewni bronią, ktorych tenże Thomaß Bruxellenski támże przypomina, záczym Chrystus iest Messiaß prawdziwy, ponieważ od Judy, to iest od narodu żydowskiego, ktory się Juda nazywa, nie

Thom: brux. libr: 9. part: 1. cap: 2. fol 579.
Baron: fol 2
S. iust: mar:
Eusebius.
Ambrosius.
Ioan Chrisostom.
Thom: Brx

nie od tete byko Sceptrum / álbo przełożenstwo / y
páństwo iákie kolwiek / áż do przyscia Chrystusowe°.
Żebysto lepiey mogł zrozumieć: Czytay Swietego
Ewangelistę Matheußa opisuiacego / Rodzay
Math: 1. Chrystusow / według natury iego człowieczey / od
Abrahama y Dawida / aż do Przyścia Chrystusowe° /
znaydzieß tam troiáka władze / pod ktora żydzi
wáßy mießkali; od Abrahama / áż do Przyscia
Chrystusowego / ko pierwszy żydzi wáßy mießkały
pod Patriarchámi y sędziámi / od Abrahama áż
do Dawida / potym żyli pod Krolami od Dawidá
áż do niewoley Babilonskiey. na ostátek mießkáli
pod Xiążętámi y Kapłanámi / od niewoley Babi-
lonskiey / áż do przyścia Chrystusowego / pod kożdą
záś władzą kładnie 14 Rodzáiow. S: Ewange-
lista Matheuß / mowiąc: Wszytkiego pokolenia
od Abrahama aż do Dawida pokolenia, 14 á od
Dawida áż do przeprowadzenia Babilonskiego
pokolenia czternáscie, a od przePrzowadzenia
Babilonskiego, áż do Chrystusa pokolenia czter-
náście. záczym Chrystus iest prawdziwy Messiaß
oczekiwány / ponieważ áż do przyścia Chrystusowe° /
nie odeßło byko Sceptrū / álbo władza y przełoże-
stwo od Judy / to iest narodu żydowskiego / ktory się
Juda nazywa / co tobie Ewangelista Mátheuß po
kazuie / mowiąc: że wáßy żydzi od Abrahama
mießkáli: áż do pryścia Chrystusowego / pod
władzą troiáka / mießkáli pod przełożonemi
troiákiego porządku / á ta władza y
przełożenstwo iákie kolwiek przez
Sceptrum się znáczy.

DRV-

DRVGIE PROROCTWO,

Iest otym / że waß stáry Zákon miał Messiaß obie
cánę skończyć / á postanowić nowy Zákon Chrześ-
ciánski / zaczym Chrystus iest Messiaß / ponieważ iuż
skończył waß stáry Zákō / ktory wyprowadziwßy was
z Ægiptu; dał wám á postanowił nowy Zákō Chrześ- Jerem: 31.
ciánski / według Proroka Jeremiáßa. Cap: 31.
mowiącego: Oto dni przyda, mowi Pan, á vczynie
z domem Izraelskim, y z domem, Iudskim, nowę
przymierze, nie według vmowy, ktorom czynił
z Oycy waszemi, w dzień, kiedym wziął rękę ich,
ábym ich wywiodł z ziemie Ægipskiey. do tego
stáry Zákon dány iest na gorze Synáyskiey przez
Moyzeßa / Nowy záś Zákon miał być dány / y dány
iest na gorze Syonskiey w Jeruzalem / przez Chry- Isaiæ. 2.
stusa / według Proroka Jsaiáßa / Cap: 2. y według
Proroka Micheáßa / Cap: 4, mowiącego: De sion: Mich: 4.
Exibit Lex, et verbum Domini de Ierusalem,
z Syonu wynidzie Zakon, a Słowo Pańskie z Iery-
sálem.

ZYD,

Náß Stary Zakon nie iest przez Chrystusa waße°
znießiony, ale iest wieczny nieskończony, bo Genes: 17.
mowił Bog do Abrahama: Postanowię vmowę
moią między mną y tobą, y między plemieniem
twoī potobie w Rodzaiách ich przymierzem wie-
cznym, otoż widzisz że na wieki obrzezanie ma
trwać, ktorę się od Abrahama poczęło, do tego

w księ-

Exodi: 31. w Księgach Exodi napisane Słowa Bozkie: Niech strzega Synowie Izraelowi Szabbatu, y niech go obchodzą w Rodzaiach swoich, vmowa iest wieczna, między mną y Syny Izraelskiemi y znak wieczny.

CHRZESCIANIN,

1. Regũ 1. **Máß wiedzeć że tu wieczność doczesna sie rozumie/** iáko 1 Reg: 1 o Samuelu napisano: Vt maneat ãte conspectum Domini, vt maneat ibi iugiter, że się vkaże Przed oblicznością Pańską, y zostanie tam vstawicznie, **iednák w Cerkwi przed obliczn. oscia Páńska Samuel mießkał do czásu nie na wieki. tákże v Proroka Jeremiáßa:** Cap: 2. **Bog mowi do waßego narodu żydowskiego:** á Sæculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea, od wiekow złamałes iarzmo moie, rozerwałeś związki moie, **to iest od dáwnych czásow odrzuciłeś od siebie Przykazánia moie/ ktore sie iarzmem y związkámi nazywáią/ záczym przez długi czás/ do Przyścia Chrystusowego. miał stáry Zákon trwáć ktory czas długi/ dla swoiey długości/ wiecznością iest nazwány/ iáko też Samuelow czas vstawiczny/ nazwány iest wiecznością/ dla swoiey vstawiczności. iednak Samuel vmarł y skończyłsie/ ták y Zákon stáry vmarł y skończył się/ gdy na swiat przyßedł Chrystus Messiaß obiecány.**

Jerem: 2.

ZYD,

Math: 5. Chrystus waszmowił: Niemniemacie żebych przyszedł psować Zakon, álbo Proroki: nie przyszedłem psować ále wypełniáć, bo to wam za prawdę powiadam, dokad Niebo y ziemia nie przemina, litera iedna, albo ieden punkciczek nie przeydzie z Zakonu, áż się wszystkie rzeczy stáną. czemuż wy Chrześcianie mowicie ináczey? nie tak iak Chrystus mowił, mowicie że Chrystus zepsował y skonczył stary Zákon, á Chrzystus mowił: że nie będzie przez niego stary Zakon zepsowány y skonczony,

CHRZESCIANIN.

Troiáki iest stary Zákon/ ieden moralny/ ktory należy do obyczáiow dobrych/ á takie obyczáie napisáne są w dziesiąciu Bożych Przykazániach/ Nie krádni/ Nie cudzołoż/ Nie zabiiay/ nie świádcz fałszywie/ nie wzyway Imienia Páná Boga twego nadaremnie/ Czci Oycá Twego y Mátke 10: Drugi Zákon iest, Iudicialny/ **ktory do sądow należy/ taki Zákon/ w Xięgach** Exodi cap: 21 **iest/ gdzie skudze swemu/ Pán ma przed Sędziámi szydłem vcho przewiercieć/ ieśli on chce/ na wieki Pánu służyć/ taki zákon w Xięgach Deuteronomion/** cap: 25 **napisány iest/ ieśliby dwa brácia byli rodzeni y vmarł by ieden brát/ bez potomnie/ powinien drugi brát rodzony wziąć żonę brátnią/ żeby zostáwił potomka vmarłemu brátu swemu/ á ieśliby niechciał wziąc żony brátniey/ powinna była ta niewiásta iść dobrámy/ y przełożonym sędziom to oznáymić/ y przed sędziámi tá niewiásta przystąpiwßy do brátá męża swego/ miáła z zuć obuw iedę z nogi ie°/ y plunąć natwárz ie°, mowiąc:** Taksie stánie człowiekowi, ktory nie buduie domu brátá swego, á będzie nazwáne imieiego,

Exodi 21.

Deuter: 25.

w Izraelu: dom z zuego. Trzeci Zákon iest, Ceremoniálny, Ruczki czynić, Baránka rzezać, chleba przaśnego zażywać, krwia bydleca ludziey pokrapiać, szaty iedney zelnu y z wełny nie czynić, zwierząt, álbo ptakow, álbo Ryb, iakich nieieść, Obrzezować się, Bydło zabijać, y Bogu ofiarować, y Ceremonie obrzadki inśze czynić, maß tedy Zydzie wiedzieć, że Chrystus nie zepsował y nieskaczył starego Zakonu Moralnego, do obrzędów y vczynkow dobrych należącego, bo y teraz nam Chrześciánom, każe Chrystus, obyczáie y vczynki dobre zachowáć, á złych się chronić, Jednák Zákon Iudiciálny do sądow należący, y Zákon Ceremonialny, do Obrzędkow należący, iest przez Chrystusa zepsowány y skończony, według Słow Chrystusowych: Lucæ, 16. Lex et Prophetæ ad Ioannem, Zákon y Prorocy áż do Jána.

Z Y D:

Deuter 27. Widzicie wy, że w Xięgach Deuterônômion, Cap: 27 napisáno: Przeklęty kto nietrwa w słowiech Proroctwa tego, áni ichskutkiem pełni, álewy Chrześciánie porzuciliście Zákon Moyżeszow, y nie żachowuiecie go, záczym przeklęci iesteście,

CHRZESCIANIN:

KTo nie zachowuie Zakonu Moralnego, do Obyczáiow należącego, ten przeklęty iest, pozwálam, kto niezachowuie Zakonu Iudiciálnego, do sądow należącego, y Zakonu Ceremoniálnego, do Obrzadkow należącego, ten przeklęty iest, niepozwálam, álemy Chrześciánie Zakonu Moralnego

nie

niezachowuiemy, tego nie pozwálam, Zákonu Iudiciálnego y Ceremoniálnego niezachowuiemy, to pozwálam, bo iuż Iudiciálny, y Ceremoniálny Zákon się skończył, tylko Morálny trwa doskonczenia swiáta, záczym żeby my Chrześciánie byliśmy przeklęci, tego nie pozwalam, y nie práwdę to każdy żyd mowi.

Z Y D,

2. Mach. 6. WY Chrześciánie siedmi Brátow Machabeiczykow, macie zá Męczenikow Swiętych, ktorzy Zakon Ceremoniálny zachowuiąc, niechcieli mięsa swinie° iesć, gdy Antiochus przymuszał ich do tego mękámi y smiercią sroga; záczym y nászy żydzi teráz według Zakonu Ceremonialnego, powściągaiąc się od swiniego mięsá, zostáią swiętemi, á wászy Chrześciánie Swiętemi nie mogą zostáć, ponieważ iedzą mięso swinie, Zakonu Ceremonialnego niezachowuiąc.

CHRZESCIANIN.

PRáwda iest, że Machabeyczykowie: zachowuiąc Ceremonialny Zákon, y powściągaiąc się od iedzenia mięs swinich, zostáli Męczenikámi swiętemi, bo ieszcze Zákon Ceremoniálny nie był przez Chrystusa zniesiony, ále gdy Chrystus Zakon Ceremonialny skończył, iuż wy żydzi zachowuiąc ten Zákon, y od mięsa swinie° się powściągaiąc, niemożecie oprocz Wiáry Chrześciánskiey zbawienia dostąpić, dla tego Apostoł Páweł mowi: Wiedząc iż niebywa vsprawiedliwiony człowiek z vczynkow Zakonu, iedno przez wiárę IEZVSA Chrystusá, y my w Chrystusá IEZVSA wierzymy, ábyśmy Galat. 2.

byli vsprawiedliwieni, z wiáry Chrystusowey á nie z vczynkow Zakonu.

ZYD.

IEśli by dał Bog ludziom takie práwo, ktore potym miał wykorzenić y skaczyć, byłá by w Bogu odmiennosć y niestateczność, czego sie mowić niegodzi, záczym też niegodzisie mowić, żeby Zákon od Boga naszemu narodowi żydowskiemu dány, był przez Chrystusa waszego Messiásza zniesiony y wywrocony.

CHRZESCIANIN.

CZy dla tego ty żydzie iesteś niestatecznym? że w nocy káżeś słudze swemu pościel dla siebie nagotować, á w dzień káżeś mu nagotować woz, ktorym wdroge chceś táchać czy dla tego lekarz niestateczny? że dzisia choremu káże Aloe, á iutro Kássiey záżyć: musiś przyznáć, że tu żádney niemaś niestateczności y odmienności; ták też przyznáć musiś, że y w Bogu żádna odmiána y niestateczność sie nie znayduie, dla tego, że Bog dał wáśnym żydom, stáry Zákon, ktory sie cienia nazywa, y miał do czásu trwáć, p tym dał wśystkiemu narodowi ludzkiemu Nowy Zakon, ktory sie nazywa swiátłością, y doskoncze-nia swiáta trwáć będzie,

ZYD.

NAsz Zákon iest powszechny, ponieważ dány iest od Boga, ktory iest wszystkich ludźi Páne, záczym nietylko nász národ żydowsky, ále wszystkie narody máia nász Zakon zachować y czynić,

z kto-

z ktorey mowy zrozumieć możesz. że stáry zákon niemá sie skonczyć,

CHRZESCIANIN,

MYśiś przyznać, że lekarz wśystkiego miásta iákiego, gdy iednemu choremu da lekárstwo iákiego lekárstwa niepowinni inśy chorzy záżywać, gdy też Krol wśystkiego Krolewstwa iakiego, iednemu słudze co czynić roskáże, te drudzy słudzy czynić nie powinni, ták Bog Lekarz y Krol wśystkie swiáta dał iednemu narodowi żydowskiemu, miásto Lekárstwa stáry Zákon, ktorego inśe narody nie powinni zachować y nie zachowuia, ponieważ Stáry Zákon iuż sie skonczył.

TRZECIE PROROCTWO,

Jest o tym, że miał Messiaś Obiecány w ostátnie czásy przyść na swiát, y Cerkiew swą z ludźi wiernych zbudować, według Proroka Jaiásia cáp, 2: mowiącego: Będzie w ostateczne dni nagotowana Gora Domu Páńskiego na wierzchu gor; y wyniesiona będzie nád wszystkie pagorki, y zbiorą sie do niey wszystkie narody. *Isaia: 2.*

Tez Prorok Micheaś cáp: 4 mowi: Záczym Chrystus iest Messiaś Prawdziwy Obiecány, **ponieważ w ostateczne czásy przyszedł na swiát y zbudował z ludźi wiernych Cerkiew swą to ta Gora y Domem Bożym Cerkiew Swieta sie nazywa.** *Mich: 4.*

ZYD.

NAszy Rabinowie tłumáczac te Słowa prorockie, powiadáią: że Messiasz gdy przydzie, na ten czás przenieśię Gorę Thábor na gorę Sinay, y Gorę Kármel przeniéśię do Ieruzalem y na wierzchu tych Gor postawi Gorę Sion, ale wász Chrystus tego nie vczynił, záczym on nie iest Messiász obiecany.

CHRZESCIANIN.

Nicolaus. de lira, contr Iud fol 171.

OGłupstwo wáśe Zydzi! ktorzy rozumieće, że Chrystus zmieyśca na mieysce Gorę Sion przenieśie, maś durniu wiedzieć, że to Gora Sionska miáła nád inśe Gory wyżey być podniesiona, Cudámi Messiáśa Prawdziwego, pod czás Przyśćia iego, zaczym Chrystus iest Messiáś Prawdziwy, ponieważ w Jeruzálem przy Gorze Sion, Sleponarodzonemu dał Oczy, Páraliżem zarażonego, Trzydzieśćie y ośm lát choruiącego vzdrowił, y Ducha S: tám Apostołom dał, y Cuda inśe tám czynił, ktorych na Gorach inśych nie czynił, álbo też (iáko wyżey mowiłem) Gora Sionśka Cerkiew śię tu nazywa, ktora Chrystus na swiećie, nauka swa y Cudámi swemi, nád wśelákie sekty heretyckie, iáko by nád wśystkie Gory wywyśśył.

ZYD.

TV Prorok Izáiász y Micheász, przez ostátni czás rozumieią koniec swiáta, nácoż wy chrześćiánie te słowa prorockie naciągácie do Chrystusa Messiásza swego? ponieważ Messiász wász Chrystus iuż dawno przyszedł ná swiát, iednak ieszcze nie przyszedł końiec swiáta, záczym ieszcze

y Me-

y Messiász nie przyszedł obiecány.

CHRZESCIANIN.

PRzez ostátni czás nie znaczy śię tu koniec swiáta y nie nazywá śię tu ostátni czás táki, pokterym by iuż więcey czásu nie było, ále czás daleki po inśych czásiech na stępuiący tu śię znáczy, Jáko o Sprawiedliwym Jobie nápisáno: á Pán błogosławił poślednim Iobowym niżli pierwszym iego. tu ostátnie rzeczy nie rozumieią śię takie, ktore po skończeniu życia Jobowego były, ále śię takie rozumieią, ktore po vtrapieniu iego nastąpiły, gdy on ieśćze żył na swiecie, Jáko też Apostoł Páwel cap: 1, ad Hebræos pisze, Rolicznie y rozmaitemi sposoby, mowiwszy przed tym Bog do Oycow przez Proroki, na ostátek tych to dni, mowił do nás przez Syna. to iest: po wśystkich Prorokach, záczym maś wiedzieć, że tu ostátni czás Krolestwa Zydowskiego, y starego śię Zakonu znáczy, w ktory czás ostátni, Chrystus Messiaś Obiecány przyśedł na swiát, y wziął Sceptrum Judzkie od Zydow, y na ten czás przyśedł koniec Rzeczy Pospolitey żydowskiey, z iednego narodu Zydowskiego zebráney, á Początek kwitnąć Rzecz Pospolita Chrześćiáńska, ze wśystkich narodow powśystkim swiecie mieśkaiących zgromadzona, w ktorey Rzeczy Pospolitey, Chrystus iest Krolem Wiecznym Nieskończonym, o tych tedy dniách ostátnich Rzeczy Pospolitey Zydowskiey y Starego Zakonu, Izáiaś y Micheaś Prorokowáli: ták tych Prorokow słowa tłumaczy, Eusebius Cæsariensis lib: 8, de Demonstratione cap: 1. Ták te Słowa Prorockie rozumie Iuliánus

Iob. 42.

Hebr 1.

Euseb Cæsar lib 8. de Demonst cap 1.

Arrab Toled lib 1. contra Iudæos.

Pome-

Pomerius Archiepiskopus Toletánus Lib: 1. contra Iudæos.

ZYD

Te Proroctwo przymusza nas mieć rozmowę O PRZEDWIECZNYM NARODZENIV CHRYSTVSA MESSIASZA WASZEGO, WEDŁVG BOZKIEY NATVRY IEGO, OD OYCA BEZ MATKI, Bo ieżeli się w ostatnie czásy Chrystus wasz Messiasz vrodził y przyszedł na świat, tedy on człowiecza naturę iedną ma tylko w sobie, ostatnich czasow vrodzoną, á przed wieki on niebył y nie iest Synem Bożym, ktory przed wieki od Oyca bez Matki się vrodził, ponieważ to iest rzecz niepodobna, żeby Syn od Oyca bez Macki mogł się vrodzić, y żaden sposob takowe° narodzenia się nieznayduie.

CHRZESCIANIN.

Idźko to prawda, że w ostátnie czásy, według człowieczey natury swoiey się vrodził, y przyszedł na świat Messiasz prawdziwy Chrystus, y iedną ma w sobie naturę człowieczą, ktora w ostátnie czásy się vrodziła, tak y to práwda że on iest Synem Bożym, ktory przed wieki od Oyca się vrodził, bo sam Chrystus w Psálmie Dawidowym mowi: Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Pan rzekł do mnie: Syn moy ieśteś ty, iám cie dzisia vrodził. **Dzisia znáczy wieczność, ktora w sobie y przeszły, y przyszły, y przytomny czás, oraz w iednym momencie zamyká, y iest** indiuisibilis, immobilis, & semper præsens duratio, iest nierozdzielna, nie poruszona, y záwsze przytomna trwałość, **nie mowi tedy Ociec: Jacie dzisiá**

Psal: 2.

Cornel: alap in 1. Hæbr:

sia rodzę, ale mowi: Jam cie dzisia vrodził, bysmy wierzyli, że nie teraz iuż poczyna go rodzić, ale przed tym, przed wieki iuż go rodzi, y iuż iest doskonałym Synem, ktory przed wieki od Oyca się rodzi: y iest Bogiem przedwiecznym. á lubo człowiekowi nie można rzecz od Oyca bez Mátki się rodzić, iednák Ociec iako Bog wszelaka doskonałość nie wymowna maiacy mogł vrodzić Syna sposobē nie wymownym bez Mátki, dla tego Prorok Izaiasz mowi: Generationem eius quis enarrabit? **Rodzenie iego kto wypowie!** Isaiæ. 53.

ZYD,

Te słowa Dáwid o sobie samym napisał, Pan rzekł do mnie: Syn moy ieśteś ty iam cie dzisia vrodził, nacoż wy te słowa do Chrystusa na ciągacie;

CHRZESCIANIN.

Głupia to mowa twoia żydzie, bo Dawid nie przed wieki się vrodził ale w czasie, do tego wiednym tylko Krolestwie Palestynskim panował, nie nad wszystkiemi narodami, áż do granic ziemie, nie ták iako panuie Chrystus, do ktorego Bog mowi: Żáday odemnie, a dam ci Pogany dziedzictwo twoie, á ostátkość twoią kraie ziemie. **do tego Dawid, nierządził wszytkich poganow, y Krolow na swiecie Krzyżem, ktory się Láską żelázną nazywa, y nie hołdowáli mu z strachem, wszyscy Krolowie y sędzie ziemscy, tylko samemu Chrystusowi z strachem hołdują, ktorych Laską żelázną, to iest: Krzyżem S: rządzi Chrystus, Dla tego do Chrystusa mowiono:** Będziesz ie rządził Láską żelázną,

á iáko náczynie gámczárskie potłuczeſz ie, á teraz Krolowie rozumieycie, cwiczcieſię, ktorzy sądzicie ziemie, służcie Panu w boiaźni, á ráduyciemuſię z drżeniem. Záczym te słowa Dawid nie o sobie ale o Chryſtuſie mowi.

ZYD,

Gdy Piśmo Swięte mowi: że Bog rodzi, przez tę rodzenie znáczy ſię stworzenie, że Bog ſtworzył iakiego człowieka pobożnego, ktorego Synem lubiąc nazywa, iáko y náſz naród Izraelſki wyprowadziwſzy z Ægyptu, lubiąc go, nazwał Synem, przez Proroká Oſeaſza, mowiąc: z Ægyptu wezwałem Syna mego, iednak lud Izraelſki, nie ieſt Synem przed wieki od Boga narodzonym, ále ieſt w czaſie od Boga stworzony, toż o Chryſtuſie Synie Bożym, rozumieć macie.

Oſee. 11.

CHRZESCIANIN.

Prawda ieſt, że według sensu literalnego, te Słowa Bożkie od Proroka napisáne kwadrnia ludowi Izraelſkiemu, ktory Bog wyprzowadził z niewoli Ægypſkiey, iednak według sensu Duchownego, Proroctwo to było o Chryſtuſie Synu Bożym, ktory gdy od Mátki czyſtey ſię narodził, chciał y ſzukał go Herod zabić, na ten czás Anioł weſnie pokazáwſzyſię Joſephowi, kázał wziąć Mátkę y Dziecie, y vciekać do Ægyptu, gdzie mieſzkał Chryſtus do śmierci Herodowey, dla tego Ewangeliſta S: Matheuſz te słowa Proroctwie o Chryſtuſie napiſane bydź twierdzi, mowiąc: aby ſię spełniło, co powiedziáno ieſt od Pana przez

Math. 2.

Proro-

Proroka mowiącego: z Ægyptu wezwałem Syna mego. co zaś żydzie mowiß, że przez Bożkie Rodzenie znáczyſię stworzenie, nie dobrze to rozumieß, bo tylko do czáſu, do ſkończenia świata, Bog tworzy ludzi pobożnych, ktorych synámi nazywa, iednak Syna swego iedynoiſtotnego záwße odwiekow y na wieki rodzi, bo to do iego doſkonałości należy, iáko od słońca światłość záwße pochodzi, ktora do słonecznej doſkonałości należy, tak od Oyca záwße rodziſię Syn, ktorego Apoſtoł Páwel światłością Oycowſką nazywa, mowiąc: gdyż ieſt iaſnością chwały y wyrażeniem iſtnoſci iego, bo ta światłość rodzeniem swoim wiecznym doſkonałość Oycowſką pokazuie:

Thom: Aquin: in pſal 2.

Hebr: 1.

ZYD,

Iesli Ociec zawſze od wiekow y na wieki Syna rodzi. tedy iuż nie iednego Syna ále ich tyſiąc tyſięcy będzie mieć, czego ſię mowić niegodzi.

CHRZESCIANIN.

Powiadáią Theologowie, że Syn ieſt terminus Adæquatus generationis, ieſt takowym kresem y celem Rodzenia Bożkiego, ktory wſzytko do statecznie y zupełnie, osobá swa Rodzenie Bożkie Explet, wymierza tak, iż tym swoim wyrownánię wſzyſtkiey natury Bożkiey ieſt comprehensor oſiągniciel, za czym niepodobna rodzić drugiego Syna, gdyż by iuż ten Syn nie był Bogiem, gdyż Ociec rodząc Syna swego: wßyſtka ſiłę ymoc Rodzenia, do tego Syná iednego obrocił, y takiego sposobu Rodzenia wiecey sobie do Rodzenia dru-

Marc: koron, Theol: w punkcie, 2 rozmowy z Rabinem.

giego Syna, iuż nie zostáwił, do tego rodzenie te nie odmieniaſie, ni na przeßły, ni na przyßły czas, ále záwße ieſt Oycowi, około Rodzenia iednego Syna przytomne, naucza tego S: Awgustin Doktor zachodni, Pſal: 44. tłumáczac y mowiac: Mowić Boże wieczne ieſt, ty mowiſz co teraz, że przed tym miłczáłeś y rodziſz słowo, ktore przed tỹ nie było nie ták Bog vrodził słowo, mowić Bozkie bez początku ieſt y bez konca, á iednak iedno słowo mowi, dáley napiſáno: gdyż y kto mowi trwa, y co ſię mowi trwa, y ieden ráz ſię mowi y nie konczy ſię, y sámy ieden raz bez początku ſię mowi, nie dwa rázy ſię mowi.

August in Pſal. 44.

ZYD.

Gdy Ociec rodzi Syna, álbo rodzi go iáko inſze° boga, álbo iako tegoż ktorym sam ieſt, ieſli iáko inſzego, tedy ich będzie dwa, ieſli tegoż ktorym sam ieſt, to siebie same° rodzi, co bydz nie może, ponieważ żadna rzecz sama ſiebie nie rodzi.

CHRZESCIANIN.

Ieſli bierzeß nie wierny żydzie, Bogá Oycá y Syna y Ducha Swietego, za Hypoſtaſes, álbo zapersony, to ieſt Osoby, ktore ſie roznia miedzy soba osobiſtościami, tedy prawdziwa bedzie mowa twoia gdy mowiß: álbo inße°, álbo tegoż, bo Sỹ ieſt inßy według Perſony swoiey, od Oyca y od Ducha Swietego, ále toż y iedyno Boztwo; wßytkie, trzy Persony máia, ieſli zaś bierzeß Hypoſtáſes, za sáma nature Bozka tedy mowa twoia bedzie faßywa, bo nátura Bozka a ni drugiey natury Bozkiey á ni

á ni sama siebie nie rodzi, ále iedna ieſt w trzech Personach.

ZYD.

Gdy Oćiec Syna rodźi, czy tego rodźi? ktory przed tym był? czy tego ktory nie był? ieſli tego ktory przed tym nie był, tedy ten Syn nie ieſt Bogiem Práwdziwym, ponieważ, nie był záwſze przed wieki, co właśnie práwdźiwemu Bogu należy, ieſli zaś rodźi tego Syna, ktory przed tym záwſze był, tedy on Oyca niema y nie może ſię Synem nazwać, ponieważ Pierwſzy Oćiec od syna ieſt, a tu nie ieſt Oćiec pterwſzy od Syna, ieſli záwſze z Oycem Syn był przed wieki.

CHRZESCIANIN.

Wiedź otym, że Oćieć gdy Syna rodźi, tego Rodźi, ktory przed tym záwße był: przed wieki, dla tego też Syn ieſt Bogiem Prawoźiwym, gdy záś mowiß, że ieſli by záwße Syn był przed wieki, iużby niemiał Oyca, y sám niemogł by ſię Synem názwać, ponieważ by Oćiec nie był iuż pierwßy od Syna, ná to ci odpowiádam, że nie vmieß Philoſophiey, ktora vczy: że Relatiua ſunt natura simul, to ieſt, rzeczy do ſiebie wzglad maiace y od noßace ſie są według natury swoiey pomaiace y od noßace ſie są według natury swoiey pospołu, záczym Syn z Oycem záwße był pospołu przed wieki, według Natury Bozkiey, ponieważ Oćieć y Syn do ſiebie wzglad máia y od noßa ſię, iednak Oćiec ieſt pierwßy od Syna, nie według natury Bozkiey, ale tylko według Rodzáiu, albo według porzadku Perſon Bozkich, albo według my-

myśli Ludzkiey / dla tego też Syn Oyca miał przed wieki / y sám Synem słuſznie ſię nazywa.

ZYD

RZeczy, z ktorych iedna ſię rodźi, druga ſię nie rodzi, roznią ſię więcey niżeli rodzaiem, iáko roznią ſię rzeczy, z ktorych iedna iest skaźitelna, á druga nieskaźitelna, záczym Ociec y Syn roźnią ſię więcey niżeli Rodzáiem, y niemáią iedne° Boztwa, ponieważ Syn ſię Rodźi, Oćiec ſię nie Rodźi.

CHRZESCIANIN.

RZeczy / z ktorych iedna ſię rodźi / druga ſię nie rodźi / naten czás roznia ſię Rodzáiem / gdy Natura tey rzeczy ktora ſię rodźi / poczyna bydź przez rodzenie / y sama ſię rodźi / á naten czás nieroznia ſię Rodzaiem; gdy natura od iedney rzeczy / drugiey rzeczy ſię dáie / záczym Ociec y Syn Rodzáiem ſię nieroznia / ponieważ Ociec Rodzae Syna / dáie mu te Jedna natura / ktora sám ma / y ta Natura Bozka ſię nierodźi / y nie poczyná bydź pod czás rodzenia / záczym Syn od Oyca natura ſię nie rozni / ale tylko rozni ſię sposobem / ktorym te ma nature / że Ociec od ſiebie / á Syn od Oyca te ma nature

ZYD

RCdzonym y nie Rodzonym bydz, czy są to Accidentiá, trefunkowe rzeczy? czy są Substantiæ, iſtotne rzeczy? ieſli na pierwſze pozwoliſz, tedy w Bogu są rzeczy Trefunkowe, ieżeli na drugie pozwoliſz, tedy Ociec y Syn roznią ſię Subſtantialiter, to iest iſtotnie, czego ſię mowić

mowić niegodzi, záczym też niegodziſie mowić, żeby w Boztwie Syn ſię od Oyca rodźił.

CHRZESCIANIN

VRodzonym y nie vrodzonym bydź / ani są Accidentia, rzeczy trefunkowe / ani Subſtantiæ iſtotne rzeczy / bo nie vrodzonym bydź / iest to do żadney przyczyny nie należeć / vrodzonym zaś bydź / znáczy odnoſzenie / iákie y Oycowſtwo ieſt / záczym żadney rzeczy nie przyſtoyney vrodzonym / y nie vrodzonym bydź / w Boztwie nie czyni.

ZYD

ROdźić ieſt to wielka Doſkonáłość w żyiącey rzeczy, tę Doſkonáłość Ociec ma; Syn záś niema, záczym Syn Oycowi nie ieſt rowny, a za tym niemáią iedney Natury Bozkiey;

CHRZESCIANIN

ROdźić sámo przez ſię (według niektorych Theologow nauki) áni ieſt doſkonáłość, ani nie doſkonáłość / bo ieſliby rodzenie było Doſkonałością / miał by Ociec iáka Doſkonałość / ktorey by niemiał Syn y Duch S: ponieważ Ociec rodźi / Syn záś y Duch S: nie rodźi / z nauki tych Theologow / żydzie możeß zrozumieć / że Chryſtus ieſt Bogiem Prawdziwym / iedna y Rowna Doſkonałość Bozka maiący z Oycem / lubo Ociec Rodźi / á Syn nie rodźi / ponieważ rodźić w Boztwie áni ieſt Doſkonałość / áni nie Doſkonałość. Jednak rodźić ieſt y Doſkonałość / względem iſtności Bozkiey / z ktora rzeczywiśćie ieſt iedno / z tey nauki my zrozumiewámy

Decis. Theol. lib 1. cap 4. quæſt. 4. concluſ: 11. Petrus poſnan: ſecundū Scotis sentē:

wámy / że y Syn ma Doskonałość rodzenia / máiąc istność Bozką / od ktorey Doskonałość Rodzenia pochodzi / iednák Syn Syna nie rodzi / ponieważ Syn iest Causatus non Cáusa / Sám Ociec tylko Syna rodzi / ponieważ Sám Ociec iest Cáusa miedzy Personámi Bozkiemi / do tego iesli by Syn rodził Syna inszego / nastąpiła by liczba Synow nieskończona / czego się mowić niegodzi / albo ieśliby Syn rodził syna / musiał by siebie samego rodzić / y od siebie samego się rożnić / záczym wielka by nie przystoyność w Boztwie nastąpiła.

Augustoreg Tract. 2. Quæs 6 cap 1. obiect 1. fol: 56.

ZYD

Act 20. A Postoł wász Paweł mowił: Błogosławieńsza rzecz iest dáwać niżli bráć. Ale Ociec daie a *Math 28.* Syn bierze, bo sam Chrystus mowił: Dána mi iest *Ioan. 5.* wszelka moc na Niebie y na ziemi. znowu Chry- *Math. 11.* stus mowił: Dáł y Synowi, żeby miáł zywot w sobie. Ieszcże Chrystus mowił: Wszystko mi iest dano od Oyca mego, a żáden niezna Syna iedno Ociec, ani Oyca nikt niezna iedno Syn. Záczym Syn Oycowi nie iest rowny y niema z nim iedne° Boztwa, ponieważ Ociec dáie a Syn bierze, bo dáwáć iest to Bogátego, y Doskonałego, a bráć iest vbogiego y nie doskonáłego,

CHRZESCIANIN

NA ten czás Błogosłowienszа rzecz iest dáwać niżli bráć. **Gdy ten kto bierze nie miał tego przed tym / y był vbogim y nie doskonálym / Syn zaś Boży od Oyca ták bierze żywot / że nigdy nie był nieżyiącym / tak bierze wládze / że nigdy niebył bez**

bez władzy. Tak bierze Mądrość y wszelaka Doskonáłość / że nigdy niebył nie Mądrym y nie Doskonálym / bo te wszystkie rzeczy wziął / rodząc się / przed wieki zaś vrodził się doskonały / záczym przedwieki wziął y záwsze miał wszelaka Doskonałość Bozką / dla tego iest Bogiem Doskonálym / Oycu Swemu rowny / y iedna ma z Oycem Bozkwo.

ZYD

Philip: 2. CZytáłem wasze xięgi Chrześciánskie, gdzie wasz Apostoł Páweł pisze o Synu Bożym; Donáuit ei nomen, quod est supra omne nomen; Darował mu imie ktore iest nad wszystkie Imie. tu się znáczy imię Bozkie, ktore dał Bog Chrystusowi, przy narodzeniu iego na swiecie, ieśli tedy dał mu imie Bozkie, tedy go przed tym niemiał.

CHRZESCIANIN,

CZytáy dobrze Zydzie pismo Apostoła Páwła / znáydzieß tám / że záwsze przed wieki / Chrystus miał imie Bozkie / ále bedąc Bogiem Przedwiecznym / y Oycu Sobeznaczálny Społ bezpoczątkowy / wczásie wziął na siebie nature człowiecza / według Apstła Páwła mowiące: Będąc w Postáci Bożey za drapieżstwo tego nie poczytał bydź się rownym Bogu, ále się Sám wyniszczył, postáć służebnicza przyiawszy, stał się na podobienstwo ludźiey, y w Postáci naleźion iáko człowiek, Poniżył się Sám, stał się posłusznym áż do smierci, á do smierci Krzyżowey; przetoż dla pokory tey Bog go [iáko Człowieka] wywyższył / aże vmarł na Krzyżu dla narodu ludzkiego / za te zásługi dał mu Bog imie

JEZUS / ktore się znaczy Zbawiciel / a lubo te Imie JEZUS; dano Chrystusowi / pod czas Obrzezania iego / iednak przed meką y Smiercia Chrystusowa / te imie Jego JEZUS / to iest: Zbawiciel / nie tak było od Boga vwielbione / iako vwielbione iest na ten czás / gdy Chrystus meki y Smierć Krzyżowa podiął dla zbawienia ludzkiego / y zbawił ludzi od grzechu / od piekła / od smierci wieczney y od niewoley Bataństkiey / bo iuż Chrystus na ten czás właśnie y prawdziwie został JEZUSEM / albo Zbawicielem / dla tego na ten czás dał mu Bog imie [JEZUS] ktore iest nad wszystkie imie / żeby / na imie JEZUSOWE / wszelkie Kolano klękało / Niebieskich / Ziemskich / y piekielnych.

Z Y D

Ioan. 17. IAn S: Ewángelista wász napisał, że Chrystus modląc się Oycu za swoich wiernych, mowił: Vt sint vnum sicut et nos vnum sumus. Aby byli iedno iako y my iedno iesteśmy, a ponieważ wierni ludzie nie są iedno z Bogiẽ Oycem według iedności Natury, zaczym też y Syn nie iest iedno z Oycem, według iedności Natury.

CHRZESCIANIN

NAlezy wiedzieć / że iedność dwoiáka iest / albo według Natury / albo według Lubwi / gdy tedy Chrystus Oycu swemu modlił się za wiernemi ludźmi swemi / nie prosił Oyca / aby iedno z nim byli / według iedności natury / bo to iest rzecz nie podobna / ale prosił / aby iedno byli według iedności Lubwi / iako on iest iedyno z Oycem nie

nie tylko według iedności natury / ale y iedności lubwi / iako napomina nas Chrystus mowiąc: Estote perfecti, ut pater vester qui est in cælis perfectus est. bądzcie doskonałemi, iáko y Oiciec wasz Niebieski doskonáły iest, tu nie napomina nas Chrystus / á byśmy byli doskonałemi z natury / iako Oiciec Niebieski z natury doskonáły iest / ale żeby śmy go naśladowáli / staraiącsie o doskonałość Cnot / y łáski iego. Matth: 5.

Z Y D.

NApisano w Ewangeliey wászey chrzesciánskiey, że chrystus do Máriey Magdaleny mowił: wstępuię do Oyca mego y do Oyca waszego, Boga mego y Boga waszego, záczym chrystus nie iest Bogiem, ponieważ po Zmártwych wstániu swoi, miał wstąpić na Niebo Empireyskie, do Boga. Ioan. 20.

CHRZECSIANIN.

MAß wiedzieć żydzie / że Pismo Swiete czásem znáczy / Bozką nature Chrystusowa / czásem znáczy / nature iego człowiecza. otoż y w tych słowach / dwoiáka nature swoia Chrystus pokázał / Bozką y człowiecza / gdy mowił: wstępuię do Oyca mego / tám pokázał Bozką nature swoia / ponieważ on z Bogiem Oycem / iedno y nie rozdzielne Bostwo ma / gdy zaś mowił Boga mego, tam pokázał nature swoia człowiecza / ponieważ iáko człowiek z ziemi na Niebo miał wstąpić y od oczu się ludzkich oddálić / dla tego mowił: wstępuię do Boga mego, lubo y na ziemi zostáiąc był z Bogiem / z Druga Persona Bozka z iednoczony /

y widział Twarz Bozka / dlatego zaś mowił y Oyca waszego, bo wßystkim ludziom wiernym Bog iest Oycem / dla wiary ich y oni Dziećmi iego są. według Ewangelisty Swiętego Jana mowiącego:

Joan. 1. Dał im moc bydz Syny Bożemi, tym ktorzy wierzą w Imie iego.

ZYD.

Według waszey wiary Chrześciańskiey, Syn Boży záwsze był przed wieki pospołu z Bogiem Oycem, y niebyło żádney minuty ktorey by Syn z Oycem niemiał bydz, niepokážeszmi tego pismem Swiętym, ni z starego Zakonu, ni z nowego.

CHRZESCIANIN.

W Stárym Testamencie czytay żydzie / Cap 8. w przypowieściach Salomonowych / znaydzieß tam / że przedwieczna mądrość Bozka Chrystus mowi: Pan opanował mie na początku drog swoich, pierwiey niżli co czynił z początku, Daley mowi: y kochałmsie na każdy dzień y gráiąc przed nim, na każdy czas, czytay ießcze Psalm Dawidow: 109 znaydzieß tam słowa ktore Dawid mowi do Syna Bożego / Przy tobie Przodkowanie [Bog Ociec twoy] w dzień możności twoiey, to iest przed wieki, w Słowym Zakonie / czytay 1 Cap: Ewangelisty S: Jána / ktory mowi: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, Na początku było Słowo, a Słowo było v Boga, á Bogiem było Słowo. iáko by mowił / Na początku przed wieki pospołu z Bogiem Oycem było Słowo Bozkie Chrystus / á te Słowo iest

Prouerb: 8.

Psalm. 109.

Joan. 1.

inßa Persona / niżeli Ociec / dla tego mowi: Słowo było v Boga / też Słowo iedyne y nierozdzielne Bostwo ma / z Oycem y Duchem Swiętym / dla tego mowi: Bogiem było Słowo, Czytay ießcze v tegoż Ewangelisty Cap: 8. gdz ie żydzi wáßy Chrystusa pytáli / mowiąc: Tu quis es? ty Ktoś iesteś? odpowiedział im Chrystus: principium. początek / dla tego Chrystus nazwałsie początkiem / że on z początkiem wßytkich rzeczy Bogiem Oycem / záwße był przedwieki / y iako Bog Ociec / tak Bog Syn / iest początkiem wßystkich rzeczy.

Joan. 8.

ZYD,

Wiara Chrześciańska v czy każdego człowieka wierzyć, że Chrystus od Oyca się vrodził, tedy má początek, á zátym ma y koniec.

CHRZESCIANIN.

Jeśli mowiß żydzie / o Narodzeniu Chrystusowym / według natury człowieczey sámey tylko, nie vważáiąc iego Bostwa / pozwálam / że Chrystus miał początek / gdy od Matki się vrodził, miał y koniec / gdy vmarł na Krzyżu za grzechi náße / ieśli zaś mowiß / o Narodzeniu Chrystusowym / według natury iego Bożkiey / tedy maß wiedzieć / że niemiał początku / y końca mieć nie będzie / álbo wiem iáko Ociec iest Bogiē początku y końca nie maiącym / tak Syn Oycowi iedynoiśtny y sopriśnosußczny społ záwße będący / początku nigdy niemiał / według swego Bostwa y końca mieć nie będzie.

ZYD

Niepodobna to iest rzecz, aby Syn miał bybć na-

rodzony od istności Oycowskiey, iákośćie zwykli mowić, bo ieśli by to była práwda, musiáła by roźnica Natury. albo istności Bozkiey nastąpić, gdyż żádna rzecź sáma siebie nie rodzi, ale wy mowicie ináczey, mowicie, że żádney roznicy niemáśz miedzy Natura albo Istnością Synowską y Oycowską, ponieważ oná iedna iest we wszystkich trzech Osobach, zaczym też niepodobna rzecz iest, aby się Syn miáł rodzić z Istności Oycowskiey,

CHRZESCIANIN,

GDy mowimy, że się Syn rodzi z Jstności Oycowskiey, wiedzieć máś żydzie, że to Syn od Persony Oycowskiey się rodzi, biorąc od Oyca Jstność Bozka, też ktora Ociec ma w sobie, záczym dla tego niemaś roznicy w Naturze albo Jstności Bozkiey, ktora iedna iest w trzech Personach, tylko iest roznica miedzy Personámi Bozkiemi.

ZYD

GDy się Syn rodzi, De substántia, od Istności Oycowskiey, ta Præpositio przedłożenie (De. od) czy znáczy rozność? czy nie? ieśli znaczy roznosć, to Istność albo Natura Bozka się dzieli, záczym insza w Oycu, insza w Synie, Istność się znayduie, ieśli nie znáczy roznośći, to z Istności Bozkiey; iako z Materiey Syn vrodzony się stáie, záczym Syn będzie stworzony, ponieważ iest z materiey vrodzony.

CHRZESCIANIN

TA Præpositio, Przedłożenie (De: Od) Person Bozkich znáczy rozność, nie Jstności Bozkiey, záczym

záczym w Oycu y w Synie się niedzieli Jstność, albo Natura Bozka, z ktorey Jstności nie iáko z materiey Syn się rodzi, dlatego Syn nie iest stworzony, ktory iest z Jstności Bozkiey vrodzony, bo tylko człowiek dla niedoskonałości swoiey Syna rodzi niedoskonałego, z materiey, z pomieszánia Czterech Elementow, Bog Ociec záś, dla niewymowney, y niepoścignioney doskonałości swey Bozkiey, żádney w sobie materiey niema, dlatego y Syna rodząc z Jstności swoiey, nie z materiey, y nieiáko z materiey go rodzi, ale rodzi go Persona Oycowska, dáiąc mu też Jstność, ktora Ociec w sobie ma, záczym Syn nie iest stworzony, ponieważ nie z materiey iest vrodzony, ale iest Bogiem Doskonałym, ponieważ niewymowna y nie poścignioną ma w sobie, Doskonałość Bozka.

ZYD

CZy pokáżesz że mi pismę S: z starego Zakonu, dwie naturze w Chrystusie, oraz Bozka przed wieki, y Człowiecza w czásie? ieśli to znáydziesz ymnie pokażesz, łátwo mię Chrześćianinę vczynisz

CHRZESCIANIN

CZytay żydzie Xięgi starego Zakonu, znáydziesz tám pismo S ktore na wielu mieyscach dwoiaka Nature Bozka y człowiecza w Chrystusie wyráża. Pierwszy raz, wyráża dwie natury w Chrystusie, Bozka przed wieki, y człowiecza w czásie, Prorok Bárucb mowiąc: Ten ci iest Bog nász, y niebędzie mián iny przeciw niemu, Ten wynalazł wszelką drogę vmieiętności, y dáł ią Iakobowi, Baruch 3.

słu

słudze swemu, y Izraelowi miłemu swemu, potym widziány iest na ziemi, y z ludźmi obcował.

Mich: 5.

Drugi ráz, **wyraża dwie natury w Chrystusie, Bozka przedwieki, y człowieczą w czásie, y Prorok Michaesz mowiąc:** Aty Bethlehem Ephráta iesteś maluczkie w tysiącach ludzkich, z ciebieć mi wynidzie, ten ktory będzie Panował, w Izraelu, á wyście iego od początku od dniow wiecznośći.

Habac: 3.

Trzeci ráz wyraża, dwie Natury w Chrystusie Bozka y człowieczą, y Prorok Habakuk do Chrystusa iáko Boga Przedwiecznego mowiąc: Pánie słyszałem, słyszenie twoie y zlękłemsię, Panie zrozumiałem vczynki twoie y zdumiałem się. **wyraża y człowieczą Nature wczásie, mowiąc:** Kiedy zbliżą się lata, będziesz poznány, kiedy będzie czás, będziesz obiawiony.

Ierem: 23.

Czwarty ráz, wyráża dwie natury w Chrystusie, Bozka y człowieczą, y Prorok Jeremiaß mowiąc: Oto dni przychodzą, mowi Pán, á wzbudzę Dawidowi płod Sprawiedliwy, a będzie Krolował Krol y madrym będzie, y będzie czynił Sąd y sprawiedliwość na ziemi, w one dni zbáwion będzie Iuda, á Izrael bezpiecznie mieszkać będzie, á to iest imie ktorym go zwać będą: Pan sprawiedliwy náss. **tu Prorok wyraził nature Chrystusowa Człowieczą, nazywáiąc Chrystusa Dawidowym płodem sprawiedliwym, wyráził y Bozka Chrystusowa nature, mowiąc: Zwáć go będą Pan sprawiedliwy naß. bo Hebreyski text tak mowi: Zwać go będą:** IEHOWAH, **Sprawiedliwy naß, á te Jmie,** IEHOWAH **nikomu inßemu w piśmie S: tylko samemu Bogu należy, dla tego w Xięgach**

Deu-

Deuteronomion Cap: 6 **napisáno:** Słuchay Izraelu Pan Bog náss Pán ieden iest, **w Hebreyskim textcie napisáno:** IEHOWAH **ieden iest.** *Deuter: 6.*

ZYD.

Moyżeszowi Anioł w krzáku ogniśtym się pokázał iednak tego Anioła text Hebreyski, w piśmie Swiętym IEHOWAH nazywa, co w xięgach, Exodi Cap: 3. znáydziesz. za czym iáko Anioł nie iest Bogiem, lubo go nazywa: IEHOWAH, Piśmo S: tak y Chrystus wasz nie iest Bogiem, lubo: IEHOWAH, od Proroka iest nazwány. *Exod: 3.*

CHRZESCIANIN.

Gdy Piśmo S: na iákim mieyscu, Anioła nazywa: IEHOWAH, **maß wiedzieć że nie Anioła tam, ále samego Boga, ktory przez Anioła mowi,** IEHOWAH **Piśmo S: nazywa, dla tego też Anioł nie iest Bogiem, ále Chrystus iest Bogiem prawdziwym, ponieważ iego samego Piśmo S: w bibliey Hebreyskiey:** IEHOWAH **nazywa. do tego mądry Rabin waß Moyżeß,** in libro directionis perplexorum **mowi: iż te Jmie;** IEHOWAH **samemu Bogu z istności ná użyć, ktorego Rabina czytaiąc, musiß Chrystusa prawdziwym Bogiem názwać.** *Moyseß Rabin, in lib: direct, per plexorum.*

ZYD.

Czy Możesz mi naturę w Chrystusie Bozką pokázać Pismem, S? z starego y Nowego Zakonu? oraz stosuiąc y zgadzaiąc one, ponieważ nowy Zakon wasz powinien, z Starym zakoné naszym się zgadzać.

CHRZESCIANIN,

Bárzo potrżebna kwestia vczyniłeś to żydzie / bo záraz tu nature w Chrystusie Bozka łatwo możeß obaczyć / pytam tedy ciebie: czy Prawdziwemu Bogu: czy iakiemu inßemu ? káże Prorok Isaiaß gotować drogę: mowiąc: Głos wołaiącego na puszczy, gotuycie drogę Pánską, Proste czyncie na puszczy Ścieżki Boga naszego. *Isaiæ: 40*

ZYD.

Przyznawā, że to prawdziwemu Bogu Izraelskiemu żebyśmy gotowali drogę, Roskazuie nám Prorok Isáiasz, á nie o iákim inszym bogu to mowi.

CHRZESCIANIN.

Ieśli to przyżnáwaß / tedy przyznać muśiß / że Chrystus iest prawdziwy Bog Izraelski / bo te słowa z starego żakonu / w Nowym Zakonie / S: Ján Krzćiciel / o sobie y o Chrystusie mowił: Ia głoswołaiące° na puszczy, prostuycie drogę Pánską, **gdyż Chrystusowi drogę on torował / do Żydow wáßych. Jeßcze pytam cie ? tenże Prorok Jsaiáß / czy o prawdziwy to Bogu: czy o iákim inßy napisał?** maluczki narodził się nam, y Syn iest nam dany, ktory się nazywa przedziwny, rádny Bog mocny! *Ioan. 1.* *Isaiæ. 9.*

ZYD.

Przyznawam, że Prawdziwego Boga y tu Prorok spomina, mocnego y dziwnego, co samemu Bogu Prawdziwemu należy, tylko to mi wątpliwość czyni, iek to Bog się ma vrodzić? y dzieciem Małym zostać?

CHRZE-

CHRZESCIANIN.

Lubo byś niechciał / iednak cie iawne to Słowa Proroctie przymußáta przyznać / że to pisze o Prawdziwym Bogu Prorok **Jsaiaß / zaczym też / muśiß przyznać / że Chrystus iest Bogiem prawdziwym / ktory od Máłki się vrodził / y stał się máły Dzieciećiem / bo te pismo z stare° Zakonu / z gadza się z Nowym Zakonem / gdzie Anioł do Pasterzow mowił:** Narodził się wam dziś Zbawiciel, ktory iest Chrystus Pán / **Jeßcze pytam cie / czy Prawdziwy Bog posłał Prorokow / y mędrzcow do żydow wáßych ? ktorzy ich pozabijáli / czy iáki inßy Bog ich posłał: nie Izraelski ?** *Lucæ: 3*

ZYD.

Przyżnawam, że prawdziwy Bog Izraelski posyłał do nászego narodu żydowskiego Prorokow y Mędrzcow, ktorych przodkowie nászy po zabijáli, zadáiąc im śmierć rozmaitą.

CHRZESCIANIN.

Ponieważ przyznawáß / że wstárym zakonie prawdziwy Bog posłał do was Prorokow / tedy muśiß przyznać / że Chrystus iest Bogiem prawdziwym Izraelskim / bo Chrystus w nowym zakonie / do wáßych żydow mowił: Oto ia Posyłam do wás Proroki y mędrzce y doktory, a znich zabijecie y vkrzyżuiecie, y z nich vbiczuiecie, w Bożnicach waszych, y będziecie prześladować od miásta do miasta &c: **Jeßcze pytam cie / czy prawdziwy Bog na pußczy był z waßemi żydami: czy nie ?** *Math: 23*

ZYD.

Záwße prawdziwy Bog bez watpienia, był z naßemi zydami na pußczy, y na inßych mieyscach.

CHRZESCIANIN.

Przeznáiąc, że w stárym zakonie był prawdziwy Bog z waßemi zydami na pußczy, muśiß przyznać, że Chrystus iest tenże Bog Prawdziwy, ktory był z wámi na pußczy, bo Apostoł Páwel w Nowym Zakonie do Korynthow pißc, o Oycach wáßych zydách y o Chrystusie mowiąc: Oycowie wáßy wszyscy pod obłokiem byli, daley mowi: wszyscy pili też picie Duchowne, á Pili z skáły Duchowney, ktora za niemi szła, á skáła była Chrystus. bo ta Opoka Duchowna nie widoma Chrystus; prowádziła zydow wáßych, y z skáły materialney dáł im pić wodę, á sama skała materiálna, nie prowádziła zydow wáßych, ále na iednym mieyscu stáła. Jeßcze pytam cie, czy Prawdziwy Bog? czy iáki inßy? nazywáśie Pánem Suboty? w Xiegach Exodi: Cáp: 31. do wáßych zydow mowiąc: Strzeżcie Szabbátu mego:

S: Ioan Chryśoſt:
S: Theoph:
S: Theodor
S: Ambroſ:
in 1 ad Cor: 10.
Exod: 31.

ZYD.

Prawdziwy Bog ieśt Suboty Pánem, ktory náßym przodkom dał takie Przykazanie, żeby Subotę obſerwowáli.

CHRZESCIANIN.

Tedy muśiß przyznać, że Chrystus ieśt Bogiem Prawdziwym, ktory w starym zakonie suboty ßanować kázał narodowi zydowskiemu, bo w Nowym

wym Zakonie Chriſtus Páně suboty nazwał siebie. mowiąc: Panem ieśt syn człowieczy y Szabbátu, Jeßcze cie pytą czy Prawdziwemu Bogu? czy nie? Prorok Dawid te słowa przypiśuie? Błogośławiony ktoregoś obrał y przyiął, będzie mieszkał, w sieniach twoich.

Math: 12.
Pśal: 64.

ZYD,

Prawdziwy to Bog ieśt, ktoremu Dawid to obranie przypiśuie, bo obrać y w Sieni Niebieśkie zaprowadzić, oprocz Boga nikt niemoże.

CHRZESCIANIN.

Tedy muśiß przyznać, że Chrystus ieśt Bog prawdziwy, ktoremu w stárym zakonie te słowa Dawidowe są przypiśane, bo Chrystus w Nowym Zakonie, do Apostołow mowił: Ia wiem ktorem obrał. Jeßcze pytam cie? czy Prawdziwy to Bog? czy nie? y Proroka Malachiáßa mowi? Ego Dominus et non mutor, Ia Pana nieodmieniám śię.

Ioan: 13.
Malachi: 3.

ZYD.

Przyznawam, że prawdziwy to Bog mowi, nie odmienny, bo tylko ieden Bog Prawdziwy nie odmienia śię, á inśze rzeczy wśzelkie śię odmieniaią.

CHRZESCIANIN.

Jeśli dla nie odmienności w stárym zakonie Bogu przypiśáney, Boga Prawdziwego nazywaß, tedy Chrystusa muśiß Prawdziwym Bogiem nazwać, bo w Nowym Zakonie, Apostoł Páwel nie odmien-

ſtępow, **naten czás czy Prawdziwego Boga on widział? czy nie?**

ZYD

PRzyznáwam, że to Bog Prawdziwy ieſt, Pán Zaſtępow, ktorego Prorok Iſáiaſz widział na Stołku wyſokim ſiedzącego: między Seraphinámi Sześćioſkrzydłáremi, ponieważ go Seraphinowie oni wychwalaiąc, wołáli: Swięty Pán Bog Zaſtępow,

CHRZESCIANIN.

TEdy muſiß y tu przyznáć, że Chryſtus ieſt Bogiem Prawdziwym, ieſt Swiety Pan Bog Zaſtępow, bo tám Prorok Iſaiáß napiſał o żydach, ktorzy w Chryſtuſa niemieli vwierzyć; Záſlep Serce ludu tego, y vſzy iego obciąż, y oczy iego záwrzy, by lepák nie widział oczyma swemi, y vſzyma swemi by nieſłyſzał, a sercem swym by nie rozumiał, á nawroćił bym ſię y vzdrowił bym go, **Te słowa Proroctie z ſtarego Zakonu: w Nowym Zakonie, Ján s: Ewangeliſta do Chryſtuſa ſtoſuie, gdy Chryſtus wiele Cudow vczynił przed żydámi wáßemi, iednák oni w Chryſtuſa niewierzyli, ták**
Ioan. 12. **wowi Ján Swiety:** A gdy ták wielkie Cuda vczynił Przed niemi, niewierzyli weń. **Dáley mowi, Jeßcze powiedział Iſaiaß:** Zaſlepił oczy ich, y zatwárdził Serca ich, aby oczyma niewidzieli, y Sercem nie rozumieli, y nawrocili ſię y vzdrowił ie; To mowił Izáiaſz, kiedy widział chwałę iego y mowił o nim. **Jeßcze cie pytam, Ten że Prorok**
Iſaiæ. 35. **Iſaiaß,** Cap: 35, **Czy o Prawdziwym Bogu napiſał te słowa? Czy nie?** Oto Bog wáſz przywiedzie pomſtę

pomſtę od płacenia, Pán Bog sam przydzie, a zbáwi wáś, náten czás otworzą ſię oczy ślepych, y vſzy głuchich będą otworzyſte, naten czás ſkoczy chromy iáko leleń, y rozwiązány będzie ięzyk niemych.

ZYD,

PRzyznawám, że y te słowa od Proroká Iſaiáſzá o prawdziwym Bogu są napiſáne,

CHRZESCIANIN.

TEdy muſiß y tu przyznać, że Chryſtus ieſt Bogiē Prawdziwym, bo te słowa Prorok Jsaiáß na piſał, o Przyściu Chryſtuſowym, oznaymuiąc ludziō, że takie cuda miáł Chryſtus czynić, ktore słowa Proreckie, z ſtarego zákonu, w Nowym Zakonie do Chryſtuſa Matheuß S: Ewangeliſta ſtoſuie, *Math: 15.* **mowiąc:** Tedy przyſzli do niegō wielkie tłuſzcże, máiąc z soba nieme, ślepe, chrome, mdłe, y inych ták, że ſię temu tłuſzce dziwili, widząc, áno nieme mowią, chromi chodzą, ślepi záś widzą, y chwalili Bogá Izráelſkie°. **Jeßcze pytam cie, czy Prawdziwy**
Exod: 3. **to Bog ieſt? czyli nie? ktory záwßę ieſt, y przedtym był, y potym będzie, iako do Moyżeßa mowił:** Ego sum qui sum Ja ieſtem ktory ieſtem.

ZYD,

PRzyznáwam, że to ieſt Práwdziwy Bog, ktory Imie swoie, Já ieſtem, ktory ieſtem, obiawił Moyżeſzowi. CHRZESCIANIN.

TEdy muſiß y tu przyznać, że Chryſtus ieſt Bogiē Prawdziwym, bo te Jmie Bożkie, w ſtarym

Zakonie napisane / y w Nowym Zakonie obiáwił Chrystus / Swietemu Jánu Theologowi / ktory mowi o Chrystusie: Dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est, Powiáda Pán Bog ktory iest, ktory był, y ktory ma przyść. **Jeszcze pytam cie / czy Prawdziwy to Bog? czyli nie? ktory te słowa v Proroka Jsaiásza mowi:** Ego primus, et ego nouissimus, Ia iestem pierwszy, y Ia ostátecznieyszy.

Apoc: 1.

Isaiæ: 44.

ZYD,

Przyznáwá, że y te słowa prawdziwy Bog mowi.

CHRZESCIANIN

Tedy musisz y tu przyznáć, że Chrystus iest Bogiẽ Prawdziwym / ktory záwsze był przed wieki / y postanowieniu swiáta będzie trwáć nawieki bo te Jmie Boskie w stárym zákonie wyrażone / Chrystus w Nowym Zakonie obiáwił temuż Jánowi Theologowi / mowiąc do niego: Iám iest Alpha y Omega, Początek y Koniec, **otoż widzisz nie wierny żydzie, że Pismo S: w starym y w Nowym Zakonie w Chrystusie nature Boską pokazuie, gdy stáry zákon z Nowym Zakonem znosimy y stosuiemy.**

Apoc: 1.

ZYD.

Czytáłem Dzieie Apostolskie, w xięgach wászych Chrześciánskich, gdzie, Cap: 2. Apostoł wász Piotr do żydow naszych mowi: Niech że tedy wie wszystek dom Izraelski, żego Panem y Chrystusem vczynił tego IESVSA, ktoregoście wy v krzyżowali, zaczym Chrystus nie iest Bogiem, ponieważ iest stworzeniem.

Act: 2.

CHRZE-

CHRZESCIANIN,

Pozwálam żydzie / że Chrystus iest stworzeniem / według natury Czkowieczey / ále iest Bogiem y Stworzycielem / według Persony y natury Bozkiey / ktora nature iego Czkowiecza stworzyła.

ZYD.

Lubo Chrystus Bogiem się nazywa, tákim się kształtem nazywa, iáko ludzie przełożeni Bogámi się nazywaią, ponieważ te Imie Bog y Ludziom Przełożonym służy, iednák dla tego nie iest Chrystus Bogiem własnym y prawdziwym, y własne y prawdziwe Imie mu Boskie nienalezy, bo czytam w Ewangeliey wászey Chrzescianskiey v Iána Cáp: 10. gdzie napisáno: że przodkowie nászy żydzi chcieli Chrystusa kamieńmi zabić, y mowili: dla dobrego vczynku nie kamienuiemy cie, ále dla bluznierstwa, yż ty człowiekiem będąc czyniszsię Bogiem, odpowiedział im Chrystus: A toż nie napisano w zakonie wászym? iż iám rzekł: iesteście bogowie, ponieważ że nazwał te bogámi, do ktorychsię mowa Boża stáła, á nie może bydz skażone pismo, ktorego ociec poświęcił y posłał na swiat.

Ioan: 10.

CHRZESCIANIN

Tak máss rozumieć te słowa Chrystusowe do żydow rzeczone; Jesli ludziey przełożonych pismo S: Bogámi nazywa / dla słowa Bożego / do nich mowionego / daleko bárziey wy Bogiem mnie powinniście nazywać / ktory iedno y nierozdzielne Bostwo / z Oycem mám y vczynki Bozkie czynię.

ZYD

CZytałem Ewangelią wáſza Chrześciáńſką, gdzie napiſano; że ieden młodzieniec, do Chryſtusa mowił: Miſtrzu dobry, co czyniąc żywot wieczny otrzymam? odpowiedział mu wáſz Chryſtus: Czemu mię zowieſz dobrym: żáden nieieſt dobrym, tylko sám Bog, záczym Chryſtus niema w sobie natury Bożkiey, y nie ieſt Bogiem. ponieważ nie chciał dobrym ſię nazywáć, ktore imie Bogu należy. Luceæ: 18.

CHRZESCIANIN.

MAß wiedzieć żydzie, że młodzieńcowi temu od powiedział Chryſtus, według człowieczey natury swoiey, nie według natury Bożkiey, bo ten młodzieniec za proſte człowieka Chryſtuſa máiąc, za Boga nie máiąc, názwał go dobrym, ktore imie właſne Jeſteſtwenne Samemu Bogu ieſt nie człowiekowi.

ZYD

KTo bywa od kogo poſłány, ten ma nad sobą Przełożonego, y nie ieſt Bogiem, ale Chryſtus wáſz Meſſiáſz od Boga Oyca ieſt poſłány na swiát, záczym Chryſtus nie ieſt Bogiem, ponieważ przełożonego nád sobą ma, gdyż Bog ieſt nad wſzyſtkiemi Przełożony, a nad sobą przełożonego niema.

CHRZESCIANIN.

KTo bywa poſłany z roſkazánia czyiego, ten ma nad sobą Przełożonego, y nie ieſt Bogiem, ale Chryſtus ieſt Bogiem, nad wßyſtkiemi Przełożonym

nym, bo nie z roſkazánia Oycowſkiego ale z dobrey woley swoiey, iednoſtáyney Oycu y Duchowi S: yz swego zezwolenia, táko od Oyca, y Ducha S: ták y od Siebie samego, ieſt na swiát poſłany, według Apoſtoła Páwła mowiącego: Pána naſzego IEZVSA Chryſtuſa, ktory sámego ſiebiè dát za grzechy náſze. Galat: 1.

ZYD

DLatego samego nie możećie Chryſtuſa Bogiè názwáć, że on przyſzedł ná swiát, gdyż Bog z mieyſca iednego, na drugie mieyſce niechodzi. Ponieważ ieſt wſzędzie, áże Chryſtus wáſz z mieyſca na mieyſce przechodźi, záczym nie ieſt Bogiem, Ponieważ nie ieſt wſzędy,

CHRZESCIANIN

NIerozumiey żydzie, żeby tám Bog nie był przed tym, gdzie przychodźi, ponieważ wßędzie Iſtnoſcią, przytomnoſcią, y władzą ieſt, ale tylko ták rozumiey, że tám nowym sposobē bydź poczyna, ktorym sposobem przedtym tám niebył, Dwoiákim tedy sposobem Bog przychodźi, albo przez skutek iákiey łáſki y mocy swoiey, ktora gdzie iawnie pokázuie, albo też przychodźi Bog osoba swa, gdy tylko iáka osoba Bożka przytomna ſię gdzie pokázuie, a táka przytomność osoby Bożkiey ieſt w Chryſtuſie, w ktorym druga osoba Bożka, znatura ſię człowieczą z iednoczyła, Także Oſoba Ducha S: przytomnie w Poſtáci gołębiney, y w iezykach ognistych ſię znaydowała y swiátu ſię pokázała, záczyż Chryſtus ieſt Bogiem Prawdźiwym, ktory przyßedł na swiát, gdy ſię nowym sposobem pokázał w ciele

człowieczym / y wiele skutkow Bozkich czynił w naturze człowieczey / y lubo iáko człowiek przechodził z mieysca namieysce / ale iáko Bog iest wszędzie y nie przechodzik z mieysca na mieysce.

ZYD

Napisáne są w Ewángeliey wászey słowa, ktore Chrystus mowił: Páter máior me est, Ociec większy iest niżli ia, iesli Ociec większy iest od Syna, to dwa Bogi będą, ieden większy Bog Ociec, drugi mnieyszy Bog Syn będzie, albo też sám Ociec iest Bogiem, a Chrystus Messiász wász nie iest Bogiem, ale iest stworzeniem, *Ioan. 14.*

CHRZESCIANIN.

Iuż em ci powiádał żydzie / że Chrystus dwie natury w sobie ma / Bozką y Człowieczą / otoż według natury Bozkiey / rowny iest Chrystus Syn Boży Oycu Swemu / ponieważ toż iedno y Nierozdzielne Bozt wo z Oycem ma / tylko względem człowieczey natury Chrystusowey / Ociec wiekszy iest od Chrystusa Syna swego / záczym niema mozgu ta consequentia **twoia / gdy z tych słow Chrystusowych dwoch Bogow nawodziß / albo Chrystusa stworzeniem czyniß.**

ZYD.

Napisał wász Apostoł Páweł do Korynthow, tedy y sam Syn będzie poddany onemu, ktory mu podał wszystkie rzeczy, áby ták był Bog wszystkim, we wszystkich rzeczach, z tych słow Apostolskich możecie wy Chrześciánie z rozumieć *1. Cor; 15.*

mieć, że Chrystus iedną tylko w sobie ma naturę Człowieczą, Bozkiey záś niema, ponieważ nie poddáie wszelkich rzeczy, ále sám się Bogu poddaie, co należy człowiekowi.

CHRZESCIANIN.

Te Słowa Apostolskie ciebie Żydzie / nauczaią wierzyć / że Chrystus iako człowiek poddał się Bogu / ále iáko Bog / iedynoistny Oycu y Duchowi Swietemu / poddaie wszelkie rzeczy / naturze swey Człowieczey.

ZYD,

Dziwuię się bárzo, że wy dwie natury w Chrystusie bydz wierzycie, Bozką y człowieczą, á Chrystus nigdzie w pismie S: Imienia Bozkiego nie ma, wielą zaś imieńmi Człowieczemi się nazywa, Piłat pontyski, wyznał Człowiecze Imię Chrystusowe, wyprowadziwszy Chrystusa do żydow, y mowiąc: Ecce Homo, Oto Człowiek, y Sám Chrystus, Człowiecze imie sobie przyznał, mowiąc do żydow: od tychmiást vyzrzycie Syna Człowieczego siedzącego naprawicy mocy Bozkiey y przychodzącego w obłokachniebieskich. te Imie niemocny iest Człowiecze, ktore Apostoł Páweł Chrystusowi przypisuie, mowiąc: Crucifixus est ab infirmitate, vkrzyżowány z słabości, czemuż wy Chrześciánie Bogiem Chrystusa nazywácie? ponieważ on Imienia Bozkiego niema. *Ioan: 19.* *Math: 26.* *2 Cor: 13.*

CHRZESCIANIN.

Włoż ślepy żydzie Okulary na nos / obácziß w Pismie S: **wiele Imion Bozkich / ktoremi się**

Chry-

Chrystus nazywa/ Bozkie Jmie człowiekowi przeciwne/Apostoł Paweł Chrystusowi przypisuie/ mowiąc: wielkiego Boga y Zbawiciela naszego IEZVSA CHrystusa, **także Apostoł Piotr Bozkie Jmie Synowi Człowieczemu przeciwne/ przyznał Chrystusowi mowiąc:** Ty iesteś Chrystus Syn Boga żywego. **Prorok też Dawid Bozkie Jmie nie mocnemu przeciwne/ Chrystusowi przyznaie/ mowiąc:** Mocny y Możny, **wierz że teraz żydzie/ że Chrystus nie tylko Człowiekiem/ ale iest y Bogiē/ ponieważ w sobie ma Bozkie Jmiona.**

Tit. 2.

Math: 16.

Psal: 23.

ZYD

Marci: 11.

Ewangelista wasz Marek napisał o Chrystusie: Vyzrzáwszy zdaleka Figę, á ona ma liście, przyszedł, á záli by snádz co na niey nalazł, á gdy kniey przystąpił, nie nalazł nic krom liścia. do tego mowił Chrystus do Apostołow: Vbogie záwsze mieć będziecie zsobą, ále mnie nie záwsze będziecie mieli, záczym Chrystus iest sámym człowiekiem, ponieważ właśności: tylko człowiecze w sobie ma, bo nie wiedzieć, że Figa owocow niema, y nie bydź z ludzmi záwsze, człowiecze to właśności są, Bogiem go záś niemogę iá nazywać, ponieważ nie wie wszystkiego, y nie iest záwsze z ludzmi, co właśnie Bogu należy.

Math: 26.

CHRZESCIANIN.

Te właśności Człowieczey naturze Chrystusowey skuża/ nie wiedzieć wßystkiego/ y nie bydź z ludźmi záwße/ iednak y Bozkie właśności w Chrystusie się znayduią: człowieczym właśnościam prze-

przeciwne/ ktore Bozką naturę Chrystusową pokazuią: a záś wiedzieć wßystko nie iest właśność Bozką? Co Apostoł Piotr przyznał Chrystusowi/ **mowiąc:** Pánie Ty wszystko wiesz, Ty wiesz iż cię miłuię, **a záś bydź z ludźmi záwße do skończenia świáta? nie iest właśność Bozką? co Chrystus do Apostołow mowił:** Oto. Ia zwámi iestem Przez wszystkie dni, do skończenia świáta.

Ioan 21.

Math: 28.

ZYD

Math: 27.

Ieszcze mi vczynki człowiecze, káża Chrystusa Człowiekiem nazywáć, ktore Chrystus czynił, gdy był od żydow sądzony; według Ewangelisty Matheusza mowiące°: Na ten czás widząc iudasz ten ktory go wydał, że go sądzono, żałuiąc te° co vczynił, przyniosł záś one trzydzieście srebrnikow Xiążętō Kapłańskim. gdy męke cierpiał y vmárł, według Ewangelisty Matheusza mowiącego: Brali trzcinę y bili głowę iego, a gdy się ták naśmiáli z niego, zwlekli z niego ona czerwoną szátę, a oblekli go záś w iego odzienie, potym go wiedli, áby był vkrzyżowány. na inszym mieyscu tenże Matheusz mowi: IEZVS Powtore wołaiąc wielkim głosem, wypuścił Ducha, záczym Chrystus iest człowiekiem, dla vczynkow swoich człowieczych, a Bogiem Prawdziwym nazwáć się nie może, ponieważ vczynkow Bozkich niema,

CHRZESCIANIN

Wez żydzie perspektiwe/ ponieważ tepy wzrok máß/ możeß przez perspektiwę w piśmie ś: Bozkie vczynki Chrystusowe obáczyć/ ktore człowie-

czym vczynkom iego sa przeciwne / Bozki to vczynek Apostoł Páwel przypisuie Chrystusowi / mowiąc: Swiádcże przed Bogiem y przed IEZV Chrystem, ktory má Sądzić żywe y mártwe. Bozki to vczynek Prorok Jsáiaß przyznáie Chrystusowi / mowiąc: Będzie bił ziemie rozga vst swoich, a duchem wárg swoich zabiie nieiutościwego. Bozki to vczynek Chrystus sám sobie przypisuie / mowiąc: Bo iako Ociec wskrzesza vmárłe y ożywia, ták y Syn ktore chce ożywia. Wierz że teráz żydzie / że Chrystus nie tylko iest Człowiekiem / ale iest y Bogiem / ponieważ tobie dwoiáka Nature w Chrystusie Bozka y Człowieczá / dwoiákie imiona y własności / y vczynki Bozkie y człowiecze pokazuia.

Tim. 4.
Isaiæ. 11.
Ioan. 5.

ZYD

ZKąd wász národ Chrześciáński wiem? że Chrystus iest Bogiem? iesli dla tego, że wskrzeszał vmárłych, vzdrawiał Chorych, y czynił Cuda insze, tedy tákim sposobem Prorok Heliasz, Prorok Eliżeusz, y inszy Prorocy Bogámi będą, ktorzy Cuda czynili.

CHRZESCIANIN

Wielka roznica iest miedzy cudámi Swietych y cudámi Chrystusowemi / bo Prorocy y SS: inßy / nie swoia / ale Bozka moca / y Bozkim Jmieniem Cuda czynili y czynia / dla tego sie Bogámi niemogą názwać / ták Apostoł Páwel w mieście Philippách / nie swoia wlásna / ale Bozka moca Chrystusowa y iego imieniem z iedney służebnice wygnał złego ducha / mowiąc: Przykazuię tobie, w imie IEZVSA Chrystusa, abyś z niey wyszedł, y wyszedł teyże godzi

Act. 16.

godziny. Dla tego Páwel nie iest Bogiem / ale Chrystus iest Bogiem Prawdziwym / bo on iako Bog czynił Cuda własną Bozką moca swoią / y swoim imieniem roskazuiąc złemu duchowi y mowiąc: Głuchy, y niemy duchu, iá tobie przykazuię, wynidź z niego, á więcey niewchodź weń, tedy on krzycząc, y bárzo go rozdźiráiąc wyszedł z niego, A chociáż by y Cudow nie czynił y Swiáta nie tworzył Chrystus / iednak by był Bogiem / bo te stworzenie / z dobrey woley swey / nie sprzymußenia on vczynił / iest tedy Bogiem Chrystus nietak dla Cudow swoich / iako dla tego / że Natura iego człowieczá Osobistością Bozkiey osoby iest przyosobiona.

Matth. 6.

CZWARTE PROROCTWO,

Jest o tym / że wáß národ żydowski w ostátnie czásy miáł bydź rosproßonym po wßystkim swiecie y w niewoli zostáwać / miedzy rożnemi narodámi / za swoy grzech nieznosny / żeście Chrystusa Messiasza Obiecanego nieprzyieli y zamordowali / ták mowił Moyżeß do wáßych żydow: Przyda na wás złe rzeczy ostátnich czásow, kiedy zle vczynićie przed Oblicznoscia Páńska, żebyście go do tego przywiedli, sprawámi rąk wászych. Ale teraz iuż przyßło wßytko złe ná was / kiedy sie w niewoli wßedy znayduiecie / zaczym nie inßa iest przyczyna tey ciężkiey niewoley wáßey / tylko ta / żeście nie przyieli Messiaßa Prawdziwego Chrystusa / y

Deuter. 31.

onegoście zamordowáli / ktory iuż przyßedł na świát / dla zbawienia ludzkiego / bo napisał Salomon w Xiegach Mądrości: Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur. Przez co kto grzeszy, przez toż káran bywa. Ták y wy Zydzi czymeście grzeßyli / tym wás Bog kárze / wy Chrystusa Piłatowi pontyskiemu przełożonemu Rzymskiemu / na męki y smierćeście wydáli / y Chrystus tez Tytusowi Cesarzowi Rzymskiemu wáß narod Zydowski na męki y na smierć wydał / wáßy Zydzi Chrystusa na Krzyżu przybili / y wáßych też żydow wiecey niż po pięć set kożdego dnia żołnierze Rzymścy chwytáli y na krzyżách przybijáli / Jerusalem dobywáiąc / ták iż mieysca do stáwiánia krzyżow nie stawáło; wáßy żydzi smrodliwa na Chrystusa slina plwáli / y Chrystus też żydowski lud wáß przetnym smrodem zaráził / bo y teraz wielki smrod z waßego ciáła żydowskiego pochodzi / doznał tego Aurelius Cesarz Rzymski / ktory przyiachawßy do ziemie żydowskiey / y poczuwßy smrod iákiś od żydow pochodzący / mowił tákie słowa: O MARKOMANI! O QVADI! O SARMATÆ: gorßych ia tu znaiázłem niżeli wy ieśćeście / A iako żydzi wáßy z Chrystusa śię nagrawáli / ták teraz z wáßych żydow nagrawáią śię wßystkie národy / miedzy ktoremi śię w niewoli znayduiecie.

Sap: 11.

Bar: An: 72

Baron: An 178.

ZYD

Nie dla tego to Bog rozsiał nás po wszystkim swiecie, między roznemi narodámi, y Podał nas w niewolą, że nászy przodkowie Chrystusa waszego nie przyięli y zamordowáli, ále za grze-

grzechi insze, osobliwie za bałwochwálstwo, że nászy przodkowie żydzi bałwány sobie czynili y onym się kłaniali, y dla tego, że Prorokow od Boga posłanych Pozabijali,

CHRZESCIANIN.

Złość waßa żydowska przeciw Chrystusa Boga naßego; nie dopußcza wam prawdę mowić / zebyście Imie Chrystusowe mogli zatłumić / bo Joseph waß Historyk żydowski mowi / że Jerusalē zburzone / y wßyscy żydzi niewolą od Boga skarani sa / dla niewinney Krwie Apostoła Jakoba / ktorego żydzi zabili / tenże Joseph Zyd na inßym mieyscu mowi: że dla buntownikow żydowskich / ktorzy w Jerusalem miedzy soba woynę toczyli / y nie winnych ludzi zabijáli; Jerusalem iest zburzone / y wßystek národ żydowski niewolą od Boga iest skarány / ále iák Joseph Zyd / tak y ty Żydzie bedąc nie przyiacielámi Chrystusa Boga naßego / nie chcecie prawdy wyznać y mowić / iż nie dla krwie niewinney Jákoba Apostoła / y nie dla buntownikow żydowskich / y nie za bałwochwálstwo / y nie za zaboystwo Prorokow / y nie za przestąpienie Zákonu / ále dla tego / że zamordowáli Chrystusa Syna Bożego Messiaßá swego żydzi wáßy; Jerusalem iest zburzone y wßyscy żydzi wáßy od Boga niewolą wieczną sa skarani / bo czytay Ewangeliste S: Matheußa / znáydzieß tam / że Piłat widząc Chrystusa niewinnego / niechciał go sądzić / y wziąwßy wodę vmył ręce przed waßemi żydami / mowiąc: Innocens ego sum à sanguine iusti huius, uos uideritis: Niepowinienem ia Krwie tego sprá-

Baron: An 63.

Baron: An 72.

Math 27.

wiedli

wiedliwego, wy się patrzcie, odpowiedzieli żydzi wąßy: Sanguis eius super nos et super filios nostros; Krew iego ná nás y na syny nasze, iákoby mowili: bespieczny y wolny bądź ty Piłacie od wßystkiego złego / ktore by miało za Chrystusowe zábicie przychodzić / ále niech będzie na nás y na dzieciach naßych / karánie y pomsta Boża / za Te Krew Chrystusowa rozláno / otoż czego wąßy żydzi pragneli / to otrzymáli / że za Krew Chrystusowa rozlano: karánie y pomsta Boża / nie tylko na ich samych była / ále y na dzieciach ich zostáie / y na wieki zostáwać będzie nigdy się nie skończy / ponieważeście zabili Chrystusa Messiáßa swego / ktory iest Bogiem wiecznym y nieskończonym / záczym nie bałwochwálstwo / ále niewinna Krew Chrystusowa od wąßych żydow rozlána; iest przyczyna / takiego nad wámi karánia y pomsty Bożey / żesie przez tak długi czas w niewoli znayduiecie / do te° Cæsarius z Apolloniußem o skruße Lib: 2. rozmawiáiąc: Cap: 24. mowi: że w Krolestwie Angielskim iedna żydowka Pánna powiedziáła iednemu Chrześcianinowi; personie Duchowney / iż w Piątek Wielki / przed Páschą Chrześciánską / zwykli żydzi chorować na iákoś chorobę / ktora płynienie krwie się nazywa. do tego Roku 1668. Miesiąca Márca 16 dnia. ieden żyd na imie Dáwid / w Xięstwie Lithewskim / przyiáchał do Słucka / do Monastera Troycy S: y támsie okrzcił / y nazwány iest Alexy. po tym tegoż roku Miesiąca Aprila 28 dnia / drugi żyd na imie Mochim przyiáchał do Słucka / do tegoż Monastera / Troycy S: y támsie okrzcił y názwány iest Mikołay. ci oba żydzi zostáwßy Chrześiánami / powiá

Cæsar z. cap 24. de Contritione: ad Apollonium

Działo się to Rok 1668. Mca: Marca y Aprila.

powiadáli to w Słucku / w Monasteru S: Troycy przedemna y przed inßemi Chrześcianami / że y wąßych żydow kożde° roku cztery rázy páda iákaś krew w kożde naczynie / w ktorym lubo zboże / lubo mięso / lubo ryba / lubo iarzyná / lubo potráwa iáka kolwiek / lubo napoy iáki kolwiek się znayduie. Dla te° wąßy żydzi wßelákie naczynia / zwykli pilnie y dobrze nakrywać / żeby w iákie naczynie krew nie w pádła / a ieśli iákie naczynie nie będzie nakryte / dla zapomnienia / z tego naczynia wąßy żydzi pokárm / albo napoy zwykli precz wyrzucáć / albo Chrześciánom przedáwać / a sámi iuż tego pokármu y napoiu nie zażywáia / dla krwie / ktora się tám znayduie. czemuż to y Chrześcianow náßych / ani y machometánow Turkow y Tatárow / ani y pogánow inßych / ani żádnych narodow taka choroba płynienie krwie w Piątek wielki się nie znayduie / y krew táka nie pada wnaczynie / tylko y sámych żydow wąßych / ta iest choroba / płynienie krwie y w naczynie krew pada / dla tego / bo żáden naród oprocz narodu Żydowskiego / nie zamordował Messiáßa Obiecanego. Záczym Bog krwią ta karze wąßych żydow / za niewinna krew Chrystusa Messiáßa waßego / ktoregoście w Piątek wielki zamordowáli / bo Salomon mowi: Przezco kto grzeszy przez to káran bywa. Do tego Bog Krwią ta; ktorey płynienie chorobę wycierpicie / y ktora páda w naczynie wąße / obiáwia wßyskiemu swiátu / iż wąßy żydzi są mężowie krwie; ktorzy niewinna Krew Chrystusowa rozláli. Boroskázał Bog żydom wąßym: ieśliby znalezli w polu człowieka zabitego / a nieznali zaboycy iego / żeby z nayblizße° miásta Sędzie y wßyscy Sap: 11. Deuter: 21.

ludzie

ludzie przeklęci / Jakowice w dolinie nie oranej y kamienistej zarzneli / y przyßli do tego człowieka zabitego / y krwią iakowicy zabitey żeby vmyli ręce swoie / mowiąc: Ręce nasze tey krwie niewyláli, y ani oczy niewidzieli, &c: Doktorowie Cerkiewni tłumácząc te przykazanie Boże. powiadáią: że dla tego Bog kázał do tego człowieka zabitego iść ludziom Przełożonym / z bliższego miásta / bo ieśliby miedzy temi ludźmi był zaboyca / záraz go Bog tám obiáwił krwią / ktora z nosa / albo z vst / albo z vßu / albo zrán pośka człowieka zabitego. swiádczy otym Odoricus Raynáldus opisuiąc Rok 1271 w Kronikach swoich / y mowiąc: że w ziemi Thiemieckiey / w mieście nazwánym Phortztheim / iedna Panienke siedmioletna wáßy żydzi zamordowáli / zewßystkich członkow iey w chusty krew wytoczyli / y wrzuciwßy ią w wodę / kupę kamienia nadnią złożyli. Trzeciego potym dnia Rybáccy ią znalezli / obaczywßy rękę iey do Nieba podnieśioną / y do miásta przynieśli / a gdy Xiąże de Baden posłyßawßy otey złości żydowskiey / przyßedł do ciáła / záraz one ciáło podniosßy się słádko / y podniosło rękę do Xiążęcia / iákoby o pomstę za swą krew y o miłosierdzie prosząc / y pokgodziny siedziáwßy / znowu się te ciáło iák mártwe położyło / ágdy niezbożnych żydow tám przywiedziono / záraz zewßystkich rán krew pośka / na świadectwo zabóystwa Żydowskiego / na ten czás Żydow zabóycow tey Pánny / na kole ciągniono y powießono. Dwa záś żydzi / sámi ieden drugiego zabili. Jáko tedy w Thiemieckiey ziemi / obiáwił Bog żydow zabóycow Chrześciáńskiey Pánny krwią / ktora ze wßystkich rán tey

kornel: álap in 21. Deut:

odor Raynal Ann: 1271 numer. 21.

Pánny

Pánny zamordowáney pośka / gdy żydzi do tego Ciáła martwego przyßli / Ták y teraz obiawia Bog krwią / ktorey płonienie chorobę cierpicie / y ktora w náczynie żydowskie páda / że wáßy żydzi / są zaboycami Chrystusowemi / y Krew iego rozláli / obiáwia y to / że za Krew Chrystusową rozláną / wás ta niewola nieskaczona kárze / w ktorey niewoley miedzy rożnemi narodámi zostaiecie / y będziecie do skończenia swiáta zostáwać. Do tego Prorok Dáwid mowi: że Chrystus ktorego wy na Krzyżu przybili / miał z mártwych wstáć / y wás nieprzyiaciół swoich rosproßyć po wßystkim swiecie / y rożnym narodom podać w niewolę / z ktorey iuż nigdy niewynidziecie / ale w tey niewoley iáko dym vstaniecie / y iáko wosk tanieie od ognia / stopnieiecie / bo Prorok Dáwid tego wáßy żydom życzy / mowiąc: Niech powstáne Bog á niech się rosproszą nieprzyiaciele iego, iako vstáie dym niechay vstáną. iáko się wosk rospływa od ognia, tak niech zginą grzesznicy od Oblicza Bożego. (á sprawiedliwi Chrześciánie wierni) niech vżywáią y weselą się. do tego zá bałwochwálstwo y za zaboystwo Prorokow / y za przestąpienie zakonu / y za inße grzechi waße naywiekßa ta niewola Babilonska kárał Bog żydow przodkow wáßych / ktorzy siedmdziesiąt lát byli w niewoli Babilonskiey / iednak z tey niewoley / znowu wyprowádził wáßych żydow do Palestiny Oyczyzny wáßey / á teraz iuż tyśiąc ßeść set y kilka dziesiąt lat w niewoli się znayduiecie / miedzy rożnemi narodámi / iednák z tey niewoley / niechce wás Bog wyprowádzić / nie dla iakiego inßego grzechu waße / tylko dla tego / żeście Chrystusa Messiáßa

Psalm 67.

Záchar 1.

swego

swego nie przyięli / yiego za mordowáli / bo z niewoli Babilonſkiey wáßy żydzi wyßedßy / áż do Przyścia Chryſtuſowe° / y po Przyściu Chryſtuſowỹ / nigdźie bałwánom iáwnieſie nie kłaniáli / y żadnego Proroka nie żábili / tylko Same° Chryſtuſa okrutnie zamordowáli / záczym przyznać muſiß / iż nie za bałwochwáłſtwo / y nie za Prorokow zaboyſtwo; ta niewola bárzo ciężka y nie ſkończona / wáßy żydzi są ſkaráni / áledá tego / że Chryſtuſa Meſsiáßa swego nieprzyięli / y iego okrutnie zamordowáli / iáko gdy zábił Káin Ábla niewińnie bráta swego / za te zaboyſtwo ſkarány od Boga Káin / tak że muſiał zawże tułáć ſie poświecie / na roznych mieyſcach / y w ſtráchu zoſtáwać / komowił Bog do Kaina: Tułáczem y zbiegiem będzieſz na ziemi. odpowiedział Káin Bogu: oto mię dziś wygániáſz od oblicżá ziemi, y ſkryię ſie przed obliczem twoim, y będę tułáczem y zbiegiem na ziemi, kożdy tedy kto mię náydzie, zábiie mię, dla tego y wy żydzi miedzy roznemi narodámi ſie tułácie / zoſtáiąc w niewoli y w ſtráchu vſtawiczny / że Chryſtuſa niewinnie Meſsiáßá swe°ścia zabili. żebyſto lepiey zrozumiał / czytáy liſt Rabina swego żydowſkiego Samuela / ktory do Izaáka Rabina waßego / Cap: 25. w liście swym / tákie słowa piße: Obawiámſię Pánie moy, żeśmy od ſtąpili od Boga, w pierwſzym Przyściu onego Sprawiedliwego: (to ieſt Chryſtuſa) ktoremu iáśnie przynależą wſzyſtkie rzeczy, ktore napiſáne są v nás, w xięgach Zakonu y Prorokow. Dla ktorego odſtąpienia, Bog nadługie dni przedłużył nám te niewolą, lubo oczekiwámy Zbawicie-

Genesis 4.

Samuel Rabin w liście swym cap: 25 do Izaaka Rabin piße Sebaſtian Baradży lib 2. & lib 3. de Meſsia.

wiciela naſzego, od tego nam żádney Pomocy nie będzie, y dowod nám iáſny ieſt, ta niewola ktora była w Babilonie Przez ſiedmdźieſiąt lát, y tám krotki czás był y Łáſka Boża, że Daniel Prorok był niewolnikiem známi, przez ktorego Bog pocieſzał nas, wolnoſcią blizką naſtępuiącą, ale teraznieyſza niewola iuż przeciągła ſię do Tyſiąca lát, áni Daniela niemaſz známi, y wſzyſtkie pokoleniá są rozſiáne, oddalone od Domu Swięte°: pewny znák ieſt że grzech generálny we wſzyſtkich nás ieſt y trwa.

ZYD.

Nie dla tego to kárze Bog náſzych żydow tą niewolą długą, że oni Chryſtuſa waſzego zabili, ále przez tę niewolą y przez tę vtrapienie, doſwiadcza Bog cnoty żydow naſzych, żebyſię w tey niewoli y wtym vtrapieniu więkſza cnota żydow náſzych pokazáła, według Salomona mowiącego: Iáko złoto w piecu probował ich, y iáko Ofiárę cáło paleniá przyiął ie, záczym iák naſzy żydzi Chryſtuſa waſzego za Meſsiáſza niemaią, ták y wy Chrześciánie za Meſsiáſza miećieście go niepowinni. Sapien. 3.

CHRZESCIANIN.

Mowiąc to żydzi zátwárdziáłe ſzecie iáwnie / bo te vtrapienie wáße / nie tylko ieſt cieleſne / ále y Duchowne / ponieważ w tey niewoli wſelu dobr Duchownych nie mácie / y dla nich duchowne cierpicie vtrapienie / nie mácie Prorokow y Cudow / y Nábożeńſtwa przeßłe° / y nie zachowuiecie Zakonu Moyżeßowego / ták iáko przedtym żydzi wáßy zachowá-

chowywali / vtrapienie zaś Duchowne nie dla do
swiadczenia Cnoty / dle dla karánia wielkiego / za
grzechi ludzkie / na ludziey Bog przepuszcza / do tego
czytay / 11 / tákże czytay 28 / Caput: w xięgach
Deuter. Deuter 11. & 28. znáydzieß tam wiele obietnic Bozkich
wáßym żydom vczynionych / bo tam obiecuie ſię
Bog w ziemi obiecáney kożdego czásu *národ* ży-
dowſki zachowáć / y od wßyſtkich nieprzyiáciol bro-
nić / y od wßelkiego vtrapienia pokryć / y wßeláki
doſtátki y dobra wielkie im dać / ieſli by żydzi wáßy
żyli pobożnie / y Zakon Boży przez Moyzeßa im dány
zachowali / á ieſliby Przykazánie Boże przeſtąpili /
obiecuie ſię Bog wßeláki vtrapieniem ciężkim y
wßeláki emi plágami zkemi y niezneśnemi; wáßych
żydow káraċ / y z ziemi obiecáney Oyczyzny ich wyg-
nać / y w niewolą roznym narodom nie znaiemym
podać / zaczym ieſliby doświadczáiąc Cnoty Ży-
dowſkiey / kárał Bog wáßych żydow ta niewola te-
raznieyßa / nie byłá by obietnica Bozka Praw
dziwa / czego y ty żydzie mowić niezechceß / záczym
przyznać muſiß / iż wáßych żydow kárze Bog ta nie-
wola nieznoſna za grzech niezneſny / ktory oni po-
pełnili / gdy Chryſtuſa Meſſiaßa swego haniebnie
za mordowáli.

ZYD.

NAſzego národu żydowſkiego nie odrżući Bog
od ſiebie, y nie opuści doſkaczenia swiáta, bo
Prorok Dáwid mowi: Nie odrzući Bog ludu
swego, á Dziedźictwa swego nie opuści, á ieſliby
niemieli żydzi naſzy wyniſć ztey niewoley, w kto
reyſię teráz znayduią, Przeciwiło by ſię to Słowom
Prorockim, czego ſię mowic niegodźi,

Pſal: 93.

CHRZE

CHRZESCIANIN.

PRawdźiwe są słowa Dawidowe / że nie odrzuci
Bog ludu swego / a Dziedzictwa swego nie
opuści / ale trzeba wiedzieć poki / otoż wiedź / że
poty nie miał Bog odrzucić od ſiebie ważego na-
rodu żydowſkiego na wieki y opuścić / poki nie
przydzie na Sąd Chryſtus / ktory ſię Sprawied-
liwością nazywa / bo támże Dawid mowi: Aż ſię Ioan. 9.
Sprawiedliwość na Sąd (Duchowny) obroći, a
ktorzy przyniey wſżyſcy, ktorzy są Serca prawe°, to
ieſt: bliżey Chryſtuſowi zoſtać mieli / żydzi y pogánie /
ktorzy w niego v wierzyli / ale iuż Chryſtus ktory
ieſt Sprawiedliwością / przyßedł na Sąd Du-
chowny / bo mowił: Na Sądem Ia przyſzedł naten
Swiat, áby ći ktorzy nie widzą widzieli, a ktorzy
widzą ślepemi ſię ſtáli. Záczym Bog odrzucił wáß
národ żydowſki / od ſiebie iuż na wieki. y podał w
niewolą / z ktorey iuż doſkonczenia swiáta nie wy-
nidziecie / tak te słowa Dawidowe: S: Grzegorz S. Grzegorz
Archiepiſkop Homerytſki w Dyſputácicy swoiey Archiepiſk
Herbanowi żydowi od powiadáiąc tłumáczy. Homeritſk w
Diſputacie z
Herbanem.

ZYD.

NIepoiedno kroć náſz národ żydowſki, zá
grzechi iego; Podáwał Bog rożnym narodom
w niewolą, iednak potym wyprowádźił ich z tey
niewoli, gdy Przodkowie náſzy do Boga wołáli,
podał Bog żydow náſzych zá grzechi ich, w ręce
Eglonowi Krolowi Moábſkiemu, ktoremu 18 lát Sędzie 3.
hołdowáli, á gdy poczęli do Boga wołać, poſłał
im Aoda, ktory z niewoli ich wyprowádźił. Ták
że dał Bog żydow naſzych w ręce Iabinowi Kro.

lowi Chanáánſkiemu, ktoremu 20 lát hołdowali,
Iudic 4. potym Poſłał do nich Baráka, ktory ich z tey nie-
woley wyprowádźił, gdy do Boga wołáli; Ták że
dáł bog żydow náſzych w niewolą Madiámſką, w
Iudic. 6. ktorey przez 7. lát zoſtawáli, a gdy Poczęli do
Boga wołać, poſłał Bog do nich Gedeona, ktory
Iudic: 13. ich z tey niewoli wyprowádził. Ták że podał Bog
żydow náſzych w ręce Philiſtinom, ktorym 40.
lát zagrzechi swoie hołdowáli, potym poſłał do
nich Samſona, ktory bronił y wybáwiał ich od
Filiſtynow: ták y teraz lubo nás Bog zá grzechi
náſze podáł roznym narodom w niewolą, iednák
my spodziewámy ſię, że wyſłuchá Bog modlitwy
naſzey, y wołánie náſze Przymie w vſzy swoie:
y wyProwádźi nás z tey niewoley, w ktorey ſię
Przez ták długi czás znáyduiemy,

CHRZESCIANIN.

DLa tego wy mácie nadzieie, że wás wypro-
wádzi Bog z tey niewoli, w ktorey ſię teraz znay-
duiecie, bo szalbierſki Talmut wáſz: Ordine 1,
Talmut, Or dine. 1. tract 1. Diſſtin 9 Tráctátu 1 Diſtictione 9, Fałſzywa nauke ták má
napiſána, że Bog kiedy kolwiek przypomni vtra-
pienie, ktore żydźi, od inſzych narodow cierpia,
naten czás dwie łzy w morze Oceáńſkie wylewa, y
dla żálu obiema rękoma bije pierſi swoie. Wiedź
tedy żydźie, że Bog nigdy wáſzey modlitwy bluź-
nierſkiey nie wyſłucha, y z tey niewoley wás nie wy-
Cæſar lib 10 de miracul: cap: 69. ad Apolloniũ. prowadźi, w ktorey ſię znayduiecie, bo wáſza mod-
litwa ieſt nieczyſta y brzydka przed Bogiem, swiád
czy otym Cæſarius, Lib 10, de Miraculis cáp: 69,
z Apolloniuſzem rozmawiáiąc y mowiąc: że w iedney

Bolo

Bolonienſkiey wſi Wintere nazwáney, wáſzy
żydzi w iednym domu vroczyſtość swoią celebrowáli,
y Oltárz ſuknem czyſtym przykryli, a gdy Káplan
do Oltárza przyſtąpił, y ſukno rozwinął, chcąc
tám ofiarę Bogu przynieść, znalázł tám pod ſukně
poſrzod Oltárza wielką żábę ziemną, y od ſtrachu
zawołał, poſłyſzáwſzy to żydzi wáſzy, zbiegli ſię, y
zawſtydźili ſię, poſłyſzeli też to y Chrześćiánie y ze-
brawſzyſię tám, z żydow ſię śmiali, y oznaymili
to Oycu Gerardowi. Tu żydźie zrozumieć możeſz,
że iáko żába ieſt nieczyſta y brzydká, y ſzpetna, ták
wáſza modlitwa żydowſka przed Bogiem ieſt nie-
czyſta y ſpetna y brzydká, bo widział s: Ján The-
olog w Apokalipſi beſtią, to ieſt Antichryſta, z Apoc: 16.
ktorego vſt trzy duchowie nieczyści, nakſztáłt żáb
nieczyſtych wyſłáli, y wy żydzi teſteśćie takiemi beſti-
ámi ſługámi Antychryſtowemi, przeciwnikami
Chryſtuſowemi, záczym wy gdy Bogu ſię modlićie,
vſtámi swemi y do Boga wołácie, naten czas ta mo
dlitwa z vſt wáſzych, iáko ſzpetna y nieczyſta y brzy-
dka żába wychodźi, dla tego też nigdy waſzey Bog
modlitwy nie wyſłucha, y nie wyprowádźi was z tey
niewoley, w ktorey ſię znayduiecie, czytay ieſzcze
Lib, 3 Regum Cáp 18. gdźie napiſáno, że fałſzywi 3. Reg, 18.
Prorocy Baálowi, od poránku áż do południá
wołáli do swe° boga fałſzywe° Baála głoſem wielkim
mowiąc: Baál exáudi nos, Baále wyſłuchay nas,
yrzneli ciáło swe nożámi y włoczenkámi, áż dowy
lánia krwie, iednak: non erat uox, nec qui respon-
deret, nie było głoſu, á ni ktory by im odpowiedźiał
dlatego że oni nie wſtydliwy Prorocy odſtąpili od
Bega prawdźiwego, Stworzyciela swego, y kła-

niáli

niali się Baálowi fálßywemu bogu poganſkiemu/ y niechćieli do Boga Prawdziwe° ſie nawrocić/ tak y wy żydzi/ lubo dzień y noc głoſk wielkim do Boga wołácie/ y podczas zimy ſrogiey: w płonkach/ w wodzie zimney pod lodem ſie kapácie/ y przez kilka dni w tygodniu pośćicie/ od pokarmow wßeláktich/ y napoiow ſie powśćiągacie/ y mortifikaćiámi inßemi ciáło swe trapicie/ iednak nigdy was Bog niewyſłucha/ yż niewoli tey nie wyprowadzi/ w ktorey ſie teraż znayduiecie/ ponieważ od ſtapiliśćie od Chryſtuſa Boga y ſtworzyćiela swe°/ y onegoście okrutnie zamordowáli/ y dla zaſlepienia/ y za kamieniałego ſerca waßego/ niechcecie ſie do niego nawrocić.

ZYD.

Fałſzywi prorocy Baálowi nie modliliſię pr áwdziwemu Bogu. ktory ſtworzył Niebo y ziemie y wſzyſtek swiat, ále Baálowi fałſzywemu bogu poganſkiemu ſię modlili, żeby spálił ogńiē ofiárę ich, dla tego Práwdziwy Bog niepoſłuchał ich, y ofiáry ich niezapálił ogniem, my żaś nieiákiemu inſzemu Bogu, ále Prawdziwemu Stworzycielowi wſzyſtkiego świáta ſię modlimy, że by nas z niewoley w yprowádził, záczym Práwdziwy Bog, wyſłucha wołánia naſzego, y wyprowádzi nas z tey niewoley, w ktoreyſię teraz znayduiemy.

CHRZESCIANIN.

Chryſtus ieſt Bog prawdźiwy Tworca Nieba y ziemie/ y wßyſtkiego świáta/ iedno Boztwo z Oycem y Duchem Swiętym maiący/ záczym gdy my Chreſtuſowi Bogu Prawdziwemu ſie nie modlicie/ iuż y Oycowi iego y Duchowi Swiętemu ſię niemodlicie/ ále iakiemuś inßemu boguſię modlicie, y iuż nie máiąc Boga Prawdźiwego/ ſtáliśćie ſię atheiſtami/ bezbożnemi/ bo mowił Chryſtus: Kto mie przymuie, przymuię tego ktory mie poſłał, na inßym mieyſcu mowił: kto mną gárdźi. gárdzi onym ktory mie poſłał. Toż S: Ján Złotouſty Orátione 1. aduersus iudæos przyznaie pißąc: ále koniecznie mowiąc, że y oni ſię Bogu kłaniaią, te° niech niemowią; żáden żyd Bogu ſię niekłánia, ktoż to mowi? Syn Boży: ieſli bo wiem Oyca me° byśćie ználi, y mnie byscie ználi, ále áni mnie á ni Oyca nieznácie, iákież swiadectwo nad te wiáry godnieyſze przywiodę? álbowiem ieſli Oyca nieznáią, Syna vkrzyżowáli, Ducha S: pomoc odpędzili, kto niepowie? że te mieyſce ieſt diabelſkī mieſzkaniē? ále kłániáiąſię tám Bogu, bynámniey, ále bálwochwalſtwa ieſt mieyſce. poty ſa S: Jána Złotouſte° słowa. z ktorych zrozumieć żydzie możeß/ że wáßy żydzi ſa atheiſte/ bezbożni/ skudzy diabelſcy/ bałwochwálcy/ nie kłaniáią ſię Bogu Prawdźiwemu/ ále bałowi brzydkiemu/ y inßym diábłom fałßywym bogom poganſkim ſię kłaniáią/ dla tego też Chryſtus Bog Prawdźiwy Tworcá wßyſtkiego swiata/ nigdy nie wyſłucha modlitwy y wołaniá waßego bluźnierſkiego/ y nie wyprowádzi wás z tey niewoli/ w ktoreyſię teraz znayduiecie. słuchay żydzie Proroka Zachariáßa/ ktory wam oznáymuie/ że nigdy Bog modlitwy y wołánia wáßego nie wyſłucha/ y zniewoli wás nie wyprowádzi/ w ktoreyſię miedzy roznemi narodámi znayduiecie/ gdy mowi słowa Bożkie: Vszy

Math: 10.
Lucæ: 10.
S: Ioā Chryſoſt: orat: adverſo Iudæos:
Ioan 8.
Zachar: 7.

swe obciążyli, aby niesłyszeli, y serce swoie vczynili iáko Dyámēt, aby niesłuchāli Zakonu y Słow, ktore posyłał Pán Zástępow, Duchem Swym przez rękę Prorokow pierwszych, y stáłosię iáko powiedział a niesłuchāli, ták wołać będą á nie wysłuchā mowi Pan zastępow, y rosprosżyłem ie powszech Krolewstwách, ktorych nieznáią, y ziemia spustoszona iest od nich dla tego że niebył przechodzący y wracaiący się, y vczynili ziemię pożądaną spustoszeniem.

PIĄTE PROROCTWO,

Jest o tym, że siedmdziesiąt tygodniow, miało się naten czás skaczyć, gdy Messiáß obiecány przydzie, ktore tygodnie od Artaxerxesa Krola Perskiego, trwáły aż do Przyścia Chrystusowego, záczym Chrystus iest Messiaß Prawdziwy, ponieważ naten czás 70 Tygodniow się skaczyły, gdy Chrystus przyszedł na swiát, y vmarł zá grzechi ludzkie, ktore 70 Tygodniow Prorokowi Danielowi modlącemu się Bog obiáwił, mowiąc do niego: Siedmdziesiąt Tygodniow Skaczą się nad ludem twoim, y nad miástem s: twoī, aby koniec swoy wziął grzech, y niepráwość byłá zgładzona, a spráwiedliwość wiekuista Przyprowadzona, y żeby się spełniło widzenie y Proroctwo, zeby był pomázany Swięty swiętych, wiedź że tedy y przypátrz się, od wyścia tey mowy, aby powtore Ieruzálē było zbudowáne, aż do Chrystusa wodza. **Tu Sprawiedliwością Wie-**

Daniel 9.

wiekuista, y pomazány Swiety Swietych, y Wodzem Chrystus się nazywa, za ktorego przyśćiē, 70 Tygodniow się skaczyły.

ZYD

TRzeba pierwiey zrozumieć, wiele w sobie czásow tu zamyka ieden tydźień, y trzeba zrozumieć wiele lát będzie zrachowáwszy 70 tygodniow to zrozumiáwszy będziemy vwáżac, czy wypełniły się te wszystkie láta? y czy skączyły się náten czás? gdy Chrystus wász przyszedł ná swiat, ieślisię wypełniły y skonczyły, to iuż Pewnie Chrystus iest Messiász obiecány,

CHRZESCIANIN.

Według nauki ss: Oycow Doktorow Cerkiewnych, y według zdánia wáżnych Rabinow żydowskich, Tu kożdy ieden Tydzień, 7 lát w sobie zamyka, ktorych 70 Tygodniow gdy zrachuiemy, będzie lát wszytkich Czterysta y dziewięć dziesiąt, ktore láta wszytkie, począwszy od Artaxerxesa Krola Perskie°, naten czás się wypełniły y skonczyły, gdy Chrystus na Krzyżu vmárł żánas, záczym Chrystus iest Messiaß Prawdziwy, ponieważ za przyśćiem Jego láta się te skończyły.

70. Tygodniow zamykaia lat 490

ZYD

NIe od Artaxerxesa, ale od Cyrusa máią się te 70 tygodniow poczynać, bo się máią poczynać od wyzwolenia ludu Izraelskiego z niewoli Babilońskiey, ktore wyzwolenie przez Cyrusa Krola Perskiego się stało, powypełnieniu 70 lát národu żydowskiego w Babilonie, według Proroka

Hierem: 29. Hieremiasza mowiącego: To mowi Pán: gdy się poczną wypełniać w Babilonie 70 lát, na wiedzę wás, y wzbudzę słowo moie nád wámi dobre, że przywrocę ná to mieysce, &c: Dáley napisáno: wrocę niewolą wásza, y zbiorę wás zewszytkich národow y zewszytkich mieysc, do ktorychem wás wygnał. mowi Pán, ieśli tedy Daniel Prorokował, że Przez Artaxèrxesa miał bydź nász ród zydowski, zniewoli Babilonskiey wyprowádzony, tedy ci dwáy Prorocy, będą sobie przeciwni, czego się mowić niegodźi, bo naroznych mieyscach Prorocy mieszkaiąc, gdy oiákiey rzeczy Prorokowáli, záwsze się z sobą zgadzáli, nic przeciwnego sobie niemowili y nie pisáli,

CHRZESCIANIN

BY námniey ći dwáy Prorocy sobie się nie przeciwią, ponieważ obádwa Prorokowáli, o wyzwoleniu Izraela z Babilonu, ktore wyzwolenie za dekretem Cyrusowym obwołáno, ale nie przyßło do skutku, záczym o dekret inßy musieli żydzi wáßy potym Artaxerxesa prosić, y za iego dekretem iuż wyßli zniewoli Babilonskiey, Dla tego Hieremiaß Prorok Cyrusa, Daniel Artaxerxesa spomina, zaczym 70 tygodniow do Przyścia Chrystusowego, my Chrześćiánie poczynámy rachować, od Artaxerxesá to iest od wyzwolenia wáßych żydow z Babilonu, ktore się wyzwolenie, przez Artaxerxesa Krola Perskiego w skutku stáło.

ZYD,

Powypełnieniu 70 lát niewoley narodu żydowskiego, Cyrus Krol Persky pozwolił żydom, że

żebyśię wrocili do swoiey oyczyzny, y Cerkiew budowáli, iáko czytámy v Proroka Ezdrásza. 1. Eſdr: 1.
Suscitáuit Domin9 Spiritũ Cyri Regis Persárũ, &c:
pobudził Bog ducha Cyrusá Krola Perskiego, &c:
záczym niemaß tu przyczyny słußney, dla ktorey by 70 Tygodniow poczynać się mieli, od wyzwolenia ludu Izraelskiego z Babilonu przez Artaxerxesa, á nie od wyzwolenia tegoż ludu przez Cyrusa, Roku 1. panowania iego.

CHRZESCIANIN.

Ieślibyś chciał 70 tygodniow rachować od Cyrusa, y od iego Dekretu, na wyzwolenie ludu Izraelskie°, tedy wiecey niżeli 100 lat przechodziłoby 70 Tygodniow. co przeciwiłoby się Prorokowi Danielowi, wiedz że o tym żydzie, że y Dáriuß ten Cyrusow dekret przywodził do executiey, do skutku, żeby Izraelczycy Jeruzálem y Cerkiew budowali, ále w tym budowániu żydom nieprzyiáciele ich przeßkadzáli, oczyż tẽ że Ezdráß lib 1 cap: 4. świadczy, mowiąc: V słyszáwszy to nieprzyiaciele żydowscy, że synowie niewolnicy zbudowáli Cerkiew Panu Bogu Izráelskiemu, przyszli do Zorobábela y Xiążąt Oycow &c: **potym Artaxerxes dał żydom nowy Przywiley, żeby Jeruzálem y Cerkiew budowáli, dla tego Ezdraß** Lib: 1. Cáp: 6. **wßytkich tych 3. Krolow spomina, mowiąc:** Budowáli y konczyli za roskażániem Boga Izraelskiego, y za roskazániem Cyrusa, y Dariusza, y Artaxerxesa Krolow Perskich. **bo ießcze niewßyscy byli wyßli żydzi za Cyrusa, y za Dáriußa, potym ostátek ich wyßło z Babilonu za Dekretem Artaxerxesa, na poprawę**

Mareus korona theolog w punkcie 5 rozmowy z Rabinem.

1. Eſdr: 4.

1. Edr: 6.

miáſta Jerozolimſkiego/ dla tego iedni doktorowie Cerkiewni 70 Tygodniow rachuią od Cyruſa/ Drudzy od Dáriuſza/ Inſzy od Artaxerxeſa/ od 7 roku Panowánia iego/ miedzy ktoremi Doktorámi/ ia tey sentencyey ſię trzymam/ że od Artaxerxeſa 70 Tygodniow Danielowych máia ſię rachować/ do Przyścia Meſsiáſza obiecanego/ ktory ieſt Jezus Chryſtus.

ZYD,

Vważaiąc sukcesią od Artaxerxeſa, od 7 roku Panowánia iego, áż do przyścia Chryſtuſowe°, niemoga 70. tygodniow ſię wypełnić, bo Artaxerxes żył lát 40. Ochus żył lat 24. Argus żył rok 1. Dáriuſz nazwány Melos żył lát 21. Alexánder Macedo żył lat 12. Soter żył lát 31. Philadelphus żył lát 38. Euerigertus żył lát 25. Philopáter żył lat 17. Epiphánes żył lát 24. Drugi Euerigertus żył lat 29. Soter drugi żył lát 38. Ptolomeus żył lát 37. Cleopátrá żyła lát 20. y Mieſięcy 5. Taż Cleopátra Przy Auguście Krolując żyła lát 13. po Cleopátrze Auguſtus żył lát 43. wſzyſtkiego Panowánia Auguſta lát 56. za tego Auguſta, (według wáſzey mowy) Narodziłſię Chryſtus, 41 roku Panowánia iego. To wſzytko gdy porachuiemy, vczyni lat 412. do Przyścia Chryſtuſowego, á iż 30 lat żył do krztu swego, to vczyni lát 442. po Krzcie żył połczwárta roku, á na początku 4 roku vmarł za Tiberiuſza Ceſárza, 15 roku Panowania ie°, wziąwſzy tedy te połczwárta roku, y tám te 5 mieſięcy od Cleopatry, vczyni wſzytko to lát 446. á tak do wypelnienia 70. Tygodniow niedoſtaie 44 lat. záczym te Proroctwo

roctwo niepokazuie, żeby Chryſtus wáſz był Meſsiaſz.

CHRZESCIANIN.

Inſza ieſt liczbá żydowſka/ inſza náſza/ bo żydzi według biegu Mieſiacznego/ dni swoie liczą/ á my według biegu Słonecznego/ zaczym od 20 roku Pánowánia Artaxerxeſa Krola Perſkiego/ áż do 15/ roku Tiberiuſza Ceſarza/ znayduieſię Słonecznych lát 475/ według rachunku Afrikána/ co vczyni 400 lát/ według żydow/ ktorzy według Mieſiaca/ liczbe dni czytáią/ my iednak w tỹ Afrikána nie naſladuiemy/ ále mowimy/ że Artaxerxes 7 roku Panowánia swe° wydał dekret/ na wyzwolenie żydow z niewoli/ zaczym odiąwſzy z tam tych 20 lát 14 lát/ á przydać ich do tych 475 lát/ vczyni to wſzytko 489. á oſtatniego roku Chryſtus vmarł/ y ták wypełni ſię 490 lát/ ktore 70 Tygodniow w sobie zamykáią y wypełniáią/ wierz że teraz nie wierny żydzie/ że inż przyſzedł Chryſtus Meſsiaſz Prawdziwy/ ponieważ według Proroctwa Danielowego/ te dni ſię iuż wypełniły/ do tego po wypełnieniu 70 tygodniow naſtąpiło iuż Tyſiąc sześćset y kilkadzieſiąt lát/ Jákoż to podobna rzecz ieſt? żeby według te° Proroctwa Danielowe°/ teraz miał przyść wáſz Meſsiaſz? ktorego wy oczekiwáſie? záczym albo te proroctwo fałſzywym nazowieſz/ czego niezechceſz czynić/ albo muſiſz przyznać/ że iuż naswiát przyſzedł Chryſtus Meſsiaſz obiecány y oczekiwány/ bo ta rzecz inſzey odpowiedzi niema.

Mareus Korona tamże na punkcie 5

ZYD.

DLá tego samego Chryſtus niemożeſię Meſſiaſzem nazwáć, że vmárł pod czás 70 oſtátnie°

Tygod-

Tygodnia, y po iego smierci żáden Tydzień się nie został, bo Messiasz posześciudziesiąt y dwoch Tygodniach zabity miał bydź. y ieszcze po smierci ie° 8 Tygodniow miało zostać, potym Ieruzálem miało bydz zburzone, bo Prorok Daniel mowi: po tygodniow sześćdziesiąt y dwoch, będzie zábit Chrystus &c: á miásto y Swiętnice skáźi lud zwodzem, ktory przydzie, záczym niemożecie wy Chrześćianie, tym Proroctwem dowodzić y pokázać to, żeby Chrystus wász był Messiászem obiecánym

Daniel. 9.

CHRZESCIANIN

Punkt. 5 rozmowy Rabina z Theolog fol: 124.

WIdze ia/ że tobie 70. Tygodniow wielka trudnoscia swoia głowe zawrocili/ iáko zawrocili głowe waßemu Rábinowi wozonemu/ Simonowi szawkowiczowi/ktory w punkcie piątym/ rozmawiáiac z Theologiem/ o siedmiudziesiąt Tygodniách/ iáko ty głupie mowiß/ ták y on głupie mowi: że do przyśćia Chrystusowego sześćdziesiąt y dwa Tygodnie się wypełniáia/ á po iego smierći nástąpią ynße siedm Tygodniow/ w ktorych dwie rzeczy się ståna. Pierwßa że bedzie naprawione Jeruzálem/ Druga że bedzie zabity Chrystus. dáley ten Rábin mowi: nie rozumieyćie aby ostátni Tydzień/ kończyć się miał przy Smierći Chrystusowey/ ale za Panowánia Æliußa Adriána Cesárza/ pod ktorym Jeruzálem iest wywrocone/ Tu muśiß y ty żydzie przyznać/ że ten Rábin záwrot w głowie swey ma/ ponieważ dwoch Chrystusow w rozmowie swey pokazuie/ iedne°/ ktory po szesciudziesiąt y dwoch Tygodniach vmárł/ drugiego pokazuie Chrystusa/ ktory potym w inßych siedmiu Tygodniach był zabity/ ale iáko ten

Rábin że dwoch Chrystusow pokazuiac/ y powiadáiac/ że nie przy smierći Chrystusowey/ ale za Panowánia Æliußa Adriána Cesarza Rzymskie°, ostátni Tydzień się skończył/ ták y ty żeß/ powiadáiac: że po szesciudziesiąt y dwoch tygodniach/ miał bydź Messiáß zabity/ ponieważ inßy czás smierći iego iuż ci iest pokazány/

ZYD.

COż wász Theolog temu Rabinowi naszemu odpowiedział? na táką mowę iego? ponieważ to prawda iest, że posześciudziesiąt y dwoch Tygodniach, miał Chrystus vmrzeć, według Proroctwa Danielowego. zaczym też y insze słowa iego prawdziwe bydź mogą, ktore on mowił,

CHRZESCIANIN.

IAko temu Rabinowi bezrozumnemu Theolog odpowiedział/ na iego mowe bezrozumna/ ták y ia tobie odpowiádam: iákich to Chrystusow dwoch w twoiey mowie pokazazuieß? ieśli rzeczeß: że to iest ieden/ to się go niemáß przeć dla czego/ ponieważ iest Sprawiedliwość wiekuista/ y ktorego Bog pomázał Oleiem radości/ ieśli rzeczeß że iest drugi/ pytám że cie/ ktorego wy za swego Messiáßa przyznawácie? ieśli rzeczeß: Pierwßego/ to iuż táka spráwa przyznać muśicie/ że iuż przyßedł/ y bedziecie známi/ ieśli rzeczeß/ że tego ktory iest zabity/ za Messiáßa przyznaiecie/ tosie więcey niemácie czego spodziewać.

ZYD

Daniel. 9.

CZemuż to Daniel napisał? po tygodniach 62, będzie zábit Chrystus &c: záczym po 62 tygodniach miał bydź Messiász zabity, a nie pod czás ostatniego tygodnia, iáko wy chrześćianie mowićie,

CHRZESCIANIN.

Mareus Korona. Theol punct 5. rozmowy z Rabinem.

GDy Prorok Daniel mowi, że po sześćiudziesiat y dwoch tygodniach będzie Chrystus zabity, rozumie y zamyka tám, y insze ośm Tygodniow, záczym Chrystus iest Messiasz Prawdziwy, ponieważ pod czás siedmdziesiate° ostatnie° tygodnia iest zabity, y po iego śmierci, Jeruzálem y Cerkiew iest zburzona, bo mász wiedzieć, że te siedm dziesiat tygodniow, Aniok na trzy czesci rozdzielił, z Danielem rozmawiáiąc, rozdielił násiedm tygodniow, na sześć dziesiat y dwa, y ieden, á to dla te°, żeby według zwyczáiu Prorockiego, Taiemnice Bożka zakrył, ieszcze y dla tego bárziey, że sie wiele rzeczy znácznych w tych tygodniach tak rozdzielonych stáko, ktore też do odkupienia ludzkie° należą, álbowiem napoczątku pierwszych siedmiu tygodniow, zbudowáne iest Jeruzalē, ku końcowi ich, Esther Assywera iedynaste° po Cyrusie Krolu Perskim; żoná y Mardocheusz stryy iey skáwni byli, lud od wytracenia wybawiwszy, podczas też 60 y dwu tygodniow, Alexánder wielki przyiachawszy do Jeruzálem, pokłonił sie Kapłanowi Naywyższemu, Cerkwi poświęcił, y Bogu Ofiáry oddał, potym Antiochus Epiphanes okrutny żydow prześladowca; y Machabeyczykowie waleczni Hetmáni powstáli

Iakob wuyko Theologa słowa cap 9. daniel tak tłumácz:

stali ku końcowi zaś sześciudziesiat y dziewiaci tygodniow (siedm pierwszych do sześciudziesiat y dwu przykaczywszy,) odeszło Sceptrū Krolewskie od Judy, do Heroda Idumeyczyka, y przyszedł Messiasz narodziwszysie od Przeczystey Pánny według zdánia niektorych Doktorow Cerkiewnych, Roku 6, w sześćdziesiatym y w piatym tygodniu, na końcu tych sześciudziesiat y dziewiaci tygodniow, Chrystus we trzydziestu leciech Krzcił sie w Jordánie, pierwszey zaś połowicy siedmdziesiatego tygodnia, przez połczwarta roku, Chrystus Ewangelia przepowiádał y Cuda czynił, Vrzad Messiásza od prawuiąc, w teyże połowicy, siedmdziesiatego tygodnia, Chrystus iest za mordowány. w drugiey zaś ostátniey połowicy siedmdziesiatego tygodnia, Chrystus przez Apostoły Ewangelia rozsiewał, po tych siedmdziesiat tygodniach, Jeruzálem iest wywrocone, y Cerkiew zburzona, y żydzi niewolą stárani, ále ia konfermuiąc sie nauce Márka Korony wysokie° Theologa, mowie: że Chrystus ostatniego 70 tygodnia, y ostatniego roku iest zamordowány, záczym też Chrystus Messiasz oczekiwány. za Panowánia Heroda Idumeyczyka Krola żydowskiego, vrodził sie od Przeczystey Pánny Roku 2. w sześćdziesiatym y szostym tygodniu, gdy zaś te sześćdziesiat y dziewięć tygodniow sie skończyło, á nastąpiła połowica pierwsza 70. tygodnia ostatnie°, na ten czas w połowicy 70. tygodnia Chrystus we trzydziestu leciech w Rzece Jordáńskiey krzcił sie, w Drugiey zaś połowicy 70, tygodnia ostatniego, Chrystus przez połczwárta roku, Ewángelia przepowiádał, y cuda czynił, vrzad Messiásza

odpra-

odprawuiac / ostatniego dnia / ostatnie° tygodnia 70 Chrystus iest zabity / potych siedmiudziesiat tygodniach Jeruzálem iest wywrocone / y Cerkiew zburzona / y żydzi niewola skaráni.

SZOSTE PROROCTWO.

Iest o tym / że miał na swiát przyść Messiaß za Panowánia Monárchi Rzymskiego / y Krolestwá swieckie pokrußyć y zgládzić / á miał Krolewstwo wieczne / Cerkiew S: z Chrześcián zebrána sobie postanowic / bo widział Nabuchodonozor wesnie bałwána wielkiego / ktory miał głowę złotą / Daniel 2. pierśi y ramiona srebrne / brzuch y biodra miedziáne / nogi żelázne z glina zmießáne / potym od gory bez rąk człowieczych odcięty był Kámień / y pokrußył wßytkiego tego bałwána / y złoto / y srebro / y miedz / y żelázo z glina zmießáne / przez tego bałwána znáczasie cztery Krolewstwa potężne / głowa złota znáczy Krolestwo Assirystkie / pierśi y ramiona srebrne znácza Krolestwo Perskie / brzuch y ledzwie miedziáne / znácza Krolewstwo Greckie / nogi żelázne zglina zmießáne / znácza Krolewstwo Rzymskie / Kamieniem Chrystus sie nazywa / ktory bez rąk człowieczych od gory iest odcięty / to iest z Matki Czystey bez Oyca sie vrodził / za czasow żelaznego Krolewstwa Rzymskiego / gdy August Cesarz Rzymski Panował na swiecie / ten Kamień Chrystus pokrußył Krolewstwa swieckie / Duchownie / przez naukę y przez Ewángelia swa / bałwá-

bałwány w tych Krolewstwach wykorzeniwßy / a postáwił Krolewstwo wieczne / Cerkiew Swieta z ludziey wiernych zebrána / ktore Krolewstwo wiecznе spomina Prorok / Daniel mowiac: Wedni onych Krolewstw, wzbudzi Bog Niebieski Krolewstwo, ktore sie na wieki nie rosproszy, a Krolewstwo iego nie będzie dáne ludowi innemu, a połamie y zniszczy te wszystkie Krolewstwa, á sámo stáć będzie na wieki. záczym Chrystus iest Prawdziwy Messiaß oczekiwány / ponieważ vrodził sie za Panowánia Monárchi Rzymskiego / y pokrußył Krolewstwa swieckie / y postanowił swoie Krolewstwo wieczne / Cerkiew S: z ludziey wiernych zebrána / dla tego wßy żydzi widząc / iż iuż przyßedł czás przyścia Messiaßa obiecánego / ponieważ niektore znáki przyścia Messiaßowego / za czásow Jána Krzciciela sie wypełniły / rozumieli: że Ján Krzciciel iest Messiaß obiecány / dla tego z Jeruzálem posłali donie° Kápłanow y Lewwitow / pytáiac: Ktoś ty iest? odpowiedział Ján Krzciciel / lám nie iest Chrystus: Potym Chrystusa Messiáßa prawdziwego wyznał / mowiac: Wposrzodku was stanął, ktorego wy niewiecie, ten iest ktory zámną przydzie, ktory przedemną stał sie. Joannes 1.

ZYD

Te Proroctwo przymusza nas mieć rozmowę.

O FALSZYWYCH MESSIASZACH Y PROROKACH, KTORZY NIEPOIEDNO KROCIVZ DO ZYDOW NA SZYCH PRZYCHODZILI Y ICH OSZVKALI, Y IESZCZE BĘDĄ PRZYCHODZIC, Y ICH OSZVKIWAC.

BOwy Chrześcianie zwykliście głupstwo żydom naszym przypisywać yonych gánić, że nászy żydźi wiedzac y widzac, iż iuż przyszedł czás przyścia Messiasza obiecanego, iednak niechcą Chrystusa waszego Messiásza práwdziwego przyiąc, a inszych Messiaszow y Prorokow falszywych Przymuią, ktorzy do naszego narodu żydowskiego przychodzą, iako y wtym Proroctwie pokazałesmi Iána Krzściciela, ktorego nászy żydzi chcieli za Messiásza przyiąc, widząc że za czasow Iána Krzściciela wypełniły się niektore znáki przyścia Messiaszowego, ale ia wászym chrześciánom nato odpowiádam, że nászy żydzi iáko Iána Krzściciela nie przyięli za Messiásza, ták żádnych Messiászow y Prorokow nieprzymuią falszywych, ktorzy do naszych żydow Przychodzą, y Messiaszámi y Prorokámi się nazywáią. Bo wie mądra nászá synagoga żydowska, że ieszcze nieprzyszedł czás przyścia Messiásza obiecanego, y ieszcze niewypełniły się znáki przyścia iego.

CHRZESCIANIN

Baron fol 3

IUż dáwno przyszedł czás przyścia Messiaßowego/ y wypełniły się znáki o Przyściu iego napisáne/ co y wáßy przodkowie żydzi wiedząc y widząc/ że iuż nastąpił czas przyscia Messiaßowego/ albo Chrystusowego/ ponieważ według proroctwa Jakoba Patriárchi Stározakonnego/ skonczyło się było Xięstwo albo Krolewstwo żydowskie/ y przeniesione do Heroda Jdumerczyka/ ktory Krolewał nad żydámi/ potym przeniesione było Berło Krolewskie/ do Wespezyána Cesárza Rzymskiego/

Borō. Ann: 71.

ktory

ktory zburzył ziemie żydowską/ y Krolował nad żydámi/ dlatego wáßy żydzi iedni Heroda mieli za Messiáßa/ drudzy Wespezianowi iáko zwycięzcy pochlebuiąc/ Messiaßem go nazywali/ czytay ießcze v Baroniußa Rok 630/ znáydzieß tám szalbierza Machometa/ falßywego Proroka Tureckie°/ ktorego żydzi wáßy przyięli byli zá Messiáßa/ dlatego że on przymował obrzezánie/ ale gdy widzieli/ że ie mięso wielbłądze/ od dalili się od niego/ iednák go na Chrześcián poburzyli/ dla czegoż to wáßy żydzi Heroda/ Wespeziána/ y Machometa/ przyięli za Messiáßow? dlatego/ bo widzieli wáßy żydzi/ że iuż przyßedł czás przyścia Messiaßowego/ ktorego oni czekáli. Jeßcze ia tobie wiele szalbierzow inßych pokáże/ ktorzy do wáßych żydow przychodzili/ y Messiáßami się nazywáli/ y wáßych żydow głupich oßukáli/ ponieważ ich wáßy żydzi za Messiáßow przymowáli.

Baron Ann 630.

ZYD

NIgdzie tego nienapisáno, żeby miał iáki szalbierz przyść do nászych żydow, y Messiászem się nazywać/ y ich oszukać, bo ieśli by to było w iákiey xięgdze napisano, mogł bym ia to wyczytáć.

CHRZESCIANIN,

ALboś nieczytał Historiy żydzie/ dlatego nie wieß tego/ álbo luboś czytał y wieß to/ iednak dla wstydu swego/ niechceß práwdy wsznać/ że wáßych żydow mnodzy zwodzicielowie oßukali, nazywáiąc się Messiáßami/ co iá tobie mnogiemi przykładámi y Historiami pokáże.

Pierwßy messiáß falßywy waß żydowski pokazał

się

Baron Ann 135.

sie roku od Przyścia Chrystusowego 135 / w ziemi Judskiey / w Mieście Bithur nazwánym / w ktorym Sędzią Przekożony był Rufus / za Panowánia Hádryána Cesarza Rzymskiego / według powieści Baroniusza ten rok opisuiacego / ten zwodziciel nazywáłsie Barkochab, to iest / Dziecie Gwiázdy, bo Vrodzenie swoie z pokolenia Dawidowego nie. mogł wywieść y pokázac / iednak messiáßem nazywałsie / dla Proroctwa Balaámowego / w Xięgach Numeri napisanego: wzeydzie Gwiázda z Iakoba, á powstánie Rozczka z Izraela. y Porázi Xiążęta Moábskie, tego zwodziciela w Mieście Bithur / wßyscy żydzi za Krola przyieli / y woyne przeciw Rzymiánow podniesli / y wiele ich pozábijáli / poty Hadrián Cesarz Rzýski Sewera z woyskiẽ wypráwił / ktory Miásto Bithur obległ y dobył go / y wielkie mnoztwo żydow tám pozabijał / miedzy ktoremi naystárßy Rabinowie / sroga śmiercia poginęli / Rabin Akiwa żelaznemi hakámi rostargány / Rabinowi Symeonowi synowi Gámalielowemu / głowe odcieto / z Rabina Izmaela z żywe° skorzdieto / Rabina Chenaniáßa spálono. Rabina Jude rostrzeláno / Rábina Jschewaw pſi rozßarpáli / dlá tego żydzi zwodziciela tego nazwáli Barkosybba, to iest, dziecie kłámstwa. ktorego przedtym Bárkochób / dziecie gwiazdy nazywáli / czytay żydzie Talmut Ieruzalemski, List 69. także List 69. znáydziesz tám szeroko tę porázkę żydowską opisaną, czytay Buzebiusza Chrzescianina, ktory lib: 4. Cap 6. tę żydowską tragedią opisuie.

Numeri: 24

opisanie nowego Krola żydwskiego Sabbethe Sebi nazwane° Xiążka Roku 1666. drukowana.

Drugi fałßywy waß messiaß żydowski z iáwiłsia

w zie-

w ziemi Perskiey / Roku 1138. ktory wiele Cudow vczynił / te° Krol Perski kázał sciąć / á inßych żydow skárał dánia / żeby kożdy dał Cetnar złota / Pisze otym, Zemach Dáwid, w Historiey swoiey, Fol: 54. Pisze y Iudasz Shebeth Fol: 22.

Trzeci waß żydowski messiaß fałßywy ziawiłsia w Krolewstwie Hißpánskim / w Mieście Cordúba nazwánym / Roku 1157 / ktory zwodziciel máło nie wßystkich żydow / w Hißpaniey mießkaiących żywota pozbawił.

Czwarty messiáß waß fałßywy żydowski pokazáłsie w ziemi Arábskiey / Roku 1167. od tego zwodziciela gdy Krol Arábski cuda potrzebował / odpowiedzał on / káż mi głowe vciąć / á iá znowu ożyie / á gdy Krol roskázał mu głowe obciąć / fałbierz on ießcze do te° czásu niewstał zmártwych / y inßych żydow Krol skárał wielką summą pieniędzy / żeby dawáli / Pisze otym Schalschelet, w xięgze swey, Fol: 44.

Piąty waß fałßywy messiáß żydowski Dáwid Almuzer znalázłsie w Morawie / ktory od oczu ludzkich zniknął / y niemogli go dostać / dlá tego Krol żydom pod winą roskázał / że by messiasza swego poymáli / y iemu go oddali / na ten czas tego messiáßa stracono / á żydzi skarani wielką dánią pieniędzy / ktore dáwać musieli / pißе otym tenże Schalschelet / Fol: 45.

Szosty waß fałßywy messiaß żydowski nastał Roku 1199: w Mieście Amária nazwánym / żyd iákiś imieniẽ Dáwid Elroy wielki czarownik / ten obiecáł sie żydow z iarzma Chrzescianskiego y poganskiego wyzwolić / y do Jeruzálem zaprowá-

dzić

dzić / á lubo go Krol Perski do wiecznego wię-
zienia oddał / iednak on przez swe czáry z tego wię-
zienia vßedł / y przed Krola przyßedßy zniknął / á
żaden go człowiek porwać y vchwycić niemogł / na-
oſtátek żony iego ociec pieniędzmi przekupiony /
ziecia swego meſſiáßa tego / śpiącego z świáta
zgładził / záczym Krol Perski narzucił na żydow
dań táką / żeby dali dźieſięć cetnárow złota.
Czytay otym żydzie xiążkę nazwaną: opisanie
nowe° Krolá żydowſkiego. Sabethá sebi, Roku,
1666. drukowáną.

SJodmy fałßywy meſſiaß wáß powſtał był
Judaß Galileyczyk / wedni popiſu [gdy Au-
Luce: 2. gustus wßytek swiát popiſywał /] ktory Judaß Me-
ſſiáßem ſię nazywał / y wielu żydow pociągnął do
ſiebie / ktorzy go za Meſſiáßa mieli / ale y ten Ju-
Actor 5. daß zginął / y wßyſcy żydzi poßli wroſſypkę / ktorzy
go słuchali / czytay Dzieie Apoſtolſkie / tám cap.
tego Judáßa Galileyczyka znáydźieß.

OSmy wáß Meſſiaß fałßywy ziáwił ſię był w
wſchodnich kráiach / ieden szalbierz rodem S-
Barō: Ann: ryczyk / ktory Chryſtuſem albo Meſſiaßem ſię na-
721. zywał / y wßyſtkich żydow oßukał / ktorzy go za M-
ſſiáßa przyieli. Czytáy Baroniußa Rok 721 / o
piſuiącego / tám ten szálbierz ieſt napiſany.

DZiewiąty waß Meſſiaß fałßywy ziáwił ſię w
ziemi włoſkiey / Jeden żyd szálbierz / ktory
vpornie Meſſiáßem ſię nazywał / ale Bárol Ceſarz
Rzymſki kázał go poimáć y w ogniu spálić. Tego
Joan Ludou: de Verit: Fidei contra Judæ lib: 3. szalbierza Ioánnes Ludowicus piſąc o prawdziwey
wierze; przeciw żydow wáßych Lib 3, spomina.

Dźieſiąty wáß Meſſiaß fałßywy / w prowincyey

Kolo-

Kolonicy / w mieśćie Wormacya nazwánym ziawił-
ſię / ktorego meſſiáßa wáßego / Cæſarius lib 2.
Dialogorum suorum decontritione Cap: 25, spo-
mina / z Apollonińßem rozmawiáiąc / y mowiąc: że
w mieście Wormacia nazwánym / ieden żyd miał
córkę nádobną / ktora od iednego młodzieńca chrze-
ścianina zaczęła w żywocie swym dźiecię / y oznay-
miła mu to / odpowiedźiał iey Chrześćianin mło-
dźieniec: nieboyſię rodźicow swoich / ia cię vwolnię
od niebeſpieczeńſtwa / y vczyniwßy ony młodźieniec
z trzciny cewkę / przyßedł wnocy y stał wedle ko-
mory / w ktorey oney żydowki brzemienney rodźicy
spáli / y przez okno włożywßy cewkę / mowił przez
tę cewkę pocichu tákie słowa: O Sprawiedliwi! y
Bogu mili weſelcieſię, oto córka wáſza Pánna,
zaczęła syna, ktory ieſt zbawiciel waſzego ná-
rodu Izraelſkiego. Żyd poſłyßáwßy te słowa /
pytał żony swey; czy słyßáłaś głos z Nieba do nas
mowiący? odpowiedźiała ona: nieſłyßałam / y
znowu ony chrześćánin młodźieniec / przez cewkę
mowił donich: Wielkąśćie powinni córce waſzey
cześć czynić, wielkie oniey mieć stárańie, y z
wielką pilnością dźiecię chować, ktore ſię odniey
vrodźi, bo ten ieſt Meſſiaſz, ktorego wy ocze-
kiwácie. Táten czás rodźicy oney żydowki we-
ſelać ſię wſtáli / y widząc brzemienną swą córkę;
pytáli iey: odkogo zaczęłá? odpowiedźiała ona
ták / iak od onego młodźieńca chrześćánina náu-
czona była: ieſlim zaczęłá niewiem / to wiem / żem
ieſt pánna / y ießczem męża nie poznáłá. rodźicy iey
to przyiaciołom swym y wßyſtkim żydom rozgłoſili /
że głos Niebieſki słyßeli od Anioła / ktory mowił

im: że corka ich Messiásza porodzi / á gdy przyszedł czás iey rodzić / wiele żydow w dom onego żyda się zebrało / chcąc widzieć nowe narodzenie Messiásza swego / y onym się ucieszyć / ale ona żydowka vtrapiona / miásto vciechi wászym żydom frasunek przyniosła / bo według zwyczáiu inszych niewiást / z bolem z wzdychániem / y z krzykiem porodziła nie messiasza ale corke / ktora wászy żydzi obaczywszy / bárzo się zawstydzili y rozgniewáli. Otoż widzisz żydzie / że ták wiele fałszywych messiászow było v was / ktorzy was oszukáli / dla czegoż wszyscy szalbierze ci Messiászámi się nazywáli? y do wászych żydow przychodzili? y dla czego wászy żydzi za Messiászow ich przymowáli? dla tego / bo y ci szálbierze wiedzieli / że iuż nastąpił czás Przyścia Messiásza Obiecanego / y spodziewali się że ich żydzi wászy za Messiászow przyma. Ták że y wászy żydzi wiedzieli / iż iuż dáwno nastąpił czás przyścia Messiásza Oczekiwánego / dla tego tych szálbierzow za messiászow przymowáli. Jeszcze ia tobie przyczynę inszą powiem / dla ktorey ci szalbierze wáża się Messiászámi nazywać / y do wászych żydow przychodzić / y dla ktorey wászy żydzi głupi za messiászow ich przymuią.

ZYD

JEsli to práwda, że ták wiele Messiászow do nászych żydow przychodziło, y od naszego narodu żydowskiego byli zá Messiászow przyięci, tedy słusznie wászy Chrześćianie tych Messiászow názywáią szalbierzámi, y naszych żydow názywáią głupiemi, ponieważ ci Messiásze fálszywi nászych żydow oszukáli, chcę tedy ia od ciebie przy-

przyczynę słuszną posłyszeć, dla ktorey ci szalbierze wáżą się Messiászámi nazywać, y do nászych żydow przychodzić? y dlá ktorey przyczyny nászy żydzi głupi za Messiászow ich przymuią,

CHRZESCIANIN.

DLatego się to dzieie / bo powiadáią wászy Rabinowie / że się iuż Messiasz narodził wtē dzień / w ktory Cerkiew Salomonowa iest zburzona / á gdy my Chrześćiánie pytámy wászych Rabinow / gdzie się ten messiasz znayduie? od powiadáią / że on mieszka z Aniołámi / ták iáko Moyżesz 40 dni mieszkał na gorze Synái / y tám czeka roskázánia Bozkiego / na ziawienie się swiátu / drudzy mowią: że się znayduie za gorámi Kaspiyskiemi / czekáiąc roskázánia Bozkiego na wyzwolenie ludu żydowskiego / inszy mowią / że chodzi po swiecie iák vbogi y tredowáty y vtrapiony / za grzechi żydowskie / według Proroka Izaiásza mowiącego: Myśmy go poczytáli iáko tredowatego, á od Boga vbitego y vniżonego. A ták chodząc po swiecie czeka / poki mu roskáże Bog swiátu się zi áwić / y wyzwolić z niewoli lud żydowski. Inszy żydzi wászy mowią: że zaczásow Wespeziána messiasz się narodził / y do Rzymu niewiedzieć iakim sposobem iest przyniesiony / y tám od psow pokąsány y poszarpány / w pieczárach pod ziemnych się kryie / y dlatego onim napisáno: On zranion iest za nieprawości násze, stárt iest za złości násze. W tych zás wnętrznościach ziemnych poty má żyć y te boleści nosić / poki od Boga naznaczonego czásu ztámtąd wynidzie / y żydow spo-

Nicolaus de lira Contra Iudæos fol: 1710.

Petrus Alphon: z żydá chrześćianin wxiędze przeciw żydow to mowi Isaiæ: 53. Theatrum. Vitæ humanæ lib:. fol:155

zpośrzodku wszystkich narodow zebrawszy / do pierwszego mieysca / ziemie Obiecáney w prowádzi. Inßy wáßy żydzi mowia: że Messiáß w Ráiu sie znayduie / do ktorego z Polski; z miásta Krákowa Posłow żydzi wáßy wysyłáli z Listem / proßąc go / żeby przyßedł ná swiát y ich z vtrapienia wyzwolił / w ktorym sie na swiecie miedzy roznemi narodámi znayduia / y podarunki mu rożne posłali przez swoich Posłow / Simße Hawrusa Rabina / 72: ięzykow vmieiącego / Lazárza Mawskopha / w Talmucie bieglego / Jezka Hundbeczym w Chaldeyskim ięzyku swiadomego / Fracka Figliázka Kupca w Turczech bywałego / ktorzy Posłowie Messiaßowi List oddáli przez Heliáßá Proroka / Posłom też dał z Ráiu messiáß przez Heliáßa / Proroka pewne Artikuły napisáne / ktore Artikuły ieśli sie wypełnia / náten czás obiecał sie Messiáß z Ráiu przyść na swiát / a gdy prosili Posłowie / żeby mogli Messiaßa widziec / odpowiedziáno im: Jesli chcą widzieć messiáßa swego / żeby mieli okuláry vczynione z oczu zwierza Ostrowidza / o ktorym pißą / że przez dab człowieka widzi / a żydom potrzeba przez mur miedziány Messiaßa widzieć / ale nayprzod ci Posłowie żydowscy gdy przyßli do drzwi Ráyskich / prosili Aniola z mieczem ogniśtym ßłogacego / żeby donich zawołał Rabina Jozwebenlewi nazwanego / ktory by ich nauczył / iák máią do Messiaßa przystąpić / y Poselstwo od żydow odprawić; a gdy Rabin ten z Ráiu donich wyßedł / przywitáli go Posłowie / mowiąc: Pokoy tobie niechay będzie / y oddáli do Messiáßa List z podarunkami kosztownemi / bo ten Rábin Jozweben Lewi

nazwá

List do Polskich żydow do messiaß do Ráiu pisan:

Respons żydom od messiaßa z Ráiu danny.

nazwány gdy przyßedł do Ráiu / y obáczył Aniołá / prosił go / żeby mu dał miecz ogladać / czyzdobre żeláza vczyniony? Aniol ośukány dał mu miecz ogladáć / y záraz na onym mieczu do Ráiu żyd wskoczył / bo inßym fortelem niemogł tego dokázać / prosił go Aniol: żeby wyßedł / ale on przysiągł niewychodzić. tedy Aniol poßedł do Boga sie skárżyć / á Bog kázał sie pytać: ieśli nie przysięgał Rabin na swiecie przeciw kogo? dáno znáć że nie / Bog też aby go krzywo przysiężca nie vczynił / musiał go cierpieć / będąc tedy Jozweben żyd w Ráiu / opisał wßytkie położenie iego / y żydom wáßym podał. y wiele fałszywych báśniey o Ráiu y o messiaszu napisał / ktore báśni respons żydom wászym od messiásza z Ráiu dány w sobie zamyka / otoż y wászy Rabinowie przyznáia / że iuż minął czás przyścia Messiásza Obiecanego / czemuż ty ledáco mowisz? że ieszcze nie przyßedł czás przyścia Messiasza pożądanego.

ŻYD.

Jeśliby fałszywe báśni o Ráiu y o Mesśiászu napisáł Iozueben lewi, nie przyięła by Synagoga náśza nauki iego, y w Tálmucie by niepisáła, ale że synagogá náśza náukę tego Rabina przyięła, y w Talmucie napisáła záczym on prawdziwe rzeczy o Ráiu y o Mesśiaszu napisáł w xięgach swoich.

CHRZESCIANIN,

Báśnia to fałßywa y śmiechu godna / od Jozweben Lewi Rabina waßego o Ráiu y o Messiáßu

napi-

Respons żydom od messiasza z Raiu danny.

napisána / y w Talmucie wáßym wyrażoná / że w Ráiu znayduieße siedm gmáchow wielkich y znamienitych / pierwßy gmách vczyniony ieſt z ßczyrego złota / w ktorym mießkáia Prorocy / drugi ieſt vczyniony z srebra / w ktorym Krolowie żydowſcy mießkáia. Trzeci ieſt z kamieni drogich vczyniony / w ktorym pobici żydzi pod Jeruzálem y podrogach ſie znayduia. Czwárty Páłác zporphiru zielonego ieſt vczyniony / w ktorym ci ludzie mießkáia / ktorzy na wiáre ſie żydowſka nawracáia. Piaty Páłac z Alabáſtru ieſt vczyniony / w ktorym ieſt beczka winá starego / ktore ießcze Noie wſtáwił / gdy mu náypierwiey kozieł wino vkazał / á on te wino przeſádził / zmießáwßy z ziemia / ze krwia lwia / świnia / barankowa / y kota morſkiego / á te wino ná onym świecie żydzi wáßy pić maia. Szoſty dom z cegły ieſt murowány / ktory puſty ſie znayduie. Siodmy gmach z Cyprysowego drzewa ieſt zbudowány / w ktorym Meſſiaß mießka / y leży związawßy sobie głowe chuſtka / y na kolánach v Proroka Heliáßa położył głowa swoia / ſtekáiąc / że niepredko wychodzi ná świát / dlá poratowánia y pocießenia narodu żydowſkiego / álego Prorok Heliaß cießy / mowiąc: że w predkim czáſie iuż na świát wyidzieß. Ießcze tego talmutu waßego fálß lepiey zrozumieß z podarunkow przez poſtow żydowſkich meſſiáßowi do Ráiu przyniesionych y oddánych. y w tymże talmucie wáßym napiſánych / bo miedzy temi vpominkámi przez poſtow żydowſkich meſſiáßowi do Ráiu przyniesionemi / y oddánemi / talmut wáß spomina zegar dziwna ßtuka vrobiony / ktory po śmierci Amanowey żydzi doſtáli / byka na

tym

tym zegárze wyrażona hiſtoria o iednym Krolu / ktory rozgniewáłſie był na słońce / y roſkázał wieże wielka zmurowáć / y doniey słońce wſádzić / na ten czás słońce 15 dni nie świeciło / dla tegoſie rozgniewały 12 planet Niebieſkich / y kazały wielkiy młot vczynić niżeli wieża / y tym wieże bijąc młotem dziurę vczynili / y słońce na świát wypuścili / na tey wieży potym wyległaſie była czápla / ktora gdy na morzu ſiádła / y skrzydła swe rościągnęła / wßytkie morze ſkrzydłámi swemi pokryła. miedzy temi podarunkámi / ießcze tenże talmut wáß spomina trabę / z rogu baránа onego vczyniona / ktory miſſto Izaáka był od Abrahámа Bogu Ofiarowány / w ten Rog będzie Meſſiáß trabić / gdy przyidzie świát sądzić / ktorego głos po wßytkim swiecie ſkyßeć będą. Jeßcze tego talmutu swe° fałß zrozumieć możeß / z Artykułow od Meſſiáßa poſtom żydowſkim podánych / w tymże talmucie wáßym napiſánych / krore Artykuły tu przypomnie / żydom wáßym od Meſſiáßa z Ráiu przez Heliáßa Proroka z pieczęćia podáne / Pierwßy Artykuł / ábyſie dowiedzieli żydzi / ieſli ſie iuż prodzik oſieł / ktory by miał sto fárb na sobie / bo na tákim oſle ma Meſſiáß do żydow przyiáchać. Drugi Artykuł / ieſli w morzu y w rzekach poczęła woda w krew ſie obrácać. Trzeci Artykuł / ieſli iuż ktory izmaelita / álbo turczyn bluźnierca Boży / Rodzynki iedząc ięzyk sobie vkąſił. Czwárty Artykuł / ieſli rzeka Sábaſon na wſchod Słońca poczęła wyſychać / bo przez te pokolenie Bóg má wyniść z Gogiem y z Magogiem / ktore pokolenie Alexánder wielki w kaſpiyſkich gorach zámknął / że

dobrodzieystwa Bożego nie wdzięczni byli. Piąty Artykuł / ieśli się iuż kto obrał / na północy dziurę w Niebie zaprawić? ktorą Bog zostáwił / Niebo tworząc y mowiąc: kto kolwiek zechce być Bogiẽ niechay przydzie a zaprawi dziurę tę / ktorąm ia w niebie zostáwił / ázáraz ludzie poznáią Boga. szosty Artykuł / Dowiedzieć się Jeśli iuż wßystkie Dußе są stworzone / ktore były w myśli Bożey naznaczone / Tu káżdy czkowiek rozumny przyzna / że w Talmucie wászym báśni fałszywe się znayduią / bo w Xięgach Geneſis. Geneſis nápisáno / że w Ráiu Bog drzewo żywotá? Drzewo też wmieszaney złego y dobrego / y wszelkie drzewa ozdobne y wdzięczne naszczepił / a Pa. łácu żádnego niezbudował / ieszcze w Życiu S: Makaryusza Rzymskiego wedle Ráiu znalezio. nego napisáno / że on przez długi czás gorąco się modlił Bogu / żeby mógł Ray widzieć / ale mu odpowiedziáno: niesmiey kusić Páná / y do ogla. dánia Ráiu go nie przypuszczono / ieżeli tedy S: Makáryusz nie dopuszczony iest do ogladánia Ráiu. daleko bárziey Jozweben Lewi smierdziucha wászego Rabina żydowskiego / y Postow żydow. skich smierdziuchow / do ogladánia Ráiu nie do puszczono / dotego / czy iest to prawdziwa y podobna rzecz: żeby Krol iáki wziął z Nieba Słońce / y w Wieży zamknął / albo kto widział Tak wielką Cząplę: żeby ona skrzydłámi swemi wßystkie morze pokryła. Te y insze wszystkie báśni fałszywe; o Messiászu wászym napisáne pokazuią iáwnie / iż Messiasz ktorego wy czekácie; iest fałszywy / y wy głupi iesteście / że fałszywym báśniom wierzycie / y fałszywego messiászá czekácie.

Genesſ: 2.

in Vita S: Macar: Rõ:

ZYD

ZYD

CZy oznaymował Chrystus wász Messiasz Chrześciánom? o tych fałszywych Messiászach? ktorzy mieli przyść na swiát y ludziey zwodzić,

CHRZESCIANIN.

NIetylko o fałszywych Messiászach / ale y o Prorokach fałszywych; ktorzy mieli przyść na swiát: y ludziey nauką swą fałszywą y Cudámi swemi fałszywemi zwodzić mieli / oznaymował otym Chrystus Apostołom / y przez nich wszystkim Chrześciánom y napominał / żeby tym fałszywym Messiászom y prorokom nie wierzyli / dlatego Chrześciánie im niewierzą y niedáią się im zwodzić / Ták y wy głupi żydzi nasladuycie Chrześcianow / niedáycie się fałszywym zwodzić Messiászom / y niewierzcie im / słuchaiąc nauki Chrystusa Messiásza y Boga Prawdziwego / ktory mowi: Wtedy ieśli by wám kto powiádał, owo tu iest Chrystus, albo ono tám, niewierzcie, boć nástáną fałszywi Chrystusowie, y fałszywi Prorocy, y będą wydáwáć znáki wielkie y Cuda, tak żeby y wybráni zá wiedzieni byli w obłędność, ieśli to bydz może, otom wám powiedział, á ták będą li wám powiádać, onoć iest na puszczy, niewychodzcie, ono iest wewnętrznych przybytkách, nie wierzcie.

Math: 24.

ZYD.

POkazałeś mi wiele fałszywych Messiászow, ktorzy żydowski národ nász oszukáli, ieszcze Pytám cię y proszę, powiedźmi: czy niebył iaki

fałszywy ná swiecie prorok, ktory by nászych żydow oszukał. ieśli o tákim proroku fałszywym gdzie kolwiek czytáłeś, pokáż mi tego Proroka fałszywego.

CHRZESCIANIN.

IAko wiele Messiászow fałszywych tobie pokázałem, ták wiele Prorokow fałßywych tobie pokáże, ktorzy wáss narod żydowski oszukáli.

Bar: An:7 PIerwszego Proroka fałszywego żydowskiego spomina Baroniusz, Rok 7: opisuiac, ktory wżydowskiey ziemi powstał był, y nazywał sie Theodas, y wiele ludzi do siebie na mowił, y kázał im pobráć maietnosći swoie, y za soba isć do Jordánu rzeki, obiecuiac im, że słowem swoim one Rzekę miał na dwoie rozdzielić, y przescie im kátwe vczynić, ale Fádus Przełożony nád żydámi, z Rotámi konnemi na iáchał nanich, y wiele ich pobił, y poymał sámego Theode, y kazał go sciáć, y głowę iego do Jeruzálē odesłał, teº Theode wáss vczony Rábin żydowski Gamaliel nazwány, miedzy waszemi żydámi przypominał, Jáko w Dzieiách Apostolskich Cap: 5, napisáno.

Act 5. Drugiego proroka fałßywego żydowskiego spomina Baroniuß, Rok 58, opisuiac, ktory prorok Ægypczyk był, y wiele żydow oßukáwßy, wyprowádził na gore Oliwna, obiecuiac im: że sie mury Jerozolimskie wßytkie obalą y vpádną na ziemie, ále Felix z woyskiem przyciagnawßy; żydow tych pobił, inßych poymał, iednak on zwodziciel Ægypczyk vciekł, ktorego Łukaß Apostoł w Dzieiach Apostolskich Cáp: 21. spomina.

Bar: An: 58.

Actor: 21.

Trzeciego fałßywego proroka żydowskiego tenże

Baroni-

Baroniuß spomina, Rok 432. opisuiac, gdzie powiáda: że nawyśpie krecie, żyd ieden chodzac od miásta do miasta namawiał żydow, żeby ßli za nim do ziemi obiecáney, obiecuiacsie ich przez morze przeprowádzić, czyniac sie Moyzeßem, ktoremu czerwone morze vstąpiło, y namowił náto wßytkich żydow, y naznaczył im dzień, w ktory domy y maietnosći swoie porzucić y na morze sie pugcić mieli, y wprowadziwßy żydow na iedna skáłę; kazał im skákać w morze, co gdy czynili, wßyscy tonęli y ginęli, widzac to inßy żydzi chcieli oneº ßalbierza poymać, ále záraz im zoczu zniknął, y rozumieli że to był ßátan w ciele ludskim, á zátym do wiáry Chrześciánskiey wiele sie żydow nawrocilo.

Bar: An: 432.

Czwárty prorok fałßywy żydowski w Awstriey, Roku 1500. nastał, żyd imieniem Lemlen, ktory za proroka sie vdawał, mowiac: że Messiáß żydowski w tymże Roku tysiac pięćsetnym przysc miał, dla tego żydow napominał, żeby Pokutę czynili, ktoremu oni byli posłußnemi, wßyscy sie vdáli do pokuty, ále ponieważ Lemlen Vmarł, y Messiáß nie przyßedł, wiele żydow do Chrystusa Prawdziwego Messiáßa sie nawrocilo, y Chrześcianámi zostáli, piße o tym Zemách Dáwid fol 61.

Paulus Episcopus Burgiēs: 2. part: scrutiī: distcti: 6. cap: 10.

Ieszcze pisze Páwel Episkop Burgienski, 2 párte scrutinij, distinctione 6. Cáp. 10. Że w Krolestwie Hißpánskim Roku 1295. dwa prorocy z narodu żydowskieº sie pokazáli, ktorzy z blizaiaceº sie messiáßa przepowiadáli, żydzi wáßy słowom ich vwierzywßy pościli, Bogu sie modlili, Jałmużnę dawáli, y dobre vczynki inße czynili, y do bożnic swoich chodzili w ßátach białych, na ktorych ßátach dziwna

sprawa Bożka Krzyże były wyrysowáne żeby wáby żydzi widząc ten Krzyż na ßátach swoich wymalowány, mogli z rozumieć y wierzyć, że iuż przyßedł na świát Messiáß obiecány Chrystus, ktory od żydow na Krzyżu iest przybity.

Jeszcze pißą Historykowie, że roku 1561. dnia 1[illegible] Lipca, z Carogrodu dawáno znáć że wielkie woysko z gor Kazibyskich álbo Kaspijskich wyßło, ktore nowemi żydámi nazwáno, bo się z ßeściu pokolen Izraelskich, z Rubinowego, Issacharowego, Zabulonowego, Manassesowego, Gadowego, Asserowego pisáli, ci na ßeść polkow się rozdzielili, z ktorych kożdy polk miał Polkownika swego, y Chorągiew osobliwą, z misternemi napisámi. Z Pokolenia Rubinowego Kaytarowie byli z Tarczámi, y z mieczámi, Chorągiew mieli czárną y siwą, na ktorey pies był namalowány, nad iego ięzykiem napisáno: Vmárłem álbo żywem, z Pokolenia Gadowe°, konni Rycerze mieli na chorągwi swey na malowane° iástrzebą, rękoiście ßpady grzącego, z takiemi słowámi napisanemi: Ty álbo ia muszę złámać. Z Pokolenia Asserowego konni y pießy, mieli czerwoną chorągiew, na ktorey namalowána była Pánna w zielonym odzieniu, przed nią lew stał, przytym napisáno było: Spodziewámsię te zwierze zwyciężyć. Z Pokolenia Issacharowego Kaytarowie mieli chorągiew, na ktorey mąż z łancuchem był namalowány, z takim napisem: Łancuch moy, inszych będzie wiązac. Z Pokolenia Zabulonowe° strzelcy mieli chorągiew modrą, na ktorey namalowáno było suche drzewo z takiemi słowy: Kwitnąć znowu pracuię, z Pokolenia

opisanie nowego Krola żyd: sabetha sebi xiążka Rok 1666. Drukowana

o Messiaszu. 52.

lenia Manassesowe° pießy byli skorámi przyodziáni, tak że trudno było przekłoć, mieli chorągiew zielona, na ktorey namalowány był dziád w pátoslach, przy ktorym napisáne były takie słowa: Spodziewamsię sám wiele doczekać. ci wßyscy żydzi mogą się waßemi prorokámi falßywemi żydowskiemi nazwác, ponieważ Prorockie na chorągwiach swych mieli nápisy wyrażone, ktoremi przyßłe rzeczy oznaymowáli. do tego oni czárami swemi inßych żydow oßukáli, ogień na powietrzu pokazuiąc, iáko by z Nieba pádał, y Cuda inße falßywe czyniąc, żydzi słyßąc te nowiny w Carogrodzie wielką rádość mieli, y chcieli z niemi mieć Correspodentią, bo spodziewáli się, że to ich messiáß idzie, ktory ich ma wprowádzić do Krolewstwa żydowskiego vtraconego, y one naprawić, ále ta nadzieia żydowska wdym się obrocika, ponieważ Cesarz Turecki rosproßył y w niwecz obrocił: wßystkie te huffy żydowskie, iáko napisáno w xiążce nazwáney: Opisánie nowego Krola żydowskiego Sabetha sebi, Roku 1666. drukowáney.

Jeszcze teraźnieyszych czásow niedáwno. Roku 1666 w mieście Gáza nazwánym ziáwiłsię był prorok falszywy żydowski imieniem Nathán lewi, ktory pomazał na Krolewstwo żydowskie Sabetha sebi, ktory urodził się w Mieście Smirnie, y miał lát blizko czterdzieści u, y tego Krola Sabetha sebi nazwanego, żydzi wászy nazywáli Messiászem swoim, ále iáko Nathán lewi był prorok falszywy, tak Sabetha sebi był messiász falszywy, y obadwa wászych żydow głupich oszukáli.

Sabbataj Sewi

ŻYD

Nathán lewi wielkie cuda czynił tak, że ogniſty ſłup dla iego Modlitwy ſię pokázał, wyſoki od ziemie, áż do Nieba. potym z Rabinámi naſzemi poſzedł do Grobu Proroká Zachariaſźa, ktorego żydzi między Cerkwią y Ołtárzem zabili, tám napominał Nathán Lewi żydow náſzych, żeby pokutowali za grzechy oycowſkie, y przepraſzáli Proroka Zachariáſza, ktorego oycowie ich zábili, gdy tę pokutę y prożbę czynili żydzi náſzy, pokazáłſię im, na ten czas tám iákiś máż ſtáry, pełną miednicę wody w ręku maiący, ktorą miednicę z wodą żydom náſzym podał mowiąc: vmycie ſię, odpuſzczone ſą grechi wáſze. to wyrzekſzy zniknął, żydzi náſzy myliſię tą wodą y od grzechow ſwoich wolnemi zoſtawáli, y ták wierzyli: że ten máż ſtáry był ſám Prorok Zácháriáſz, tákże Sabetha sebi Krola naſzego gdy koronowáno przez Nathána lewi, widzieli wſzyſcy ludzie przytomni oleiek z głowy iego na brodę obficie ciekący, á żádney ręki. ten oleiek na niego wylewaiącey niewidzieli, álé Prorok mowił: żeto Anioł vczynił. Tenże Krol matkę swą z mártwych wſkrzeſił, ktora iuż przez 20 lát vmárła była w Smirnie. Tegoż Krola Sabetha sebi gdy ieden Turecki Regimentarz woyſkowy chciał vderzyć oſzczepem, záraz ręka ie° vſchła, iednák na prożbę ie°, znowu Krol rękemu vzdrowił. potym tenże Krol w okręt wſtąpił, z ſługámi swemi, y chciał do Carogrodu iáchać, żeby obiecáną źiemie odſzukał od Ceſárza Tureckiego, ſkoro do okrętu wſtąpił, záraz ich

obłok otoczył, y záraz od oczu ludzkich zniknęli, dla tego náſzy żydzi tego Krola Sabetha sebi nazywáli Meſſiáſzem, y Nathána Lewi nazywáli Prorokiem, że y Krol y Prorok ten wielkie cuda czynili.

CHRZESCIANIN,

O Tym Krolu żydowſkim / Sabetha sebi nazwánym / y o Proroku iego Nathánie Lewi / Czytáłem ia w Xiązce, Roku 1666 drukowáney, ktora xiążka nazywáſię: Obſzerna Kontinuátia. Od powiádam tedy tobie / że iáko fáłſzywy Prorok żydowſki Nathan Lewi / ták y fałſzywy Krol y Meſſiáſz żydowſki był Sabetha Sebi / bo iák ten Prorok ták y ten Meſſiáſz fałſzywe cuda czynili czarámi Swemi / za ſprawą ſzatáńſką / dla oſzukánia głupie° waſze° narodu żydowſkie° / ktorỹ nie powinniście wierzyć / iáko niewierzą Chrześciánie náſzy / bo czarownicy oſzukiwáią oczy ludzkie / że ynáczey widzą rzecz iáką / niżeli ták iest / y zaufługą złych duchow na powietrzu y na obłoku latáią. Czytáy hiſtorią o Godefrydzie Bulloniuſzu Hetmánie / ktory z woyſkámi Chrześciáńſkiemi przyſiedſzy do Paleſtiny / wygnał Turkow z Jeruzálē / y woyſko Tureckie pogromił / y sā zoſtał Krolē Jerozolimſki / naten czás zrzey porázki uciekał Soliman Sułtan Turecki do Ægiptu / y w drodze záſnął / do ktorego przyſzedł ieden Czarownik nazwány Izmen / y zbudził go / y kazał mu wſieść na woz / w ktorym były konie byſtre zaprzężone / y sám vſiádł na tym woziе / ktory woz dokoła záraz otoczył Obłok / y obádwá przez powietrze nátym woziе Obłokiem przykryci do Jeruzálem polecieli / żeby tám Soliman Sułtan

Obſzyrna kōtinuacia rok 1666 Drukowana.

Hiſtoria o Godefridzie Bułloniuſzu wierſzem od Piotra Kochan: napiſā: pieśń 10. o wyzwoleniu Jeruzálem: fol: 256.

tan obaczył y dowiedział się / co się w Jeruzálem z Turkámi dzieie: y co Chrześćiánie czynią? ták że zli duchowie obłokiē się vczyniwszy porwáli waszego Krola Sabetha sebi y przykryli / gdy on wstąpił w okręt y z oczu ludzkich zniknął / czego ieszcze żywot Jn vita S: Simeon: Stulit in Vita S: Joan: Apos

S: Simeona Słupnika / nie wiedzieszáś / że wozē ognistym / y końmi ognistemi zli duchowie się vczynili / Dotego czytay żywot S: Apostoła Jána / znáydzieß tám / że ludźmi vmarłemi zli duchowie się vczynili / y z martwych wstáli / ták zli duchowie vczynili się słupem ognistym od Nathána Lewi / y zły duch vformowáwszy sobie z powietrza albo z obłoku ciáło / vczynił się mátką vmárłą Krola wáßego Sabetha Sebi / ktora on wskrzesił zmartwych / y onego człowieka starego vformował sobie zły duch osobę / y wáßym żydom wedle grobu się Zachariaßowego pokázał / y rękę Regimentárza Tureckiego zły duch vczynił suchą / iáko Joba sprawiedliwego choroba y bolesćia wielka wßystkie ciáło poráził / bo wiedzą dobrze żydzi wáßy / ktorzy się czárámi báwią / że na świećie czárownicy rozmayci się znayduią / iedni máią w sobie złego ducha mießkaiącego / ktory pocichu odpowiáda im / gdy go oco pytáią / táka była iedna służebnica w mieście Philiphach / z ktorey Apostoł Páweł wygnał złego ducha / mowiąc: Roskazuię ci w Imie IEZVSA Chrystusá, abyś odniey wyszedł, y wyszedł oney że godziny, Drudzy máią w sobie złego ducha mießkaiącego / ktory głośno im odpowiáda / gdy go oco pytáią. Tákie były Phebádes / służebnicy Phetusa fałßywe° boga poganskiego / przez ktorych głośno zły duch odpowiadał ludziom oco pyta-

Job 27

Act. 16.

Onomasticon nominū propriorum.

iącym / inßy czárownicy nie w sobie ale przy sobie máią złego ducha mießkaiącego / ktorego gdy oco pytáią / on im odpowiáda rożnemi sposobámi / albo przez ogień / albo z miedzicy przez wodę / albo z pierścienia / albo z wnętrznosciey bydlęcych / albo vmarłego człowieka iakiego osobę z powietrzá zły duch vczyni / y ten vmarły człowiek zdáśie / że z mártwych wstał / y przez iego vstá zły duch ludziom pytaiącÿ odpowiáda / albo w zwierciadle zły duch nie wydáiąc głosu nie odpowiádáiąc / iáka rzecz pokazuie y obiáwia / Ták wáß messiaß fałßywy Sabethasebi / y táki że prorok iego Nathán Lewi máiąc w sobie y przy sobie diábłow mießkaiących / zapomocą diabelská fałßywe cuda czynili / Dlatego przez Moyżeßa napominał Bog wáßych żydow / żebyście czárow chronili / napominał mowiąc: Niech się nieznáyduie w tobie, ktory by oczyszczał syna swego álbo corkę, przewodząc przez ogień, álbo ktory by się rádził Prákty. kárzow, y wierzył Snō y wrożkō, yniech niebędzie gusłárz, ani czárownik, ani ktoby się duchow złych rádził, albo się od vmárłych prawdy dowiadował.

Deuter: 18.

ZYD

Jeszcze Sabethá sebi dla tego nászy żydzi przyięli za messiásza y Krola, że się on stárał, áby mogł od Cesárzá Tureckiego nász krolewstwo żydowskie odszukać, y nam przywrocić.

CHRZESCIANIN.

Czytay żydzie Xiązke nazwána: Dziwny Początek á straßny koniec / tak nazwanego żydowskiego Krola: Sabetha sebi / Roku 1666 wydána. znay-

Xiązka nazwana Dziwny początek: á Stra-

ny Koniec. Ták nazwanego Krola żydowsk: Sabetha sebi.

dzieß tam/ że wáß Krol y messiáß fałßywy/ Sabetha sebi/ chcąc od Cesárza Tureckiego odßukać Krolestwo żydowskie/ postał do niego list/ przez swego posłańca do Konstantinopola/ vpominaiącße ziemi Palestynskiey/ y Miásta Jeruzálem/ żeby dobrowolnie Cesarz to oddał narodowi Żydowskiemu. Posła tego w Konstantinopolu rozsiekáno/ potym wáß Krol y messiáß/ sam z Prorokiē swoim/ Nathánem lewi/ y z woyskiem żydowskim ciągnął do Konstantinopola/ dla odßukánia Krolewstwa Żydowskiego od Turczyna/ ále Cesarz Turecki dowiedziáwßyßie otym/ wysłał przeciw kupie tey żydowskiey woyska swego Pięćdziesiąt tysięcy/ które woyska Tureckie wßystka tę kupę żydowską pogromili y rozegnáli/ y samę° waße° messiáßa y krola nazwanego Sabetha sebi poymawßy przywiedli do Konstantinopola/ gdzie vpornie sprzeciwiáłßie Cesarzowi tureckiemu/ powiadáiąc: że od Boga iest nato posłany/ żeby lud żydowski z niewoli wyzwolił/ á gdy go na tortury wzięto/ na ten czás iego fałbierstwo/ y oßukánie sie wyiáwiło. dla tego mu sto plág postronkámi dáno/ potym mu ięzyk wywleczono y vrzniono/ potym skorę z żywego z niego zdięto/ y siánem napchawßy na oßczepie żeláznym; na vragánie y na hańbę/ y na wstyd żydom zawießono/ potym ciało iego bez skory sáme/ za nogi vwiązáwßy na ßubienicy zawießono/ widząc to żydzi wáßy z wielkim płáczem y wzdychániem lamentowáli/ iednák Prorok fałßywy/ waßego messiáßa Nathán lewi vciekł z tey porázki/ za ktorym wiele woyska Tureckiego w pogonią posłáno.

SIODMĄ

SIODME PROROCTWO

Iest otym/ żesię miał Chrystus vrodzić w Bethlehē/ bo Prorok Micheaß cap 5. **napisał:** Y ty Bethlehē ziemio Iudská, z żádney miáry nie iestes napodley. Mich: 5.
sze między xiążęty Iudzkiemi, albowiem z ciebie wynidzie wodz, ktory by rządził lud moy Izraelski. **dlatego/ gdy Chrystus w Bethlehem się vrodził/ naten czás Aniol Pasterzom pokazał się/ y oznáymił im/ że Chrystus; to iest Messiáß/ w Bethlehem się vrodził/ y mowił do nich:** Opowiádám wám wesele wielkie, ktore będzie wszystkiemu ludowi, iż się wám dziś narodził zbawiciel, ktory iest Chrystus Pán, w mieście Dawidowym, a ten wám znák, znaydziecie Niemowiątko vwinione w pieluszki, y położone we żłobie. **Tu Chrystus; znáczy toż co Messiaß pomazániec/ dlatego Pásterze ieden do drugiego mowił:** Podzmy áż do Bethlehem a oglądáymy to Słowo, ktore się stáło, ktore nám Pán pokázał, y Przyszli kwápiąc się, y nalezli Márią y Iozepha, y Niemowiątka położone we żłobie, **Słuchayciež y wy żydzi Anioła/ ktory Pasterzom przepowiáda y oznaymuie/ że iuż Chrystus to iest Messiáß w Bethlehem się vrodził/ záczym tego Messiáßa Prawdziwego do siebie przymicie/ y iemu się pokłońcie/ a drugiego Messiáßa fałßywego nieczekáycie.** Luca: 2.

ZYD.

NIkodem Xiąże żydowskie, gdy Chrystusa wa- Ioan: 7.

szego Messiásza bronił, mowiąc do inszych Xiążąt żydowskich: Izáli zákon nász sądzi człowieka? ieśli by pierwiey nie vsłyszał od niego y zrozumiał co czyni? odpowiedzieli mu nászy Xiążęta żydowscy: Aboś yty ieśteś Galileyczyk: rozbieray Pismo a obácz, że z Gálileiey Prorok niepowstaie, záczym Chrystus wász nie ieść Messiasz, Ponieważ w Galileiey się vrodził, nie w Bethlehē, bo Bethlehem nie w Galileiey, ále w Iudskiey ziemi się znayduie.

CHRZESCIANIN,

Iudyon: 4. Ł Gáli to wáśy Xiążęta żydowscy/ mowiąc: że z Galileiey Prorok nie powstáie/ bo Debora Prorokini była z Galileiey/ z pokolenia Nephthálim albo Zabulon/ ták że Anna Prorokini była z Galileiey/ z pololenia Aser/ Także Prorok Náhum był z Galileiey/ iako S: Hieronimus, Proæmio in prophetam Náhum swiádczy/ iáko teby ci Prorocy przyśli z Galileiey/ ták y Chrystus naswiętszy Prorok/ y Pán wszystkich Proroków mogł przyść z Galileiey/ Dotego/ zle to żydzi wáśy Argumentowáli/ mowiąc: z Galileiey Prorok niepowstáie, Záczym y Chrystus nie ieść Prorokiē/ ktory przyśedł z Galileiey/ bo ieśli to práwda/ teby práwda y to ieść/ z Thesbi żáden Prorok nieprzyśedł/ záczym Heliasz nie ieść Prorokiem/ ktory przyśedł z Thesbi; ale iáko tu/ ták y tám żydzie z takim Argumentem z hercu mnisz precz vstąpić/ dotego musisz Chrystusa názwać Messiászem Práwdziwym/ bo Chrystus nie w Galileiey ale w Judskiey ziemi; w Bethlehem się vrodził> co z Ewangelitey nászey zrozumieć

Lucæ: 2.

S: Hieronim Proæmio in prophetam nahum.

Lucæ: 1.

możesz/ tylko Chrystus w Galileiey mieśkał/ dlatego wáśy żydzi Chrystusa názywáli Galileyczykiem.

ZYD,

NApisano w Ewángeliey wászey, że Philip gdy ználazł Nathanaela, naten czás mowił mu: O ktorym nápisał Moyżesz w Zakonie y Prorocy, nalezliśmy IEZVSA Syná Iozephowego z Nazareth, záczym Chrystus wász nie w Bethlehem, ale w Galileiey w mieśćie Nazáreth się vrodził, bo Nazáreth w Gálileiey się znayduie, dla tego Nathanáel do Philippha mowił: Możeż co dobrego bydź z Názáreth?

Ioán: 1.

CHRZESCIANIN,

NJe dla tego Chrystus mowi się z Názáreth/ iako by się tám vrodził/ ale dlatego/ że tám ieść wychowány/ według Ewangelisty Lukásza mowiącego: Przyszedł [IEZVS] do Názáreth, gdzie był wychowan. Záczym Chrystus ieść Messiasz Prawdziwy/ Ponieważ on w Bethlehem się vrodził/ y wszystkie Proroctwa nanim się wypełniły/ ktore o Messiászu przyśłym były napisane/ dla tego Philip do Nathanaela mowił: o ktorym napisał Moyżesz w Zakonie, y Prorocy, nalezliśmy IEZVSA, &c: Dlatego też Nathanáel z mowy Chrystusowey zrozumiał; iż Chrystus ieść Messiasz Prawdziwy/ ieść Synem Bożym y Krolem Izraelskim/ bo Chrystus Nathanaelowi mowił: Gdyś był pod figą, widziałem cię. Słyszac to Nathanáel/ y wiedzac to że go żáden człowiek oprocz Boga samego nie widział pod figą/ gdy on tam

Lucæ: 4.

Lucæ:

orzeń i

nioc Murzyka grać bgo zie, ktō orkies możesz

był / y coś czynił / dlatego w Chrystusa vwierzył / y mowił do niego: Rábbi, Ty ieśteś Syn Boży, Ty ieśteś Krol Izraelski.

ZYD

Lub Chrystus waſz w Bethlehem ſię vrodził, ied nak on nie ieſt Meſſiaſz, bo Meſſiaſz maſię rodzić w Bethlehem, ktory ieſt w Iudſkiey ziemi według Proroka Micheáſza mowiącego: Y ty Bethlehem ziemio Iudſká, z żádney miáry nieieſte napodleyſza między xiążęty Iudſkiemi, álbowiz Ciebie wynidzie Wodz, ktory by rządził lu moy Izraelſki, ále wáſz Chryſtus vrodziłſię Bethlehem, ktore Bethlehem ieſt w Galileiey, pokoleniu Zabulon, iáko napiſáno: Lib: Ioſue Cap: 19. Semeron, Ierála, y Bethlehem, Mia dwanáście, y wſi ich, to ieſt Dziedzictwo pok lenia Synow Zabulon, według rodzáiow ich.

Mich: 5.

Ioſue. 19.

CHRZESCIANIN.

Práwde to mowiß / że dwoiáki był Bethleh w Krolestwie Paleſtynſkim / Jeden w Galilei w pokoleniu Zabulon / Drugi Bethlehem był Judſkiey ziemi / w pokoleniu Juda / ále to ni práwda ieſt / żeby Chryſtus vrodziłſię w Bethleh ktory ieſt w Galileiey / w pokoleniu Zabulon / a vrodził ſię w Bethlehem / ktory ieſt w Judſki ziemi / w pokoleniu Juda / bo S: Ewangeliſt Matheuß mowi: Gdy ſię tedy narodził Iezus Bethlehem Iuda, wednie Heroda Krola &c; T S: Ewangeliſta Lukaß potwierdza / mowiąc Szedł też y Iozeph od Galileiey z Miaſta Nazareth do Zydowſkiey ziemie, do Miáſta Dawidoweg

Math: 2

Lucæ 2.

ktore zowią: Bethlehē, &c: áby był popiſan, z Marią poſlubioną sobie, Máłżaką brzemienną. y ſtáłoſię gdy tám byli, wypełniłyſię dni, áby porodziła, y porodziła Syna swe° pierworodne°. záczym Chryſtus ieſt Meſſiaß Prawdziwy / ponieważ (według proroctwa Micheaßowego) vrodziłſię w Betlehem / ktory ſię w Judzſkiey albo żydowſkiey ziemi / w pokoleniu Juda znayduie / y dwoiákie Imie / iedno Ephráta / drugie Bethlehem od swoich fundatorow ma / bo Ephráta był Ociec Bethlehemow / iáko lib: 1: Paralipomenon, Cap: 4. verſ. 4 napiſáno.

1 Paralipō: Cap: 4. Verſ: 4.

ZYD.

Prawda ieſt, że Meſſiaſz obiecány máſię w Bethlehem vrodzić, według tego Proroctwa Micheaſzowego, iednak my Chryſtuſa waſzego za Meſſiáſza niemámy; lubo ſię on w Bethlehem vrodził, bo tu napiſano: że Meſſiaſz będzie rządził lud Izraelſki, to ieſt: naſz narod zydowſki, ktory ſię Izráelem nazywa, Chryſtus zaś waſz nie rządzi ludem Izraelkim naſzym narodem zydowſkim, ále rządzi Cerkwią Chrześćiańską z pogánow zebráną, záczym Chryſtus wáſz nie ieſt Meſſiaſz Obiecány.

CHRZESCIANIN.

Iáko S: Grzegorz Archiepiſkop Hemeriteſki / na teſkowa żydowi vczonemu Herbanowi: w dyſputácicy swoiey odpowiáda / ták y ia tobie odpowiádam / że Izráel tłumáczyſię: Rozum widzący Boga / y wy przedtỹ widzieliście Boga. gdy Przykazánia te°ście zachowáli / y natē czas Izraelē eście ſię nazywáli / ále gdyście nie przyieli Chryſtuſa Boga

S: Grzegorī Archiepis Homerit: in diſputatione sua cū Hebr Iudæo:

P natu-

natura ludzka przyodźiánego / iuż zaślepione są złośćia oczy wáße według Salomona mowiącego:
Sapien: 2. zaślepiła bowiem ie złość ich, á niepoználi Taiemnic Bożych, dla tego iuż nie mogą się Izraelē; Rozumem Bega widzącym nazwać / zaczym teraz iuż Izraelē rozumē Bega widzącym Chrześciánie z pogánow zgromadzeni się nazywáią / bo ich oczy Duchowne się otworzyły / gdy oni poználi Chrystusa Boga Prawdziwego / y w niego vwierzyli / záczym Chrystus iest Messiáß prawdziwy / ponieważ rządzi Nowym Izraelem / Narodem Chrześciánskim.

OSME PROROCTWO,

Jest o tym / że Messiáß miał od czystey Pánny się
Isaiæ: 7. vrodzić / bo Prorok Izaiáß cap: 7 mowi: Oto Pánna pocznie y porodzi Syna, á będzie nazwáne Imie iego Emmánuel, co się wykłáda Bog známi. Záczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy / ponieważ on od Czystey Pāny się vrodził / co Ewangelia náßa tobie iáśnie pokazuie / gdzie napisáno: że Anioł gdy Przeczystey Pánnie oznaymował / że miáła Chrystusa porodzić / odpowiedziała ona:
Luca: 1. Iakoż to ma być? ponieważ męża nieznam.

ZYD.

Te Proroctwo należy do żony Ahazowey, ktora vrodziła mu Syna Ezechiásza, ktory miał Izraelitow wyzwolić z niewoli Asyriskiey, nácoż wyte Proroctwo naciągacie do Chrystusa? ktory się miáł od Maricy vrodzić.

CHRZ

CHRZESCIANIN

Ezechiaß 9 lát iuż miał od vrodzenia swe° / przed tym Proroctwem Izaiaßowym / co látwo lib: 4. Regum Cap: 16 & Cap: 18. zrachować możeß / bo te Proroctwo pierwßego roku panowánia Achazowe° było obwołáno / á panował lát 16. ponim na stapił Ezechiaß / máiąc lát 25. iákże te Proroctwo; ktore o przyßłym czáśie było obwołáno. Oto Panna pocznie, &c: iák może służyć Ezechiáßowi? ktory iuż przed tym dáwno się był vrodził? do tego waß text Hebreyski powiáda: Alma, to iest: Panna czysta. záczym te Proroctwo należy do Przeczystey Pánny; ktora Chrystusa porodziła Pánna będąc / y po Porodzeniu Pāna zostáła / niemoże zaś te Proroctwo żenie Achazowey służyć / bo się oná nie mogła názwać Alma, Pánná czysta / gdy Ezechiáßa porodziła / ponieważ w ten czas była niewiásta.
4: Reg: 16 & 18.

ZYD.

Niemogł tego Poczęcia y Porodzenia Chrystusowego z Panny dáć zaznák Acházowi Prorok, gdyż te° Acház niemiał widzieć, bo się to w siedm set y więcey lát po Acházie stało.

CHRZESCIANIN

Nie Achazowi ále domowi Dawidowemu ten znak od Boga dány iest / że z domu Dawidowe° miáł się Chrystus vrodzić; y nie od Krola Asyriyskiego / ále od grzechu y od niewoley Satánskiey / lud swoy miał wyzwolić / bo Acház wzgárdził rozkazániem Bozkim / gdy w przod kázał mu Bog obrać znák / iáki by sobie chciał / iż mu na Asyriy-

czykow miał pomoc dáć / y mowił do niego: Proś sobię znáku, &c: **odpowiedział on:** niebędę prosił; y nie będę kusił Páná.

ZYD

Czemuż od Anioła waſz Meſsiáſz názwány ieſt Iezus? nie Emmanuel? iako tu Prorok mowi, záczym tę Proroctwo nie do Chtyſtuſa należy.

CHRZECSIANIN.

Obiedwie te Imioná Chrystusowi należą / Jezus y Emmanuel / dla dwoch przyczyn / od Anioła názwány ieſt: Jezus / to ieſt: Zbawiciel. dla tego bo miał zbáwić náród ludzki od grzechu y od niewoley Bataństkiey. Od Proroka Izaiáſſa zaś názwány ieſt: Emmanuel / to ieſt: známi Bog / dla natury swoiey Bozkiey / bo prawdziwie ieſt Emmanuel, to ieſt: známi Bog. ponieważ Słowo Boże Ciałemſię stáło. Támże Izáiaſ przydáie: Máſło y miod ieść będzie / **żebyśmy nierozumieli / iákoby ſię miał phantazma narodzić / bo tácy Heretycy byli / ktorzy mowili: że niemiał Chrystus prawdziwego Ciáła /** áſe Phantaſticum corpus, zmyſzlone ciáło miał.

ZYD

TE Imie IEZVS, mnodzy ludzie Przed Synem Máriey mieſzkáiący mieli, bo takſię nazywał Iezus Naue, Iezus Syrach, Iezus syn Ioſedekow. iednák żaden znich niebył Meſsiáſzem. ták y Syn Máriey lubo ſię nazywa Iezus, iednák on nie ieſt Meſsiáſz, bo Meſsiáſz Imie nowe mieć będzie, y dla tego nowe° Imieniá Meſsiaſzowe°, Ieruzálem

będzie mieć Imie nowe od Boga sobie dane. według Proroka Izaiáſza mowiącego: Będą cię názywać nowym Imieniem. ktore vſta Pańskie mianowáły te záś Imie Iezus, nieieſt nowe, ponieważ y Przed Synę Máriey. te Imie Iezus mnodzy ludzie mieli, záczym wy Chrześciánie Syna Máriey, Iezuſa nie potrzebnie Meſsiáſzem nazywácie. Iſaiæ 62.

CHRZESCIANIN.

PRawda ieſt / że mnodzy ludzie przed przyściem Chrystuſowym / nazywali ſię tym imieniem / Jezus / a żáden znich nie był Meſsiáſzem / iednák JE. ZVS Przeczyſtey Panny Máriey Syn / ieſt Meſsiáſz Prawdziwy / bo on ma inſſe imie nowe / vſtami Bozkiemi obiawione / Známi Bog, **ponieważ on ma w sobie naturę y Perſonę Bozką / ktora Perſona z Natura ſię cżkowiecza z iednoczyła / y odtego Meſsiáſza y Boga Prawdziwego Chrystuſa / Jerozolima nowa to ieſt: Cerkiew S: iuż ſię nie zowie stárym imieniem: Izráel / ale ſię zowie nową Imieniem: narodem Chrześciáńſkim / ktorym imieniē Vczniowie Chrystuſowi / naypierwiey w Antyochiey są nazwani / iáko w Dzieiách Apoſtolſkich napiſáno:** Mieſzkáli tám cáły rok w Cerkwi, y nauczáli tłuſzczą wielka, tak iż naypierwiey w Antyochiey nazwáni byli Zwolennicy Chrześciánie, Actor. 11.

ZYD

Te Proroctwo Przymuſza náś mieć rozmowę,

O WCZŁOWIECZENIV, ALBO WCIELENIV, ALBO NARODZENIV

CHRYSTVSA MESSIASZA WASZEGO, W CZASIE BEZ OYCA OD MATKI, WEDŁVG CZŁOWIECZEY NATVRY IEGO.

Bo od początku swiáta nikt ani widział ani słyszał, żeby gdzie miáło dziecie bez Oyca od Mátki się vrodzić, powiedź że mi teraz, iákim sposobem Chrystus wász Messiasz, Syn Przedwiecznego Boga národził się w czásie? bez Oyca od Mátki?

CHRZESCIANIN,

NArodził się przez Operátią **Ducha S: według natury Człowieczey, ktora wziął od Mátki y Pánny Czystey, y ta natura Człowieczá iáko szátá przyodziáł Bozká Nature swoia, bo Archániol Gábriel gdy oznaymował Przeczystey Pánnie, że miáłá porodzić Chrystusá, pytáłá Ona:** Quomodo Fiet istud? quoniam uirum non agnosco? iákoż to ma bydź? gdyż ia męża nieznam? **odpowiedział Aniol:** Spiritus S: Superueniet inte, et virtus altissimi obumbrábit tibi, Duch S: zstąpi. w cię, y moc Náywyssżeº zasłoni cię. **także, Joseph Oblubieniec y Stroż Przeczystey Pánny, maiąca płod w żywocie widząc Przeczystą Pánę, gdy rożne miáł w sobie myśli; żeby ona to brzemie miała: natenczás Aniol Josephowi weśnie się pokazał, y mowił:** Iozephie Synu Dawidow, nie boy się przyiąć Máriey małżąki twey, albowiem co się w niey vrodziło, iest z Duchá Swietego.

Luce: 1.

Meth: 1.

ZYD.

IAkże to Duch S: operowáł w Zywocie Páńieńskim? pod czás Wcielenia Chrystusowego?

CHRZE-

CHRZESCIANIN

OPerował Formuiąc Działáiąc, Ciáło Chrystusowe z własney y sámey Krwi Pánieńskiey.

ZYD

POkáż że mi iákiego człowieka lubo iednego tákie dziwne narodzenie, z ktorego bym ia mogł zrozumieć, że Chrystus ták dziwnym sposobem od Mátki Swey; bez Oyca się vrodził,

CHRZESCIANIN.

CZterma sposobámi człowiek się rodzi, pierwszy ráz się rodzi od Oyca y Mátki, tym sposobem wszyscy ludzie się rodzą, Drugi ráz człowiek się rodzi bez Oyca y bez Mátki, ták się vrodził Adam, ktorego Bog z Ziemie vlepił, Trzeci ráz człowiek rodzi się od Oyca bez Mátki, ták się vrodziła Ewa, ktora Bog vczynił z Zebra Adamowego, Czwárty ráz człowiek się rodzi od Mátki bez Oyca, ták się vrodził Chrystus od Przeczystey Pánny, bo ona bez męża Chrystusá porodziła, Náucz że się tu żydzie wierzyć, że iáko dziwnym sposobem Adam bez Oyca y bez mátki się vrodził, y iák dziwnym sposobem Ewa od Oyca Adáma bez mátki się vrodziła, ták dziwnym sposobem Chrystus od Mátki bez Oyca się vrodził;

ZYD,

WAsza Wiára Chrześciánska vczy, że wszystkie Trzy Persony Bozkie zarowno działáią Stworzone dzieło iákie, na przykład Swiát, wszytkie Trzy Persony Bozkie zarowno działáli, ták y

náturę Chrystusową Człowieczą Stworzoną, należáło wszystkim Trzem Personam Bozkim, w Zywocie Panieńskim formować y działáć, czemuż tedy w Ewangeliey wászey Chrześciánskiey, tylko iedney Personie Bożkiey? Duchowi S: przypisána Operatia w Cielenia Chrystusowego? czemu nie przypisána zarowno pospołu Oycowi, y Synowi?

CHRZESCIANIN.

PRáwda iest / że zarowno pospołu / wszystkie Trzy Persony Bozkie / Ociec / Syn / y Duch S: Ciáło Chrystusowe w Zywocie Panieńskim z sámey Krwi Panienskiey formowáli y działáli / iednak ta operátia / **w Cielenia Chrystusowego; iedney Personie Bozkiey Duchowi S: przypisána /** bo **iák Oycowi Wszechmocność; Synowi Mądrość / ták Duchowi Miłość / Dobrotliwość / y Miłosierdzie właśnie przynależy / ták mowi Apostoł Páwek:** Galat: 5. Fructus Spiritus est Charitas, Owoc Ducha iest Miłość - **dáley mowi:** Benignitas, Bonitas, Dobrotliwość, Dobroć, **záczym Duchowi S: te vformowánie y działánie Ciáła Chrystusowego przypisáno / bo te w Cielenie Chrystusowe stáło się z sámey Miłości y Dobrotliwości / y z samego miłosierdzia Bozkiego / ku Człowiekowi / bez żadnych záslug iego.**

ZYD.

WAsza Ewangelia Chrześciáńska vczy, że Chrystus miał Oyca Iozepha, bo Máriá Mátka Chrystusowa, gdy Chrystusa w Cerkwi Ierozolimskiey; po trzech dniách znalazła, naten czás Luca 2. mowiła do niego: Synu coś nám ták vczynił? oto Ociec

Ociec twoy y ia załosna szukáliśmy cię, Czemuż wy Chrześciánie mowicie? że Chrystus od Mátki sámey bez Oyca się vrodził?

CHRZESCIANIN

IOzeph był mniemánym Oycem Chrystusowym / iednak słusznie się Oycem Chrystusowym nazywał / ponieważ Przeczysta Pánna Oblubienica Iozephowa poślubiona Iozephowi; Chrystusa porodziła / iáko pszeniczny Kłos / gdy iákiego człowieka niwa porodzi / ten Kłos nie tylko tey niwy / ale iest y tego człowieka / ktorego ta niwa iest. albo iáko gdy czyia ziemia Krzyżec drogi rodzi / ten Krzyżec nietylko tey ziemi / ale y tego człowieka iest / ktorego ta ziemia iest.

ZYD,

SPomina wász Ewangelista Matheusz Bracia Chrystusową, mowiąc: Oto Mátka iego y Brácia stáli przed domem, chcąc znim mowić: Math: 12. Ci Brácia Chrystusowi, pewnie od teyże Máriey się porodzili, od ktorey Chrystus się vrodził, zaczym ták oni od mátki sámey bez Oyca się nie vrodzili. ták Chrystus od Mátki sámey bez Oyca się nie vrodził,

CHRZESCIANIN,

ROzni Doktorowie Cerkiewni / rożnie o tey brácie Chrystusowey rozumieli / niektorzy powiadali / że to byli brácia Chrystusowi / ktorzy się porodzili z pierwsze° małżenstwa Iozephowe°. áleinsi mowią / że Ioseph przed tym żádney żony niemiał o prócz Przeczystey Pánny / z ktora záwsze żył w czystości /

Theodor in 1. Gal: Augustin' Sermone 14. de Natiuit.

tak nauczáia. S: Theodoretus / in 1 Cáp: ad Galátos. S: Augustinus sermone 14 de natiuitate. Drudzy Doktorowie mowia / że ci Brácia Chrystusowi byli / ktorzy sie od S Anny porodzili / iako by to S: Anna miáła przedtym inszych mężow oprocz Joakima / od ktorego Przeczysta Begarodzice porodziła / ále ci Doktorowie sie myla / bo S: Anna iednego tylko męża miała Joachima / od ktorego Przeczysta Pánne porodziła / á wiecey znim dzieci niemiáła / tak vczy S: Hyppolitus / Lib: 2 Cap: 3. Toż mowi Baroniuß w apparácie rocznych dzieiow / Cáp: 46 Helwidius zas Heretyk także powiádał / iak zydzie powiádaß / że ci Brácia Chrystusowi od tey że Przeczystey Pánny sie porodzili od ktoreysie Chrystus vrodził / ale te iego herezia y twoia takaż S: Hieronim wykorzenił z gruntu / w Xiążce swey przeciw Helwidia napisaney; przeciwnia tedy sentencia iest / że ci Brácia Chrystusowi / ani od Jozepha / ani od S: Anny / á ni od Przeczystey Pánny sie nierodzili / ale byli Brácia S: Joachima / albo S: Anny / albo byli synowie bracicy y siostr s: Joachima / albo S: Anny / byli Synowie Kleophaßa Brata Jozephowego / Oblubienca Przeczystey Pánny / bo Joseph y Kleophaß / byli Synowie Jakoba / ktory był brátem S: Anny. czytay otym Eusebium Lib. 3. Historiarum Cap: 11. záczym wierz temu żydzie / że zapewnie Chrystus od Mátki sámey bez Oyca sie vrodził.

S: Hipolity lib: 2 cap: 3. Baronius in Aparatu analium. cap: 46.

S: Hieronim lib: 2: contra heluidium.

Euseb: 3. Histor: cap: 11.

Luce: 2.

ZYD

Maria Chrystusá Porodziwszy; przyniosła go po 40 dniach do Cerkwi, y dała Ofiárę Bogu dla oczyszczenia swego, według Prykazánia Bożego w starym

starym zakonie napisanego, záczym nie może sie Maria Pánna czysta nazwać, Ponieważ ona z mężć Chrystusa porodziła, y dla tego zostáła nieczystą, bo te niewiásty były nieczyste, ktore z mężem syna rodziły, y po 40 dniach Syna przynosiły do Cerkwi, *Leuit: 12.* y dawáły Bogu Ofiarę, Synogarlicy álbo Gołębie, dla oczyszczenia swego, Corkę zaś po 80 dniach przynosiły do Cerkwie, y dawały też Bogu ofiárę, dla oczyszczenia swe; te ceremonie odprawiwszy wolne Mátki od swey nieczystości zostawáły. za czym też y Maria od męża Chrystusa porodziła, ponieważ była nieczysta do 40 dniey Chrystusa porodziwszy, y potym dała Ofiárę Bogu, dla Oczyszczenia swego.

CHRZESCIANIN.

Porodziwßy Chrystusa Maria Matka iego Pánna czysta zostáła / bog: bez męża porodziła / iednak przyniosła Chrystusa do Cerkwi / y dáła ofiárę Bogu dla oczyßczenia swego / żeby nie vczyniła wßym żydom pogorßenia / przestępuiąc zákon / y żeby nawczyła nas posłußenstwa / dla tego sama posłußna była przykazániu Bozkiemu / iednak te oczyßczenia niepotrzebowáła / będąc Pánna niepokalána.

ZYD

Cóż tego záprzyczyna iest? że Bog Wszechmogący wielką te Taiemnicę Wcieleniá Chrystusowego chciał mieć pod zasłoną małżenstwa? gdyż mogło by sie to kształtem inszym stać;

CHRZESCIANIN

Dlatego / żeby Przeczysta Pánna / niebyła wzłym

Cornel à lap: in 1. Math:

porozumieniu / v złego ważęgo narodu żydowskiego o grzech cielesny / bo żydzi nierządnikow kamieniami zabiiáli / według Zakonu Moyżeßowe°.

Druga przyczyna iest / żeby Chrystus niebył wpodeyrzeniu / miedzy vßczypliwego ięzyka ważemi żydami / ktorzy mogliby nieprzystoyne nazwisko Chrystusowi przypisać / gdy by ta tajemnica w Cielenia Chrystusowego płaßczem małżenstwa nie była przykryta;

ZYD

GDy mowicie, że Maria bez Męża porodziła Chrystusa Syna Bożego, iak że ią nazywácie? czy Mátką? czy Pánną? niemożecie Mátką názwać, ponieważ męża niezna, niemożecie też y Pánną názwać, ponieważ Syná porodziła Bożego;

CHRZESCIANIN

IEst Przebogosłowiona Maria Mátka Boża, ponieważ Chrystusa Prawdziwego Boga porodziła/ według natury człowieczey / iest też ona y Pánna niepokaláná / bo porodziwßy Chrystusa; przy Panieństwie swym nie narußonym zostáła / iáko promień Słoneczny przez szkło przenika/ nienarußáiąc szkła / tak Chrystus vrodziwßy się od Przeczystey Pánny przeniknął przez iey Ciáło / bynámniey Panieństwa Jey nie nárußáiąc.

ZYD,

MOwicie wy Chrześćiánie. że Bog Messiasz wász gdy wziął nasiebie naturę człowieczą, naten czás z naturą człowieczą się ziednoczył, ktorey mowie

mowie wászey ia niemogę żádną miárą wierzyć, bo takiego z iednoczenia Bożego z naturą człowieczą; żadnego mi podobieństwa pokázać nie możecie,

CHRZESCIANIN.

ROzne podobieństwa ziednoczenia Bożego z Natura człowiecza náßy Doktorowie Cerkiewni; tobie żydzie mogą pokázać. Pierwße podobieństwo iest / Dußa y Ciáło / bo iak Dußa z ciáłem się ziednácza / tak Bog z natura się człowieczą ziednoczył. Dußa zacnieyßa iest niżeli ciáło / bo dußa nieśmiertelna / á ciáło śmiertelne y Bozka natura zacnieyßa w Chrystuśie niżeli człowieczą / bo natura Bozka w Chrystuśie była nieśmiertelna/a człowieczą śmiertelna. Miedzy dußa y ciáłem iest ziednoczenie istotne / bo ciáło iest istność / y dußa iest istność / ktore się w człowieku ziednoczyli/ miedzy Bozka y człowieczą záś Natura / iest ziednoczenie Hypostásne / ziednoczenie Personálne / bo wtora Hypostásis / wtora Persona Bozka / z natura się człowieczą ziednoczyła. Drugie podobieństwo iest / ziednoczenia Bożego z natura człowieczą / dwie nauce w iednym człowieku/ naprzykład Philosophia y Theologia / bo ktory człowiek ma w sobie dwie nauki / Philozophia y Theologia iest iedna Persona / ták w Chrystuśie pod dwiema naturámi / Bozka y Człowieczą / iedna się persona znayduie. Człowiek dwie nauki w sobie maiący / Philosophia y Theologia / dwoiakie czyni vczynki/ iáko Philozoph dyßkuruie o rzeczach stworzonych / a iáko Theolog dyßkuruie o rzeczach niestworzonych/

Bozkich. y Chrystus według dwoiákiey swey natury dwoiákie czynił vczynki/ iako człowiek męki cierpiał y vmarł na Krzyżu / y w Grobie położony / y wstał zmártwych/ ále iáko Bog zaćmił Słońce / za trzasł ziemia/ pokrußył opoki/ otworzył groby/ y wskrzesił vmárłych / ktorzy z grobow wyßli. Trzecie podobieństwo iest ziednoczenia Bożego z natura człowiecza/drzewo máłe przyßczepione do drzewa wielkiego / bo natura człowiecza máła przyßczepiona iest do natury Bozkiey wielkiey / gdy się Bog z iednoczył z natura człowiecza. Czwárte podobieństwo iest ziednoczenia Bozkiego z natura człowiecza / Pierścień ołowiány z Dyamentem / bo iák z ołowiu y z Dyamentu staieśie ieden Pierścień / tak z Bozkiey y człowieczey natury stáieśie ieden Chrystus Messiáß Prawdziwy / ołow znáczy człowieczą / a Dyament znáczy Bozką naturę / bo iák ołow iest powolny / łátwo się może schylić / Dyament zaś iest twárdy / niemoże go ni żelázo ni ogień skrußyć / ták y w Chrystusie natura człowiecza była powolna gdzie chcieli ono ludzie nachylili/ ále natura Bozka była mocna / nic iey ludzie niemogli vczynić / człowiecza naturę męczyli y vmorzyli / á Bozkiey natury nie męczyli y nieumorzyli.

ZYD.

Wiela dowodámi pokázáłeś mi to, że Bog Messiáß wasz wziął náśię vpádłą naturę człowieczą, miłosierdzie swoię Bozkie oney oswiadczáiąc, iednak ieszcze ia temu nie mogę wierzyć, bo Anielska natura vpádła przez hardość, iednak nie wziął bog Messiáß wasz na siebie natury Anielskiey

skiey vpádłey, nieoświádczył iey tę miłosierdzia, záczym też y człowieczey natury vpádłey nie brał Bog na siebie, y niepokázał iey takię miłosierdziá.

CHRZESCIANIN.

Prawda iest / że obiedwie te natury vpádły były przez hárdość / y Anielska y człowiecza / bo Anioł chciał bydź podobnym Bogu / gdy mowił: Wstąpie na Niebo nad gwiázdy Boże, podwyższę stolec moy, y vsiędę na gorze testamętu, na stronach Pułnocnych, wstąpię nad wysokość Obłokow / będę podobnym naywyższemu, ále za tę hárdość Anioła Bog ztracił z Nieba do piekła/ tak mowi Prorok Izaiáß támże: quomodo cecidisti de cælolucifer? qui máne oriebáris, iakoś spadł z Nieba luciferze? ktoryś ránowschodził. Dáley mowi: wszak że áż do piekła stárgniony będziesz. y człowiek chciał bydź rownym Bogu/ álbo wiem gdy mowiono do niego: Eritis sicut DIJ, Będziecie iáko Bogowie. Ma ten czás człowiek w Ráiu/ ziadł owoc z drzewa zakazanego/ ale Bog záto wygnał człowieka z Ráiu/ bo napisáno: Emisit eum Dominus Deus de paradyso voluptatis, vt operaretur terrám, de qua sumptus est. wygnáłgo Pan Bog z Raiu roskoßy/ aby dziáłał ziemie / z ktorey wzięty iest/ iednak nie Anielską ále człowieczą naturę vpádłą wziął Bog Messiaß naß na siebie / y miłosierdzie swoie oney oświádczył / bo napisał Apostoł Páweł: nusquam enim Angelos apprænendit, sed semen Abrahæ apprænendit, álbowiem nigdziey Aniołow nie przyiął, ále nasienie Abrahamowe przyiął.

Isaiæ 14.

Genes: 3.

Hebr: 2.

ZYD

Podobnieyſza y ſłuſznieyſzá była rzecz, wziąć Bogu naſię Naturę Anielſką niżeli człowieczą, ponieważ Anioł większą proportią podobieństwo niżeli Człowiek do Boga ma, że iáko Bog ieſt Duch Niewidomy Bez cieleſny, y smyſłom ludzſkim nie podlegaiący, Ták Anioł ieſt Duch niewidomy bez cieleſny, y smyſłom ludzſkim nie podlegaiący, człowiek zás Bogu nie ieſt ták proportionális, podobny, ponieważ Człowiek má ciáło y ieſt widomy, y smyſłom inſzym ludzſkim podlega, ieſli tedy niewziął Bog na ſiebie Natury Anielſkiey, ktora mu ieſt bárzo podobna, dáleko bárziey niebrał na ſiebie Natury człowieczey, ktora nie ieſt mu według Ciáła podobna.

CHRZESCIANIN,

Pozwálam, że człowiek nie ieſt Bogu podobny według Ciáła swego, ponieważ Bog Ciáłá niema, ale ieſt Bez cieleſny, iednak człowiek podobny ieſt Bogu według Duße swey, ponieważ Bog ieſt Duch, y Dußa człowiecza ieſt duch, Bog Niewidomy y Nieſmiertelny, y Dußa człowiecza nie widoma y nie ſmiertelna, Bog ma Rozum y Wolą, y Dußa Człowiecza ma rozum y wolą, Bog ieſt Nierozdzielny, y nakożdym mieyſcu cáły ieſt, na Niebie cáły, na Ziemi cáły, na morzu cáły, y powßytkim swiecie Bog ſię cáły znayduie, ták y dußa człowiecza nie rozdzielna, y w kożdym członku człowieczym cáła ieſt, w głowie dußa ieſt cáła, w sercu cáła, w rece cáła, w nodze cáła, y

powßyſtkim ciele cáła, y dlatego podobieństwa człowieczeº, wziął Bog na ſiebie nature człowieczą.

ZYD

Pytám że cie; Czemu wziął Bog na ſiebie Naturę Człowiecza nie Anielſką? ktora ieſt Bogu podobna bárziey od człowieka? ponieważ nie rożni ſię Ciáłem od Boga, ták iáko człowiek Ciáłem od Boga ſię rożni.

CHRZESCIANIN.

Rożne przyczyny sa, dla ktorych ſie to ſtáło, że Bog wziął naſie nature czowiecza nie Anielſka. Pierwßa przyczyna ieſt, że człowiek zgrzeßył z ſłabości, máiąc na sobie ciáło, ktore łátwo go do grzechu przywiodło, Anioł zás zgrzeßył ze złości, niemáiąc na sobie ciáła, ale duchem ſámym tylko będąc, bo troiákim sposobem człowiek grzeßy, albo z ſłabości, albo z niewiadomości albo ze złości, z ſłabości grzech ieſt przeciw Bogu Oycu, bo Ociec nazywáſię Wßechmogący, z niewiadomości grzech ieſt przeciw Syna, bo Syn Boży, Mądrym ſię nazywa, ze złości grzech ieſt przeciw Duchowi S: bo Duch S: nazywáſię Dobrym, ktory człowiek z ſłabości albo z niewiadomości z grzeßy, łátwiey mu Bog grzech ten przebáczy, gdy będzie za niego pokutował, bo mowi Pſalmiſta: Delicta iuuentutis meæ et ignorátias meas ne memineris, Wyſtępkow młodości moiey, y nie vmieiętności moich nierácz pamiętać, **Kto zás grzeßy ze złości, przeciw Duchowi S: takiemu człowiekowi nie łátwo Bog odpuſci grzech iego, bo mowił Chryſtus:** Pſal: 24.

Math: 12. Wszeláki grzech y bluznierstwo będzie odpuszczone ludziom, ale bluznierstwo przeciw Duchowi S: nie będzie odpuszczone.

Druga przyczyna iest/dla ktorey wziął Bog naśiebie nature człowieczą nie Anielską/ bo Aniol zacnieyszy był od człowieka/ záczym powinien był bárziey śię chronić grzechu/ bo kto zacnieyszy ma bydź cnotliwszy. Ma bydź cnotliwszy Duchowny człowiek od swieckiego/ żeby śię świeccy ludzie z Duchownych budowáli/ widząc ich pobożne życie/ widząc ich dobre dzieła/ bo nie tak obrażáśię Bog kiedy zgrzeszy swiecki człowiek/ iáko śię obrażá gdy zgrzeszy duchowny/ Kápłan álbo Zakonnik/ ponieważ duchowni są zacnieyszy od ludźi swieckich/záczym máią bydź cnotliwszy/ tak y Anieli ponieważ byli zacnieyszy od człowieka/ mieli bydź cnotliwszy/ niepowinni byli grzeszyć/ łátwo to zrozumiemy/ że Aniol zacnieyszy był od człowieka/ bo sprawiedliwy Job Aniołow Gwiazdámi/ á człowieka gnoiem nazywa/ mowiąc: Gwiazdy niesą czyste przed Oblicznośćią Iego, **czymże więcey człowiek prochno?** Job. 25. **y syn człowieczy robak.** **Trzecia przyczyna iest/ dla ktorey wziął Bog na śiebie** nature człowieczą/ **nie Anielską/** bo Aniol z swoiey własney woli z grzeszył/á człowiek oßukány od węża/ ktorego grzechu iest y ániol zły vczesnikiem/ ponieważ człowieka oßukał w wężą wstąpiwßy y mowiąc do człowieka przez vsta wężowe/bo dwoiáki grzech iest/ ieden naß własny/ ktory my sámi czynimy. Drugi iest grzech cudzy/ ktory inßy człowiek czyni/ iednak y my tego cudzego grzechu zostaiemy vczesnikami/ y kárze nas Bog za ten cudzy grzech/ gdy my kogo do

do grzechu pobudzámy y przywodzimy/ dla tego mowi Psalmista: ab alienis párce seruo tuo, Cudze odpuść słudze twemu. Psal: 18. **Czwarta przyczyna iest/ dla ktorey Bog wziął náśie nature człowiecza nie Anielśka/ bo nie wßyscy Anieli byli zginęli/ ießcze śię ich wiele w Niebie zostáło/ ktorzy y teraz wiernie Bogu służą/ á ludzie wßyscy byli vpádli y zginęli/ przez grzech pierworodny/ tak mowi Apostoł Páwel:** omnes peccauerunt, et egent gloria Dei, wszyscy zgrzeszyli, y potrzebuią chwały bożey. Rom: 3.

ZYD.

Kontentuięśię ia temi przyczynámi od ciebie mowionemi, dla ktorych wziął Bog ná śiebie naturę człowieczą nie Anielśka, ieszcze cię pytam? czy może tego bydź przyczyna hárdość Anielska zatwardziáła? y pokora człowiecza? bo Chrześciánie wászy te przyczynę powiadáią, dla ktorey wziął Bog na śiebie naturę człowieczą nie Anielską, á ty mnie tey przyczyny niepowiedziałeś.

CHRZESCIANIN.

Dla tego niepowiedziałem tobie tey przyczyny/ bo ta przyczyna iáwna iest wßytkiemu swiátu/ że Aniol iest zatwardziały w hardości y wzkościách swoich inßych/ niechce śię Bogu vpokorzyć/ y pokutować za grzechi swoie/ a człowiek lubo na początku świáta zgrzeszył przez hárdość y niepostußenstwo/ iednak potym vpokorzył śię Bogu y postußny iemu był/ y pokutował za grzechi swoie/ y wołał do Boga: Zmiłuy śię nademną Boże według wielkie° miłośierdzia twe°, á według wielkości zlitowánia twego Psal: 50.

twego, zgładź nieprawość moią &c: **dla tę wziął Bog na siebie naturę człowieczą nie Anielską.**

ZYD

TEmi mocnemi Przyczynámi twemi, iá przymuszony wierzę, ze Bog wziął na siebie Naturę człowieczą nie Anielską, ieszcze pytám cię? czemu znasienia Abrahamowego wziął Bog na siebie Naturę człowieczą? nie z inszey familiey?

CHRZESCIANIN.

DLátego, żeby się obietnicá Bozka wypełniła, bo to Abrahamowi obiecał Bog, że z iego nasienia miał się Chrystus vrodzić, y przez Chrystusa Syna Abrahamowego; miał Bog dáć Błogosławieństwo wßystkim narodom y żydom y pogánom na swiecie mießkaiącym, ktorzy mieli w Chrystusa vwierzyć, y Przykazánia iego zachować, tak mowił Bog do Abrahámа: W tobie [**to iest; przez twoie nasienie**] Będą Błogosławione wszystkie narody ziemie. **Drugi táż mowił Bog do Abrahámа:** Błogosławione będą w nasieniu twoim (**to iest: w Chrystusie**) w szystkie narody ziemie, **Dláte Apostoł Páwel** cáp: 3, ad Galatos **mowi:** Abrahamowi opowiedziáne są obietnice y nasieniu iego, niemowi: y nasieniom, iákoby w wielu ale iakoby w iednym, y nasieniu twemu, ktory iest Chrystus. **Záczym my wßyscy Chrześciánie z żydow y z pogánow zgromadzeni iesteśmy błogosławieni, przez Chrystusa Syna Abrahamowego, że w Chrystusa wierzymy, y zachowuiemy Przykazánia Jego, dlatego Niestráßnym**

Genes: 12.

Genes: 22.

Galat: 3.

Sadzie

Sadzie, będzie Chrystus do nás mowić: Podzcie Błogosławieni Oyca mego, otrzymáycie Krolewstwo wám zgotowáne, od założenia swiáta. **wy záś żydowie wßyscy iesteście przeklętemi, że nie chcecie wierzyć w Chrystusa Syna Abrahamowego, y niechcecie Przykazánia Jego zachować, dlatego nástráßnym Sadzie będzie Chrystus do wáßych żydow niewiernych mowić:** Idźcie odemnie przeklęći w ogień wieczny, ktory zgotowany iest diabłu y Aniołom iego.

Math: 25.

ZYD.

WIem ia, że Bog z pokolenia Adáma pierwszego Rodzica naszego wziął náśiebie naturę człowieczą, ieszcze cię Pytam: z ktorego Syna Adamowego wziął Bog ná siebie náturę Człowieczą? Czy z Kainowego, czy z Ablowego? ponieważ Adám tych dwoch Synow miał, Kaina y Abla, od ktorych poszedł národ ludzki.

CHRZESCIANIN.

NIe z Kainowego, ni z Ablowego pokolenia nie wziął Bog na siebie Natury człowieczey, bo Abel też potomnie z swiáta z ßedł, od rąk Kainowych Brátnich; Kain też záśie Brátoboystwo, y za inße złości niegodzię był tákiey łáski Bożey, żeby z ie Pokolenia wziął Bog Nature człowieczą. Záczym máß wiedzieć, że z pokolenia Sethowego, trzeciego syna Adamowe wziął Bog na siebie Nature Człowieczą: ktorego Setha Moyżeß w Xięgach Geneſis cáp 5, **spomina, mowiąc:** Żył záś Adám Sto trzydzieśćie lát, y Porodził Syna na Obraz y Podobienstwo swoie, y názwał imie iego: Seth. Żeby

Genes: 5.

Lucæ 3

to mogł lepiey żydzie zrozumieć / Czytay w Ewangelisty S: Łukásza cap: 3. znáydzieß tám wßyſtka Familia Chrystusowa opisána od Jozepha aż do Adáma / ktora Familia alborodzay Chrystusow od tych ſie Słow zaczyna: A IEZVS Poczynał bydz iakoby w etrzydziestu lát, y mniemáno żeby był Synem Iozephowym, &c: Konczy ſie zaś Rodzay Chrystusow temi Słowy: Ktory był Sethow, ktory był Adámow, ktory był Boży.

ZYD

Nazywacie Chrystusa Stworzycielem, że on ma w sobie naturę y personę Bozką, tedy słuſznie go y stworzeniem názwać możemy, ponieważ on ma w sobie naturę y Personę człowieczą.

CHRZESCIANIN.

Máß wiedziec żydzie, że w Chrystusie niemaß persony człowieczey / tylko ieſt sama Persona Bozka / ktora nie persone ále nature człowieczą wzieła ná ſie / y z natura ſie nie z persona człowieczą z iednoczyła / záczym gdy mowimy: Chrystus ieſt Stworzyciel / dobra ta ieſt mowa bo te nazwiſko Stworzyciel mowi ſie o naturze y Personie Bozkiey / gdy zaś mowimy: Chrystus ieſt stworzeniem / zła ta ieſt mowa / po proſtu y bez rozdzielenia mowiąc / bo te Jmie Stworzenie mowiſie w Chrystuſie y o naturze człowieczey / y Personie Chrystusowey / ktora ieſt Bogiem y Stworzycielem á nie stworzeniem / ieſli iednak nie poproſtu / ieſli rozumem náßym oddaláiąc w Chrystuſie nature człowieczą od persony Bozkiey / bádziemy mowić, tákim spo-

ſobem

ſobem może ſie Chrystus nazwać stworzeniem / według natury iego człowieczey stworzoney.

ZYD

Muſzę ſię temu dziwować, gdy mowiſz: że Chrystus niema w sobie persony człowieczey, ieſli to práwda, to Chrystus nieieſt doſkonáłym y prawdziwym człowiekiem.

CHRZESCIANIN.

Lubo niema Chrystus w sobie Persony álbo osoby człowieczey / iednak ieſt doſkonałym y Prawdziwym Człowiekiem / bo Persona Bozka w Chrystuſie nature człowieczą personalitáte suá swoią osobitością personát, Przyosábia.

ZYD.

Natura człowiecza ieſt sáma Przez ſię ſzczegulna y nierozdzielna, á tákowa bydz niemoże, iedno personata osobiſta, záczym nie mogł iey wziąć Syn Boży, ponieważ osoba nie ieſt communicabilis vdzielna, do te° vltimáte, oſtátnie ieſt ſzczegulna,

CHRZESCIANIN.

Máß wiedzieć / że Natura rozumna ináko rozna ieſt od Osoby / ták też inßa ma Szczegulność / Singuláritátem, a Singularitáte Perſonæ, od Szczegulnoſci Osoby, albowiem lubo to Natura ieſt szczegulna sáma przez ſię / iednak ießcze non vltimáte singuláris, nieoſtátnie Szczegulna ieſt, ponieważ ießcze sposobna ieſt Perſonári, osobić ſię własna Osoba swoia / ktora gdy vprzedził Syn

Boży

Boży / przyosobił one Osoba swoia. ieśliby záś była Szczegulność osobista, Singularitás personáta, iuż tákiey nie brał Syn Boży / bo szczegulność osobiska iest zewszystkim ostatnia y nie vdzielna / ták iż żadney dependentiey należytości niema ni doko° / y iuż Personari, osobić się nieiest sposobna.

ZYD

CZy mácież wy Chrześćiánie dowody iákie? ktoremi byście mogli iedną Personę Bozką w Chtystusie, pod dwiema Naturámi pokázać?

CHRZESCIANIN.

MAmy náto Dowodow wiele y rozmaitych. Pierwszy dowod mámy z Slow Chrystusowych ktore on mowił do Apostolow: Quem dicunt homines esse Filium hominis? Kogo ludzie powiádáią bydz Syná Człowieczego? potym mowił: Vos autem quem me esse dicitis? á wy kogo mię bydz powiadácie? odpowiedział Piotr: Tu es Christus Filius Dei viui, Ty iesteś Chrystus Syn Boga żywego, te dwie Slowa: MIĘ, TY, znaczą iedną Personę w Chrystusie, pod dwiema Naturámi, Bozką y człowieczą, bo ktora Personę pokázał Chrystus / mowiąc: MIĘ / y nazywáiąc się Synem człowieczym / też iedna Personę pokazał Piotr / mowiąc: TY / ynazywáiąc go Synem Boga żywego / Drugi Dowod mámy tákże z Slow Chrystusowych / ktore on mowił do żydow: Antequam Abraham fieret, Ego sum, Pierwiey niżeli był Abrahám iám iest, tu pokázał Chrystus iedna Personę Bozką / pod dwiema Naturámi Bozką y Człowieczą / bo ta particu-

Math: 16.

Ioan. 8.

Particula [IA] wyraża iedną w Chrystusie Personę Bozką / ktora była przed Abrahámem y przed wieki / niewyráża záś ta particula (IA) drugiey w Chrystusie Persony człowieczey / ponieważ Chrystus iako człowiek / nie był przed Abrahámem y przed wieki. Trzeci Dowod mámy / że w Chrystusie mowiąc o Naturze Człowieczą o Bozkiey y Bozką o Człowieczey / mowimy: Człowiek iest Bogiem / y Bog iest człowiekiem / iáko na iedney Hypostasi cukru / mowi się iedna Własność o drugiey / mowi się: biáłe iest słodkie / y słodkie iest biáłe / ták w Chrystusie iedna iest Hypostasis albo Persona / dlatego mowimy: Człowiek iest Bogiē / y Bog iest człowiekiem. Czwárty Dowod mámy / że ieśliby w Chrystusie były dwie Persony. nie mogła by się mowić Natura człowiecza o Bozkiey / y Bozka o człowieczey / dla roznych Person albo Hypostases, bo tám musiała by się mowić iedna Persona o drugiey / co żadna miára bydz nie może. Ponieważ iedna Persona albo Hypostasis niemowi się o drugiey Personie albo Hypostasi, niemożemy mowić Enoch iest Heliaszem / á ni też Heliasz iest Enochem lubo by Persony álb Hypostasis ich / przez wszechmocność Bozką były ziednoczone / bo tám vnū non per se, iedna rzecz nie Przez się, ale per Accidēs, Przez trefunek bydz by musiała. Piąty dowod mámy czemu mowimy: Chrystus iest Bog y człowiek? dla tego / że ma w sobie dwie naturę Bozką y człowiecza / czemuż mowimy: ieden iest Chrystus nie dwa? według slow Apostolskich: vnus Dominus Iesus Chrystus, Perquē omnia et nos per ipsū, ieden Pan Iezus Chrystus, Przez ktorego 1. Cor: 8.

wszystko, y my przezeń, dla tego, że w Chrystusie iedna iest Persona Bozka, ktora się z natura człowieczą ziednoczyła, iako Abráham, Izaák Jakob, máia w sobie dwie części rozne Duße y ciáło, ále iedna persone kożdy znich ma, y dla tey iedney Persony, Abrahám ieden iest nie dwa, Izaák ieden iest nie dwa, Jákob ieden iest nie dwa, tak Chrystus ma w sobie dwie natury rozne, Bozka y człowieczą, ále iedna persone, y dla tey iedney Persony mowi się: Jeden Chrystus nie dwa. Szosty dowod mámy z definitiey, to iest: z opisánia Persony, bo Persone Boeciuß, w Xiędze swey o dwoch naturach tak opisuie: Persona est naturæ rationális, substántia indiuidua, Persona iest natury rozumney istność nie rozdzielna, dla tego napisáno: natury rozumney, że Persona tylko w rozumney naturze, w Bozkiey y Anielskiey y człowieczey się znayduie, w Bozkiey naturze persony są: Ociec, Syn, y Duch S: w naturze Anielskiey persony są. Michael, Gabriel, y Aniołowie inßy. w naturze człowieczey, Persony są, Adám, Noe, y ludzie inßy, á w zwierzętach, w ptákách, y w kożdey naturze nie rozumney, duße maiącey y bezdußney, nie maß persony, tylko Hypostasis się znayduie, miedzy zwierzęty, Lew iest Hypostasis nie persona. miedzy ptakámi Orzeł iest Hypostásis nie persona, bo Hypostasis, y persona miedzy sobą się roznią, personá tylko w sámey naturze rozumney, nie gdzie indziey się znayduie. Hypostasis záś y w naturze rozumney się znayduie, y znaczy toż co persona, znayduie się też Hypostasis y w náturze nierozumney, ále iuż nie to znáczy co persona, iuż znáczy sama istność nierozdzielna rozumu

Boetius, lib: de duabus naturis.

zumu nie maiąca, dlatego záś o personie napisáno: substantia indiuidua, istność nierozdzielna. że persona iest istnościa nie podzielna doskonáła y zupełna, w sobie samey zostaiąca, z tego persony opisánia możemy łátwo zrozumieć, że w Chrystusie iedna tylko Persona Bozka, pod dwiema naturami się znayduie, bo ieśli by w Chrystusie były dwie persony, Bozka y człowieczą, te opisánie personie by człowieczey nieskutkowało, y iuż nie byłá by to persona, bo nie byłá by istnościa nie rozdzielna, ponieważ podzielákа by się Personie Bozkiey, y nie w sobie samey ále w Personie Bozkiey by zostawáła, y niebyłá by iuż istnościa doskonáła y zupełna, ponieważ iako część nie doskonáłá y nie zupełna istność w Personie Bozkiey by się znaydowáła, dlatego Duß rozumney te opisánie Persony nieskutkuie, y niemoże się persona názwać, ponieważ duß iest część człowieczą, istność niedoskonáła y nie zupełna podzielna, gdy się człowiekowi podziela, y nie w sobie samey ále w ciele człowieczym się znayduie, álbo Duß od ciáłá się odłączá, gdy człowiek umiera, iednak y bez ciáłá Duß sáma nie może się persona názwać, ponieważ má względ do ciáłá, y znowu w dzień ostatni z ciáłem się złączy y z iednoczy, gdy ludzie z mártwych wstáną.

Siodmy dowod mámy w Dysputácyey Swietego Grzegorza Archiepiskopa Homeritskie, z Herbánem Rabinem żydowskim, gdzie S: Grzegorz mowi o Chrystusie: Pan moy, y Bog y człowiek był dwie ieśtestwá maiący, y dwie istności, y dwie woli, ále iedną y tęż Personę, dla istności człowieczeństwa, y dla ieśtestwa iego.

S: Gregor: Arch: Hom in disputatiõ: sua.

S: Athanaſ in symb: suo.

Osmy dowod mámy in symbolo S: Athánaſi **ktory o Chryſtuſie mowi:** ieden nie dla pomieſzania iſtnosciey, ale dla iedney persony, álbowiem iáko duſza rozumna y ciało ieden ieſt człowiek, ták Bog y człowiek ieden ieſt Chryſtus.

S: Flauiano libr: de Fide ad Theodor imperator.

Dziewiaty dowod mawy z S: Flawiána Patriárchi Konſtantinopolſkiego, ktory w Xiędze swey o wierze napiſáney do Theodorza Imperatora mowi: z dwoch natur Chryſtuſa, po wcieleniu od Pánny Swiętey, álbo powźięciu natury człowieczey, w iedney HyPoſtáſi, albo Perſonie iedne° Chryſtuſa, iednego Syna, iednego Pána wyznawámy.

Gelaſius de duabus naturis contra Neſtor:

Dziesiaty dowod mámy z Gelaziuſza Papieża Rzymſkiego, o dwoch naturach w Chryſtuſie, przeciw Neſtoriuſza, gdzie mowi: Te rzeczy mowie w iednym y w tymże Pánie Iezuſie Chryſtuſie, y w iedney y teyże iego Perſonie, ktorą z obudwoch natur ieden y tenże ieſt, oboie niewymownym y nierozdzielnym ziednoczeniem wieczue są, áby y cáły człowiek był Bogiem, y cálym Bog był Człowiekiem.

S: Theophil in 1. Ioan.

Jedynaſty dowod mámy z S: Theophilakta, ktory Cap: 1. **Ewangeliſty S° Jána tłumácząc te słowa:** & hábitáuit in nobis, y mieſzkało wnás, **mowi:** przez to záś co mowi: mieſzkáło wnás, **vczmyſle wierzyć, że dwie natury są w Chryſtuſie, álbowiem lubo ieden ieſt według** Hypoſtaſi, **to ieſt według persony, według náturę iednák Dwa, to ieſt Bóg y Człowiek.** Tenże S: Theophilaktus 20 Cap: S: Jna Ewang liſty tłumaczac, o Thomaſzu Apoſtole mowi: Patrz záś, iáko ten ktory pierwiey niewierny był, dotknieniem boku słowo bárzo dobre wymowił,

S: Theophil in 20. Ioan.

álbo

álbo wiem dwie Naturze y iedno Hypoſtáſim, iednego Chryſtuſa nauczył &. **Dwanáſty dowod mámy z S: Jána Damaſcena, ktory** in Dogmate suo, Tonu 8 **mowi o Chryſtuſie:** ieden ieſt dwoiáki naturą á nie perſoną, Przeto doſkonanałego tego Boga, y doſkonałe° człowieka prawdziwie przepowiádáiąc, wyznawámy Chryſtuſa Boga naſze°. **Tenże S: Ján Dámaſcen** in dogmate suo, Tonu 6. **Do Przeczyſtey Pánny mowi: o Chryſtuſie słowa takie:** Tenze od Ciebie czyſtey wyniknął, nie wymownieſię wcieliwſzy, iſtnością Bog ten, y iſtnością człowiek był dla nas, nie w dwoch perſonach ſię dzielący, ále w dwoch naturach bez pomieſzánia poznány bywá.

S: Ioan Damasceu: in Dogmat. ton 8.

S: Damaseč in Dogmate, sub: tou: 6.

ZYD

Niemoże syn Boży wźiąć naſiębie natury człowieczey, ponieważ Oſoba y natura Bozka ieſt iedno rzeczywiśćie, záczym ieſli byiedna oſoba wzięła ná ſię naturę człowiecza, tedy by y inſze oſoby wzięli, ponieważ im natura Bozka ieſt społeczna, y odnich ſię niedzieli.

CHRZESCIANIN

Ieſt miedzy Oſoba y natura Bozka roznica táka, że natura Bozka Communicábilis: społeczna ieſt wſzytkim inſzym oſobam, **Oſoba záś Bozka** ieſt incommunicabilis, społku z inſzemi Oſobami niemaiąca, áże ieſt independens, & ſufficiens, nienależąca ni dokogo, y doſić czyniąca. **Tey oſobiſtośći swoia może przyoſobić, i koż y przyoſabia naturę człowieczą, ale tego lubo Syn Boży**

wziął nature człowiecza / iednak inße niewzieli osoby / dla iedne° Boztwa / ponieważ natura Bozka y Osobá rozniá sie miedzy soba.

ZYD

Iákaż przyczyna tego iest? że Syn Boży wziął na siebie naturę człowieczą? nie inszá persona Bozka? nie Ociec, áni Duch Swięty?

CHRZESCIANIN.

Pierwßa przyczyna iest / że człowiek przez głupstwo swoie z grzeßył był y zepsował sie / záczym należało Synowi Bożemu wziąć nasiebie nature człowiecza / żeby mądrość Bozka naprawiła człowieka / ktory był przez głupstwo swoie sie zepsował / o tey Mądrości Salomon mowi: Sapientia ædificauit domũ, Mądrość Dom sobie zbudowáła.

Prouer: 9. Druga Przyczyna iest / dla ktorey Syn Boży wziął na siebie Nature Człowiecza, nie inßa Persona Bozka / bo skußna rzecz byłá / żeby kto iest Synem Bożym / Ten że był y Synem Człowieczym / ták y Chrystus nazywáł sie / mowiąc: Filius Hominis

Marc: 10. tradetur principibus sacerdotum, & scribis, Syn Człowieczy będzie wydány xiążętom Kapłańskim y wpismie vczonym. Trzecia Przyczyna iest / dla ktorey Syn Boży wziął na siebie Nature Człowiecza nie inßa Persona Bozka / żeby Człowiek został Synem Bożym / ták iáko Syn Boży został Synem Człowieczym / bo wßyscy ludzie; ktorzy w Chrystusa wierzą / są Synámi Bożemi / według Apostoła Páwła mowiącego: Omnes enim vos

Gal: 3 Filij Dei estis, per fidem in Christo IESV, albowiem

wiem, iesteście wy wszyścy Synami Bożemi, Przez wiárę, ktora iest w Chrystusie IEZVSIE.

Czwárta Przyczyna iest / Dla ktorey Syn Boży wziął na sie Nature Człowieczą / nie inßa Persona Bozka / bo słußna była rzecz / żeby Syn Boży; ktory Srzedni iest miedzy Bozkiemi Personámi / miedzy Oycem y Duchem S: ten że był Srzednim miedzy Bogiem y Człowiekiem / iákoż y ták iest / bo mowi Apostoł Paweł: Vnus Mediátor Dei et 1 Tim: 2. Hominum Homo Christus IESVS, Ieden Posrzednik Boga y Ludzi, Człowiek Chrystus IEZVS.

ZYD,

IEsli by sie ziednoczył Syn Boży z Naturą człowieczą y zostáł Człowiekiem, musieli byśmy wiele rzeczy nieprzystoynych Bogu przypisać, odmiánę y niedoskonáłość, albowiem przed wieki mogł bydź bez człowieczey Nátury, y nie był Człowiekiem, á wczásie został Człowiekiem, y nie mogł bydź bez Człowieczey Natury,

CHRZESCIANIN,

ZAdney nieprzystoyności y odmiány y niedoskonałości dlatego Syn Boży niema / że został Człowiekiem / owßem ztąd wielka Doskonáłość ma y przystoyność / albowiem iáko Bog przed wieki iest Dobry / iednak nie nárußa Dobroći swey / gdy w czásie iáka dobroć tworzy / Naprzykład Duße człowieczą / lubo ta dobroć daleko iest stworzona podleyßá / niżeli Dobroć wiekuista / iáko ten że Bog żadney odmiány y niedoskonałości przez to nie ponosi / że nie bywßy od wiekow sáma rzecz Stwo-

rzaiący

rzałacym/potym w czáśie ieſt Stworzycielem/ tylko w sámym stworzeniu odmiana ſie znayduie/ Ták Syn Boży przez to żadney odmiány y nie doſtoiności nie ponoſi/ że przed wieki nie był Człowiekiem potym w czáśie zoſtał Człowiekiem/ tylko w swoiey Naturze ludzkiey stworzoney odmiana ſie znayduie/ Jáko ten że Bog w stworzeniu ieſt: Enter, præſenter, potenter, ieſtestwem, przytomnośćią, y mocą swoią, Jednak niepodlega żadnemu stworzeniu/ ták y Syn Boży/ lubo ieſt w człowieku przez ziednoczenie/ niepodległy ieſt iednak człowiekowi/ owßem człowiek iemu ieſt podległy/ ktora podległość/ Dependentią, Syn Boży swa Oſoba Perſonat, Przyoſábia.

Z Y D,

JEſli ieſt ziednoczenie między Naturą człowieczą y Perſoną Bozką, pytám cię Chrześcianinie, czy te ziednoczenie ieſt cauſáti ad cauſam? vczynioney rzeczy do Przyczyny? czy ieſt cauſáti poſteriorís, ad cauſátum prius? Vczynioney rzeczy oſtatniey, do vczynioney rzeczy Pierwſzey? ieſli rzeczeſz, że te ziednoczenie ieſt vczynioney rzeczy do przyczyny, tedy táka rzeczą wſzyſtkie Trzy Perſony wzięli na ſię Człowieczeństwo, ponieważ vczynki Bożkie, Extra Trinitátem, są wſzyſtkim Trzem perſonam Bożkim poſpolite y nie rozdzielne, ieſli rzeczeſz, że te ziednoczenie ieſt vczynioney rzeczy oſtatniey, do vczynioney rzeczy pierwſzey, tedy niemoże ſię to ſtáć, ponieważ Syn Boży, álbo Słowo Boże ieſt cáuſa przyczyna, według Ewangelicy wáſzey: in principio erát

Ioan. 1

verbum

Verbum, Napoczątku było Słowo. záczym niemoże bydź rzeczą vczynioną;

CHRZESCIANIN

MAß wiedzieć żydzie/ że te ziednoczenie między Człowieczą Naturą y Perſoną Bozka nie ieſt/ ani rzeczy vczynioney do przyczyny/ ani vczynioney rzeczy oſtátniey do vczynioney rzeczy pierwſzey, záczym też/ wßyſtkie Trzy Perſony Bozkie nie wzieli na siebie Natury człowieczey/ ani też Syn Boży albo Słowo Boże ieſt rzecz vczyniona.

ZYD

MVſi iednak między Bozką Oſobą y człowieczą Naturą, koniecznie iákaś relátio odnoſzenie, y Dependentia zawiſłość bydź, powiedź że mi iáka ieſt relátio y dependentia?

CHRZESCIANIN,

TÁka tu ieſt między Naturą Człowieczą y Oſobą Bozką. relátio y Dependentiá, iáka ieſt między Bogiem y stworzeniem/ bo w stworzeniu ieſt rzeczywiſta/ponieważ stworzenie rzeczywiście ſie odnoſi do Boga/ y od niego ma swoią zawiſłość/ w Bogu záś niemáß tego odnoßenia y zawiſłości rzeczywiście/ ale tylko według rozſądku y rozumu/ że Jego nazywámy Stworzycielem/ ták Natura człowieczá rzeczywiście do Oſoby Bozkiey ſie odnoſi/ y zawiſłość swą od niey ma/ w Oſobie záś Bozkiey rzeczywiście ſie nie znayduie táka relátio y Dependentia, chiba tylko według myſli y rozumu naßego/ ießcze dla obiaſnienia tey zawiſłości y

T odnoße-

odnoßenia trudnego/ miedzy Bozka Osoba y Człowieczą Natura; Theologowie pokazuią: Subiectum et Accidens, Podmiot; y Przymiot, albowiē Przymiot dwoiaki **wzglad ma do Podmiotu. Pierwßy ráz** / Informántis ád informatum, rzeczy Informuiącey, do rzeczy informowaney, **Drugi ráz** / Posterioris naturáliter, ad prius naturáliter. Poßledniey rzeczy znatury, do pierwßzey rzeczy z Natury, **Naprzykład ściána ieſt** Subiectū, Podmiot. **albo Podłoga**/ albedo Biáłość **ieſt** Accidens, Przymiot, **Ta białość Dwoiáka ma zawiſłość**/ **albo odnoßenie do ściány. Pierwßy ráz informuiącey rzeczy do rzeczy informowáney**/ **że ściáne czyni biáłą. Drugi ráz**/ **Poßledniey rzeczy z natury**/ **do Pierwßey rzeczy z Natury**/ **álbowiem Ściána**/ **iáko** Subiectum, Podłoga, **ieſt pierwßa z Natury**/ **niżeli** Accidens, Przymiot, **niżeli białość y iákakolwiek fárba**/ **y tak białość ma zawiſłość do ściány**/ **iako poßledniá rzecz z natury**/ **do pierwßey rzeczy z Natury**/ **Pierßa** Dependentia **zawiſłość informuiącey rzeczy**/ **do rzeczy informowáney**/ **pokazuie nie Doſkonałość**/ **dla odmienności**/ **Lecz druga** Dependentia **zawiſłość**/ **żádney nie doſkonałości niema**/ **rozłączywſzy tedy iedna od drugiey** Dependentia **záwiſłość**/ **Natury człowieczey** Dependentia **Zawiſłość do Osoby Bozkiey**/ **możem przyrownáć do tey**/ **ktora ieſt poßledniey rzeczy z Natury**/ **do pierwßey rzeczy z Natury.**

ZYD.

DAleko bárziey odległy ieſt Stworzyciel od stworzenia, niżeli dwie rzeczy sobie przeciwne

wne, albowiem, wszelkie rzeczy przeciwne, iáko czárne y białe mogą bydź w iednym prædicamencie, w iednym rodzáiu zamknione, ale Bog w żádnym prædicamencie zamkniony bydź niemoże, ieſli tedy Białość niemoże bydź czárnością, daleko bárziey Bog niemoże bydź człowiekiem.

CHRZESCIANIN

COmparátia **ta bynámniey ciebie vporny żydzie w twym vporze weſprzeć niemoże**/ **Bo dwie rzeczy przeciwne**/ **z Natury swey właſney są sobie przeciwne**/ **ták iż iedno niemoże bydź drugim**/ **gdyż im tego ieſteſtwo ich niepozwála**/ **mogą iednak weſpołwiáłym** Prædicámencie **y rodzáiu zoſtawać**/ **iáko Białość y Czárność w rodzaiu iakowość ſię z naydu**/ Lecz miedzy Natura Bozka y Człowieczą niemaß takiego sprzeciwieſtwa/ bo tu nieobracá ſię Bog w Człowieka/ á ni też Człowiek w Boga/ ale obiedwie Natury sáme przez ſię zoſtáią/ pod Jedna Oſoba Syna Bożego.

ZYD.

Między naturami; ktore z sobą ſię ziednaczáią, má bydz proportio, podobienſtwo, ále między natura Bozką y człowieczą, żádney niemaſz proportiey, podobienſtwa, záczym nie podobna to ieſt rzecz, áby między niemi było ziednoczenie.

CHRZESCIANIN.

Práwda ieſt/ że tu niemaß Proportiey/ **według wielkości**/ **ponieważ natura Bozka ieſt nieſkończona y nie doſcigniona**/ **człowiek zaś ieſt skończony y doſcigniony**/ **iednak inßa** Proportia po-

dobieństwo iest/ według rozumu y woli/ dla ktore rozumu y woli człowiek iest Obrazem Bożym Bogu podobny/ co sám Bog mowił: Faciámus Hominem Adimaginem & similitudinem noſtram. Vczyńmy człowieka na Obraz y na podobieństwo náſze. *Genes: 1.*

ZYD

Wcielić ſię; ieſt cierpieć boleć, ále Słowo Boże nie może cierpieć boleć, á zatym też a ni wcielić ſię może.

CHRZESCIANIN

Wcielić ſię; bierze ſie tu ta párticula wkásnie za te słowa: ziednoczyć ſię y wziętym bydź/ czego nie przypiſuiemy przedwiecznemu Słowu Bożemu/ ále naturze ludzkiey/ ktora wzięło y ziednoczyło z soba Przedwieczne Słowo/ záczym też mowić nie możemy/ żeby te Słowo przedwieczne miało cierpieć y boleć/ chiba tylko cżynić.

ZYD.

Natura Bozka ieſt áctus purus & simplex, iſtność czyſta y proſta, żádney compoſitiey, ſkładánia w sobie niemaiąca, tedy przedwieczne słowo Boże, Iſtność czyſta niemoże ſię ziednoczyć z natura człowieczа, bo muſiało by naſtąpić w naturze Bozkiey składanie, compoſitio, y odmiána y niedoſkonáłość.

CHRZESCIANIN,

Wielka ieſt roznica miedzy temi Terminámi: ziednoczenie y składánie/ bo składánie compoſitio, ieſt dwoch nie doſkonałych iſtnościey wzgląd do ſiebie

ſiebie maiących y należących; dla poſtanowienia trzeciey rzeczy iákiey/ táki wzgląd y należytość ieſt miedzy Dußa y ciáłem/ na poſtanowienie człowieka/ z ktorych dwoch częściey/ iedna ciáło ieſt máteria, á druga część Dußa ieſt Forma. záczym te składánie, compoſitio poneſi odmiáne y niedoſkonáłość/ ále vnio ziednoczenie może bydź dwoch natur bez żádney compoſitiey ſkładánia y bez poſtanowienia trzeciego/ iáko mámy ziednoczenie natury człowieczey z natura Bozka/ ktore natury obiedwie ſą iſtności doſkonáłe/ y nienazywáſie iedna materia, á Druga forma, iáka ieſt część iſtność niedoſkonáła/ záczym gdy mowimy: miedzy Bozka y człowieczа natura ieſt ziednoczenie/ nie idzie zátym/ áby było ſkładánie/ á zátym w naturze Bozkiey żádna odmiána y niedoſkonáłość nie naſtępuie.

ZYD

Pokáż mi te ziednoczenie bez ſkładania przykładem iákim albo podobieństwem, między rzeczámi ſtworzonemi.

CHRZESCIANIN.

Daie tobie ná przykład/ ziednoczenie promienia Słonecznego z Kryształem, bo Kryßtał gdy bywa oświecony y przeniknion od promienia słonecznego/ tám bywá ziednoczenie promienia z Kryßtałem/ bez żádney odmiány w promieniu/ ále tylko w Kryßtále ieſt odmiána/ tak y Bozka Oſoba gdy wzięła natura człowieczа/ y z ona ſie ziednoczyła/ tylko tám odmiána ieſt w naturze czło-

wieczey / nie w naturze Bozkiey / á iáko promienia Słonecznego z Krysztáłem iest ziednoczenie / nie składánie / tak ziednoczenie nieskładánie Bozkiey Osoby iest z natura człowiecza.

ZYD.

Bog iest nie Pościgniony, á że według wászey wiáry Chrześciáńskiey Katholickiey, Chrystus iest Bog Prawdziwy, záczym niemogła go Poścignąć y ogárnąć natura człowiecza, á ni żywot Czystey Pánny Maricy.

CHRZESCIANIN

TRzeba wiedzieć żydzie / że Bog nie iest na mieyscu Circum scriptiue, Ocyrklowániu Podlegáiący, iáko my y ciáła náſze iesteśmy Circum scriptiue, na mieyscu ocyrklowániu podlegaiący, á ni potrzebuie Bog mieysca takim sposobem, iáko my potrzebuiemy / ale wſzędzie iest / powſzyſtkim swiecie cáły / y bytnoscia swoia wſzyſtkie mieysca napełnia / y niemoże go wſzyſtek swiát poscignac y ogárnać / iákoż y od Natury Człowieczey nie iest poscigniony, ale tylko ziednoczył ſie z Natura Człowiecza / iáko by w iednym punkcie / bo w tey wielkiey Táiemnicy w Cielenia Bozego / nie iest poścignienie iedney natury od Drugiey / ale tylko iest ziednoczenie / y w zięcie iedney Natury od Drugiey / albowiem poscignać iest iáka rzecz w sobie ogárnać y zatrzymać / ale ziednoczyć y wziąć / iest iáka nature szczegulna / osobistośći swoiey niemaiaca przyosobić / iáko Syn Boży Osobistością swoią Nature człowiecza szczegulna Osobistośći swey własney niemaiaca przyosábia / a

ieſli

ieſli by Natura człowieczá niebyłá vprzedzona od Osoby Bozkiey / tedy by swoią Osobistością własną byłá przyosobiona / ták że máſz rozumieć o Przeczystey Pánnie / że w żywocie Jey niebył Poscigniony Bog / ktory niemoże bydź poscigniony / ale będąc w żywocie Jey; oraz był na Niebie y na ziemi y powſzyſtkim Swiecie.

ZYD

NIemogę ia tego poiąć y wierzyć temu, iák to Bog Nieposcigniony ziednoczył ſię iakoby w iednym punkcie, z Natura człowiecza, trzeba żebyś mi to pokázał iákim przykładem y podobieństwem, zkąd byśmy to mogli zrozumieć y temu wierzyć,

CHRZESCIANIN.

MAmy przykład y podobieństwo w Słońcu / ktore w sobie będąc / Okiem Stworzonym ogarnione bydź niemoże / iednak Promień iego / ktory iáko Słońce iest szerokie / ták y On od Słońca szeroko ſię wypuſcza / w ſákże w punkcie / nakſztákt Figury Piramidálney, od Oka stworzonego przyięty bywa / Toż o Boztwie / Lubo nierowno mowić możemy / ktore sámo w sobie iest niepoścignione / iednák Syn Boży bez narußenia Boztwa swego / iako Promień; iákoby w punkcie ziednoczył ſię z natura człowiecza.

Drugi Przykład y podobieństwo tego mámy / w Figurze okrągley początku y końca niemaiącey / ktora znáczy Boga Niepoścignionego / Początku y Końca niemaiącego / iednak Figura okrągła na mieyscu rownym poſtanowiona / dotyká ſię tego mieyſca rownego / iákoby w Punkcie swoim / tak y

Boztwo

Boztwo nie poſcignione ieſt / wtey iednak Taiemnicy w Cielenia Syna Bożego / ziednoczyło ſię iako by w punkcie swym z Natura człowiecza /

DZIEWIĄTE PROROCTWO

Psal: 131. **Jeſt o tym / że Meſsiáß miáł ſię Vrodzić z Familiey Dawidowey / bo sám Prorok Dáwid o sobie sámym napiſał:** Przyſiągł Pán Dawidowi práwdę, anie odmieni iey, z Owocu żywota twego posádzę na Stolicy twoiey. **Záczym Chryſtus ieſt Meſsiáß prawdziwy / ponieważ on z Familiey Dawidowey ſię vrodził / dla tego zánim idąc dwá Slepi wołáli:** zmiłuyſię nad námi Synu Dáwidow.

Math: 9

ZYD

Math: 1. ZE Sie Meſsiáſz ma vrodzić zFamiliey Dawida Krolá żydowſkiego, ia to Przyznáwam, ale Chryſtus wáſz nie vrodziłſię zFamiliey Dawidowey, bo Ewangeliſtowie wáſzy opiſuiąc Rodzay Chryſtuſow, opiſuią tám Rodzáy Iozephow, y mowią: że Iozeph z Proſápiey Dawidowey ſię Vrodził, Oblubienicę Máriey Matki Chryſtuſowey, nie opiſuią záś tám Rodzáiu Máriey, od ktorey ſię Chryſtus wáſz vrodził, y nie przyznáią tego, że ona z Domu Dawidowego ſię vrodziła, záczym Chryſtus wáſz nie ieſt Meſsiáſz Prawdziwy, ponieważ on [według wiary wáſzey] od sámey Máriey ſię vrodził, ktorey Rodzáiu Ewangeliſtowie wáſzy nie opiſuią, od Iozepha ſię záś nie vrodził, ktore

wáſzy

wáſzy Ewangeliſtowie Rodzay opiſuiąc; powiadáią, iż on z Domu Dáwidowego ſię vrodził, bo Ewangeliſta wáſz Matheuſz od Dawida y Abrahama opiſuiąc Rodzay Chryſtuſow; mowi: á Iákob vrodził Iozepha Męża Máriey, zktorey ſię narodził IEZVS, ktorego zowią Chryſtuſem, Tákże Ewangeliſta wáſz Łukaſz opiſuiąc Rodzay Chryſtuſow; áż do Setha y Adáma od Iozepha, nieſpomina Mariey mátki Chryſtuſowey, gdy mowi: Ten Iezus poczynał bydz, iákoby wetrzydieſtu lát, iako mniemano, Syn Iozepha, ktory był Heli &c: y niepotrzebnie to wáſzy Ewangeliſtowie, opiſuiąc, Rodzáy Chryſtuſow; opiſáli Rodzáy Iozephow, ponieważ Chryſtus od sámey Máriey ſię vrodził, od Iozepha ſię záś nie urodził.

Math: 1.

Luc: 3.

CHRZESCIANIN.

Gdy opiſuią Ewangeliſtowie náſzy Rodzay Iozephow / opiſuią pospołu y zarowno Rodzáy Mariey Oblubienicy Jozephowey / á zátym też opiſuią Rodzáy Chryſtuſa Zbawiciela naſzego / ktory ſię z Mariey vrodził / bo Joseph y Maria Oblubienica Jozephowa byli z iednego pokolenia / y z iedney Familiey / co tobie Xięgi Numeri obiaśniáią / gdzie Cap: 36 napiſáne są Słowa Bożkie; do wáſzych żydow mowione: Wſzyſcy mężowie Poymować będą z Pokolenia y Roduswego, y wſzytkie białegłowy z tegoż pokolenia męże wezmą, áby dziedzictwo zoſtawáło w domiech, á żeby ſię nie mieſzáły pokolenia, **Z tych słow zrozumieć możeß / iż Chryſtus ieſt Meſsiáß prawdziwy / ktory ſię vrodził z Familiey Dawidowey / bo Ewan**

Numer: 36

geliſtowie gdy powiadáia Rodzáy Jozephow bydz z proſapiey Dawidowey/ powiadáia poſpo tez y zarowno/ Rodzay bydz Máriey Oblubienic Jozephowey z proſapiey Dawidowey/ ponieważ Joseph y Maria Oblubienica Jozephowá byli zied nego pokolenia/ y z iedney Familiey. á zátym te Ewangeliſtowie powiadáia bydz Rodzay Chry ſtuſow z proſápiey Dawidowey. Ponieważ Chry ſtus od Mariey ſie vrodził. gdy zaś mowiąc/ iż nie potrzebnie Ewangeliſtowie náßy opiſuiąc Rodzáy Chryſtuſow; opiſáli Rodzáy Jozephow/ ponieważ od sámey Mariey nie od Jozepha Chrystus ſie v- rodził/ ia tobie ná to odpowiádam/ że słuſznie potrzebnie Jozepha Ewangeliſtowie w Xięgách Rodzáiu Chryſtuſowego napiſáli/ bo żydzi y inſze narody; Rodzáy álbo Familia kożdego człowieka od Oycow y mężow; nie od Mátek y niewiáſt po kazować zwykli.

ZYD

Nie kątentuięſię ia twoią odpowiedzią, bo wáſz Ewangeliſtowie pokazuiąc Rodzáy Chryſtuſow bydz z pokolenia Dawidowego; z sobą ſię nie- gadzaią, Matheuſz Rodzay Chryſtuſow pokazuie *Math: 1.* bydz od Salomona syna Dawidowego, mowiąc: á Dáwid Krol zrodził Sálomona, ztey ktora był Vriaſzowa. á Salomon zrodził Roboáma &c. *Lucæ: 3.* Łukaſz zaś pokazuie Rodzay Chryſtuſow bydz od Nathána Syna Dawidowego, mowiąc: Ktory był Nathan, ktory był Dawid, &c: do tego Jo- zephow Rodzay bydz z Familiey Dawidowey; ci Ewangeliſtowie Pokazuiąc z sobą ſię niezgadzáią, bo Matheuſz Oyca Iozephowe° Iak obé nazywa,

mow-

mowiąc: á iákob zrodził Iozepha męża Mariey, z ktoreyſię narodził IEZVS, ktore° zowią Chryſtuſem, Łukaſz zaś Oyca Iozephowego: Heli nazywá, mowiąc° o Chryſtuſie: iáko mniemáno syn Iozepha, ktory był Heli &c: záczym niewierzę ia temu, żebyſię Chryſtus vrodził z Familiey Dawidowey, bo niewiedzieć, czy od Salomona? czy od Nathána syna Dawidowego ſię vrodził? ták że niewiedzieć, kto ieſt Oycem Iozephowym? czy Iakob? czy Heli? zaczym też nie wiedzieć, ieſli Iozeph y Maria oblubienica iego Mátka Chryſtuſowa, z iednego są pokolenia, y z iedney Familiey Dawi- dowey, dla tego też ia nie wierzę, że by Chryſtus waſz vrodził ſię z Familiey Dawidowey y był Meſsiáſzem. ponieważ Ewangeliſtowie wáſzy te° nie wiedzą, y nie mogą pokázać.

CHRZESCIANIN.

Trudna to ieſt Antilogia tych Ewangeliſtow SS: Matheuſza y Łukáſza/ w opiſániu Rodzáiu Chryſtuſowego z Familiey Dawidowey/ bo mądzy Doktorowie Cerkiewni Tłumáczac te pismo S: z sobą ſię niezgadzáią/ iednak ia poſpolita nauke Do ktorow Cerkiewnych zachowuiąc; tobie odpowiadā; że Przeczyſta Pánna Rodzay swoy prowádzi od Sa lomona Syna Dawidowego/ przez Mátkę swoią S: Anne/ prowádzi Rodzáy swoy y od Nathána syna Dawidowego/ Bráta Salomonowego; przez Oyca swe° Heli S: albo Joakima/ bo Ociec Przeczyſtey Panny dwie imiona ma/ iedno Heli/ á drugie Joákim/ Ociec tedy właſny Jozepha Oblubienca Przeczyſtey Pánny/ ieſt Jákob/ od Salomona po-

stępuiacy/ ktore° Rodzona Siostra była S: Anna/ y dana w stán małżeński/ Heli/ albo Joakimowi/ od Náthána pochodzącemu/ odktore° Heli/ to iest: Joakima / y od Anny vrodziká się Mária Oblubienica Jozephowa/ ktory przez Oyca swego Jakoba od Salomona postępuie . Dlatego Heli / albo Joakim / Oycem / to iest Swiekrem Jozephowym się nazywa / że Joseph Corkę Heli / albo Joakimowa / Przeczysta Pánnę Mária wziął sobie w stán małżeńsky/ y został zięciem iego / Nathan zás był Dziádem Jozephowy y Oblubienicy iego Máriey/ ktory od Salomona pochodzi / y porodził Jakoba Oyca Jozephowego / y Annę Mátkę Máriey Jozephowey Oblubienicy/ od ktorey się Chrystus vrodził/ zaczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy / ponieważ się vrodził z Familiey Dawidowey/ y przez Salomona y przez Nathána synow iego / dlatego Ewangelista Matheuß w Rodzáiu Chrystusowym Salomona / Lukáß zás Nathána kładną Synow Dawidowych / żebysmy wiedzieli / iż dla dwoch Tytułow / Chrystus iest Synem Dáwidowym / y dla dwoiakiego Práwa ; nastąpił na Krolestwo Dawidowe / zácym Ewangelistowie z sobą Matheuß y Lukáß się nierozniá / opisuiąc Rodzay Chrystusowy od Salomona y Nathána Synow Dawidowych; nierozniá się też / gdy dla słusßney przyczyny Jakoba y Heli/ to iest Joákima Oycem Jozephowym nazywáią.

Cornelius à Lapide, in 3 Lucæ ;

DZIESIĄTE PROROCTWO

Jest otym / że Messiáß miał w żłobie Narodzony

między wołem y ośłem będz położony / y naten czás woł y osieł mieli go poznáć y ßanowáć / á wáßy żydzi mieli głupßemi nád te zwierzęta nierozumne ; nád woła y osła zostáć / y Messiáßa swe° nie poznáć/ bo przez Proroka Izaiáßa sám Chrystus Syn Boży y Messiáß Prawdziwy mowi : Poznáł woł Pána swego , y osieł żłob pána swego , a Izráel mnie nie Poznał , á lud moy nierozumiał. Záczym y te Proroctwo tobie iáśnie pokazuie / iż Chrystus iest Messiáß Prawdziwy / ponieważ się na Chrystusie wypełniło. *Isaiæ. 1.*

IEDYNASTE PROROCTWO

Jest otym/ że Krolowie albo Medrzcy mieli Messiáßowi Prawdziwemu pokłon y podárunki oddáć/ bo Prorok Dáwid napisał: Krolowie Thárśis y wyspy przyniosą Dáry , Krolowie Arábscy y Sába przywiozą vpominki, y będą musię kłániać wszyscy Krolowie ziemscy . Záczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy / bo mu podczás Narodzenia iego/ trzy Krolowie albo Medrzcy pokłon y podarunki oddali/ według Ewangelisty Matheußa mowiącego: Wszedszy w dom nalezli Dziecie z Márią Mátką iego , y vpadszy pokłonili się iemu, a otworzywszy skárby swe; ofiarowáli mu Dáry, Złoto, Kadzidło, y Mirrhę. *Psal: 71.* *Math: 2.*

ZYD

Te Proroctwo przymusza nás mieć rozmowę .

O POKŁONIE, KTORY POKŁON CHRYSTVSOWI MESSIASZOWI WASZEMV NALEZY ?

CZY IEDEN? ZE IEDEN IEST CHRYSTVS, CZY DWOIAKI? ZE CHRYSTVS DWOIAKĄ W SOBIE MA NATVRĘ, BOZKĄ Y CZŁOWIECZĄ, Ponieważ Trzey Krolowie albo Mędrzcy Chrystusowi pod czás Narodzenia iego, pokłon y podarunki oddáli, bo słychywałem ia od wászych Theologow Chrześciánskich, że troiáki iest pokłó, ieden náywiększy; LATRIA, ktory samemu Bogu na leży, niekomu inszemu, gdy prosimy Boga, żeby on Sám od siebie dáł nám grzechow odpuszczenie y Krolestwo Niebieskie, bo napisáno: Soli Deo Honor & gloria, Samemu Bogu cześć y Chwáła, y na inszym mieyscu: Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruies, Pána Boga twego báć się będziesz, y temu Iedynemu będziesz służyć. Drugi iest pokłon naymnieyszy: DVLIA, ktory należy wszytkim swiętym ludziom y Aniołom, gdy prosimy ich, żeby oni nie sami od siebie dáli nám; ále modlili się zánas Bogu, y od Boga wyprosili nam grzechow odpuszczenie y Krolestwo niebieskie, bo Psálmista szanował Swiętych, dlatego mowi: Mihi áutem nimis honorificáti sunt amici tui Deus, Mnie w wielkiey vczciwośći byli przyiaciele twoi Boże. Trzeci iest pokłon srzedni: HYPERDVLIA, ktory należy Máriey Mátce Chrystusa Boga waszego. Pytam że ia ciebie, iáki pokłon Chrystusowi należy? czy LATRIA? czy DVLIA? czy HYPERDVLIA? ponieważ Chrystus w sobie dwie Natury ma, Bozką y Człowieczą.

1. Tim: 1.

Deuter: 6.

Psal: 138.

CHRZESCIANIN.

MAß wiedzieć żydzie / że Crystusowi iáko Bogu

Bogu Prawdziwemu należy pokłon náywiekszy; LATRIA / ktory Oycowi y Duchowi Swietemu należy. ponieważ Chrystus iedno Boztwo z Oycem y Duchem S: ma / táż / iedna LATRIA, należy Chrystusowi iáko człowieckowi ziednoczonemu z persona Bozka, bo gdy cześć y pokłon oddaiemy Chrystusowi / ta cześć y pokłon nasz nie do człowieczey natury; ále ściągáśie y należy do Bozkiey Persony / ktera się w Chrystusie z natura człowieczą ziednoczyła / dla tego mowił Chrystus do żydow wászych: vt omnes honorificent filiũ, ficut honorificant patrem, żeby wszyscy czcili Syna, iáko czczą Oyca. toż y Apostoł Páwel do Philippensow pisze: vt in nomine Iesu; omne genu flectátur cæleſtiũ, terreſtrium & inferorum, żeby na Imie Iezusowe; wszelkie koláno klękáło Niebieskich y ziemskich y pod ziemnych, gdy zaś vważámy się ma w Chrystusie nature człowieczą / oprocz Persony y natury Bozkiey / na ten czas (wed. lug Nauki Theologow) Chrystusowi iáko człowiekowi iuż samemu należy cześć srzednia: HYPERDVLIA. bo Philippus Fáber Fauentinus w dysputaciach Theologickich / w Xiedze 3, w diſtinctiey 9, w kweſtyey 1. w dysputaciey 22. w Rozdziele 4 mowi: Licet humánitas Chriſti ſit ſemper defácto vnitá verbo, &c: to iest / lubo człowieczá natura Chrystusowa záwsze z Słowẽ ziednoczona zostáie, iednák gdy rzeczywiście rozni się od Słowa, że iest bytnością stworzoną. rozum nasz może one sámą vważać, bez ziednoczenia do Słowa, á zátym wola nászá może ona czcić y pokłon iey vczynić, iako sámá przez siebie zostáie, y rozni się od Słowa, dla tego pytáią: iáki pokłon na ten czás należy?

Ioan. 5.

Philip: 2.

Philip: Fab Fauentin: w diſp: Theolog lib: 3. diſcſ: 9 Queſtio: 1. w Diſput: 22. Cap: 4.

opowia

opowiadáia pospolicie Theologowie, że iey należy pokłon, HYPERDVLIA, ktora Cześć iest ostátnia. vczynioná stworzeniu.

ZYD,

Gabriel waskwez wasz Theolog wysoki, wielą argumentámi z Synodow y z Oycow wászych Doktorow probuie, że niemożna rzecz: naturze Chrystusow ey człowieczey sámey bez Słowa pokłon oddáwać, o ktorey rzeczy wielką kontrowersią ma z ninieyszemi Theologami, czemuż ty mowisz? że sámey oprocz słowá Bożego naturze Chrystusowey człowieczey można rzecz pokłon y cześć oddáwać?

CHRZESCIANIN,

Gabrielowi temu tenże Philippus wyżey pomieniony: na tymże miessću wyżey pomienionym/ in Disputationibus Theologicis: **odpowiáda mowiąc:** Reuerá illæ áutoritates non cogunt, &c: za iste one świadectwa nieprzymuszáią nas, bo mowią o Nestoriuszu, ktory kładł w Chrystusie dwie persony, y niechciał całemu Chrystusowi pokłonu LATRIÆ od dáwáć, ále od dzielał człowieczeństwo od Słowa, w oddawániu pokłonu LATRIÆ, **dáley tamże mowi:** quá enī indecentiá áffert Christo? &: Albowiem iákoż to nieprzystoyność przynosi Chrystusowi? gdy vważam Dusze ie° Przenayświętszą, napełnioną Dárámi nad przyrodzonemi, y tak vważaiąc, oddáie iey pokłon HYPERDVLIÆ, s posobem wyżey mianowánym, áni bowiem dla tego zabraniam, áby iey z Słowem pospołu zostaiącey pokłon LATRIÆ niebył oddawány.

Toż

Toż Scotus Theolog subtelny in decisionibus Theologiæ speculatiuæ & moralis, Lib 3. Cap 7. o Poklonie Chrystusowym, quæstione 5. conclusione 3. mowi: considerando humanam naturam secundum gratiam, &c: Vważáiąc naturę człowieczą, według łáski y inszych Iakowościey y dárow, nie należy Człowieczeństwu LATRIÆ, ále HYPERDVLIA, bo te rzeczy wszystkie są bytnością stworzoną; Będziesz mowić: tedy godzi się człowieczeństwu Chrystusowemu, HYPERDVLIA Pokłon oddáwać, odpowiádam: że insza iest należy co komu, insza wolno co komu, bo ieśliby ktoraz był Krolem y Hetmánem, Episkopem y Komesem, należy mu cześć według obudwoch godnościey, iednak niegodzisię go dla Tytułu tylko niższego szánować, ále y dlá wyższego.

Scotus decisionib: Theol: libr: 3. cap: 7 Question: 5. conclusio: 3.

ZYD

Chrystusowi iako odkupicielowi swemu (ia tak rozumiem:) że wy Chrześiánie Cześć LATRIÆ od daiecie, vważáiąc sámą naturę iego człowieczą, oprocz żiednoczenia z Personą Bozką, czy też pokłō HYPERDVLIÆ oddaiecie Chrystusowey naturze człowieczey? y względem odkupienia iego?

CHRZESCIANIN

Na te pytánie Scotus **támże w kwestiey 6 wkonkluzicy 5. tobie odpowiáda/ mowiąc:** Humanitas Christi. vt est cáusa 2 da nostræ redemtionis, non est ratio adorándi LATRIA, Człowieczeństwo Chrystusowe: iáko iest przyczyną drugą naszego odkupienia, nie i est przyczyną pokłonu LATRIÆ.

Dáley támże mowi: Cumbonitas in humanitáte non ſit infinita, non eſt rátio ádorándi LATRIA: gdyż dobroć w człowieczeſtwie nie ieſt nieſkończona. nie ieſt też przyczyną pokłonu LATRIÆ.

Tenże Scotus Concluſione 6 mowi: nondebetur Chriſto máior adorátio ratione redemtionis, quam illa quæ ei debetur, ratione donorum & grátiæ, loquendo de adoratione HYPERDVLIÆ: Nie należy Chryſtuſowi większy Pokłó w zgledē odkupienia, iáko ten: ktory należy mu względem Dárow y łáſki, mowiąc o pokłonie HYPERDVLIÆ. Toż mowi Philippus Fáber Fáuentin9 Theolog wyżey pomieniony in diſputationibus Theologicis, na mieyſcu wyżey pomienionym: quodſi humanitati Chriſti ábſolute debetur HYPERDVLIA, & etiam ratione redemptionis dicendū eſt, quod humanitati Chriſti abſolute debetur maxima HYPERDVLIA, ieśli człowieczeństwu Chryſtuſowemu owſzeki należy HYPERDVLIA, w zgledem też odkupienia, trzeba mowić: że człowieczeństwu Chryſtuſowemu należy owſzeki naywiększa HYPERDVLIA.

Támże tenże mowi: Semper verum eſt dicere, quod humanitati Chriſti competit HYPERDVLIA, & non alia máior adorátio, zawſze prawdziwa to ieſt mowa, że Człowieczeństwu Chryſtuſowemu należy HYPERDVLIA, á nie inſzy pokłon większy,

Z Y D,

S: Ioā: Dam de orthodox Fide cap: 54.

TRáfiłomi ſię czytáć Iána Damaſcena waſzego Swiętego Doktora Cerkiewnego, ktory de orthodoxa fide, cáp 54, mowi: Chriſtus Deus perfectus, & Perfectus Homo, quem adorámus cum Patre

Pátre & Spiritu S: vna adoratione, cū incontamina bili cárne eius, Dicentes non in adorábilem cárnē eius, adorántur enim in vnâ Hypoſtáſi verbi, Chryſtus Bog doſkonáły, y doſkonały człowiek, ktoremu ſię kłaniámy, z Oycem y Duchē S: iednym pokłonē z niepokalanym ciáłem iego, mowiąc: że y ciáłu iego pokłon należy, bo ſię im pokłon oddáie w iedney Hypoſtáſi słowa. Czemuż wy mowicie? że Chryſtuſowi dwoiáka cześć należy? LATRIAY HYPERDVLIA? ponieważ tu Ián Damáſcen; ieden tylko pokłon Chryſtuſowi iáko Bogu y iáko człowiekowi káże oddáwać,

CHRZESCIANIN,

Concilium Epheſ: Ca non: 8.

IEſcze ia tobie Ephesſkiego Synodu w Kanonie 8, słowa napiſane przypomnie tákie: Si quis audeat dicere, acceptum hominem adorári oportere cum Deo verbo, quáſi alterum alteri, et non potius vna adoratione Honorificat Emmanuelem, quod verbum cáro factum eſt, Anathema ſit, Ieſli ktos mie mowić, że wziętemu człowiekowi trzeba wespoł kłaniaćſię z Bogiem Słowem, iakoby inſzemu z inſzym, a nieráczey iedynym pokłonem czci Emmanuela, że Słowo Ciáłem ſię ſtáło, Anáthema niech będzie, **iednak my ani temu Kanonowi Synodalnemu, ani S: Janowi Damaſcenowi nie. iesteśmy przeciwni, gdy mowimy: że Chryſtuſowi, y LATRIA y HYPERDVLIA należy, bo my Chryſtuſowi záwżse iedna cześć y ieden pokłon LATRIÆ oddaiemy, nietylko Bozkiey ale y człowieczey Naturze iego, gdy vważamy człowiecza Nature iego z Bozka Perſona ziednoczona, bo naten czás cześć y pokłon**

LATRIÆ, **nie do człowieczey Natury/ ale do Bozkiey Persony y Natury Chrystusowey się sciąga/ tylko to my cześć y pokłon** HYPERDVLIÆ **sámey Chrystusowey Naturze człowieczey; oprocz Słowa Bożego czynić możemy/ nie vważáiąc iuż tego z iednoczenia/ ktore z słowem Bożym natura ma człowiecza/ ale tylko sáma Nature człowiecza w myśli swoiey maiąc/ Táż** HYPERDVLIA **Przeczystey Pannie/ y Krzyżowi S: samemu oprocz Chrystusa należy.**

ZYD.

Słychiwáłem ia od wászych Theologow niektorych, że Krzyżowi Chrystusowemu należy cześć nazwána: LATRIA, gdyż tá cześć nieták do Krzyżá, iako do Chrystusa się sciąga na Krzyżu przybitego, ktory iest Bogiem, czemuż ty mowisz? że Krzyżowi należy HYPERDVLIA?

CHRZESCIANIN,

Joan: Altenstang, in Lexicon Theologico de adoratiõ: Crucis Christi fol; 27.

Odpowiáda tobie nate słowa Lexicon Theologicum, per Alphabetum **napisány/ mowiąc:** Gdy Krzyżowi się kłaniámy, nie Prágniemy podobáć się Krzyżowi, ale na Krzyżu Przybitemu, przeto według te°: Krzyżowi należy pokłon LATRIÆ, Drugim sposobem mowic możemy o samym Drzewie Krzyżowym, ná ktorym Zbawienie násze Chrystus wisiáł, nie iáko obraz, ale iáko tákie Drzewo, Członkámi Chrystusowemi na niem zawieszonemi Poświęcone, y tak mowi: że nie należy mu pokłon LATRIA, ale HYPERDVLIA, bo nie należy do Persony Słowa, iáko część ie°, ale iest rzecz niektora iego, na ktorey Zbawienie działał, posrzod ziemię, Ten że Lexicon Theologicum dysz-

dyszkuruiąc **y kontrowertuiąc o Pokłonie**, ktory należy Krzyżowi Swiętemu, ták mowi: Krzyżowi Chrystusowemu, na ktorym cierpiał Chrystus, nie należy Pokłon LATRIÆ, dáley mowi: Gdyż iest sáme stworzenie y Drzewo, bo iesli Krzyżowi należáła by LATRIA, Poszłoby zátym, że Błogosławioney Pannie bárziey by ten pokłon należał, ktora większy wzgląd ma do Syna swego, ktory iest Chrystus Bog y człowiek, niżeli Krzyż ma, dáley támże Lexicon Theologicum mowi: iesli by táki wzgląd był przyczyną takiego pokłonu oddawániá Krzyżowi, iáko znaku do rzeczy Przenaznaczoney, poszło by zátym, ze przymioty w Sákramencie na Ołtárzu, mieli byśmy tákim pokłonem czcić, bo te przymioty są Prawdziwie znákiem Ciáła Chrystusowego z Boztwem z iednoczonego, y Podnimi iest przytomny, iáko na Niebie, iáką przytomnośćią w Obrazie Krzyża się nie znayduie, ale iáśna rzecz iest, że żáden pokłon przymiotom nienależy, gdyż są samym stworzeniem, ale Samemu Bogu pod Osobámi znayduiącemu się kłaniámy, tedy Krzyżowi nienależy pokłon LATRIA, lubo Krzyż Chrystusa repræsentuie.

ZYD

Pokazáłeśmi zacnych Theologow, ktorzy nawczáią, że człowieczey naturze Chrystusowey samey, oprocz Słowa Bożego HYPERDVLIA należy, co też Lexicon Theologicum mowi o tym? Powiedź mi.

CHRZESCIANIN.

Lexicõ theol de adoration

Ták mowi: Dwie są Realiter & essentialiter: rzeczywiście y iestestwenno, rożne natury

Debit: Christ fol: 25.

Bozka y Człowiecza, ta doczesna, ta wieczna, ta stworzenie. a ta tworząca istność. Daley mowi: Człowieczey tedy náturze w sobie sámey należy pokłó DVLIA nay większa, ktora HYPERDVLIA się nazywa. Tenże Lexicó támże wyżey mowi: pokłó (Człowieczey naturze) należy DVLIA większa, ktora Hyperdulia się nazywa. bo samemu Bogu Látria należy, ále natura człowiecza nie iest Bogiem. &c: Tenże Lexicon Theologicum na inszym mieyscu mowi: (HYPERDVLIA est honor quidam valde mágno, qui exhibetur creaturæ rationali, excellenti, propter maiorē affinitátē & coniunctionē ad Deū, sicut Humanitati Christi. & Beatæ virgini. to iest HYPERDVLIA iest Cześć niektora barzo wielka, ktora bywa vczyniona stworzeniu rozumnemu zacnemu, dla większey blizkości y złączenia z Bogię, iáko człowieczeństwu Chrystusowemu, y Przeblogosłáwioney Pánnie.)

Lexicō theol fol: 387.

Alexander de Ales: 3. pars Theol: Quæst: 1.

ZYD.

Ieśliby Chrystusowey náturze człowieczey należał pokłon HYPERDVLIA nazwány, gdy sámą nature iego człowieczą oprocz ziednoczenia z Słowem v ważámy, tedy by natura Chrystusowa człowiecza nie mogła się iuż człowiekiem nazwać, ponieważ by iuż rozumem nászym oddzielona była od Persony Bozkiey, dla ktorey człowiecza natura w Chrystusie człowiekiem się nazywá, álbo też ieśli by Chrystus człowiekiē się mogł názwać, oprocz Persony Bozkiey, tedy by miał Personalitátem humanam, osobistość człowiecza, y tákby w Chrystusie dwie Persony Bozka y człowieczа byli, co

się

się Wierze wászey prawosławno Katholickiey przeciwi, gdyż to iest hærezya Nestoryánska, od Cerkwie Chrześciánskiey wyklęta, záczym Chrystusowi, iáko człowiekowi samemu HYPERDVLIA nie należy.

CHRZESCIANIN.

Nie ma Chrystus persony człowieczey, tylko iedna ma w sobie Personę Bozka, iednak może się natura iego człowieczа oprocz ziednoczenia z Persona Bozka názwać Człowiekiem, dla tego, że ma singularitátem propriam, szczególność własną, præter singularitatem Personæ, oprocz szczegulności Osoby: **y może się ta natura człowieczа w Chrystusie mowić, nie tylko** in abstracto w rozdzielenu, hæc Humanitas, te człowieczeństwo, **ále też może się mowic** in concreto, w spoienu, hic homo, ten człowiek. **może się mowić**: Homo existens. non subsistens, człowiek bytność maiący, ále nie osobisty. **słuchay otym nauki zachodniego Theologa** Korneliusza á lápide, **ktory tłumaczac pierwszy Rozdział w liście Apstoła Páwła do Rzymiánow napisanym, tak mowi:** Homo Christus; qui factus est ex semine Dáuid &c: Człowiek Chrystus; ktory stálsię z nasienia Dawidowe, álbo ktoremu dána iest istność y bytność człowieczey natury, przenaznaczony iest nato, żeby przyosobił się osobą Syna Bożego. **támże niżey napisáno**: vt hic homo assumeretur à Filio Dei iliiq; Hypostatice vniretur, żeby ten człowiek wzięty był od Syna Bożego, y znim osobiście był ziednoczony. **támże dáley napisáno**: Refert hunc hominem Christum, qui assuptus

Cornel à lap in 1. ad Rō:

est

est á persona verbi, estque filius Dei hic enim homo non fuit ab æterno Filius Dei, to iest, odnosi te° człowieka Chrystusa, ktory wzięty iest od Persony Słowa, y iest Synem Bożym. bo ten człowiek nie był Przedwieki Synem Bożym. **Támże dáley napisáno:** Relátiuum qui refert naturam humánam Christi in concreto, id est hunc hominem non subsistentem, sed existentem ex semine Dáuid. &c: Odnoszenie ktory odnosi naturę człowieczą Chrystusową in concreto, w spoieniu, to iest, tego człowieka nie osobistego, ale bytność maiącego, znasieniá Dawidowego, albowiem, lubo tenże máteryálnie Osobisię Persona Syna Bożego, iáko przeszło, iednak w Nowey tey propositiey, myśl; ztąd mniemay, od tey osobistości y Persony Słowa odcina, y tylko in Subiecto w Podstáwce Ten człowiek, człowieká bytność máiącego a nie osobistego albo Przyosobionego rozumie, **Czytay ießcze Punkt 4: w Rozmowie Márka Korony Theologa z Rábinem, znaydzieß tám słowa takowe:** Iáko Natura od osoby rozna iest, ták też aliam habet singularitátem, inszą ma szczegulność, á singulárítate Personæ, od szczegulności Osoby: Czytáy Lexicon Theologicum de Adoratione Christi, znáydzieß tám, że możemy mowić: Deus assumpsit hominem siue naturam humánam, Bog wziął człowieka álbo Naturę Człowieczą. **Zácżym Chrystusowi iako Człowiekowi samemu należy** HYPERDVLIA, **gdy iego Naturę Człowieczą sámą, oprocż Persony Bożkiey uważámy.**

Marko korona Theol: w punkcie 4 Rozmowy z Rabinem.

Lexicō theologicum de Christi adoratione fol: 25.

DWVNASTE PROROCTWO

Jest otym, że miał Messiáß vchodzić do Egyptu, y tám od Oblicża iego mieli bałwány vpáść y pokruszyć sie, bo Prorok Jsáiaß napisał: Oto Pán wsiędzie na obłok lekki y wnidzie do Ægyptu, y poruszą się bałwány Ægypskie od oblicżá iego, *Isaiæ: 19.*

Záczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy, bo on podczás Narodzenia swego; vchodził przed Herodem do Egyptu, gdy Aniol wesnie pokazał sie Jozephowi mowiąc: Wstáń á wezmi Dziecie y Mátkę iego, á vciekay do Ægyptu, bądź tám ażći powiem. albowiem będzie Herod szukáć Dziecięcia, aby ie zátrácił. Ktory wstáwszy wziął Dziećie y Mátkę iego w nocy y vszedł do Ægyptu, y był tám áż do smierći Herodowey. *Matth: 2.*

Tu Obłokiē Lekkim nazywáśie Przeczysta Pánna Mátka Chrystusowa, ktora Chrystusa na Reku swych niosła do Ægyptu, bo Ona żadnego grzechu; nietylko vczynkowego; ale y pierworodnego niemiáła, ktory grzech bárzo iest ciężki, y nádok człowieka do piekła náchyla, według Psalmisty mowiącego: NiePrawości moie przewyszyły głowę moią, á iako brzemie ciężkie obciężáły námnie. *Psal: 37.*

Gdy też Chrystus był przyniesiony do Ægyptu, náten czás bałwany Ægypskie padáli na ziemie y kruszyli sie, y diábli ktorzy w bałwánach mieszkáli y ludziey mową swą zwodzili; precz z bałwánow vciekáli. *Bar: An: 1.*

ZYD.

MOwiłeś, że Obłokiē Lekkī się nazywa MARIA Mátka Chrystusowa, ktora żadne° nie miáła grzechu ciężkiego, nietylko Vczynkowego ale y Pierworodnego, ta mowa twoia daleko iest od práwdy, bo każdy człowiek w grzechu Pierworodnym się zaczyna y rodzi, według Proroka Dawida mowiącego: Otobowiē w niepráwościach iestē poczęty, a w grzechach poczęła mię Mátka moia, Záczym y Mária Mátka Chrystusowa niemoże bydź od grzechu pierworodne° wolna, a záty nie może się Lekkim Obłokiem názwáć.

Psal: 50.

CHRZESCIANIN

PRáwda iest, że każdy człowiek w grzechu pierworodnym się zaczyna y rodźi, według tych słow Dawidowych, iednak Nayświętßa Pánna bez grzechu pierworodnego się zaczęła y urodźiła, przez osobliwy Przywiley Bożki, y przez osobliwą łáskę Bożą; bo Nayświętßą Pánnę iáko mießkánie swoie poświęcił Chrystus Bog, ießcze przed narodzeniem y przed Zaczęciem Jey; według Psalmisty mowiącego: Poświęcił Bog Przybytek swoy Náywyższy. Dlátē° mowi do Niey Duch S: In Canticis canticorum: Wszystká Piękna iesteś Przyiaciołko moia, y zmázy niemasz w tobie,

Psal: 45.

Cantic: 4.

TRZYNASTE PROROCTWO

Genes: 35. Jest otȳ, że dla Messiáßa mieli bydź w Bethlehem Dzieci

Dzieci pozabijáne, ktory Bethlehem przez Rachel się znáczy, że tám Rachel była pogrzebiona, bo Prorok Jeremiaß napisał: Głos na wysokości słyszan iest: [w Hebreyskim texcie napisáno. Głos w Rámie Słychán iest] nárzekania płáczu y żałości, Rachel płaczącey Synow swoich, a niechcącey przyiąć Pocieszenia nád niemi, że ich nie masz, Záczym Chrystus iest Messiaß Prawdziwy, ponieważ dla Chrystusa Herod pozabijał wszystkie Dzieci pogranicach Bethlehemskich.

Ierem: 31.

ZYD.

RAmá daleko było miásto zbudowáne od Bethlehem, w pokoleniu Beniaminowym, blizko Gabáonu, iáko napisáno w Xięgach Iosue, cap: 18, y w Xięgach Sędziow, cap: 19, Záczym trzebá było mowić: Głos słyszán iest w Bethlehem nie w Rámie, ponieważ w Bethlehem nie w Rámie dzieci dla Chrystusá są pozabijáne,

Iosue: 18.

Iudicum 19.

CHRZESCIANIN

NIetylko w Bethlehē, ale y naiblyższych mieyscach bliskich wkoło żołnierze pozabijáli Dzieciey, Chrystusa nowonarodzonego szukáiąc; żeby go zabili, Záczym Prorok otnaymnie, iż obiedwie pokolenia Juda y Beniámin płakáli dla Dzieciey od Heroda pobitych, Pokolenie Juda znaczy się przez Bethlehem, Pokolenie Beniamin znaczy się przez Rámá, bo ták wielki był płácz w Bethlehem, żego słyßeć było w Rámie, y tám dla Dzieci sąsiádow swych y Krewnych płakali, bo Rámá była na granicy Pokolenia Judy y Beniámin, co zrozumieć możeß z Xięgi Sędziow od ciebie przypomnioney.

CZTERNASTE PROROCTWO

Jest otym, że miał Messiáß w Kapharnaum, blizko morza w Granicach Zabulon y Nephthálim mießkać, y tám iáko Swiátłość miáł Nauka y Cudámi swemi; ciemności niedowiárstwa rospроßyć/ bo Prorok Jzáiaß mowi: Vlżenie się stáło ziemi Zabulon, y ziemi Nephthálim, á ná ostatek obciążona iest droga morska, za Iordánem w Galileiey Pogáńskiey, Lud ktory chodzi w ciemnośći; vyzrzał Swiátłość wielką, mieszkaiącym w krainie cienia smierci; Swiátłość im weszła. **Zaczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy/ bo się nanim te Proroctwo wypełniło/ według Ewangelisty Matheußa/** cáp: 4, **o Chrystusie mowiącego:** Przyszedł y mieszkał w Kapharnáum nad morzém, na granicach Zabulon y Nephthálim, &c:

Isaiæ: 9.

Math: 4.

PIĘTNASTE PROROCTWO

Jest otym, że Messiáß ludziey nie vczonych miał vczniámi y Apostołámi swemi vczynić, y przez nich Cuda na swiećie czynić, bo przez Proroka Jzaiáßa Messiáß mowi: Oto ia y dzieći moie (Apostołowie) ktore mi dał Pán, na známie y na cud w Izraelu, od Pána Zastępow, ktory mieszka na Gorze Sion. **Zaczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy, ponieważ on ludziey nie vczonych Rybakow, vczynił Vczniámi y post-**

Isaiæ: 8.

y Apostołámi swemi, mowiąc do nich: Podzcie zámną, a vczynię was, że się staniecie Rybitwámi Ludziey.

Math: 4.

SZESNASTE PROROCTWO

Jest otym, że Messiáßa Prącursor **miał Ludziom oznaymować, y Droge mu do ludziey gotować, bo Messiáß przez Proroka Malachiáßa mowi:** Oto ia posyłam Anioła mego, a nagotuycie Drogę przed Obliczem moim. **Zaczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy, ponieważ go S: Ján Krzćiciel y** Prącursor **oznaymował Ludzió/ y do ludziey Drogę mu gotował.**

Malach: 3.

SIEDMNASTE PROROCTWO

Jest otym, że miał nám dáć Messiáß wodę Krztu Swietego: dla omycia grzechow náßych, bo mowi Chrystus Bog náß przez Proroka Jezechiela: Wyleię nawas wodę czystą, y będziecie oczyszczeni od wszech nieczystośćiey wászych, y od wszech bałwánow waszych oczyszczę wás.

Jezechiel: 36

ZYD

TV wodą Bog nazywa deszcz, ktory miał dáć żydom nászym, dla pokropienia ziemi y nasienia posianego, żeby ziemia była żyzna, y zboża nám wielki dostátek rodziła. czemuż ty Bozkie Słowa te do Krztu Chrystusowego niepotrzebnie naciągasz?

CHRZESCIANIN.

NIe omywa deszcz grzechow ludzkich / Záczym tu nie o dżczu / ale o Wodzie Krztu Bog mowi / ponieważ Woda Krztu omywa wszytkich ludzicy od grzechu pierworodnego / dlatego mowił Chrystus:
Ioan: 3. Ieśli się kto nie od rodźi z Wody y Ducha S: nie może wnisć do Krolestwa Niebieskiego.

ZYD,

CZy to iest rzecz Podobna? żeby woda widoma; ktora zwierzchu ciáło widome omywa; mogła wewnątrz omyć od grzechu Pierworoonego dusze człowiecza niewidoma? ktorey się nie dotyka. Záczym nie słusznie wy Chrześćiánie táką moc Wodzie przypisuiecie.

CHRZESCIANIN,

Woda Krztu S: iest znák widomy / łáski Bożey niewidomey / ktora człowiekowi dawána bywa / y niewidoma iego Dusze od grzechow omywa y oczyszczá / y oney się dotyka. zaczym nie wodzie widomey; ále łásce Bożey nie widomey człowiekowi przez wodę widomą dáney; my omywánia od grzechow Duszy niewidomey moc przypisuiemy. *To napisano w dysputac. S: Grzegorz Archiepisk Homeritsk: z Herbán: rabi żydowskim.* do tego czytay dysputácya Swietego Grzegorza Archiepiskopa Homerytskiego. znáydziesz tam / że gdy Herbánus Rabin żydowski od Swietego Grzegorza Pismem S: był zwyciężony / mowił do S° Grzegorza: ieśli Chrystus twoy na Niebie iest, modlmu się, że by do mnie przyszedł, y żebym go obáczył, y na ten czás vwierzę wnie°ły o krzczęsie.

gdy

gdy to Herbánus mowił / wszyscy żydzi zawołáli: pokáż nam Chrystusa twego, tedy vwierzymy, odpowiedział im S: Grzegorz: ieśli pokáże wám Chrystusa, tedy álbo musicie wniego vwierzyć, álbo miecz was pożrze, á ieśli niepokáże, idzcie gdzie chcecie według woli swoiey. podobáłasie ta mowa Herbanowi y wszytkim żydom wászym. tedy S: Grzegorz pádszy na kolána; modlilsie Chrystusowi / żeby z Nieba ráczył zstąpić / y żydom sie pokázać y ich Wiárą ćwiecić. poskonczeniu tey Modlitwy; ziemia sie zatrzesła / y grzmot wielki stáłsie / y drzwi Niebieskie sie otworzyły / y Obłok świátły z Nieba na ziemie zstępował: posrzod Obłoku widzieli wszyscy Chrystusa Zbawiciela postępuiącego / y Wielką Swiatłoscią błyskaiącego / ktory stał na obłoku przeciw Archiepiskopa / y mowił: dla modlitwy Episkopowey vlecza was na Krzyżu przybity od oycow wászych, potym obłok Chrystusa zakrył / na ten czás wszyscy żydzi sie zlękli / y twárze vpádli na ziemie y poslepli tak / że ieden drugiego niewidział / ale gdy sie ekrzcili / oczy sie ich otworzyły. y tyż sie ekrzci żydzie / to duszne oczy twoie się otworzą / ktore grzechem pierworodnym y grzechámi inszemi vczynkowemi są zaslepione / Jeszcze czytay Baroniusza rok 408 / opisuiące° / znáydziesz tam / że w Caregrodzie ieden żyd powietrzem zarażony długo leżał / potym się vdał do Chrystusa máiąc táką wiárę / że skoro się okrzci / zdrowy będzie / á gdy na łożku do woby go przyniesiono / skoro się okrzcił zaraz zdrowym został / y tyż się okrzci żydzie / to zdrowy na duszy swey zostánieß / będzieß wolny od grzechu pierworodnego y od grzechow inszych /

Barrō Ann 408.

ktore

Baro: Ann: 4019.

ktore się choroba duszna nazywáia y dusze twoia trápia / ále wy żydzi niezbożni z Krztu Swiete° się naśmiewácie / niewiedzac iego mocy: Duszā y ciałom ludskim pożyteczney / dla tegoście godni karánia wielkiego. bo pisze Baroniusz / że w Konstantinopolu ieden żyd często się krzczac / y Chrześcián oszukiwaiac: wiele pieniędzey zebrał / á gdy ostátni raz do KrztuSwietego był przypuszczony / woda podwa kroć zniknęła / w ktorey się miał krzcić / czym Pán Beg iego ßalbierstwo y ßyderstwo obiawił. Jeßcze

Cæsar: lib: 2 Dialog° suor cap: 28. ad Apollo:

Cæsarius Lib 2, Dialogorū suorū do Apolloniusza mowi: że we wśi nazwáney Linze / iedna żydowka pánná ekrzściła się y Elisábeth iest nazwana / ktora przy iey mátce żydowka spotkała y mowiła: corko moia wroćsie do żydowstwa / odpowiedziała ona: nie mogę / bom iest Chrześciánka / tedy mátka mowiła: trzy rázy do gory cie wyciągne przez dziurę wschodu / y tám zostánie moc Krztu twego / postáwßy to Pánna przeklináła mátkę swą / y plunawßy nánią vciekła od niey.

OSMNASTE PROROCTWO

Jest o tym że Messiaß miał bydz Krolem cichym y sprawiedliwym / miał do Jeruzálem stolecznego miásta żydowskiego z cichością Przyiáchać na Krolestwo / nie z pompą swiecką / nie zbebnámi / nie z trabámi nie z strzelbą głośną / nie z woyskámi wybroionemi. miał przyiáchać nie końmi animußowatemi / nie wozámi złotem y srebrem y drogą materią przyozdobionemi / ále miał przyiáchać do

Jerusálem na Osleciu / bo Prorok Zacháriaß: cap 9 napisał: Ráduy się wielce Corko Sion, wykrzykay Corko Ieruśalem, oto Krol twoy przydzie tobie sprawiedliwy y Zbawiciel on vbogi, á vsiadaiacy na Oslicę y na Zrzebie syna Oslice, ále Chrystus wieżdżał w Jerusálē na Oslęciu / ktore° spotykáli wáßy żydzi / y Krolē żydowskim nazywáli / mowiac: Hosánna Błogosławiony ktory przyszedł w Imie Pánskie Krol Izraelski, záczym Chrystus iest Messiaß Prawdziwy / ponieważ się na nim te Proroctwo spełniło.

Zach: 9.

Ioan: 12.

ZYD

Niez cichością Messiász do Ieruśalem ma przyść na krolestwo, ale ma przyść z woyskámi, w zbroi, z orężem, ktore oręże spomina Prorok Dáwid, do Messiásza mowiąc: Przypasz miecz twoy nabiodra twoie namocnieyszy, z slicznością twoią naciągni, Fortunnie postępuy y Kroluy: dla prawdy y cichości y sprawiedliwości, y po prowádzi cię dziwnie práwica twoia, strzały twoie ostre, narody podcie vpadna, w serca nieprzyiácioł krolewskich, Záczym Chrystus wász nie może się Messiászem názwáć, ponieważ on orężem nieprzyszedł na swiát, z mieczem y strzałámi, y nie woiował z nieprzyiaciołámi swemi, y nie zwyciężył ich, dlate° nászy żydzi inszego czekáia Messiásza, ktory z tákim orężem z mieczem y z Strzałámi przydzie, y woynę będzie z nieprzyiacielámi swemi y naszemi toczyć, y ich porázi.

Psal: 44.

CHRZESCIANIN.

Máß wiedzieć / że tu mieczem y strzałámi Słowa Bozkie się názywáią / z ktoremi Chrystus przyßedł

na swiát / y z poganámi bákwochwalcámi duchowna woyne toczył / nauczáiąc ich wiáry dobrey y vczynkow dobrych / y poráził serca ich y zwyciężył / że oni pogánie bákwochwálcy porzuciwßy y podeptáwßy bakwány swoie / bogi fałßywe; nawrocili sie do Chrystusa Boga Prawdziwego / y wniego vwierzyli. Jeßcze Chrystus woyne toczył Duchowna / z potężnemi nieprzyiaciołámi dußnemi / z swiátem / z diábłem / z grzechem / y z smiercia / y zwyciężył ich Orężem Duchownym / Pokorą / Cichością / Cierpliwością / y Miłością / ktore Oręże Apostoł Páwek spomina / mowiąc: Chodząc w ciele nie według ciáła walczymy, bo oręże rycerstwa nasze° nieiest cielesne, ále Bogiem mocne na zburzenie mieysc obronnych. Jeßcze Chrystus woyne toczył z diábłe / y zwyciężył go Orężem duchownym Krzyżem S: ktory rogámi Prorok Hábákuk nazywa y naucza / że tám zakryta iest moc Bożka Chrystusowa / mowiąc: Rogi w ręku iego, tam iest zákryta moc iego. Záczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy / ponieważ przyßedł na swiat z Orężem duchownym / y woyne toczył z nieprzyiacielámi roznemi / widomemi y niewidomemi / y zwyciężył ich / niebędzie záś Messiáß woyny toczyć z nieprzyiacielámi swemi y ludzkiemi; orężem pospolitym materyálnym / bo przez Proroka Ozeaßa Bog mowi: Nád Domem luda zmiłuię ſię, y zbáwię ich w Pánu Bogu ich. [to iest: przez Messiáßa Boga ciáłem człowieczym przyodziane° / y na Krzyżu przybitego /] á nie zbáwię ich przez łuk, y przez miecż, y przez woynę, y przez konie, y przez iezdce, Toż y przez Proroka Zachariáßa Bog o Messiáßu oznáymuiąc mowi: Wytracę Poczwo-

2. Cor: 10.

Habac: 3.

Ozee: 1.

Zach: 9.

czworne z Ephraim, y konia z Ieruſálem, a połámány będzie łuk woienny, y będzie mowił pokoy národom, a władza iego od morza aż do morza, y od rzek áż do granic ziemie. Toż y Prorok Isaiaß ießcze iaśniey o Messiáßu cichym y spokoynym oznaymuie / mowiąc: Niebędzie wołał, ani będzie miał w zględu na osoby, ani będzie słyszan głos ie° na vlicy. Otoż tak wiele máß Prorokow / ktorzy cie naucżáią / że Chrystus iest Messiáß Prawdziwy / ponieważ na Chrystuſie wypełniły ſię ich Proroctwa o Messiáßu napiſáne.

Isaiæ: 42.

ZYD

OProcz oręża duchownego, oprocż mieczá y ſtrzał Duchownych opiſánych od Dawida; ieſzcze Prorocy Zachariaſz y Iezechiel inſze oręże poſpolite spominaią, z ktorym Meſſiaſz ma przyść, y wedle Ieruſálem na gorze Oliwney ſtáć obozem, y tám woiowáć z Gogiem y Mágogiem, y z inſzemi nieprzyiácielámi náſzemi, y Porázić wſzyſtkie te woyſka nieprzyiácielſkie wielkie ták, że náſzy żydzi wolnemi iuż zoſtáwſzy, będą ſiedm lát kopiámi, y ſtrzałámi, y tarczámi, y inſzym orężem w piecu pálić, y niebędą w dąbrowę na ten czás Po drwa ieździć. Tak mowi Prorok Zácharias: Wynidzie Pan á będzie wálczył na one narody, iáko wálczył w dzień woyny, y ſtáną nogi iego w on dzień na Gorze Oliwney, ktora ieſt przeciw Ieruſálé, &c: Toż v Proroka Iezechiela mowí Bog, do Goga y Magoga: przywiodę cię na Gory Izráelſkie, y wytracę łuk twoy z lewey ręki twoiey, y ſtrzáły twoie z prawey ręki twey wyrzucę, na Gorach Izraelſkich

Zacha: 14.

Iezech: 39.

vpádnieſz ty &c: Dáley támże Bog mowi: y Będą wychodzić obywatele z miáſt Izraelſkich, y pálić będą, y spála oręża, Tárcz y drzewcá, Łuk y strzały, y kiie ręczne, y włocznie, będą ie pálić ogniem Siedm lát, á niebędą nośić drew z Pola, ani rąbać z Lásow, bo oręża pálić będą ogniem, a złupią te ktorym byli łupem &c, ale Chryſtus wáſz tego niczego nie vczynił, Zaczym on nieieſt Meſſiáſz Obiecány.

CHRZESCIANIN,

Dwoiáki przychod Meſſiáſſa Prawdziwego piſmo S: spomina, bo pierwſzy raz przyſzedł Meſſiaſz z cichości, y z cierpliwości, y Cierpliwoſcią swoią zwyciężył nieprzyiaciołow duſznych, y z tey niewoley nieprzyiacielſkiey narod ludzki wyzwolił.

Drugi raz meſſiaſz przydzie świát sądzić z wielmożnoſcią y z Sławą wielką, ten tedy drugi Przychod Meſſiáſſa, tu Prorocy Jezechiel y Zachariaſz spomináia, bo na ten czas gega (antychryſta:) y magog (woyſko Antychryſtowe:) Meſſiaſz y nieprzyiacielſkie woyſka inſze niezliczone, wedle Jeruſálem na gorze oliwney, y na gorach inſzych porázi y zetrze tak, że wielkim mnoztwem łukow, y strzał, y kopły, y oręża ich inſzego mogli by żydzi wáſzy ſiedm lát, to ieſt: przez długi czás w piecu pálić y ogień czynić, niewożąc drew z puſzczy, iednák to w sámey rzeczy nie będzie, bo na ten czas iuż koniec świáta przydzie. Należy też tobie y to wiedzieć, że Chryſtus naſz Meſſiaſz Prawdziwy, nie w poſpolita przyodzieieſie zbroie, y nie poſpolitym w dzień oſtátni; ale inſzym orężem porázi Antychryſta y wſzyſt.

wſzyſtkich nieprzyiácioł swoich y naſzych, ktora zbroią y oręże Salomon mowiąc o ſtraſznym sądzie spomina mowiąc: Wezmię zá wſzelkie vzbroienie zapalczywość ie, y przyzbroi ſtworzenie napomſtę nieprzyiácioł, oblecze miáſto Pancerza spráwiedliwość, á miaſto przylbicę wezmie sąd pewny, wezmię Tárczę niezwyciężoną práwość, ázaoſtrzy srogi gniew miáſto włoczni, y będzie znim wálczył okrąg świáta przeciw ſzalonym. Poleca proſto strzały błyſkáwic, á iáko od dobrze naciągnionego łuku, z obłoku wypuſzczone będą, y do mieyſca pewnego vgodzą, á od opoczyſtego gniewu grády wielkie wypuſzczone będą, oburzyſię nánie woda morſka, y rzeki gwáłtowne zbiegać ſię będą, przeciwko im ſtanie wiatr nocny, y iáko wicher rozwieie ie. &c: *Sap: 5.*

ZYD

Te Proroctwo przymuſza nas mieć rozmowę O ANTYCHRYSCIE, KTOREGO CHRYSTVS WASZ MESSIASZ MA PORAZIC, Y KTORE° ZYDZI NASZY ZA MESSIASZA MAIĄ PRZYIAC: według powieści wáſzych Chrześcianow, boru Salomó mowi: że orężem y wzbroią Meſſiáſz obleczony; Antychryſta y nieprzyiácioł inſzych przed skonczeniem świáta porázi. Apoſtoł zaś waſz Páweł naucza, że Duchem vſt swoich, Antychryſta waſz Meſſiáſz w dzień oſtátni porázi, ponieważ napiſał: Ktore° Pan IEZVS zabiie Duchē Vſt swoich, y ſkázi go oświeceniem Przyścia swego, záczym ia niewierzę temu, żeby Antychryſt miał przyść, ponieważ Apoſtoł Páweł ż Sálomonēſię niezgádzaią *2. Theſ: 2.*

gdy Salomon mowi, że orężem: Apostoł zaś Páwel mowi: żeDuchemVst swoich ma Antychrysta Mesiász porázić.

CHRZESCIANIN

Apostoł Páwel nie przeciwiśle Salomonowi/ bo Messiaß naß Chrystus Duchem Vst swoich/ to iest Słowem álbo roskazániem swoim/ według nauki Pawłowey/ y orężem/ według nauki Salomonowey zabije antychrysta/ roskazáwßy piorunowi/ żeby go zábił/ álbo roskázáwßy ziemi/ żeby sie pod nim rozstąpiła y iego żywego pożárła/ y Przyśćiem swym wielmożnym y przesławnym; Chryßus Bog naß zgládzi pompę y chwałę Antychryßową.

ZYD

WIdział wász S: Ián Theolog w Obiawieniu Zwierza, to iest Antychrysta y Proroka iego fałszywego, że byli żywi obádwa w piekielny ogień wrzuceni, gdy mowi: Poymána iest bestia y
Apoc: 19. z nią fałszywy Prorok, ktory czynił cuda przednią, ktoremi zwiodł te, ktorzy przyięli cechę beśtiey, y ktorzy się kłaniáli obrazowi iey, ci dwa wrzuceni są żywi wlezioro ognia goraiącego siárką. Czemuż wász Apostoł Páwel mowi? że Antychrysta Pán IEZVS żabije Duchem vst swoich? ieśli żywi Antychryst y prorok iego fałszywy, wrżuceni będą w ogień piekielny, to iuż niebędzieAntychrysta od Chrystusa zabity, y niebędzie vmierać, bo vmárłym y żywym bydź są rzeczy przeciwne.

CHRZESCIANIN.

NAuka S: Apostoła Jána Theologa/ nie przeciwi się nauce Apostoła Páwła/ bo według pospolitego dekretu Bożkiego na ludźiey wydanego; musi vmrzeć antychryst y fałßywy prorok iego/ ale vmárßy záraz ożyie/ y łuż w piekielny ogień żywi wrzuceni beda/ ták máß te pismo przeciwne zgádzać.

ZYD

WIdział Apostoł wász Ián w obiawieniu Anioła zstępuiącego z Nieba, ktory miał w ręce łáncuch wielki, y związał tym łancuchem smoka, y *Apoc: 20.* zámknął go w przepáśći, na tysiąc lat, żeby ludziey nie zwodził, á gdy się wypełni tysiąc lát, rozwiązány będzie smok y wynidzie z ciemnicy swey, y pobudzi na woynę Goga y Magoga, przeciw Cerkwi S: ktora się nazywa Obozem Swiętych, y miastem vkochánym Bozkim, ták słowa te wy Chrześcianie tłumaczyćie, że Chrystus gdy vmarł na Krzyżu, za grzechy ludzkie, náten czás Anioł zstąpił z Nieba, y związał łancuchem wielkim, władzą Bozką, smoka iadowitego Lucypera piekielnego, y zámknął go w przepáśći piekielney, na tysiąc lát, żeby niewychodził y ludziey nie zwodził, a Po tysiącu lát rozwiązány będzie Lucyper, y wynidzie na swiát z ciemnicy piekielney, y Pobudzi na woynę przeciw Chrześćián wiernych Goga: toiest [Anrychrysta] y Magoga: (toiest woysko iego) temu Piśmu przeciwisię Daniel Prorok mowiący: Będą wydani w ręce iego áż do czásu, y czásow, y *Dan: 7.* do Połowicy czásu. Ktore słowa nauczaią, że Antychryst połczwarta roku ma panować, bo czás znáczy ieden rok, czásy dwa roki, Połowica czásu poł roku, zczego się stáie połczwárta roku. Według nauki záś Apostoła Iána, iuż Antychryst

sześć-

sześćset y czterdzieśćie lát na swiecie panuie, ponieważ iuż poSmierci Chrystusowey, tysiąc lát minęło, y po tysiącu lát rozwiązány iest smok iadowity Lucyper, y z piekielney przepáśći wypuszczony, y pobudził na woynę Goga Antychrysta, y Magoga woysko iego, Przeciw Cerkwi chrześciánskiey, a Potysiącu lát, iuż to sześćset y czterdzieście, y więcey lát nastąpiło, Záczym albo Antychryst nie przydzie, albo Apostoła Iána z Prorokiem Danielem niezgadzaiącego się trzeba Poiednać.

CHRZESCIANIN

NIeprzeciwisię Ján Apostoł Prorokowi Danielowi, bo tu nierozumiey żydzie, żeby po Tysiacu lát záraz antychryst się vrodził, y ná swiát przyßedł, ktory Gogiem, y woysko iego Magogiem się nazywa, y ießcze smok iádowity Lucyper nie rozwiązány iest, y z przepáśći piekielney nie wyßedł, bo tu pewna liczba figuratnie kładnie się za nie. pewną liczbę, tu przez tysiąc lát, znaczy się wßystek czás do Przyścia Antychrystowego, w ktorym czásie wiecey niźli tysiąc lát się znayduie, y przez ten czas związány będzie Lucyper w ciemnicy piekielney, á gdy przydzie na swiát Antychryst przed stráßnym Sádem, w ten czas rozwiązány będzie Lucyper y wynidzie na swiát z ciemnicy piekielney, y pobudzi na woyne przeciw Chrześćián wiernych, gogá, toiest Antychrysta, y magoga, toiest: woysko iego, Záczy nie sześćset y czterdzieści lát, ale połczwárta roku tylko Antychryst ma panować, á pozatraceniu iego stráßny Sąd nastąpi, bo widział Prorok Daniel Czterzech zwierząt, Pierwszy zwierz podobny

Dan: 7.

Lwic.

Lwicy, drugi zwierz podobny Niedzwiedzicy, Trzeci zwierz podobny Rysiowi, Czwárty zwierz straszniey szy od inszych, miał zęby żelázne, paznokcie miedziáne, y dziesięć Rogow na głowie, między temi rogámi, wyrosł máły rog, ktory miał oczy człowiecze y wielkie rzeczy mowił, y woynę toczył z swiętemi, potym przyszedł Sąd, w tym Proroctwie Danielowym, Lwica znáczy Krolestwo Assyryiskie, Niedzwiedzica znáczy Krolestwo Perskie, Rys znáczy Krolestwo Greckie, ostátni zás stráßny zwierz znáczy Krolestwo Rzymskie, ktore się ma na dziesięć Krolow rozdzielić, dlatego dziesięc rogow było na głowie tego zwierzą, potym nastánie Antychryst ktory się znáczy przez rog máły z oczyma człowieczyma, y z woiuie tych dziesiąciu Krolow, y będzie wielkie rzeczy mowił przeciw Boga, y Swiętych ludzi, ktorzy w Chrystusá wierzą, będzie zabijáć, potym nastąpi stráßny Sąd.

Lactantius: Lib: 1. cap: 16.

Irneus lib: 5.

ZYD.

NÁszy Rabinowie Chrystusa waszego małym rogiem nazywáią, bo wasz Chrystus małe miał początki, gdy był Synem Cieśielskim, y Apostołow zebrał Rybakow, y na Krzyżu miedzy Rozboynikámi vmarł. Do tego wielkie rzeczy mowił, gdy się Synem Bożym nazywáł. Do tego czasy y Zákon odmienił. Do tego Krolowáł przez czás y czásy y Połowicę czásu, ponieważ od Krztu ie° do Krzyża połczwárta roku się znayduie, záczym niestusznie wy Chrześciánie przez ten rog antychrysta rozumiecie.

CHRZESCIANIN,

Adam kontz. lib: 6. politicorum Cap: 24.

Adám Kontzen mądry Proffesor Akademiey Moguntinskiey Lib: 6. politicorum, Cap: 24. spomina wąßych żydow przeciw Chrystusa takie bluznierstwo / naktore odpowiádaią / mowiąc: że te Proroctwo Danielowe nie do Chrystusa należy / bo ten rog gdy był stárty / potym nie dáno Krolestwa ludowi Bożemu / to iest żydō wąßym / ále zburzone iest Krolestwo wąße y wßyscy żydzi poßli w nie. wola nieskończona. Do te° nie Chrześciánie służy Chrystusowi; ále pogánie Wespasiánus y Tytus nie przyiaciele Chrześciánscy Jerusálem y ziemie żydowską zburzyli. Jeßcze y ia tobie odpowiádam na te bluznierstwo wąße / mowiąc: że te Proroctwo Danielowe nie do Chrystusa należy / bo Chrystus wielkie miał Początki / gdy od Czystey Pánny przez operácyą Ducha Swiete° sie vrodził / y Aniołowie mu pod czás Narodzeniá iego służyli / śpiewáiąc: Chwáłá na wysokościach Bogu / &c: y Krolowie mu sie kłaniáli / y Podarunki oddáli / y Gwiázda mu służyła / ktora trzech Krolow álbo Medrzcow do Bethlehem przyprowadziła. Do tego Chrystus wielkie rzeczy mowił prawdziwe / nie przeciwne Bogu / gdy sie nazywał Synem Bożym / ponieważ on iest Synem Bożym Prawdziwym / ktory przed wieki od Oyca sie vrodził / y iedno y nie rozdzielne z Oycem ma Bostwo. Do tego Ceremoniálny y iudiciálny tylko Chrystus odmienił Zákon / ktory sie miał przez Przyscie Messiaßowe odmienić / według Proroctwa Jeremiaßowego / wyżey mowion ego / iednak moralnego Zákonu / ániczásow

Chrys

Chrystus nie odmienił / bo nie winßego / ále wtegoż Boga iednego káże nam wierzyć / y iemu sie modlić y kłániać / y Ofiáry przynośić / w ktorego Starozakonni Prorocy y Patriárchowie wierzyli / y ktoremu sie modlili y kłániali y ofiary przynosili. Do tego Chrystus nie połczwárta roku / ále tyßiąc ßeść set / y wiecey lát Panuie w Krolestwie swoim; w Cerkwi Chrześciánskiey y nawieki Panować będzie. Do tego potym rogu nastąpił strąßny Sąd / á po Przyściu Chrystusowym / iuż 1600. y wiecey lát iest / iednak strąßny Sąd ießcze nie przyßedł / záczym te słowa Danielowe nie do Chrystusa ále do antychrysta należą / ponieważ antychryst máłe początki mieć będzie / gdy od nierządney niewiásty sie vrodzi. Do tego wielkie rzeczy y mowić będzie fałßywe / Bogu przeciwne / gdy będąc sługa diabelskiey; będzie sie Messiaßem y Bogiem nazywać. Do tego odmieni Zákon y czásy / gdy roskáże ludziom żeby sie Prawdziwemu Bogu w Troycy iedynemu nie kłaniáli / ále żeby onego za Boga mieli / y Bozka cześć y pokłon mu oddawáli. Do tego antychryst połczwárta roku będzie panować / y po zatraceniu iego strąßny Sąd nastąpi.

ZYD,

APostoł wąsz Ián w powszechnym Liście swym mowi: Synaczkowie ostateczna godzina iest, a iákoście słyszeli, iż Antychryst idzie, terazci sie stáło Antychrystow wiele, tu ostátnia godzina sie rozumie, w ktorey miał przyść Antychryst, y iuż ta godzina minęła, o ktorey te Słowa Ián pisał, y iuż potey godzinie ostátniey. insze godziny

1. Ioan: 2.

nych od Chrystusa do antychrysta od wroca y od ciagna, fałszywa nauka swoia, y fałszywemi cudami swemi, y tyránstwem swoim, y naten czás gdy mnodzy ludzie od wiáry Prawosłáwney Katholickiey odstapia, pewny znák bedzie przyścia anty-
2. Thes: 2. chrystowego, bo Apostoł Páwel napisał: Nieprzyjdzieli wprzod odstánie, y niebędzie pierwiey obiáwion człowzek grzechu, syn zatracenia, ktory sie sprzeciwia.

ZYD.

APostoł wász Paweł do Thessalonikow mowi: Boć iuż sprawuie Taiemnicę nieprawości, gdzie Páwel twierdzi, że za iego czásow począł
tamże. iuż Antychrysł na swiecie się naydować, y nazywago: Taiemnicą nieprawości, Ták że Ián wász
1 Ioan: 4. Apostoł w Powszechnym Liśćie swoim mowi: wszelki duch ktory niewyznáwa IEZVSA Chrystusa, ktory przyszedł w Ciele, nieiest Boży y ten iest Antychrysł, o ktorymeście słyszeli, iż idzie y teraz iuż iest w swiecie, Tedy Antychrysł iuż dáwno przyszedł, ieszcze za czásu Apostołow Pawła y Iana, Ponieważ to Listy ich świádczą, czemuż ty nauczász? że przed skonczeniem swiáta Antychrysł ma przyść?

CHRZESCIANIN.

Tu bardzo ciężnie Autor wynta da

Maß wiedzieć, że począł antychrysł za czásow Apostolskich potaiemnie się znaydować, nie w swoiey osobie właśney, ale w swoich Prækursorach, bo iák Chrystus począł przychodzić od początku swiáta, w Patriárchach y Prorokach, ktorzy go v, przedzili y oznaymili, dla tego moż się mowić, że od pocza-

początku świáta poczęła się odprawować Taiemnica Pobożności. iednak w swey Osobie właśney Chrystus nie przyszedł, chiba gdy od Przebłogosławioney Maryey wziął ciáło. tak antychrysł zaraz po Chrystu sie na Niebo wzietym; począł przychodzić, w swoich Pæcursorach, y taiemnice sprawować nieprawości, to iest, w Heretykach, w Żydach, y w Tyránnach Cerkiew prześladuiących. iednak w właśney osobie ieszcze nie przyszedł, chiba przyydzie przed skonczeniem świáta.

Ab Gasno.

ZYD

Według powieści wászych Chrześciánow, tak wielka hárdość bedzie antychrystowa, że większym siebie będzie czynić nad Boga, y stolicę swą postáwi w Cerkwi Ierosalemskiey, na ten czás náprawioney y zbudowáney, y będzie się nazywać Bogiem y Krolem żydowskim, y na tey Stolicy siędzie, y w inszych Cerkwiach będzie na Thronie siedzieć, y roskáże wszystkim ludziom, żeby mu iáko Bogu Ofiáry przynosili, Cześć y Chwálę y pokłon oddawáli, według Apostoła Páwła mowiącego: Podnosi się nad wszystko, co zowią Bogiem, álbo co bywa chwalono, tak żeby też w Cerkwi Bożey siedział, vkazuiąc się: iakoby był Bogiem. Gdy ia czytam te słowa Apostolskie, rozumiem, że Chrześcianie wászy od Chrytusa nie odstąpią do Antychrysta, y iemu się niepokłonią, ponieważ Antychrysł będzie się Bogiem nazywać, y większym nad Boga się czynić, ktorą hárdość Antychrystową Chrześcianie wászy widząc, nie zechcą od Chrystusa od stąpić, y Antychrystowi się pokłonić, czemuż wy mowicie? że mnodzy ludzie

S: Ioż: chrys. S: Cirill Auguſt: in 2. Theſ: 2.

wierni

wierni od Chrystusa odstapią, y Antychrystowi się pokłonią, CHRZESCIANIN.

Genes: 49. **Iákob Patriárcha Starozakonny názwał Dána** syna swe° **wężem, mowiąc:** Niech będzie Dan wężę na drodze, zmiją na ścieżce, kasaiący kopyta końskie, áby spádł iezdziec iego názad: **Dla tego, bo z Danowego Pokolenia maśie vrodzić antychryst, ktory się wężem nazywa, według nauki** S: Hyppolita: S: Theodor: S: Ambr: S: Ireneusa & August: in Genes 49 **S° Hyppolita, S° Theodoreta, S° Ambrosiusza, S° Ireneusza, y Awgustina, przez konia tu znáczy się národ Chrześciáński, bo iak waż chitry kasa kopyto końskie, áby vpadł iezdziec, tak antychryst chitrością swoią, nauką fałszywą, y cudámi fałszywemi, będzie ludzi wiernych zwodzić y kasać, to iest: męczyć ich y zabijać, żeby zatkumił y wykorzenił Jmie Chrystusowe, bo Chrystus możesię Jezdzcem názwać, ponieważ go w sercu y w vstach swoich zwykli Chrześciánie nosić, iáko mowi Apostoł Páwel:** Zywie we mnie Chrystus, **na inszym mieyscu mowi:** á my przepowiadámy Galat: 2. 1Cor: 1. Chrystusa V krzyżowanego. **zaczym Chrześciánie Wierni lubo widzieć będą wielką hárdość antychrystową, że się będzie Bogiem nazywać, y wielszym się nad Bogá czynić, iednak od Chrystusa odstapią mnodzy Chrześćianie, y antychrystowi się pokłonią. ponieważ antychryst mękámi wielkiemi y okrutną śmiercią rozmaitą będzie Chrześcian wiernych przymuszać, żeby od Chrystusa odstapili, y antychrystowi się pokłonili. Wáśy zaś żydzi bezrozumni Chrystusa Prawdziwego Messiásza niechcieli przyiąć za Messiásza, y za Krola, y za Bogá, ale antychrysta przeklętego, y za Messiasza y za Krola,**

y za

y za Bega przyimą, y iemu się pokłonią. Słyszac naukę iego fałszywą, y widzac fałszywe cuda iego, widzac go też bydź narodzonego z żydowskiego narodu swego, z pokolenia Danowego, y przasniki y obrzezánie y subboty y kuczki y inśze Ceremonie żydowskie zachowuiącego. Przyznáwa to Apostoł Páwel, mowiąc o żydach wáśnych: przeto że miłośći práwdy nieprzyięli, abyśie stáli zbawieni, dlatego poszle im Bog sprawce błędu, aby vwierzyli kłámstwu, aby byli wszyścy sądzeni, ci ktorzy nie vwierzyli Práwdzie, ale przyzwolili nieprawośći, **y sám Chrystus do żydow przodkow wáśnych mowił:** Iám Przyszedł w imie Oyca mego, á nie przymuiecie mię, prydzie li inny w imie swoie, tedy go przymiecie. 2. Thessal: 2. Ioan: 5.

ZYD

WAszy Chrześciánie powiadáią, że Przed skończeniem swiáta, nauką Heliászową y Enochową; y cudámi ich nászy żydzi do Chrystusa będą náwroceni, y iego za Messiásza przymą, y wniego vwierzą, y zbawienia wiecznego w niebie dostąpią, bo Prorok Ozeasz napisał: Przez wiele dni będą siedzieć Synowie Izraelowi, bez Krola, y bez xiążęcia, y bez ofiáry, y bez Ołtárza, y bez Ephod, y bez Theráphim, a potym nawrocą się Synowie Izraelowi, y szukać będą Pána Boga swego y Dawida Krola swego, y będą się lękać na Pana, y na dobro iego, na ostátku dni. Toż y S: Ián Chrysostom tłumáczac w Liśćie Apostoła Páwła do Rzymiánow napisánym cáp: 11, mowi, o żydach nászych: Pátrzmyż, iákie im pocieszenie obmyszla? ktoraż pociechę? aż by zupełno Oseæ: 3. S: Ioan: obrysost: in 11 Rz

Anzelm w obiaśnieniu trud: Theol libr 4 fol 18

pełność pogánow weszła, mowi: a tak wszystek Izráel byłby zbáwiony pod czas przyścia drugiego y skonczenia. Powiáda też Anzelm w Obiásnieniu Trudnosciey Theologicznych, że pozatraceniu Antychrystowym, do przyścia Chrystusowego, będzie ieszcze 40 dni zostáwáć, dlá pokuty ludzió tym, ktorzy dlá boiázni, albo dla oszukania Antychrystowego. w grzech w pádli, y Chrystusa się zapárli záczym y żydzi, zostáwszy chrześciánami, mogą przez te czterdzieście dni; z insżemi Chrześćianámi pokutować, y zbawienia wieczne w Niebie dostąpić. Ieśli tedy żydzi nasży, Przed skonczeniem swiáta; do Chrystusa waszego Messiásza się nawrocą y wniego vwierzą, y iego za Messiásza przyma, tedy iuż Antychrysta za Messiásza nieprzyma, y iemusię nie pokłonią, bo Chrystusowi y Antychrystowi oraz się kłániáć rzecż iest niemożna.

CHRZESCIANIN

PRáwda iest, że przed skonczeniem swiáta; wáżny żydzi nauka Heliászowa y Enochowa, y cudámi ich do Chrystusa będą nawroceni, y iego za Messiásza przyma, ale pierwiey antychrystowi żydzi wáżnie się pokłonią, y iego za Messiásza przyma, potym Heliászowa y Enechowa nauke słysząc y cuda ich widząc, od antychrysta odstąpią, y Chrystusowi się pokłonią, bo antychryst gdy będzie Chrześcián prześladowáć, mordowáć y zabijáć, żeby od Chrystusa Prawdziwego Messiásza odstąpili, y ie za Messiásza mieli, na ten czás Chrystus Prawdziwy Messiasz, na ratunek, albo na pociechę Chrześćiánom; w utrapieniu ich wielkim, posłe

Heli-

Heliásza y Enocha, bo Enoch ieszcze przed potopē Heliász po potopie wzięci są do Ráiu ziemnego, albo na insze mieysce od Bogá im naznaczone, ytám iuż przez kilka tysięcy lát zostáią żywi, chiba przed skonczeniem swiáta Chrystus przyśle ich ná swiát, żeby Cerkiew S: náród Chrześciánski w utrapieniu wspieráli, y wáżnych żydow do Chrystusa nawracáli nauką swoią y cudámi swemi, bo o nich napisáno: Ci máią moc zámknąć Niebo, żeby nie szedł deszcż za dni Proroctwá ich; ták też maią moc nad wodámi odmieniáć ie w krew, y zarázić ziemię wszelką plagą, ile kroc by chcieli. Ci dwa Prorocy ostátni od Chrystusa postáni będą się antychrystowi przeciwić, y gánić go y strofowáć, za ieżkości za hárdość, za Okrucieństwo, za fałszywe cuda, ktore przez Operácia diabelską czynić będzie, y ludzi wiernych zwodzić, Chrześcian záś Prawosłáwnych Ci dwa Prorocy będą pocieszać, y wáżnych żydow napominać, żeby antychrystowi temu niewierzyli y niedali się iemu oszukać, y naten czás wáżny żydzi słysząc naukę Heliászowa y Enochowa, y cuda ich widząc; od antychrysta odstąpią y Chrystusowi się pokłonią, y iego za Messiásza przyma.

Apoc: 11.

ZYD.

Powiáda Ián wasz Theolog, że Antychryst w Ieruzálem stolicę swoią máiąc, káże obudwoch tych Prorokow Heliasza y Enocha pozabiiać, y Ciáłá ich na vlicach Ieruzalemskich, przez trzy dni [według roskazánia antychrystowego] będą niepogrzebione leżeć, bo Ián w Apokalipsi napisał: beśtia [to iest Antychryst:] ktora wychodzi z prze-

Apoc: 11.

paści zwiedzie Przeciwko im woynę, y zwycięży ie y zabije, á ciáła ich będą leżeli Po vlicach w wielkim Mieście, ktore duchownie zowią: sodoma y Ægyptem, gdzie y Pán ich był Vkrzyżowán. Záczym żydzi naszy gdy obácza Heliásza y Enocha od Antychrysta zwyciężonych, pozábijánych y nie pogrzebionych, na ten czas nauce Heliászowey, y Enochowey, y Cudom ich nie będą wierzyć, y do Chrystusa się nie nawrocą, y iego za Mesiásza nie przymą.

CHRZESCIANIN,

Czytay w Apokálipsi dáley text S: Jána Theologa, znáydzieß tam, że po trzech dniach Heliaß y Enech wstáną z mártwych y na Niebo Obłokiem wzięti będą, bo tám dáley napisáno: po trzech dniach y poł duiu Duch żywotny od Boga wszedł wnie, tedy stanęli nanogi swoie, à na one ktorzy widżieli ie padł strách wielki, vsłyszeli też głos wielki z Nieba, ktory im mowił: Wstąpcie sam, y wstąpili na Niebo w obłoku. **záczym żydzi wáßy widząc od antychrysta Heliáßa y Enecha pozabijánych, nie pogrzebionych; mogą ich naukę y cuda miec w watpliwości, y w Chrześciáńskiey Wierze, przez trzy dni chwiác się, ále gdy Ci Prorocy po trzech dniach wstáną z mártwych, y na Niebo przez Obłok wstąpią, gdy głos wielki z Nieba do nich mowić będzie:** Wstąpcie sam, **na ten czás wáßy żydzi słyßąc ten głos y widząc te Cuda wielkie vlękną się, y będą wierzyć Nauce y Cudom Heliaßowym y Enochowym, y do Chrystusa się nawrocą, y iego za Mesiáßa przyma, y wniego vwierzą, po zaćmieniu zaś antychrystowym; ießcze bárziey do**

Chrystusa się nawroca, y iemu iáko Bogu się pokłonią, y za grzechi swoie áż do Przyścia Chrystusowego pokutować będą, y Krolestwa Niebieskiego dostąpią.

ZYD

Antychrysta samego zwierzem wielkim y straszným; Prącursora zaś Antychrystowe° Proroka fałszywego; zwierzem mnieyszym A Postoł Ján nazywa, o prącursorze Antychrystowym y o sámym Antychryście mowiąc: Roskazáli wszystkim málym y wielkim, bogátym y vbogim, wolnym y sługom, mieć piątno na práwey ręce, álbo na czelech swoich, á żeby nikt nie mogł kupować, áni przedáwać, leczby miał piątno, álbo imie bestiey, álbo liczbę imienia iey. Iákież to piątno będzie Antychrystowe? ktore słudzy iego ná ręce práwey y na czelech swych nosić będą? Apoc: 13.

CHRZESCIANIN,

Niektorzy rozumieią, że to litery iákieś antychryst każe wypalic, na práwey ręce álbo naczele wierzącym w iego, áto dla Przykázánia Bożego w Xięgach Deuteronomion **żydō podane°:** Przywiążesz ie iáko by znák na ręce twoiey. **co żydzi po prostu rozumieiąc, Przykázánie Boże na karteczkach napisáne w ręce swey nosili, inßy mowią: że troiákie piątno będzie antychrystowe, ktore słudzy ie° na ręce práwey y na czele swy° miec będą. Pierwße piątno obraz własny antychrystow namalowány, Drugie piątno imie ie° własne, literami wyrażone. Trzecie piątno litery; ktore w krotce Liczbę imienia iego będą w sobie zámykać,** 666. **y kożdy bogáty y vbogi** Deuter: 6.

Działoſie to Roku 1668.

Chrześciánom; ale y waßemu żydowi nie wiernemu Krzyż S: vczynił / że obronił go od złych duchow / ktorzy by pewnie go byli porwáli y żywota pozbawili / gdyby ſię był nieprzeżegnał Krzyżem S: Dotę Roku 1668 / miesiąca Máia dnia 26 / iedę żydek na imie Jſachar w Xięstwie Litewſkim / w mieście Slucku / w Monasteru S: Troycy / przed zacnemi Zakonnikámi y Kapłanámi / y támże przedemna sám dobrowolnie powiádał / lubo go niepytáno / że przed smiercia żydzi Krzyżem S: ſię żegnáia / dlatego ich inßy żydzi dußa / y mátkę iego vmieraiąca na imie gárre / gdy ſię Krzyżem S: poczęła żegnáć; podußką zadußyli / przybytności żydka Jſachára / ktory sám náto pátrzał / bo on w Slucku ſię vrodził / y oyca miał Ozeáßa / toż y drugi żyd na imie Jákob: ktory tegoż czásu w Slucku w monasteru Brácким / w Cerkwi Przemienienia Pańſkiego ſię okrzcił / y nazwány iest Joseph / powiádał przedemna y przed inßemi ludźmi w Monásteru S: Troycy / że wáßy żydzi przed smiercia swą Krzyżę S: ſię żegnáią. pytám że ia ciebie / dla czego oni to czynią? muſiß práwdę przyznáć y mowić / że przed smiercia wáßym żydom diábli ſię pokazuią / ktorzy chcą porwać / y porywáią dußę żydowſką z ciáła wychodzącą y prowádzą do piekła / záczym wáßy żydzi vmieráiąc y widząc diábłow stoiących około ſiebie strášßnych brzydkich y okrutnych z żegnáią ſię Krzyżem S: żeby diábłow od ſiebie odegnáli. Ponieważ wáßy żydzi wiedzą / że náßy Chrześciánie / Krzyżem S: diábłow vſtraßáią y zwyciężáią / y od ſiebie precz odgániáią. Záczym iáko piątno miéć antychryſtowe / y onemu poßanowánie czynić będzie-

będźiecie / ták należy wám Chryſtuſowe Piątno Krzyż S: mieć y szanowáć / ponieważ Krzyż S: pożytki wielkie nietylko Chrześciánom ale y żydom wáßym przynoſi /

ŻYD

Iákież imię własne Antychryſtowe będzie? y iáką liczbę on w imieniu swym mieć będzie?

CHRZESCIANIN

Rozmaici Doktorowie Cerkiewni mądrością Bożą napełnieni / rozmaicie te liczbę imienia antychryſtowe tłumácza / y w tłumaczeniuſie niezgadzaią. S: Ireneus vważaiąc liczbę grecką z liter złożoną / imie antychryſtowe złożył: ΤΕΪΤΑΗ, w ktorym imieniu Τ znáczy trzyſta / Ε znáczy pięć. Ϊ znáczy dzieſięć. Τ znowu znáczy trzyſta. Α znaczy ieden. Η znáczy pięćdziesiąt / z ktorych liter wßyſtkich ſtáieſię liczba 666. S: Męczennik záś Hyppolitus imie z liter greckich antychryſtowe złożył: ΑΑΜΠΕΤΙC, w ktorym imieniu Λ znaczy trzydzieści. Α znáczy ieden. Μ znaczy czterdzieści. Π znáczy ośmdzieſiąt. Ε znáczy pięć. Τ znáczy trzyſta. Ι znáczy dzieſięć. C znáczy dwieście / z ktorych liter wßytkich ſtaieſię liczbá 666. Tenże Hyppolitus S: z liter Greckich imie złożył antychryſtowe: ΑΗΤΕΜΟC, w ktorym imieniu / Α znáczy ieden / Η znáczy pięćdziesiąt Τ znáczy trzyſta / Ε znáczy pięć. Μ znáczy czterdzieści. Ο znáczy ſiedmdzieſiąt. C znáczy dwieście / z ktorych liter wßyſtkich ſtáieſię liczba / 666. Zonáras záś y Cedrenus / z liter Greckich tureckie imie złożyli / y antychryſtowi przypiſáli. ΜΑΟΜΕΤΙΟ w ktorym imieniu / Μ znáczy czterdzieści / Α zna-

Piotr Skarga w nauce S: Irænußa dzisieyßym kacerſtwom przeciwney te Liczbę imienia antychrzſtowego z tych Doktorow Cerkiewnych przypomina żywot S: Irænußa na piſawßy.

ieden. O znáczy siedmdziesiat. M znowu znáczy czterdzieści, Ē. znáczy pięć. T znáczy trzysta. Ï znaczy dziesięć, C znáczy dwieście, z ktorych liter wßystkich stáiesie liczba 666. Inßy Doktorowie Cerkiewni inße imiona złożyli antychrystowe, z ktorych imion kożde imie, te liczbe 666 w sobie zamyka, iednak nie wiemy, ktorym imieniem antychryst nazywać się będzie? czy będzie się nazywać, ΤΕΪΤΑΗ? czy będzie się nazywać, ΑΑΜΠΕΤΪC? czy będzie się nazywać, ΑΗΤΕΜΟC? czy będzie się nazywać, ΜΑΟΜΕΤΪC? czy iakim inßym imieniē názywać się będzie? bo te liczbę; ktora antychryst w imieniu swym mieć będzie, zakryt Bog przed ludźmi, dla tego S: Ján Theolog w Apokalipsi mowi: Tu iest Mądrość, kto ma rozum, licz liczbę bestiey, liczba álbo wiem człowiecza iest, y liczba iey 666. Apoc: 13.

DZIEWIĘTNASTE PROROCTWO

Jest otym, że Dzieci żydowskie mieli Messiáßa do Jeruzálem przychodzącego czcić y wychwálać, y iego nieprzyiacioł Przeklożonych żydowskich zawstydzić y do gniewu y do zazdrości pobudzić, bo Prorok Dáwid napisał: Z vst niemowiątek y ssących vczyniłeś doskonáłą chwáłę, dla nieprzyiacioł twoich, abyś zepsował nieprzyiaciela y mściciela. Psalm 8. Záczym Chrystus iest Messiáß Práwdziwy, bogo w Jeruzálem dzieci zydowskie Czeili y wychwaláli, dlatego Przeklożeni żydowscy byli zazdrością y gnie-

gniewem przeciw Chrystusa pobudzeni, według Ewangelisty Matheußa mowiącego: A widząc przednieyszy Kápłáni, y Doktorowie dziwy, ktore czynił, y dzieći wołaiące y mowiące: Hosánná Synowi Dawidowemu, rozgniewalisię y rzekli mu: słyszysz co ci mowią? tedy Chrystus pokázał im te Proroctwo Dawidowe wyżey mowione; o Messiáßu napisane, ktore się wten czás na Chrystusie wypełniło. Math 21.

DWVDZIESTE PROROCTWO

Jest otym, że wáßy żydzi mieli oczy dußne mieć za slepione y pisma S: nierozumiec, ktore im iáśnie pokazuie, iż Chrystus iest Messiáß Prawdziwy, y dlatego niemieli przyiąc Chrystusa za Messiáßa, że ich rozum miał bydź niewiadomością pisma S: záslepiony, bo Prorok Dawid mowi: Niechay będzie stoł ich przednimi sidłē y ná oddanie, y ná wzgorszenie, niech się záćmią oczy ich, aby niewidzieli, á grzbiet ich záwsze náchilay. Tu stołem nazywáśia Pismo Swiete albo stáry Zákon, ktory iáko rozmaite potrawy, rozmaite Proroctwa o Chrystusie napisáne dáie żydom wáßym, żeby oni duße swa nakarmili, y Chrystusa przyieli Messiáßá swego, ale ten stoł wáßych żydow iáko sidło vwikłał, y rozum ich záślepił, ponieważ oni pisma S: w stárym Zakonie napisanego nierozumieia, y Chrystusa niechcą w pismie S: wyrażonego za Messiaßa przyiąc, dlatego Apostoł Páwet o żydach wáßych napisał: Lecz drudzy zaslepie ni są Psalm 68. Rom 11.

3. Reg: 6. dobił chwała większa ; nad Cerkiew Pierwszą, ponieważ Cerkiew pierwsza Salomonowa wszytka była złotem wewnątrz y z wierzchu przyozdobiona, y wszelákie naczynia Cerkiewne złote miała, iáko: Lib 3 Regum: Cap: 6. & Lib: 2. 2. Paral: 3. Paralipomenõ: Cap: 3, napisáno, á takich dostátkow druga Cerkiew od Zorobábela zbudowána y taż od Heroda náprawioná ; w Ieruſalemie niemiała, y Chryſtus waſz te Cerkiew drugą żadnemi dostátkámi nieprzyozdobił, záczym on nie ieſt Mesſiaſz.

CHRZESCIANIN.

Prawda ieſt/że Salomonowa Cerkiew wiekßa chwałe miáła/ dla wielkich dostátkow/ ktoremi była przyozdobiona/ niżeli Cerkiew druga od Zorobabela y táż od Heroda potym zbudowána y przyozdobiona/ iednak maß wiedzieć/że Chryſtus ieſt Meſſiaß prawdziwy/ bo on druga Cerkiew Jeruzálemſka/ wiekßą ſłáwą przyozdobił/niżeli pierwßą Salomonowa/ ponieważ pierwßa Cerkiew dla dostátkow ſwoich miáła chwałe wiekßą/ á druga Cerkiew wiekßą ma ſłáwę dla bytności Chryſtuſowey/ że Chryſtus bytnością swą/ y Bozką y człowieczą one przyozdobił/ ponieważ w drugiey Cerkwi Jeruzálēſkiey Chryſtus wiele ráz był/ y waßych żydow nauczał/ zaczym iáko Chryſtus ieſt Bog lepßy y zacnieyßy od dostátkow ziemſkich/ tak też wiekßą ſłáwę Cerkwi drugiey bytnością swą vczynił/ nad Cerkiew Salomonową/ ktora dla dostátkow swoich ſłáwę miáła/ bo ieżeli niegdyś Cerkiew Salomonowa miáła wielką ſłáwę/ gdy w niey bytność swą pokázał Bog przez obłok/ 3 Reg: 8. **oczym w Xięgach Krolewſkich napiſáno:** Obłok na

Pełni

Pełnił dom Pańſki ; y niemogli Kapłáni stać y ſłużyć dlá obłoku, bo była chwała Pánska nápełniła Dom pańſki. **Daleko wiekßa chwałe druga Cerkiew Jeruzalemſka miáła/gdy w niey Chryſtus Bog naßtenże bytność y przytomność swą Bozką z człowieczą natura ziednoczona/ nie poiednokroć pokazał przez przytomność teyże natury człowieczey. O zbudowániu tey Cerkwie drugiey/ y Prorok Jeremiáß napiſał:** To mowi Pán: Oto iá przywrocę zaprowádzenie námiotow Iakobowych, y zmiłuię ſię nád dachi ie°, y zbuduie ſię miáſto na wyſokoſći swoiey/ y Cerkiew według porządku swego założona będzie. **O Meſſiaßu támże napiſano:** y będzie wodz iego z niego, a xiąże też sPoſrzodku iego wywiedzion będzie, chāldeyſki text brzmi: Meſsyáſż ich spośrzodku ichſię odkryie. **Z te° tedy proroctwa zrozumieć możeß/ że iuż dáwno przyßedł na świát Meſsiáß obiecány/ á ten Meſsiáß ieſt Jezus Chryſtus/ ponieważ on przyßedł do drugiey Cerkwie Jeruzalemſkiey/ ktora dáwno ieſt zburzona/ y iuż nietrzeba inßego Meſsiáßa oczekiwać/ bo iuż do drugiey Cerkwi inßy Meſsiáß nie przyßdzie/ ponieważ w Jeruzálem druga Cerkiew ieſt zburzona.**

Ierem 30.

Chāldeyſki text mowi.

DWVDZIESTE DRVGIE PROROCTWO

Jeſt otym/że Meſsiáß miał przypowieściámi ludziey nauczać/ bo przez Proroka Dawida mowi: Otworzę w podobieńſtwach Vſta moie, będę powiádał gádki od początku, **Wypełnikoſię te na Chryſtuſie**

Pſal: 77.

Proro-

Math: 13. **Proroctwo / bo Ewangelista Matheuß napisał:** To wszystko mowił IEZVS w podobienstwach do rzeszey, o krom podobienstwa niemowił im, áby się wypełniło to, co iest rzeczono przez Proroka mowiące°: Otworzę vstá moie w Przypowieściach.

DWVDZESTE TRZECIE PROROCTWO

Jest otym / że Messiáßa swe° nie mieli wáßy żydzi za Krola przyiać / bo Prorok Ozeaß napisał: Nie
Ozee: 10. mamy Krola, bosię boimy Paná, a Krol co nám vczyni? **záczym Chrystus iest Messiaß prawdziwy / ponieważ na Chrystusie te Proroctwo się spełniło. gdy piłat do wáßych żydow mowił:** Krola waszego
Ioan: 19. Vkryżuię? **odpowiedzieli wáßy żydzi:** Niemámy Krolá tylko Cesárza.

DWVDZIESTE CZWARTE PROROCTWO

Jest otym / że wáßy żydzi mieli Chrystusem pogárdzić / nieprzyiáć go y nie wierzyć wniego / pogánie zaś mieli vwierzyć w Chrystusa / y przyiáć go y Cerkwia iego zostać. y na Chrystusie iáko na Kámieniu węgielnym się fundować / bo Prorok Dawid
Psalm: 117. **o Chrystusie napisał:** Kámień ktory odrzucili budujący, ten się stał głową węgła.

ZYD

Te Proroctwo przymuszá nás mieć rozmowę O IEDNEY WIERZE CHRZESCIANSKIEY.

OD

OD POCZATKV SWIATA W PRZYRODZONYM ZAKONIE Y MOYZESZOWYM, Y CHRYSTVSOWYM DO SKONCZENIA SWIATA ZOSTAIACEY, KTORA DO MESSIASZA WASZE° CHRYSTVSA NALEZY. bo pytam cię, czy dobrá wiárá byłá w stárym zakonie? czy złá? ieśli dobra, tedy my teráz zachowuiąc stáry Zákon dobrą wiárę mámy, y nie potrzebá nam inszey wiáry Chrześciáńskiey, niepotrzeba nam w Chrystusa Messiászá y Boga waszego wierzyć, ponieważ przez wiarę nászą będziemy zbawieni, ieśli zaś będziesz mowic, że złá wiára była w stárym zakonie, to będziesz Przeciwny Dawidowi Prorokowi, ktory na vczá, że nászy żydzi w stárym zákonie mieli dobrą wiárę, y ználi prawdziwego Boga, Gdy mowi: Psal: 75. Znaiomy Bog w Iudstwie, w Izraelu wielkie Imie Iego. y na inszym mieyscu mowi: że żadnemu ná Psalm: 47. rodowi oprocz narodu żydowskiego, nie obiawił Bog Taiemnic swoich Bozkich, ktory obiáwia słowo swoie Iakobowi, sprawiedliwości y sądy swoie Izraelowi, nie vczynił tak żadnemu narodowi, y sądow swoich nieoznaymił im.

CHRZESCIANIN.

DObra wiára była w Stárym Zakonie / bo tám wierzyli ludzie w Chrystusa Syna Bożego Messiáßa Obiecane°, ktory miał przyść na swiát / y oczekiwáli z ochotą y radością przyścia ie° / ámy teraz żydzi tey wiary dobrey niemacie / ale maćie wiárę złą / bo nie wierzycie w Chrystusa Syna Boże° Messiáßa swego / y nieprzyieliście go / według Ewangelisty Jána mowiącego: Do własności przyszedł

Cornelio: à Lapide in 3. Rom:

Ioan: 1.

Cz

à swoi

á swoi go nie przyięli. **Záczym trzeba wam inßey wiáry Chrześćiánskiey, ktora my zachowuiemy, żebyście mogli zbowienia dostąpić, bo przez swa zła wiara niemożecie bydź zbawieni, ponieważ gdyście nieprzyieli Chrystusa Boga Prawdziwego, iuż teraz nie iest znaiemy Bog między waßemi żydámi, y nieiest vwás wielkie Jmie iego, y sądyście Bożkie odrzucili y niezrozumieliście ich, ktore żydom wáßym przedtym Bog obiáwił, przeto iuż dźiś znaiomy Bog y wielkie Jmie iego, w Cerkwi Chrześciánskiey zroznych narodow zebráney, y bárziey niżeli żydom obiáwił Bog Sądy swoie narodom roznym, ktore w Chrystusa Prawdziwe° Boga vwierzyli, y nawáße mieyśce nastąpili.**

ZYD.

NIgdy tego nie Pokážesz żádnym dowodem, żeby w Stárym Zakonie Przodkowie nászy żydzi mieli w Chrystusa waszego Messiásza wierzyć y za Boga go mieć, ktory miał przyść na swiát,

CHRZESCIANIN.

CZytay żydzie Prorokow, Ci ciebie naucza, że w Stárym Zakonie ludzie wierzyli w Chrystusa Syna Bożego, ktory miał przyść na swiát, y za Boga go mieli, y prorokowali o przyściu iego, y ludziom oznaymowáli, Prorokował o przyściu Chrystusowym Jzaiáß, mowiąc: Oto Bog wász Przywiedzie pomstę odpłaceniá, Pán Bog sám przydzie, a zbáwi wás.

Habac: 3.

Jsaiæ: 35.

ZYD

ZYD,

JEśli by to prawdá była, że nászy Przodkowie żydzi w Stárym zakonie wierzyli w Chrystusa waszego y za Bogago mieli, to by oni byli Chrześćianámi, ale oni Chrześcianámi się nienazywáli, tylko się nazywáli Izraelitámi, Záczym też w Chrystusa waszego niewierzyli y za Bogá go niemieli.

CHRZESCIANIN

PRáwda to iest, że wstárym Zákonie ludzie ieszcze się Chrzescianámi nienazywáli, bo te imie Chrześciánskie iuż w Nowym Zakonie swiatu się obiawiło, y vwielbione iest w Krolewstwie Syryskim, w mieście Antyochiey, oczym Cap 11. w **Dźieiách Apostolskich napisáno:** Mieszkali tam cáły Rok w Cerkwi, y nauczáli tłuszczą wielką, ták iż nay-pierwiey w Antyochiey nazwáni byli Zwolennicy Chrześćianámi. **Jednak y w Stárym Zakonie ludzie byli Chrześćianámi Prawdziwemi, bo iáko my iesteśmy Chrześćianámi, że wierzymy w Chrystusa, ktory iuż przyßedł na swiat, ták oni byli Chrześcianámi, że wierzyli w Chrystusa, ktory ieszcze miał przyść na swiát, y czekáli go ochotnie, dlate° mowił Chrystus do Apostołow:** Wiele Prorokow y Krolow pragneli widzieć to, co wy widzicie y niewidzieli, y słyszeć to, co wy słyszycie y nie słyszeli.

Actor: 11.

Lucæ: 10.

ZYD

JEśli przed Przyściè Chrystusowym ludzie byli w stárym Zakonie Moyżeszowym Chrześćianámi, tedy y przed Moyżeszowym Zakonem byli od

początku swiáta, w przyrodzonym Zakonie Chrześciánie, bo od Początku swiáta mogli ludzie wierzyć w Chrystusa, ktory miał Przyść na swiát, ále przed Moyżeszowym Zakonem ludzie niemogli się názwać Chrześćianámi, ponieważ niespodziewali się przyśćia Chrystusowego, y nieoczekiwali Chrystusa przyszłego Messiásza, y niewierzyli w niego, żáczym y w stárym Zakonie Moyżeszowym ludzie nie byli Chrześciánámi, ponieważ oni w Boga żywego wierzyli, à w Chrystusa wászego niewierzyli.

CHRZESCIANIN,

MAß żydzie wiedzieć / że dwoiácy ludzie byli na swiecie przed przyściem Chrystusowym / iedni pogánie / drudzy Chrześciánie. pogánie byli Ægyptczykowie / Filistynowie / Moabitowie / Ammonitowie / y inße narody / bo oni niewierzyli w Chrystusa / ktory miał przyść na swiat / Chrześcianie záś byli od początku swiáta / Adám / Seth / Noe / Lot / Melchisedek / Abraham / Jsoák / Jákob / Moyżeß / Aáron / Ezechiel / Daniel / y inßy Prorocy y Patryarchowie / przyrodzonego y Starego Zakonu / ktorzy y przed Zakonem Moyżeßowym; y podczas Zakonu Moyżeßowego / aż do przyścia Chrystusowego mießkali / bo oni wierzyli w Chrystusa / ktory miał przyść na swiát / ponieważ Bog oznaymował otym / y obiecywał to przez wßystkie wieki / odpoczątku swiáta Patryarchom / y Prorokō / oznaymował y obiecał to Adamowi / Abrahamowi y Potomkom ich / że miał postáć na swiat Chrystusa Syna swego / dla zbawienia ludzkiego /

Joan: Chrisost. in 10. Lucæ:

Augustin. in 2. Galat:

żeby

żeby Messiáß Chrystus Obiecany, wpádła natura ludzka [przez grzech pierwßego człowieka] spiekła wyprowádził / y do Nieba zaprowadził / dlatego Przeczysta Pánna gdy zaczęła w żywocie swym Chrystusa Syna Bożego / Messiásza Obiecanego / na ten czás chwaliła Bogá mowiąc: przyiął Izraela Sługę swego, wspomniał na miłosierdzie swoie, Luc. 1. ták jáko mowił ku Oycom naszym, Abrahamowi y potomstwu iego na wieki.

ZYD

NIemożecie wy Adáma Pierwszego Rodzica naszego Chrześciáninem názwać, bo on nie znał Chrystusa Messiásza waszego, y niewiedział tego, czy przydzie Chrystus wasz na swiát dla zbawienia ludzkiego? y niespodziewał się przyściaiego,

CHRZESCIANIN,

Słußnie my Adáma Chrześcianinem nazywámy / bo on wierzył w Chrystusa Messiáßa prawdziwego / ktory miał przyść na swiát / y prorokował o Przyściu iego mowiąc: Relinquet homo pátrem suum & mátrem, & ad hærebit vxori suæ, & erunt duo in cárne vna, opuści człowiek Oyca swego, y Mátkę, y Przyłączy się do żony swoiey y będą dwoie w iednym ciele. bo S: Hieronimus / S: Leo / y S: Augustinus powiadáią: że te słowa Adam prorokuiąc mowił o Chrystusie / ktory miał przyść na świát / zostáwiwßy Boga Oyca w Niebie / y Matkę swą na ziemi Przeczystą Bogarodzicę / y przyłączyć się na Krzyżu do żony swoiey / do Cerkwi S: ktora w Chrystusa vwierzyła / y iedno ciáło z Chrystusem

S: Hieronim. S: Leo. Augustin. 2. Genes: & 5

Cornel à Lap: in 2. Genes:

S: Epipha. lib: 2. contra Antidicomar: Augu lib: 2. de Ciui Cap: 36. S: Theod: in 3. Genes:

strâta/ dlá tego Apostoł przwei te słowa Adamowe przypominâiąc/ do kłada swoie Tłumaczenie/ y mowi: Sacramentum hoć magnum eſt, ego áutem dico in Chriſto & in Eccleſiá, Sakrament to wielki ieſt. á ia mowię w Chryſtuſie y w Cerkwi, **te wiadomość Adam o Przyśćiu Chryſtuſowym/ y te obiawienie miał od Boga we śnie/ ktory sen zachwyceniem ſię nazywa/ y był prawdźiwie/ pod czas ktorego snu álbo zachwyceniá/ obiáwił Bog Adamowi przyßłe wcielenie Chryſtuſa Syna swe'/ y złaczenie ſię iego na Krzyżu z Cerkwią S: tak wczy Doktor zachodni** Corneliusá lápide Cap:2 Geneſis **tłumáczac/ ießcze Adám wiedział o Przyśćiu Chryſtuſowym przyßłem/ Z tych słow Bozkich do węża mowionych:** In nimicitiás ponám in ter te, et mulierem, & ſemen tuum, & Semen illius, Położę nieprzyiazń między tobą, y między niewiáſtą, y między naſieniem twym, y naſieniem iey, bo S: EPiphánius Lib 2: contra Antidicomárianos, y Auguſtinus Lib 2: de ciuitate Dei, cáp 36: y Theodoretus cap: 3, Geneſis **tłumáczac powiadáia/ że tu przez niewiáſte znáczyſie Przeczyſta Pánna Bogarodźica/ naſienię iey nazywáſie Chryſtus/ przez węża diabeł ſie znáczy/ ktoremu Przeczyſta Bogarodźica głowę ſtárła/ naſieniem wężowym ludźie niezbożni y grzechi ſie nazywáia/ ktorzy przeciw Chryſtuſa woluią/ y od niego zwyciężeni bywáią.**

ZYD

POnieważ z obiawienia Bożego wiedział Adám o przyśćiu Chryſtuſowym y w Chryſtuſa Przyſzłego wierzył, pozwálam ia, że możeſię on chrześćianinem dlá tego názwać, ale Abrahám nazwáć ſię Chrześćianinem niemoże, ponieważ on nieznał Chryſtuſa waſzego, y niewiedział o przyśćiu iego przyſzłym.

CHRZESCIANIN

Słußnie my Abrahamá Chrześćianinem nazywámy/ bo on znał Chryſtuſa/ y oczekiwał z wielką echotą Przyśćia iego/ tak mowił Chryſtus do wáßych żydow: Abrahám Páter veſter exultauit, vt videret diem meum, & vidit & gauiſus eſt, Abraham Ociec wáſz zradośćia żądał, aby oglądał dzień moy, y oglądał y weſelił ſię. S: **Jan Złotouſty/** S: Theophiláctus, S: Euthymius, **te Słowa Tłumáczac powiadáia/ że Abraham prágnął widzieć Krzyż Chryſtuſow/ Mękę y Smierć Jego/ żeby przez to sám y wßyſcy ludźie byli zbawieni/ inßy Doktorowie Cerkiewni powiadáia: że prágnął Abrahám widzieć Chryſtuſa Wcielonego/ bo spodziewał ſię/ że przez Wcielonego Chryſtuſa/ y iemu samemu/ y wßyſtkiemu Swiátu zbawienie przyidzie. dlatey wiáry iedney/ my ieſteśmy synami Abrahamowemi/ że wierzymy w tegoż Chryſtuſa Syna Bożego/ w ktorego Abrahám wierzył/ bo Abrahamowi gdy obrzezánie dáł Bog/ na znák przymierza z nim poſtanowionego/ naten czás wczynił go Patryárchą wßyſtkich Chrześćián wiernych/ ktorzy z poganow nieobrzezánych zoſtáli Chrześćianámi y z żydow obrzezánych/ bo Abrahám pierwiey ießcze niemáiąc obrzezánia/ był przez wiárę vſprawiedliwiony/ iako napiſáno:** V wierzył Abrahám Bogu, y poczytáno mu ku ſprawiedliwo-

Ioan: 8. S: Ioã chriſ S: Thophil: S: Euthym:

Geneſ: 15.

iwości. y naten czas zostat Patryarcha wszystkich pogánow / ktorzy nie obrzezowáli sie / ale w Chrystusa vwierzyli / y vsprawiedliwieni sa przez wiárę Chrześciánską / potym nie prędko powielu leciech / Abrahám przyiał od Boga obrzezánie / na znák Przymierza z Bogiem postanowionego / y naten czas zostát Patryárcha wszystkich żydow / ktorzy sie obrzezowáli / y vwierzyli w Chrystusa / iáko Abrahám vwierzył / ták mowi Apostoł Páwel o Abrahámie: Wziął znák obrzezániá, pieczęć Spráwiedliwośći wiáry, ktora iest w odrzezku, aby był Oycem wszystkich wierzących przez odrzezek, aby y onym też poczytáno było ku sprawiedliwości, a żeby był Oycem obrzezánia, nietylko tym, ktorzy są z obrzezánia, ale y tym ktorzy chodzą stopámi wiáry, ktora iest w odrzezku Oyca nászego Abrahámá.

ZYD.

Niemożecie sie wy Chrześćiánie Synámi Abrahamowemi názwac, bo wy Chrześćianámi staliście sie zpogan, ktorzy nie idą znasienia Abrahamowego, ale nászy żydzi są prawdziwie Synámi Abráhamowemi, Ponieważeśmy sie vrodzili z nasienia Abráhamowego.

CHRZESCIANIN.

Tak do Chrystusa żydzi wáśy mowili: Ociec nasz Abrahám iest. ale Chrystus im odpowiedział: Iesliście Synowie Abrahamowi, czyńcież vczynki Abrahamowe, lecz teraz szukácie mię żábić człowieka, ktory wam mowił práwdę, ktorąm słyszał od

od Bogá, tegoć nieczynił Abrahám. záczym y wy żydzi lubo według ciáłá możecie sie názwać synámi Abrahamowemi / ále według vczýkow nie możecie / ponieważ Abrahám nie zezwálał na zaboystwo Chrystusowe / á wy zaboystwa Chrystusowego zostaiecie vcześnikámi / ále my Chrześciánie / y według wiáry / y według vczynkow. iesteśmy synámi Abrahamowemi / ponieważ y wiárę y vczynki Abrahamowe zachowuiemy.

ZYD.

Ktoregoż to czásu Abrahám Chrystusa Messiásza wászego widział? że Chrystus wász do żydow nászych mowił: vidit & gauisus est, oglądał y weselił sie;

CHRZESCIANIN,

S: Chrysostomus, y Theophilaetus, powiadáią / że Abrahám widział Chrystusa przez wiarę y przez figurę / naten czás / gdy miał od Boga roskazánie / żeby Syna swego Izaáka ofiarował Bogu / bo Chrystus Syn Boży; miał ziebie Samego Bogu Oycu za grzechi ludzkie ofiarować / Awgustin záś y Bernárd Doktorowie Zachodni powiádáią / że Abrahá gdy kázał słudze swemu / pod biodrami swemi rękę podłożyć y Przysiągnąć / naten czás wiedział / że zbiodr iego miał sie Chrystus vrodzić / y ták widział Chrystusa naten czás przez wiárę y weselił sie. Inszy Doktorowie Cerkiewni mowią / że Abrahám w piekle zostáiąc / za obiáwieniem Bozkim Chrystusa widział / ktory iuż był przyszedł na swiat / y bárzo z przyścia Chrystusowe

S: Chrysost. S: Theophil. in 8. Ioan: Genes: 22. Genes: 24.

się weselił / zostáiąc w odchłáni piekielney / bo spodziewał się / że wprędkim czásie Chrystus zstąpi do piekła / y stámtąd iego samego y inßych SS: Oycow Moyżeßowego y przyrodzonego Zákonu wyprowádzi / dla tego Chrystus o Abrahámie w piekle zostaiącym / do zydow wßßych mowił : y

Łuc: 1. oglądał y weselił się ,

Z Y D

IEßli Abráhám w piekle zostáiąc widział Chrystusa , ktory iuż był przyszedł na swiát , tedy mogli widzieć tegoż Chrystusa y inszy Oycowie SS: Starego y przyrodzonego Zakonu , w piekle zostaiący , ale oni Chrystusa niewidzieli , záczym tez y Abraham niewidział , bo niepodobna rzecż była im w ciemnosciach piekielnych zostaiącym widzieć Chrystusa , ktory się na swiecie znaydował, a ieśli widzieli Chrystusa, powiedz że mi , kto im oznaymował w Piekle zostaiącym ! że iuż Chrystus przyszedł na swiát ?

CHRZESCIANIN ,

IAko Abrahám / ták wßyscy SS: Oycowie / przyrodzonego y Moyżeßowego Zakonu / wiedzieli otym w piekle zostáiąc / że iuż Chrystus przyßedł na swiát / y widzieli go przez wiárę swą / bo SS: Oycom w piekle zostaiącym / oznaymowáli otym Aniołowie przychodząc do nich y pocießáiąc ich / przyściem Chrystusowym / ták że Simeon Sprawiedliwy / gdy vmárł / náten czás poßedł do piekła / y powiadał tám SS: Oycom / że on sám Chrystusa małego widział y trzymał go na rękach swych w

Łuc: 2. Cerkwi

Cerkwi Jerozolimskiey / ták że Herod gdy kázał ściąć Swistego Jána Krześciciela / naten czás Ján Krzściciel poßedł do piekła / y powiádał tá SS : Oycom: że on sám Chrystusa we 30 leciech widział / y Krzścił go w rzece Jordánskiey / dlate° SS: Oycowie w piekle zostaiący / z tey wesołey nowiny bárzo się weselili / bo spodziewali się / że w prędkim czásie Chrystus do piekła z stąpi / y stámtąd ich wyprowádzi .

Matth: 14.

Z Y D

Czy na iednym że mieyscu w piekle byli wszyscy ludzie ? ktorzy pomárli przed przyściem Chrystusowym , czy na roznych byli mieyscach ?

CHRZESCIANIN

Lubo przed Przyściē Chrystusowȳ wßyscy ludzie ßli do piekła; ktorzy vmierali / iednak nie ná iednym byli mieyscu / poginie byli w gehennie ogniśtey / gdzie cierpieli męki / Prorocy gehenne spominał Chrystus mowiąc : Qui áuten. irxerit (frátri suo] fatue , reus- erit gehennæ ignis, á kto by rzekł (brátu swemu) głupcze będzie winien ognia piekielnego . Chrześciánie zaś byli / na inßym mieyscu / ktore się nazywa odchłánia piekielna / przedtym te mieysce nazywáno : Lonem Abrahamowym / gdzie Chrześciánie żádney męki niecierpieli / tylko Boga niewidzieli / możemy to zrozumieć z przypowieści Chrystusowey / obogáczu y Łázarzu vbogim / bo mowił Chrystus : y stało się gdy vmarł żebrak á poniesion był od Aniołow na Łono Abrahámowe , potym Chrystus mowił : vmarł tez y bogáty , y pogrzebiony iest w piekle , a podniosßy oczy swoie gdy

Matth: 5.

August lib. 4. de princip. Animæ , cap: 16.

Luce : 16.

był w mękach, y vyzrzał Abrahama zdaleka, y Łazarza na łonie iego.

ZYD

Iesli w stárym y w Przyrodzonym Zakonie byli chrześćianie, dlate°, że wierzyli w Chrystusá ktory miał przyść ná świat, tedy oni máiąc dobre vczynki, przez tę wiárę Chrześciánska, mogli bydz zbawieni, y Niebá dostąpić przed Przyściē Chrystusowym, záczym Przyścia Chrystusowego, y męki y śmierci iego niepotrzeba było,

CHRZESCIANIN,

Niemogli zbawieni bydz y Nieba dostąpic/ Chrześciánie przed Przyściem Chrystusowym/ álemusieli iść wodchłan piekielna/ y tám zostáwać áż do Przyścia Chrystusowego/ dla grzechu Adáma pierwßego człowieka/ bo ießcze Chrystus nie vczynił był dosyć za grzech ten Bogu/ ießcze nie poiednał był Boga/ gdy ießcze niedáwał Bogu okupu za národ ludzki/ y ießcze nie wykorzenił był nieprzyiázni/ ktora miedzy Bogiem y ludzmi sie znaydowáła/ y ießcze nie poßárpał był cyrographu/ na ktorym napisány był dekret narodowi ludzkiemu przeciwny y ßkodliwy/ á gdy Chrystus przyßedł na świát y vmarł na Krzyżu/ za grzechi ludzkie/ na ten czas vczynił Bogu dosść/ y poiednał Boga dáwßy mu okup za ludzi grzeßnych/ ktory okup spomina Apostoł Páwel/ mowiac: Nie iesteście swoi álbowiemeście kupieni zápłátą wielką, **na ten czas wykorzenił Chrystus y zgládził Krzyżem swym nieprzyiazń/ ktora miedzy Bogiem y ludzmi sie znaydowáła/ według Apostoła Páwła mowiacego:**

1. Cor: 6.

poied-

Poiednał obudwu, (to iest żydow y pogánow) wiednym ciele z bogiem przez Krzyż, vmorzywszy nieprzyiazń w sámym sobie. **na ten czás Krzyżem poßárpał Chrystus Cyrograph/ z dekretem człowiekowi przeciwnym/ według tegoż Apostoła Páwła mowiacego:** zmázawszy ktory był przeciwko nam cyrográph dekretu, ktory był nam przeciwny, y ten zniosł z posrzodku, przybiwszy go do Krzyżá. **te wßytko Chrystus vczyniwßy/ wyprowádził przyrodzonego y starego Zakonu Chrześcián z piekła/ y do Nieba zaprowádził.** Ephes: 2. Coloss 2.

ZYD,

Iákiżeto okup dáł Chrystus Bogu? czyniąc mu dosić, y iednáiąc go za národ ludzki? iáka to wykorzenił nieprzyiazń? ktora między Bogiem y ludzmi sie znaydowáła? iaki to posżarpał Cyrograph? narodowi ludzkiemu przeciwny?

CHRZESCIANIN

Czyniąc Bogu dosić za grzechi ludzkie, iednáiąc Boga Chrystus dał mu okup wielki/ Krew swą przenaydrożßą za ludzi; wykupuiąc ich z wieczney niewoli piekielney. nieprzyiazniá sie grzechi ludzkie nazywáią/ ktore sie miedzy Bogiē y ludźmi znaydowáły/ y ludziey do Boga nie dopußczáły/ álе Chrystus mękaswą y śmiercią Krzyżowa te nieprzyiazń; grzechi ludzkie wykorzenił y zgládził. Cyrográphem S: Theodoretus nazywa ciáło náße/ na ktorym napisáne były grzechi ciáłá/ ktore Chrystus Krzyżem zgładził. S: Jan Chryzostom/ßy S: Theophiłákt/ Cyrográphē nazywáią práwo/ ktore Bog na Adáma

S Ioan: chrys S Hieronim in 1. Ephes: 3

Genes: 2.

wydał / mowiąc do niego: Ktorego dnia będziesz iadł z drzewa, śmiercią vmrzesz. bo my wßyscy temu práwu podlegáli / ale Chrystus te práwo Krzyżē pobárpał y zgładził. S: Ambrosiuß Cyrográphē nazywa grzech Adámow / na wßytkich ludziech napisány / ktory Krzyżem Chrystusowy pobárpány y zniesiony. Doktorowie záś inßy Cyrográphē nazywáią dług naß tákí / że wßyscysmy dłużni byli / karánie wieczne cierpieć / ale Chrystus Krzyżem swym ten Cyrográph pobárpał y zgładził / y od karánia wiecznego nas vwolnił / gdy na Krzyżu vmarł za národ ludzki / bo na ten czas Duß swą zstąpił do piekła / według Apostoła Piotra mowiącego: His qui in Carcere erant spiritibus, veniens prædicauit. Tym ktorzy w ciemnicy byli duchom, przyszedszy przepowiádał. potym dnia trzeciego wyßedł Chrystus z piekła / y wyprowadził z támtąd duße Adamowo / Sethowa / Noego / Lotowa / Melchisedekowa / y inßych Prorokow y Patryárchow przyrodzonego y stareº Zakonu / ktorzy od początku świáta żyli aż do przyścia Chrystusowego y pomárli / bo oni byli Chrześciánie / że wierzyli w Chrystusa / ktory miał przyść na świát / y wprowádził Chrystus ich do Ráiu ziemnego / z ktorego pierwßy Rodzice náßy Adám y Ewa byli wygnáni / do teº Ráiu znowu Adámá y Ewę z inßemi ss: oycami wprowádził Chrystus / gdzie byli z Chrystusem / przez Czterdzieści dni / áż do w Nieb o wstąpienia Chrystusowego / á gdy Chrystus z ziemie wstąpił do Nieba / na ten czas z Ráiu ziemneº / wziął z sobą y Duße SS Oycow / do Ráiu Niebieskiego / tak naucza Irenæus Lib 5. Cap: 5 toż mowi Nicephorus Lib: 1. Historiárum cap:

Cornel à Lap: in 2. Epheſ:

S: Clemens. Alexand & S Epiphani in 1. Petr. 3.

Irenæum libr 5. cap: 5. Nicephorum libr: 1 hiſtor cap: 12.

Cap: 21. Dlateº Prorok Dáwid napisał: wstąpiłeś ná wysokość poiąwszy z sobą ieńce, nie wyprowadził záś Chrystus z piekła Egipcyków / Filistynow / Moabitow / Amonitow / Chananeyczykow / Ammoreyczykow / y inßych narodow / y do Nieba nie wprowádził / bo oni byli Pogánie / że nie wierzyli w Chrystusa, ktory miał przyść ná świat / Apostoł záś Páwel mowi: Sprawiedliwość Boża przez wiárę IEZVSA Chrystusa [Przychodzi] wte wszytkie y na wszytkie, ktorzy weń wierzą. zaczym máß wiedzieć / że zewßystkich ludziey wiernych w przyrodzonym Noyzeßowym / y Chrystusowym Zakonie / od początku aż do skończenia świáta / mießkaiących / iedna zgromadzona y zebrána iest / S: Katholicka Cerkiew Chrześciánska / bo mowi Duch S: in canticis canticorum, do Cerkwie S: Vna est, columbá mea, perfecta mea, iedna iest Gołębicá moia, doskonáła moia. toż Symbolum mowi wiáry naszey. Vnam sanctam, Catholicam, APostolicam Ecclesiam confiteor, iedinę Swiętą, Powsze chną, Apostolską Cerkiew wyznáwam.

Psal: 67.

Rom: 3.

Cantic: 6.

Symbol: fid.

ZYD.

Czy iest w Piśmie S: gdzie to napisáno? że miał Bog oprocz narodu żydowskieº; z inszych ludziey? z pogánow, Cerkiew sobie Chrześciánską, zgromadzenie ludziey wiernych vczynić.

CHRZESCIANIN.

Czytay żydzie w Proroka Ozeászu cap 2. znaydziesz tám słowa / ktore mowi Bog do Chrześcian wiernych zrożnych narodow z pogánow zebránych:

Oseæ: 2.

rzekę

Rzekę ludu nie moiemu, lud moy iesteś ty, a on
zaś rzecże: Bog moy iesteś ty. **Czytay ieszcze v**
Isaiæ: 65. **Proroka Izaiásza**, cap: 65, **znaydzieß ytá słowa, ktore Bog do Chrześćián wiernych; zgromadzonych zroznych narodow, z pogánow mowi:** Szukali mnie, ktorzy niepytáli się pierwiey omnie, nalezli ci, ktorzy mię nieszukáli, **do żydowskiego záś narodu támże Bog mowi:** Rościągnałem ręce moie Przez cały dzień, do ludu nie wiernego, ktory kroczy po drodze nie dobrey, zamysłámi swemi.

ZYD.

TO iuż kochány y wybrány národ swoy żydowski odrzucił y od tracił Bog od łáski y od miłosierdzia swego, ktore miłosierdzie y łaskę przed tym oświádczáł narodowi nászemu, y obiecáł się niepoiednokroć narodu żydowskiego na wieki nieopuszczáć, ale gdy z pogán ow rozmáitych zebrał sobie Cerkiew Chrześciańską; ludziey wiernych, tedy iuz wybrány y kochány przedtym narod żydowski, od Łáski Bożey iest oddalony, y niechce iuż Bog nászemu narodowi zbawienia wiecznego w Niebie dáć, gdzieś ták wiele obie-
Oseæ: 2. tnic Bozkich się podzieią? gdy przez proroká Ozeáśza do narodu żydowskiego mowi: Zrękuięcię sobie na wieki, poślubię cię sobie w sprawiedliwośći, y w sądzie, y w miłosierdziu, y w lutościách, a poślubię cię sobie w wierze, y będzieś wiedzieć że ia Pán.

CHRZESCIAN.

NIiepowinniśćie desperowac, watpić, o łasce y miłosierdziu Bozkim, y o zbawieniu swoim, ieżeli

ieżeli się do wiáry Chrześciáńskiey nawrocicie, y Chrystusowi Prawdziwemu się Bogu pokłonicie, bo nie tylko z pogánow ale yz żydow Cerkiew swa Chrześciańska Bog fundnie, owßę pierwiey żydow, a potym pogánow do wiáry Chrześciáńskiey y do zbawienia wiecznego przywokywá, ták mowi Apostoł Páwel do Rzymiánow pißąc: Aby okázał hoyność chwáły swoiey nad naczyniem miłosierdzia, ktore zgotował ku chwále, ktore też y wezwał, to iest nás, nietylko od żydow ále yz pogánow. **Na in-** Rom: 9.
ßym mieyscu do tychże Rzymiánow Apostoł mowi: Chwáła, Cześć, y pokoy, kożdemu, ktory czyni Rom. 2.
dobre, naprzod żydowi y Græczynowi, **Záczym Bog według obietnic swoich Bozkich, nie odtracił was ynie oddálił od siebie, ále wy sámi żydzi dla niedowiarstwa y zatwardziałości wáßey; od łáski y od miłosierdzia Bozkiego ście się oddalili, y dalekiemiście się stáli od zbawienia wiecznego, ták do wáßych żydow Apostoł Páwel y Barnábaß mowili:** Actor. 13.
Wám ci było naypierwiey trzeba powiádać Słowo Boze, ale że ie odrzucácie y osądzácie się sámi bydź niegodnemi żywota wiecznego, otoż się obracámy do Poganow, bo nám tak Pán przy- Isaiæ: 47.
kázał: Położyłem cię za swiátłość poganom, abyś był ku zbawieniu aż do kráiu ziemie,

ZYD

CHciáł bym ia Chrześciáńską wiárę przyiąć, ale niemogę dla tego, że vwás wiele roznych wiár Chrześciáńskich się znayduie, insza wiárę maią Ariáni, insza Macedoniáni, insza Nestoriani, insza Katholicy, insza wiarę inszy Chrześciánie

máią, y kożdy z nich wiárę swą chwáli, dobrą y prawdziwą nazywá, a inszą wiárę gáni, złą y fałszywą nazywa, Záczym ia niewiedząc iáka wiára dobrá iest y prawdziwa, między temi rożnemi wiárámi chrześciáńskiemi, dla tego niechcę wiary Chrześciańskiey przyiąć, y chrześcianinem zostáć;

CHRZESCIANIN,

Baron: fol 3

CZytáy v Baroniusza Fol: 3, znáydzieß tám rożne sekty żydowskie, ktore rożne wiáry mieli, inßa wiárę mieli Pharyzeußowie, ktorzy mowili: że człowiek gdy vmrze, dußa iego w inßego człowieka żywego wchodzi, dla tego rozumieli, iż Chrystus miał w sobie dußę, albo Heliaßa Proroka, albo Hieremiaßa Proroka, że Chrystus czynił takie Cuda, iákie Heliaß, y Hieremiaß czynili, te wiárę Pharyzeußow, y teraz żydzi wáßy zachowuią, ktorzy mowią, że dußa człowiecza posmierci wchodzi w inßego Człowieka żywego, albo w ptáka, albo w rybę, albo w gadzinę, albo w psa, albo w inßą beßtią iáką. inßą wiárę mieli Sadduceußowie, ktorzy nie przyznawáli z mártwych wstánia ciał ludzkich, y mowili: że z Ciałem pospołu y Dußa umiera, inßa wiárę mieli Essени, ktorzy nie przymowáli prorokow, tylko Xięgi Moyżeßowe przymowáli, inßa wiárę mieli Herodiani, ktorzy Heroda za messiáßa mieli, od tych rożnych sekt żydowskich wáßy żydzi potomkowie ich przyieli te rożne wiary, y teraz zachowuią, ieśli tedy mowiß, że między chrześcianámi; wiele śię wiár znayduie, y dla tego niechceß wiáry Chrześciańskiey przyiąć, że niewieß, iáka iest wiara Chrześciáńska prawdziwa y dobra? pátrz tylko

Talmud ordo 4. tract 2

gnuszcey się zowią samaritani,

tylko y na swoy zbor żydowski, znáydzieß y tám miedzy swemi żydámi wiele rożnych wiár, á żádney wiáry niemaß prawdziwey y dobrey, ale kożda wiára iest wáßa fałßywa, złá, heretycka, Zakonowi Bożemu przeciwna, záczym powinniśćie porzucić y podeptáć wßytkie wiáry wáße żydowskie rożne fałßywe, a przyiąć iedną Katholicką wiárę Chrześciáńską, bo tylko iedna Katholicka wiára miedzy Chrześćianámi iest Prawdziwa, a inße wßytkie wiáry są fałßywe heretyckie, ktore rożne sekty zachowywáią, y my Prawosłáwni Katholicy za Chrześćián ich niemámy, ale heretykámi ich nazywámy, y od Cerkwie Prawosłáwney Katholickiey odłączámy y wyklinámy.

Z Y D

POkáżże mi znáki iákie, z ktorych możemy zrozumieć, że prawdziwa iest wáßza wiára Katholicka Chrześciáńska, ponieważ mnodzy ludzie Ariáni, Macedoniani, Monotheliтæ, Nestoryáni, y inßze Sekty chrześcianámi śię nazywáią, ktorych wy za chrześcián práwdziwych niemácie, y heretykámi ich nazywácie;

CHRZESCIANIN,

WIele rozmaitych znákow iest, z ktorych możemy zrozumieć, że práwdziwa iest náßa Chrześciáńska wiára Prawosłáwnokatholicka, miedzy wiela y roznemi sektámi heretyckiemi, ktore lubo niegodne są imienia Chrześciańskiego, dla swego bluźnierstwa heretyckiego, iednak sobie Chrześciańskie imie przypisuią.

Pierwßy znak iest Prawdziwey Wiáry náßey Katholickiey/ że ona iest na Piśmie S: Starego y Nowego Zakonu fundowána/ y nie przeciwi ſię piſmu S: ále we wſzytkich Artykułach swoich z Piśmem S: ſię zgádza/ bo Chryſtus do wáßych żydow mowił: Pytáyciefię Piśmá, bo wy mniemácie, że wnich żywot wieczny mácie. Ioan: 5.

Drugi Znak iest Prawdziwey Wiáry náßey Katholickiey/ że przez Wiárę náßą Cudá na świecie dzieia/ bo mowił Chryſtus: Będziecie li mieć wiárę, iáko ziárno Gorczyczne, rzeczecie gorze tey przeydz ztąd ondzie, á Przeydzie, Math: 17.

Trzeci Znak iest Prawdziwey Wiáry náßey Katholickiey/ że ludzie ktorzy w Wierze náßey z dobremi vczynkámi vmieráia/ zoſtáia świętemi/ ktorych Swętych w nieſkazitelnÿ Ciele nowych wiele mámy/ á ieſli by zła Wiára náßa była Katholicka/ niezoſtáwáli by ludzie przez te wiarę Swiętemi/ bo mowi Apoſtoł Páweł: sine fide impoſſibile placere Deo, bez wiáry nie podobna by ſię kto miał podobać Bogu. Hebr: 11.

Czwárty Znak iest Prawdziwey Wiáry náßey Katholickiey/ trwáłość y ſtateczność iey/ że trwa ſtatecznie przez długi czaś/ y będzie trwać do ſkończenia świáta/ fałßywe zaś ſekty heretyckie rozmaite/ z swa fałßywa wiára heretycka poginęli/ Arius bluźnierca Syna Bożego/ z swą ſektą y wiárą heretycką od Nicenſkiego Synodu wyklęty iest y zginął/ Macedoniuß bluźnierca Ducha Swiętego z swą wiárą fałßywą; od Konſtantynopolſkie° Synodu wyklęty iest y zginął/ Neſtoriuß bluźnierca Naświętßey Bogarodzicy; z ſektą y z wiárą swą fałßywą od Epheſkie° Synodu wyklęty iest y zginął/ inßy hereticy od inßych Synodow Katholickich wyklęći są y poginęli/ bo wßytkie wiáry heretyckie nie od Boga są/ dla tego giną. á náßa wiára Katholicka od Boga iest/ dla tego ſtatecznie y nie odmiennie trwa do ſkończenia świáta/ co vczony waß Rabin żydowſki Gamaliel nazwány w Jeruſálem przyznał/ przełożonÿ żydom wáßym mowiąc: Ieſli ieſt z ludzi ta rádá álbo ſpráwa, rozchwieiefię, lecz ieſli ieſt od Boga, nie możecie iey zepſować, Actor: 5. Jeßcze y dlate° wiárá náßa Katholicka ſtatecznie trwa/ y będzie trwać do ſkończenia świáta/ bo my też wiárę zachowuiemy/ ktorą Apoſtoł Piotr zachował/ y ktorą Chryſtus chce do ſkończenia świáta nie odmienną y ſtateczną w Ludziach wiernych zachować/ bo mowił do Apoſtoła Piotra: Symonie Symonie oto szátá domágáłſię, áby wasPrzeſiał iáko pſzenicę, ále iá proſiłem za toba, áby nieuſtáła wiára twoia. Luca: 22. z tych znákow rozmaitych możeß żydzie zrozumieć/ że Prawdziwa iest wiára náßa Katholicka/ ktorą Cerkiew náßa Katholicka zachowuie/ dlatego zaś wiele heretykow w Cerkwi náßey powſtáło/ bo mowi Apoſtoł Páweł: boć muſzą y kacerſtwa bydz, by y ci ktorzy są doswiadczeni, iáwni byli między wámi. 1. Cor: 11.

ZYD.

Apoſtoł wáſz Páweł napiſał: Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma, Ieden Pan, iedna wiara, ieden Krzeſt, Theologowie zaś wáſzy mowią: Wierzymy Bogá, wierzymy Bogu, wierżymy y w Boga, záczym nie wiedzieć, czy iedna v was wiára? według nauki Apoſtolſkiey, czy trzy wiáry są? Epheſ: 4.

według powieści wászych Theologow.

CHRZESCIANIN

Niemaß v nás trzech wiár / tylko iedna iest wiára prawosłáwnokatholicka / według nauki Apostolskiey / ponieważ do iednego Boga ściągáśte y należy / ále ta iedna wiára troiáko operuie / bo wierzymy Boga na ten czas / gdy wierzymy / że iest Bog / według Apostołá Páwła mowiace°: Credere autem oportet adeuntem ád Deum, quia est, álbo wiem Przystępuiącemu do Bogá potrzeba wierzyć, iż iest, Wierzymy Bogu ná ten czas, gdy wierzymy wszelkim rzeczom, ktore Bog mowi: iáko napisano o Abrahamie Patryárśze Starozakónym: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, vwierzył Abraham Bogu, y Poczytáno mu iest ku sprawiedliwości. **Wierzymy w Boga na ten czas / gdy śie Bogu oddaiemy y poruczámy / iego przykazánia zachowuiemy / wßytka vfność y wßytka nadzieie náßa w nim pokładámy / vfámy y spodziewámy śie / że odpuści nam grzechi náßе / y da nam w Niebie zbawienie wieczne / y wßeláкie rzeczy trudne niepodobne y dziwne; za iego pomocą możemy vczynić / tey wiáry nauczał Chrystus Vczniow swoich / mowiąc:** Creditis in Deũ, et in me credite. wierzycie w Boga, y wmnie wierzcie. **Dlatę° mowił Chrystus: y w mię wierzcie / że Chrystus też iedno y nie rozdzielne Bostwo má z Oycem y Duchem S: teyże wiáry nauczał Chrystus Apostołow / mowiąc:** Si habueritis fidē, sicut grānum Sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc, transibit. Będziecieli mieć wiárę iáko ziárno Gorczyczne, rzeczecie gorze tey

Hebr. 11.

Genes: 15.

Ioan: 14.

Math: 17.

tey przedz z tąd indzie, á przeydzie.

Z-Y D

GDyśmy mowić poczęli o iedney wierze Chrześciánskiey, ktora od Początku swiáta była w Zakonie przyrodzonym, y potym w Moyżeszowym, y teraz iest w Zakonie Chrystusowym, y doskonczeniá swiátá będzie zostáwać, y do Chrystusa należy, naten czás przyznáłeś sám, że wstárym Zakonie dobrą wiárę nászy żydzi mieli, ponieważ w tegoż Chrystusa wierzyli, w ktorego y wy Chrześciánie wierzycie, iednák żydzi nászy máiąc wniewoli Ammoreyczykow, Chananeyczykow, y Pogánow inszych przychodniow w swoiey ziemi mieszkaiących, nie przymuszáli ich do swoiey wiáry żydowskiey y do obrzezania, chiba ieśli iáki przychodzień y naiemnik dobrowolnie sám chciał śię obrzezáć, y wiárę nászą przyiąć, tego żydzi nászy obrzezowáli, bo mowił Bog do Moyżesza: Ieśli by kto z przychodniow chciał przyść do wászego mieszkániá, y czynić páśę Panu, pierwiey będzie obrzezan, wszelki męszczyzna iego, náten czás będzie porządnie obchodził, y będzie iáko obywátel ziemie. czemuż wy Chrześćiánie przykazánia Boże° niezachowuiecie? gdy przymuszácie gwáłtem do wiáry swoiey Chrześciánskiey y do krztu żydow nászych? ktorzy są przychodniámi między wámi y wniewoli śię znayduią?

Exod: 12.

CHRZESCIANIN.

TAk czynił w Hyßpániey Sysebut Krol Gotski / práwo wydał na żydow tákie / żeby wßyscy Chrześcianámi zostáli y Krzcili śię / a ktorzyby niechcieli / áby

Baron Ann 614.

aby ogolem sto plag cierpieli / y na wygnánie wychodzili / a maietności ich Krolkomu chciał oddáwać / ale náßa Cerkiew Prawosławnokatholicka nie káże wáßych żydow do Wiáry Chrześciańskiey y do Krztu S: przymußać / bo mowił Chrystus: Iesli kto chce zámną iść, niechay sám siebie záprzy, y wezmie krzyż swoy anasladuie mie. Tákże Toletanski Synod nie moca y przymußeniem; ale na mowa zdobrey y wolney woli swoiey; zydom káże do wiáry náßey ßię nawrácác / A ktorzy iuż przymußeni sa y okrzcili ßię / ci iuż w Chrześciáńskiey wierze zostáwać máia / bo Synod Toletanski káże ich do tego przymußać / y S: Grzegorz Archiepiskop Homerytski kázał Abrahamiußowi Krolowi Homerytskiemu mękámi srogiemi kárać zydow tákich / ktorzy by od wiáry Chrześciańskiey wázyli ßię od stępować / Zachowuiąc nauke tego Synodu Toletáńskiego / y nauke S: Grzegorza Archyepiskopa Homerytskiego; Albertus Xiąże Rakuski; w swoim państwie iednego żyda przymußonego do przyiecia wiáry Chrześciáńskiey / y okrzczonego wziął do poioiu swego / ale ten żyd okrzczony gdy pokilku leciech od stąpił od wiáry Chrześciáńskiey do żydowstwa / naten czas Albertus oddał go Sędzi / a Sędzia kázał go spálić / y teraz náßy Xiążęta Krolowie / Carowie Cesárze / y wßyscy Panowie Chrześciańscy / Xiążęcia Rakuskiego Alberta; ktory potym został Cesarzem Rzymskim / powinni naśladowac / y żydow takich w ogniu pálić / ktorzy lubo przymußeni do Chrystusa ßię nawrocili y okrzćili / Potym od wiáry Chrześciáńskiey do żydowstwa od stąpili / bo ieśli Alberta Xiążęcia Rakuskiego náßy Xiążęta y inßy Panowie Chrześciańscy naśladować będą / y to czynic / naten czás nauke Synodu Toletańskiego y nauke S: Grzegorza Archiepiskopa Homerytskiego zachowáia / y Bogu ßię podobáia / gdy żydō niezbożnym z Chrystusa Syna Bożego; [w ktorego ßię oni na Krzcie S: oblekli / y pożywáli Ciáło y Krew iego w Sakramencie Ewcharystiey] gdy niedopußcza ßię naśmiewac / y na niego plwać / y iego poleżkować / y znowu go Krzyżować / a lubo do wiáry niemáia przymußac naßy Panowie Chrześciáńscy / iednák powinni koniecznie y żydow y poganow przymußać do słuchánia Słowa Bożego / ktorego słuchaiąc; moga wiáre Chrześciańską zrozumieć y dobrowolnie w Chrystusa vwierzyć / bo Chrystus posłał Apostołow do wßystkich narodow; dla przepowiadánia Słowa Bożego / mowiąc: Idąc nauczáycie wßystkie narody, żeby rożne narody słuchaiąc Słowa Bożego / do Chrystusa ßię nawracáli / dla tego w Rzymie kożdey Soboty muśą żydzi wáßy słuchać Kazánia / osobliwie dlanich vczynionego / iáko Piotr Skárga w żywotách SS: świádczy / bo Apostoł Páwet mowi: Iáko vwierzą temu ktorego niesłyszeli? á iako vsłyszą oprocz przepowiádáiącego? Do tego lubo wy żydzi ieśteście nieprzyiácielámi wßystkich Chrześcianow náßych / iednak my powinni wás lubić / y was do wiáry Chrześciáńskiey nauką swą nawrácac / y zbawienia wiecznego wam życzyć / y Bogu ßię modlić / żeby dał wam Bog vpamiętánie y rozum / ktorym byście mogli Boga w Troycy Jedyne° poznać y wniego vwierzyc / y Krolestwa niebieskiego dostąpic / bo mowił Chrystus: Miłuycie nieprzyiacioły wáße, czyńcie dobrze tym ktorzy

Was

Math: 16.

Summa Tolet: Concilij Canoni: 55.

in Vita S: Gregor arch ebiep: Hom:

Æneas Sylvius libr 3. comment de rebus gestis Alphon:

Theatrum vit: homanæ libr: 5. fol: 24184.

Math: 28.

Petr: Skarga in Vita SS: fol: 203.

Rom: 5.

Math: 5.

wás nienawidzą, modlcieſię za prześladowniki y potwarce wáſze, **bo kto żyda/ albo poganina/ albo heretyka iakiego nawroci na Prawdziwa wiarę Chrześciáńską/ ten wielką od Boga otrzyma nágrodę/ według Apostoła Jakoba mowiącego:** Ktory by
Iakob: 5. vczynił, żeſię nawrocił grzeſznik od biedney drogi iego, zbáwi duſzę iego od smierci / y zakryie mnoztwo grzechow.

ZYD

ZPewnych y iáſnych od ciebie mnie pokazánych dowodow zrozumiáłem, że iedná y táż wiára ieſt w Zakonie Chryſtuſowym, ktora byłá w Zákonie Moyżeſzowym, y w Zakonie przyrodzonym, mogę iuż do wiáry Chrześciáńſkiey ſię nawrocić, ále trzeba wám ználeść sposoby iákie, ktoremiby ście mogli żydow náſzych do wiary Chrześciáńſkiey nachylić, y Krolestwa Niebieſkiego dziećmi vczynić, á przez to żebyście ysámi mogli wprzybytkach Niebieſkich od Boga mieć zapłátę.

CHRZESCIANIN.

IAkom wyżey mowił/ tak ytu mowię/ że zły to sposob ieſt gwáłtem żydow wáſzych przymuſzáć do wiáry Chrześciáńſkiey/ bo Theatrum Vitæ humanæ
Theatrū Vitæ humanæ, lib. 2 fol: 645 lib 2 fol 645 swiádczy/ że w mieście Konſtancyey/ Roku 1349/ ieden żyd gwáłtem przymuſzony/ porzucił swoie zabobony żydowſkie/ y przyiął wiárę Chrześciáńſką/ potym zapaliwſzy dom swoy/ przez okna otworzone wołał: że ſtáteczńie w żydowſkiey wierze vmiera/ y táż wołáiąc zdwoma synámi w ogniu zgorzał. iako tedy ony żyd w Konſtáncyey gwáł

gwáłtem przymuſzony do wiáry Chrześciáńſkiey od ſtąpił od wiáry/ták y teraz od wiáry Chrześciáńſkiey ci żydzi odſtępuią/ ktorzy ſię gwáłtem do wiáry nawracáią. Jeſzcze y ten sposob zły nawrocenia do wiáry Chrześciáńſkiey żydow/ gdy iáki żyd przez grzech swoy zaſłużywſzy karanie smierci/ chce sám Chrześcianinem zoſtać/ żeby mu karánie vmnieyſzono/ albo odpuſzczono/ bo y taki żyd dla strachu zoſtáwſzy Chrześcianinem/ potym znowu do womitow żydowſkich ſię wráca/ gdy minie niebezpieczeńſtwo. Dlá tego Philippus Decius Iuris consultus wydał Dekret
Bodinus lib: 4. Demonſt: cap: 5. náżyda/ żeby według swey z kości od ſiebie popelnioney był karány/ bo ten żyd chciał Chrześcianinem
Theatrū Vitæ humanæ lib: 5. fol: 3090. zoſtać/ żeby mu karánie odpuſzczono albo vmnieyſzono/ ktore on zaſłużył złym vczynkiē swoim/ iednák náto magiſtrát w Mieście Pádwie nic niedbaiąc żyda według zoſtałego karak/ y nagány za táki Dekret swoy niemiał/ czym Bodinus lib 4: demonſtr: cáp 5 piſze: Dobry záś ieſt sposob nawrocenia żydow bogáctwámi do wiáry Chrześciáńſkiey, bo Bazilius Macedo Ceſarz Grecki obiecał żydom wielką summę dáć pieniędzy/ ieſliby ſię do wiáry Chrześciáńſkiey nawrocili/ y temi pieniądzmi wielu żydow vczynił Chrześciánami/ tak y teráz mnodzy by żydzi przyieli wiárę Chrześciáńſką/ gdyby ich Chrześciánie pieniądzmi odzieniē y máietnośćiámi inſzemi z bogacáli/ powinność też náſzych Chrześcián ieſt táka/ żeby oni odzieniē y rzeczámi inſzemi potrzebnemi żydow vbogich opatrowali y zapomagáli/ ktorzy żydzi chcą do wiáry Chrześciáńſkiey ſię nawrocić y o Krzcie/ bo Rok 598. opiſuiąc Barontuſz mowi: że w Sycilicy gdy żydzi wáſzy chcieli do Chryſ-
Theatrū Vitæ humanæ lib: fol: 303. *Baro: Ann: 598.*

tusa się nawrocić/ posłyßawßy o tym S: Grzegorz Pápież Rzymski/ posłał tám Faustyna Defensora/ żeby tego przypilnował/ y roskazał mu/żeby pierwiey 40 dni pokutowáli y w powściągliwości żyli/ potym do Rzstu byli przypuszczeni żydzi wßy/ roskázał też/ áby vbogim żydom byli dáne ßáty/ gdy mieli iść do Rzstu S: Powinność Chrześcián iest náßych y druga/ áby oni wolność y vrzędy Chrześciánskie dawáli żydom wáßym/ ktorzy się do wiáry Chrześciánskiey nawrocili y okrzcili/ bo Zygmunta 3. Krola Polskiego Statut/ Rozdział 12. Artykuł 7. mowi: Jeśli by ktory żyd álbo żydowka do wiáry Chrześciánskiey przystąpili/ tedy kożda osoba táka y potomstwo ich za Szlachcica poczytáni bydź máią/ Ale tē sposob nawrocenia żydow bogactwámi do wiáry Chrześciánskiey niebárzo iest dobry/ bo powiáda Poggius in Facetijs, suis że ieden żyd za napomnieniē Chrześcián niektorych: porzuciwßy bogáctwa swoie; zostáł Chrześcianinem/ spodziewáiąc się stokrotnie wiekße otrzymać bogáctwa/ wedlug słow Chrystusowych w Ewangeliey napisánych/ ále gdy został vbogim żebrákiem/ y chory w ßpytálu leżał/ na ten czas przeklinał wiárę Chrześciánską/ potym w pole wyßedßy ználazł bárzo drogie kámienie/ w Tuwálniey vwinione/ y tak od lekárzow iest zleczony/ y zostáwßy Bogátym Chrześciánom Dobrotliwość Chrystusowa wychwalaiąc/ odpowiadał: stokrotnie wiekße dał mi bogáctwa Chrystus/ gdy y moia cierpliwość y wáßa oziębłość obáczył. tak y teraz gdy by przez wiárę Chrześciánską spodziewáli się drogiemi Kámiennmi Złotem Srebrem y dostátkami inßemi żydzi wáßy się zbogácić/ mnodzy by Chrześciánámi

Statut Zygmunta 3. krola polsk rozdział 12. Artykuł 7.

Poggius in Facetijs suis

Math: 19.

Theatrū Vitæ humanæ lib: 1 fol: 593.

zostá-

zostáli/ a potym by za nástąpieniem vbostwa przeklináli wiárę Chrześciánską/ y od wiáry by odstąpili. Jeßcze dobry iest sposob nawrocenia żydow do wiáry Chrześciánskiey cudámi/ bo w Dzieiach Apostolskich napisáno: á przez ręce Apostolskie działo się znákow y Cudow wiele między ludem &c: Dáley napisáno: Tym więcey przymnażáłosię wiernych w Páńie mnoztwo mężow y niewiást &c: ále y ten sposob nie zewßystkim iest dobry nawrocenia żydow Cudámi do Wiáry Chrześciánskiey/ bo tám że w Dzieiach Apostolskich napisáno/ że wßy żydzi za te Cuda rozgniewáli się na Apostołow: Powstáwszy potym Xiąże Kapłánskie, y wszyscy, ktorzy znim byli, z strony kacerstwa sadduceyskiē, napełneni są nienawiści, y poymáli Apostołow, á wsadzili ie do ciemnicy Pospolitey. Do tē Cuda przez Moyżeßa vczynione w Aegypcie y na inßych mieyscach; co pomogły żydom niewiernym: o ktorych Prorok Dawid mowi: Niewierzyli Cudom iego. Záczym lepßy sposob iest nawrocenia żydow do wiáry Chrześciánskiey nauka/ pokazuiąc im Proroctwa y Figury rozmaite/ wstárym Zakonie o Messiáßu przyßłym napisáne/ Ktore się na Chrystusie wypełniły/ bo Apostoł Piotr Chrystusa Żydom przepowiadáiąc mowił: Ale Bog; ktory Przepowiedział przez vsta wszystkich Prorokow swoich; że miał cierpieć Chrystus iē, tak ziścił á wypełnił. Tymże sposobem Apostoł Páweł wßych żydow do Chrystusa nawrácał/ ktorym on wykłádał Pisma świádcząc o Krolestwie Bożym, y dowodząc im o Iezusie, z Zakonu Moyżeszowē y z Prorokow, od záránia áż do wieczora, y niektorzy vwierzáli onemu, co powiádał Páweł,

Act: 5.

Psal: 77.

Act: 3.

Act 28.

á drudzy zaś nie wierzyli. **naylepszy zaś sposob iest nawrocenia żydow do wiáry Chrześciańskiey/ pewna nadzieia otrzymania w Niebie zbawienia wieczne°/ y vchronienia się wiecznych mąk piekielnych; przez wiarę Chrześciańską/ ponieważ Chrystus mowił:** Kto vwierzy y okrzci się zbawion będzie, á kto nieuwierzy będzie potępion. *Marc: 16.*

DWVDZIESTE PIĄTE PROROCTWO

Jest otym/ że Messiaß bez grzechu miał bydź/ bo Prorok Izaiaß napisał: Nieprawości nie vczynił, áni zdrády było w vściech iego. **wypełniło się te na Chrystusie Proroctwo/ bo Chrystus do wáßych żydow mowił:** Kto zwaś namnie dowiedzie grzechu: **Záczym on iest Messiaß.** *Isaiæ: 53.* *Joan: 8.*

ZYD

NApisał Matheuß waß Ewángelistá: Tedy Iezus przyszedł od Galileiey do Iordani do Iána, áby był Okrzczon od niego, Zaczym Chrystus miał grzechy, ktore było trzeba Krztem omyć, y dla tych grzechow niemoże się Chrystus Messiaßē nazwać, bo Messiaß bez grzechu ma bydź, albo też nadaremnie to y nie potrzebnie Krzcił się Chrystus, czego mnie to y nie potrzebnie Krzcił się Chrystus, czego y chrześcian waßych mowić się niegodzi. *Matth: 3.*

CHRZESCIANIN

TYlko to Chrystusow Krzest od Chrystusa nam postanowiony y podány grzechy omywa/ á Krzest Jáno-

Janow grzechow nie omywał/ bo mowił Jan: Iáć was Krzczę wodą ku Pokucie, ále ktory przydzie pomnie; Mocnieyszy iest niżli ia, ktoregom Trzewikow nie iest godzien nosić, Ten ći was o Krzci Duchem S: **Záczym Chrystus iest Messiaß prawdziwy/ bo niemiał żadne° grzechu/ ponieważ się krzcił Krztem Jánowym/ ktory grzechow nie omywał/ y vczynił to Chrystus nie nadaremnie; ale z potrzeby/ żeby potwierdził Krzest Janow/ y żeby nam swoy Krzest postanowił/ y żeby dotknieniem Przenaświętszego Ciała swego dał moc wodom omywania grzechow/ dlate° też S: Jan Krzciciel nichciał krzcić Chrystusa/ wiedzac iż on iest Messiaß obiecany żadnego grzechu niemaiący/ według świadectwa S: Ewangelisty Matheußa mowiącego:** A Ian mu nie dopuszczał, mowiąc: Ia mam bydź o Krzczon od Ciebie, á ty ydźiesz domnie, à Iezus odpowiadáiąc rzekł mu, zaniechay teraz, álbowiem tak się nam godzi wypełnić wszelką sprawiedliwość, *Matth: 3.*

DWVDZIESTE SZOSTE PROROCTWO

Jest otym/ że Judaß Iskaryotski vczeń Chrystusow y Apostoł/ doznawßy wielkiey łáski Crystusowey; miał Chrystusa Nauczyciela y Pana y Messiaßa swego zdrádzić/ y waßym żydom przedać/ bo Sam Chrystus vsty Dawidowemi do Judaßa mowi: Ktory iádał chleby moie, wielkie vczynił nademną podeszcie, **wypełniło się te na Chrystusie Proroctwo/ bo na Taiemney wieczerzy gdy Apostoł Ján**

Pstał *Psal: 40.*

pytał Chrystusá / ktoby go miał z Vczniow iego zdradzić? odpowiedział Chrystus: Ktoremu ia omoczony Chleb podam, à omoczywszy chleb dał Iudaszowi symona Iskaryoty, à po sztuczce wstąpił weń szatá. Záczỹ Chrystus iest Messiaß prawdziwy.

Ioan: 13.

ZYD

IEsliby Chrystus był Messiasz prawdziwy, wiedziałby o tym Iudasz Iskaryotski vczeń iego wierny, y nie przedáwałby go, ktoremu Chrystus do wiernych rąk dał korbonę dla szafowánia, ále Iudasz wierny vczeń Chrystusow przedał nauczyciela swego, zaczym wiedział on, że Chrystus nie iest Messiasz prawdziwy obiecany y oczekiwany, ale się sám nazywał Messiaszem.

CHRZESCIANIN,

RAsyn Krol Syryiski y Phácea ß Krol Izraelski/ gdy towarzystwo y braterstwo wziawßy/ woiowáli na Jerusalem y na Acházá Krola Iudskiego/ na ten czas Rasyna y Phaceáßa/ nazwał Bog dwiema głowniami kurzacemi się/ mowiąc do Achaza Krola Judskie°: Nieboysię, á serce twoie niechayśię nie lęká, dwu ogonow tych głowień kurzących się, ták y ty żydzie gdy z Judaßem Iskaryotskim wziawßy towarzystwo y braterstwo; woiuieß na Ierozolime nowa; na Cerkiew Katholicka y na Chrystusa Krola Sláwy, niechcąc go mieć za Messiaßa Práwdziwego / Bog Ociec y ciebie żydzie y Judáßa dwiema głowniámi piekielnemi kurzacemi się nazywa / mowiąc do Chrystusa Syna swego: Nieboysię, à serce twoie niechay się nie lęka, dwu ogo-

Isaiæ: 7.

ogonow tych głowień kurzących się, bo Judaßa Iskaryotskiego nazywaß ty wiernym vczniem Chrystusowym / o ktorym napisáno: że gdy Maria Magdalena drogim oleykiem Nogi Chrystusowe pomazáła / tenże czas Judaß mowił: Czemu tego oleyku nie przedano za trzysta groszey? à nie dáno vbogim? ato mowił: nieiż by miał piecza o vbogich, ále iż był złodzieiem, y mieszek maiąc co wkładano nosił. Takiey mądrości od Judáßa nauczyłeśie y ty żydzie, że mießek máß ypieniądze od chrześcian krádnąc w tym mießku chowaß/ á iako Judaß złodziey sám się obwieśił/ tak y ty złodzieiem będąc sám się obwieśiß/ álbo cię kát powieśi/ lubo tedy wiedział lubo nie wiedział Judaß zdrayca/ że Chrystus iest Messiaß/ iednák my Chrystusa nazywámy Messiaßem prawdziwym/ ponieważ nanim te Proroctwo Dawidowe się wypełniło o Messiáßu napisáne: Ktory iadał chleby moie, wielkie vczynił nademną podeszcie. bo to Judaß łakomstwem zwiedziony/ przedał Chrystusa Messiáßa swego. Było też Proroctwo y otym/ że miał Judaß od Apostolstwa od paść/ á na ie° mieyscu inßy miał Apostołē zostać/ bo Prorok Dawid napisał: Biskupstwo iego niechay przymie inny, te Proroctwo się wypełniło/ bo na mieysce Judáßa zdraycy nastąpił Matthiáß/ o czym w Dźiełach Apostolskich napisano: Padł los na Matthiásza, y policzon iest z iedenáśćią Apostołow.

Ioan: 12.

Psal: 40.

Psal: 108.

Actor: 1.

DWVDZIESTE SIODME PROROCTWO

Jest otym/ że miał bydź Chrystus przedány za Trzy-

dzieści Srebrnikow / bo prorok Zacháriaß cap: 11.
Zachar: 11. napiſał: Wzięli trzydzieśćie srebrnikow zapłátę ſtargowane°, ktore° ſtargowáli v Synow Izraelſkich, y dali ią na rolą Garnczarſką, ták iáko poſtanowił Pan.

Z Y D.

NIe do Chryſtuſa ſię ściąga te Proroctwo, ále ſię ściąga y należy do Iozepha, ktorego przedáli Brácia Mádianitō kupcō idącym doÆgyptu, zaczym tym Proroctwem niemożecie dowieść y dokazać te°, żeby Chryſtus wáſz był Meſſiaſz oczekiwany.

CHRZESCIANIN.

CZytay żydzie w Xiegach Geneſis cap: 37. znaydzieß tám / że Iozepha nie za Trzydzieśćie Srebrnikow / ále za 20 / srebrnikow przedali brácia / bo tám napiſáno: Gdy mijali Mádianitowie kupcy, wyciągnąwſzy go z ſtudnie przedáli go Izmaelitō, za dwadzieśćia Srebrnikow, ktorzy go záwiezli do Ægyptu. Záczym do Chryſtuſa te Proroctwoſię Zacháriaßowe sciąga y należy / ponieważ Chryſtus iest za trzydzieści Srebrnikow przedány / iáko w Ewangeliey Swiętey napiſano.

Geneſ: 37.

Matth: 27.

DWVDZIESTE OSME PROROCTWO.

Jeſt o tym / że mieli Apoſtołowie od Chryſtuſa Pásterza swego od biežeć / podczas Męki y Smierci iego / bo Prorok Zacháriaß napiſał: v derzę Pásterza, á roſproszą ſię Owce, Záczym Chryſtus iest Meſſiaß Prawdziwy / ponieważ o Meſſiaßu słowa napiſane na Chryſtuſie wypełniły ſię / według Ewangelisty Mat-

Zachar: 13.

Máthеußa wowiącego: Tedy Vczniowie wſzyſcy opuściwſzy go powciekáli.

DWVDZIESTEDZIEWIĄTE PROROCTWO

Jeſt otym / że mieli Meſſiáßa obnażonego rozgámi y biczámi bić / mieli policzkować y na Twárz iego pluć / bo sám Chryſtus przez Proroka Izaiaßa / w Rozdziale iego 50. mowi: Ciáło moie dáłem bijącym, ápoliczki moie targaiącym, Oblicza me° nie odwrociłem od tych, ktorzy mi łáiali, y ktorzy námię pluwali, Záczym Chryſtus iest Meſſiaß Práwdziwy / ponieważ nánim te Proroctwo ſię wypełniło / według Ewangelisty Matheußa mowiącego: Tedy ięli pluć na Oblicze iego y poſzyikowáli go, á drudzy policzkowáli mowiąc: Prorokuy nám Chryſtuſie, kto ieſt ktory cię vderzył? Toż Ewangelista Ján mowi: Tedy Piłát wziąwſzy IEZVSA vbiczował go.

Isaiæ: 50.

Matth: 26.

Joan: 19.

Z Y D

TE Słowa Prorok Izáiaſz o sobie sámym napiſał, bo mu wſzyſtko to czynili żydzi náſzy zá to, że on ich za grzechy strofował, czemuż ty Chryſtuſowi ſwemu te słowa Prorockie przypiſuieſz? ktore Prorok o sobie sámym piſze.

CHRZESCIANIN

WIemy my / że Prorok Izáiáß wáßych żydow za grzechy ich strofował / y karániē Bożkim im groził / dla tego żydzi wáßy piła go nadwoie przerznęli / iáko w żywocie S: Proroka Izaiáßa napiſáno /

in Vita S: Prophetæ Isaiæ.

tego záś nigdzie nienapisáno/ żeby Proroka Jsaiáßa obnażone° rozgámi y biczámi bito/ y policzkowáno y natwárz iego plwáno/ záczym do Chrystusa słowa te Prorockie należą/ ponieważ Chrystusowi wßystko to żydzi wáßy czynili.

TRZYDZIESTE PROROCTWO

Jest Otym/ że mieli Messiáßowi Ręce y Nogi gwoździmi do Krzyża przybić/ bo śá Chrystus vPro.
Psal: 21. **roka Dawida mowi:** Skłoli Ręce moie ynogi moie.

Z Y D,

RAbinowie náßzy powiádaią, że Dáwid osobie sámym nápisał te słowa: Skłoli ręce moie y nogi moie, bo on woiuiąc z nieprzyiácioły rozmaitemi; y vciekáiąc przednimi y broniąc ſię odnich; miáł ręce y nogi swe ták vtrudzone y zmordowáne, że iuż rękoma y nogoma swemi niemogł ruſzyć y władnąc, właſnie iákoby przebite były ręce y nogi iego.

CHRZESCIANIN

LVbo z mnogiemi Dawid woiował nieprzyiacioły swemi/ y bronił ſię odnich y vciekał/ iednák za Bożą pomocą wßystkich ich zwyciężył y w pokoiu bezpiecznie mießkał/ bo Lib: 2 Regum, cáp 22: **ná**
2. Regũ: 22. **pisáno:** Dáwid záś mowił Pánu słowa tey Pieśni w on dzień, gdy go wybáwił Pán z ręki wſzyſtkich nieprzyiacioł iego y z ręki Saułowey &c: **Záczym Dáwid mießkáiąc w pokoiu/ zdrowy będąc; mogł rękoma y nogoma swemi władnąc, y z nieprzyiacio-**

łacioły ießcze woiować/ y niebyły iego ręce y nogi tak zmordowáne/ żeby iuż niemogł onemi rußyć/ dla tego te słowa: Skłoli ręce moie y nogi moie, **nie do Dawida/ ale do Chrystusa należą/ któremu wáßy żydzi do Krzyża Ręce y Nogi przybili. Otoż wáßych rabinow Tłumaczenie na piaſku báśniey ſię funduie/ ktory łátwo wiátr prawdy zdmuchnie.**

Z Y D

WNáßzey Bibliey Hebræyſkiey napiſáno: KAARI, to ieſt, Iáko Lew, y do Krola Dawida te słowa należą, bo iego Ręce y Nogi Iáko Lew nieprzyiácioł szarpáli, czemuż wy mowicie? Skłoli? záczym bárziey trzeba náßzey Bibliey wierzyć, ktora mowi: Iáko Lew Ręce moie y nogi moie, niżeli wáßzey, ktora mowi: Skłoli ręce moie y Nogi moie.

CHRZESCIANIN

ZEbyście iáßne świadectwo o vkrzyżowániu Chrystusowym zatracili/ dla tegoście w nowych Bibliach wáßych/ te słowa Dawidowe pofalßowáli/ y napiśáliście: KAARI **to ieſt/ Jako Lew/ ale w**
S: Hieron in Epiſtola sua ad Sephr: **ſtárych y prawdziwych Bibliach Hebreyſkych napiſano:** KAARV, **albo** KARV/ **to ieſt/ przebili albo przebodli/ ták** 70 **Tłumáczow piſáli/ ták** S: Hieronim **Pſálmy Dawidowe wykładáiąc napiſał/ iáko liſt Jego do Sophroniußa piſány świádczy/ do tego nietylko w ſtárych; ale y w nowych wielu Pſálterzach żydowſkich ten ſię text znayduie:** KARV, **to ieſt Przebili/ któremu textowi ſtaremu y Práwdziwemu bárziey trzeba wierzyć/ niżeli teraźniey**
Sebaſt: Barradide **ßemu nowemu y fálßywemu/ Czytay** Lib: 3 cap 20:

libi 3. cap: 20 fol: 118.

Fol: 118, de Messia, v Sebastiána Barradiusza / tencie nauczy / że trzeba nápisać y czytać: KARV Przebili / nie KAARI / Jáko Lew / bo ieśli nie będzie napisane te słowo Przebili / tedy kożdy człowiek mądry zrozumie y przyzna / że wáś Text Żydowski iest z fałszowány y skrocony / Jeśli się zaś te Imie Jáko Lew znayduie / tedy się do Chrystusa ściąga / nie do Krola Dawida / bo Dawidowe ręce y nogi nigdy Jáko Lew nieprzyiációł nieżarpali / ale Ręce y Nogi Chrystusowe Jáko Lew zębámi albo paznogciámi / ták żołnierze gwoździmi przebili y pożarpáli.

ZYD.

IEszcze te Proroctwo napisał Dawid o nászych żydách, ktorym ręce y nogi to mieczem, to włocznią, to inszym orężem wászy chrześciánie y národy inne mieli Przebijać, y teraz przebijáią, Ponieważ nászy żydzi powszystkim Swiecie, między wászemi Chrześcianami y między roznemi nardámi wniewoley się znayduią, y wielkie odnich prześladowánie y vtrápienie cierpią, czemuż wy niepotrzebnie do Chrystusá wászego te słowa Dawidowe naciągaćie?

CHRZESCIANIN,

Czytay v proroká Jzaiaszá cap, 53: znaydzieß tám słowa napisáne: on wielu grzechy nosił, a za Isaiæ. 53. przestępniki się modlił, daley nápisáno: on zránió ieśt dla nie prawośćiey naszych, starty iest dla złośćiey nászych. wáßy Rábinowie mowią / że te Słowá Prorockie o wáßym narodzie Żydowskim od Boga porázonym y skaránym so napisáne / iáko świádczy

Ioán

Ioánnes Ludouicus de Veritate Fidei, lib: 3, wáßy Żydom o Messiáßu odpowiádaiąc / ale tgą to wáßy Rabinowie / bo wáß narod Żydowski nielrał na siebie grzechow ludzkich / y nie przebijáia Rąk y nog żydom wáßym za grzechy ludzkie / chiba za grzechy ich własne / záczym też tgą Rabinowie wáßy / mowiąc że te słowa: Skłoli ręce moie ynogi moie. o wáßym narodzie żydowskim sa napisáne; dla tego maß wiedzieć / że iáko Jzaiaßowe Słowa o Chrystusie sa napisáne / ponieważ Chrystus wziął na siebie grzechy wßystkiego narodu Ludzkiego / y za grzechy Ludzkie gwoździmi Ręce y Nogi iego do Krzyża przybito / Ták o Chrystusie te słowa Dawidowe sa napisáne: skłoli Ręce moie y nogi moie. Jeßcze czytáy Xiege 7 Vandáliæ v Kranziuszá / znaydzieß tám w Rozdziale 40 / że w Krolewstwie Czeskim w mieście Prágá nazwanym / około Roku Zbawienia 1289. żydzi wáßy w dzień S: Piątku Wielkiego drzwi w domu zamknawßy; iednego Chrześcianina żydowi dla vboztwa służącego na Krzyżu przybili / na zniewágę Chrystusa Pana y wßystkich Chrześćián / wypełniwßy nadnim wßystko to / co wiedzieli / żeśie na Chrystusie Pánu wykonáło / Ludzie porwáwßy oręże / żydow okrutnie pozábijáli. ießcze Xiege 18 dubrawiußa czytay / znáydzieß tá / że w teyże ziemi Czeskiey w mieście Prádze / Roku 1305. wáßy żydzi w dzień S: Piątku wielkie° Chrześcianina na mieysce skryte wciągnęli / y na Krzyżu przybili / y do koła stoiąc ieden plwał na twarz ie° / drugi pięścią w gębę bił / inßy bili rozgámi / drudzy záś wßystko nánim wyrazili / co niegdyś Chrystusowi żydzi wáßy czynili. na ten czas lud w

Prádze

Ioan Ludouic de Veritate fidei libr: 3. cõtra Iudæos de messia.

Kranz: lib 7 Vandaliæ, cap: 40

Theatrũ Vitæ humanæ, libr 3. fol: 2740.

Dubrauius libr 18.

Prądze nieczekaiąc Wacława IV Krola Dekretu; iákie mogł okrućieſtwo nád żydámi wykonywał / y grob Mężenikowi nowemu z kupow żydowſkich wyſtáwił. Jeſli tedy te Proroctwo Dawidowe ściągaſie do wáßych żydow / ktorym Chrześciáne [weo ług twey powieści falßywey) orężem ręce y nogi przebijáia / tedy też Proroctwo Dawidowe należy y do náßych Chrześcián / ponieważ wáßy żydzi naßy Chrześciánom ręce y nogi przebijáia / iáko Chrześciánom onym w ziemi Czeſkiey / w Mieście Prądze Ręce y nogi przebili / ktorych na Krzyżu przybili / ále iák to nieprawda / że by te Proroctwo do náßych Chrześcián / tak y to nieprawda żeby do waßych żydow miáło ſie ściągać / záczym te Proroctwo Dawid napiſał o Chryſtuſie / ktoremu wáßy żydzi gwozdźmi Ręce y Nogi przebili.

TRZYDZIESTE PIERWSZE PROROCTWO

Jeſt otym / że mieli żołnierze iedna Szátę Chryſtuſowa poßárpać / á odruga rzucać loſy / bo przez tegoż Dawida Chryſtus mowi: Dzielili między ſię Odzienie moie, á o Szátę moią loś rzucili. tu nie. Pſal. 21. możeß żydzie mowić / że Dawid o sobie sámym napiſał te słowa / bo nigdzie ßat Dawidowych nießarpáno / y loſow o iego odzienie nie rzucáno / nigdzie tego o Dawidzie nie napiſáno / záczym do Chrystuſa te słowa należą nie do kogo inßego.

Z Y D.

Te Proroctwo przymuſza nas mieć rozmowę O CIA-

O CIAŁACH, Y KOSCIACH, Y SZATACH Y INSZYCH RELIQVIACH SS: KTORE CHRYSTVS WASZ MESSIASZ POZWALA WAM SZANOWAC, DLATE° MY ZA MESSIASZA GO MIEC NIECHCEMY, bo iá wiem dobrze, że wáſzy Chrześcianie v ſiebie Szátę Chryſtuſową chowáia, y wielkie czynią iey poſzanowánie. ato czynią nieſłuſznie, bo tego poſzanowánia waſzego y Pokłonu iáko Szátá Chryſtuſowa, ták niewidzi człowiek vmárły, y Modlitwy wáſzey nieſłyſzy.

CHRZESCIANIN.

Nie ſłyßy Modlitwy naßey / y nie widzi naßego pokłonu Száta Chryſtuſowa / ále słyßy modlitwę náßa y naß Pokłon widzi Chryſtus / y táſke nam swoia Bozka oświádcza / gdy Chryſtuſowa Szátę ßanuiemy / y kłaniámy ſię iey / bo ten Pokłon y Poßanowánie náße nie tak do száty Chryſtuſowey; iáko do Samego Chryſtuſa ſię ściąga. ták że nie słyßy Modlitwy náßey y nie widzi naßego pokłonu Ciáło vmarłego człowieka Swiętego na ziemi zoſtáiące / ále widzi poßanowánie naße / y słyßy modlitwę náßa vmarłego człowieka S: Dußa / ktorá ſię w Niebie znayduie / y dla te° za námi do Boga ſię przyczynia / y táſke nam Boża wypráßa / że my Ciáłu iego v. marłemu / y Kościam / y Reliquiám inßym czynimy poßanowánie / kłaniámy ſię im / y całuiemy ich / y przy ſobie noſimy / záczym Chryſtus ieſt Meſſiaß Prawdziwy / ponieważ nam pozwála Reliquie ßanować SS: ktorzy nam táſke Boża dla náßego poßanowánia im vczynionego wypraßáia.

ZYD

Numer: 19. Kto kolwiek w starym Zakonie, martwego człowieka ciáłá álbo kościey. álbo grobu ſię dotknał, ten był nieczyſtym, bo mowił Bog do żydow naſzych: Ieſliſię kto na polu dotknie ttupá człowieka zabitego, albo też swą śmiercią vmarłego, álbo kościey ie°, álbo grobu, nieczyſty będzie Przez ſiedm dni, záczym y wáſzy Chrześćiánie są nieczyſtemi. ponieważ mártwych ludziey ciáła y kościey y grobow ſię dotykáią, y całuią ich y ſzanuią.

CHRZESCIANIN.

Te Przykazánie Boże wáßym żydom dáne / niedotykáćſię martwe° człowieká / do Ceremonialne° należy zakonu / ktory ſię iuż skonczył na ten czas / gdy Chryſtus nowy Zakonodawca przyßedł na świát / záczym też y te Przykazánie przez nie° ſię skonczyło / y my ludziey vmárłych / oſobliwie SS: Ciáła y kościey y grobow ſię dotykáiąć; niezoſtaiemy nieczyſtemi / do tego te ciáła mártwe przeznaczáły grzechi; vczynki mártwe / bo w stárý Zakonie ktoſię dotknał ciáła vmarłego / ten był nieczyſty / ták w Nowym Zakonie ktoſię dotknie grzechu; vczynku martwe° / ten zoſtáie nieczyſtym / á iáko w stárym Zakonie tácy Ludzie oczyßczáliſię woda z mießáną z popiołu ryżey krowy zpaloney pokropiwßyſię. tak w Nowý Zakonie / Przenayświetßa Krew Chryſtuſowa nieczyſtych ludzi od grzechow; vczynkow mártwych oczyßcza / według Apoſtoła Páwła mowiacego: Albo wiem ieſli krew kozłow y wołow, y popiołu iáłowice Pokropiwſzy splugawione poświęca ku oczyſzczeniu ciáła, iáko dalcko więcey Krew Chryſt-

Numer: 19.

Hebr: 9.

Chryſtuſowa? ktory przez Ducha S: Same° Siebie ofiarował niepokalánym Bogu, oczyści sumnienie naſze od mártwych vczynkow? Lubo tedy wáßy żydzi nie w Cerkwi / y nie wmieście / ale za miáſtę vmárłych pogrzebáli / iáko Joſephow z Arimathei grob za miáſtem Jerozolemſkim / był w ogrodzie / w ktorym Grobie Chriſtus vmárły był położony / żeby vmarłego człowieka / y kościey; y grobu iego ſię niedotykáli / y niezoſtáli dotykaiąc ſię nieczyſtemi / iednak my Chrześćiánie w mieście blizko Cerkwi / y w Cerkwi vmárłych pogrzebámy / żebyśmy groby ich widząc / modlili ſię Bogu zánich / y swoią śmierć przypominali / y żyli pobożnie / śmierc sobie przypomináiąc / oſobliwie SS: Ludziey vmárłych Ciáła / y Kośći / y Groby / y Reliquie inße w Cerkwi chowámy / y ßanuiemy / y proſimy ich / żeby oni iuż w Niebie według duße swoiey zoſtáiąc / za nás Bogu ſię modlili / y wyproſili nam od Boga grzechow odpußczenie / y Krolewſtwo Niebieſkie / y żeby nas w kożdey potrzebie náßey pomoca swoia wſpierali.

Math: 27.

Ioan: 19.

ZYD

Iżlibyś mi pokázał przyczyny ſłuſzne, dla ktorych wy ciáła, Kości y inſze Reliquie SS: szanuiecie. mogłbym ia Chryſtuſa waſzego za Meſſiáſza práwdziwego mieć, y za pozwoleniem iego Reliquie SS: czcić, ale żádney przyczyny ſłuſzney poſzanowania Reliquiy SS: niemożeſz pokázac, dlátego też y ia niechcę ich szánować, y Chryſtuſa za Meſſiaſza Prawdziwego Przyznać,

CHRZESCIANIN.

Pierwßa przyczyna ieſt / dla ktorey my Reliquie

SS: szanuiemy / bo y w stárym Zakonie żydzi wáßy Reliquie SS: szanowáli / gdy wychodzili z Ægyptu / natēczás Moyżeß wział kości z soba S: Jozepha Patryárchy starozakōnne° iuż dáwno vmar. łe° / tákże Jozyas Krol żydowski gdy fałßywych Proroków vmárłych kości zgrobow wykopywał / y w ogniu palił / naten czás obáczył grob iednego Proroka Bożego / y mowił: Co to za znák? ktory widzę? od powiedzieli mu: Grob iest człowieka Bożego, ktory przyszedł z Iudy, y przepowiedział te Słowa, ktoreś vczynił, Posłyßáwßy to Krol; poßanował Kości onego Proroka S°: mowiąc: Niechaycie go, żáden niech nieruszа kościey iego, y kości iego zostáły nieporuszone z kośćiámi Proroka. Ktore pismo ia czytáiąc rozumiałem / że y wy żydzi Reliquie SS: szanuiecie / ale S: Hieronim w Liście swym do Riparyußa; Authorami tey herezyey wáßych żydow y samaritánow czyni / Tákże Ewsebius w Hystoriey swoiey / Lib 4, cáp 15, przypomina list Cerkwi smirnenskiey / w ktorym Liście napisáno o Męczeniku Polikarpie / ktorego ciáło gdy Chrześciánie wziąc chcieli / dla poßanowánia / żydzi wáßy y pogánie bárzo się Chrześciánom sprzeciwiáli / y spalili w ogniu Ciáło S: Polikárpá / iednák y spalone Reliquie S: Chrześciánie z wielką ochotą zebráli y ßanowáli.

Exodi: 13.

4. Regū 23.

S: Hieronim in Epistol ad Riparium.

Eusebius lib 4 cap: 15. Histor list Cerk Smirn: o meczennik: polikarpie.

Z Y D

LVbo Moyżesz y Iozyász w Stárym zákonie nászym Kośći SS: szanowáli, iednák nie ták szánowáli, iáko wy Chrześciánie szanuiecie, Bozką im cześć oddaiecie, ofiárę im przynoszą c, gdy Swiece zapalone przy grobach ich stawicie, á przez to w bałwochwálstwo w padácie, Moyżesz záś y Iozyász tego nieczynili,

CHRZESCIANIN,

NIewpadámy my w Bałwochwálstwo Reliquie SS: Męczenikow szanuiąc / bo my dlatego Reliquie SS: Męczenikow szanuiemy / wiedząc; że oni wyznániem y nauką swą bałwochwálstwo wykorzeniáli / y dlatego pomárli / żeby wykorzenili bałwochwalstwo / y szánuiąc ich; cießymyśię / że oni bałwochálstwo wykorzenili. Gdy też swiece zapalone przy grobách ich stawimy / nie ofiaruiemy im tych swiec / iako ofiárę Bogu należącą / ale zapalámy te swiece y stawiemy przy grobach ich / na znák wesela y chwáły wieczney / ktorey w niebie SS: zażywáią / bo weselá y chwáły egieni iest znákiem. w Stárym Zákonie záś przy grobách niestawiono swiec dlatego / bo ießcze Swięci naten czás w Niebie niebyli / y wesela y Chwáły Niebieskiey wodchłáni piekielney zostáiąc nie zażywáli.

Drugá przyczyna iest / dla ktorey my Reliquie SS: szanuiemy / że one nám wielkie pożytki czynią / Choroby vleczáią / Mártwych wskrzeßáią / złych duchow odganiáią / y od niebezpieczeństwa nas bronią / Elizeußa Proroka vmarłego Kośćiey gdy człowiek vmárły się dotknął / záraz ożył / y stáł na nogách swych / tákże w Antyochiey S: Jána Krzciciela Páleć zábił Smoka straßnego / ktorego tám pogánie za boga mieli / y człowieka mu przez los do pożárcia ofiarowáli / trafiłosię iż Los pádł na chrześcianina / ktory Corkę swą miał dać smokowi za

4. Regū: 13.

Viridar: SS ex Græco trans latum in latinum.

Zwierciadł przykładow list 16. o Reliquiach.

ofiárę / bo ten Smok z iámy swey wyßedßy / y paßczekę swą otworzywßy; ofiárę ona pożerał / y zeboma okrutnie krußył / náten czás ony Chrześcianin z wielkim płáczem modlił się Bogu / y S: Jánowi Krzcicielowi / żeby Corka iego od ták okrutney smierci była vwolniona / do tego tákiey vżył sztuki / całuiąc Rękę S: Jána Krzćiciela; przez Ewangelistę Lukáßa tám zaniesiona; potáiemnie zębámi swemi wielki páleć oderwał / y wyßedßy z Cerkwie onemu smokowi w paßczekę iego wrzucił / gdy smok paßczekę otworzył dla pożárcia Corki iego / y záraz ona beśtia vpádła y zdechła. Tákże Niewiáśta krwią płynącą Száty Chrystusowey gdy się dotknęła / záraz zostáła zdrowa / według Ewangelisty Lukáßa mowiącego: Dorknęła się kráiu Száty iego, á nátych miáśt się zastánowiło płynienie krwie iey. dla tego Száte Chrystusowa nießyta naród Moskiewski w wielkim ma poßanowániu / ktora Száta w Moskwie stołecznym mieście Carskim / w Cerkwie / w złotey skrzynce iest złożona y schowána / Ták że Philippa Krola Francuzkiego gdy w Paryżu Syn zachorzał / y vmrzeć miał / część Korony Chrystusowey Cierniowey / y Gozdz S: ktorym Przenaświetße Ciáło Chrystusowe było do Krzyża prybito / Mawrycius Episkop Paryzki / z Monastyra yz Cerkwi domiáśta przyniosßy; przyłożył do ciáła Krolewica chorego / y záraz choroba precz vstąpiła / a zdrowie nastąpiło / Tákże Justynus Cesarz wßystkim to powiádał / iż bedąc od iednego czarnoxięznika oczarowány / rozmaite straßydła y phantasmáta / za spráwą szatánską; od one° czárnoxięznika wypußczone y sie,

Paulus Æthmilius lib: 6. Historiarum

Grzegorż Epist: Turo libr: 1. de gloria Martyrū cap: 6.

Luce. 8.

bie

bie widział / dlatę° nieznośne przez dwie nocy miát vtrapienie / ale na trzecia noc gdy pod głowę swoią położył Gozdz S: ktorym ciáło Chrystusowe było do Krzyża przybito / iuż wiecey onych łárw y máßkar szatánskich niewidział / y żadney turbácicy od nieprzyiaciela dußnego niemiát / Tákże Lwitprándus máiąc w woysku swym kopiją w przod idąca; ktora Bok Chrystusow otworzono / záwße nieprzyiációł swych Henryka Cesárza / y inßych vstraßał y zwyciężał / Tákże Sergius Patryárchá w Konstantinopolu / wziąwßy Náświet: Bogarodzicy y szatę; ktora tam była / w moczył w morzu / y ta száta obronił Konstantynopol od nieprzyiációł / bo záraz się morze zburzyło / y wßystkie okręty z woyskami Ruskiemi rozbiło y potopiło / tylko dwa Xiążęta / Oskołd y Dyr; z máłym orßákiem do Oyczyzny się wrocili / ktorzy Xiążęta byli ießcze przed okrzczeniem narodu Ruskiego / y z woyskámi Ruskiemi pośli czárnym morzem do Kostantynopola y obległi go y dobywáli. Tak że Pasę Naświetßey Bogarodzicy od Patryárchi Konstantynopolskiego / Zoa Leona Cesárza Greckie° Zona gdy była o Pasána / naten czás wolna zostáła od złe° ducha / ktory w nią był wstąpił y ona trápił / Tákże chustka Apostoła Páwła; ktora on pot na twárzy swey ocierał / Chorych ludziey dotknienię swym vzdrawiała / y od złe° ducha opętánych ludziey wolnemi czyniła / Tákże łáncuch; ktorym Herod Apostoła Piotra wiązał / gdy był z Jeruzalę do Rzymu przyniesiony / y przyłożony dote° Łancucha / ktorym Apostoł Piotr w Rzymie od Nerona był związány / záraz te dwa łancuchi dziwnym sposobę się ziednoczyły / ták / że z dwoch łancuchow ieden się

Viridarium Græcum.

Actor: 19.

w Zywocie. SS owiesk: S: Apostoła Piotra kazanie krotkie. Piotr Skarga przypomina fol: 677.

stał

brał łáncuch / y dotykaiąc się tego Łancucha chorzy ludzie mnodzy zostáli zdrowemi / y duchowie zli wciekáli z ciáł tych / na ktore tē Láncuch był włożony.

ZYD

in Vitâ S: Martyr Babylæ:

W Zyciu S: Męczenika waſzeᵒ Babile napiſano: że w iednym budynku Apollinow bałwán, y w bałwánie zły duch odpowiadáiący był z ciálem Swiętego Męczenika waſzeᵒ Bábile, y na ten czas zły duch w bálwanie oniemiał vmyſlnie y dobrowolnie dla teᵒ, żeby podał waſzym Chrześcianom occaſią ſzanowánia Reliquiy Męczenika Bábile, záczym y teráz zli duchowie, dla Reliquiy S: z ciała ludſkiego vmyślnie y dobrowolnie vſtępuią, żeby wáſzych Chrześcian do poſzanowánia Reliquiy pobudzili, y w grzech nieznosny wprowadzili, z czeᵒ zrozumieć możeſz, że wáſzy Chrześcianie za pobudką diabelſką Reliquie ſzanuią.

CHRZESCIANIN,

Barō: Ann: 362.

Nie vmyslnie y nie dobrowolnie diábeł w bałwánie Apollinowym mießkaiący / y ludziom na ich pytánie odpowiadaiący oniemiał / ále przymußony ſtráchem to vczynił / boiąc ſię Reliquiy S: Męczenika Babile / bo z tego budynku; Truna S: Babile z Reliquiámi iego gdy była wyniesiona / na ten czas piorun z Nieba ogniſty na tę bożnicę vderzył / y wßyſtkiego bałwána spalił / w ktorym diábeł mießkał y ludziom odpowiádał. do tego iezeli diábeł Chrześciánom dáie okázyą y przyczynę ßanowánia Reliquiy / czemuż pobudzał záwße? y pobudza wáßych żydow y pogánow y Heretykow / żeby

żeby oni Reliquie SS: wykorzenili / záczy nie za pobudką złeᵒ ducha / ále za pobudką Ducha Swieteᵒ / naßy Chrześciánie Reliquie SS: ßanuią.

Trzecia przyczyna ieſt dla ktorey my Reliquie SS: ßanuiemy / że one ludziom nie wiernym y Chrześciánom grzeßnym niedáią ſię wziąć y dotknąć ſię / y do ſiebie przyſtąpić / chiba tylko Wierni y Pobożni Ludzie mogą do Reliquiy SS: przyſtąpić / y onych dotknąć ſię y wziąć / bo Walens Cesarz Grecki ariánſka herezya zapowietrzony / gdy chciał Czci godna Głowę S: Jána Krzćiciela do Konſtantynopola zaprowádzić / niedała ſię mu ta głowa wziąć / bo woz; na ktorym Czci godna Głowa wieziona była miała / żadna miara niemogła ſię zmieyſca rußyć / potym od prawoſławneᵒ Cesárza Theodoziußa / bez żádney trudnosci ta czci godna Głowa była do Konſtántynopola przywieziona / y iemuſiła wziąć dála. tákże Grobowi Chryſtuſowemu / pokonićſię przyſzedł do Jeruzalē tedē Xiąże Paleſtyńſki / rodē Tyberiánin / herezya ſewerián ſka zarażony / y tám obácżył barána / ktory od Grobu biegł do nieᵒ / y chciał go rogoma przebić / on ſtrachem zdiety názad ſtąpić muſiał / mowił mu Azáriáß y drudzy ludzie: Pánie czemu nie wchodziß do Grobu Chryſtuſoweᵒ? odpowiedział im: dla czegoście tu teᵒ Baráná przywiedli? oni poyrzawßy w S: Grob nic niewidzieli / tedy mowił mu Azáriaß: Pánie maß na dußy twoiey grzechi / ktore ciebie tu niedopuſzcáią. odpowiedział ony Xiąże: nie ieſtē wczeſnikiē Cerkwi Katholickiey / ále trzymam náukę ſewerową / dla tego mnie tu wnić zabraniáią / potym Prawoſlá wnym zoſtawßy / zoſtał wczeſnikiem Ciáła y Krwi-

Zwierciadło przykładow o reliquiach przykład 3. fol: 1015.

Sophronius Patryarcha Jeroſalim: in prato ſpirituali cap: 49

Chrystusowey, y iuż Baránа tego niewidział, y przyßedł y pokłonił ßię Grobowi Chrystusowemu.

Czwárta Przyczyná iest, dla ktorey my Reliquie SS: ßanuiemy, że ci ludzie bywáią karáni, ktorzy Reliquiy ss: nießanuią, bo S: Epipháníus, Epiſtop miáſta Sálaminy, na wyſpie cyprze, z narodu Zydowſkiego gdy vmarł, ieden człowiek po smierci iego chciał widzieć, czy był obrzezány? ſkoro ſuknia nánim począł podnoſić, S: Epipháníus vmárły w twárz iego noga ták bárzo vderzył, iż daleko v. padł, y záraz vmrzeć muſiał, towárzyßę iego żá. kuiąc ponim, gdy go vmarłego v nog ciáła S° położyli, záraz dla dotknieniá samego Dußa iego do ciáła ſię wrocika. Tákże Herod Krol żydowſki w nocy znáyzyczliwßemi przyiacielámi swemi, otwo rzył Grob S: Proroka Dawida, chcąc tam ználeść ſkárby y pobrać, á gdy począł zbliżáć ſię do tego mieyſca, gdzie Dáwid był położony, záraz ztámtąd ogień wypadßy, dwoch ſług iego spálił, y żywota pozbáwił, Herod tym przypádkiem będąc przeſtra ßony wyßedł, y dla zgładzenia grzechow swoich, vdáłſię do nabożeńſtwa, y wielkim kosztem z Mármuru tám zbudował grob Prorokowi Dawidowi.

Simeon Metaphraſt in vita S: Epiphan:

Joſephus Hiſtor: Iud: lib 16. cap: 11. Antiquit:

ZYD

Gállus y Iuliánus Konſtántiuſza Cesárzá dwa wnuki młodzięcy, gdy budowáli Cerkiew znamienitą nad grobem S: Męczenika Mamánta, tę robotę na dwie części rozdzielili, iedną część Gállus budował, drugą część budował Iuliánus, na ten czás ziemia ſię trzęſła, y wſzyſtką robotę z fudamentu wyrzuciła y wywróciła, ktorą Iulianus kosz-

kosztem swym zbudował, záczym iak nád Mamantowym grobem. niechciał Bog Cerkwie budować, y przeſzkodził tę robotę, żeby ie° Chrześćiánie Reliquiy nie ſzanowali. ták y teraz niechce Bog. nad grobámi vmárłych SS: Cerkwiey budować, że by Chrześćiánie Reliquiy SS: nie ſzanowáli, lubo ci ludzie skaráni są, ktorzy Reliquiy S: Epiphániuſza y Dawida nie ſzanowali.

CHRZESCIANIN,

Swiety Grzegorz Nazián̄zenſki w pierwßey mowie swoiey na Iuliána, wſpomina ta Hyſtoria od Ciebie przypomniona, maß tedy wiedzieć, że wßyſtko wiedzący Bog wiedział złe serce Juliána, ktory miał od Chrystusa Boga Prawdziwe° odſtąpić, y Bałwáno ſię pokłonić, dlate° niechciał ofiáry od nie°; ták od Báłwana złe° przyiąć, y ziemi roſtkázał robotę od nie° zbudowáną wyrzucić y zepſować, od Gálla záś wiernego y Pobożnego, ták od Abla sprawiedliwego przyiął Ofiárę, y nie przeßądzał mu w budowániu Cerkwi, ktora nad grobę S: Męczenika Mamánta budował, zaczą Cerkwie nad grobámi SS: trzeba budować, y Reliquie ich ßanować. Piata przyczyná iest, dla ktorey my Reliquie SS: ßanuiemy, że ich zoſtaiących ná mieyſcu nie znaiom ym y zakrytym, wielkiemi Cudami są Bog ludziom obiáwia, dla ich poßanowánia, y wyſtáwia. Obiáwił Bog ludziom Ciało S: Klemenſa Páp̄iża Rzymſkie°, bo Traiánus Cesarz bałwochwálca kázał mu na ſtyie kotwice przywiązać, y daleko na morze od iáchać y vtopić, żeby nienaleźli Ciáła iego Chrześćiánie, y tak skudzy iego poczynili. na ten czas Ber-

S: Gregorius Nazianſ: orat: 1. in Iulianū:

Simeon Metaphraſt in vita S Clemē: papæ Rom:

nelius y Phebus Oczmie S: Klemensa na brzegu stoiąc / z Chrześcianámi Bogu sie modlił / żeby pokázał im Ciáło Męczenika swego / y po Modlitwie ich morze trzymile názad vstąpiło / to widząc Chrześciánie ßli po dnie morskim / nie boiąc sie powrocenia wody oney / y znalezli Marmurowa Cerkiew od Boga nagotowána / y w Cerkwi Ciáło S. Klemensa leżące / y wedle niego kotwice / ktorá była do ßyi iego przywiązána / y za obiawieniem Bozkim nie brali ztámtąd Ciáła S: y poználi / że w Dzień Vroczystości iego morze im vstępować / y Ciáło iego pokazować sie miáło / y ták sie działo / dla tego mnodzy pogánie y żydzi w Chrystusa v wierzyli.

ZYD

Dla tey przyczyny słuszna rzecz iest Reliquie SS: szanować, że Bog Ludziom żywym pokazuie, y obiáwia Reliquie SS: na mieyscu zakrytym położone. y káże na mieyscu iáwnym położyć, iednak insza przyczyna iest, dla ktorey nie mogę ia Reliquiy szanować, bo w Chalcedonie Leo Isaurus Cesarz Grecki wziąwszy z Cerkwi Kości S: Męczenicy wászey Ewphemiey, z ktorych kośćiey Krew iákaś nakształt máści pachnącey wychodziła, y rozne choroby vleczáła, á nátỹ mieyscu insze kosci proste z prochniáłe położył, y zamknął grob marmurowy, ktory w nocy odéknął, do Cerkwie S: Ewphemiey z swemi przyszedszy, nadrugi dzień bluznił przed ludzmi Kości S: Ewphemiey, mowiąc: że sie zawodzicie ich szanuiąc. y przyszedszy z ludźmi, otworzył iáwnie grob Iey, y znaydzione są kości proste y smierdzące, na ktore lud pływá. y na oszukánie swoie

swoie narzekał, y fałszywe cudá im przypisywał, y była Cerkiew tá w pogardzeniu, y trupa ztámtąd na insze mieysce przeniesiona, na ktorym cathechumeni stawáli. láko tedy w Chalcedonie miásto Kośćiey S: Ewphemiey, insze kości proste od Leona Isaura były Położone, ktore wász národ Chrześciánski szanował y oszukiwał sie, y potym nánich pływał, Ták y teraz wiele Reliquiy podrzuconych fałszywych; miásto prawdziwych, kości złoczyncow psow y osłow, y bestiy inszych miásto Kośćiey SS: Chrześciánie wászy szanuią, y oszukiwáią sie, na ktore muszą pływać, dowiedziawszy sie, że są Reliquie fałszywe,

CHRZESCIANIN

COś mowił / to smiát vczynić okrutny heretyk Leo Isáurus / imienia Chrześciánskiego niegodny / y od Cerkwie S: Katholickiey wyklety / iednak Bog fałszywe kości podrzucone obiáwił / według mowy twoiey / żeby ich nießanowáli Chrześciánie wierni / obiáwił też y S: Męczenicy Ewphemiey Kości / żeby ich wierni Chrześćianie szanowali / bo niezbożny Cesarz kázał wziąć z pałácu swego Kości S: Ewphemiey / y na morze wywieść y vtopić / do wiedziáwßysie że w Pałácu tym Kośćiom S: siostrzanego Prawosławne cześć y cześć oddawali. Potym w krotkim czasie / dwa Bráćia Sergius y Sergonos iádąc przez morze / znalezli one skrzynie płynąca ku brzegu / y rozumieiąc że iaki skárb iest otworzyli / y znalezli Kości zápach dziwny pośtyścili / y zrozumieli że były Kości S: y Boga prosili / żeby im dał wil / iakie by

Piotr Bart w obroku duchownym po słonczeniu żywot S. Męczenicy Euphem:

S: byłę y máiąc obiawienie y nauke / aby na wy-
ſcie Lemnos nazwáney były zoſtawione / tám Cer-
kiew zbudowáli / y tám one Kości S: z nápiſem na
Trunie vężnionym pochowáli / iáko tedy obiáwił
Bog S: Ewphemiey Reliquie Prawdźiwe / dla
poßanowánia / y falßywe podrzucone / żeby ich
nießanowáno / tak y teraz toż Bog Reliquiam
Prawdźiwym Swiętych / y falßywym podrzuconym
czyni / żebyßie Chrześciánie wierni nie oßukiwáli.

Szoſta przyczyna ieſt / dla ktorey my Reliquie
SS: szanuiemy / że SS: po śmierci swey ludziom
żywym ſie pokazuią / y obiáwiáią im Reliquie
swoie / na iákim mieyſcu znayduią ſie / y káżą
mieyſca zakryte° y nieznaiome° wziąc / y na iawnym
y widomym mieyſcu / dla poßanowánia ich położyć
bo SS: Prorocy Michęaß y Habákuk Sebennow-
Epiſkopowi Elewteropolſkiemu / we śnie ſie poká-
záli / y gdzie Ciáła ich leżeli; oznaymili / roſkazuiąc
żeby na iáſne y widome mieyſce były wynieſione /
Tákże Maximiánus Cesárz bałwochwálca gdy S:
Lucyána Męczenika w morze wrzucić kázał / przy-
wiązáwßy mu do ręki práwey kámień wielki / náte-
cżás przez czternáście dni / było w morzu ciáło iego
potym piątnaſtego dnia vkazáłſie Vczniowi swemu
Gliceriußowi / y kázał iść na brzeg morſki / a gdy
poßedł / obácżył płynącego Delfina wielka ry-
morſka / ktora na grzbiecie swoim vmárłe ciáło
bez ręki práwey niosła / y wyrzuciwßy na brzeg
sáma vmárła / ta Ciáło na brzegu Chrześciáni-
wziąwßy z vczciwoścła pogrzebli.

Sosomę lib 5
Hiſtor: Eccl
cap: vltimo.

Euſebiq Cæ
ſar in Vita
S: Lucyan
Martyr:

Z Y D

Judas 1.

APoſtoł wáſz Iudaſz Nicińkaryotſki; ale inſzy
napiſ

napiſał w powſzechnym Liśćie swoim tákie
słowa: Gdy Michał Archanioł gadáiąc z czártem,
wádził ſię o Ciáło Moyżeſzowe, z tey mowy
Apoſtolſkiey zrozumieć możemy, że Archánioł
Michael z diábłem dlatego ſię swárzył. bo diábeł
chciał obiáwić ciáło Moyżeſzowe żydom, żeby
ciáło iego żydzi szánowáli, y iemu ſię kłaniáli;
Michał zas chciał zakryć ciáło Moyżeſzowe, żeby
go żydzi przodkowie náſzy nieſzanowáli, y iemu ſię
nie kłaniáli. záczym trzeba y przed wámi ciáłá
Swiętych chować y kryć, żebyście ich nieſzano-
wáli, bo wy Chrześciánie nauki Archanioła
Michaela nieprzymuiecie, ále przymuiecie naukę
diabelſką, gdy ciáłá y inſze Reliquie Swiętych
szanuiecie,

CHRZESCIANIN

ARchánioł Michael z diábłem dla tego ſię swá-
rzył / bo diábeł chciał obiáwić ciáło Moyżeſzowe
żydom wáßym / żeby go za Boga mieli / y w bał-
wochwálſtwo w pádli / Michał záś strzegł y bronił
od te° grzechu nieznoſne° wáßych żydow do bałwo-
chwálſtwa skłonnych / dla tego chciał przedniemi /
Ciáło skryć Moyżeſzowe / y skrył według roſkazánia
Bożkiego / iáko w Xięgach Deuteronomion cap 34, napiſáno: Pogrzebli go w dolinie ziemi Moáb-
ſkiey przeciwko Phogor, á nie dowiedziáłſie czło-
wiek ogrobie iego aż do teráznieyſzego dnia, a
przednámi ciał y Kośćiey S: kryć nie trzeba / bo
my żádnego S: za Boga niemamy / Reliquie S:
szanuiąc / dla tego od grzechu ieſteśmy wolni / y dia-
belſkiey nauki nieprzymuiemy / ale przymuiemy S:
Archanioła Michaela nauki.

Deuter: 34.

ZYD

ZYD.

NApisáno w Ewangeliey wászey, że nászy żydzi gdy Prorokow SS: budowáli groby kosztowne, y truny ich przyozdabiali, na ten czás Chrystus wasz Messiász zátoż żydow nászych gánił y
Matth: 23. strofował, mowiąc: Biádá wám Doktorowie y Pharizeuszowie obłudnicy, ktorzy budujecie groby prorokow, y zdobicie pamiątki Sprawiedliwych, záczym y wy Chrześćianie godniśćie tákiey nagány y strofowánia, żeby wám Chrystus mowił: Biáda wám Chrześćianie, ponieważ wy prorokow y Apostołow y Męczennikow y SS: inszych groby kosztowne budujecie, y truny ich przyozdabiácie,

CHRZESCIANIN.

Nie dlatego Chrystus gánił y strofował wászych żydow, że oni Prorokow y Patryárchow stározakonnych, y SS: inszych kosztę wielkim znamienite groby wystawowáli, y truny ozdobne czynili, bo ten vczynek ich był dobry y pobożny, y pochwáły y nagrody godny, ále dlatego strofował y gánił Chrystus żydow wászych, że oni złą intencią, złym zamysłem, y złą wolą, to czynili, żeby przez to nie Prorokom SS: ále sobie ludziey pochwáłe vczynili, y pokryli tỹ złości swoie, y zdáli się ludziom bydź sprawiedliwemi, y gorliwemi zakonu swe° Obroncami, żeby ludzie rozumieli, iż oni dla tey sprawiedliwości y gorliwości swoiey Chrystusa chcieli zábić, iákoby nie przyiaciela y burzyciela Zakonu swego. Do te° nie mogli oni Ludziey sprawiedliwych lubić y bánować, ponieważ sprawiedliwości nie lubili y nie-

nießanowáli, á ni też SS: mogli wáßym żydom bydź przyiacielami, ktorym Bog był nieprzyiacielẽ. Do tego wáßy żydzi ludziey vbogich z dobr ich wyzuwáli, y záto groby Prorokõ wystawowáli, bo SS: niechcą, żeby ich za te pieniądze ßanowáno, za ktore ludzie vbodzy płácza, do tego nadaremnie wáßy żydzi groby Prorokow zabitych od oycow swoich budowáli y zdobili, ponieważ oni nie naśladowáli Prorokow, ktorych groby przyozdabiáli, ale naśladowáli oycow swoich, ktorzy Prorokow pozabijáli, álbo wiem Wielkiego Proroka Chrystusa y Apostołow chcieli y starali się zábić, y przez to na zaboystwo Prorokow z oycámi swemi zezwoláli, y tego zaboystwa vczesnikámi zostáli. Dla tego mowił Chrystus: Powiadácie, byśmy byli żádni Oycow nászych, niebylibyśmy towarzyszámi ich we krwi Prorokow, á ták swiadkámi iesteście sámi sobie, iż iesteście synowie tych, ktorzy Prorokow pobili. wy też dopełnicie miáry oycow wászych. Záczym nászy Chrześćiánie temu strofowániu y nagánie Chrystusowey nie podlegáią, bo Chrześćiánie nászy ßanuiąc Reliquie SS: robią im Groby y Truny kosztowne, nie dla swoiey ále dla tych SS: pochwáły. do tego Sprawiedliwość lubiąc y ßanuiąc, Ludziey sprawiedliwych lubią y ßanuią, iáko Bog iest przyiacielẽ Chrześciánõ nászy, ták y SS: za Przyiacielámi. Do tego, nie wydzieráiąc v ludziey vbogich dobr ich, ále swym kosztem własnym nászy Chrześciánie Swietym groby wystawuią, co Swietỹ iest wdzięczno y przyiemno. Do tego Groby y truny kosztowne SS: Męczenikom zabitym nászy Chrześciánie budując; nie náśladuią zaboycow ich, bo-

Matth: 23.

inßych ludzi Swiętych niechca męczyć y zabiiáć, ale Męczenikow ss: ßanuisc Reliquie náßy Chrześciánie, prágna ich w życiu naśladować, żeby mogli Krolestwa Niebieskie° dostąpić. iak oni dostąpili.

TRZYDZIESTE DRV GIE PROROCTWO

Jest otym, że mieli Messiáßa Żołcia kármić, y Octem poić, bo sam Chrystus w Psálmach Dawidowych mowi: Ku iedzeniu memu dáli Zołc, á w pragnieniu moim octem mię poili. *Psal: 68.*

ZYD,

TV żołcią y octem nazywa Dáwid swoie Vtrápienie y przesladowánie gorzkie, ktorę od Saułá, od Absaloná y od inszych nieprzyiacioł rozmáitych cierpiáł, albo też Prorokował to on onászym narodzie żydowskī, ktory miał między roznemi narodámi mieszkáć w niewoli, y wielkie Prześladowánie y vtrapienie cierpieć, ktore przesladowánie y vtrapienie sám Bog nazywa piołunem y żołcią, do Proroka Ieremiásza mowiąc: oto ia nákármię ten lud piołunem, y napoię go woda żołci, y rosproszę ich między narody, ktorych nieználi oni sámi, y Oycowie ich, záczym temi słowy Dawidowemi niemożecie wy dowodzić tego, żeby Chrystus wász był Messiasz obiecány, ponieważ te słowa Dáwidowe; nie do Chrystusa ale do kogo inszego należą, *Ierem: 9.*

CHRZESCIANIN

PRáwda iest, że według sensu Tropologicznego; żoła

żołcia y piołunem, przesladowánie y vtrapienie, y frasunek się nazywa, ktorym piołunem y żołcią Dáwid y wáß národ żydowski był nakarmiony, iednak ani Dáwid ani wáßy żydzi, prawdziwa żołcia y prawdziwym octem nie byli nakarmieni, zaczym niedonich; ale do Chrystusa samego te słowa Dáwidowe się sciągáią, gdy te słowa według sensu Literálnego; po prostu rozumiemy, o prawdziwey żołci y o prawdziwym occie, ktora żołcia prawdziwa, y octem prawdziwym sám Chrystus tylko karmiony iest, niektoinßy.

TRZYDZIESTE TRZE, CIE PROROCTWO,

Jest otym, że na Messiáßa fałßywi świádkowie mieli świádczyć, bo przez Proroka Dawida mowi Chrystus: Powstáli przeciwko mnie świádkowie fałszywi, y skłamáli niepráwość sobie. **tośie na Chrystusie wypełniło, bo Ewangelista Matheuß napisał:** Przednieyszy Kapłáni y wszystka ráda siedząca szukáli fałszywego świádectwa przeciw IEZVSOWI, aby go o smierć przyprawili, y nie nálezli, ácz wiele fálszywych świádkow Przychodziło, á nakoniec Przyszli dwa fałszywi świádkowie y rzekli: Ten mowił, mogę zepsować Cerkiew Bożą, á po trzech dniách záś ią zbudowáć. *Psal: 26. Matth. 26.*

ZYD.

NIe fałszywi ále prawdziwi to świádkowie byli, ktorzy przeciw Chrystusa wászego te świadectwo mowili, bo Ián Ewangelista napisał, *Ioan: 2.*

szábbat ßanuiąc / nie bronili ſię nieprzyiaciołom swoim / nieodpowiedzieli im, ani kamieniá nie-
1. Mach: 2. rzucili nanie, áni záwieráli mieyſc taiemnych. dla tego od nieprzyiációł swoich są pobici / iáko napiſáno w Xięgach Machabeyſtich: Polegli sámi y żony ich y Syny ich y bydło ich, áż do tyſiąca Duſz ludzkich. widząc to inßy żydzi poczęli iuż y w szábbat bronicſię nieprzyiaciołom swoim / y znimi woiować / mowiąc: Wſzelki człowiek, ktory kolwiek przydzie na nás na woynę w dzień Szabbátu, potykáymyſię znim, á niepomrzemy wſzyſcy, iáko pomárli brácia naſzy w skrytych mieyſcach, iáko tedy żydzi wáßy w ßábbat dla potrzeby wielkiey muſieli działać / y znieprzyiaciołámi woiować / y za grzech sobie tego niepoczytáli / ták Chryſtuſowi nie-powinnieſcie grzechu przypiſować / że Chryſtus w szábbat chorych vzdráwiał / widząc potrzebę ich wielką. Jeßcze ináczey tobie odpowiádam / piße Volater-
Volater lib: 3. Geograp: subfinem. ranus lib: 3. Geográphiæ, przy końcu / że za Panowánia Henryka III Króla Angielſkie° / Roku 1208. iedē żyd nazwány Salomō / w Króleſtwie Angielſkim mieśćie Terksburze / w ßábbat wpadł do wychodka / y dla vczciwości ßabbátu niechciał áby go wyciągnio-
Cornel à Lapide in 12. Math: no / y mowił: Szábbáta Swięte ſzanuię, z łáię wyniść rekuzuię, widząc to komes Chrześćiánin / nie dopuścił go y na drugi dzień wyciągnąć z wychodka / dla vczciwości Niedzieli / ktora nazwáł Szábbátem / mowiąc: Szabbáta też w àfedronie, naſze vczciſz Salomonie. záczęy ony żyd wkrótce vtonął, zadußył ſię y vmarł. iáko tedy ßálony był ony żyd w Angliey / ktory w ßábbat z wychodka wyciągnionym y vwolnionym bydź miał sobie za grzech / tak y ci ßaleni byli

byli żydzi wáßy / ktorzy Chryſtuſowi grzech przypiſowáli dla tego że Chryſtus w Szábbat ludzięy od chorobę vwálniał / y zdrowemi czynił / y fałßywi to świádkowie byli / ktorzy tákie świadectwo fałßywe przeciwko Chryſtuſa mowili.

ZYD.

Ci świadkowie Prawdziwi byli, ktorzy przeciw Chryſtuſa waſze° mowili: tegośmy nálezli Pod-
Lucæ: 23. wracaiącego národ naſz, y zakazuiącego dáni dáwać Ceſarzowi, bo ieſli by to fałſzywe świadectwo przeciwko Chryſtuſa waſze° świadkowie mowili, nie zamilczał by tego Łukaſz wáſz Ewangeliſta, ále że tego nie nápiſał, záczym prawdziwe to bydź świadectwo muſiáło.

CHRZESCIANIN

Możeß to żydzie z rozumieć z Ewangeliſty Łukáßa / ná inßym mieyſcu mowiącego; że Chryſtus
Dáni Ceſárzowi dáwać niezabrániał / bo S: Lukaß w Rozdziále 20. powiáda: że wáßy żydzi przełożeni gdy Chryſtuſa w mowie podchwycić y poymać chcieli,
Luce: 20. Poſłali [do Chryſtuſa] zrdáyce, ktorzy byſię zmyſlili bydź sprawiedliwemi, aby go podchwycili w mowie, á podáli go przełożeńſtwu y władzy ſtaroſciney, y pytáli go mowiąc: Náuczycielu, wiemy że dobrze mowiſź y vczyſź, á niſię ogladaſz na oſobę, ále drogi Bożey w práwdzie nauczaſz. godziliſię dáń dać Ceſárzowi? czyli nie? lecz obaczywſzy zdrádę ich, rzekł do nich: co mię kuſicie? vkáżcie mi groſz, czyi ma obraz y nápis? odpowiedziáwſzy rzekli mu: Ceſárſki, y rzekł im: oddaycie

cie tedy co iest Cesarskiego Cesarzowi, á co iest Bożego Bogu. **zaczym iak ci swiadkowie, tak y drudzy fałszywie przeciwko Chrystusa mowili.**

TRZYDZIESTE CZWARTE PROROCTWO

Jest otym, że Chrystus miał milczeć, nic tym fałszywym swiadkom y swoim mordercom nie odpowiádać, bo Jzáiaß o Chrystusie napisał: Iako Owca na zabicie wiedzion będzie, a iáko Baránek przed strzygoncym go zamilknie, á nie otworzy vst swoich, **to się na Chrystusie wypełniło, bo Ewangelista Matheuß napisał o Chrystusie:** Gdy nań skarżyli przednieyszy kapłani y stárszy, nic nie odpowiadał, tedy mu rzekł Piłát: niesłyszysz iako wiele świadectw przeciw tobie przywodzą? y nic odpowiedział mu na żádne słowo, tak iż się barzo dziwował starosta.

Isaie: 53.

Math: 27.

TRZYDZIESTE PIĄTE PROROCTWO

Jest otym, że mieli Słowa Chrystusowa Ciernio-wym Wiecem pokłoć, bo Chrystus vsty Dawidowemi mowi: Wednie y wnocy ociężáła nademną Ręka twoia, nawrociłem się wnędzy moiey, gdy tkwi Ciernię.

Psal: 31.

Z Y D

Cierniem się nażywáia bogáctwa, roskoszy, y kłopoty świeckie, cze° sam Chrystus wasz Mes-

Math: 13.

siasz

siáſz w Ewángelicy naucza, mowiąc: Ktory iest między ciernie wsiány, ten iest, ktory słucha słowa, á pieczałowánie świáta te°, y oszukánie bogáctw zadusza Słowo, y stawáśię bez pożytku. zaczym te słowa niepotrzebnie wy naciągácie do Chrystusa, ktory niemiał bogáctwa, y roskoszy, y kłopotow świeckich, ále o sobie samym to Dawid napisał te słowa, ponieważ on będąc Krolem miał wiele bogáctw, y roskoszey, y kłopotow świeckich; na kształt ciernia iego kolących,

CHRZESCIANIN,

Według sensu Allegorycznego zakrytego, nazwał Chrystus cierniem bogáctwa, roskoßy, y kłopoty świeckie, ktore się Dawidowi przykaczáły, ale według sensu Literalnego, prostego, y iásnego, te słowa Dawidowi nie służą, bo Dawida Cierniem nie kłoto, záczym do Chrystusa te Proroctwo się ściąga, ponieważ głową Chrystusowa, cierniowym Wiencē była pokłota.

Z Y D

Cierniem Dawid grzechy swe nazywa, cudzołostwo y zaboystwo, wktore był wpadł, záczym niesłusznie wy te słowa Chrystusowi przypisuiecie, bo ieśli Chrystus grzechy miał, dlatego samego nie możesię Messiászem názwać, ktory bez grzechu ma bydz.

CHRZESCIANIN,

Według moralnego sensu, nazywáiąśię cierniem grzechy, ktore Dawida zraniły y oßpeciły, y ták do Chrystusa nie należą te słowa, bo Chrystus niemiał żadnego grzechu, dlátego do wáßych żydow

mowił: Quis ex vobiś arguet me de peccato? kto zwàs dowiedzie ná mię grzechu? **Jednak według Sensu Literalnego, te słowa uważáiąc, iuż Dawidowi niemożemy ich przypisać, ponieważ Dawid Cierniem niebył zraniony, ale właśnie y prawdziwie Chrystusowi te Proroctwo kwadruie, ponieważ Głowa Chrystusowa Cierniem była przykryta y zraniona.**

Ioan: 8.

TRZYDZIESTE SZOSTE PROROCTWO

Jest otym, że miał Messiáß miedzy dwoma Łotrámi na Krzyżu bydź, bo Izáiaß mowi o Chrystusie: ze złośnikámi iest Policzon, **wypełniło śie te na Chrystusie proroctwo, według Ewángelisty Matheußa mowiącego:** Vkrzyżowáno też znim dwoch Łotrow, iedne° po práwey, a drugiego polewey Ręce, **Záczym Chrystus iest Messiaß Prawdziwy.**

Isaiæ: 53.

Math; 27.

TRZYDZIESTE SIODME PROROCTWO

Jest otym, że mieli z Messiáßa na Krzyżu przybitego wáßy przednieyßy Kapłani żydowscy y łotrowie, y ludzie insy szydzić, negrawáć śie y śmiáć, y onego bluźnić, bo sám przez Dawida Chrystus mowi: A iám iest Robák á nie człowiek; pośmiewisko ludzkie, y wzgárdá pośpolstwa, wszyscy ktorzy mię widzieli, naśmiewaliśię zemnie, mowili vsty y kiwáli głową, nadzieię miał w Pánu niechay go wyrwie, niechay zbáwi ponieważ chce

Psal: 21.

go, **Te Proroctwo śie na Chrystusie wypełniło, bo Ewangelistá Mátheuß o Chrystusie napisał:** Przechodzący mimo bluznili go, chwiejąc głowámi swemi y mowiąc: Hey co rozwáláśz Cerkiew Bożą, á za trzy dni ią záśię buduieśz, zachoway sám siebie, ieśliś Syn Boży, zstąp z Krzyża, Ták że y przednieyszy Kapłani z doktorami y starszemi nagrawaiąc śię mowili: Inszych zbáwił siebie samego niemoże zbáwić, ieśli iest Krol Izraelski, niech teraz zstąpi z Krzyża, á vwierzymy iemu, Dufał w Bogu, niech go teraz wybáwi: ieśli chce, bo Powiedział: że iestem Synem Bożym, toż y Łotrowie; ktorzy byli znim vkrzyżowani; vrągáli mu.

Math: 27.

TRZYDZIESTE OSME PROROCTWO

Jest otym, że pod czás Messiaßowey męki; miało słońce na Niebie śie záćmić, y Ziemia miała ciemnościámi śie pokryć, bo Prorok Amos napisał: Bedzie dnia one°, mowi Pan Bog, záydzie Słońce w południu, y vczynię, że śię záćmi ziemia w dzień iasności, **tośie wypełniło nátę czás, gdy Chrystus był na Krzyżu przybity, bo Ewangelista Matheuß mowi:** A od szostey godziny, stáłaśię ciemność Po wszystkiey ziemi, aż do dziewiątey godziny.

Amos 8.

Math: 27.

Z Y D

NIemożecie wy Chrystusa názwać Messiászem dla tego, że pod czás męki iego Słońce śię w Południu záćmiło, bo śię to może stáć przyro-

dzony m sposobem, może się y teraz Słońce w Południu zácmić, podczás męki człowieka iákiego lub złego lub dobrego, iednak my tego człowieka za Mesśiásza niemámy.

CHRZESCIANIN.

PJerwiey dla Proroctwa Amosowego / potym dla dziwnego tego záćmienia Słonecznego; my Chrystusa Mesśiáßem Prawdziwym nazywamy/ bo pod czás męki Chrystusowey; nie przyrodzonym ale Cudownym sposobem Słońce o południu się záćmiło / dla tego / że te záćmienie Słońca stáło się / gdy Mieśiąc od Wschodu idąc na Záchod / podßedł pod Słońce y záćmił one / ponieważ od Záchodu Mieśiąc idąc na wschod / z wyku pod słońce podchodzić y one záćmić / do tego te záćmienie Słońca w pełniu Mieśiąca się przytrafiło / którego czásu mieśiąc daleko od słońca chodzi / y niemoże go záćmić / ponieważ gdy nowy Mieśiąc ieśt / naten czás zbliża się do Słońca y pod słońce podchodzi / y nie do puśćza do nás promieniow słonecznych / dla iego się słońce ćmi / do tego te zacmienie przez trzy godziny trwáło / gdyż niedługo zacmienie Słoneczne trwáć ma / ponieważ Mieśiąc bárzo prędko od Słońca od stępuie / którym Słońce się pokrywa / y cmiśie / a tu Cudownie trzy godziny stał Mieśiąc pod Słońcem / do tego Mieśiąc podßedßy pod Słońce od wschodu / nie szedł od słońca na záchod / ale znowu nazad wrocił się do wschodu / od którego był przyßedł / ate dziwne zacmienie Słońca / będąc w Heliopolu widział Dionisius Areopagita / y mowił słowá tákie: Albo Bog vmiera, albo śię Swiat

Cornel: à Lapide in 27. Math:

Swiat zápádnie, Tetey Cudowne zacmienie słońca; dla Cudownego Mieśiącznego położenia; między Słońcem y ziemią; Epistola 7 S Dionisius Areopagita Polikarpowi oznaymuie. Jeśli tedy z tego zacmienia Słonecznego zrozumiał Dionisius / że Bog vmierał / czemuż wy żydzi z tego zacmienia Słoneczne; niechcecie zrozumieć / że na tē czás Chrystus Bog y Mesśiáß vmierał za grzechy ludzkie?

Dionisius Areopagit: Epistola 7. ad Policarp:

TRZYDZIESTE DZIEWIĄTE PROROCTWO,

Jest otym / że miał Mesśiáß vmarßy / wstąpić do piekła dußa / y znowu ztámtąd wyniść / y wstáć zmártwych / bez żádney skázy Ciáła swego / bo mowi Chrystus przez Psalmiśte do Boga Oyca swe: Niezostawisz Dußę moiey w piekle, áni dász Swiętemu twemu oglądać skażenia,

Psal: 15.

ZYD

TE Słowa o sobie sámym Dáwid napisał, bo iego ciáło Swiątobliwe iáko proroka Bożego; może Bog od skazitelności zachowác, záczym nie do Chrystusa te Proroctwo należy, y nie możecie temi Słowy Dawidowemi tego dokázać, żeby Chrystus wász był Messiasz Obiecány,

CHRZESCIANIN.

NIe o sobie to Dáwid Prorokował / bo iego ciáło po smierci się zepsowáło / ale Prorokował to on o Chrystuśie / który miał wstáć z mártwych / bez żádney skazitelności Ciáła swego / dla tego

Apostoł Páwel Chrystusa Messiásza Prawdziwego wáßym żydom temi słowámi Dáwidowemi pokázował / mowiąc te słowa: Nie dáß S: twemu oglądać skażenia, álbowiem Dáwid wrodzáiu swym vsłużywszy, z Bożey woli zásnął, y przyłączon iest do Oycow swoich, y vznał skażenie, lecz ktorego Bog wzbudził, niewidział skazenia. **otoż y tobie iáwnie te Prororoctwo Dáwidowe pokazuie / że Chrystus iest Messiásß Oczekiwány.**

Act: 13.

ZYD

IEsliby Chrystus wáß Messiasz wstáł zmártwych, mogliby go ludzie żywego widzieć, y nápisáno by to bylo w xięgach náßych, ále żáden człowiek po smierci go żywego niewidział, bo w náßych xięgach napisáno: że Apostołowie w nocy przyßedßy vkrádli iego Ciáło z grobu, gdy strożowie spáli, potym Przed ludźmi Apostołowie powiadáli, że Chrystus wstał zmártwych, y ludźie Prości temu vwierzyli, á náßy żydzi maiąc od Boga naukę sobie daną; niechcą temu wierzyć.

CHRZESCIANIN.

Takie głupstwo y bluźnierstwo wáße Ewangelista Matheusß przypomina / mowiąc: że przełożeni wßy Kapłáni y Przełożeni żydowscy / posłyßáwßy od żołnierzow; ktorzy ßtrzegli Chrystusa w grobie położonego / iż Chrystus wstał z mártwych / y z grobu wyßedł / Naradziwßyßie wiele pieniędzy dali żołnierzom, mowiąc: Powiadáycie, iż Vczniowie iego w nocy przyßli y vkrádli go, gdyßmy spáli, á ießli ßię to ßtarosty doniesie, my go namowimy, á bezpiecznemi was vczynimy, á oni wziąwßy

Math: 28.

wßy pieniądze, vczynili, iako ie nauczono, y rozniosło ßię te słowo v żydow áż do dnia dzißieyßzego. **Máß tedy wierzyc y wiedzieć żydzie / że zapewnie Chrystus Wstał Zmártwych / bo go wiele ludziey żywe° po Smierci ie° widzieli / ktorym ßię on pokázał / Pierwßy raz pokazałßię przy Grobie Maryey Magdalenie / Powtore Piotrowi / Trzeci ráz Kleophássowi y Łukaßowi / w drodze do Emmáus idącym / przykamániu chleba. Czwárty raz dwiesciom Apostołom przez drzwi zamknione; w nieobecnosci Thomássa. Piąty raz iedynáßtu Apostołom / także przez drzwi zamknione / gdy tuż był y Thomaß. Szosty raz wiecey niżeli pięcinset Bráciey / według powieści Páwłowey. Siodmy ráz Jakobowi / o. czym tenże Apostoł Boßki powiáda. Ośmy raz ßiedmiu Apostołom na morzu Tyberiádßkim. Dziewiąty raz siedmdziesiąci. Dziesiąty raz na Gorze Galileyßkiey / gdzie y Przykazánie dał Vczniom. Jedynáßty raz pokazáłßię Chrystus Apostołom / na gorze oliwney / z ktorey gory wstąpił odnich na niebo.**

1. Cor: 15.

S: Kalißt Patryarcha Konßtan: w kazaniu swoim, na Thom Apostoła.

ZYD

Powiádácie wy Chrześciánie, że Chrystus waßz gdy wstáł Zmártwych, na ten czas śmierć zwyciężył, á to niepodobna rzecz iest, y trudno temu wierzyć, bo ieśliby śmierć od Chrystuśa była zwyciężona, iużby ludzie nie vmieráli, iáko vmierają, záczym y to rzecz niepodobná iest, y niemogę ia temu wierzyć, żeby Chrystus waßz wstáł Zmártwych, ießli iednak mnie sposoby pokażeßz tákie, ktoremi Chrystus śmierć zwyciężył, na ten czas będę ia temu wierzyć, że Chrystus waßz wstał zmár

twych, będę y temu wierzyć, że śmierć iest od Chrystusa zwyciężona.

CHRZESCIANIN.

Lubo prácy y trudności muße zażyć, ßukáiąc tych sposobow trudnych, ktoremi śmierć Chrystus zwyciężył, iednak pokáże tobie te z ochotą sposoby dla tego, żebym y ciebie do Nieba zaprowádził, y że by sam w Tobie nagrodę wieczną za te prácę moią otrzymał. Pierwßy tedy sposob iest, ktorym Chrystus śmierć zwyciężył, że zburzył piekło, krainę śmiertelną, wyprowadziwßy z tamtąd Duße SS: Oycow, ktorzy pomárli przed Przyściem Chrystusowym, bo śmierć porwáła była Duße Swietych Oycow, Prorokow y Patryárchow starozakonnych, y zaprowadziła do iáskinie swoiey piekielney, ale Chrystus zstąpiwßy do tey iáskinie, y Duße SS: Oycow z tamtąd wyprowádził, y sáma śmierć poráził, bo mowił Chrystus: Iáko może kto wniść do domu mocarzowego, y roschwycić sprzęt iego, ázby pierwiey związał mocárza, toż dopiero dom iego rozchwyci. **Drugi sposob iest, ktorym Chrystus śmierć zwyciężył, że przytárł żądło śmierci grzech, według Apostoła Páwła mowiące: żądło śmierci iest grzech. ktorym śmierć żądłem swym: grzechem, Duße ludzkie kłoła y Ludzi morzyła. Ale Chrystus przytárł śmierci te żądło: grzech, bo omył nas Przenaświętßą Krwią swoią, od grzechow náßych, dał nam Krzest S: dla omycia grzechu pierworodnego, dał nam y Pokutę S: dla omycia grzechow uczynkowych, iednák y Krzest y Pokuta biorą moc omywánia grzechow od Krwie Chrystusowey, dla tego mowi S: Ján Theolog w**

Math: 12.

1. Cor: 15.

w Apokalipsi: omył nas od grzechow nászych we Krwi swoiey. **Trzeci sposob iest ktorym Chrystus śmierć zwyciężył, że wskrzesił ludzi y vmarłych, ktorych śmierć była w moc swoią wzięła y vmorzyła. bo Chrystus poraziwßy śmierć; ich wskrzesił zmartwych pod czás Męki y Smierci swoiey, według Ewangelisty Matheußa:** wiele ciał SS: ktorzy byli vśnęli powstáło, y wyszedszy z grobow; po zmártwych wstaniu ie; weszli do Miásta S: y vkazáliśię wielo.

Apoc. 1.

Math: 27.

Czwárty sposob iest, ktorym Chrystus śmierć zwyciężył, że sam wstał z mártwych, bo śmierć wzięła była Chrystusa w moc swoią, gdy go vmorzyła, ale Chrystus moc iey wykorzenił, y sáma śmierć vmorzył, y sám wstał zmártwych z wielkim tryumphem, tak mowił Aniol do Mironośic: Iezusa szukacie Nazarenskiego Vkrzyżowanego, Wstał, niemasz go tu, oto mieysce gdzie go położono. **Nietak tedy Chrystus zwyciężył śmierć, że by ludzie nie mieli iuż do skonczenia świáta vmierać, ale zwyciężył temi sposobámi, ktore pokazałem.**

Mare 16.

CZTERDZIESTE PROROCTWO

Jest otym, że Messiász miał z niewoley Satánskiey wyzwolić Swietych Oycow, Prorokow y Patryárchow Starego y Przyrodzonego Zakonu, y miał samego diábła zwyciężyć, y władzą swoią iak kánczuchem związać, bo Prorok Dawid napisał: Wybáwi Syny vbogich, á vniży potwárce, to iest: diábła. **wypełniło się to na Chrystusie Proroctwo, bo Chrystus gdy vmarł na Krzyżu, na ten czás**

Psal: 71.

Dusza swoia zstąpił do piekła / y zwyciężył Lucipera y wszystkich diabłow / y tryumphował nad niemi / y zmocy y zniewoley ich SS: Oycow wyprowadził / dla tego w Apokalipsi S: Jan Theolog mowi: Apoc: 11. Słyszałem głos wielki na Niebie, wte słowa: Teraz się stało zbawienie, y moc, y Krolewstwo Boga naszego, y moc Chrystusa iego, że zrzucon iest ten, ktory oskarżał Brácia nászą, á oskarżał ią przed Oblicznością Boga nászego we dnie y w nocy. Záczym Chrystus iest Messiasz Prawdziwy / ponieważ ná nim te sie Proroctwo spełniło.

ZYD

Niewierzę ia temu, żeby Chrystus wász diabłow zwyciężył, y władzą swą iák łáncuchem związał ich, ponieważ y teraz diábli na swiecie między ludźmi grassuią, y ludzicy trápią, y w ludzicy w chodzą, y mieszkáią wnich, y męczą ich, czego y wászy Chrześćiánie mnodzy doznawáia, záczym y temu niewierzę, żeby Chrystus wász był Messiasz, ponieważ diabłow niezwyciężył.

CHRZESCIANIN

Zwyciężył Chrystus diabłow tym sposobem / że z mocy ich wyrwał y wyzwolił SS: Oycow starego y przyrodzonego Zakonu / Prorokow y Patryárchow / ktorych diábli w mocy swey do przyścia Chrystusowego mieli. Jeszcze zwyciężył Chrystus diabłow / y związał ich władzą swoią iáko łancuchem żelázným / bo diábel żádnemu Chrześcianinowi Prawosławnemu szkodzić niemoże / ták iák chce / choćby tylko może mu zaszkodzić / ták wiele Bog dopuści / co mozesz zrozumieć z Joba Sprawiedliwe-

Iob: 1 & 2

liwego / ktoremu diábel ták wiele szkodzić / iák wiele diábłu Bog do puścił. do tego niemoże człowieka do grzechu przymusić / ieśli człowiek sám na grzech niepozwoli / iáko pies łancuchem związany na człowieka szczeka / a niemoże go vkąsić / ieśli człowiek do psa sie nie przybliży / y będzie orężem iákim od niego sie bronić / ták diábel Władza Chrystusowa naszłakł łancucha związány / szczeka na człowieka / pobudzáiąc go do grzechu / iednak niemoże go w grzech wprowádzić / ieśli człowiek sám do diábła sie nie zbliży / y na grzech nie zezwoli / y będzie sie od diabła orężem Duchownym / Krzyżem S: y modlitwą / y pokorą / y posłuszeństwem bronić. iednak nad wszystkiemi żydámi niewiernemi; iáko nad sługámi y niewolnikámi swemi; od Chrystusa Boga y Stworzyciela naszego opuszczonemi; diábli wszeláką moc máią / y iák chcą / mogą kożdemu żydowi szkodzić / mogą go zránić / zábić / y duszę iego porwáć / y do piekła zaprowádzić. bo Ioannes Vierus, lib: 1, cáp: 16 de præstigijs Dæmonum pisze / że w Pánstwie Tureckim iest na gorze pożyteczna; w ktorey złoto kopáią / musiał żyd porzucić / że tám w Jámie żydowi temu złoto kopiącemu diábel straszny y srogi / w osobie Kozła złote rogi maiące° sie pokazował / y bárzo go wystrászał / y chciał zábić / dla tego strachu wielkiego żyd porzucił na gorze / w ktorey złoto kopáno. Dotego w Ephezie Apostoł Páweł imieniem Chrystusowym wygániał złych duchow / widząc to niektorzy żydzi; począli złych duchow Imieniem Chrystusowym z ludzicy wygániać / mowiąc: Po przysięgámy wás przez IEZVSA, ktorego Páweł opowiáda, odpowiedział

Ioan: Vierus lib: 1. cap: 16 de præstigijs dæmonum.

Theatrum Vitæ Humanæ, fol: 589.

Actor: 19.

zły duch): Znám IEZVSA, y wiem Páwła, ale wy coście zácz? y wskoczywszy nánie człowiek, w ktorym był duch zły, a opanowáwszy obudwu zmocnił się przeciwko im, ták iż nágo y zranieni vciekli z domu onego, y było to wiádomo wszystkim żydom y pogánom, ktorzy mieszkáli w Ephezie, y pádł na one wszystkie strách, y sławiło się Imie Páne IEZVSOWE.

CZTERDZIESTE PIERWSZE PROROCTWO,

Jest otym, że miał Messiaß wyprowádzić z piekła Dußе SS: Oycow, Prorokow y Patryárchow starozákonnych, ktorzy tam byli w niewoley y w więzieniu, y Chrystusa oczekiwáli, żeby ich ztamtąd wyzwolił, bo Prorok Zachárias Cap; 9. do Chrystusa mowi: Zach: 9. Ty także wekrwi Testamentu twego, wyzwoliłeś więznie z ieziora, w ktorym niebyło wody.

Z Y D.

Tu iezioro bez wody znáczy niewolą Babilońską, z ktorey Bog żydow nászych wyprowádził, czemuż te słowa Prorockie ináczey ty tłumáczysz? do Chrystusa naciągáiąc?

CHRZESCIANIN,

Do niewoley Babilońskiey niemoga się te słowa stosować: ty także wekrwi Testamentu, (to iest przymierza) twe° ic: bo nie wiedzieć, w iákiey krwie przymierza, byli żydzi wybawieni z Babilonu, zaczym tu iezioro bez wody znáczy odchłań piekielną,

z ktorey Chrystus Oycow SS: moca Krwie swoiey wyprowádził, dla tego záś napisáno: we Krwi Testamentu, (to iest: Przymierza) bo Chrystusowa Krew miedzy Bogiem y Rodzáiem ludzkim przymierze vczyniła, dla te° też sam Chrystus mowił: Ta iest Krew moia Nowego Testamentu, [**to iest: przymierza**) ktora za wielu będzie wylàná, na odpuszczenie grzechow, Math: 26.

CZTERDZIESTE DRVGIE PROROCTWO

Jest otym, że miał Messiaß wstąpić do Nieba, y siędź na Prawicy Boga Oyca swego, bo mowi Psal. miśta: Rzekł Pan Pánu memu, siedź na prawicy moiey, áż położę nieprzyiacioły twoie, podnożkię nog twoich. Psal. 109.

Z Y D

Nászy Rabinowie powiadaią, że tu Dáwid sznuie prærogatiwę Krolewską, y dlate° napisał: Rzekł Pán, to iest: Krol, Pánu memu, to iest: Bogu, żaczym nie do Chrystusa waszego te słowa Dawidowe należą, ponieważ mądrzy Rabinowie nászy ináczey te słowa tłumaczą, nie według waszego zdánia.

CHRZESCIANIN

Simon Sawkowicz vczony waß Szkolnik Lwowski, vczonemu Theologowi w punkcie 2. rozmowy swoiey na te słowa Prorockie odpowiádáiąc; tákie tłumaczenie tych słow czyni, iákie y ty czyniß, ale iak Simon Sawkowicz śmieie to mowiąc, tak y ty śmiesz

Paukt 2. Rozmowy Rabina z Theologiem fol: 29.

ieſtes/ gdy to mowiß / bo czy ieſt to podobna rzecz? żeby Dáwid miał mowić iáko Krol do Bogá? Siadź na prawicy moiey, áż położę nieprzyiacioły twoie podnożkiem nog twoich. gdyż wßyſtka Synagoga waßa muſi przyznać / że bárzieg słußność y prawda tego potrzebuie/ áby Dáwid na Prawicy Bożey ſiedział / á nie Bog na prawicy Dawidowey / yżeby nieprzyiácioł Bog pod nogi Dawidowe nachylał/ á nie Dáwid pod nogi Bożkie/ záczym te słowa Dawidowe do Chryſtuſa nie do kogo inßego należą.

ZYD

Tu Dáwid ſzánuiąc Abrahama; według ciáłay wiáry Pátryárche swego; Pánem go nazywa, do ktorego mowił P: Bog: Siedź na Prawicy moiey, áż Położę nieprzyiacioły twoie, podnożkiem nog twoich, bo Abrahamowi na ten czas nieprzyiácioł iego vczynił Pán podnożkiem nog ie°, gdy Abrahám zebrawſzy Trzyſta y Ośmnáście Sług swoich; gonił zniemi za Krolámi sennaár, Elamitow, y inſzemi, y napádł wnocy nánich, y woysko ich pogromił, y łupy y korzyści odnich pobrał, nácoż wy te słowa do Chryſtuſa naciągacie?

Genes: 14.

CHRZESCIANIN,

Iáko Prorocy wßyſcy Prorokowáli y piſáli o przyßłych rzeczach/ ktore w przyßły czás bydź mieli/ á nie o przeßłych/ ktore iuż minęli/ tak Dáwid będąc Prorokiem; o przyßłych rzeczach; ktore w przyßły czas bydź mieli/ Prorokował y piſał/ záczym do Chryſtuſa Potomka dawidowe°/ (ktory w przyßłym czaſu; daleki po śmierci Dawidowey miał przyść na świat) słowa te Dawidowe należą: Rzekł Pan

Pánu memu: siedź ná Prawicy moiey, áż Położę nieprzyiacioły twoie podnożkiem nog twoich, bo Chryſtus gdy z Martwych wſtáł / na ten czas Bog Oiciec kázał mu wſtąpić na Niebo/ y ſiedź na Prawicy swoiey / y nieprzyiácioł Chryſtuſowych żydow waßych y pogánow bałwochwálcow vczynił Bog podnożkiem Nog Chryſtuſowych/ ponieważ ich do piekła wrzuca/ niemogą żáden te słowa Dawidowe ściągáć ſie do Abrahámá/ bo przeßłe° czásu daleko przed Dáwidem żył Abrahám y vmárł/ y nieſiedział na Prawicy Bożey/ ponieważ Prawica Bożka znáczy Chwałę Niebieſką. Abraham záś z inßemi Oycámi SS: przyrodzonego y Moyżeßowego Zakonu; po śmierci swoiey poßedł w odchłań piekielną/ y tám zoſtáwał do Przyßćia Chryſtuſowego.

ZYD.

Ieſzcze te słowá do Sálomona ſie ściągáią, bo Sálomona syna swego Dáwid miał posadzić na Krolewſtwie swoim, dlate° tytułuie go tym Tytułem: Pánu memu, bo ſzanuie prærogatiwę Krolewſką, y mowi: Siadź na prawicy moiey, záczym nie do Chryſtuſa waſzego te słowa należą.

CHRZESCIANIN

Nie dobrze to żydzie tłumáczyß/ rozumiejąc: że to Dáwid o Sobie samym y o Salomonie Synu swoim napiſał te słowa: Rzekł Pán Pánu memu, siadź na prawicy moiey. ponieważ gdy Salomon objął Krolewſtwo Izraelſkie/ Dawid prędko vmárł/ żadne° państwa y żadnych nieprzyiácioł nie podbiwßy pod nogi Salomonowe/ nie vczyniwßy podnożkiem nog ie°/ tu iednak napiſáno: áż położę

nie.

nieprzyiacioły twoie podnożkiem nog twoich. Záczym te słowa Bog Ociec do Chrystusa Syna swe° mowi: Siądz na prawicy moiey, wstąpiwszy pozmartwych wstániu swym z ziemie na Niebo, Aż położę nieprzyiacioły twoie, podnożkiem nog twoich. to iest: poki przyydzie koniec świáta, y pośle cię sądzić żywych y mártwych, y na ten czás tobie wszystkie narody się pokłonią, y nieprzyiaciele twoi zostáną podnożkiem nog twoich, y oddaß kożdemu według vczynkow iego. dla tego Chrystus Pharyzeuszow związał temi słowy, mowiąc donich: Co się wam zda o Chrystusie? czly iest Syn? Rzekli mu: Dawidow, Rzekł im: Iákoż tedy Dawid w Duchu zowie go Pánem? mowiąc: Rzekł Pán Pánu memu: Siedz po Prawicy moiey, áż położę nieprzyiacioły twoie pod nożkiem nog twoich, Ieśli tedy Dawid zowie go Pánem, iákoż iest Synem iego? á żáden nie mogł mu odpowiedzieć słowa, ani śmiał żáden od one° dnia więcey go pytać. Otoż widzisz żydzie, że przedtym y wáßy Zydzi; miedzy inßemi żydámi nayuczeńßy pháryzeußowie przyznawáli, że te słowa Dawidowe do Chrystusa się ściągáią, czemuż wy te słowa nie potrzebnie naciągácie do Salomona? y tłumaczenia inße fałßywe z tych słow Dawidowych sobie czynicie?

Math: 22.

Z Y D

Te Proroctwo przymusza nás mieć rozmowę, O PRÆDESTINATIEY, ALBO PRZENAZNACZENIV BOZKIM, ZE CHRYSTVS WASZ MESSIASZ WEDŁVG CZŁOWIECZEY NATVRY SWEY; PRZED WIEKI IEST OD BOGA NA

NATO PRZENAZNACZONY, ZEBY W NIEBIE SIEDZIAŁ NAPRAWICY BOZKIEY, Y NASZEGO PRZENAZNACZENIA IEST PRZYKŁAD. Bo wszyscy ludźie SS: ktorzy Nieba dostępuią, y w Niebie naprawicy Bozkiey mieyśce máią, przed wieki są od Boga do tey Sławy przenaznaczeni, záczym ia o przenaznaczeniu chcę ztobą mowić, y mowię, Powiadaią wászy Theologowie, że Chrystusowe przenáznaczenie, przykłádé iest przenaznaczenia wszystkich ludzieySwiętych, ktorey nauce niemogę ia wierzyć, ponieważ Chrystus według wászey Wiary; iest Stworzycielé, áSS: ludzie są Stworzeniem, między ktoremi żádne° niemasz podobieństwa.

CHRZESCIANIN

NIe iáko Stworzyciel y Bog; ale iáko Stworzony Człowiek Chrystus Przenáznaczony, iest przykładem Przenaznaczenia ludzkiego, bo do Apostołow mowił: Iáko mię vmiłował Ociec, y ia vmiłowałem wás. Trwáycież w Miłości moiey, To iest: Jáko Bog Ociec mnie Człowieka; bez żadnych moich záßług; z łáski Swey nád wßystkich innych vmiłomał, y wyniosł do Hypostáßim słowa, żebym został Synem Bożym, Zbáwiciel y od Bu. piciel świáta, Dla tego też Winna macica; nie z winnicy; ale zbawienna, Ták podobnym sposobé Ja wás nád inßych ludźiey z łáski moiey bez wáßych záßług vmiłowałem, y wyniosłem na Apostołßtwo, żebyście mi bliskiemi zostáli, iák winney macicy Latorośli, staráycież śie, żebyście w tey moiey Miłości trwáli, to zás vczynicie mnie lubiąc, moie

Ioan: 15.

Cornel: à Lapide in 15 Ioan:

Ioan Chrys: Augusł: in 15. Ioan:

Tho Aquin 3. parte Theolog quæst 23.

przykazánia zachowuiąc. Tak S: Jan Złotoústy y Augustyn te Słowa Tłumácząc vczą, tak Thomaß z Aquinu 3. Párte Theologiæ suæ, quæst: 23, mowi.

ZYD

ZRozumiałem ia teraz, że Chrystus według samey tylko Natury Swoiey Człowieczey; od Boga przenaznaczony; iest Causa Exempláris, przyczyna przykładna Przenaznaczeniá ludzkiego, czy tylkoż wtym ludźie od Boga przenaznáczeni podobni sa Chrystusowi przenaznaczonemu? że iák Chrystus z Łáski y z Miłosierdzia Bozkiego; bez żadnych Záslug swoich; iáko Człowiek od Boga Przed wieki iest Przenaznáczony y vlubiony? tak y ludzie Swięći z Miłosierdzia y z Łáski Bożey szczegulney; bez Záslug swoich od Boga są przedestinowáni y vmiłowáni? czy ieszcze y dla czego inszego ludzie przenaznaczeni? Chrystusowi przenáznaczonemu podobni są? iáko przyczynie Przykładney?

CHRZESCIANIN.

NJetylko dla tego; coś mowił, ale ieszcze dla życia y cierpliwości swoiey y łáski, y chwáły Bożey; Chrystus Przenaznaczony iest Obraz albo Causa Exempláris, przyczyna przykładna Przenaznaczenia ludzkiego, bo wßyscy ludzie Przenaznaczeni podobni sa w życiu y w cierpliwosci Chrystusowi, iako obrazowi, albo Cáusæ Exemplári, przyczynie przykładney, Ponieważ Chrystusa w życiu y w cierpliwości naśladuią, zaczym też podobni są Chrystusowi; iako Przyczynie przykładney w łásce Bożey, y w Chwále wieczney, takich ludzi Apostoł Páwel spomi-

spomina, mowiąc: Albowiem ktore przeyzrzał, y przenaznáczył, aby byli podobni Obrazowi Syna iego, żeby on był pierworodnym między wielą braciey,

ZYD

CZy znayduią się ieszcze insze przyczyny Przenaznáczenia ludzkiego? præter cáusam exemplarem? oprocz przyczyny Przykładney? Chrystusa Messiásza wasze?

CHRZESCIANIN.

CZtery Przyczyny są Przenaznaczenia ludzkiego, Cáusa efficiens, przyczyna czyniącá, Sám Bog, ktory prædestinował albo Przenaznáczył, Cáusa materiális, przyczyna materiálna, my iesteśmy od Boga Miłosierdnego Przenaznaczeni, Cáusa formalis, przyczyna formálna, przedsięwzięcie albo postanowienie wolne woli Bozkiey, bo z wolney woley swey; z Miłosierdzia swego y z łáski swey Bog ludzkey Przenaznácza. Cáusa Finális, przyczyná konieczna, Jest wieczna Chwała Bozka, żeby ludzie w Niebie żyiąc wieczney Chwały zażywáli, wyráża te cztery przyczyny przenaznaczenia ludzkie° Apostoł Páwel, pißąc do Ephessow y mowiąc: Ktory nás przenaznáczył, tu się wyráża przyczyna czyniacá, y materiálna, Bog przenaznáczył, iest Przyczyna Czyniąca, nás: iest przyczyna materialna, Ku przysposobieniu za Syny przez IEZVSA Chrystusa ku sobie, wedle postanowienia woley swey, tu się wyráża Przyczyna formálna, wedle postanowienia woley swoiey, w tych zás słowách: ku Chwále sławy, łáski swey, przyczyna konieczna się wyráża.

Cornel. à Lap. in 8 Rō

Cornel à Lap. in Epha 1.

ZYD.

CZy wieleż Skutkow iest prædestinátiey albo przenaznaczenia Bozkiego?

CHRZESCIANIN

TRzy skutki są Bożkiego Przenaznaczenia / Pierwszy Skutek iest: Vocátio przyzwánie. Drugi Skutek iest: Iustificàtio, vsprawiedliwienie, Trzeći Skutek iest: Glorificátio. Vwielbienie, bo pierwey Bog ludźiey na ziemi do wiáry Chrześćiáńskiey przyzywa / potym Wiárą y Sakramentámi vsprawiedliwia / na ostátek w Niebie vwielbia / według Apostoła Pawła mowiącego: Quos autem prædestináuit, hos & vocáuit, & quos vocáuit, hos & iustificáuit, quos áutem iustificáuit, illos & glorificáuit, A ktore przenaznáczył, tych też wezwał, à ktorych wezwał, tych też vsprawiedliwił, á ktorych vsprawiedliwił, tych też vwielbił. Cornel: à Lapide in 8. Rō

ZYD

CZy dla vczynkow że ludzkich wiarę Chrześciáńską vPrzedzaiacych? przyzywa Bog niewiernych ludźiey do Wiáry Chrześćiáńskiey? y vsprawiedliwia ich? czy też złáski swey y zmiłosierdzia swego przyzywa ich do wiáry y vsprawiedliwia: bez żádnych záſług ich wiárę Chrześciáńską vprzedzáiących?

CHRZESCIANIN

POgánow y żydow niewiernych przyzywa Bog do wiáry Chrześciáńskiey / y vsprawiedliwia ich wiárą y Sakramentámi z Miłosierdźia swego / y z łáski swoiey / bez vczynkow ich żydowskich y pogańskich

skich; Wiárę Chrześćiáńską vprzedzaiacych/ nauczał tego Apostoł Páweł/ mowiąc o żydach wáßych: Tak że tedy y czásu tego, ostátki według wybránia Łaski stáliśie zbawione, a ieśliż z Łáski, iuż niez vczynkow; bo ináczey Łáska iuż nie iest łáska, coż tedy? czego Izráel szukał tego niedoſtał, á wybránie doſtáło, lecz drudzy zaſlepieni są. Tu Apostoł Páwel odrzuca vczynki żydowſkie / ktore były w Stárym Zakonie Moyżeſowym / odrzuca y vczynki pogáńskie / ktore Przyrodzony Zákon niepiſány pogánie zachowuiąc; czynili / bo bez tych vczynkow wiárę Chrześćiáńską vprzedzaiacych/ przyzywa Bog do Wiáry Chrześćiáńſkiey pogánow y żydow / y vsprawiedliwia ich Wiárą y Sakramentámi / z ßczegulney łáſki swoiey / y z ßczegulnego Miłoſierdźia swego / wyráża to Apostoł Páwel / ießcze piſáć do Timotheuſſa y mowiąc: Pracuy z Ewangelią wedle mocy Boga, ktory nás wybáwił y wezwał, wezwániem swoim Swiętym, nie według vczynkow náſzych, ale według poſtanowienia swego y Łáſki, ktora nám ieſt dána w Chryſtuſie IEZVSIE; przed czáſy wiekuiſtemi, Wyráża to Apoſtoł Páwel/ y do Epheſow piſząc: Albowiem łáſką ieſteśćie zbawieni przez wiárę; [y to niezwás bo Dár Boży ieſt] nie z vczynkow, áby ſię kto niechlubił. Záczym tu Apoſtoł iáśnie pokazuie / że z ßczegulne Miłoſierdźia Swego / y z ßczegulney łáſki swoiey / przyzywa nás Bog do Wiáry / y zbáwia / to ieſt: vſprawiedliwia nás bez vczynkow náßych / vſprawiedliwia Wiárą y Sakramentámi / w ktorych ſię iuż vczynki Chrześciáńſkie; z wiáry Chrześciáńſkiey pochodzące zamykáia. Rom 11. Cornel: à Lapide in Rō: 11. 1 Tim: 1. Epheſ: 2.

Z Y D

Gdy mowisz, że wiárą sámą bez vczynkow y bez zaſług swoich, ludzie bywáią vſprawiedliwieni, ta nauka twoia przeciwiſię nauce Apoſtołá Iakoba, ktory mowi: Abraham Ociec naſz y záli nie z vczynkow vſpráwiedliwiony ieſt? ofiarowáwſzy Izaáka Syna swego na Ołtárzu? widziſż iż wiára spolnie robiła z vczynkámi iego, á z vczynkow wiára ſię wykonáła, y wypełniłoſię piśmo, ktore mowi: Vwierzył Abrahám Bogu, y poczytáno mu ieſt ku sprawiedliwości, y nazwány ieſt przyiacielem Bożym, widzicie iż z vczynkow bywa vſprawiedliwiony człowiek, á niez wiáry tylko, záczym tu Apoſtoł Páweł náukę przeciwną nauce Iakoba Apoſtoła podáie, y nie wiedźieć, ktoremu z nich mámy wierzyć?

Iacob: 2.

CHRZESCIANIN

Cornel à La. pide in 3 Rō

Dwoiákie ſą vczynki ludzkie / iedne vprzedzáiące wiárę Chrześciánſką / táktie vczynki mieli ludzie w Moyżeſowym y w Przyrodzonym Zakonie mieſzkaiący / drugie vczynki ſą naſtępuiące po wierze Chrześciánſkiey / y z Wiáry Chrześciánſkiey pochodzące / záczym Apoſtoł Páweł nie ieſt przeciwny Apoſtołowi Iakobowi vnauce / bo Páweł vczynki Moyżeſowe° y przyrodzone° Zákonu / wiárę Chrześciánſką vprzedzaiące spomina / y one odrzuca / bo te człowieká nieuſprawiedliwiáią / Apoſtoł záś Iakob vczynki po wierze Chrześciánſkiey naſtępuiące / do vſprawiedliwienia należące spomina / ktore my przymuiemy / y Apoſtoł paweł Przymuie, gdy mowi: Albowiem ſtworzeniem tego ieſteśmy, ſtworzeni w Chryſtuſie Iezuſie, na Vczynki Dobre, ktore przed tym Bog zgotował, ábyśmy wnich chodzili.

Auguſt: lib 83. quæſt: 82 cap: 76.

Epheſ: 2.

Z Y D

Czy wſzyſcyż ludzieci będą zbawieni y Nieba doſtąpią? ktorzy z poganſkiego y z żydowſkie° narodu przyzwáni są do wiáry Chrześciánſkiey? y vſprawiedliwieni wiárą y Sakramentámi? czy też mogą znich inſzy oddáleni bydź od Krolewſtwa Niebieſkiego? y w Niebie vwielbieni niebędą? bo ieżeli nie wſzyſcy ludzie będą w niebie vwielbieni, ktorzy są od Bogá na ziemi do wiáry przyzwáni y vſprawiedliwieni, tedy Bog niechce wſzytkich ludziey zbáwić, ále niektorych zbáwić chce, inſzych zbáwić niechce.

CHRZESCIANIN

S: Ioan Damaſc: lib: 2 de fide Cap 29.

Dwoiáka ieſt wola Bożka vprzedzaiąca vczynki náſze / y naſtępuiąca po vczynkach náſzych / v. przedzaiąca wola należy do miłoſierdzia Bożkiego, naſtępuiąca należy do sprawiedliwości Bożkiey / że sprawiedliwie sądzi Bog / dlate° mowi Pſalmiſta: Miłoſierdzie y sąd będę śpiewać tobie Panie, záczy iáko miłoſierdny Bog dla ſame° miłoſierdzia swe° / y dla ſzczególney łáſki swey / przez wieki Ludziey Prædeſtinuie do Nieba / naznácza náchwałę wieczną / żádnych nieprzeyrzáwſzy záſług ludzkich / y chce wſzyſtkich ludziey zbáwić / y do Nieba zaprowádzić / według Apoſtoła Páwła mowiące°: Chcę aby wſzyſcy ludzie byli zbawieni, y przyſzli ku vznaniu práwdy, ále iáko sprawiedliwy Bog na vczynki ludzkie patrzy / y tych ludziey do Nieba przedwieki przeznácza / ktorych przeyźrzał zaſługi y vczyn-

Pſal: 100.

1. Tim: 2.

Fulgentius ad Monimū lib: 1 fol: 13.

y vczynki dobre / á tych do piekła naznácza / ktorych przeyzrzał złe vczynki / według Psalmisty mowiace°: Psal: 61.
bo ty oddasz kożdemu według vczynkow iego.
dla tego Ioánnes de Combis: Lib: 1. de natura Dei: Ioan: de Cō: lib: 1. de natura Dei fol: 85
mowi: gdy Prædestinuie Bog. czyni według łáski
y miłosierdzia, ktore nieoddála sprawiedliwości.
dlatego S: Ján Złotousty / Theophiláktus / y Theodoretus tłumáczac te słowa Apostolskie; o Ezáwie y Jákobie napisáne / mowia: że Jakoba przed wieki Bog vlubił / Ezáwa záś odrzucił / bo przeyzrzał / że Jakob miał bydz dobry / Ezaw miał bydz zły. iáko miłosierdny Bog przyzywa nie wiernych ludziey do wiáry Chrześciáńskiey na ziemi / y vsprawiedliwia ich wiára y Sakramentámi / bez vczynkow ich wiára Chrześciáńska y przedzaiacych / ále iáko sprawiedliwy potrzebuie vczynkow ludzkich / y wielbia w Niebie ludziey według vczynkow ich / dla tego mowił Chrystus: Wiele iest wezwánych, ále mało wybránych. S: Ioanes Chrysostom. S: Theophilactus. S: Theodor: in 9. Rom, Math: 10.

ZYD.

Ieśli Bog wiedział przed wieki, że wiele ludźiey miáło grzeszyć y poyść do piekła, na męki wieczne, tedy Bog iest przyczyną grzechu y zguby ludzkiey, bo náco Bog Stwotzył ludźiey? ktorych przeyzrzał y wiedział, że oni mieli grzeszyć, y poyść do piekła na męki wieczne? chiba dlatego Stworzył vmyślnie ich, żeby oni grzeszyli, y na wieki w piekle poginęli,

CHRZESCIANIN.

PRzeyzrzał Bog przed wieki y wiedział / że y Anioł w Niebie miał zgrzeszyć / y stracony bydz do piekła

piekła / y człowiek pierwszy miał zgrzeszyć w Ráiu / y z Ráiu miał bydź wygnány y vmrzeć y poyść do piekłá / iednák Bog nie iest przyczyna grzechu y vpádku Anielskiego y człowieczego / ták też lubo przed wieki Bog przeyzrzał / y wiedział wielu ludziey / że oni mieli grzeszyć y poyść do piekła / iednak Bog nie iest przyczyna tego grzechu y zguby ludzkiey / Co tákiemi Dowodámi pokazuie. Pierwszy Dowod / że Bog Anioła y człowieka nie dla tego stworzył / żeby oni grzeszyli y zginęli / ale stworzył dla Chwały swoiey / żeby oni ták na ziemi tak y w Niebie Chwalili Boga na wieki / táki głos słyszał S: Jan Theolog w obiawieniu: Godźien iestes Pánie Boże nász wziąć chwałę y cześć y moc, Bosty Stworzył wszelkie rzeczy. Drugi Dowod iest / że Aniołowi w Niebie dał Bog przyrodzoną mądrość wielką / według Proroka Ezechiela mowiacego do Anioła: Tyś pieczęć podobienstwá, Pełen mądrosci y doskonałey piękności, ták że człowiekowi pierwszemu w Ráiu dał táka mądrość / że on wszystkim zwierzętom y wszystkim Ptákom podawał imiona / żeby máiąc táka mądrość; dobre czynili / a złego sie chronili. Trzeći Dowod / że pierwszemu człowiekowi w Ráiu dał Bog tákie Przykazánie / aby od wszelkiego drzewa iádł owocy / tylko od drzewa wiadomości dobrego y złego; niekazał iesć owocow / y karániem groził / mowiąc: Bo ktorego dniá będziesz iádł z niego, smiercią vmrzesz, ták że Izraelitom dał Bog Zákon na gorze Synáyskiey napisany na dwoch Tablicach kamiennych / potym Cerkwi Chrześciáńskiey; z żydow y z pogánow zgromadzoney; Chrystus Bog Ciałem Człowieczym

Apoc: 4.
Ezech: 28.
Genes: 2.
Genes: 2.
Exod: 31.

przyodziany dał Nowy Zakon / według ktorego powinni żyć ; dobre czynić / złego się chronić .

Czwarty Dowod / że wszystkim ludziom ; oprocz Moyżeszowego y Chrystusowego Zakonu pisanego ; dał Beg niepisany Zakon przyrodzony : Rozum y Sumnienie / żeby co Rozum y Sumnienie każe czynić / to czynili / á czego nie pozwala czynić / żeby się tego chronili / według tego Przyrodzonego Zakonu ; według Rozumu y Sumnienia swego ; żyli pogánie / niemáiąc Zakonu Moyżeszowego y Chrystusowe° / ták mowi Apostoł Páwel: Bo gdy pogánie ktorzy niemáią Zákonu , z przyrodzenia co Zakon vkazuie czynią ; tácy Zakonu niemaiący, sámi sobie są Zakoné, ktorzy okazuią dzieło Zakonu napisáne na sercach swoich , gdy im Sumnienie ich swiádectwo dáie, y myśli między sobą rozne, albo ich oskárżaiące, albo też wymáwiaiące . Rom: 2.

Piąty Dowod / że Bog posłał na swiát Prorokow / Apostołow y Dektorow / y teraz posyłá / żeby ludzie y nauka swa od grzechow od wracali / á do vczynkow dobrych prowadzili . Szosty dowod iest / że wszystkim ludziom Chrystus Bog podał wiárę prawosławną / y Sakramenta ŚŚ : żeby wszyscy ludzie przez wiárę y przez Sakramenta ; mogli się piekła vchronić / y Nieba dostąpić / záczy Bog nie iest przyczyna grzechu y zguby ludzkiey / ponieważ on wiele sposobow y srzodkow podał człowiekowi / do vchronienia się grzechu y piekła / a do czynienia vczynkow dobrych y do dostąpienia Krolestwa Nieboskiego / ale Bog nieprzymusza ludzi / tylko pobudza / żeby oni dobre czynili / bo człowiekowi dał Bog wolą wolną / y co chce człowiek dobre° y złego może

może czynić / ták mowi Jezus Syrach : Bog od Początku postáwił człowieka, y ostáwił go w ręce rády iego, przydał mandáty y przykazánia swoie, ieśli zechcesz mandáty zachować, zachowáią cię, y na wieki wiárę miła trzymać, położył przed tobie wodę y ogień, do czego chcesz, ściągni rękę twoie, przed człowiekiem żywot y śmierć, dobre y złe, co mu się podoba, będzie mu dáno . Jesu Sirach cap: 15 . Eccles: 15 .

Z Y D

CHrystus gdy vczył Apostołow swoich Bogu się modlić , na ten czas kázał im mowić : Niewwodź nas na pokusy , álenas zbáw od złe° , záczym Bog iest przyczyną grzechu , ponieważ wprowádza ludziey w pokusy . Math: 6 .

CHRZESCIANIN ,

DLa tego kázał mowić Chrystus : Niewwodź nás na pokusy , że Bog do puszcza ludziom wpádać wpokusy / iednák sám Bog Człowieka niekusi / y nie pobudza go do grzechu / y nie każe złego czynić / ale kożdy człowiek z woley swey wpokusy wpada y grzeszy / według Apostoła Jákoba mowiącego : Záden gdy bywa kuszon , niech niemowi że od Boga bywa kuszon, albowiem Bog nie iest kusiciel złych , a sám nikogo niekusi , lecz kożdy bywa kuszon, od własney pożądliwości przyciągniony y przynęcony , zátym Pożądliwość gdy Poczńie, rodzi grzech , a grzech gdy wykonány będzie, rodzi śmierć, Záczym Bog nie iest grzechu przyczyna Iacob: 1.

Z Y D

NApisáł wász Apostoł Páwel: podał ich Bog w pożądliwości serca ich , w nieczystości , aby Rom: 1.

zelżyli ciáłá swe &c: Záczym Bog ieſt grzechu przyczyna, ponieważ ludziey dáie w nieczyſtość, w pożądliwość serca ich,

CHRZESCIANIN

IAko wyżey mowiłem, ták y tu mowie, że Bog niedáie włáśnie y prawdziwie ludziey w pożądliwość serca ich w nieczyſtość, ale tylko dopuſcza ludziom w dáwać ſie w grzechy, sámi záś ludzie właśnie y prawdziwie z właſney woley swey, vdáią ſie w grzechy wſzelákie, według tegoż Apoſtoła mowiącego: Roſpaczáiąc wydáli ſię sámi na nie wſtydliwość, na czynienie wſzelakiey nieczyſtości, záczym *Epheſ: 4.* **Bog nie ieſt grzechu przyczyna, ale sám człowiek ieſt przyczyna grzechu swego.**

Z Y D

PIſze do Philippenſow Apoſtoł wáſz Páwel: *Phil: 2.* Albowiem Bog ieſt, ktory sprawuie w nás y chcieć y wykonać, Záczym niema człowiek wolney woley swoiey, do czynienia dobrego álbo złego, ale Bog mu dáie táką wolą, żeby on chciał co dobrego álbo złego czynić, y czynił to, z tych słow możemy zrozumieć, że Bog ieſt przyczyną grzechu y zguby ludzkiey, ponieważ dáie ludziom táką wolą, żeby oni złe czynili, y dla tych vczynkow złych zginęli,

CHRZESCIANIN

S: Ioanes Chryſotom, Theophilact Theodoretꝰ & Auguſt:

TAk niektorzy heretycy te słowa Apoſtolſkie tłumácza, odrzymuiąc ludziom wolą wolną, ale iáko ty żydzie, ták y oni ſie mylą, bo SS: Oycowie Doktorowie Cerkiewni powiadáią, że Bog sprawuie wnás y chcieć y wykonać, to ieſt: gdy my chce-

chcemy co dobrego czynić, albo czyniemy, náten czas *in Philiph: cap: 2.* **Bog łáską swoią, miłoſierdzien: swoim vprzedza** *Pſal: 58.* **nas y pobudzá, żebyśmy y chcieli dobre czynić y czynili, ták mowi Pſalmiſta:** Boże ieſteś Obrońca moy, Bog moy miłoſierdzie iego vprzedzi mię. **Záczym nie ieſt Bog przyczyną grzechu y zguby ludzkiey, ponieważ nieodeymuie od ludziey woley wolney, ale tylko ludziey łáską swą pobudza, żeby oni chcieli czynić y czynili dobrze.**

Z Y D

TAkże Apoſtoł wáſz Páwel piſząc o Pharáonie zakámieniałym do Rzymián mowi o Bogu: Nad kim tedy chcę liruię ſie, a kogo chce zatwárdza, Záczym Bog ieſt pryczyną grzechu tego, zatwardziałości Pharáonowey y zguby iego. *Rom: 9.*

CHRZESCIANIN

MOgł byś żydzie zatwardziałości Pharaonowey Boga przyczyną názwáć, ieſliby nienapominał Bog Pharaona y nie kárał, za tę zatwardziałość, y Cudow nieczynił przednim, ale czytaß sám w Xięgach Exodi, że nie poiednokroć; przez Moyżeßa y Aárona; Bog napominał Pharaona, y rozmaite Cuda przednim czynił, y rozmaitemi plagámi go kárał, żeby niemiał serca zatwardziałego, y wypuścił zniewoley lud Izraelſki, iednak Pharao Boga niesłuchał, miał serce zatwardziałe, niechciał wypuścić zniewoley ludu Bożego, záczym iáko Sternik gdy ſię oddáli od Okrętu, ieſt przyczyna vtopienia żeglugiących, ktorych sam nie topi, y iak słońce dla swego oddálenia; ieſt przyczyną zimna

ktorego nieprzywodzi / Ták Bog nieczyni zatwar. działości w człowieka / ale tylko dla niegodności człowieczey / niedáie mu łáski tákiey / ktora by zmiękczyła serce iego. maß tedy wiedzieć / że Bog tylko iest Negatiua & permissiua causa, zabraniaiąca y dopuszczaiąca przyczyna Zatwardziałości Pharaonowey / że iemu dopuścżał lud Izraelski trápić / y oddálał od niego karánie / zabrániał łásce y Bará̇niu swemu iego od grzechow hámować / iednak Positiua & Propria cáusa, Czyniąca y własna przyczyna sám Pharáo był zatwardziałości swoiey / bo zdiały będąc wielka pożądliwością Panowánia; nad wielkim y zácnym narodem Izraelskim; czynił zatwardziałe serce swe / y niechciał Izraelitow zniewoley wypuścić / dotego gdy pofolgował mu Bog w karániu / odwracaiąc od niego plági rożne / ktoremi go kárał / on to widząc znowu czynił zatwardziałość w sercu swym / y niechciał Boga słuchać / y ludu Bożego z Egyptu wypuścić / Ták w Księgach Exodi cáp: 8 napisáno: Widząc Pharáo, że dáno odpoczynek, obciążył serce swe, támże cap: 9 napisano: Widząc Pharáo, że przestał Dészcż, y grad, y gromy, Przyczynił grzechu, y ociężało serce iego, to zrozumiáwszy żydzie / mąż wiedzieć / że się niegodzi o Prædestinátiey albo Przeznáczeniu Bożkim / albo o nie poietych Sądach Bożkich z ciekawością się bádać / tylko z Apostołem Páwłem należy nám mowić: Ogłębokości bogáctw mądrości y wiádomości Bożkiey! iáko są nie ogarnione Sądy iego! y nie dośćgłe drogi iego! bo ktoż poznał vmysł Páński? albo ktoż był Ráycą iego?

Cornel: à Lapide in 9. Rom.

Exodi, 8.

Exodi: 9.

Rom. 11.

CZTERDZIESTE TRZECIE PROROCTWO

Jest otym / że Messiáß miał bydź pokornym / niemiał wzgardzać ludźmi grzeßnemi / y w wierze niedoskonałemi / bo Prorok Izaiáß nápisał: Trzciny nálomioney neskruszy, á lnu kurzącego się niezgási. Trzcina nałomiona nazywá się człowiek grzeßny / lnem kurzącym się iest człowiek niedoskonały w wierze / kto tedy człowieka grzeßnego y w wierze niedoskonałego nauczą / pocießa y do zbawienia przywodzi / ten trzciny nałomioney nie krußy / y lnu kurzącego się nie gási / kto zaś grzeßnego człowieka y niedoskonałego w wierze nienspomága / do zbawienia nieprzywodzi / ále wzgárdza onym / ten trzcinę nałamiona krußy / y len kurzący się gási / zaczym Chrystus iest Messiaß prawdziwy / bo nie złamał trzciny nałomioney / y lnu kurzącego się niezgasił / ponieważ nie wzgardzał Rozbornikámi / wſpetecznikámi / iawnogrzeßnikámi / y w wierze niedoskonałemi / ále przypußczał ich do siebie / y nauczał ich wiáry y dobrych vczynkow / do zbawienia ich przywodząc / dla tego mowił sam o sobie: Bo przyszedł Syn człowieczy, áby zbáwił co było zginęło, gdy też pharizeußowie mowili do Apostołow: czemu z Celniki y z grzeszniki ie náuczyciel wasz? posłyßáwßy to Chrystus, odpowiedział im: Nie trzeba zdrowym lekárza ále zle się maiącym, potym mowił: bom nieprzyszedł wzywać sprawiedliwych, ále grzesznych.

Isaiæ: 42.

Math: 18.

Math: 9.

CZTERDZIESTE CZWARTE PROROCTWO

Jest otym, że Messiasz miał Niebem y ziemią, morzem y suszą zatrząść, y poruszyć wszelákie narody, ktore sie mieli do niego nawrocić, y wniego vwierzyć, bo Prorok Aggeusz napisał: To mowi Pan Zastępow, ieszcze iedna mała chwila iest, á ia poruszę Niebo y ziemie, morze y suszą, y poruszę wszytkie narody, á przydzie Pozadany wszem narodom. z tego proroctwa zrozumieć możemy, że Chrystus iest pozadány Messiász Prawdziwy, ponieważ te Proroctwo na Chrystusie wypełniłosie, bo azáż niezatrząsł Chrystus niebem? gdy podczas Narodzenia iego Anieli na Niebie śpiewáli: Chwáła na wysokościach Bogu, gdy y gwiázda na Niebie sie pokazała, ktora medrcow do Bethlehē prowádziła, gdy podczas Vrzędu iego Niebo sie otworzyło, gdy podczas Męki y śmierci ie° słońce sie na Niebie zaćmiło, ázáż nie zatrząsł Chrystus ziemią? gdy podczas Smierci ie° ziemia sie trzęsła, opoki sie padáły, y groby sie otworzyły, y wiele ciał ss: ktorzy byli posneli; powstálo, y wyszedszy z grobow po zmártwychwstániu iego; weszli do miasta S° y vkazáliśie wielom. Azáż Chrystus nie zatrząsł morzem? gdy chodził po morzu, y roskázował morzu, żebysie nie burzyło, ktore go posłuchało, y wielom rybom wielkim roskázał iść z morza w sieć Symonowa? ázáż Chrystus nie zatrząsł suszą? gdy nie tylko pod czas śmierci, ále y pod czas z mártwych

Aggeus: 2.

Math: 27.

wstánia

wstania iego, wyspy suche y ziemia sucha sie trzęsła, według Ewangelisty Matheusza mowiącego: Oto stáłosię wielkie trzęsienie ziemie: &c: Do tego wszystkie narody przez Chrystusa na świecie są porusone, bo ze wszytkich narodow znayduiąsie ludzie, ktorzy do Chrystusa sie nawrocili y wnie° vwierzyli, y do stopnia Krolestwa Niebieskiego,

Math: 28.

CZTERDZIESTE PIĄTE PROROCTWO

Jest otym, że miał Messiasz na swiecie wywrocić y zgładzić wszystkie bałwány, y wszystkich prorokow fałszywych bałwochwálcow, y wykorzenić duchowskich, ktorzy w bałwánach mieszkáli, y ludzi mowa swa zwodzili, odpowiadáiąc im na ich pytánie, y dla tego ludzie za bogow ich mieli, ták Bogu sie im kłaniáli, y ofiárowáli, ták Prorok Zachariász cap: 13, o Chrystusie mowi: Będzie onego dnia, powiáda Pán Zastępow, wytrące imiona bałwáńskie z ziemie ták, że ich więcey niebędą wspominác, Ták że fałszywe Proroki, y ducha nieczystego zdeymę z ziemie. Wypełniłosie te na Chrystusie Proroctwo, bo Chrystus po wszystkim swiecie wyniszczył bałwochwálstwo, a naszczepił wiárę Chrześciáńską. Dla te° gdy podczás Narodzenia Chrystusowe°; Awgustus Cesárz Rzymski pytał o przyszłych rzeczach Apollina bálwaná, od powiedział zły duch w bałwánie mieszkaiący łacińskim iezykiem ták: [Me puer Hebræus, diuos Deus ipse gubernáns, Cedere sede iubet, tristemq; redire sub oreum, Aris ergo dehinc tácitus abscedito

Zachar: 13.

Baron: fil: 4

dito noſtris. to ieſt: Dziecie Hebreyſkie, ktore bogámi rządźi, same Bogiem będąc, vſtąpić mnie y wrocić ſię do Pickła káże, przeto iuż milcżąc od mego ołtárza odchodź.] záczym Chryſtus ieſt Prawdźiwy Meſſiáß obiecany / ponieważ ſie ná nim te Proroctwo wypełniło.

Psal: 113.

Z Y D

Te Proroctwo przymuſza nás mieć rozmowę, O OBRAZACH, KTORE WY CHRZESCIANIE SOBIE ZA DOZWOLENIEM CHRYSTVSA WASZEGO MESSIASZA CZYNICIE Y SZANVIECIE, AMY ICH BAŁWANAMI NAZYWAMY. Bo według tego Proroctwa y my wierzymy, że Meſſiaſz Prawdźiwy ma na swiecie wſżyſtkie bałwány wywrocić y zgłádzić, ale wáſz Chryſtus bałwánow na swiecie niewykorzenił y nie zgłádził, ponieważ wy Chrześciánie, y teraz sobie czynicie bałwány, ktore Obrazámi nazywácie, y w Cerkwiach y w domach, y na rożnych mieyſcách inſzych te bałwány stáwicie y onymſie kłaniácie, albowiem o bałwánach Pogáńſkich napiſał Prorok Dáwid tákie słowá: Bałwány pogáńſkie złoto y srebro, robota rąk człowieczych, vſtá máią a nie mowią, oczy máią á nie vyźrzą, vſzy máią a nie vſłyſzą, nozdrze máią a nie powoniáią, Ręce máią a nie będą máćać, nogi máią a nie będą chodźić, a ni wołáć będą gárdłem swoim, &c: ale y wáſzym Obrázom te słowa Dáwidowe quadruią, bo y wáſze Obrázy są złoto y śrebro, álbo inſza materia, są robota rąk człowieczych, do tego vſta máią á nie mowią, oczy

máią a nie vyzrzą, vſzy máią a nie vſłyſzą, nozdrze máią á nie powoniáią, Ręce máią a nie będą máćać, Nogi máią a nie będą chodźić, a ni wołać będą gárdłem swoim. záczym y wáſze Obrázy są bałwanámi, y niemáſz między bałwánem y Obrázem żadney roznicy. Dla tego Chryſtus waſz niemoże ſię Meſſiáſzem názwáć, y my go za Meſſiáſza niemámy, że on bałwánow na swiećie nie wykorzenił y nie zgłádził, y wám pozwála bałwány albo Obrázy czynić y Obrázom ſie kłániać, nie widźi tego Obraz, gdy ſie mu kłaniácie, nie słyſzy tego, gdy modlitwę Przednim mowicie, czemuż wy Obrázom ſię kłaniacie y ich szanuiecie? ponieważ oni nie widzą ani słyſzą.

CHRZESCIANIN

Na Skrzyni Przymierza dwoch Cherubinow Obrazy były złoto / były robotą rąk człowieczych / do tego mieli vſta á niemowili / mieli oczy á nie widzieli / mieli vſy á nieſłyßeli / mieli nozdrze á niepowoniáli / mieli rece á nie macáli / mieli nogi á niechodzili / mieli gárdło á niewołáli. iednak Prorocy Swieci tych Obrazow cherubinſtich bałwanámi nienazywáli / owßem ich Banowáli / y rozne te Obrázy Cherubinow od bałwanow bydź nauczáli / tak y Obrazy Chryſtuſowe / álbo Naświetßey Bogarodzicy / álbo inßych SS: lubo są złoto y srebro / álbo inßa materia / lubo są robota rąk człowieczych / lubo vſta máią á niemowią oczy máią á niewidzą / vſy máią á nie vſłyßą / nozdrze máią á nie powoniáią / rece maią á nie będą máćać / nogi máią a nie będą chodźić / nie będą wołać gárdłem swoim / iednak my

obrázy SS: ßanuiemy/ y bałwanámi ich nienazywámy/ y rozne Obrázy od bałwánow bydź przyznawámy.

Pierwßa roznica iest/ że pogánie bałwánow za bogow mieli/ a my Obrazow za Bogow nie mámy/ słuchaiąc Przykazánia Bożego/ w Xiegach Exodi/ Cap: 20. napisanego: Nie będziesz miał Bogow Exodi 20. inszych oprocz mnie. Druga roznica iest/ że Obraz iest podobienstwo prawdziwe prawdziwey rzeczy/ ktora była na swiecie/ bałwan zaś iest fałßywe podobienstwo rzeczy fałßywey/ ktora nigdy niebyła y niebędzie na świecie/ dla tego Apostoł Páwel w liście 1. do Korynthow/ Cap: 8. mowi: Wiemy, iż nic nie iest bałwán na świecie. 1. Cor: 8. Trzecia roznica iest/ że poganie bałwánom samym się kłaniáli nie komu inßemu/ a my gdy obrazom się kłaniámy y ich ßanuiemy/ nieczyniemy tego: ale y osobliwie tego pokłonu y poßanowánia obrázowi/ ále czyniemy komu inßemu/ pokłon naß y poßanowánie náße sciągáśię właśnie y osobliwie do tego/ czyi iest obraz/ kogo obraz pokázuie/ ściągaśię pokłon naß y poßánowánie naße álbo do Chrystusa/ álbo do Przeczystey Panny/ álbo do Apostoła/ álbo do Proroka/ álbo do inßego S°/ ktore° obraz represęntuie/ á nie właśnie y osobliwie do same° obrázá/ iáko Patryárcha starozakonny Jákob vmie- Hebr: 11. raiący y błogosławiący Synow Jozephowych; pokło- Synod: 12. nił się na koniec łáski iego/ iednak ten pokłon nie Nicen: w Li- łáśce/ nie palcatowi Jozephowemu; ále właśnie ście Adriana y osobliwie samemu Jozephowi był vczyniony/ tak do Konstant: y my gdy się kłaniámy obrazom/ cześć im oddaiemy/ y Iriny. pokłon naß y cześć nie do Obrázow/ ále się ściąga do tych SS: ktorych Obrazy widzimy. Czwárta

roznica iest/ że bałwanow nie kázał Bog czynić/ iákow Xiegach Exodi Cap: 20 napisáno: Nie vczyniśz sobie bałwána. obrázy záś Cherubinow kázał Bog Moyżeßowi ze złota wyllać/ mowiąc: Vczyniśz dwoch Cherubinow złotych odlewánych/ y kázał Bog te Obrazy Cherubinow ßanować/ y postáwić na skrzyni przymierza/ iáko Cap: 25 w Xiegach Exodi czytamy: Vczyniśz po obu stron wyrocznice, Cherubin ieden będzie na iednym boku, á drugi ná drugim/ Á gdy żydzie mowiß/ że obraz ni widzi ni słyßy poßanowánia y pokłonu naße°/ práwda to iest/ ále my wierzymy/ y ty maß wierzyć/ że słyßy modlitwę naßą/ y widzi pokłon naß Chrystus w Tobie/ albo Nayświetßa Bogarodzica/ albo inßy S: ktorego my Obraz ßanuiemy/ y wdzięcznie te poßanowanie y pokłon/ y modlitwę náßą przymuie/ y łáskę nam swoią oświádcza. dote° wiedź to żydzie/ że w kożdym obrázie są dwie rzeczy/ ktore miedzy sobą reáliter; rzeczywiście się roznią/ w kożdym obrázie iednym iest materia y forma/ ktore rzeczywiście się roznią/ y może iedno bydź bez drugiego/ y materia bez formy/ y forma bez materiey/ my tedy Chrześciánie nie ßanuiemy w Obrázie materiey/ ále ßanuiemy formę. na przykład w Obrázie Chrystusowym/ álbo Nayświetßey Bogarodzicy/ iest tam máteria Złoto álbo Srebro/ álbo drogi Kámień/ álbo kość Słoniowa/ álbo Jedwab/ álbo farba zielona/ czerwona/ biáła/ czarna/ álbo inßa farba y materia/ iest też tam y forma/ podobienstwo Chrystusa Boga naße°/ z tego złota/ álbo srebra/ álbo z drogie° kámienia/ álbo z kości Słoniowey/ álbo z iedwábiu/ álbo z inßey materiey vczynione/ álbo iáka kolwiek fárba

wymalowáne/ álbo podobienstwo Naświętszey Bogarodzicy wyrożone / otoż my temu Obrazowi się kłaniáiąc/ nie materiey się kłaniámy/ ale kłaniámy się formie/ podobienstwu Chrystusa Boga naszego/ álbo podobienstwu Naświętszey Bogarodzicy.

Bar: Ann: 716. záczym niesłusznie wáśny żydzi czarownicy z według powieści Baroniusza/ Rok 716 opisuiącego/ gdy Leona Jsáwrika młodzieńca widzieli / y powiedzieli mu iż Cesárzem miáł bydź/ [yzáte Proroctwo swoie od diabła im dáne /] prosili go aby im przysiągł / iż gdy Cesárzem zostánie / ma im to vczynić / o co go prosić będą / y przysiągł im w Cerkwi S: Theodora to dla nich z iścić. Potym

Bar: Ann: 726. Rok 726 / tenże Baroniusz opisuiąc / powiáda: że Leo Jsáwrikus gdy został Cesárzem / żydzi go prosili oto / aby z Cerkwiey powszystkim Pánstwie swoim Obrázy kázał wyrzucać y psować / przypominaiąc mu swoie proroctwo o iego Cesárstwie / y przypominaiąc mu Przysięgę iego / iż miáł Cesárzem zostáwszy ; co dla nich vczynić / oco by go prosili . Vlaten czás za pobudką wszystkich żydow Leo Jsawrikus ; iako prawdziwy Lew straszliwie ryknął na Obrázy Swiete / wyrok wydał táwny powszystkim Pánstwie swoim / żeby wszędzie Obrázy wyrzucáno y psowáno / Jáko tedy oni żydzi czarownicy ; niesłusznie Leona Jsáwrika pobudzili / żeby Obrázy Swiete ludziom kázał od siebie odrzucać y psować/ ták y wy żydzi niesłusznie Obrázy SS: od siebie odrzucácie y psuiecie / y Chrystusa dla nich za Messiasza przyiąć y wniego wierzyć niechcecie / że Chrystus pozwála nám Obrázy czynić y szanować / ponieważ Obrázy máią swoy fundament mocny / na ktory-

ktorym się ich potton y poszanowánie funduie.

ZYD

Chrystus Bog y Mátka Chrystusowa y Swięci inszy iáko niepotrzebuia Obrázow, ták y nie gniewáia się na tego człowieka, ktory Obrázow ich nie szanuie, y onym się niekłánia, y odrzuca ich od siebie y znieważá.

CHRZESCIANIN.

Bar: Ann: 388. WEzmi żydzie Baroniusza / y czytay Rok 388 / znáydziesz tám / że Antyochiscy Chrześcianie obalili y znieważyli obráz Cesárzá Theodoziusza / zá co się Cesarz bárzo rozgniewał na Obywatelow Antyochiyskich / y kárał ich. Czytay ieszcze v tegoż Baroniusza Rok 765 / znáydziesz tám / że Stephán Jakonnik deptał pieniądz / na ktorym był obraz Cesárza Bopronima / oco się Bopronim widząc to ; bárzo na Stephána Jakonnika rozgniewał / Tuż się nauczył żydzie wiáry Prawosłáwney / że Cesarz Theodoziusz y Cesarz Bopronim gniewáli się ná tych ludzi / y karáli ich / ktorzy Obráza ich Cesarskie° nieszanowáli / y znieważyli go / Daleko bárziey Chrystus Bog náss / y Nayswietsza Bogarodzica / y Swieci inszy się gniewáią na tych ludźi y karáią ich / ktorzy Obráza Chrystusowego / albo Mátki Chrystusowey / albo Swiatych w Niebie mieszkaiących Obráza nie szanuią / y odrzucáią go od siebie y znieważáią.

Bar: Ann: 765.

Bar: Ann: 574. Dlate° S: Simeon Słupnik do Justyna Cesárza Greckie° mowił: Ieśli tych kárzesz gárdłe, ktorzy twoy obraz szpecą, y znieważe mu czynią, iakoż ci godni są karánia? ktorzy obrázy Páná nasze° y Mátki ie°, nieznośną złością sromocą? Czytay vte°ż

Baro-

Baroniusza / Rok 574 / tamte słowa znáydźieß.

ZYD

NAszy Przodkowie Izraelitowie muśieli szanować Obrázy Cherubinow, postawione na skrzyni Pánskiey, bo w Xięgach, r. Krolewskich, Cap 6, czytámy, że Bog 70 mężow, y pięćdziesiat Tysięcy pospolitych ludziey zábił, ktorzy nie vczynili poszanowania Skrzyni Pánskiey, wážyli się pátrzyć Skrzynię Páńską, Tákże Lib 2. Regũ Cáp 6. czytámy, że od Boga smiercią skárány iest Oza, ktory nie poszanował Skrzynie Pánskiey, będąc w grzechu wážyłsię ią rękomá swemi dotykáć y trzymać. Iesli tedy wy Chrześciánie pokażecie iáki przykład w xięgach swych, że káral Bog ludziey tych, ktorzy Obrázow nieszánowáli, tedy będę y ia słysząc y widząc to, Obrazy szanować y im się kłániać,

1. Reg: 6.

2 Reg: 6.

CHRZESCIANIN.

Iáko Izraelitowie Obrázy Cherubinow postawione na Skrzyni Przymierza ßanowáli / tak ty żydzie maß Obrázy SS: ßanować / bo iáß karáni byli od Boga ci ludzie / ktorzy nießanowáli na skrzyni Przymierza Obrázow Chernbinskich / tak y teráz kárze Bog tych ludziey / ktorzy Obrázow SS: nießannia. Czytay w Xiędze Theátrũ życia ludzkie° názwáney / fol: 236 / pod tytułem S: Maria / znáydźieß tam / że w Rzymie za Adryána 6. Papieża Rzymskiego; ieden żyd nagrawáł się z obrazu Naświetßey Bogarodzicy na Szafirze wyryte° / ále záto odretwiał / y stał na iednym mieyscu tak / że się rußyć dáley nie mogł / tegoż czasu żydowka oczu pozbyła / ktora z tego

Theatrũ Vitæ fol: 236. S: Maria

tegoż Obrázu Przeczystey Pánny Szafirowe° się nagrawáła. Czytay ießcze Baroniußa Rok 1017. opisuiące, °znaydźieß tam / że iedne° dnia żydzi wáßy w Rzymie z Obrázu się Chrystusowego nagrawáli / záto gwałtowne wiátry powstáły / y budynki obaliły / y wiele nie tylko żydow / ále y Chrześcián w Rzymie zabiły / dowiedziáwßyśie otym Benedictus 8. Pápież Rzymski; roskázał tych żydow záraz śmiercią káráć / ktorzy te złość vczynili / y skoro żydow tych pozabijáno / záraz się wiátry vspokoiły. Czytay ießcze Baroniußá Rok 723 / opisuiącego, znáydźieß tam / że ieden żyd z Laodycey / Fenicicy czarownik; z wielkiego łádu na Chrześcián; w krádłsię w káśkę Krolá saracenskie° Gizyda álbo Ezyda / obiecował mu na onym Pánstwie długi żywot / lát 30. ieśli by wßytkie Obrázy y Chrześcian popsować kázał / on go vsłuchał / y wßedzie w iego Pánstwie / w Syrley / y indzie; żydzi y saraceni w Cerkwiách y w rynkach Obrázy psowáli / zamazywáli / wyskrobywáli / Lecz Pan Bog onego Gizyda záto skárał / z Pánstwa ztracił / iż poktora láta nánim nieprzeżył / potym żyda onego Bog wnet skarał / bo syn Gizydow na imie Otidus; żyda onego zdrayce; ktory iego Oyca zwiodł / sroga śmiercią zábił. Czytáy ießcze zwierciádło Korony Polskiey / Artykuł 3. znáydźieß tam / że w Hannoniey / w Mieście Kambronie / ieden żyd obßczepem Obraz Naświetßey Pánny Bogarodzicy cztery kroć vderzył / y cztery rány krwáwe vczynił / potym Naświetßa Bogárodzica pokazała się iednemu człowiekowi staremu / y parálizem zarażonemu na imie Janowi / y oznaymiła mu złość Obrazowi swemu od onego żyda vczyniona / na ten czas z ro-

Baron Ann 1017.

Bar: Ann: 723.

Zwierciadło Korony Polskiey Artykuł: 3.

Bar: Ann: 560.

ſtazánia Bomesa; ten żyd przywiazány do ogona końſkiego/ ktorego boki dwa pſi magdaleńſkie wypuſzczone zobech stron gryzli/ y tak żyd ony pod szubienice wywleczony y spalony. Czytay ießcze Baroniußa/ Rok 560 opiſuiace°/ znaydzieß tam/ że ieden żyd vkradßy z Cerkwie Obraz Chryſtusa Zbawiciela naßego; nożem go przebił/ á gdy chciał w ogień ony Obraz wrzucić/ obáczył na sobie Krew/ ktora z Obrázu ciekła/ y ſtrył Obraz/ ále Chrześciánie ßukáiąc go po krwi go doßli/ y Krew na Obrázie widzieli/ á żyda vkamionowáli. Czytay ießcze inße Xięgi żydzie/ znáydzieß tam wielu ludziey od Boga ſkarányſch/ ktorzy Obrázow nie ßanowáli.

Z Y D

Czy mácież wy Chrześciánie iáką przyczynę álbo okkázią czynienia y szanowania Obrázow? w piśmie S: lubo z Starego lubo z nowego zakonu?

CHRZESCIANIN

Iużem ci pokázał wyżey z starego Zakonu przyczyny ſkußna y okkázią czynienia y ßanowánią obrazow/ pokazałem Cherubinow złotych/ od Moyzeßa vczynionych. Jeßcze w tymże starym Zakonie napiſáno/ że Salomon wyrznawßy obrázy dwoch Cherubinow z drzewa/ y pozłociwßy ich poſtáwił w Cerkwi Jerozolimſkiey od siebie z budowáney. Jeßcze tobie 3 Xiąg y Kronik rozmaitych w nowy Zakonie pokázuie wiele przyczyn ſkußnych/ dla ktorych my Obrazy ss: maluiemy y ßanuiemy. Pierwßa przyczyna iest/ że Chryſtus Bog naß dał Obraz swoy Abagárowi Xiążęciu Edeſſkiemu/ oczym świadczy Baroniuß/ Rok 31 opiſuiąc w swych Kronikach/ bo Abagárus swego

3. Regũ: 6.

Baron An: 431.

swego posyłał Malárza/ żeby Obraz Chryſtusow wymalował/ y onemu przyniosł/ á gdy Malarz na Twárz Chryſtusowa pátrząc Obraz ie° malował/ y żadna miára wyrázić nie mogł/ na ten czas Chryſtus wziawßy chuſtkę; sam na twárzy swey położył/ y dla tego dotknienia wyrażony był na oney chuſtce Obraz Chryſtusow/ ktory Chryſtus Abagarowi posłał. Druga Przyczyna iest/ że Obraz Chryſtusow w Cezáriey był/ ktory niewiáſta krwią płynąca od Chryſtusa vleczona z miedzi vczynika. O tego Obrázu [według Baroniußa Rok 31 opiſuiącego] y nog ziele wyrosło/ ktore wielkie niemocy y choroby vleczáło. Trzecia Przyczyna iest/ że w Berycie (według powieści Baron:/ Rok 783/ opiſuiące°] gdy żydzi Obraz Chryſtusow męczyli/ Ręce y Nogi y Bok Chryſtusow przebili/ Krew z Obrazu poßła/ co widząc wiele żydow w Chryſtusa vwierzyli/ y tyż niewierny żydzie czytáiąc to/ nawroćiſe do Wiáry Chrześciáńſkiey. Czwártá przyczyna iest/ że w Konſtantynopolu Obraz Przeczyſtey Pánny Bogárodzicy/ ieden żyd niezbożny gnoiem czkowieczy oßpecił/ Chrześciánin zaś niektory gnoy ten omył y otárł/ wten czas ze wßyſtkich członkow tego Obrazu; Oleiek niby pot kroplami począł ciec/ ktorym Oleykiem rozmaite choroby ſię vleczáły. Czytay Theatrū vitæ humanæ fol 136, Tytuł S: Maria. tam to znáydzieß.

Bar: Ann: 31.

Theatrū Vitæ humanæ fol: 136. S: Maria.

Piata Przyczyna iest/ że za Obrázy SS: wiele ludziey Swietych Męczennikámi zoſtáli/ czytay Baroniußa Rok 735/ opiſuiącego/ znáydzieß tám Leona Cesárzyka Obrazoborcę/ ktory za Obrazy ss: Hyppacyuſza Lydow Episkopa/ y Andrzeia Kapłána me-

Bar: Ann: 735.

część okrutnie / y skore im z głowy łupić / y brody
smoła mázać y pálić / y po mieście ich wkoczyć / y
na koniec głowy im vciąć kázał. Erzegorzowi Lim.
mocie Zakonnikowi ręce odciąć y potym głowę
kázał / inßych wielu z męczonych do wiecznego wię
zienia dáno / inßych głodem morzono / czytay ieß.
cże Baroniußa / Rok 766 opisuiącego / znáydzieß tá /
że Bonstántin Kopronim Obrazoborca; gdy S:
Bar: Ann: 766. Stephána dla Obrázow związanego posłał do
więzy ratußney / do ktorey przyßedßy S: Stephan
w Carogrodzie; ználazł tám Trzyßa Czterdzieści
y dwoch Zakonnikow; o Obrázy posądzonych / z
ktorych iedni nozdrze / drudzy vßy po vrzynáne
mieli / drugim oczy wykłuto / drugim ręce po v
cinano / drugich poranionych ználázł / drugich na
brwiách; ktore smołą mazáli po pałonych / y zało
wał / że też on ktorego cżęśćnka dla Chrystusa nie
Bar: Ann: 767. vtrácił / po dwoch leciech S: Stephána związane
wsprowadziwßy; bili y włoczyli po mieście y vlicach
y nakamieniach / a ieden mu głowę przebił ták / iż
mozg wyciekł / y naten czás Ducha Bogu oddał / a
on ktory głowę rozciął / záraz od cżárta był zabity
Tegoż czesu Páweł Zakonnik w Cyprze; za Obraz
męke y smierć podiął / bo Starostá Lardotirus
Páwła poymał / y położył mu Obraz Męki Pan
ßkiey na ziemi / a na drugiey stronie katownia
kázał / mowiąc: albo ten Obraz podepcz / albo n
tey katownie y w wielkiey mece vmrzeß / on pod
przed Obrázem y całował go / y srodze ściśnion
miedzy deskámi / y ogniem palony / ieśt zamord
wány / Czytay ießcże Baroniußa / Rok 835 / opisu
Bar: Ann: 835. iącego / znáydzieß tám dwoch brátow rodzonych

Theodora y Theophana / ktorzy od Theophila Ob
rázoborcy za Obrázy SS: na wygnánie byli wysłá
ni / y dwa Roki byli nátym wygnaniu / potym Ce
sárz Theophilus kázał ich do Carogrodu przywieść /
y tám według roskazánia Cesarskiego twárz ich
bito / potym obnázonych bito okrutnie y zraniono /
y do więzienia záprowadzono / potym rościągnawßy
ich na ławach; pisáli na twárzy ich wierße táki sens
maiące: Dla złośćiey swoich z Ieruzálem wygnáni
są, dla złośćiey swoich z Carogrodu wypędzeni są,
y tak SS: na twárzy naznáczeni wchodząc mowili
do mordercow: Będziecie to przed Chrystusem
czytáć; cośćie napisáli, potym byli do więzienia
dáni / po kilka dniách wysłáni są na wygnánie / á
gdy byli wdrodze / trafili na grob / w ktorym żywy
Methodius S: zá Obrazy SS: był zamknięty / á
Rybak mu ieden trochę żywności dodáwał / y pozdro
wiliśie przez pisánie. Szosta Przyczyna iest / 7. Powßech
że 7 Powßechny Synod Nicenski / vczęśnictwa nie Synod Nicē
káże mieć z takiemi / ktorzy Obrázow ss: nie szánuią /
y klątwie tákich oddáie / mowiąc: Ktorzy wiedząc
vczęstnictwo máią z temi, ktorzy Przeciw czci
godnych Obrázow rozumieią, albo ich nie szánuią, Bar: Ann:
niechay Anáthema będą. Dlatego S: Stephán 766.
niechciał z takiemi miec vczęstnictwa / ktorzy Obrá
zow ss: nießanuią / bo gdy był do więzienia dány /
żona iednego Przełożonego stroża onych więźniow;
weßła potaiemnie do S: Stephána / proßąc: aby
od niey brał żywność / ale on niechciał / mowiąc:
Nigdym z temi nie iádł y nie pił, y od nich nigdym
nić niebrał, ktorzy są Obrázom SS: nieprzyiacie-
lámi. A ona przyniosła mu dwa Obrázy / ieden

Przeczyſtey Mátki Bożey / a drugi S: Piotra y Páwła / mowiąc: Ja pomnię náukę S: Hermána / y obrázy czcżę Swięte / tedy on brał od niey na tydzień ſześć vnćiy chleba / y trzy kubki wody. Do tego ludzie proſći nie vczeni; na Obraz pátrząc; mogą iákiey Taiemnice albo iákiey rzeczy inßey náleżącey do Wiáry náßey ſię nauczyć / bo iák ludzie vczeni pismo czytáiąc / z pisma zrozumiewáią te rzeczy / ktore albo przedtym były / albo potym będą / tak ludzie proſći pismá nie vmieiący; tákież rzeczy przeßłe albo przyßłe z Obrazow zrozumiewáią / na Obrázy pogląddiąc. Do tego Obrázy SS: ludziey niewiernych do wiáry / y grzeßnych do Pokuty nawracáią / bo Cyrillus Philoſoph gdy z Konſtantynopola przyiáchał do Kijowa / od Patryarchi Konſtantynopolſkiego y od Cesárza Greckiego wyſłány / y przywiozł Włodzimierzowi Monárßę Ruſkiemu Bałwochwalcy; miáſto podarunku zapone złota / na ktorey wyryty był Obraz Straßnego Sądu Bożego / Temu Obrazowi przypatruiąc ſię Włodzimierz proſił Philoſopha / żeby mu powiedział / co ſię rozumieli ci ktorzy na prawicy Sędziego: y drudzy ktorzy na lewicy ſtáli: odpowiedział mu Philoſoph: iż na Prawicy ci ſtáć będą / ktorzy wierzą w Chryſtuſa Boga naßego / y czynią dobre vczynki / záco po ſmierći Żywot wieczny w Krolewſtwie Niebieſkim otrzymáią / A na lewicy ci ſtáć będą / ktorzy w Boga niewierzą / y złe vczynki czynią / bo ći po ſmierći do wieczńego ognia piekielnego poydą / poſłyßáwßy to Włodzimierz weſtchnął y mowił: Błogoſławieni ci / ktorzy ná Prawicy ſtáną / ale biáda tym / ktorzy ſtaną na lewicy /

Mathias ſtrykow lib 4 fol: 136. a

od

odpowiedział mu Philoſoph: ieſliſie y ey okrzciß / będzieß ſtáć na Prawicy / a ieſli w pogáńſtwie żyć będzieß / na lewicy twoie mieyſce / y wßyſtkiego ludu twego będzie / náten czás Włodzimierz obiecáłſie okrzcić / y potym ſie okrzcił / iáko tedy Obraz Swiety przywiodł do wiáry y do Pokuty Włodzimierza Bałwochwálcę Monárchę Ruſkiego / ták y teraz ludziey niewiernych Obrazy Swiete do Wiáry / y grzeßnych do Pokuty przywodzą.

Z Y D

Ja rozumiem, że to wáſzy Chrześciánie dla ozdoby; w Cerkwiach y w domach swych Obrazy máią y ſtáwią, nie dlátego, żeby ich ſznowáli. ieſli tak ieſt, iák ia rozumiem, tedy iuż nie będę wáſzych bałwochwálcami Chrześcián nazywać, bo wolno wáſzym Chrześciánom Cerkwie y domy swoie obrazámi przyozdábiać, ále nie wolno ſię im kłániać, y ich ſzanować, ponieważ zátym naſtąpi bałwochwálſtwo.

CHRZESCIANIN

Maß żydzie wiedzieć / iż my Chrześciánie dlátego w Cerkwiach y w domach Obrázy SS: mámy / y ſtawiamy / żebyśmy im poßanowánie czynili / y pokłon oddawali / bo Rok 814 opiſuiąc Baroniuß mowi / że S: Theodor Studyta na Proceſſiey niosąc Obrázy śpiewał: Przenayczyſtſzemu Obrazowi twemu kłaniamyſię dobrotliwy. Tenże Baroniuß opiſuiąc Rok 363 / świadczy / że S: Bazyli wielki modlił ſię przed Obrázem Przeczyſtey Panny Boga rodzicy / gdzie był namalowány Swiety Męczennik

Bar: Ann: 814.

Bar: Anno 363.

Ojerku.

Bar: Ann: 362.

Merkuriusz. Jeszcze Rok 362/ opisuiąc Baroniusz świádczy/ że tenże S: Bazyli wielki do Juliána Apostáty mowił tákie słowa: Obrázy ich szanuię, y iáwnie się im kłániá. Jednak S: Theodor Studyta y S: Bazyli wielki niebyli bałwochwalcámi/ bo nie oddawáli Bożkiey Czci Obrazom/ ále taka cześć im oddawali/ táka Obrazom należy/ á ieśliby Theodor Studyta/ y Bazyli wielki byli Bałwochwalcami/ nie byli by Swiętemi. Tak y my gdy Obrazy Swiete ßanuiemy/ y onym się kłaniámy/ nie iesteśmy bałwochwálcami/ bo my takiey czci Obrazom nieczynimy/ táka Cześć Bogu zwykliśmy czynić/ ále tákie Obrazom poßanowánie oddaiemy/ iákie im należy/ gdyż y człowiekowi y Aniołowi my pokłon oddáwać zwykliśmy/ iednak dlatego nie iesteśmy bałwochwálcámi/ ponieważ Aniołowi y człowiekowi táki oddaiemy pokłon/ iáki stworzeniu należy/ nie oddaiemy im takiego pokłonu/ ktory Bogu należy/ ktoby zaś stworzeniu oddáwał táki pokłon/ ktory Bogu należy/ ten by iuż był bałwochwalca/ bo stworzenie miał by za Boga/ toż o Obrazach mało rozumieć.

Z Y D

Iákąż wy cześć obrazom oddaiecie? chciał bym ia wiedzieć, ieśli nie Bożką, to was nie będę nazywać bałwochwálcami.

CHRZESCIANIN,

Bar: Ann: 781. 7. Synod Generał: Nicen

Czytáy w Baroniußa Rok 781/ znaydzieß tam Synod w Nicei o Obrázach odprawowány/ ktory Synod káże Obrazy SS: ßanować tak/ iak ßanuiemy Krzyż/ iák Ewangelia/ y inße rzeczy poświęcone. Czytáy ießcze 7. powßechny Synod Nicenski/ znáydzieß tam Actione 5 Annotatia, ktora mowi: Obrazy moga bydz szanowáne, nie właśnie y przez trefunek, tymże rodzáiem poszanowánia, ktorym Exemlarz sámy bywa szanowany, y tak się máia rozumieć scholastici, gdy mowią: że táż cześć należy Obrazowi y Exemplarzowi, przez siebie záś y właśnie Obrazom nie trzeba się kłániać z táką cześcią, z iáką Exemplarzowi sámemu, iáko Synod zakazuie.

Actio 5.

Z Y D

Ieśli szanuiecie Obrázy dla cudow, ktore od Obrázow pochodzą, nie dobrze to czynicie, bo y bałwány cuda czyniły, iednák nie kázał Bog czynić bałwánow y szánować.

CHRZESCIANIN

Przez bałwány diábeł czynił cuda fałßywe/ mießkaiąc w bałwánie odpowiadał pogánom przez usta bałwanowe/ y obrácał twárzą álbo tyłem bałwana na inßą stronę/ dlatego nie kázał Bog czynić bałwánow y ßanować/ Obrázy zaś káże Bog nám czynić y ßanować/ ponieważ sam Bog przez Obrázy Cudá Prawdziwe czyni/ diabłow z ludzkich wygania/ chorych wlecza/ y Dobrodzieystwa inße ludziom oświádcza/ ktorzy do Cudotwornych Obrázow z wiárą się vdáią.

Z Y D

Wieleśmi tu z Baroniusza przykładow przywiodł, dla poszanowania Obrázow; ia też tobie zrzędzę Baroniusza Rok 392, opisuiącego to pokazuiąc, że nietrzeba Obrazow szanować, owszem potrzeba

Bar: Ann: 392.

Obrázy Pſować, y z Cerkwiey wyrżucać, bo tam napiſáno: że Epiphániuſz Cypru Epiſkop, w iedney Cerkwi Iána Patryárchi Ieruzalemſkiego; widząc na zaſłonie obráz iakiś; zaſłonę oną zerwał y Podrápał, dláteº ſię Ian Ieruzalemſki na Epiphaniuſza gniewał, ieſli tedy wáſz Epiphániuſz S: Obrázy pſował, y z Cerkwiey wyrzucał, należy Sº Epiphániuſza y wám naſladować, Obrazy pſować, y z Cerkwiey wyrzucáć, żebyście Swiętemi zoſtáli.

CHRZESCIANIN

Pátrż żydzie okiem zdrowym na Baroniuſſa, ten Rok od ciebie ſpecifikowány epiſułacego, ebáciſß tam, że to heretycy Obrazoborcy potwarz na Sº Epiphániuſſa włożyli, chcąc to pokázać, iákoby on Obrazow niedopuſczał w Cerkwiách ſtawić, bo támże y Baroniuſſa Swiety Damaſcen przypomniány powiáda, że wten czas po wßyſtkich Cerkwiách Obrazy były w Cyprze, gdzie Epiphániuſß S: był Epiſkopem, mogło też to bydź, iż on Obraz; ktory zdrápał y wyrzucił Swiety Epiphániuſß, był iáki świecki, y Cerkwi niegodny, álbo brzydki y ßpetny, co ſię bárzo czynić godzi, áby miáſto nabożeństwa z Obrazow nie było zgorſzenia, dla teº powßechneº Synodu Konſtantynopolſkiego 6, Kanon 100 zakazuie pod klątwą, obrázow ßpetnych malować, ktore oczy ludzkie y ſerce pſuią, y do ßpetnych roſkoßey pobudzáią.

S: Damaſcen oratio: 1. de Imaginibus

General Conſtant: Synod 6. Canon 100

Z Y D

Pſal: 73. Nápiſał Prorok Dáwid: Pánie w mieście twoim obraz ich wniwecz obrocisz, tu miáſtem nazywá ſię Ieruzálem, obrazámi nazywáią ſie bałwány pogan-

pogáńſkie, ktore miał Bog od miaſtá Ierozolimſkiego oddálić, y nie dopuścić, żeby tam żydzi náſzy Obrazom pokłon oddawáli.

CHRZESCIANIN.

Miáſtem tu nazywa ſię Niebieſkie Jeruzálem, bo do Niebieſkieº Jeruzalemu od chodzi po śmierci swey kożdy człowiek S: ktory ieſt Obrazem Bożym, ponieważ mowił Bog: Vczyńmy człowieka na Obraz y na podobieńſtwo náſze, grzeßni zaś ludzie po śmierci swoiey w Gehenne piekielna odchodzą, ktorzy Obraz Boży máią, iuż ten Obraz od miáſta Niebieſkieº Bog oddala, y onym pogárdza, y wniwecz go obraca, Czytay Dyſputácia S: Grzegorza Archiepiſkopa Homerytſkiego, z Herbánem żydem, tam odpowiedź táka znáydzieß.

Genes: 1.

S: Gregor in Diſput: cum Herbane Judæo:

Z Y D.

Czemuż wy iednemu Obrazowi większa á drugiemu mnieyſza cześć oddaiecie; do iedneº peregrinácyę odprawuiecie z ofiarámi, á do drugiego nie?

CHRZESCIANIN

Ktory Obraz vnás ieſt od S: człowieka; od Ewangeliſty Łukáßa, álbo od inßegoż Swieteº wymalowány, álbo ktory ieſt Obraz Cudotworny, dla tego my temu Obrazowi wiekße poßanowánie czynimy, ktore zaś Obrázy Cudow nieczynią, y nie od Swietego człowieka vczynione są, dla tego my táki Obraz wmnieyßym poßanowániu mámy.

Z Y D

Bog ieſt niewidomy, y Anioł niewidomy, iak że wy Boga niewidomego? ktory ieſt Duch? y

Anioła niewidomego ducha możecie wymalować? a takie obrázy Bozkie y Anielskie v wás się znáyduią.

CHRZESCIANIN

WEdług twoiey powieści; nie możemy my wymalować, y nigdy też nie maluiemy Jestestwa Boskiego y Anielskiego niewidomego, ktore Duch iest, tylko cielesna te Osobe maluiemy, w ktorey Bog oczom ludzkim się pokázał, iako Prorokowi Danielowi; Niewidomy Bog Ociec pokazałsie w Osobie męża Starowiecznego, ktory Antiquus dierum; Starowieczny Siedział na Daniel 7. Thronie Ogniistym, tedy my chcąc Boga Oyca wyrázić, Męża Starowiecznego maluiemy, iako też Syn Boży Niewidomy pokazałsie w Naturze Człowieczey widomey, tedy my widomą Naturę iego S: pokázałsie w Postáci Gołębiney widomey, tedy my Gołębia widomego maluiemy, chcąc Ducha S: pokázać, Także Aniołowie Duchowie niewidomi; ponieważ w Ciele człowieczym widomym, z powietrza albo z Obłoku vformowánym ludźiom się pokazywáli, tedy my Człowieczą Osobę widomą maluiemy, chcąc Anioła niewidomego pokázać.

Z Y D

NIe kázał Bog Moyżeszowi żádnego podobieństwa swego Bozkiego czynić, mowiąc: Exodi 20. Nie będziesz sobie czynił bałwána, y żadnego podobieństwa, bo te podobieństwo bałwánem się názywa, ale wy Chrześciánie obráz Bozki czyniąc; Podobieństwo Bożkie czynicie, záczym te podobieństwo iest bałwánem.

CHRZESCIANIN

WAsy to żydzi wyszedszy z Ægyptu; gdy wylliáli sobie cielca złotego, y bogiem go nazywali, náten czás podobieństwo Bozkie czynili, rozumiejąc: że Bog podobny iest cielcowi, według Psalmisty mowiącego: Odmienili Chwałę iego w podobieństwo cielca, ktory siáno ie. Psal: 105. Tak że y potym czynili żydzi wasy podobieństwo Bozkie, gdy wężowi miedzianemu się kłaniáli, y bogiem go nazywáli, rozumiejąc: że Bog wężowi iest podobny, dla tego Ezechias Król Judzki tego wyżą mieodzianego od Moyżesza vczynionego; z innemi bałwanami pokruszył, iako 4. Libro, Regum, cáp: 18 na 4. Reg: 18. pisáne, Rozrzucił wyżyny, y skruszył bałwány, y powycinał gáie, y połámał węża miedzianego, Numer: 21. ktorego był vczynił Moyżesz, bo áż do onego czásu synowie Izraelowi palili mu kadzidło, Jeszcze podobieństwo Bozkie wasy żydzi czynili y ináczéj, gdy bałwany rożne sobie czynili, y bogami ich nazywali, rozumiejąc: że Bog podobny iest bałwanom z drzewa, albo z kámienia, albo z innéy materiey vczynionemu, dlatego Prorok Izaiasz do wasych żydow mowi: Komużeście podobnym vczynili Boga? albo co za Obraz iego postawicie? Isaiæ: 40. A tego bałwochwalstwa żydzi wasy nauczyli się od pogan bałwochwalcow, między ktoremi mieszkáli, y z niemi towarzystwo mieli, y przyiacielámi ich swemi czynili, według Psalmisty mowiącego: Pomieszáli się z pogány, y nauczyli się vczynkow ich. Bo pogánie bałwochwalcy, po- Psalm. 105.

obiestwo sobie Bozkie czynili/ gdy rożnych ludzi y ptakow y czworonogie zwierzęta / y gady bogámi nazywáli / y bałwány ich czynili / y im się kłaniáli/ rozumieiąc: że Bog podobny iest człowiekowi/ albo ptakowi / albo czworonogiemu zwierzęciu / albo gadzinie iákiey / dlatego Apostoł Páwel tych bałwochwálcow nazywa bez rozumnemi y głupiemi/ mowiąc: Zaćmione iest bez rozumne serce
Rom. 1. ich, albowiem powiadáiąc się bydź mądremi; głupiemi się stáli, y odmienili chwałę Nieskáźitelnego Boga w podobieństwo obráza człowieka smiertelnego, y ptákow, y czworonogich, y płázu. Myżeś Chrześćiánie gdy Obrázy czynimy / nieczynimy podobieństwa Bożkie°/ bo Obráza żadne° Bogiem nie nazywámy/ y nie rozumiemy Boga podobnego bydź Obrazowi / tylko my czyniąc Obraz; czynimy podobieństwo stworzoney osoby widomey/ albo Człowieczey / albo Gołębiney / że w Osobie Człowieczey Syn Boży / w Postáći Gołębiney Duch S: się pokazał. Záczym my nieiesteśmy bałwochwalcámi / iáko bałwochwalcámi byli pogánie y wáśny żydzi.

CZTERDZIESTE SZOSTE PROROCTWO

Jest otym/ że Dáry Bozkie; ktore synagoga żydowska miáła / miał od wáśnych żydow Messiáś odiąć / y dać nászey Cerkwi Chrześciánskiey / z pogánow zebráney / bo napisał Prorok Izaiáś: Rozráduiesię pusta y bezdrożna y rozweseliśię pustyniá, y zá-
Izaiæ: 35. kwitnie iáko Lilia, rodząc rodzić będzie, y rozradu-

raduieśię weseląc się y chwáląc, Sława Libánu dána iest iey ozdobá Karmela. Pustynia się nazywaią pogánie/ ktorzy nie mieli wsobie Boga miesz. kaiącego / nie mieli wsobie łáski Bożey / nie mieli w sobie wiáry dobrey y wczynkow dobrych / y Zbawienia wiecznego iednak ta Pustynia miáła zakwitnąć / mieli pogánie w Chrystusa uwierzyć y kwitnąć wiárą dobrą y wczynkámi dobremi / Libán y Karmel znácza żydow / od ktorych miał Messiaß odiąć sławę y cześć / to iest: miał odiąć wßelákie dobra cielesne y Duchowne / y dać Chrześciánom wierzącym w niego / ale Chrystus od wßystkich żydow odiął wßelákie Dáry Bozkie y cielesne y Duchowne / y dał Chrześciánom wiernym. záczym Chrystus iest Messiáß prawdziwy / ponieważ się nanim te Proroctwo spełniło.

Z Y D

Jákież dáry Bozkie cielesne y duchowne odiął wasz Chrystus od nászych żydow y dał Chrześcianom?

CHRZESCIANIN

Odiął od wás Chrystus Krolestwo y dał Chrześciánom / bo wy Krolestwo swoie vtracili / y iuż Chrześciánie nad wami panuią / odiął od wás Chrystus stoleczne miásto wáße Jeruzálē y dał Chrześciánō / bo tā Patryarcha Jeruzalēski ma swoią stolicę / odiął od wás Chrystus Cerkiew Jeruzalēską / y dał Chrześciánō / bo tam Chrześciánie ze wßystkiego świáta dla nabożenstwá się zbieráią / odiął od wás Chrystus Prorokow / ktorych iuż niemácie / á dał Chrześciánom / bo od Przyścia Chrystusowe°; áż do tego czásu miedzy Chrześcianámi rożni Pro-

rocy

ktory ie znaydowali / y do skończenia świata bedą ie znaydować / odiął od wás Chrystus Zákon y ofiáry / y dał Chrześciánom / bo my zachowuiemy Zákon Moyżeszow / gdyśmy Chrystusa przyięli á wy zákonu niezachowniecie / gdy Chrystusa Messiáßa swego przyiąć niechcecie / ktore° Zákon Moyżeszow przyiąć káże / do tego iuż ofiáry nigdzie żydzi wáßy Bogu nieprzynoßą / y na Ołtárzu niepálą / Chrześciánie zaś náßy po wßystkim świecie Ofiáre bezkrewną w Sakramencie Eucharystiey Baránka niewinnego Chrystusá na Ołtárzech Bogu Ofiáruią.

CZTERDZIESTE SIODME PROROCTWO

Jest otym / że miał wßelákie rzeczy lepße Messiaß podáć Cerkwi Chrześciánskiey / niżeli miáła od nie° synagoga żydowska / bo Prorok Izaiáß napisał: miásto
Isaiæ: 55. głogu wyroście iedlina, á miásto pokrzywy wyroście mirt. Na inßym mieyscu tenże Prorok do Cerkwi Chrześciánskiey mowi: Miásto miedźi mánioße Złotá, á miásto żelázá manioße Srebra.
Isaiæ: 60. ále Chrystus dał Cerkwi Chrześciánskiey wßelákie rzeczy lepße / niżeli miáła synagoga żydowska / záczym Chrystus iest Messiaß oczekiwany.

Z Y D

JAkież to Chrześciánom wászym dał Chrystus rzeczy lepsze? niżeli miáłá nászа Synágogá żydowska? nigdy tych rzeczey lepszych niepókażesz,

CHRZE-

CHRZESCIANIN.

JEśli bedzieß wwáżáć Stáry y Nowy Zákon / muśiß práwde przyznać / że wßelákie rzeczy lepße ma Cerkiew Chrześciánska / niżeli miáła synagoga żydowska / bo w stárym zakonie znáki tylko były łaski Bożey pryßłey / a w Nowym Zakonie sáma iest łáska Boża / według Apostoła Páwła mowiącego: Ato wszystko przydáło się im w figurze, a iest napisáno dla nápomnienia nászego, na ktore przyszły końce wiekow, Tám ludzіey wyprowádził Moyżeß z niewoley Ægipskiey / A tu Chrystus wybáwia ludzіey od niewoley piekielney / Tám Jozwe wprowádził żydow do ziemie Obiecáney miodem y mlekiem ciekącey / a tu Chrystus wprowádza Chrześcian do Nieba / na wieczne roskoßy niewymowne. Tám przeßli żydzi przez morze czerwone / y potopili w morzu nieprzyiaciół swych Ægipcżykow / a tu my przechodzimy przez wodę Krztu y w tey wodzie topimy grzechy / ktore są nieprzyiacielámi nászemi. Tám był Palcat Moyżeßow / ktory cżynił Cuda / a tu iest Krzyż Chrystusow / ktory Cuda cżyni. Tám dáwał Bog ludziom z Nieba Mánne ieść / y wodę z kámienia pić / á tu Chrystus kármi ludzіey Przenaświetßym Ciałem swoim / y poi Przenaświetßą Krwią swoią. Jeßcże inßych wiele rzeczy lepßych ma náßa Cerkiew Chrześciánska / niżeli miáła wáßa Synagoga żydowska / dlatego Apostoł Páweł stáry Zákon pedagogiem / a Nowy Zákon wiáre Chrześciáńska Pánem nazywa / mowiąc: Zá on nauczycielem dziecinnym nam był w Chrystuśe, ábyśmy byli vsprawiedliwieni z wiáry, a gdy

Isaiæ: 55.
Isaiæ: 60.
1. Cor: 10.
Galat: 3.

przyszła wiára, iuż nie iesteśmy pod dziecinnym
vczycielé, **na inßym mieyscu Zakon stáry noca / á**
Nowy dniem nazywa / mowiac: Noc przeminęła,
a dzień się Przybliżył. **na inßym mieyscu ten że**
Rom 13. **Apostoł Zakon stáry nazywa zasłona Moyżeßowa /**
ktora oczy żydowskie przykryte y zaslepione sa / że
niewidza Chrystusa Messiáßa swego y wielkiey
Sławy iego / my záś Chrześćianie w Nowym Za-
konie; odkryta twárza widzimy Chrystusa Mess-
iáßa Obiecanego / bo nie zachowuiemy y odrzucili-
smy precz od siebie Ceremonie Starego Zakonu /
ktore się Moyżeßowa Zasłona nazywáła / według
2. Cor; 3. **Apostoła Páńskiego o wáßnych żydach mowiącego:** Stępiały smysły ich, albowiem aż do dzisieyszego dnia táż Zasłona w czytániu Starego Testamentu trwa nie odkryta, [Ponieważ w Chrystusie niszczeie,]ale aż do dzisieyszego dnia, gdy Moyżesza czytáią, Zásłona leży na sercu ich, a gdyśię nawroca do Pána, będzie odięta żasłona, a Pan iest Duch, a gdzie Duch Páński, tám wolność, a my wszyścy odkrytym Obliczem na Chwáłę Pánską w zwiercádle pátrząc; wtoż wyobrażenie przemienieni bywámy, z iásności w iásność, iáko od Ducha Páńskiego.

CZTERDZIESTE OSME PROROCTWO

Jest otym / że Messiaß Prawdziwy Syn Boży miał odrzucić Starozakonne ofiáry / woły / kozły / barány / owce / gołębie / Synogarlice / wroble / y zboża / ktore w stárym Zakonie Aáron y iego nástępcy

Bogu ofiarowáli / a miáł wziąc na siebie Syn Boży Ciáło człowieczę / y one za grzechy ludzkie sám y przez Kapłanow Nowego Zakonu ofiarować / bo Syn Boży ustámi Dawidowemi: do Boga Oyca swego mowi: Ofiár y dárow żądnycheś niechciał, áleśmi doskonałe ciáło vczynił, ofiáry za Paloney, ani za grzech nie pożądáleś, náten czás em rzekł: Owo idę, na przodku xiąg iest napisáno omnie, abym czynił wolą twoią Boże moy, chciałé. **Záczym Chrystus iest Prawdziwy Messiaß Obiecány / ponieważ odrzucił Ofiáry Starozakonne / y wziął na siebie Ciáło Człowieczę / y one sám na Krzyżu Ofiarował / y teraz przez Kapłanow w Sakramęcie Ewchárystiey ofiaruie za grzechy ludzkie.** Psal: 39. Biblia Grecka tak mowi.

ZYD

Wáßza Biblia Chrześciánska táki text ma: áleśmi doskonáłę ciało vczynił, á náßza Biblia Hebrayska ináczey mowi: aleśmi vßy otworzył, żebym cię słuchał y czynił wolą twoią, záczym niebrał nasiebie Bog ciáłá człowieczego, y nie ofiarował go za grzechy ludzkie, ponieważ te niemáß w náßzey Bibliey Hebrayskiey.

CHRZESCIANIN.

Apostoł Páwel z żyda bárzo vczonego cudownie przez widome powołánie Boże; zostáwßy Chrześcianinem y Apostołem Chrystusowym; w liście do wáßnych żydow o Chrystuśie napisał / áleśmi ciáło doskonáłe vczynił, **nie napisał:** Vßyś mi otworzył, **záczym lepiey my wierzymy textowi prawdziwemu Apostolskiemu / niżeli żydowskiemu / (dla zatrzymienia imienia Chrystusowego) po falßowanemu /** Hebr: 10.

y przyznaiemy/ że Syn Boży wziął ná siebie Ciáło człowiecze/ y ofiarował na Krzyżu za grzechy ludzkie/ y teraz w Sakramencie Ewcharystiey ofiaruie.

Z Y D

Niewierzę iá temu, żeby w Sakramencie Ewcharystiey był Chrystus Prawdziwy, y była tam ofiára Przyniesiona za grzechy ludzkie, bo waſz Apostoł Páweł do żydow piſząc naucza, że iuż niemaſz ofiáry za grzechy ludzkie, gdy mowi: ieſlibyśmy dobrowolnie grzeſzyli, Po wzięciu vznánia Prawdy, iuż ci nie ieſt zoſtawiona ofiára za grzechy, záczym w Ewcharystiey niemaſz ciáłá y Krwie Chryſtuſowey, y Chryſtus tam niebywa ofiarowány.

Hebr: 10.

CHRZESCIANIN

Tu Apoſtoł spomina Ofiárę na Krzyżu Bogu przyniesiona, bo iuż drugi ráz Chryſtus na Krzyżu za grzechy ludzkie nie będzie vmierać/ Tak S: Ján Złotouſty te słowa Apoſtolſkie tłumaczy/ mowiąc: (Ofiáry więcey niemaß/to ieſt Krzyża drugiego niemaß więcey, bo go Ofiára nazywa, bo iedyna Ofiára mowi/ wykonał tych ktorzy ſię záwße poświecáią.) iednak y teraz kożdego dnia táż iedna/ ále iuż bez krewna Ofiára za grzechy ludzkie przynoßona bywa Bogu w Sakramencie Ewcharyſtiey/ Tak naucza S: Ján Złotouſty tłumácząc Páwłow liſt do żydow nápiſany y mowiąc: czemuż my na kożdy dzień nie ofiaruiemy? ofiaruiemy záiſte, ále przypomináiąc śmierć iego, y iedyna to ieſt Ofiára, a nie wiele ich, álbowiem tego záwſze ofiaruie-

S: Ioã Chryſoſt: in 10. Hebræ:

S: Ioã Chry in 10. Hebr: ſermone 20.

fiáruiemy, nie inſzego dziſia [Baránka,] á iutro inſzego, ale zawſze tego, à przeto iedna ieſt Ofiára.

Z Y D

Te Proroctwo przymuſa nas mieć Rozmowę O PRAWDZIWYM CIELE CHRYSTVSA MESSIASZA WASZEGO Y KRWI IEGO W SAKRAMENCIE EWCHARYSTIEY. bo mogł bym tym rzeczom wſzyſtkim wierzyć o Meſſiáſzu wáſzym, lubo do vwierzenia trudnym od ciebie mowionym, gdyś mi to iaſnemi pokázał dowodámi, ále temu żadną miárą wierzyć niemogę, żeby ciáło Meſſiáſza waſzego Chryſtuſa było w Sakrámencie Ewcharyſtiey pod oſobą chleba, y żeby Krew Chryſtuſowa była pod Oſobą Wina, bo to ieſt rzecz niepodobna, żeby ſię to ſtáć mogło.

CHRZESCIANIN

Mowił Chryſtus: Apud homines hoc impoſſibile eſt, apud Deum áutem poſſibilia ſunt omnia: v ludziey to ieſt rzecz niepodobna/ ále vBoga wßyſtkie rzeczy ſą podobne/ otoż w Sakramencie Ewcharyſtiey niepodobna ieſt rzecz/żeby naturáliter, ſpoſobem przyrodzonym, moca człowiecza ciáło Chryſtuſa meſſiáßa naßego mogło ſię ſtáć z Chleba/ y żeby Krew Chryſtuſowa/ mogła ſię ſtáć z wina/ iednák, ſuper naturaliter, ſpoſobem nad pryrodzonym, przez wſzechmocność Bozką może ſię to ſtáć/ ieſlibowiẽ żnicze° mogł Bog świát vczynić/daleko bárziey z cze° może co vczynić/ iáko to z Chleba Ciáło/ y z wina Krew Chryſtuſowa.

Matth: 19.

ZYD.

Nauczmię tego iákim prykładem álbo podobieństwem, iák to chleb w Ciáło Chrystusowe y wino w Krew Chrystusową się przemieniá?

CHRZESCIANIN,

Z Wielu przykładow y podobieństw, w piśmie S: możeß to zrozumieć, iáko żona Lotowa obrociła się w słup solány, iáko Łáska Moyżeßowa obrociła się w węża, iáko wody Ægipskie obrociłyśie w krew, iáko woda w Káná Gáliley skiey na weselu obrociłaśie w wino, tak w Sakramencie Ewcharystiey; Chleb w Ciáło Chrystusowe, y Wino w Krew Chrystusowa się obráca. Genes: 19 Exodi: 4. Exod: 7. Ioan: 2.

ZYD

WTámtych rzeczách mogę wierzyć, że iedna Istność cielesna w drugą Istność cielesną się przemieniła, bo tam Accidentia przymioty iedney substantiey istności precz vstąpiły, á nastąpiły Accidétia prymioty inszey substántiey istności, a tu w Sakramencie Ewcharystiey nie mogę ia temu wierzyć, żeby istność Chleba w Ciáło Chrystusowe, istność Wina w Krew Chrystusowa się obrociła, ponieważ się tu Accidentia przymioty Chleba y Wina, smak, zápach, y fárba, quantitas & qualitas, wielkość y iakowość się znayduią.

CHRZESCIANIN

PRáwda iest, że w támtych rzeczách specifikowánych przemienionych, iedney Istności przymioty precz vstąpiły, á nastąpiły przymioty Istności drugiey, iednák máß wierzyć żydzie, że w Sakramencie Ewcharystiey Istność chleba w Ciáło Chrystusowe, y Istność wina w Krew Chrystusowa

się

się przemienika, lubo to chleba y wina przymioty się znayduią, iáko Mánna rozmaitych pokármow rozmaity smák żydom wáßym pożywaiącym czynika, iákiego kto chciał pokármu záżyć, według Salomona mowiącego: Karmiłeś lud twoy pokármem Anielskim, y dáłeś im z Nieba bez prácy chleb gotowy, maiący w sobie słodkie roskoszy, y słodkość wszelakiego smáku, kto chciał ptáka iákiego ieść, ten doznawał ptaßego smáku od Mánny, kto prágnął zwierzyny iákiey, temu zwierzyny smák czynika Mánna, kto żądał ieść Rybe iáko, temu rybi smák w vśach Mánna czynika, kto chciał tárzyny iákiey, albo owocow iákich záżyć, ten doznáwał od Mánny smáku Járzyny tey, y smáku tych owocow, iednák tám niebyła Substántia Istność ani Ptáka żadnego, ani zwierzęcia, ani Ryby, ani Járzyny, ani Owocow, ani żadnych pokármow inßych, tylko była iedna Substántia Istność iedyney Mánny, tak w Sakramencie Ewcharystiey, lubo rozne przymioty Chleba y Wina, smák, zápach, y fárba się znayduią, iednák tám Istność Chleba y Wina się nie znáyduie, ale się znayduie iedna Istność Ciáła y Krwi Chrystusowey, bo pilna tego iest potrzeba, żeby te przymioty Chleba y Wina tu się znaydowały, a nie inße człowiecze, iákie na Chrystusie doskonałym się Człowieku znayduią. Sapien: 16.

ZYD

OWszem potrzeba iest większa, żeby tu przymioty były człowiecze w Sakramencie Ewcharystiey, Ponieważ tu Chrystus Człowiek doskonały się znayduie, nie máß tu záś potrżeby żádney,

dla

dla ktorey by przymioty Chleba y wina mieli się znaydować, ponieważ tu Istność Chleba y Wina iuż się nie znayduie,

CHRZESCIANIN

Chrystus iáko Człowiek Doskonáły; w Sakramencie Ewcharystiey ma przymioty człowiecze, ale przykryte przymiotámi Chleba y Winá, bo in Canticis canticorũ **o Chrystusie napisáno:** Ecce ipse stat postparietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, Oto on stoi za ściáną nászą, pogląáiąc przez okna, patrzáiąc przez kráty, **Tu ściana Theologowie nazywaią osoby Chleba y Wina, za ktoremi Osobámi iák za ściáną znaydnie się Chrystus, Oknem y kráta nazywa się wiára nássa,** przez ktora iák przez okno y przez kráte pátrzy Chrystus ná nas, y my go widzimy w Sakramencie Ewcharystiey, a tego pilna iest potrzeba y wielka, żeby tám Chrystus był Osobámi Chleba y Wina przykryty, bo máß rozum żydzie, vważáyże, gdy by tobie dáno ciáło człowieka żywego ieść, y krew człowiecza pić, z przymiotámi człowieczemi, musiáł byś tego pokármu y napoiu się chronić, y nie mogł byś tego záżyć, bo to iest rzecz okropna y brzydka, a gdy by ciáło człowiecze przymiotámi chleba, y krew człowiecza przymiotámi wina były przykryte, mogł byś iuż náten czas tego pokármu y napoiu záżyć, toi o Chrystuśie máß rozumieć, gdy by w Sakramencie Ewcharystiey Chrystus Człowiek Doskonáły máiąc przymioty człowiecze; nie był przymiotámi chleba y wina przykryty, trudno by y nám Chrześcianom Ciáło y Krew Chrystusowa, widząc przymioty

Cornel à Lapide in 2. Cantieum.

Math Faber Concione de Eucharyst: fol: 38.

Człowiecze pożywáć, bo te pożywanie byłoby okropne y brzydkie.

ZYD

IAk że te Accidentia, przymioty zostáią w Sakramencie Ewcharystiey czży in substántia na istności? czy sine Substantia bez Istności? ieśli rzecześz na istności, to musisz przyznać, że na Istności chleba y wina, záczym chleb w Ciáło Chrystusowe, y wino w Krew iego się nie przemieniły, ieśli rzecześz, że te przymioty sáme zostáią bez Istności, to się będzie przeciwić Philosophiey, ktora vczy, że Accidens przymiot, sám przez siebie zostawáć sine substántia bez Istności niemoże.

CHRZESCIANIN

Máß wierzyć żydzie, że tu przymioty sáme zostaią, bez Istności Chleba y Wina, ponieważ iuż Istność Chleba w Ciáło; Istność Wina w Krew Chrystusowa się przemieniła, a że się to Philosophiey przeciwi, my Chrześcianie Prawesławni oto niedbámy, bo Philosophia tákie rzeczy traktuie y traduie, ktore Naturáliter, sposobem Przyrodzonym się dzieią, **tu záś przymioty chleba y wina sáme bez Istności swoiey zostáią,** Super naturáliter, sposobem nád Przyrodzonym, **dlatego Apostoł Páwel napomina nás, żebyśmy się nie oßukiwáli philosophią, gdy mowi:** Patrzáycie tego, by wás kto niezwiodł Philosophią, y márnym zwodzeniem według podánia ludzkiego. Coloss: 2.

ZYD

Iako Istność niemoże bydź sáma, Sine subsistentia, bez osobistości, ták Przymiot niemoże bydź sine

inhærentia, bez tkwienia, bo subsistentia osobitość iest sposob, ktorym Substántia Istność iest sáma przez się, Także Inhærentia tkwienie iest sposob. ktorym Accidens przymiot iest tkwiący w iákiey Istności, ale nigdzie Substántia, Istność nie znayduie się sine subsistentia bez osobistości, záczym też Accidentia przymioty Chleba y Wina, sine inhærentia bez tkwienia, to iest: nie tkwiąc w iákiey Istności, nie mogą sáme zostáwać,

CHRZESCIANIN

PRzyznáwam to/ że substántiá Istność, sine subsistentiâ bez osobistości swoiey, y Accidens przymiot sine in hærentia bez tkwienia swego, **niemogą zostáwać** Naturáliter, sposobem przyrodzonym, **iednak** supernaturáliter, sposobem nad przyrodzonym **stáć się to może/ bo w Taiemnicy w Ciele. nia Chrystusowego / tám iest natura człowiecza sáma** Substántia Istność sine subsistentia propria, bez osobistości swey właśney, **ktora nature człowieczą: Osoba Bozka osobistością swoią przyosobiła/ Także w Sakramencie Eucharystiey máß żydzie wiedzieć/** że sposobem **nad przyrodzonym / przez wßechmocność Bozką** Accidentia **przymioty chleba y wina**; **sáme zostáią** sine in hærentia, bez tkwienia, **nie tkwiąc; niezostáiąc w iakiey Istności / dotego ieśli** Substántia, Istność **zatrzymuie** Accidentia przymioty, **daleko bárziey może Bog sám też przymioty zátrzymáć / bo cokolwiek** Cáusa prima Przyczyna pierwsza fácit cum causis secundis, czyni z przyczynámi drugiemi, **to y sáma czynić może / iáko sáma przyczyna pierwßa / Bog Wßechmogący**

wßytek

wßystek swiát trzyma y zachowuie/ ták przymioty bez Istności ich może trzymać y zachować.

Z Y D

CZy cáłyże Chrystus Pod osobą Chleba y wina? Czy część iáka ciáła Iego pod osobą chleba? y część krwi iego Pod osobą wina się znayduie?

CHRZESCIANIN

MAß wiedzieć/ że w cáley Hostiey iest cáły Chrystus / y lubo na sto/ albo na tysiąć / y wiecey częściey namnieyßych te Hostią rozdzielimy/ y tám nie część Ciáła Chrystusowego; ale cáły Chrystus w kożdey części námnieyßey pod osobą się chleba znayduie / ták że wino w Kielichu poświecone / lubobyśmy ná tysiąć y wiecey kropley rozdzielili / y tám nieczesć Krwi Chrystusowey / ale cáły Chrystus pod osobą wina; w kożdey Kropli namnieyßey się znayduie / a gdy my Chrześciánie wierni Ciáło y Krew Chrystusowa pożywamy w Sakramencie Eucharystiey / naten czás nie część Ciáła Chrystusowego / y nie część Krwi iego; ale całego Chrystusa do siebie przymuiemy.

Z Y D

CZy możecie wy Chrześcianie z iakie* podobieństwa álbo przykładu między rzeczámi stworzonemi to poiąć y zrozumieć? że Chrystus iest cáły w cáley Hostiey y w cáłym winie, także cáły iest w namnieyszey czásteczce Chleba, y wnámnieyszey kropli wina cáły się znayduie,

CHRZESCIANIN

MÁmy podobieństwo y przykład w Zwierciádle

ſtkánym / ktore będąc cały pokazuie w sobie człowieka całego / ktory weń pátrzy / gdy też będzie zwiercádło rozbite ták / że wiele części z niego ſie stánie / náten czás kożda część zwiercádła namnieyßa pokazuie całego człowieka / ktory pátrzy nátę zwiercádło / ták y Chrystus cały iest pod osobą chleba w cáley Hostiey / cały y w kożdey namnieyßey części Hostiey / także cały iest w całym winie / y w namnieyßey kropli wina. Máß y drugie podobieństwo / Duße człowieczą; ktora cáła iest w całym ciele / y cáła iest w głowie / cáła w ręce / cáła w nodze / cáła y w kożdey części namnieyßey człowieczey / ták Chrystus cały iest w cáley Hostiey / cały y w kożdey namnieyßey części Hostiey / także cały pod osobą Wina / ktorý cały Kielich napełniony będzie / y cały w kożdey namnieyßey kropli te° wina ſie znáyduie.

ZYD

Chrystus według wiáry wáſzey Chrześciáńſkiey wſtąpił do Nieba, y ſiedzi na Prawicy Boga Oyca swego, tedy iuż niemaſz go na żiemi w Sakramencie Ewcharyſtiey, bo poſzło by zá tym, że natura człowiecza Chrystuſowa byłá by wſzędy Przytomna, cze° wiárá waſza chrześciáńſka niepozwoli, Ponieważ tylko sám Bog wſzędy ieſt przytomny, według Proroka Dawida mowiącego: kędyż poydę od Duchá twego? á gdzież vcieknę od oblicznośći twoiey? wſtąpięli do Nieba, ty ieſteś tam, ſtąpięli też do piekła ty ieſteś, bych wźiął skrzydłá moie z zaránku, y mieſzkáł na konczynach morſkich, áno y tám Ręká twoia do wiedzie mię, a będzie mię trzymać Prawicá twoiá. *Psalm 138.*

CHRZESCIANIN

Prawdá ieſt / że Chrystus wſtąpił do nieba y tám ſiedzi na Prawicy Boga Oyca swe° / iednak y na ziemi ieſt oraz w Sakramencie Ewchárystiey / iako tenże Chrystus oraz ieſt w rozmaitych y niezliczonych Hoſtiach po wßystkim świecie na rozmaitych mieyſcach / tak tenże Chrystus oraz ieſt y na Niebie y na ziemi / na dwoch mieyſcach dalekich y rożnych; ale rożnym sposobem na Niebie ieſt nie przykryty Oſobámi Chleba y Wina / á na ziemi temi oſobámi ieſt przykryty / iednak nie idzie zátym / żeby natura Chrystuſowa człowiecza była wßędy przytomna / bo inßa rzecz ieſt bydź na wielu y na rożnych mieyſcach / co służy człowieczey naturze Chrystuſowey / inßa rzecz ieſt bydź wßędy co służy Bożkiey naturze Chrystuſowey / á człowieczey naturze iego bydź wßędy; wiára náßa Chrześciáńſka nie pozwála / bo powſtáli byli heretycy nazwáni vbiquitárii, ktorzy mowili: że człowieczá natura Chrystuſowa ieſt vbique wſzędy z Boztwem przytomna / ále Cerkiew náßa prawo-ſławnokatholicka / Heretykow tych wyklina y wierzy ináczey / że lubo Chrystus iáko Bog wßędy ieſt przytomny po wßyſtkim świecie / iednak iego natura człowiecza nie wßędy ſię znayduie / ták mowił Anioł na Grobie Chrystuſowym ſiedzący do Nironeſic: Ieżuſa ſzukácie Nazaráńſkiego vkrzyżowanego, wſtáłci nie maſz go tu, oto mieyſce gdzie go położono, ále idźcie powiedźcie zwolennikom iego y Piottowi, żeć was vprzedzi do Gallileiey, tám go vyzrzycie. *Marc: 16.*

ZYD

NIemogę ia temu żádna miárą wierzyć, żeby Chrystus ieden znaydował się na roznych mieyscach, chiba mi to podobieństwé álbo Przykłádé iákim pokážesz,

CHRZESCIANIN

MAß podobieństwo w słowie człowieczemi vstámi wymowionym, ktore słowo iedno wiele roznych ludzieý oraz do vſzu y do serca swe° przymuia, ták wcielone Słowo Boże iedno; oraz na wielu y roznych mieyscach się znayduie, ieśli chcesz przykłádow czytay żywot S: Antoniego wielkiego, ktorego gdyż li duchowie na puszczy zbili, y ledwie żywego zostawili, potym mu się Chrystus pokázał, na ten czás Chrystus ieden; oraz był na dwoch mieyscach, y na Niebie na Prawicy Oycowskiey, y na ziemi przy S: Antoniuszu wielkim. Czytáy żywot y S: Piotra Patryarchi Alexandryskiego, ktoremu Chrystus w bácie białey na dwoie rozdártey się pokázał, na ten czás był na dwoch mieyscach dalekich y na Niebie y na ziemi, także rozumiey, że Chrystus ieden na roznych mieyscach; na Niebie y ná ziemi w Sakramencie Ewcharystiey; w wielu Hostiach się znayduie.

in Vita S: Antoni mag

Anastasij in Vitæ S: Petr: Patriar: Alexandri:

ZYD

MOgę nato pozwolić, że iáka Cząstka mała Ciáła Chrystusowego iest pod osobą Chleba, y iáka część mała Krwi iego iest pod Osobą Wina, ale żeby tám Cáły Chrystus miał się znaydować, tego żádna miára niemogę pozwolić, bo cży iest to rzecż podobna? żeby Chrystus Człowiek Doskonáły; Trzydzieści lát y potrzwárta ná ziemi mieszkáiący; doskonałego wzrostu będąc; mogł wmáłey Hostiey pod osobą Chleba, albo w tym Winie; ktorego iest málo; zmieścić się.

CHRZESCIANIN

IAko wyżey mowiłem, ták y tu mowię, że nie Cześć Ciáłá Chrystusowego, y nie część Krwi iego, ale Cáły y Doskonáły iest Chrystus, y zmieszcza się w Sakramencie Ewcharystiey, pod máłemi Osobámi Chleba y Wina, bo máß wiedzieć, że dwoiákim sposobem iest iáka rzecż na iákim mieyscu, pierwßy ráz Circumscriptiue, zaymuiąca mieysce, y mieyscem się opisuiąc y ograniczaiąc, tym sposobem człowiek y kożda Substántia corporea, Istność Cielesna iest na mieyscu, bo kożdy człowiek y kożde ciáło zaymuie mieysce, y mieyscem się opisuie y ogranicza, Drugi ráz iáká rzecż ná iákim mieyscu iest definitiue, ktora rzecż iuż tego mieysca niezaymuie, y niebywa opisána y ograniczona tym mieyscem, tákim Sposobem Definitiue, iest na mieyscu Aniołt ery cáły iest y zmieszcza się w máłym punkcie, bo Aniol mieysca niezaymuie, y nie bywa mieyscem opisány y ograniczony, Ták Chrystus cáły Człowiek Doskonáły iest, y zmieszcza się w máłey Hostiey, bo tám Chrystus znayduie się Definitiue, niezáymuiąc mieysca, y niebywa mieyscem tym opisány y ográniczony, co z Anioła zrozumieć możeß, Do tego mowił Chrystus: Łátwiey iest wielbłądowi przez dziurę igielna przeyść, niżli bogátemu wnisć do Krolestwa Niebieskiego, ieśli tedy przez wßechmocność Bożka wielbłąd wielki może się w máłym vßku iglánym zmieścić, ták może táż wßechmocność

Matth: 19.

Philosophia de speciebus Sensibilibus.

Mosc Bozka tego dokazac y to vczynic / ze cały Chrystus y Doskonały w małeyście Hostiey zmieścić może / Dotego vczy nas Philosophia / że wmałym oku zmießczáia sie wielkie Species Visibiles, obrázy widome, wielkiego człowieka / albo Słonia wielkiego / albo gory wielkiey / albo domu / albo miásta / albo inßych rzeczy wielkich widome Obrázy wielkie / od tych rzeczy wielkich pochodzące / w małym oku sie zmießczáia / ták Chrystus cały y Doskonały w małey sie Hostiey zmießcza / czytáy Philosophow rozmaitych / ktorzy pißą de speciebus sensibilibus, o obrázach smyßom podlegáiacych, tám visibilem speciem, widomy obraz znáydziesz, do tego vczy nás Mathematika / że Tryángul instrument Mathematycki / trzy węgły ma wsobie ieden wniz / dwa w gore / ktore daleko sie od siebie znayduia / y czynia szerokie mieysce / ktore Superficies, szerokość sie nazywa / y z Linij sie składa y stáie / ten węgiel nizki iest máły nakßtált punktu iednego / a wnim zostáia y do siebie sie zbliżáia y zmießczáia sie wßystkie Linie / lubo dziesięć / lubo sto / lubo tyßiąc / y wiecey tych Linij będzie / ktore Linie w gore ida / daleko iedna od drugiey / do dwoch węgłow wysokich / daleko od siebie zostaiących / záczym wßystka ta Superficies, szerokość wielka / z dwoma węgłámi wysokiemi / daleko od siebie zostaiacemi / zostáie y zmießcza sie w małym nakßtált punkta węgle nizkim / ponieważ tám zostáia y do siebie sie zbliżáia y zmießczáia sie wßystkie linie w gore daleko od siebie idące / z ktorych linij ta Superficies, szerokość wßyßká sie stáie y składa / Ták gdy my w gore poyrzymy na niebo / tám obaczymy Chrystusa / na Práwicy Oycowskiey siedzącego / ktorego

ktorego członki Swięte / daleko iedne od drugich sie znayduia / daleko Głowa od Nog / Ręka od ręki / Ucho od ucha / y Członki od drugich członkow ßa daleko / á gdy poyrzymy wniz na ziemie / obaczymy tám / że iuż Członki Chrystusowe do siebie sie schodza w Sakramencie Ewcharystiey / y do siebie sie zbliżáia ták / że w małey Hostiey niby w punkcie; cały Chrystus ze wßystkiemi członkámi sie gwemi zmießcza / czytay Korneliusza alápide, cáp: 26 Matheusza Tłumaczące°, tám ten Tryángul naryßowány y wytłumaczony znaydziesz, vczy nás tego y sáme doświádczenie, bo doświadczámy tego / że gárniec glinián y albo miedziány gdy będzie wody pełny / ieśli ke wodę mroz potężny ścisnie / ta woda wielka ták máłą stánie / że w pokowicy te° naczynia sie zmieści / á gdy ten gárniec do ognia przystáwia / znowu tám wodá od ognia rozstáie y przybywa / y gárniec napełnia / y przez wierzch wybiega / ieśliż przyrodzonym sposobem / woda wielka w naczyniu od mrozu ściśniona máłą sie stáie / y w małym iuż naczyniu może sie zmieścić / daleko barziey Chrystus cały y Doskonały; sposobem nád przyrodzonym w małey Hostiey zmieścić sie może / Do tego iáko w piecu Babilonskim od łaczył Bog od ognia gorącość / że niespálił trzech Młodzieńcow / ták od Ciáłá Chrystusowego w Sakramencie Ewcharystiey odłącza Quantitátem wielkość / że tám Ciáło Chrystusowe mieysca nie zaymuie / y w małey Hostiey sie zmießcza.

Cornel à Lapide in 26. Math;

Daniel: 3.

Z Y D

Ieśliby Chrystus ieden oraz na wielu mieyscách sie znaydował, tedy by ieden człowiek mógł na

wielu mieyscach zostáwać, y przeciwne przymioty mieć w iednym cżáśie, w Konstántynopolu stáć, w Ieruzálem siedzieć, tu ciepłym a tám zimnym bydź, tu vmrzeć a tám żyć, tu potępionym á tám zbawionym bydź, ale te rzeczy są niepodobne, záczym y to rzecz niepodobna, aby Chrystus ieden na wielu mieyscach mogł zostáwać.

CHRZESCIANIN

IEdni philosophowie odpowiadáia náto, że przymioty; ktore do ciáka należą; te na wielu mieyscach człowiek zostaiąc ieden mieć w iednym cżáśie muśi, naprzykład ieśli w Konstantynopolu stoi, y w Jeruzálem stáć muśi nie siedzieć, ieśli tu żyie, y tám żyie a nie vmiera, ieśli tu zbawiony iest, y tám zbawiony iest nie potępiony, drudzy philosophowie na to odpowiadaią, że przymioty niektore nie do Jstności ciáka; ale do mieyśca należą, odległość y blizkość, ciepłym y zimnym bydź, odpoczywać y ruśać śię, y tákie przymioty przeciwne, mogą człowiekowi iednemu; na roznych mieyścách zostaiącemu służyć, może na iednym mieyscu ciepłym; a na drugim zimnym bydź, ieżeli pod cżás zimy tu będzie w budynku ciepłym, a gdzie indziey na dworze będzie, może też tu odpoczywać, a tám śię ruśać, ieśli tu będzie siedzieć na łáwie, albo leżeć na łożu, á gdzie indziey na wozie, albo na łodzi będzie łáchać, bo te przymioty nie do iśtności ciáka, ale do mieyśca należą, iáko Ciáło Chrystusowe na Niebie iest, zaymuiąc mieysce, a na ziemi w Sakramencie Ewcharystiey, mieysca niezaymuie,

IEśli

ZYD

IEśliby iedno ciáło było na rożnych mieyscach, naśtąpiła by Contradictio przeciwna mowa, bo Cieleśna iśtność była by iedna y nie iedna, ponieważ by była od siebie oddzielona, co śię iedności przeciwi, záczym y Chrystus wáśz iest ieden y nie ieden, ieśli śię na roznych mieyscách znayduie,

CHRZESCIANIN

ZAdna Condradictio álbo przeciwna mowa nieneśtępuie, gdy iedna substantia corporea, iśtność cieśesna; ná wielu mieyscách śię znayduie, bo tá niedzieli śię ona odśiebie sámey, ále tylko rozne mieysca, rożne przytomności rzeczewiśte má naroznych mieyscach, toż rozumiey o Chrystuśie, ktory iest naroznych mieyscach.

ZYD

GDy wy Chrześciánie pożywácie Ciáło y Krew Chrystuśową w Sakramencie Ewcharystiey, czy iest iáka roznica? między tym pokármę Sakrámentálnym? y między pokarmem pośpolitym? gdy go pożywácie?

CHRZESCIANIN

MAś wiedzieć wyuzdane° śmienia y iezyka żydzie, że w tỹ pożywániu iest roznica wielka, bo my inśzy pokarm pośpolity gdy pożywámy, pokarm tẽ w ciáło náśe śię obráca, y ciáłẽ śię náśzyśtáie, á gdy pożywámy pokarm Sakramentálny Ciáło y Krew Chrystuśowa, na ten czas iuż my obracámy śię w Ciáło Chrystuśowe, staiemy śię Ciałẽ Chrystuśowym, dlatego mowi Apośtoł Páwet: wy ieśteście Ciáło Chrystuśowe, na inśzỹ mieyscu mowi: Nie wiecie, iż ciáła wáśze są Członkámi Chrystuśowemi. 1. Cor: 12. 1. Cor: 6.

ZYD

Czytałem w Ewangeliey wászey słowa, które Chrystus waſz mowił: Wszystko co wchodzi
Math: 15. w vsta, do brzucha idzie, y do wychodu sie wy-
rzuca, záczym Ciało Chrystusowe gdy wy Chrześ-
cianie w Sakramencie Ewcharystiey przez vsta do
brzucha swego prymuiecie, musi Ciało Chrystu-
sowe iáko pokarm do wychodu bywać wyrzucone,
czego sie mowić wászym Chrześcianom nie godzi,
záczym też y tego niegodzi sie mowić, żeby Ciało
Chrystusowe było w Sakramencie Ewcharystiey.

CHRZEŚCIANIN.

Niezbożny heretyk Æcolampádius tobie żydzie iest
podobny, bo iáko ty bluźniß, tak y on Chrystusa
w Sakramencie Ewcharystiey bluźni, przywodząc
teskowa Chrystusowe, na podpore swego bluźnier-
stwa, ále Roffensis lib: 5. cap: 29. na te bluźnierstwo
Roffen lib: 5. cap: 29. contra Ecolampadium. Ekolampadiußowi madrze odpowiádá, mowiąc:
że Ciáko Chrystusowe w Sakramencie Ewcharystiey
iest nierozdzielne y nieskazitelne, záczym gdy my
przez vsta do brzucha naßego; Ciáko Chrystusowe w
Sakramencie Ewcharystiey przymuiemy, na ten czas
Cornel à Lapide in 15. Math: Ciáko Chrystusowe na części sie nie dzieli, y nie od-
mienia sie y nie trawi sie, iáko pokarm pospolity,
záczym też do wychodu nie bywa wyrzucone, bo tylko
w osobach Chleba y Wina, tam sie stale wßelaka
odmiána, záczym y tobie tenże respons ia dáie
na twoia ßalona argumentácia, ktory respons
temu heretykowi ßalonemu; na iego argumentácia
iest dány.

ZYD

Niepodobna rzecz, żeby Chrystus dał ludziom
Ciáło swe ieść, y krew swa pić, boby musiał cier
pieć y boleć, dla te° to mowię, bo napisano w Ewan
geliey wászey, że Chrystus gdy mowił do z wolen-
nikow swoich: ieslibyście niepożywáli Ciała Syna
Człowieczego, y niepili Krwieiego, nie będziecie
mieli żywota w sobie. Oni posłyszawszy te słowa
mowili: Twarda to iest mowa, á ktoż iey może
słuchać? dáley nápisano w Ewángeliey waszey:
á od tego czásu wiele ich z° zwolennikow ie° ode-
szli nazad, y iuż z nim niechodzili. iesliż zwolen-
nicy Chrystusowi nie wierzyli temu, żeby on Ciało
swoie, y Krew swoią ludziom dał na pokarm,
tedy y ia temu nie wierzę, bo by Chrystus musiał
cierpice y boleć.

Joan: 6.

CHRZESCIANIN

Iako Zwolennicy Chrystusowi niektorzy wielkiey Ta
iemnicy tey niemogąc poiąć; nie wierzyli słowom
Chrystusowym, tak y przodkowie wáßy żydzi nie do-
skonałym rozumem swym nie mogąc zrozumieć tey
Taiemnicy wielkiey, gdy im Chrystus mowił: Joan: 6.
Chleb ktory ia dám, ciáło moie iest zażywot swiata,
oni posłyßawßy te słowa Chrystusowe; nie chcieli
im wierzyć, według Ewangelisty Jana mowiącego:
Mieli tedy poswárek żydzi miedzy sobą, mowiąc:
Iákoż ten może nam dać ciało swoie ku iedzeniu?
iednak maß wiedzieć żydzie, że Chrystus áni cierpi,
áni boleie, gdy Ciáko y Krew iego w Sakramencie
pożywámy, bo tam Ciáko Chrystusowe iest uwiel-
bione, ktore cierpieć y boleć niemoże, do tego maß

wieczieć / że w Sakramencie Ewcharystiey Chrystusa Samego; áni Ciała Jego my pożywáiąc zębámi nie łamiemy / y nie trzemy / y nie żarpiemy / iáko wy Żydzi bluźnicie / ale sáme tylko Osoby Chleba tám łamáne y tárte bywáią / ktore osoby Chleba y Wina gdy iuż bydź przestáną / przestáie tám bydź Ciáło Chrystusowe y Krew ie / iednák zostáie tego Sakramentu skutek; pomnożenie w Duszy człowieczey łáski Bożey / ieszcze S: Cyrillus náto odpowiáda: Niewierzyli ci, że Pán Chrystus był Bogiem, ktoremu nic nie iest niepodobno, ale my káráiąc się ich grzechámi, mocno wierzmy Słowom Chrystusowym, o tych Taiemnicách, a nigdy w ták wysokich rzeczách tego słowa: [iáko] a ni mowmy á ni pomyszláymy, bo to iest Słowo żydowskie y przyczyna zguby wieczney, gdy tedy Bog sprawuie, niepytáymy: iáko? ale sposob y znaiomość vczynku tego; iemu samemu zostawuymy, S: Ján Damáscenus záś náto odpowiáda / mowiąc: Wszák że kto niezuporu, ale zpokory się pytá, żeby się nauczył, iáko Przeczysta Pánna do Anioła mowiąc; Iákoż to ma bydź? ten niechay słucha Anielskiey odpowiedzi, iż się to dzieie spráwą Ducha S: że też v Boga żádna rzecz nieiest niepodobna.

Nicolaus de Lira contra Iudæos fol: 1720.

S: Cyrillus in 6. Ioan:

S Damasc: lib: 4 cap: 4.

Luc: 1.

Z Y D

KToregoż czásu z Chleba stáie się Ciáło Chrystusowe? y z Wina staie się Krew Chrystusowa? y iákim sposobem? chciał bym ia to wiedzieć,

CHRZESCIANIN

GDybyś się nawrocił żydzie do wiáry Chrześciáńskiey

aniłkiey / y słuchał Liturgiey S: mogłbyś to zrozumieć y wiedzieć / bo Liturgia S: Kápłan odprawuiąc gdy mowi te słowa Chrystusowe: Bierzcie á iedzcie, toć iest Ciáło moie &: náten czás z chleba prez te Słowa; Staie się Ciáło Chrystusowe / gdy záś mowi Kápłan te słowa: Piycie z tego wszyścy, albowiem to iest Krew moia, Nowego Testámentu, ktora będzie wyllána za was y za wielu na odpuszczenie grzechow. Náten czás z Wina przez te Słowa / stáie się Krew Chrystusowa / bo y sám Chrystus na Taiemney Wieczerzy temi Słowy swemi z chleba vczynił Ciáło swoie / y dał Zwolennikom ieść / temi Słowy z Wina vczynił Krew swoią y dał Zwolennikom pić / ták náßy SS: Oycowie Doktorowie Cerkiewni nauczáią: S: Ioánes Chrysostomus, Homilia 2, in 2, ad Timotheum, S: Gregorius Nissenus, Sermone Cathechistico, Titulo 21. S: Ambrosius Lib: 4: de Sácramentis, cáp: 4: Ták y wßyscy inßy Doktorowie Cerkiewni nauczáią.

Math: 26.

S: Ioannes Chrysost: in 2. Tim: Homil: 2.

S: Gregorius Nissen: ar: Cathech: tit: 21.

S: Ambrosii lib: 4. de sacramētis cap 4.

Z Y D

WIela dowodámi pokazáłeśmi, że Chrystus iest w Sakramencie Ewcharystiey, y iuż kontetuię się mową twoią, ieszcze żebyśmię bárziey do twoiey wiáry nachylił, powiedź mi, czy widział iáki człowiek? na ziemi mieszkaiący Chrystusa w Sakramencie Ewcharystiey? oczyma cielesnemi? ieśli takiego człowieka mi pokażesz, tedy mogę ia temu wierzyć, że tám iest Chrystus,

CHRZESCIANIN

WEź Xiege nazwána: Żywoty SS: y tam czytay Żywot S: Bazylego Wielkiego Archiepiskopa Cezarey

in Vita S: Basili mag:

Cezaryey Kappadockiy / znáydziesz tam / że S: Ba-
zyli wielki gdy odprawował Liturgią S: w Cerkwi /
naten czás ieden żyd przyßedł do Cerkwi y widział
Chrystusá iako Dzieciątko máłe w Przenaświetßym
Sakramencie Ewcharystiey / ktore Dzieciątko S:
Bazyli na Oltárzu nożem rozdrobił w sztuki /
po Liturgiey S: powiedział to S: Bazilemu /
y nauczywßysie tey Taiemnicy od S: Bázylego; w
Chrystusá vwierzył y okrzścił sie / naśláduiąc y ty
żydzie bráta twego żyda / zrozumiáwßy y na-
uczywßy sie; że Chrystus iest w Sakramencie Ewcha-
rystiey / vwierz w Chrystusa y o Krzśći sie / y zostáwßy
Chrześćianinem / znáydziesz sám sobie w náßych
Xięgach Chrześcianskich; wiele przykładow otym /
że Chrystus w Sakramencie Ewcharystiey wielom
sie ludziom pokázał; y odnich był widziány /

ZYD.

POkáż mi iáki pożytek wielki y Cudowny, ktore
doználi ludzie pożywáiąc Sakrámentu Ewchary-
stiey. iá to słysząc; mogę wierzyć, że się tám
Chrystus znayduie, y niebędę temu przeczył:

CHRZESCIANIN,

CZytay Baroniußa Rok 582 opisuiącego / znáy-
dziesz tám / że ieden żydek w Konstantynopolu
przyßedł do Cerkwi z dziećmi Chrześcianskiemi / y
pożywał z niemi Ciáło y Krew Chrystusowa / wro-
ciwßysie do domu; powiedział to Oycowi swemu /
tedy ociec iego będąc żydem niewiernym; rozgnie-
wálsie bárzo na syna swego / y porwáwßy go wrzu-
cił w piec ogniśty / bo był szklarz / á gdy trzeciego
dnia máłka iego przyßła do tego pieca / znalázła

Bar: Ann: 582.

syna

syna swego żywego y zdrowego / y pytáiąc go: iák
on niezgorzał w ogniu? odpowiedział: dla tegom
niezgorzał / bo do mnie przychodziła zácna Nie-
wiásta iákaś / ktora mi ieść przynośiła / kiedym
chciał / y ogień gasiła / żeby mnie nie spálił / [á ta
Niewiásta była Przeczysta Pánna Bogarodzica:]
dowiedziáwßysie otym Justinianus Cesárz syna z
mátką okrzcił / a oyca; ktory niechciał bydź Chrześ-
cianinem / nápał wbić kázał / otoż máß pożytek
dziwny / z pożywánia Sakramentu Ewcharystiey /
że w piecu ogniśtym niezgorzał żydek / dla poży-
wánia tego Sakramentu / zkąd możeß zrozumieć y
wierzyć / że tám iest Chrystus / y tyż wierz żydzie w
Chrystusa Messiáßa y Boga Prawdziwego / y po-
żyway Ciáło y Krew iego w Sakramencie Ewcha-
rystiey / to będzieß wolnym od wiecznego ognia
piekielnego / a ieśli niebędzieß tego Sakramentu
pożywać / będzieß w piekielnym piecu ogniśtym na
wieki gorać.

Bar: Ann: 552.

CZTERDZIESTE DZIE WIĄTE PROROCTWO

Jest otym / że Messiáß miał Kapłanstwo Aáro-
nowe skonczyć / á swoie wieczne Kapłánstwo po-
stanowić / według porządku Melchisedekowego / bo
Prorok Dáwid do Messiáßa mowi: Ty iesteś Ká-
płánem na wieki, według porządku Melchisedeko-
wego, ále iuż Kapłánstwo Aáronowe Starozá-
konne sie skonczyło / á nastąpiło Kapłánstwo Chry
stusowe / bo teraz Kapłáni bydła / y ptakow / y
zboża Bogu nieofiaruią / ále ofiaruią Ciáło Chrystu

Psalm 109.

sowe

sowe w Sakramencie Eucharystiey / zácży Chrystus iest prawdziwy Messiasz obiecány / ponieważ iest Bapłánem wiecznym / według porządku Melchisedekowego / y skończył Starozákonne Bapłanstwo Aaronowe.

Z Y D

W Czymże Chrystus podobny iest Melchisedekowi? że o Chrystusie prorok Dáwid mowi: Ty iesteś Kapłanem na wieki, według porządku Melchisedekowego.

CHRZESCIANIN

Mogie podobienstwa; miedzy Chrystusem y Melchisedekiem sie znayduią. Pierwsze podobienstwo / że Melchisedek był Krol Salem / y oraz Bapłan Boga Naywyższego / tak Chrystus iest Krol nad Krolmi / y oraz Bapłan Boga wszechmogącego. Drugie podobienstwo / że Melchisedek / wykładasie Krol sprawiedliwości / y Krol pokoiu / tak Chrystus iest Krol sprawiedliwości / bo káże ludziom sprawiedliwość zachować / y sprawiedliwie będzie świát sądzić / iest Chrystus Krol pokoiu / bo mowił do Swoich Uczenikow swoich: Pacem relinquo vobis, pacē meam do vobis, Pokoy wám zostawuie, pokoy moy dáię wám. Trzecie Podobienstwo / że Melchisedekowego rodzáiu / ni Oyca / ni Mátki / ni początku ni końca dni / nie możemy z rozumieć / że te Pismo S: niespomina / tak Narodzenie Chrystusowe przed wieczney wiecznością trudno nám dostatecznie zrozumieć / według Proroka Izaiásza mowiącego: Generationem eius quis enarrábit? Rodzay iego kto wypowie? przed wieki urodził się Chrystus / od Oyca bez Mátki / w cza-

Hebr: 7:

Iosu: 14.

Izaiae: 53.

sie urodzilsie od Matki bez Oyca / do tego Chrystus Syn Boży Bostwa swego nigdy niemiał początku / y końca nigdy mieć niebędzie. Czwarte Podobienstwo / że Melchisedek względem Bapłánstwa swego większy był od Abrahámá / ponieważ Abraham dał mu dziesięciny / y on Błogosłáwił Abrahámá / bez wszelkiego záś odporu; co mniejszego, iest bywa od większego błogosławiono, Tak Chrystus większy iest od Abrahámá / y od wszystkich potomkow iego / ktorzy z biodr Abrahámowych wyszli / y powinni oni Chrystusowi dziesięciny iáko większemu Bapłanowi dáwać / y odniego brać błogosławienstwo. Piąte podobienstwo / że Melchisedekowi dáli dziesięcinę / y błogosławienstwo odniego wzięli Aáron y inszy Bapłáni stározakonni od synow Lewi / ktorzy brali dziesięcinę od bráciey swoiey Izraelitow / bo Aáron y inszy Bapłáni Lewitscy byli w biodrach Abrahámowych na ten czás / gdy Abrahám Dziesięcinę dał Melchisedekowi / y Błogosławienstwo przyiął od niego / według Apostoła Páwła mowiącego: przez Abrahámá y Lewi; ktory dziesięciny wziął, dziesięciny dał, bo ieszcze w biodrach Oyca był, gdy był wyszedł przeciw niemu Melchisedek, ták Chrystusowi Starozakonni Bapłáni Lewitscy; ktorzy z Biodr Abrhamowych wyszli / powinni dziesięcinę dáwać / y od Chrystusa brać Błogosławienstwo.

Hebr 7.

Szoste podobienstwo że Melchisedek powracaiącego z woyny Abrahámá potkał z Ofiárą / z chlebem y z Winem / ktora Ofiárę przynosił Bogu / tak Chrystus Ofiárę niewymowną / Ciáło y Krew swoią pod Osobą Chleba y Wina; na táiemney wieczerzy.

Genes: 14. Euseb. lib 5. demonstr: Evangelicæ cap: 11.

Apostołom dał pożywać / y według postanowienia y przykazánia Chrystusowego / teráz Kapłáni Nowego Zakonu Chrystusowe°; następcy Chrystusowi; też Ofiáre taiemna Ciáło y Krew Chrystusowa w Sakramencie Eucharystiey pod Osobą Chleba y Wina; zwykli Bogu przynosić / dlatego Chrystus iest tego Sakramentu Eucharystiey / Causa eXempláris Przyczyna przykładná / że podał Kapłánom przykład / na ktory oni pogladaiąc; te Ofiáre pod temi Osobámi Chleba y Wina przynoßą. ießcze Chrystus tego Sakramentu Eucharystiey / iest Causa principalis, przyczyna Początkowa, Kapłan zaś kożdy iest cáusa instrumentalis, przyczyna náczynna, bo Chrystus Kapłánow Xiąże / przez Kapłánow; iáko przez naczynia swoie y przez sługi swoich / te Ofiáre Duchowna Ciáło y Krew swoia / pod Osobámi Chleba y Wina / w Sakramencie Eucharystiey Bogu za wßystek świat przynosi / dla tego S: Bazyli wielki / y S: Ján Złotoußty w Liturgiey swoiey; napisáli modlitwe / w ktorey takie ße słowa znayduią: Vczyń mię godnym grzesne° y niegodnego sługę twego, ábym mogł tobie ofiarować te Dáry, bo ty iesteś ofiaruiący, y ofiarowány, przymuiący; y rozdawány Chryste Boże nasz, ta Modlitwa pod czas śpiewánia pieśni Cherubinskiey czytána bywa.

S: Basilius mag: & S: Ioan: Chrys in Liturgia Sua.

ZYD

Iákaż iest roznica między Aáronowym y Chrystusowym Kapłánstwem? według porządku Melchisedekowego.

CHRZESCIANIN

Pierwßa roznica iest / niedoskonałość Kapłánstwa Aarono-

Aáronowego / doskonáłość zaś Chrystusowego Kapłánstwa / dlatego Lewitskie Kapłánstwo niedoskonáłe skończyło ße / á nastąpiło doskonáłße Kapłánstwo Chrystusowe / według Porządku Melchisedekowego / tak mowi Apostoł Páweł: ieśliż tedy skończenie przez Kapłanstwo lewitskie było, (álbo wiem lud podnim wziął zákon) cóż było więcey trzeba? żeby powstał inny Kapłan według porządku Melchisedekowego, y żeby niebył zwány według porządku Aaronowego. Druga roznica iest / że Kapłáni Lewitscy tylko oczyßczáli od zmazy ciáło ludzkie / pokropiwßy one Krwią bydlęcą / á Chrystus Duße y sumnienie náße oczyßcza od grzechow Krwią swoią / według Apostoła Páwła mowiące°: Ieśliż krew kozłow y bykow, y Popioł iáłowicę; gdy niemi pokropiono splugawione, poświęcá ku oczyszczeniu ciáła, iákoż daleko więcey Krew Chrystusowa? ktory przez Ducha S: same° siebie ofiárował nie Pokalánym Bogu, oczyści Sumnienie náße od mártwych Vczynkow?

Hebr: 7.

Hebr: 9.

Trzecia Roznica iest / że Kapłani Lewitscy niemogli Ofiarami starozakonnemi / krwią bydlęcą / omyć grzechow ludzkich / według Apostoła Páwła mowiącego, Bo to iest rzecz niepodobna, áby krwią wołow y kozłow, mieli bydz zgładzone grzechy. Chrystus zaś Krwią swoią / grzechy ludzkie omywa / y Ludzie poświęca / y dlatego Starozakonne Ofiáry odrzucił / że niemogli ludzie od grzechow omyć y poświęcić / y wziąwßy na ßiebie Ciáło Ludzkie / Ofiarował one na Krzyżu za grzechy wßystkiego świáta / według Apostoła Páwła mowiącego: Odeymuie pierwßze, áby wtore

Hebr: 10.

Hebr: 10.

roltawił, przez ktora wolą iesteśmy poświęceni, przez Ofiarę Ciała Iezusa Chrystusá raz.

Czwarta roznica iest, że Chrystusowe Kapłáństwo przysięga Bożka iest zmocnione y ztwierdzone, Kapłáństwa záś Lewitskiego nie zmocnił Bog y nie ztwierdził przysięga swa, według Apostoła Páwła mowiacego: Bo inni bez przysięgi Kapłány zostáli, a ten z przysięga przez tego, ktory rzekł doniego: przysiągł Pán, a niebędzie mu żál, tyś Hebr: 7. ieśt Kapłánem na wieki. **Piata Roznica iest, że Kapłáni Lewitscy za grzechy swe y ludzkie, bydleta często Bogu ofiarowáli, Chrystus záś nie za swoie grzechy, ale za ludzkie, niebydleta; ale Samego siebie, nieczęsto; ale ieden tylko ráz, ofiarował na Krzyżu Bogu, ták mowi Apostoł Páwel:** Niema potrzeby na każdy dzień, iáko Hebr: 7. Kapłáni, pierwiey za występki swoie ofiarowáć, potym za ludzkie, bo to vczynił, ráz siebie ofiarowáwszy. **Szosta Roznica iest, że Kapłáni Lewitscy wchodzili do Przybytku rękámi człowiecziemi vczynionego, a Chrystus wszedł do Przybytku Niebieskiego nie rękoma vczynionego, według Apostoła Páwła mowiacego:** Albowiem Chrystus Hebr 9. nie wszedł do Swiątnicę ręką vczynioney, ktora byłá wizerunkiem prawdziwey, ale do sámego Nieba. **Siodma Roznica iest, że Lewitscy Kapłáni; przed Arką Testamentu, przed Skrzynią Swiádectwa stawáli, y modlili się Bogu, z ktorey Arky Bog ludziom odpowiádał oco prosił cym, a Chrystus w Niebie przed Obliczem Bożym się znáydnie, y Bogu za nás się modli, ták mowi tenże Apostoł Páwel támże o Chrystusie:** Abyśmy teraz

teraz okazował, przed Obliczność Bożą zanámi.

Osma Roznica iest, że Kapłáni Lewitscy byli smiertelni, y do czásu Bogu się za ludzie modlili y przyczyniáli, żyiąc na ziemi, bo po smierći iednego Kapłána Lewitskiego, drugi Kapłan nastąpił, y ten żył do czásu, a Chrystus iest Kapłan wieczny, ktory y teraz y záwsze w Niebie, za ludźmi się modli Bogu y przyczynia, według Apostoła Páwłá mowiacego: Innych ci wiele Kapłány się stawáło dlatego, iż im smierć trwáć nie dopuszczáłá, ale ten iż na wieki trwa, wiekuiste ma Kapłáństwo, przetoż y zbáwić na wieki może przystępuiacych przez niegoż do Boga záwsze żyiąc, aby się wstáwiał za námi.

Z Y D

ZAdna miára iá temu wierzyć niemogę, żeby Chrystus wász Messiász, będąc [według wiáry wászey] Bogiem; miał Bogu za námi się modlić y przyczyniáć, lubo wászy Chrześciánie Prawosłáwni wspieráią tę wiárę swoią słowy Apostolskiemi, do Rzymián napisanemi: Chrystus IEZVS Rom: 8. krory vmárł, y owszem ktory y z mártwych wstáł, ktory iest na Prawicy Bożey, ktory się też wstáwia za námi, potwierdzáią tę sententią swoią wászy Chrześciánie tákże słowámi Apostolskiemi, do zydow napisánemi: do sámego Nieba [wszedł Hebr 9. Chrystus,]aby się teraz okazował przed obliczność Bożą za námi, ieszcze tę wiárę swoią wászy Chrześciánie funduią na słowach Chrystusowych, ktore się v Ewangelisty waszego Iána znayduią: Ia prosić będę Oyca, a innego pocieszyciela da Iean 14. wam, iednak iá temu niemogę wierzyć, bo ieśli

chrystu

Chrystus Bog wáż modli się, tedy inszemu Bogu się modli, y tak dwa Bogi beda, czego się mowić niegodzi, albo ieśli się Chrystus modli, tedy on nie iest Bogiem, czego Chrześciánska wiára wásza niepozwála.

CHRZESCIANIN

DObrze to náßy prawosłáwni Chrześciánie wie. rzą y wyznawaią, że Chrystus w Niebie nie iáko Bog, ale iáko Czkowieß, do Boga za ludźmi się przyczynia, y Bogu się modli, pokazuiąc Bogu Rány swe na Rękach, y na Nogach, y w Boku poczynione, y iáko Kapłan [według porządku Melchisedekowego,] modlitwa swą, Boga za naród ludzki błagáiąc, bo táka wiáre náßa; nie tylko Ewangelistowie y Apostołowie od ciebie specifikowáni; powága swa wspieráia, ale y SS: Oycowie Nauczyciele Cerkiewni; nauka swa potwierdzáia, ták vczy S: Grzegorz Náziánzenski, w mowie 4, o Theologiey, ták mowi S: Grzegorz starego Rzymu Episkop, Libr: 22, moráliumm: cáp: 18. **ták vczy S: Ján Złotousty, Tłumacząc te Słowa Páwłowe, do żydow napisáne:** Ztąd też może y zbáwić na wieki, przystępuiące przez niegoż do Boga, záwsze żyiąc, aby się wstáwiał za námi, **Słuchay żydzie Złotych Słow, S: Złotouskiego mowiącego:** Nie mowi bowiem, że onemu tylko raz przyczyniać się trafiło, alezáwsze y kiedy kolwiek trzeba będzie przyczyniáć się zanimi, bo to pokazuie, mowiąc: do końcá, nietylko teráznieyszego czásu mowi, ale y tám w przyszłym życiu, **Ten że S: Ján Złotousty, tám w Tłumácząc te Słowa Apostolskie:** Záwsze żyiąc

Gregor Nazianz: serm: 4. de Theol: Gregor: mag lib: 22. moral cap: 18.

S: Ioánes Chrysostom in 7. Hebr: sermone 13.

żyiąc, abyśię wstawiał zánami, **przywodzi tám Słowa Apostolskie, do Rzymián** cáp: 8 **o Chrystusie napisáne:** Ktory iest na Práwicy Bożey, ktory się też wstáwia za námi, **te Apostolskie Słowa przywodząc tám Złotousty naucza, że przyczynia się toż znáczy, co znáczy: modli się, y srzodkuie, czytáy tám Swietego Jana Chrysostoma Tłumaczenie, znáydzieß w Tłumaczeniu iego náuke táka:** Gdy go Pokázał Kápłána, wten czás słuszznie mowi; iż Srzodkuie, Przeto też y Páweł gdy mowi: Ktory też y przyczyniá się za námi, toż mowi: iáko Arcykápłan ten Srzodkuie, Ták vczy Sławny Augustynus Doktor Zachodni, Tłumáczac Psalm 29, gdzie się znayduią te słowa napisáne: Wywyższáć cię będę Pánie, żeś mię przyiał. **Augustyn vczy, że te Słowa Chrystus mowi, y przyczyniáśie y modli się Bogu za námi, y te modlitwe y przyczynę Chrystusową, támże wspiera słowy Apostolskiemi, do Rzymián** cáp: 8, **napisanemi:** Ktory iest na prawicy Bożey, ktory też y przyczyniáśię zanámi, **nakoń pßy swe żydzie, posłyßß głos, ktory o modlitwie Chrystusowey Augustyn iako Duchowna Traba wydáie, mowiąc:** Słowo Ciáłem się stáło y mieszkáło wnás, mász Maiestat, doktorego się modlisz, mász Człowieczenstwo, ktore za ciebie się modli, bo to mowione iest od Apostoła, iuż też po zmártwychwstániu Pána naszego IEZVSA Chrystusa, ktory siedzi (mowi) na Prawicy Boga, ktory też przyczyniáśię za námi, **Czemuśię przyczynia za nami?** bo Pośrzednikiem bydź ráczył, **Ten że Augustyn Doktor Zachodni takąż naukę dáie nám, Tłu-**

Psal: 29.

Rom: 8.

August: in 1. Joan: 2.

August: in Psalm: 85.

Cornel à Lapid in 1 Ti 2

máiąc te Słowa Apostoła S: Jána; w pow ſzechnym liście iego napiſáne: Ieſliby kto zgrzeſzył, Rzecznika mámy do Oyca IEZVSA Chryſtuſa sprawiedliwego, Słuchay żydzie tych Madrych słow tego Doktora Auguſtyna mowiącego: Tu kto rzecże: toſić tedy Swięci niemodlą za námi? toſić Biſkupi y Paſterze za ludźmi nieprzyczyniáią, y owſzem wſzyſtkie członki [mowi] iedne za drugie ſię modlą, ale głowa (to ieſt Chryſtus) zá wſzyſtkiemi ſię przyczynia, Tenże Auguſtyn znowu na Pſálm 85 mowi: Pán naſz IEZVS Chryſtus ieſzcze ſię przyczynia za námi, wſzyſcy męczennicy; ktorzy znim są, przyczyniáiąſię za námi, y ták długo będzie trwało ich przyczynianie, poki trwáć będzie náſze wzdychánie. Jeßcze możeß to zrozumieć żydzie z słow Apoſtolſkich, że Chryſtus za námi w niebie do Boga ſię przyczynia, bo Apoſtoł Páwel mowi: Ieden poſrzednik Boga y ludzi, Człowiek Chryſtus IEZVS. bo Doktorowie Cerkiewni te Słowa Tłumácząc; Chryſtuſa Poſrzednikiem, y Przyczynica do Boga nazywáią rożnym od SS: ktorzy ſię w Niebie do Boga za ludźmi przyczyniáią, y miedzy Bogiem y ludźmi Srzodkuią, że za Chryſtuſem nikt; a Chryſtus za wßyſtkiemi ſię przyczynia, dotego Chryſtus sám przez ſiebie, y przez swe zaſługiſie przyczynia, swięci záś nie przez ſiebie ale przez Chryſtuſa, nie przez swe własne, ale przez Chryſtuſowe zaſługi do Boga ſię za námi przyczyniáią.

PIĘC-

PIĘCDZIESIĄTE PROROCTWO

Jeſt otym, że Bog miát poſłáć ludźiom Ducha S: naten czás, gdy Meſsiáß na swiát przyjdzie, bo przez Proroka Joela Bog mowi: y Będzie potym, wyleię Ducha mego na wſzelkie ciáło, a prorokować będą synowie wáſzy y corki waſze, stárcowaſzym Sny ſię snić będą, a młodzięcy wáſzy widzenia widzieć będą, Lecz y na ſługi moie y na służebnice w one dni wyleię Ducha mego, **Záczym Chryſtus ieſt Meſsiáß Prawdziwy, bo On obiecał od Oyca ludźiom poſłać Ducha Swiętego, mowiąc do Apoſtołow:** A gdy przydzie Pocieſzyciel, ktorego wám poſzlę od Oyca, Duch Práwdy, ktory od Oyca pochodzi, On omnie swiádectwo dáwać będzie. **wypełniła ſię ta Chryſtuſowa obietnica, bo Chryſtus wſtąpiwßy z ziemie do Nieba; poſłał Apoſtołom od Oyca Ducha S: iáko napiſáno w Dzieiách Apoſtolſkich:** Stáł ſię z prędka z Nieba szum, iakoby przychodzącego wiátru gwałtownego, y napełnił wſzyſtek dom, gdzie ſiedzieli, y Vkazáły ſię im rozdzielone ięzyki, iákoby ognia, y vſiádł na kożdym znich zoſobna, y napełnieni byli wſzyſcy Ducha Swiętego, y poczęli mowić rozmáitemi ięzykámi ták, iáko im Duch Swięty wymáwiáć dáwał,

Joel: 2.

Act: 2.

Z Y D

Te Proroctwo przymuſzá nás mieć rozmowę O PRAWDZIWYM BOZTWIE DVCHA SWIĘ-

TEGO, ZE CHRYSTVS WASZ MESSIASZ LVDZIOM POSŁAŁ DYCHA S: Y TOZ IEDNE Y NIE ROZDZIELNE Z DVCHEM S: MA BOZTWO. bo tego nigdzie w Pismie S: nie możesz mi pokázać, żeby Duch S: był Bogiem Prawdziwym, dlatego nasza Synagoga Zydowska Ducha Swiętego Bogiem nienazywa, ale nazywago stworzeniem -

CHRZESCIANIN

Mász wiedzieć żydzie, że iako Chrystus nász Messi, mász iest Bog Prawdziwy, Przedwieczny, Sobezmaczálny y Soprisnosußczny Oycu, ták y Duch S, iest Bog Prawdziwy, Przedwieczny Soprisnosußczny, y Sobeznaczálny Oycu y Synowi, iedno, też y nierozdzielne Prawdziwe Boztwo máiący y Oycé y z Synem, ktore prawdziwe Boztwo Ducha S°: tobie roznemi, mocnemi, y iasnemi dowodámi; z Nowego Testamentu pokáże. Pierwszy dowod, posłáiąc Chrystus Apostołow na przepowiadánie wiáry Chrześciánskiey; kázał im ludziey Krzcić, nie tylko w Jmie Oyca, y Syna, ále zarowno pospołu y w Jmie Ducha S: mowiąc domich: Szedszy tedy vczcie wszystkie narody, Krzcząc ie: w Imie Oyca, y Syna, y Ducha S: **dlatego kázał Chrystus ludziey Krzcić w Jmie Ducha S: że Duch S: iedno y też Prawdiwe Jmie Bozkie ma, z Oycem y z Synem.**

Drugi Dowod, nazywa Ducha Swiete° Bogiem Apostoł Piotr, bo Ananiasz z Saphira żona swoia gdy przedáli rola, y zatáili część pieniędzey tych, ktore obiecáli oddać Bogu, rola przedawszy, na ten czas Apostoł Piotr mowił: Ananiászu czemu skusił szátan serce twe? abyśty skłámał Duchowi S: áże byś

Matth: 28.

Act: 5.

byś zdrádę vczynił na płácey za rolą? **Dáley mowi:** Nie skłámáłeś ludźiom ále Bogu. **Trzeci Dowod, nazywa Ducha Swiete° Bogię y Apostoł Páwek, pişąc do Korynthow y mowiąc:** Acz rozdzielne są łáski, wszák tenże Duch. y rozdzielne są posługowánia, ále tenże Pan, y rozdzielne są spráwy, ále tenże Bog, ktory sprawuie wszystko we wszystkich. **Czwarty Dowod, możemy ieszcze Ducha S: Boztwo poznać z tegoż Apostoła Páwła, ktory mowi: że nikt niewie, co sie w człowieku dzieie, tylko Duch człowieczy, to iest rozum iego, ktory z człowiekiem iedna ma nature, ták y w Bogu co sie dzieie nikt nie wie, tylko Duch S: ktory iedna z Bogiem ma nature, Słuchay słow Apostolskich, w Liście 1. do Korynthow,** Cap: 2. **napisánych:** bo ktoż z ludziey wie? co w człowieku iest? iedno duch człowieczy, ktory w nim iest, ták też y rzeczy Bozkich nikt niewie, iedno Duch Boży.

1.Cor: 12.

1.Cor: 2.

Piaty Dowod, możemy poznać Ducha Swietego Boztwo y z tego, że on ludziey Episkopámi czyni, to samemu Bogu należy, weź Dzieie Apostolskie y czytay ich, znáydziesz tam, Cap: 20 **Apostoła Páwła słowa takie:** czuycie o sobie y owszystkiey trzodzie, w ktorey was Duch S. postanowił Episkopámi, abyście rządzili Cerkiew Bożą. **Szosty Dowod, możemy Ducha S: Boztwo poznać z vczynkow Bozkich, ktore Duchowi S: przypisuie Apostoł Páwek, mowiąc w liście 1 do Korynthow,** Cap: 12. **takie słowa:** Kożdemu bywá dáne obiawienie Ducha ku pożytkowi, iednemu przez Ducha bywa dána mowa mądrości, á drugiemu mowa vmieiętności według tegoż Ducha, drugiemu wiára, w tymże Duchu, a

Act: 20.

1.Cor: 12.

drugiemu łáska vzdrawiánia, w iednym Duchu. drugiemu czynienie Cudow, innemu Proroctwo, drugiemu rozeznawánie duchow, drugiemu rozmaitość ięzykow, drugiemu wykładánie mow, á te wszystkie rzeczy sprawuie ieden y tenże Duch, oddzieláiąc koždemu iáko chce. **Siodmy Dowod/ możemy Ducha S: Boztwo poznać/ z Synodu Jerozolimskiego/ ktory odprawowali Apostokowie/ iáko napisano w Dzieiach Apostolskich/** Cap: 15/ bo

Act: 15. **tam przez Apostołow Bog postanowił rzeczy potrzebne Cerkwi S: iednak oni na mieyscu Bozkim kładna Ducha Swiete°/ mowiąc:** Zdałosię tak Duchowi Swiętemu y nám. **Osmy Dowod/ możemy poznać Boztwo Ducha S: z Apostołow Sawła y Barnáby/ ktorzy służyli Prawdziwemu Bogu/ y odniego byli posłáni ná świat/ żeby przepowiadali wiárę Chrześciánską/ w Dzieiách Apostolskich** záś/

Act: 13. cáp: 13. **to Duchowi S: przypisáno:** á gdy tak ci służyli Pánu y pościlisię, rzekł im Duch S: odłączcie mi Sáwła y Bárnábę na tę spráwę, ná ktorąm ich obrał.

Z Y D

Nie możesz mię temi dowodami do tego nachylić, ábym ia prawdziwę Boztwo przyznáwał Duchowi S, ponieważ te dowody wszystkie są z Nowego Testamentu, ktory nászа Synagoga żydowska máło Poważa y nie wierzy mu, jesli mi z Stare° Testámentu iákie dowody o Prawdziwym Boztwie Duchá S: pokážesz, mogę temu wierzyć, że Duch Swięty iest Bogiem.

CHRZESCIANIN

Powinieneś żydzie bárziey wierzyć Nowemu Testa-

mento-

mentowi/ niżeli staremu/ y bárziey powáżać dowody z Nowego Testamentu/ niżeli z starego/ bo w stárym zakonie cień była/ á tu iest świátłość/ iednak żydzie ponieważ potrzebuiesz dowodow z starego zakonu/ dlá pokázánia prawdziwego Boztwa Ducha S: otoż ci z starego zakonu dowody pokażuię.

Pierwszy Dowod/ czytay Lib 2. Reg: Cáp, 23. 2. Reg: 23.
znaydziesz tam/ że Prorok Dáwid nazywa Ducha S: Bogiem/ mowiąc: Duch Pánski mowił przez mię, á mowa iego ięzykiem moim, Rzekł Bog Izraelski kumnie. **Drugi dowod/** czytay **w Xiegach mądrości/** Cap: 7, **możesz tam** poznać **Prawdziwe Boztwo Ducha S: z własnościey Bozkich/ ktore Salomon Duchowi Swietemu przypisuie/ wychwaláiąc mądrość y mowiąc:** Albowiem wniey iest Duch rozumności Swięty, iedyny, rozliczny, wymowny, Sap: 7. 1
subtelny, chybki, niepokalany, pewny, wdzięcznik y miłośnik dobra, ostry, ktory nie broni dobrze czynić, ludziom dobrotliwy, stateczny, bezpieczny, wszechmocny. **Trzeci dowod/** czytáy **w tegoż Salomona/** Cap: 1 **mądrości iego/ możesz tám Ducha Swietego Boztwo poznać ztąd/ że Duch S: iest wszędy/ y wszelákie stworzenie trzyma y zachowuie/ według słow Salomonowych:** Duch pánski napełnił okrąg ziemie, y to, Sap: 1.
co wsobie wszystko má, wiádomość ma głosu. **Czwárty dowod/** czytáy **xięgi Joba sprawiedliwe°/** Cáp: 33. **tám się nauczysz/ że Duch S: iest Bogiem prawdziwym dlatego/ bo iest Stworzycielem/ ták mowi Sprawiedliwy Job:** Duch Boży vczynił mię, a Duch Wszechmogącego ożywił mię, Job. 33.
Jeszczecie pytam żydzie/ á ty pytay wszystkiey Syna-

gogi

gogi swoiey żydowskiey / kto pomieszał ięzyki ludziom? gdy oni budowáli wieże Babilońską? czy Prawdziwy Bog? czyli nie?

Genesis 11.

Z Y D

PRawdziwy Bog naten czás ludziom pomieszał ięzyki, bo nápisáno w xięgach Genesis, cap: 11 że Bog mowił: Chodźcie zstąpmy a zamieszáymy tám ięzyki ich. do tego sámi wiemy, że oprocz Boga nikt niemoże roznych ięzykow dáć ludziom,

CHRZESCIANIN

IEśli przyznaieß żydzie / że prawdziwy Bog pomieszał ięzyki ludziom / pod czás budowánia wieży Babilońskiey / to będzieß miał piąty Dowod Bostwa Ducha S: bo muśiß koniecznie iuż przyznáć / że y Duch S: iest tenże y Jeden Bog Prawdziwy / ponieważ dał wßelákie rożne ięzyki Apostołom / ktoremi oni mowili / tak napisáno w Dzieiách Apostolskich / cáp 2: y poczęli mowić rożnemi ięzyki

Actor 2.

ták, iák Duch S: dáwał im wymáwiać, Jeßcze pytám cię żydzie / powiedz mi / kto przez Prorokow mowił w stárym Zakonie? czy Prawdziwy Bog? czyli nie?

Z Y D

Isaiæ 43.

Ieremi 10.

Ezechiel 6

NIe kto inszy, tylko sam Bog Prawdziwy mowił przez Prorokow nászych, bo mowi Prorok Izáiasz, Cáp 43: to mowi Pán, ktory cię Stworzył Iákobie, toż Cáp: 10 Prorok Ieremiasz mowi: Słucháycie słowa, ktore Pán mowi owás domie Izráelski, ták Cáp: 6, y Prorok Ezechiel mowi: To mowi Pán Bog, gorom y pagórkom, skáłom y padołom, ták że wszystkie Xięgi prorokow

kow nászych gdy będziemy czytáć, znaydziemy tám, że záwsze przez nich sám Bog Prawdźiwy mowił.

CHRZESCIANIN

PRáwda iest żydzie / że sám Bog Prawdziwy mowił przez Prorokow / y ty ieśli ták wierzyß y to przyznaieß / tedy będzieß mieć Szosty Dowod Bostwa Ducha S: bo muśiß wierzyć y przyznáć / że y Duch S: iest Bogiem Prawdziwym / ponieważ Apostoł Piotr / w liście swoim 2 Cáp: 1 naucza / że Duch S: przez Prorokow mowił / y oznaymował ludziom przyßłe y dalekie rzeczy / mowiąc: Albowiem nie z woli ludzkiey Proroctwo iest przyniesione, ale nadchnieniem Ducha S: mowili oni ludzie SS: Boży, **Toż Apostoł Páwel do wáßych żydow mowił / ktorego w Dzieiách Apostolskich** Cáp: 28, **tákie słowa sa napisáne:** Duch S: mowił przez Izaiásza Proroká do oycow nászych, **toż y S: Stephan pierwßy męczennik strofuiąc wáßych żydow za niedowiárstwo ich; mowił donich / ktorego słowa w Dzieiách Apostolskich** cáp: 7, **takie się znayduią:** wyśię záwżdy Duchowi S: przeciwicie, iáko oycowie wászy ták y wy, a ktorego Proroka nie prześladowáli oycowie wászy? y po zabijáli te, ktorzy opowiádáli oprzyściu Spráwiedliwego **Tu tedy nauczśie żydzie wierzyć / że Duch S: iest Bogiem Prawdziwym / ponieważ Prorocy wßyscy nazywáią Bogiem Prawdziwym Ducha S: ktory / przez nich mowił.**

2. Petr: 1.

Act: 28.

Act: 7.

Z Y D

WIelą y roznemi dowodámi potężnemi z stare° y z Nowego Zakonu pokazanemi przymuszony

będąc, przyznáwam, że Duch S: iest Bogiem prawdziwym, tylko ieszcze wątpliwość mi czynią o Prawdziwym Boztwie ie°, te słowa, ktore w Nowym zakonie wászym Chrześciánskim, y waszego Apostoła Páwła wyczytałem: Sám Duch przyczyniaſię za námi, wzdychániem niewymownym, Ieśli tedy prosi za nás Boga Duch S:, wzdychając niewymownie, to iuż przyznać musisz, że on iest stworzeniem, a nie Stworzycielem y nie Bogiem.

Rom: 8.

CHRZESCIANIN

Iáko inſze mieysca trudne w Piśmie S: trzeba tłumáczyć, ták y te y Apostoła Páwła mieysce trudne nie po prostu; ále tłumácząc maſz rozumieć, otoż ci tobie ták te słowa Apostolskie tłumácze y odpowiádam, że te słowa ták ſię máią rozumieć: sam Duch prosi za nas wzdychániem nie wymownym, to iest Duch S: sprawuie, że my prosimy Boga wzdychaiąc niewymownie, żebyśie zmiłował nad námi, y dał nám to, cze° potrzebuiemy, sam to Apostoł Páwel támże wyráża, mowiąc: Przyięliście Ducha Przyſposobienia Synow Bożych, w ktorym wołámy, abba (Oycze,) **na inſzym mieyscu mowi:** Duch podpomága niemocy nászey, bo ocobyśmyśie modlili, iáko ma bydź, niewiemy. **Czytay Augustyna Doktora zachodnie°, o Duchu S:** Lib 4 Cáp: 9. **czytay Doktorow inſzych Wschodnich y zachodnich, tákie tłumaczenie tych słow Apostolskich vnich znáydziesz.**

Rom: 8.

August: lib 4. de Spiritu cap: 9.

ZYD

Ieszcze mi Zákon Nowy Chrześciánski wątpliwość o Prawdziwym Boztwie Ducha S: czyni, gdy v tegoż Apostoła waszego Páwła czytam słowa takie

takie: Duch wszystkich rzeczy gruntownieśię wybadywa, y głębokościey też Bozkich, te słowa Apostolskie pokazuią láśnie, że Duch S: nie iest Bogiem, ále stworzeniem, bo nie wie wszystkie°, ponieważ dowiaduie śię o wszystkim, y o głębokościach Bozkich.

1. Cor. 2.

CHRZESCIANIN

Rázem ci iuż odpowiedźiał żydzie, otoż y drugi raz tobie odpowiadam, że w piśmie świętym trzeba trudne mieysca tłumáczyc, á tákie mieysce trudne tu iest, ktore według tłumaczenia S: Jana Chryzostoma w 1. Liście do Korynthow, Cap: 2 **ták maſz rozumieć: Duch o wszystkim śie dowiaduie, y o głębokościach Bozkich, to iest Duch S: sprawuie, że my dowiaduiemy śię wszelákich rzeczy, y głębokich Taiemnic Bozkich, Jeszcze śie ináczey te słowa mogą rozumieć, Duch wszystkie° śie dowiaduie, y głębokościey Bozkich, to iest Duch S: wszelkie rzeczy wie, y głębokie Taiemnicy Bozkie, albowiem Bog wie serca y wnętrzności ludzkie, dlatego mowi Psálmista:** Serutans corda et Renes Deus, Boże ktory śię wywiaduiesz serc y wnętrzności ludzkich.

S: Joã Chrys: in 1. Cor 2.

Psal: 7.

ZYD

Wiele rzeczy Prorok Dáwid Duchem nazywa, mowiąc o Aniołach: Qui fácis Angelos tuos Spiritus, Ktory czyniſz Anioły twoie Duchi, ták że oduſzy człowieczey mowi: Auferes Spiritus eorum et deficient, et in puluerem suũ reuertentur, odeymieſz duch ich y vstáną, y obroca śię zás w proch swoy, toż o wietrze mowi: in spiritu vehementi conteres náues Thárſis, Wielkim duchem

Psalm: 103.

Psal: 47.

chem zetrzesz okręty Thárskie, iednák ni Anioł, ni dusza człowieczá, ni wiátr nie iest Bogiem, záczym y Duch S: nie iest Bogiem, ktorego wy Chrześciánie za Boga mácie,

CHRZESCIANIN

Dobrze to mowiß żydzie, że Aniok y dußa człowieczá y wiátr nie iest Bogiem, ale iest stworzeniem, lubo te rzeczy duchem sie nazywáia, ießcze ia tobie Dáry Trzeciey Persony Bozkiey Ducha S: pokáże, ktore Dáry wylicza Prorok Izáiaß, Cap: 11, **mowiąc:** Duch Mądrośći y Rozumu, Duch Rády y Mocnośći, Duch Vmieiętnośći y Pobożnośći, Duch Boiázni Páńskiey, **á z tych Dárow żáden nie iest Bogiem, ale iest stworzenie, iednák Duch S: Trzecia** Hypostáśis **albo Persona Bozka, iest Bogiem Prawdziwym, Przedwiecznym, Sobeznáczálnym y Sopryśnosußcznym Oycu y Synowi, dlatego samego, że iest** Hypostáśis **albo Persona Bozka, y dlatego, że iest iedney y nie Rozdzielney Iśtnośći Bozkiey, z Oycem y z Synem, co z rozmaitych Starego y Nowego Zakonu dowodow tobie pokazánych zrozumieć możeß.**

Isaiæ: 11.

Z Y D

Wáśzy Chrześciánie zwykli wiele Proroctw do Chryśtusa naciągać, ktorych nigdy Prorocy náśzy o Chryśtusie waszym niepisali, bo wasz Ewangelista Matheusz o Chryśtusie nàpisał, A przyszedszy mieszkał w mieśeie, ktore zowią Nazareth, ábyśie wypełniło, co rzeczono przez Prorokow: iż Nazareyskim będzie nazwány. á tych słow o Chrystusie napisánych v żadne° Proroka nieznaydziemy, tak

Math 2.

Ták też y Proroctwa insze o Chryśtusie napisáne, v prorokow náśzychśie nieznayduią, ále iák Ewangelista wasz Matheusz prorokow potwárza, ták y ty ich potwárzasz, przypominaiąc ich proroctwa o Chryśtusie napisane, ktorych oni niepisali, dla tego ia tym proroctwom, od ciebie tu przywiedzionym nie wierzę, y Chryśtusa waszego niechcę Messiázem nazywać.

CHRZESCIANIN.

Odpowiáda na te słowa żydom wáßym Swiety Hieronim, w Liście swoim do Pammachiußa, Cap: 3 **pißąc y mowiąc: że Ewangelista Matheuß te o Chryśtusie świadectwo wziął, z Proroka Izaiáßa mowiące°:** Wynidzie Roszczka z Korzenia Iesse°, á Kwiát z korzeniá ie° wyrośćie. **Tu Roßczka z korzenia Jesse° znáczy Przeczyśta Pánne, od ktorey Kwiát** Chryśtus **śie vrodził, bo kwiat w Hebreyśtim iezyku** piße **śie y mowi śie:** NEZER, **álbo** NAZARBVS, **záczym iáko te Proroctwo o Chryśtusie napisáne, v Proroka Izaiáßa śie znayduie, ták y Proroctwa inße o Chryśtusie napisane, v waśych Prorokow śie znáyduią. á gdy Ewangelista Matheuß mowi: w liczbie wielkiey,** ábyśie wypełniło, co rzeczono iest przez prorokow, **nie mowi w liczbie máłey: przez Proroka, záżywa** tropu **nazwanego:** synecdoche, **gdzie wielka liczba za małą śie kładnie, co z tegoż Ewangelisty Matheußa támże zrozumieć możeß, o iednym Herodzie; w liczbie wielkiey mowiącego:** álbowiem pomárli, ktorzy Dußę Dziecięcey szukáli, **záczym powinieneś żydzie tym Proroctwom prawdziwym o Messiaßu napisánym wierzyć, y Chryśtusa mieć za**

Hieronim Epist: ad Pammach cap: 3. Isaiæ: 11.

Math: 5.

Messiáßa prawdziwe, ponieważ te Proroctwa na Chrystusie ſię spełniły.

ZYD

Rozmaite y iáſne te Proroctwa o Messiáſzu nápiſáne y na Chrystusie wypełnione przymuſzáią mię wierzyć, że Chrystus ieſt Messiáſz prawdziwy, przez Prorokow obiecány, ieſli mi ieſzcze figury iákie pokážeſz, w stárym zakonie, krore Messiaſza przyſzłego præfigurowali, przeznaczáli, y na Chrystusie ſię wypełniły tak, iáko ſię wypełniły Proroctwa, tedy iuz Przyznam, y wſzyſtkiemu narodowi naſzemu żydowſkiemu będę to powiadał, że Chrystus ieſt Messiaſz prawdziwy, ktory miał przyść na świat.

CHRZESCIANIN,

Napiſáno w Żywocie S: Męczennika Arethy krorego żyd okrutny Dunaám Krol Arábiey Pczeſliwey, za Chrystuſa zamordował, y wiele Chrześcián inßych okrutna śmiercia z świáta zgładził, że ten Dunaám żyd potȳ sam siebie iáko ßalony, złotemi kancuchámi (za dopußczeniem Bozkim) związał, yczekał pomſty Bożey, za rozláną niewinną Krew Chrześciánſką, y od Elezbána Prawoſtawnego Chrześcianina Krola Murzynſkiego ieſt zabity, y woysko iego żydowſkie pogromione, ták y ty żydzie temi rozmaitemi Proroctwámi tobie pokazanemi, sámeś ſiebie iáko kancuchámi żelaznemi związał, gdy te Proroctwa przymuieß, bo niemożeß mowić, że o sobie sámych Prorocy piſáli te Proroctwa, ponieważ na żádnym Proroku ſię nie wypełniły, nie możeß też mowić, że by oprocz Chrystuſa, o iákim inßym człowieku prorokowáli, ponieważ oprocz Chry-

in Vita Martyr: Areth:

Chrystuſa; na żádnym inßym człowieku te ſię Proroctwa niewypełniły, záczym przyznać muſiß, iż o Chrystuſie oni prorokowáli, ponieważ na Chrystuſie Proroctwa ſię ich wypełniły, także y Figurámi rozmaitemi, iáko kancuchámi żelaznemi sam ſiebie związeß, bo WSZYSTKIE FIGVRY SIE NA CHRYSTVSIE WYPEŁNIŁY, KTORE BYŁY W STARYM TESTAMENCIE, Y PRZEZNACZAŁY MESSIASZA PRAWDZIWEGO, ktore Figury wßyſtkie ieſlibym chciał wyliczać, muſiałbym nas obudwuch spracować y zmordować, dlatego z tych Figur máło niektorych tobie przypomnię.

Pierwßy ráz Figurował Chrystuſa Adám, ktory gdy záſnął, wyiął Bog Zebro z boku iego, y vczynił mu Oblubienicę Ewę, ták Chrystus gdy záſnął na Krzyżu, Bok iego przebito kopiją, y wyßła z Boku iego Krew y Woda, y ta Krwia omył Chrystus Cerkiew S: Naród Chrześciáński od grzechow, y vczynił sobie ono Oblubienica, dla tego mowi Apoſtoł Páweł do Chrześcián: Poſlubiłem wás stáwić Czyſtą Pánnę iednemu Mężowi Chrystuſowi. Drugi ráz Figurował Chrystuſa Noe, ktory gdy vpiwßyſię winę záſnął y obnażyłſię, náten czás Chám syn iego włásny naśmiał ſię z niego, ták y Chrystus gdy vpiony był Czáſa mał okrutnych, ktorey Czáßy niechciał pić, bo mowił do Boga Oyca swego: Oyczże moy ieżeli można rzecż, niechży odeydzie odemnie ten Kielich, gdy tedy tym Kielichem Chrystus był vpiony, y na Krzyżu záſnął, albo ráczey vmárł obnażony, náten czás iako Chám wáß naród żydowſki z Chrystuſa ſię naśmiewał y nagrawał, mowiąc: Ach

Geneſ: 2.

2. Cor: 11.

Geneſ: 9.

Math: 26

ktory

Marc: 15 ktory rozwálasz Cerkiew, y wetrzech dniach znowu buduiesz, wybáw siebie samego z Krzyża.

Genes: 22 **Trzeći ráz Figurował Chrystusa Jzaák, gdy nioss drwa na Ramionach swych, na ktorych drwách miał bydź Bogu Ofiarowány, bo y Chrystus niosł na Ramionach swych Krzyż drewniány, na gorę Golgothską, na ktorym Krzyżu miał siebie samego Ofiarowáć Bogu Oycu, za grzechy ludzkie, według** 1. Petr. 3. **Apostoła Piotra mowiącego:** Chrystus ieden ráz vmarł, za grzechy náśze, Sprawiedliwy zá niesprawiedliwe, âby nas Ofiarowáł Bogu, **a iáko Jzaák wolny został od smierći, ale baránek miásto nie° był zabity y ofiarowány, ták w Chrystusie Bozka Natura męki niecierpiáła y smierći nievznáła, tylko sáma natura Człowieczá cierpiáła y vmieráła, dla tego S: Ján Krzciciel Chrystusa Baránkiem názwał,** mowiąc: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccáta Ioan: 1. mundi, Oto Baránek Boży, oto ktory gładźi grzechy swiáta. **Baránek miedzy cierniem był, ktory miásto Jzaáka iest Ofiárowány, ták Chrystus był miedzy Ciernie, gdy Głowa iego Cierniowa Korona była przykryta, według Ewangelisty Matheusza mo-**

Math: 27. **wiącego:** Plectentes Coronám ex spinis, posuerunt super cáput eius, Vplotszy Koronę z ciernia, włożyli na Głowę iego. **Czwárty ráz Fi-**

Nomer: 13. **gurowáło Chrystusa Grono winne, ktore na żerdzi przyniesli dwa mężowie z Ziemi Obiecaney, bo ta żerdź znaczyłá Krzyż, Grono winne znaczyło Chrystusa, ktory na Krzyżu był przybity, Dwa mężowie znaczyli dwa Zakony, ktory szedł náprzod, znáczył stáry Zákon Moyżeszow, ktory szedł pozadzie, znáczył Nowy Zákon Chrystusow, bo pierwiey był**

stáry Zákon, w ktorym spodziewalisie ludzie na swiát przyścia Chrystusowego, potym nastąpił Nowy Zákon, w ktorym wierzą ludzie, że iuż Chrystus przyszedł na swiát, Ziemia Obiecánna na zywáśc Przeczysta Pánna, Patryárchom y Prorokom od Boga obiecána, bo ona porodziła Chrystusa, ktory sie Gronem Winnym, y Macica Winna názywa, mowiąc: Egosum vitis vera, iám iest winna Ioan: 15. Mácica prawdziwa. **Piąty ráz Figurował Chrystusa Waż miedziány, ktorego Moyżesz na** Numeri. 21. **drzewie powiesił, bo też y Chrystus na Drzewie Krzyżowym był za Ręce y za Nogi powieszony, iáko waż miedziány niemiał w sobie iádu, ták Chrystus niemiał w sobie żadney złości, ktora Psal-**

Psal: 139. **mista iádem nazywa, mowiąc:** Venenum Aspidum sub lábijs eorum, Iád zmiiowy pod ich wargami, **na węża miedzianego iáki kolwiek żyd od węża vgryziony poyrzrzał, ten zostáwał żywym y zdrowym, ták waż piekielny diábeł przeklęty gdy vkasi ludzkiego człowieka, przywiedzie go do grzechu, maiąc człowiek grzeszny poyrzrzeć na Chrystusa, ktory iest na Krzyżu przybity, ma sie do Chrystusa vciekáć, y prosić go o miłosierdzie, że by mu grzechy przebaczył, y powinien sie grzechow swych spowiádać, tedy Chrystus od puści grzechy człowiekowi, y Ob-**

Ioan: 3. **roni go od smierci wieczney, dlatego sám Chrystus mowił:** Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium Hominis, iáko Moyżesz podwyszszył węża napuszczy, ták musi bydź podwyszszon Syn człowieczy.

Iona: 2. **Szosty ráz Figurował Chrystusa Jonász, ktory trzy dni y trzy nocy był w brzuchu Rybim, gdy go**

Ryba pożárła/potym go żywego na brzeg wyrzuciłá/ tak Chrystus vmárßy trzy dni y trzy nocy był w grobie Ciáłem/ y w piekle Dußą/ potym wstáł zmártwych/ y wyßedł z piekła y z Grobu/ dlatego sam Chrystus do wáßych żydow mowił: Albowiem iáko był Ionasz w brzuchu wieloryba dni trzy y trzy nocy, ták też będzie Syn Człowieczy w sercu ziemi trzy dni y trzy nocy. *Matth: 12.*

ZYD

Dla tákiey nauki Chrystusowey niemożemy waszego Chrystusa my mieć za Messiásza, ponieważ Chrystus mowił: Albowiem, iáko był Ionász w brzuchu wieloryba, trzy dni y trzy nocy, ták też będzie Syn Człowieczy w sercu ziemi trzy dni y trzy nocy, á te słowa Chrystusowe się niewypełniły y niczyściły, bo Ionasz w brzuchu Rybim był prawdziwie trzy dni y trzy nocy, á Chrystus w sercu ziemi, to iest: Ciáłem w grobie, y Duszą w odchłáni piekielney, nie był trzy dni y trzy nocy, ale iedna noc z piątku na sobotę, druga noc z Soboty na niedzielę w Grobie się znaydował, y w Niedzielę ráno Wstáł Zmártwych, záczym Chrystusa niefigurował Ionasz, ponieważ Chrystus trzeciey nocy w Grobie się nieznáydował.

CHRZESCIANIN

Cornelius Lapide: in 12. Matth:

Wiedzieć tobie należy/ że się tu Tropus znáduie nazwány: synecdoche, gdzie część dnia y nocy/ za cáły dzień y za cáła noc się kładnie/ bo Chrystus przez ostátnią część dnia Piątkowe° y przez cáły dzień Subotni/ y przez część pierwßą dnia Niedzielne° w Grobie się znaydował/ rano zaś w Niedzielę wstáł z mart-

wych y z Grobu wyßedł/ ták że połowica pierwßa nocy po piątkowym dniu za cáła noc/ druga zaś połowica tey że nocy z pierwßą połowicą nocy/ po Subotnim dniu ieśli złączyß/ na ten czás cáła noc mieć będzieß. potym druga część teyże nocy/ po Subotnim dniu następuiącey; zá cáła noc trzeba tobie rachować/ y tak trzy nocy mieć będzieß.

Siodmy raz figurował Chrystusa Jeremiáß/ którego żydzi wrzucili w iáme głęboką záto/ że on mowił żydom práwdę/ niepochlebował im/ y oznaymował/ że Krol Chaldeyski miał Jeruzalem zburzyć/ y ludzie w mieście od miecza/ inßy z głodu/ inßy z powietrza pomrzeć mieli/ tak y Chrystusa żydzi wáßy záto do grobu zaprowadzili/ że Chrystus mowił im práwdę/ ganił ich złe vczynki/ niepochlebował im/ y oznaymował im/ że Jeruzálem miał być zburzonym/ y żydzi wáßy mieli być rożnemi plagámi wyżey mowionemi karáni/ dlatego Chrystus do wáßych żydow mowił: Lecz teraz szukacie mnie zábić człowieka, ktory wam mowił Práwdę, ktorąm słyszał od Boga. Osmy ráz Figurował Chrystusá Joseph/ ktorego niewinnie oskarżyła żona Putyfárowa do męża swego/ y potwarzáła go/ ták wáßa synagoga żydowska Chrystusa potwarzáła/ y do Piłáta Pontiyskiego niewinnie oskarżáła/ co sám Piłat przyznał/ mowiąc: Nie nie nayduię winy w tym człowieku, á iáko Josepha Putyfar dał między złoczyńce do ciemnicy/ oczym w Xięgach Geneßs napisáno: Dał Josepha do ciemnicy gdzie więzniow Krolewskich strzeżono/ tak Chrystus między dwoma złoczyńcámi na Krzyżu był przybity/ według Ewangelisty Matheußa mowia-

Jerem: 38.

Ioan: 8.

Genes: 39.

Luce: 23.

cego: tedy są vkrzyżowáni znim dwaj Łotrowie, ie-
Math: 27. den po prawicy, á drugi po lewicy.

Exodi: 12. **Dziewiąty raz Figurował Chrystusa Baránek, ktorego żydzi podczas Páschi iedli, bo tám nieká-zał Bog kości Barankowey krußyć, ták y Baránek nie-winny Chrystus gdy vmarł na Krzyżu, natenczas kości iego nieskrußono, według Ewangelisty Jána mowiące:** Lecz przyszedszy do Iezusa; gdy go vyz-
Ioan: 19. rzeli iuż vmarłe, niełámáli goleni iego, &c: ábyśie wypełniło pismo: Kości niezłamiecie z niego.

Exod: 12. **Dziesiąty ráz Figurował Chrystusa tenże Ba-ránek, ktorego Krwią kázał Bog żydom w Egipcie obádwa podwoie y naprożniki w domach swoich pokropić, mowiąc do Moyżesza:** Wezmą zekrwie iego, y położą na oba Podwoie, y ná naproż-niki domow, w ktorych go będą pożywać, y będą ieść mięso iego oney nocy &c: Ale krew będzie wám náznak na domiech, w ktorych bę-dziecie, y vyzrzę krew y minę wás, y niebędzie vwás plága zagubiaiąca, kiedy vderzę ziemię Ægypską. **bo ták tego Baránka w Egipcie krew wáßych żydow od smierci wyzwoliła, ták niewin-nego Baránka Chrystusa krew w Chrześcián wßyst-kich od grzechow y od Smierci wieczney vwálnia, dlatego Apostoł Páwel do Rzymiánow o Chrystu-sie napisał:** Gdyś my byli ieszcze grzesznemi, Chry-
Rom: 5. stus zánás vmárł, dálekoż więcey teráz będąc vspra-wiedliwieni we Krwi iego, będziemy od gniewu zbáwieni przezeń. **A iáko w Ægypcie pozabijał Bog ludzkiey pierworodnych w domech tych, w ktorych obádwa podwoie y naprożnik i krwią baránkowa nie były pokropione, ták y teraz wáßych żydow y wßyst-**

kich pogánow y heretykow niewiernych dußę Bog zabija, że oni Krwi Chrystusa Baránka nie-winnego, w Sakramencie Ewcharystiey nie pży-wáią, dlatego Chrystus mowił: Ieślibyście nie
Ioan: 6. iedli Ciáła Syna Człowieczego, y niepili Krwie iego, niebędziecie mieć żywota w sobie.

Leuit: 16 **Jedynásty ráz Figurował Chrystusa Cielec y Koziel, ktorych z Obozu Izraelitowie wywodzili, y za Obozem palili, y krwią ich przybytek kropili, bo y Chrystusa wáßy żydzi z miásta Jeruzolemskiego wyprowadzili, y zabráma Jeruzolemską zabili, y Krwią iego náród ludzki iest pokropiony y oświeco-ny, dlatego Apostoł Páwel mowi:** Albowiem
Hebr: 13. ktorych bydląt krew bywá wnoszona do Swiąt-nice przez Náywyższego Kapłána, tych Ciáła bywáią pálone za Obozem, dlaczego y IEZVS; aby poświęcił lud przez własną Krew, za bráma vcierpiał.

Genes: 32. **Dwunásty ráz Figurował Chry-stusa Anioł, ktory z Jakobem zapásy chodził, bo Chrystus zwáßa Synagoga żydowską zapásy cho-dził, y męki y smierć podiął zapásy chodząc, ktorysie nazywa:** Wielkiey rády Anioł. **y Jakoba żyła vschła gdy się Anioł oney dotknął, ták vwáßych**
Isaiæ: 9. **żydow zaprzyściem Chrystusowym; vschła wiára, ktora żyła dußewna się nazywa, Jakob chrámał gdy w nodze iego vschła żyła, ták wáßy żydzi chramali-na obiedwie nogi, gdy rozum zły y wola zła mieli, y bałwánom się kłaniali, dlatego Prorok Heliaß**
Text Greek **donich mowił:** Pokiż będziecie chrámać na dwie
3 Reg: 18. stronie? **y teraz wáßy żydzi chrámią, ponieważ zle o Bogu y Messiaßu rozumieią, y nowy Zakon od-rzucáią.**

ZYD

Te Figury wszystkie przymuszáią nas mieć rozmowę O PRZYCZYNACH SŁVSZNYCH, DLA KTÓRYCH MESSIASZ WASZ CHRYSTVS SAM NIE KTO INSZY? Y DLA KTORYCH SMIERCIA SWA, NIE INSZYM SPOSOBEM ODKVPIŁ NARÓD LVDZKI? Y DLA KTORYCH TĘ SMIERC PODIAŁ OD VKOCHANEGO LVDV SWEGO? ponieważ wszystkie te Figury przeznaczały, że Chrystus wasz Messiasz miał sám, y śmiercią swą národ ludzki odkupić, y tę śmierć od kochanego swego národu żydowskiego podiąć, co do podziwienia mnie przywodzi, bo wierzycie wy Chrześciánie, że wasz Messiász Chrystus iest Bogiem prawdziwym, nauczcież mię, co za przyczyna iest? że on będąc Wszechmogącym mogł postáć Anioła, álbo Archánioła iakiego, dla odkupienia narodu ludzkiego, iednak sám tę odkupienie vczynił, nie kto inszy?

CHRZESCIANIN

Prawda iest, że Messiasz nasz Chrystus będąc Bogiem Wszechmocnym; mogł postać iakiego Ducha, nietylko z Choru Anielskiego y Archanielskiego, ále z Choru Cherubińskiego y Seraphinskiego, dla odkupienia narodu ludzkiego, iednak dla rożnych przyczyn; sam te odkupienie vczynił, nie kto inszy.

Pierwsza przyczyna iest, że Bogu nieskończonemu przez grzech człowieczy stákasie zniewága, záczym nieskończonie trzeba było za to Bogu dosyć vczynić, cze° żádē na świecie vczynić niemogł, oprocz Chrystusa Boga nieskończonego. Druga przyczyna iest, że

że Dobro nieskończone; żywot wieczny człowiek był vtrácił, záczym przywrocić człowiekowi te dobro nieskaczone nikt niemoże, y dosyć vczynić, chyba osoba nieskończona Bozka Chrystusowa. Trzecia przyczyna iest, że Natura człowiecza iest nieskończona względem Person, między ktoremi sie dzieli, ktorych person w naturze ludzkiey iest liczba nieskończona, záczym potrzeba było zá tych wszystkich dosyć vczynić Osobie Nieskończoney, iaka iest Chrystus, bo tego ni Anioł ni człowiek dokázać nie może. Czwárta Przyczyna iest, bo iesli by Anioła, albo Archaniola, albo Cherubina, albo Seraphina, albo inszego z Chorow Anielskich Ducha; postáł Bog dla odkupienia Narodu ludzkiego, tego Anioła mieli by ludzie za Boga, y iáko Boga onemu by sie kłaniáli, co musiáło by z vrázą Bozka y zguba ludzka bydz, Záczym sám Chrystus Syn Bozy odkupił národ ludzki, żeby iemu samemu, iáko Bogu Prawdziwemu ludzie sie kłaniáli, y żeby niebyła vrázá Bozka, y zguba ludzka. *Angelm lib quare Deus Homo*

Piata Przyczyna iest, że człowiek chociázby nie winny był, y chociázby grzechu niebyło na swiecie, powinien oddać Bogu wszystko to; co kolwiek ma, nietylko samego siebie, ale y wszystkie Cnoty swoie Człowiekowi Sprawiedliwemu przynalezyte, záczym ieśli by chciał odkupić człowieka grzesznego, musiał by mieć co inszego takowego, czym by mogł dosyć vczynić za grzechy ludzkie, aże niema, gdyż lubo by y grzechu niebyło, oprocz tego powinien Bogu wszystko oddać, przeto człowiek szczęguiny niemoże dosyć vczynić za grzechy ludzkie, chyba oraz będzie człowiekiem y Bogiem, y iuż Bog; ktory iest

inszy

iniż od człowieka / śmiercią człowieczą vczynił dosyć za grzeßne° człowieka. Szosta Przyczyna iest / że Człowiek niemoże dosyć vczynić Bogu za grzech / chyba wßystko musi przywrocić Bogu / co mu przez grzech odiął / á że odiął Bogu rosporządzenie Wybránych Bożych; do Krolestwa Niebieskiego człowiek / y odwrocił ich przez swoy grzech do piekła / ktorzy od Boga Prædestinowáni, rosporządzeni / y naznaczeni byli do Nieba / na szczęśliwość wieczną / aże człowiek niemoże tego Bogu przywrocić / co mu przez grzech swoy odiął / niemoże ludzi ey zbáwić / y w Niebie im szczęśliwość wieczną dáć / pogotowiu ani też dosyć za grzechy ludzkie może vczynić / záczym należáło / aby tákie było dosyć vczynienie przez Chrystusa / ktory iest Bogiem y Człowiekiem / y może to Bogu przywrocić / co odiął człowiek przez grzech swoy.

Siodma Przyczyna iest / że ieśliby iáki człowiek S: Prorok álbo Patryárcha odkupił narod ludzki / tego człowieka mieli by ludzie za Boga / y iáko Bogu by mu się kłaniáli / coby muśiáko bydź z vráża Bożka / y zguba ludzka. dlatego Moyżeß wáß Zákonodáwca żydowski y Prorok wielki gdy vmárł / y pogrzebli go / zákrył Bog przed ludźmi ciáło iego Deuter: 34. ták / żeżáden człowiek aż do tego cżáśu niewie / gdzie się iego ciáło znayduie / a to Bog vczynił dlatego / żeby wáßy żydzi do bałwochwálstwa skłonni; nie wpádli w bałwochwálstwo / żeby Moyżeßa iako Zakonodáwcę swe° y Proroka wielkiego za Boga nie mieli / y iemu iáko Bogu się nie kłaniáli / co by muśiáko Boga nie pomáku obrázić / y wáßemu narodowi żydowskiemu niemáła zgubę vczynić. záczy

sám

sám Chrystus Syn Boży odkupił narod ludzki / żeby iemu samemu iáko Bogu Prawdziwemu ludzie się kłaniáli / y żeby niebyła vráża Bożká y zguba ludzka. Osma Przyczyna iest / że ieśliby ktory człowiek chciał grzeßnego człowieka odkupić / ten powinien by sám bez wßelakiego bydź grzechu / ale kożdy człowiek lubo iest Swiety y Prorok y Pátryárcha / w grzechu pierworodnym się záczął y vrodził / co Prorok y Krol żydowski Dawid przyznáie / mowiąc: Oto bowiem w niepráwościách iestem poczęty, a w grzechach poczęłá mię mátka moia. Záczym Syn Boży natura Człowieczą przyodziány; od wßelakiego grzechu wolny; sám odkupił grzeßnego człowieka / ponieważ tego człowiek niemogł vczynić. Dziewiąta Przyczyna iest / że lubo iákiego człowieka nowego; bez grzechow mogł Bog stworzyć / dla odkupienia narodu ludzkiego / y dla dosyć vczynienia potrzebie grzeßnych ludzi ey / iednak by to Bozkiey miłości y ßczodrobliwości iego dosyć nie vczyniło. Bo wielki Alexánder Krol Macedonski iednemu przyiácielowi swemu; niedostátek iego ratuiąc; na imie Perillowi dał 50 Talentow złota / podziękował za ták ßczodrobliwość Perillus / ále tak wiele brać niechciał / mowiąc: że dziesiąci talentow dosyć / odpowiedział Krol: Tobie dosyć tylko brać, Alexandrowi nie dosyć iest tylko dać. Tak Krol wßystkie° świáta Bog wßechmogący; dla wielkiey miłości y ßczodrobliwości swoiey; więcey człowiekowi dáie, niż. li człowiek potrzebuie / bo Salomon o iedną mądrość Boga prosił / á Bog mu dał nie tylko mądrość / ále bogáctwa y sláwę / mowiąc do Salomona: Datem

Psal: 50.

Mantiam in Apoptheg-matibus.

3. Reg: 3.

ci serce mądre y rozumne/ potym mowił: y to czegoś nie żądał, dałem tobie, to iest bogáctwa y sławę, Ták lubo nowy człowiek idki bez grzechu, od Boga stworzony mogł naród ludzki odkupić, y potrzebie ludzkiey dosyć vczynić, iednák by się nie. stáło dosyć; wielkiego Boga wielkiey Miłości y szczodrobliwości. Záczym Bog czyniąc dosyć miłości y szczodrobliwości swoiey; posłał na Swiát Syna swe°/ żeby wziawszy na siebie Nature ludzką; odkupił naród ludzki. Dziesiata Przyczyna iest/ dla ktorey Syn Boży sam nie kto inszy odkupił naród ludzki/ żebyśmy serca y miłości nászey nie. dzielili do inszego odkupiciela/ ieślibyśmy oprocz Boga Stworzyciela naszego insze° mieli odkupiciela/ ále żebyśmy samego Boga máiąc/ y Stworzyciela y Odkupiciela swego; całym sercem go lubili/ bo napisáno: Będziesz miłować Pána Boga twego ze wszystkie° serca twe°, y ze wszystkiey dusze twoiey, y ze wszystkiey siły twoiey. toż y Prorok Dáwid mowi: Ze wszystkiego serca mego szukałem Ciebie.

Deuter: 6.

Psal: 118.

Z Y D

Dlaczegoż wasz Chrystus będąc Bogiem wszechmogącym? śmiercią swą odkupił narod ludzki nie inszym sposobem? gdyż mogł znaleść wiele sposobow inszych odkupienia narodu ludzkiego, oprocz śmierci swoiey.

CHRZESCIANIN.

Zebyście wy niewierni żydzi wierzyli/ iż Chrystus Messiáß Prawdziwy miał męki dla narodu ludzkiego cierpieć/ y śmiercią swoią ludzicy odkupić/ dlatego na stronach wschodnich/ w Konstantinopolu

polu obiáwił to żydom ważym/ bo pisze Zonáras/ w Hystoriey o Konstantynie y Irenie/ że w Konstantynopolu iedē żyd dla rozmnożeniá winnych owocow kopał ziemie w swey winnicy/ kopáiąc znalazł w ziemi Xięgę barzo dáwną/ troiákim/ iezykiem/ Hebreyskim/ Greckim/ y Lacinskim pisáną/ w ktorey xiędze były tákie słowa napisáne: Chrystus narodzi-sie od Pánny, y dla zbawienia ludzkiego cierpiec będzie. tu żydzie muszß przyznać/ że ta xięga ieszcze przed Narodzeniem Chrystusowym była w ziemi zakryta/ y od Proroka iakiego za pobudką Ducha S: była napisána/ potym żydowi temu w Konstantynopolu obiáwiona/ także na zachodnich stronach: w Krolewstwie Hyszpánskim/ obiáwił Chrystus Messiaß Prawdziwy żydom wszym/ że miał dla odkupienia narodu ludzkiego męki cierpieć/ y ludziey Smiercią swoią odkupić/ bo pisze Kranzyusz Libr: 8. metrop: cap: 34. & lib: 7, Vandal: cap: 25. że Roku 1251. ieden żyd w Hyszpánicy skáłę winnicy swey przy-ległą łamał y krusył/ żeby winnice swoią rozszerzył/ y słońcu dopuścił ią zagrzewać/ na ten czás znalazł wszkobkowatosci oney skały Xięgę; nie z papiru y nie z pargaminu; ále z tablic drewniánych vczyniona/ y trzema iezykámi/ Hebreyskim/ Greckim/ y Lacinskim pisána/ w tey Xiędze były tákie słowa napisáne: Syn Bozy narodzisie od Mariey Pánny, dla zbáwienia ludzkie° cierpieć będzie, ta skáła nigdy przedtym niebyła rznięta y łamána/ ále ten żyd cáłą nie naruszona skáłę te począł rznąć y łámać/ y w tey skále znalazł Xięgę/ ktora przeczytáwszy ze wszystkim domem swym się okrzścił/ bo dlatego nawschodzie y na zachodzie obiáwił Bog zákryte Xięgi; przed Przy-

Zonaras in Historia de Constant: & Irene:

Cranz: l: b: 8. metrop: cap: 34. & lib: 7 Vandal: cap 25.

Theatrū vit humanæ lib: 4. fol: 1377.

śćię Chrystusowy od Prorokow napisáne żydō wáßy, żeby nie wierni żydzi wáßy z tych Xiąg nauczyli śię wierzyć iż miał Chrystus dla Zbawienia ludzkie° meli cierpieć, y śmiercią swoią narod ludzki odkupić, dla przyczyn rożnych. Pierwßa przyczyna iest, od wiecznych mąk piekielnych y od śmierci wiecznej, kto chciał człowieka wyzwolić, muśiał y ten bydź wieczny, y muśiał męke y śmierć podiąć, záczym Chrystus będąc wiecznym Bogiem; męke y śmierć podiął według natury człowieczey, żeby człowieka od wiecznych mąk piekielnych; y od wiecznej śmierci wyzwolił. Druga przyczyna iest, że pierwßy Genes: 3. człowiek zgrzeßył w Ráiu przez pychę, gdy chciał bydź podobny Bogu, według wyśokiey mądrości, słuchaiąc złe° ducha w postáci wężowey mowiące°: Eritis sicut dij scientes bonum & malum, Będziecie iáko Bogowie wiedząc złe y dobre, záczym Chrystus Bog naß za ten grzech za pychę człowieczą; vczynił Bogu dośyć pokorą swoią, podczas śmierci swoiey, co przyznáie Apoſtoł Páwek, mowiąc o Philip: 2. Chrystuśie: Poniżył śię sam. Trzecia przyczyna iest, że człowiek pierwßy zgrzeßył obżárstwem, z iádßy owoc z drzewa zakázanego, záczym Chrystus poiednał Boga za ten grzech człowieczy; za obżárstwo, na Krzyżu żołci y octu zażywáiąc. Czwárta Przyczyna iest, że człowiek pierwßy zgrzeßył nie. posłußeństwem, przestąpiwßy Przykázánie Boże, otoż Chrystus vmieráiąc na Krzyżu; poiednał Boga Posłußeństwem swoim, za ten grzech człowieczy, za niepośłuszeństwo, według Apoſtoła mowiącego: Philip: 2. Stał śię posłuśznym áż do śmierci, á do śmierci Krzyżowey. Piata przyczyna iest, że miłuie człowie-

człowieka Chrystus Bog naß, y żeby tę wielką miłość pokázał człowiekowi, ktora ma do niego, śmierć zezwolił podiąć, dla odkupienia człowiecze°, ták mowił Chrystus o sobie samym: Więkśzey miłości nad tę nikt nie ma, żeby kto położył Duśzę Ioan: 15. swoią za przyiaciele swoie.

Szośta przyczyna iest, że ßatán przeklęty chytrośćia swoią oßukał Adáme, pierwßego człowieka, do grzechu go przyprowádził, záczym Chrystus przedwieczna mądrość Bożka; żeby chytre° zwyciężył nieprzyiaciela człowieczego, ßatána przeklętego, ráczył podiąć śmierć Krzyżową, y tym Krzyżem zwyciężył ßatána chytrego, nieprzyiaciela człowieczego.

Śiodma przyczyna iest, że diábeł człowieka pierwßego z Ráiu wygnał do piekła, przez drzewo zakazáne, z ktore° pierwßy człowiek owoc vrwał y ziadł, záczym Chrystus ná Drzewie Krzyżowym vmrzeć zezwolił; żeby przez Drzewo Krzyżowe wyprowádził człowieka z piekła, y wprowádził go do Ráiu Niebieśkie°. Osma przyczyna iest, że pierwßy człowiek po pełnił śmiertelny grzech, cudzołoztwo duchowne, bo duśa ie° z Bogiē oblubieńcem swoim bedąc złączona, wzgárdziwßy Bogiem do czárta przyśtáka y przyłączyła śię, y tym sámym prawdziwego oblubieńca swego Boga przyiazń vtraciła, y śmierć wieczną za śłużyła, bo Prorok Dáwid mowi: Zatraciłeś wśzyśtkie, ktorzy cudzołożą od ciebie, Psalm: 72. dlate° tedy Chrystus zezwolił śmierć podiąć dla człowieká, bo śmierć á należáło zgłádzić grzech śmiertelny, cudzołoztwo duchowne, ktory grzech vmorzyć był duśę człowieczą. Dźiewiąta przyczyna iest, że człowiek pierwßy popełnił zaboyśtwo, ponieważ

Obiaśnienie trudnośćiey Theologicznych od Anzelma fol: 26

Eccles: 21. grzechem y swadułe/y luzoiey wszystkich duszy pozabýał / bo Jezus Syrach mowi: vciekay przed grzechy iako przed wężem,á ieśli do nich przystąpisz, vkasza cię, zeby Lwie zęby ich zabiaiące dusze człowieczą, żeby tedy Chrystus zaboystwo pierwszego człowieka zgładził / dlatego ludziom zábić siebie samego dopuścił. Dziesiata przyczyna iest/ żebysmy do Chrystusa wiekszą miłość mieli/ieº bárziey chwalili y wielbili/ y iemu z wiekszą ochotą służyli / że on mogł inszym sposobem narod ludzki odkupić / iednak z dobrey woli swoiey; będąc Bogiem wolnym; Smiercią swą odkupił narod ludzki. Jedynasta przyczyna iest/ żeby się wypełniły Proroctwa/ bo wiele Proroków otym Prorokowáło/że miał Chrystus męki y smierć podiąć zagrzechy ludzkie/miedzy ktoremi prorokami; iedneº tu przypomnię tylko Izaiászá/ cap: 53. o Chrystuśle

Isaiæ: 53 mowiącego: On zranion iest dla nieprawośćiey nászych, tárty iest dla złośćiey naszych, / Dáley tenże Izáiasz mowi: Dla złośćiey ludu swego zbiłem go, ieszcze tenże Izáiasz támże mowi: On wielu grzechy nosił, à zaprzestępniki się modlił.

Dwunásta przyczyna iest/ żebyśie wypełniły Figury/ ktore prezznaczáły / że Męka y Smierć Chrystus za národ ludzki miał podiąć/czytay Lib: Exod: cap: 17. znáydzieß tám / że Moyżeß Hetman Izraelski gdy woynę toczył z Amalekiem / naten czás wstąpił na gorę Synayską / y podniosł ręce do Nieba / y ták z wycięzył Amaleka nieprzyiaciela swego/y kázał Bog Moyżeßowi napisać to w Xięgach/ mowiąc: Scribe

Exodi: 17. hoc ob monimentũ in libro, napiśz to na pámiątkę w xięgach, Figura ta prześnaczáła / że Chrystus

Syn

Syn Bozy miał woynę toczyć z amalekiẽ piekielnym/ z diábłem przeklętym / y miał wstąpić na Gorę Golgothską / y podnieść Ręce swe na Krzyżu do Nieba / y ták zwyciężyć amaleka piekielnego / nieprzyiaciela naßego / dlatego sám Chrystus do Apostołow mowił: Teraz Xiąże tego swiátá będzie precz wyrzucone, otoż máß niewierny żydzie wiele Przyczyn/dla ktorych smiercią swą Chrystus Bog náß odkupił człowieka; od grzechu / od piekła/ od niewoley szatánskiey/ nie inßym sposobem / lubo Wßechmogący będąc; mogł ználeść inßy sposob odkupienia ludzkiego/ ale nie dziwuie się temu / że wás Chrystusowa Smierć gorßy / bo y Apostołow znarodu żydowskiego zebránych z gorßyka / dlatego nagorze Thábor; pod czás Przemienienia Chrystusowego; pokazáliśie dwa Prorocy: Moyżeß y Heliáß / ktorzy z Chrystusem głośno rozmawiáli / o mękach y o Smierći iego Krzyżowey w Jeruzalem następuiącey / według Ewángelisty Lukásza mowiącego: Opowiadáli iego zeszcie, ktorę wykonáć miał w Ieruzálem. żeby to od Prorokow słyßąc Apostołowie / Piotr/ Jákob/ Ján / y wiedząc; niegorßyliśie Mękámi y Smiercią Chrystusową / dlatego y sám Chrystus o Mękach y Smierci swoiey Apostołom oznaymował / mowiąc: Syn Człowieczy będzie wydan przednieyszym Káplánom y Doktorom, y wdádzą go ná smierć, y podádzą go pogánom ku Nagrawániu, y Biczowániu, y Krzyżowániu, á trzeciego dnia zmártwych wstánie.

Luce: 9.

Math: 20.

Z Y D

DLa tego my gorszymyśię naybárziey, y niechcemy Chrystusa waszego za Messiásza przyiąć,

że

że on przybity iest na Krzyżu od żydow przodkow
nászych, bo w Xięgách Deuteronomion, cáp: 21
Deuter: 21. napiſáno: Przeklęty od Bogá iest, ktory wiſi na
drzewie, záczym y wászemu Chryſtuſowi to ſłuży,

CHRZEŚCIANIN

**KTo na Drzewie za grzechy swoie wiſi / ten prze-
klęty iest / pozwálam / á kto na Drzewie nie
winny wiſi / ten przeklęty iest / nie pozwálam /
záczym y Chryſtus nie iest przeklęty / lubo na Drze-
wie Krzyżowym wiſiał / bo Chryſtus był niewin-
nym / niemiał żádnego grzechu / według Apoſtoła
Piotra mowiącego:** Ktory grzechu nie vczynił,
1. Petr: 2. ani naleziona była zdráda w vśćiech iego.

ZYD

APoſtoł wász Páweł mowi: Chryſtus nás wy-
kupił od przeklęctwa Zakonu, stáwſzy ſię dlanas
Galat: 3. przeklęctwem, albowiem napiſáno: Przeklęty
kożdy, ktory wiſi na drzewie. Czemuż wy Chrze-
ściánie mowicie? że Chryſtus od przeklęctwa iest
wolny? ktory na Drzewie Krzyżowym wiſiał? y
Apoſtoła swego nauki nieſłuchácie?

CHRZESCIANIN

**DLa tego Apoſtoł Chryſtuſa nazywa przeklę-
ctwem / to iest przeklętym / że Chryſtus wſzyſt-
kiego narodu ludzkie" wziął na siebie przeklęctwo /
to iest grzechy / ponieważ za grzechy wſzyſtkich ludzi
był na Krzyżu przybity / żeby wſzyſtkich ludzi od
tego przeklęctwa; od grzechow vwolnił / iednák
dla swych vczynkow Chryſtus iest Błogoſławiony /
ponieważ iego wſzyſtkie vczynki są dobre / żaden
vczynek zły / żaden grzech iego ſię niepokázał /**

ZYD

ZYD

GDy chciał Bog smiercią káráć lud Izraelſki, za
grzechy ich, náten czás Moyżeſz modlił ſię za
ludzieyBogu, mowiąc: Odpuść Proſzę grzechy ludu
Numer: 14 tego, według wielkości Miłoſierdzia twego,
iákoś był Miłośćiw wychodzącym z Ægyptu, aż
do tego mieyſca, y rzekł Pán do Moyżeſża: odpu-
ściłem, według słowa twego, tu możemy zro-
zumieć, że do odkupienia narodu ludzkiego, niepo-
trzeba męki y smierći Chryſtuſowey, ale tylko
potrzebá Miłoſierdzia Bozkiego y Szczodrobli-
wości iego, záczym tylko Chryſtus powinien był
modlić ſię Bogu y proſić, żeby zgładził grzechy
ludzkie, tedy by dla modlitwy Chryſtuſowey;
Miłoſierdzie swoie y szczodrobliwość oſwiádczył
Bog ludziom grzeſznym, y odpuścił im grzechy ich,
iáko dla modlitwy Moyżeſzowey; náſzym Izra-
elitom Szczodrobliwość y Miłoſierdzie swoie
Bog oſwiádczył, y grzechy ich im przebáczył.

CHRZESCIANIN

**MÁß wiedzieć / że Bog iáko Miłoſierdny ták też
y Sprawiedliwy iest / bo w Xięgach Deutero-
nomion napiſáno:** Bog wierny á bez wſzelkiey
nieprawości, Sprawiedliwy y Práwy, **gdy Bog**
Deuter: 32. **do Ráiu Adáma w prowádził / tám mu oſwiádczył
Miłoſierdzie / pozwoláiąc mu zkożdego drzewa owoc**
Geneſ: 2. **ieść / támże pokázał y Sprawiedliwość / grożąc
mu smiercią / ieśliby ſię wázył ieść owoc z drzewa
vmieiętności dobrego y złego / dotego gdy Moyżeſz
modlił ſię / naten czás pokázał Bog miłoſierdzie**

żydom, że przebaczył im; dla modlitwy Moyżeßowey, iednak pokázał y Sprawiedliwość swą, bo do Moyżeßa mowił: Wszyścy ludzie, ktorzy widzieli Maiestat moy y Cudá, ktorem czynił w Ægypcie y nápuszczy, a kusili mię iuż przez dziesięć kroć, ani byli posłuszni głosu mego, nie oglądáią ziemię, ktorąm przysiągł Oycom ich. Ták y do odkupienia narodu ludzkiego; nie tylko było miłosierdzia y szczodrobliwości Bozkiey potrzeba, ale też potrzebna była y Sprawiedliwość Bozka, żeby karániem grzechy ludzkie były zgładzone, dla tego należáło Chrystusowi męki cierpieć y smierć podiąć, żeby odkupił národ ludzki.

Numer: 14.

Z Y D

BOg Wszechmogący mogł przez sámą Wszechmocność swoią Bozka człowieka z mocy szatánskiey wyrwać y zbáwić, záczym niepotrzebná Męká y Smierć Chrystusowa była, dla odkupienia narodu ludzkiego,

CHRZESCIANIN.

PRáwda to iest, że sáma wßechmocność Bozka mogła człowieka z mocy szatánskiey wyrwáć y zbáwić, ale to nieprawdę mowiß, że niepotrzebna była męka y Smierć Chrystusowa, dla odkupienia narodu ludzkiego, bo nienależáło Człowiekowi iákoby niewinnemu; przez Wßechmocność Bozką bydź wwolnionym zwłádzy szatánskiey, ale mu należáło iáko grzeßnemu; przez okup bydź wwolniony, żeby się Sprawiedliwości Bożey dosyć stáło, okup záś ten iest Bogu za národ ludzki dány Krew Chrystusowa pod czás męki y Smierci iego rozlána.

ZYD

Z Y D

BOg niepowinien był dosyćczynić za ludziey grzesznych, ponieważ on sám był obrażony, záczym nie należáło Chrystusowi Mękę y Smierć podeymować, dla vczynienia dosyć za grzechy ludzkie, Ponieważ Chrystus iest Bogiem, według wiáry wászey.

CHRZESCIANIN

PRzyznáwam, że Bogu nie należáło za grzechy ludzkie dosyć czynić, człowiek záś dosyć vczynić sám niemogł, záczym Bog mądrość niewymowna; ználázł dziwny sposob odkupienia ludzkiego y vbłagánia Maiestátu swego, posłał na swiát Syna swego w Naturze náßey, obiedwie te Natury Bozka y człowieczą złączył, żeby czego niemogł człowiek vczynić, w tym go Bog wspomágał y to nagrádzał, á czego Bog niepowinien był czynić, to człowiek na grzbiecie swym żeby wypłácił, Męką y Smiercią swoią żeby záto dosyć vczynił, dlatego Chrystus Syn Boży przez Proroka Dawida mowi: Na grzbiecie moim budowáli grzesznicy, przedłużyli nieprawość swoią. żydowski záś text brzmi: Na grzbiecie moim oráli oráczę, przeciągáli brozny swoie.

Psalm: 128.

Z Y D

GDy iakiego Krola poddáni iego grzechem iákim, obráża, naprzykład: Rebellio, Buntámi; ci poddáni chcąc za swoy grzech Krolowi dosyć vczynić, y onego poiednać, gdy by zabili iakiego Senatora iego, tezaboystwo nie vczyniło by dosyć Krolowi zá grzech poddánych iego, owszem by Krola bárziey obraziło, ták y ludzie ponieważ

Bogá swemi grzechámi obrazili. a potym Chrystusa Messiásza swego zabili, te zaboystwo niemoże Bogu za grzechy ludzkie dosyć vczynić, owszem większą vrázę Bogu czyni,

CHRZESCIANIN

Smierć Chrystusowa dwoiákim sposobem może się rozumieć / pierwszy ráz względem zaboycow / tym sposobem wielki grzech zaboycy mieli / według twoiey mowy. drugi ráz Smierć Chrystusowa względem samego Chrystusa cierpiace°; możemy vważać / ktora smierć Chrystus podiął z posłuszeństwa / tym sposobē iuż wielka łáske Bożą smierć Chrystusowa zasłużyła / y za grzechy ludzkie Bogu dosyć vczyniła.

Z Y D

Saulus cum Paulo 1 parte scripturæ: fol. 1848

DOsyćvczynienie ma bydź rowne grzechowi vczynionemu, bo tego sprawiedliwość potrzebuie, ale Męká y Smierć Chrystusowa nie iest rowna wszystkim grzechom ludzkim, ktore są niezliczone y nie skączone, záczym Chrystusowa męká y smierć Bogu za grzechy ludzkie dosyć nieuczyniła.

CHRZESCIANIN

Maß wiedzieć / że śmierć Chrystusowa nie tylko rowna grzechom ludzkim; ále ießcze przewyßßá názbyt wßystkie grzechy ludzkie / dla wielkiey miłości Chrystusowey / bo Chrystus wiekßą miłość miál do ludzi / cierpiąc za grzechy ich / niżeli byłá nienawiść we wßystkich ludziách Boga obrażaiących / záczy męká y śmierć Chrystusowa; Bogu męgka za grzechy ludzkie dosyć vczynić.

Z Y D

Posplity to iest Aphorizm: kto zgrzeszył, ten y pokutuie, Pokuta záś trzy w sobie części zamyka, żal za grzechy, Spowiedz, y dosyćvczynienie, bo ktory człowiek zgrzeszył, ten sam za grzech swoy żałować musi, y spowiádać się go, á drugi człowiek ieśli by żal w sercu swoim miáł za grzechy cudze, y spowiádał się ich, niezgładził by grzechow cudzych żálem swoim y Spowiedzią swoią; tak też (rozumiem,) gdy by człowiek dosyć czynił żа grzechy iakiego człowieka inśze°, nie mogł by tym dosyćvczynieniem swym zgładzić grzechow iego, záczym Messiasz wasz Chrystus ponieważ żadne° grzechu nie vczynił, nienależáło mu za grzechy ludzkie męką y śmiercią swoią Bogu dosyć czynić, ále sami ludzie; ktorzy zgrzeszyli, powinni byli zá wszystkie grzechy swoie Bogu dosyć czynić, męke cierpieć y śmierć podiąć.

CHRZESCIANIN

Na ten Aphorizm od ciebie przypomniony; kto zgrzeßył ten ypokutuie / odpowiádam tobie / że dosyć vczynienie rozni się od żálu álbo skruchy serdeczney / bo żál serdeczny wewnątrz człowieka iest / do ktore° niemoga inße instrumenta pozwierzchowne należeć / dosyćvczynienie zaś znayduie się w pozwierzchownych vczynkach / ktore przez pozwierzchowne instrumenta; przez przyiáciołow moga bydź czynione / záczym ieden człowiek za grzechy drugiego człowieka dosyć może vczynić / tak y Chrystus Messiáß prawdziwy vczynił dosyć Bogu za grzechy

ludzkie; męka y śmierć swoią/ záczy tu iest miłosierdzie Boże / ponieważ dla same° dosyć vczynienia Chrystusowego; ludziom odpuścił grzechy ich / iest tu y sprawiedliwosc Bozka / ponieważ bez karánia nieodpuścił grzechow ludzkich / ale za grzechy náße wydał na karánie Chrystusa iednorodzonego Syna swe° / Mießiáßa obiecane°.

Z Y D

Ozee: 6. Mowi Bog Przez Proroka Ozeáßza: Miłosierdzia żądał nie ofiáry, záczym słuszniey ßza rzecz była odkupić národ ludzki Bogu, sámym miłosierdziem swoim, ániżeli Krwią Chrystusową, według tey nauki Prorockiey.

CHRZESCIANIN

Paulus Burgens contra Judæ: fol: 1751. Moia konkluzyia mowi o miłosierdziu Bozkim/ á Prorok mowi o miłosierdziu czkowieczym / przyrownywáiąc one do Ofiáry przez czkowieka Bogu przyniesioney / maß tedy wiedzieć / że miłosierdzie czkowiecze / sáme bez ofiáry Bogu ße podobá/ ofiára záś sáma czkowiecza bez miłosierdzia Bogu nie iest przyiemna / záczym Prorok moiey konkluzyey ße nieprzeciwi / bo ta ofiara Chrystusowa Krewiego przenayświetßa; z bárzo wielkim miłosierdziem/ y z miłoścla iego Bogu przyniesiona była za národ ludzki / záczym też bárzo przyiemna iest Bogu y iemuße podoba.

Z Y D

Smiercią Chrystusowa niemogli bydz odkupieni ci, ktorzy Chrystusa na Krzyżu przybili, tedy y národ ludzki niemogł bydz odkupiony.

CHRZE-

CHRZESCIANIN

O Powiádá tobie na twoia Argumentácia S: Auguſtyn Doktor Zachodni / Pſál: 58/ Tłumacząc y mowiąc: Chrystus ták chciał vmrzeć, żeby Krwią też swoią rozlewcow teyże Krwie odkupił. Jeßcze tenże Auguſtyn Pſal: 29 tłumácząc/ mowi: To też pomogło choremu nà lekárstwo, że Lekárza zábił chory. Jáko tedy nie práwda to iest/ żeby śmiercią Chrystusowa nie mogli bydz odkupieni ci/ ktorzy go vkrzyżowáli/ ták y to niepráwda/ żeby národ ludzki niebył odkupiony.

Auguſt: in Pſalm 58.

Auguſt: in Pſalm: 29.

Z Y D

TAk była wielka złość tych; ktorzy Chrystusowi przez Smierć odięli żywot, iako iest żywot Chrystusow wielkiey wági, aże zaßługa; vtracenie żywota przez smierć, nie iest ta záßługa większa nád złość záboycow odeymuiących żywot Chrystusowi, tedy niemogli oni záßługą Chrystusową; Smiercią iego bydz odkupieni,

CHRZESCIANIN

MAß wiedzieć, że Bog męke y Smierć Chrystusowa bárziey vlubił / niżeli nienawidzi złość záboycow Chrystusowych / záczym niemogł bydz grzech ich ták sprosny / żeby niemogli oni smiercią Chrystusowa bydz odkupieni / lubo by wiedząc / lubo niewiedząc / że iest Chrystus Bogiem / onego zabili.

Theolog z Rabinem w punkcie 6 rozmowy swoie

Z Y D

NIemogli by Przodkowie náßzy xiążęta żydowscy Chrystusá zábić, ießliby wiedzieli, że on iest Bogiem, bo Apoßtoł wáßz Páweł napiśał

1. Cor: 2.

W Liście

w Liście swym: Si enim cognouissent, nonquam Dominum gloriæ crucifixissent, by byli poználi, nigdy by byli Pána Chwáły nie vkrzyżowáli.

S: Ioanes Chrysostom: Theophilac: in 1. Cor: 2

CHRZESCIANIN

Swiety Ján Chrysostom y Theophiláctus rozumieią, że te słowa o Xiążętach żydowskich Apostoł Páwel napisał, S: Ambrozy zás, Anzelmus y Caietánus powiadáią, że te słowa Apostolskie napisáne są o Xiążętach swiáta tego y ciemnościach, o diábłach, ktorzy nád ludźmi grzeßnemi w swiecie się kochaiącemi panuią, bo diábli lubo wiedzieli, że Chrystus iest Bogiem, iednak nie wiedzieli, że Smiercią Chrystusowa páństwo diabelskie zburzone będzie, y narod ludzki będzie odkupiony, bo gdyby to wiedzieli y poználi, nie instygowáli by byli naniego, y żydow na śmierć iego niepobudzáli, nie życząc ezkowiekowi odkupienia, y zburzenia páństwa swego, przeto gdy poználi, że Chrystus ma śmiercią swą národ ludzki odkupić, y Páństwo diábelskie zburzyć, starálisie oto, iákoby śmierci iego mogli przeßkodzić, y dlatego żona Piłatowa wśnie trapili tak, iż musiáła posłać do Piłáta, mowiąc: Nie ty niemiey z tym Sprawiedliwym, boć iám wiele dziś cierpiáłá w nocy dlanie°, chcieli iednak diábli, áby Chrystus vmarł, ále beż odkupienia narodu ludzkiego, záczym żydzi przodkowie wáßy mogli Chrystusa zábić, lubo by wiedzieli, że on iest Bogiem.

S: Cyprian: in 27. Math:

Z Y D

Widząc słuszne przyczyny, ktore w tey rozmowie nászey pokázáłeś, że należáło vmrzeć Chrystusowi zá narod ludzki, dla odkupienia iego, pozwá-

lam y ia, że tego było potrzeba. ále pytám, co za przyczyna iest? że tę śmierć Podiął okrutną nie od kogo inszego? tylko zabity okrutnie iest od vkochanego ludu swego?

CHRZESCIANIN

Dla rożnych przyczyn to Chrystus vczynił. Pierwßa przyczyna iest sprawiedliwość, dla ktorey on to vczynił, bo widząc wßystko złe, co się działo miedzy żydámi, iáko nie sprawiedliwie w Zakonie swym postępowáli, niedopußczáli niewiáśty skurczoney y ludziey inßych chorych w dzień Subotny vzdrawiać, iednak Osieł álbo wół ieśli by wpádł do studni w dzień Subotny; z studnie ich wyciągáli, y wiele inßych rzeczy przynależących bezgrzechu do wypełnienia; zabraniáli czynić, á cze° się było potrzeba strzedz naybárziey; to z ochotą czynili, záczym Chrystus żydow chcąc od takiego sądu niesprawiedliwego odwieść Náuką y Cudámi swemi, będąc sam sprawiedliwością; wolał odnich dla sprawiedliwości vmrzeć, niżeli milczeć dla gniewu ich, y sprawiedliwości ich nieuczyć. Druga przyczyna iest, wiekßa zasługa Chrystusowa, dla ktorey on vmarł od narodu żydowskiego, żeby nam ießcze wiecey zasłużył, á ponieważ wielkie Dobrodzieystwa żydom oświádczał, wyprowádził ich z niewoli Ægipskiey do ziemi obiecáney, kármił ich na pußczy Mánną z Nieba, y wodę dał im pić z kámienia, czynił ich Królámi, bronił od nieprzyiációł rożnych, y Dobrodzieystwa inße wielkie y niewymowne im oświádczał, za ktore byli powinni oni wielką y niewymowną wdzięczność Chrystusowi oświádczać, ále że

Luce 13.

niewdzięcznemi się stáli, nieprzyięli Chrystusa Mes
stáśá swego, y nieuwierzyli wniego, á niewdzięcz-
ność iest grzech wielki, ktorey niewdzięczności nie-
mogł Chrystus większey mieć, iák od kochane° ludu
swego, y śmierć odnich przyiął, żeby dla większego
grzechu ich; dla niewdzięczności, większa zasługa
Chrystusowa stáła. Trzecia przyczyna iest,
miłość do narodu żydowskiego, dla ktorey miłości
Chrystus od żydow śmierć podiąć zezwolił, bo kázał
Chrystus nieprzyiáciol miłować, mowiąc: Miłuycie
Matth: 15. nieprzyiacioły wáśze, czyncie dobrze tym, ktorzy nie-
nawidzą wás. otoż y Chrystus nieprzyiáciol swoich;
żydow miłował, prowádząc ich do Nieba Náuką y
Cudámi swemi, y dla tey miłości swoiey ku żydom;
śmierć podiął od narodu Żydowskiego.

Czwárta Przyczyna iest, żeby się wypełniło
Proroctwo Zacharyaßa, ktory Prorokował otym,
że miáł Chrystus od swego narodu żydowskiego męke
y Smierć podiąć, bo Cáp: 13, mowi do Chrystusa:
Zachar: 13. Coż to są za Rány w posrzodku Rąk twoich? on
powie: temi iestem zraniony wdomu tych, ktorzy
mię miłowáli, mieczu wzbudź się na páśterza
mego, y na męża; ktory się mnie dzierży,

Piata Przyczyna iest, żeby się wypełniły Figury;
Genes: 4. bo Chrystusa figurowáli, Abel, Jozeph, y Dáwid,
że iáko Abel od Káina bráta swego iest zabity, y
Genes: 37. iáł Jozeph od Bráciey swey cierpiał prześlado-
wánie, y iáko Dáwid Krol Izraelski od Absálona
2. Reg: 15. syna swego cierpiał vtrapienie, woyna był Tra-
piony. Ták Chrystus od swego narodu żydowskiego
miáł być prześladowány, miáł Mękę y Smierć
podiąć.

ŻYD

Z Tych Przyczyn od ciebie Pokazánych zrozu-
miáłem ia, że Chrystus Mękę y Smierć podiął,
za wszystkich ludziey na swiecie mieszkaiących, y
dosyć vczynił za grzechy ich, co lán wász Apostoł
przyznaie, mowiąc o Chrystusie: Ten vbłagániem
1. Ioan: 2. iest za grzechy nász, y nietylko za nász; ale też
zá wszystkie° Swiáta. Záczym y nász národ żydo-
wski będzie zbawiony zasługámi Chrystusowemi,
y dosyć vczynieniem iego, a ieśli niema bydź zba-
wiony, tedy Chrystus wász nie vmierał za wszy-
stek národ ludzki, y nie vczynił Bogu dosyć za
grzechy ich,

CHRZESCIANIN

Lubo Chrystus Mękę y Smierć podiął za wszyst-
kich ludziey, y vczynił dosyć za grzechy ich swemi za
S: Ioannes Chryso: in 9. Hebr sermone 17. sługámi, iednak ći tylko ludzie zbawieni będą y
nieba dostąpią, ktorzy Wierzą w Chrystusa, y za-
chowuią Przykázánia iego, swoie zasługi właśne
złączáią z zasługámi Chrystusowemi, a ktorzy w
Chrystusa nie wierzą, y Przykázánia iego nie za-
chowuią, nie złączáią swoich zásług z zasługámi
Chrystusowemi, ći nie będą zbawieni, y Nieba nie
Ioan: 3. dostąpią, bo mowi Ján Ewangelista: Ták vmi-
łował Bog Swiát, że też Syná swe° Iednorodzone°
dáł, aby wszelki, ktory wierzy weń, niezginął,
ale miał żywot wieczny. Záczym ani wy żydzi,
ani bałwochwálcy, ani machometáni, ani żadni
poganie Zbawienia nie dostąpicie, ponieważ w
Chrystusa niewierzycie, y Przykázánia iego nie za-
chowuiecie, bo mowi S: Ján Chryfostom: Ofiá-

rać w prawdzie za wszystkie przyniesiona iest
S: Ioanes Chrysost: in 2. Galath. lestestwo, y mogła wszystkich zbáwić, Ci záś
ktorzy Łáskę przyięli, sámi są wierni, iednak nie
Luc: 14. zostáwił takiego przeyzrzenia, żeby nie wszyścy
mogli przystąpić, albowiem bánkiet w Ewángeliey wszystkim nágotowány iest, a ponieważ nie chcieli przyść wezwáni, nie przyięli nagotowáney części, ale inszych wezwał, ták y tu vczynił. **Ták też y Chrześcianie lubo w Chrystusa wierzą, ieśli Przykázánia Chrystusowego niezachowuią, przy zasługach Chrystusowych ieśli niemáią swoich**
1. Petr: 2. **zásług własnych, y niechcą mieć, tacy zbawienia nie dostąpią, bo Apostoł Piotr mowi:** Chrystus cierpiał dla wás, zostawuiąc wám przykład, abyście nasladowáli Sládow iego, ktory gdy mu łaiáno nie odłáiał, gdy cierpiał niegroził, toż y
2. Tim. 2. **Apostoł Páwel mowi:** Albowiem ieśliśmy społ vmárli, społ też żyć będziemy, ieśli vcierpiemy, społ też Krolować będziemy. **Jáko Krol ziemny tych Hetmánow y Zołnierzow czyni vcześtnikámi Krolestwa swego ziemnego, promuie ich w Krolewstwie swoim na Honory y na Páństwo, ktorzy pospołu znim, y za niego na woynie znie. przyiacielámi woiuią, a ktorzy ludzie tego nie. czynią, y Krol też ludziey tych nie czyni vcześtnikámi Krolestwa swego, ták Chrystus Krol nad Krolmi y Pán nad Pány tych ludziey czyni vcześtnikámi Krolewstwa swe° Niebieskiego, ktorzy pospołu z Chrystusem, y za Chrystusa woyne tocżą z nieprzyiacielámi duśnemi, a ktorzy ludzie niechcą z Chrystusē y za Chrystusa woiować przeciw nieprzyiáciołom, tych też Chrystus Krolestwa swego Niebieskiego vcześtnikámi nieczyni.**

ZYD

JEśli Chrystus potrzebuie záśług nászych, y naszego dośyćvczynienia, tedy Chrystusowe zaśługi nie potrzebne są, y nie vczynił on Bogu dośyć za grzechy ludzkie.

CHRZESCIANIN

ZEbys te wielka taiemnice odkupienia narodu ludzkie°; żydzie mogł zrozumieć, pokaże tobie podobieństwo, iáko Lekarz gdy nagotuie lekárstwo, dla ludziey chorych, Ci tylko zostáią zdrowemi, ktorzy tego lekárstwa zażywáią, y do rán swoich przykładaią, a ktorzy niechcą tego lekárstwa zażywać, y do rán swych przykładać, Ci niemogą zdrowemi zostać, ták Chrystus lubo vmárł za wßystek Swiát, żeby wßyścy ludzie byli zbawieni, y dostąpili nieba, iednak Ci tylko Nieba dostąpią, ktorzy zasługi Chrystusowe nakßtáłt lekárstwa; do grzechowych rán swych; przez swe zasługi własne przykładaią, a ktorzy tego niechcą czynić, Ci w Niebie Zbawienia wiecznego nie dostąpią, bo iák Operátiey
Act: 17. nászey, pomága Operátia Bozka, gdyż bez Operátiey Bozkiey pomagaiącey nám, my nic niemożemy dziáłać, według Apostoła Páwła mowiącego: In ipso enim & viuimus, & mouemur, & Sumus, Bo wnim żyiemy, y ruchámy śię, y iesteśmy. Ták Chrystusowe Zásługi pomagáią nászym zasługom, y dośyćvczynienie Chrystusowe nászym dobrym Vczynkom pomága, Dla tego z zasługámi y zdobremi vczynkámi swemi; ludzie w Przyrodzonym y Moyżeßowym Zakonie mießkaiący,

po Smierći szli w odchłań pieklna / y tam zostawáli do Przyscia Chrystusowego / a gdy Chrystus ná swiát przyßedł / y na Krzyżu vmarł / naten czás z piekła do Nieba ich wyprowádził / bo iuż Chrystusowe Zasługi ich zasługom pomogły / y Chrystusowe dosyćuczynienie ich dosyćuczynieniu pomogło / ták y teraz w Zakonie Chrystusowym; ludzie Pobożni do Nieba idą po smierći / bo ich zasługom Chrystusowe Zasługi pomagáia / y ich vcżynkom dobrym dosyćuczynienie Chrystusowe ſie przyłacża y pomága.

Z Y D

GDy Apostoł wáſz Piotr chciał Chrystusá w ogrodku od żołnierzow żydowſkich bronić, mowił mu Chrystus: iákoż ſię tedy pisma wypełnią? że ſię ták muſi stáć? Záczym żydzi naſzy Math: 26. nie zgrzeſzyli, gdy Chrystusa ná Krzyżu przybili y zamordowali, ponieważ oni wypełnili Proroctwa y Figury w Piśmie S: napiſáne, ktorę Męką y Smierć Chrystuſowa ludziom oznaymowały, y na Chrystuſie wypełnić ſie miały.

CHRZESCIANIN

Odpowiáda náto S: Athanáſtus / w Traktácie S: Athanas. in Tractat: de Paſſione & Cruce. o Męce y o Krzyżu / że w grzech wpádli wáßy żydzi / ktorzy Chrystusa na Krzyżu przybili y zámordowáli / bo nie Prorockich słow słuchaiąc; to ſię ważyli Chrystuſowi vczynić / ale z własney woley swoiey to vczynili / że nie Prorok tych rzeczy ieſt przyczyna / ále ich wola / owßem oni przyczyną byli / że o nich Prorocy to prorokowáli / iá zaś tobie odpowiádam / że wáßy żydzi te Chrystoboyſtwo swey

swey złości y nienawiści przeciw Chrystuſa popełnili / y to przeyrzawßy Prorocy przepowiedzieli / ale niepochwalili / y nie roſkazowáli żydom / żeby to czynili. Otoż te Proroctwa y Figury o Meſſiáßu przyßłym napiſáne; pewnemi sa znakámi / z ktorych moż ßz rozumieć / że Chrystus ieſt Meſſiáß Prawdziwy / ktory iuż przyßedł na świat; dla zbawienia y odkupienia ludzkiego / ponieważ na Chrystuſie te Proroctwa y Figury ſie wypełniły / y niepotrzeba iuż drugiego Meſſiáßa oczekiwać / iáko wáßy żydzi oczekiwáia / bo iuż drugi Meſſiáß nieprzydzie / z tych pewnych znákow; z Proroctw y z Figur o Meſſiáßu napiſánych / y na Chrystuſie wypełnionych; y wáßy żydzi ſtárßy zrozumieli y wiedzą / że Chrystus ieſt Meſſiáß prawdziwy / bo przyſtączeniu życia swego; do Chrystuſa potaiemnie ſie nawracáią y krzczą ſie / y wám potaiemnie káżą do Chrystuſa ſie nawrácać / y w Chrystuſa wierzyć.

Z Y D

Vmieráiąc my y z chodząc z świáta nie przymuiemy Chrystuſa waſze° za Meſſiáſza, bo w żádnych te° Hyſtoriach, á ni żydowſkich, ani Chrześciáńſkich niepokážeſz, żeby náſzy żydzi ſtárſzy przed śmiercią náſzą; kázali nā do Chrystuſa waſze° ſię nāwrácać, y w niego wierzyć.

CHRZESCIANIN

Czytay żydzie Baroniußa Rok 327 / opiſuiące° / znáydzieß tā Patryárchę żydowſkie° nazwane°; Hellel / ktory w Tyberiádzie mießkał / á gdy zachorzał / poſłał Jozephá wyſokim vrzędē v żydow vczczone°; do

Bar: Ann 327.

Epiſ.

Episkopa Chrześciańskie° blizko mieszkaiące° / iákoby do lekárza choroby swoiey / prosząc° do siebie / z którym zamknawszy się o Krzest go prosił / wyznawáiąc Chrystusa dla zbawienia swe° / Episkop wody iákoby do lekárstwa przyniesć kázał / y potaiemnie go ochrzcił / Joseph ony dziurkámi przezdrzwi patrzał na nich / y widział / iż bryłę złota Episkopowi dał Patryárcha żydowski / mowiąc: ofiáruy zámnie / bo napisáno: Co Kapłani rozwiążą na ziemi, to y na Niebie iest rozwiązano, potym vmarł ony Hellel / po iego śmierci skarbnice iego iedna zamknięta y zapieczętowána Joseph widząc otworzył / spodziewáiąc się tám pieniędze ználeść / ále niezniálazł pieniędzy / tylko ználazł Ewangelia Swiętego Jána y Máthęsza / y Dzieie Apostolskie; na żydowski iezyk przewiedzione / y czytał y dziwował się Krzitu potaiemnemu swego Patryárchi / y onemu skarbowi / y począł iuż do wiáry Chrześciáńskiey się nachylać / potym się temu Josephowi Chrystus weśnie pokázał / y mowił: Iám iest Iezus, ktore° twoi oycowie na Krzyżu przybili, wierz w mnie, ále on wierzyć niechciał y w chorobę ciężką wpádł / w ktorey znowu się mu Chrystus vkázał / obiecuiąc mu zdrowie; ieśli by vwierzył / ále on obiecáwszy y ozdrowiáwszy nie-wierzył / potym znowu zachorzał y blizki był śmierci / do ktorego ieden stáry żyd przystąpiwszy; do vcha mu rzekł tákie słowá: Wierz w Iezusa Vkrzyżowane°, pod starostą piłátem pontiyskim, ktory Iezus iest Synem Bożym, y potym z Maryey się vrodził, y Chrystus Boży iest, ktory zmártwych wstáł, y przydzie sądzić żywych y vmárłych, potym ten Joseph Chrześcianinē został / y powiadał to Chrześciánom /

powiá-

powiada też y Epiphániusz z żyda / Chrześcianin / że toż mu ieden stáry żyd do vcha mowił: że Iezus Chrystus na Krzyżu przybity Syn Boży má cię sądzić, To Hystoria czytáiąc; kożdy przyzna / że wy żydzi przed śmiercią swoią Chrystusa za Messiáßá mácie / y wniego wierzycie / ponieważ starßy żydzi wáßy kázą wam do Chrystusa się nawrácać; przy skończeniu życia waßego / ále wáßy żydzi stárßy; lubo z tych znákow o Messiáßu w napisánych y ná Chrystuście wypełnionych; zrozumieli y wiedzą / że Chrystus iest Messiáß prawdziwy / iednak dla zatwardziałości serca swego; niechcą w Chrystusa vwierzyć / y iáwnie tego wyznać / że Chrystus iest Messiáß oczekiwány / dláte° Proroß Izaiáß woła:

Słuchácie Niebiosa, á wezmi w vszy ziemio, albowiem Pan mowił: wychowáłem syny, y wywyższyłem ich, á oni mną wzgardzili. Isaiæ 1.

RZEKŁA MV NIEWIASTA: WIEM IŻ MES
SIASZ PRZYDZIE, KTOREGO ZOWIĄ CHRYSTVSEM,

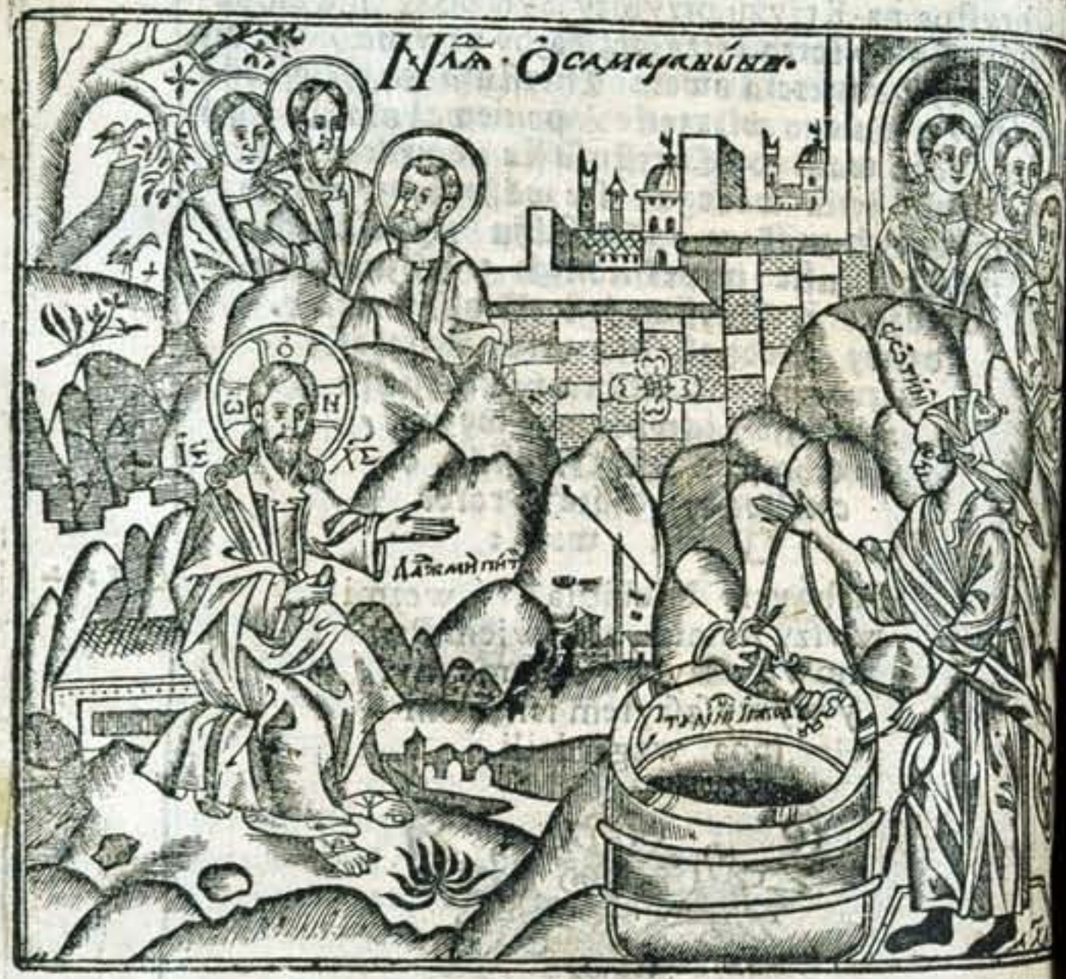

GDY TEDY ON PRZYDZIE, OZNAYMI NAM WSZYSTKIE RZECZY, RZEKŁ IEZVS: IA IESTEM, KTORY MOWIE Z TOBĄ. Ioan: 4.

WTORA

WTORA CZĘSC ROZMOWY

MA PROROCTWA Z PISMA SWIETEGO Y Z XIĄG SIBYLLINYCH, Y Z HYSTORIY ROZNYCH ZNAKI INSZE, O MESSIASZV OD CHRZESCIANINA PRAWOWIERNEGO, ZYDOWI NIEWIERNEMV VPORNIE SPRZECIWIAIĄCEMV SIĘ POKAZANEY WYTŁVMACZONE, Z KTORYCH ZROZVMIEC MOZEMY, ZE CHRYSTVS IEST MESSIASZ PRAWDZIWY, PONIEWAZ SIĘ NANIM TE ZNAKI WYPEŁNIŁY.

Z Y D

Wieleśmi pokázał znákow o Messiászu napisanych, ktoresię na Chrystusie wypełniły, y pokazuia go bydz Messiászem, iednák insze ia tobie pokażę znáki; o Messiaszu przyszłym napisane, z ktorych możemy zrozumieć, że ieszcze nieprzyszedł na świat Messiasz obiecány.

PIERWSZY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Bo Messiasz w szostym wieku się ma vrodzić y przyść na świát, iáko w szosty dzień vczynił Bog człowieka, tak w szostym wieku ma tegoż człowieka

zepsowanego naprawić Przez Messiásza, ktory przydzie na swiat, ále ieszcze wiek szosty nieprzyszedł, bo teraz piaty wiek [według nasze° rachunku żydowskiego] sie odprawuie, zaczym ieszcze nie przyszedł Messiasz obiecany, chyba potym przydzie.

CHRZESCIANIN

In Vita S: Sylvestr Papæ Rom:

Napisáno w żywocie S: Sylwestrá Pápieża Rzymskiego, że Konstantyn wielki Cesarz Rzymski; gdy od bałwánow swych odstąpił, y w Chrystusa prawdziwe° Boga uwierzył y okrzcił sie, na ten czas żydzi wáżny temu bárzo pozazdrzeli, y dysputowáli w Rzymie z S: Sylwestrem, ktory gdy ich zwyciężył potężnemi dowodámi z pisma S: pokazuiąc: że Chrystus iest Bog prawdźiwy, ktory miał według ciáłá męke y śmierć podiąć. żydzi wáżny do Cudow sie vdáli, Zámbry żyd czarownik wielki, wołowi dzikiemu chuchnął w vcho, y záraz ten wół zdechł. á gdy S: Sylwester kázał te° woła ożywić, niemogł tego żyd vczynić, tedy S: Sylwester Imieniem Chrystusowym roskázał temu wołowi wstać, y záraz wół ożył y wstał. co widząc wáżny żydzi; mnodzy w Chrystusa uwierzyli. iáko tedy S: Sylwester Pápież Rzymski; Pismem S: y prawdźiwy cudem wczynionym zwyciężył y do Chrystusa prawdźiwego Messiásza y Boga nawrocił wáżnych żydow, ktorzy z S: Sylwestrem w Rzymie o Chrystusie dysputowáli, ták y ia za pomocą Chrystusa prawdźiwego Boga y Messiásza; spodźiewámsie żydzie pismem S: y Cudámi Chrystusowemi tobie pokazanemi; ciebie zwyciężyć, y do Chrystusa prawdźiwego Messiásza y Boga nawrocić, ponieważ ty chcesz zemną

o Chrystu-

o Chrystusie dysputować y rozmáwiać. Trzeba tedy pierwiey żydzie tobie sie nauczyć, z czego wiek w piśmie Swiętym sie stáie? y pozna wány bywa? czy z rachunku lat? czy z rachunku Rodzáiow? gdy sie tego nauczysz; naten czas przed wszytka synagogą swą przyznáś, że iuż ostatni wiek dáwno przyszedł, przyznáś też, że Chrystus iest Messiáś prawdźiwy, ponieważ on w ostatnim wieku sie urodził y przyszedł na świat.

Z Y D

Nászy Rábinowie nauczáią, że wiek stáiesie y poznawány bywa z tysiąca lat, według Proroka Dawida mowiące°: tysiąc lat przed oczyma twemi, iáko dzień wczoráyszy, ktory przeminął, záczym iak szostego dniá vczynił Bog człowieka, tak y w szostym wieku; ktorysie dniem przeszłym nazywa, ma Bog tegoż człowieka zepsowanego przez Messiásza posłánego naprawić, á taka szosta tysiąc lát ieszcze nienastąpiłá, záczym ieszcze naświat nie przyszedł Messiász obiecány. Psalm: 89.

CHRZESCIANIN

Julius Pomer Archiepisc Tolet: libr 3 contra Iudæ

Mądry Juliánus Pomerius Archiepiskop Toletański; maiąc w trzeciey xiędze swey, przeciw żydow wáżnych pisáć; odpowiáda im: że wiek nie z rachunku lat, ále z rachunku Rodzáiow sie stáie, y poznawány bywa, záczym gdy do pisma Swiętego sie vdámy, obaczymy tám, że Adám zrodził Setha, Seth zrodził Enosa, Enos zrodził Kainána, Kainán zrodził Malaleela, Málaleel zrodził Jareda, Jared zrodził Enocha, Enoch zrodził Mathusála, Mathusal zrodził Lamecha, Lamech zrodził Noe°,

dziesiąciu Rodzaiow stanie wiek pierwszy do potopu / po potopie zaś Sem zrodził Arphaxáda / Arphaxád zrodził Kainána / Kainan zrodził Sále Sále zrodził Hebera / Heber zrodził Phalega / Phaleg zrodził Ragáwu / Ragáw zrodził Saruga / Sarug zrodził Nachora / Nachor zrodził Thárę / Thárę zrodził Abrahama / z tych dziesięciu Rodzáiow stanie wiek drugi / potym od Abrahama do Dawida / Ś. Ewangelista Matheusz wylicza Rodzáiow czternaście / z których trzeci wiek się stáie / potym od Dawida do niewoley Babilońskiey / także Rodzáiow czternaście przypomina / z ktorych się czwarty wiek stáie. potym od niewoley Babilońskiey do Przyścia Chrystusowego ; wylicza inszych rodzáiow czternaście / z ktorych piąty wiek się stáie. Potym Bosty wiek nastąpił / y naten czas Chrystus się narodził y przyszedł na świat. záczym Chrystus iest Messiász Prawdziwy obiecány y oczekiwány / ponieważ w Bostym wieku przyszedł na świat. Tamże Juliánus Pomerius mowi / że według rachunku 70. tłumáczow od Adáma do Chrystusa lát było pięć tysięcy y dwieście / záczym lubo wiek z tysiąca lat się stáie / według ważey nauki żydowskiey / iednak Chrystusa Messiásza nazwać musiß / ponieważ on w Bostym tysiącu lát się urodził / y przyszedł na świát. Jeszcze ia tobie naten argument odpowiadám / że według rachunku náßey Cerkwi Wschodniey ; iuż iest od stworzenia świáta lát siedm tysięcy / sto siedmdziesiąt y ośm / ktora liczba iáśnie pokazuie / że Chrystus w Bostym wieku się urodził / bo się urodził w Bostym tysiącu lat pięćsetnego dziewiątego roku / gdy po pięciu tysiecy lát na Boste tysiąc lát pięćsetny y dziewiąty

W edług rachunku Cerkwi Wschodniey iak wiele lat iest od stworzenia Swiata.

rok nastąpił / bo po Narodzeniu Chrystusowym / tysiąc Bęścsetny / Bęścdziesiąty / y dziewiąty rok iuż nastąpił / z ktorych wßystkich lát y Narodzenie Chrystusowe poprzedzaiących / y po Narodzeniu Chrystusowym następuiących stanie się lát 7178 / záczym Chrystus iest Messiász prawdziwy / ponieważ się urodził w Bostym wieku / y przyszedł na świat.

ZYD

WTORY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Bo Messiász gdy przydzie, na ten czás niebędzie iuż wiele Bogow ná świecie, niebędą iuż ludzie Iowisza, ni Márса, ni Sáturna, ni Apollina, ani żadnego fałszywego boga pogáńskiego zwáć Bogiem, y iemu się kłaniać, ponieważ Messiász wszystkie bogi pogáńskie fałszywe wykorzeni, y będzie ludziey nauczáć, żeby iednego Boga Práwdziwego mieli, y iemusię kłaniáli, y według nauki Messiászowey wszyścy ludzie będą mieć iednego Boga, y onemusię kłániać, bo Prorok Záchariász napisał: Będzie Pán Krolem nad wszystką ziemią, w on dzień będzie Pán ieden, y będzie Imie iego iedne. ale Chrystus wász nie návczył ludziey, żeby iednego Boga mieli, y iemusię kłaniáli, owszé trzech Bogow mieć káżał, iednego Boga Oyca, drugiego Boga Syna, Trzeciego Boga Duchá Swiętego, y tym Bogom kazáłsię kłániać, záczym Chrystus wász nie iest Messiász, ponieważ wwas wiele Bogow się znayduie.

Zachar: 14

CHRZE-

CHRZESCIANIN

NJemaß-vnas wiele Bogow / bo my ni Jowißa / ni Márſa / ni Saturna / ni Apollina / ani żadnego fałßywego Boga pogańſkiego niemámy / y iemuſie nie kłániámy / tylko Jednego Boga w Trzech Perſonach mámy / ktorego Chryſtus miec kázał / y iemuſie kłániać / bo lubo w Boztwie Trzy Perſony ſie znayduia Oiciec Syn y Duch Swiety / iednak te Perſony iedne Boztwo máia / y ſa Jedyny Bogiem / záczym Chryſtus ieſt Meſſiáß Prawdziwy / ponieważ wielu Bogow fałßywych z swiáta wykorzenił / a iednego nám Boga mieć kázał y iemu ſie kłániać.

Z Y D

Te proroctwo przymuſza nás mieć rozmowę,

OTROYCY S: W IEDYNYM BOZTWIE, ZE CHRYSTVS WASZ MESSIASZ IEDNEGO BOGA W TRZECH PERSONACH MIEC KAZAŁ, Y PERSONA BOZKA IEST, MIEDZY TRZEMA PERSONAMI BOZKIEMI, Poczynáiąc ten Dyſzkurs, kładnę Słowa Meſſiáſza waſzego Chryſtuſa, ktory mowił: Kto by kolwiek rzekł Słowo przeciw Synowi Człowieczemu, będzie mu od puſzczono, ale kto by mowił przeciw Duchowi Swiętemu, niebędzie mu odpuſzczono, ani w tym wieku, ani w przyſzłym. Tu pytam, Oiciec, Syn, y Duch Swięty, czy iedno Boztwo máią? czy nie? ieſli iedno, czemuż grzech bluznierſtwa ieſt przeciw Ducha S? a nie ieſt Przeciw Syna y Oyca? ieſli záś nieiedno Boztwo máią, tedy Trzy Bogi będą, czegoſie mowić niegodzi,

Math: 12.

Vczy-

CHRZESCIANIN

VCzynił Chryſtus roznice / miedzy bluznierſtwem przeciw Syna Czkowieczego; y miedzy bluznierſtwem przeciw Ducha Swistego / bo zydzi gdy bluznili Chrystusa / tám Czkowiecza Nature iego bluznili / dlatego mogł im łátwo ten grzech; przez Pokutę ich bydz odpuſczony / ale gdy bluznili Ducha Swietego / naten czás wſzyſtka Przená. ſwietſza Troyce bluznili / ponieważ Duch S: z Oycem y z Synem Jedne ma Boztwo / záczym nie rozumieß tych słow Chryſtuſowych żydzie / gdy z nich trzech Bogow chceß vczynić.

Z Y D

CZyiedney woli ſą Oiciec, Syn y Duch S: czy nie iedney? ieżeli iedney, czemuż Syn odpuſzcza grzech bluznierſtwá? Duch S: záś nie? á ieſli nie iedney woley ſą, tedy trzech Bogow przyznać muſiſz, przeciw wierze twoiey,

CHRZESCIANIN

DAwßy pokoy Czkowieczey Chryſtuſowey Naturze / o ktorey mowiliſmy wyżey / teraz mowie / że ieſli odpuſczą albo nie odpuſczą iedna Perſona grzech iáki / tedy wßyſtkie Trzy Perſony odpuſczáią / albo nie odpuſczáią / ponieważ wßyſtkie Trzy iáko iedne Boztwo; ták iedna wola máią. Dotego Prorok Jeremiáß napiſał: Wywrociliście Słowa Bogá żywiącego, Páná Zaſtępow Bogá naſzego. Tu wáß text Hebreyſki Troyce S: wiednym Boztwie wyraża / gdy mowi: Wywrociliście Słowa ELOHIM, to ieſt Boga / dáley napiſáno: Zywia-

Ieremi: 23.

Eee cych

cych, **nie żywiącego / dlatego / że w iednym Bogu Trzy Persony są żywiące.**

Z Y D

KTo nierodzi, a ni się rodzi, ani pochodzi, nie iest Bogiem Prawdziwym, ale Ieden Bog w Istności nie rodzi, ani się rodzi, ani pochodzi, záczym ieden Bog w Istnośći; nieiest Prawdziwym Bogiem,

CHRZESCIANIN

KTo nie rodzi / ani się rodzi / ani Pochodzi / nie iest Bogiem Prawdziwym / ieśli te imie [Bog/] za Persone Bozka pospolicie się bierze / tedy propositia twoia iest prawdziwa / bo kto nie rodzi / ani się rodzi / ani pochodzi / nie iest Persona Bozka / ieśli záś te imie: Bog; za sáma Jstność Bozka się bierze / tedy propositia twoia będzie fałszywa / ponieważ Jstność Bozka ani rodzi / ani się rodzi / ani Pochodzi / iednák iest Bogiem Prawdziwym / gdy záś mowiß dáley: ale ieden Bog w istności ani Rodzi / ani się Rodzi / ani Pochodzi / náto odpowiádam: że te imie ieden Bog / gdy za sáma istność Bozka się bierze / tedy ani Rodzi / ani się Rodzi / ani Pochodzi; ale te imie: Jeden Bog / gdy za Persony Bozkie pospolicie się bierze / tedy iuż mowić możemy / że ieden Bog Rodzi y Rodzi się y Pochodzi / bo ten ieden Bog iest Ociec / ktory rodzi / iest Syn / ktory się Rodzi / iest Duch S: ktory pochodzi / záczym gdy náwodziß z tych propositiy **táka** Konkluzią: **tedy ieden Bog w istności nieiest Prawdziwym Bogiem / fałszywa to iest mowa twoia / bo się tylko z tych** propositiy **nawodzi / że istność Bozka rozni się od Persón Bozkich myla człowieczá / áto**

áto się nie nawodzi / żeby istność Bozka niebyła prawdziwym Bogiem.

Z Y D

IStność nie iest Oycem, bo nie Rodzi, nie iest Synem, bo się nie Rodzi, nie iest Duchem S: bo nie Pochodzi, záczym istność iest Czwárta rzecz iákaś, y ták w Boztwie nie Troycá ale czworka według wás będzie, czego się mowić niegodzi, záczym też niegodzi się mowić, żeby Trzy Persony w iednęy Istności Bozkiey się znaydowáły.

CHRZESCIANIN

NJemaß w Boztwie Czworti / ale iest Troyca S: bo istność Bozka lubo nie Rodzi / ani się rodzi / ani Pochodzi / iednak istność y Persony są iedno rzeczywiście / rozumem tylko naßym się rozni Persony od istności / y od Persón istność.

Z Y D

IStność Bozká iest źrzodłem persón, ponieważ od istności persony pochodzą, ale źrzodło y strumienie rzeczywiście się rożnią, záczym istność Bozka od Trzech persón rzeczywiście się rozni, à zátym istność z persónámi, czworáką liczbę vczyni.

CHRZESCIANIN

NJe prawda to iest / żeby istność była Źrzodłem Persón Bozkich / bo Persony od Persony pochodzą / dla tego Ociec iest Źrzodłem Persón Bozkich / ponieważ Syna rodzi / Ducha S: wypuszcza / a sam od żádney Persony ani się Rodzi, ani Pochodzi / záczym w Boztwie czworáka liczba się nie znayduie.

August libr. 4. de Trini: cap: 20.

Z Y D

MOwicie wy Chrześćianie, że Bog w Trzech per-

personach się pokázał, pytám że ia ciebie, ktory to iest Bog? czy Ociec? czy Syn? czy Duch S: ale żadna persona z tych; niepokazała się w Trzech personach, záczym iest czwárty Bog iákiś, ktory w Trzech personach się pokázał.

CHRZESCIANIN

GDy żydzie pytáß, ktory to iest Bog? czy Ociec? czy Syn? czy Duch S: ktory w Trzech Personach się pokázał? odpowiádam tobie, że iest Boztwo, albo Troyca, albo iest Ociec y Syn y Duch S: bo w tych Trzech Personach ieden Bog nám się iáwił.

Z Y D

ALbo Natura Bozka w Synu się Rodzi, albo się nie Rodzi, ieśli się rodzi, tedy Ociec siebie sámego rodzi, ieślisię záś nierodzi, tosię dzieli od tych person, y ták według wás cztery persony w Boztwie będą, Bog, ktory się nie rodzi, Ociec, ktory rodzi, Syn, ktory się Rodzi, y Duch S: ktory pochodzi.

CHRZESCIANIN

TRzeba wiedzieć, że Ociec Syna Rodząc, dáie mu też Boztwo, ktore on záwse miał, a ták niegodzi się rozumieć, iákoby go przed tym niemiał, záczym Rodząc Syna Ociec, Rodzi Persone Synowską, á nie siebie samego, y dáie mu tylko te Boztwo, ktore záwse przed wieki Syn z Oycem miał, dlatego czterech Osob niemáß w Boztwie, ponieważ Natura Bozka nie dzieli się od Person, ale Jedna iest w Trzech Personach.

Z Y D

OprocŻ tych Osobistośćiey; ktore Trzy Osoby Bozkie máią, czy má istność Bozka; swoią osobistość insza? czy niema? ieśli ma, tedy iest nieudzielná Trzem Osobam Bozkim, ponieważ osoba żádná inszey osobie się nieudziela. Dotego w Boztwie cztery osoby będą, ieśli záś istność Bozka niemá inszey osobistośći swoiey; od tych osobistośćiey, ktore Trzy Osoby Bozkie máia, tedy istność Bozka niemá wszelákiey Doskonałośći, dlatego niemoże się Bogiem názwać,

CHRZESCIANIN

NA te Obiectią odpowiádáiąc wáßym żydom Theologowie mowią, że istność Bozka inßey osobistośći swoiey niema, oprocż Trzech Osobistośćiey, ktore Trzy Osoby Bozkie máia, dlátegotez istność Bozka iest vdzielna Trzem osobom Bozkim, y cztery Osoby w Boztwie się nieznayduią, a gdy mowiß: że istność Bozka niema wßelákiey Doskonałośći, y dlatego niemożeśie Bogiem názwać, ieśli niema inßey osobistośći swoiey; oprocż Trzech osobistośćiey, ktore Trzy Osoby Bozkie máia, náto ci odpowiadá, że istność Bozka wßelāka ma te Doskonałość, ktora Osoby Bozkie máia, albowiem Osoby Bozkie inßey Doskonałości niemáia, oprocż tey; ktora iest sáma istność Bozka, gdyż istność Bozka rozumem tylko od Trzech Person się rozni, rzeczywiście záś iedno iest z Trzema Personámi Bozkiemi.

Adamus à patouius tra Ctatus de S: Trinit: disp: 3. de Persona sic quoq; Disput: 4. de plurálitate Personarum.

Bellarmin lib: 2 cap: 15. de Christo.

Z Y D

PErsona w Boztwie czy iest skończona? czy nieskończona? ieżeli nieskończona, tedy iedna iest

tylko, ieżeli zaś skończona, tedy nie Trzy Persony; ale nieskończone w Boztwie bydź muszą żeby rowność mieli z Bozką Naturą nieskończoną.

CHRZESCIANIN

KOżda Persona Bozka iest według Doskonałości swey nieskończona, iednák sie ztąd nienawodzi żeby iedna tylko była w Boztwie Persona. ale to nawodzi, że iedna Doskonáłość nieskończona iest we wßystkich Trzech Personach, iednak nieiednákim sposobem, bo w Oycu ta Doskonáłość iest Oycowstwo, w Synie iest Synowstwo, w Duchu S: iest dchnienie.

Ż Y D

Iodn 17. MOwił Chrystus wász: A ten iest Zywot wieczny, aby cie poználi Samego Boga prawdziwego, y ktoregoś posłał IEZVSA Chrystusa, T Chrystus iednego tylko Oyca swego nazwał prawdziwym Bogiem, a siebie y Ducha Swiętego nie nazwał Bogiem, Záczym w Boztwie Trzy persony się nie znayduią, ale iedná persona Oycowska tylko się znayduie,

CHRZESCIANIN

S: Hilarius lib: 9. de Trinitate. **ODpowiáda tobie nasz** Argumentácią, S: Hilárius, Lib: 9, de Trinitáte, **mowiąc: że Ociec sámy gdy tu Prawdziwym Bogiem się nazywa, tozumie się też pospołu z Oycem Syn y Duch S: ponieważ Syn y Duch S: z Oycem iedna istność Bozka Prawdziwa maią, dlatego záś napisány** Ktoregoś posłał IEZVSA Chrystusa, żebyśmy **ználi Chrystusa według Człowieczey Natury iego**

bydź Pośrzednikiem, między Bogiem y ludźmi, y przez niego żywot wieczny otrzymali.

Z Y D

KTo niema Chrystusa Syna, ten nie iest Bogię iedynym prawdziwym, ále Troyca niema Chrystusa Syna, záczym Troyca nie iest Bogiem iedynym prawdziwym, ponieważ Chrystus iest Synem iednego Boga Prawdziwego.

CHRZESCIANIN

Twoie sophisma iest podobne takiemu sophismáti, fałßywey argumentácyey: Piotr iest syn iednego człowieka prawdziwego, záczym kto nie ma Piotra syna, ten nie iest prawdziwym człowiekiem, bo iák tu tak y tám fałßywaße mowa znáyduie.

Z Y D

KTo nie ma pośrzednika Chrystusa, nie iest prawdziwym Bogię iednym, ále Troyca nie ma pośrzednika Chrystusa, tylko ma ieden Ociec, bo iná czey by Chrystus był pośrzednikiem; względem siebie samego, zaczym Troyca nie iest práwdziwym Bogiem iedynym, ále Ociec tylko ieden Bogiem iest prawdziwym.

CHRZESCIANIN

NA te chytre sophisma ia tobie odpowiádam, że wßystka Troyca Przenaświętßa ma pośrzednika Chrystusa, bo Chrystus iáko człowiek; nie iáko Bog iest pośrzednikiem, y dlatego pośrzednikiem iest, nie tylko względem Oyca y Ducha Swiętego, ále y względem siebie samego, według swey natury Bozkiey, ponieważ Chrystus iáko człowiek y pośrzednik rozni się od Troycy Przenaświętßey, záczym trzy

Perso-

Persony Bozkie są iedynym Bogiem prawdziwym, ponieważ Chrystusa iako człowieka postrzedz mäia.

Z Y D

Pytam cię, natura Bozka czy vniformiter, iednostáynie iest wewszytkich trzech osobach? czy nie iednostáynie? ieżeli pozwolisz na pierwsze, to musisz pozwolić, że iedna osoba nieiest znatury; álbo istności drugiey osoby, áiesli będziesz mowić, że nie iednostaynie Istność Bozkasię znayduie w trzech Personach, musisz Przyznać, że roznica iest wnaturze álbo istności Bozkiey.

CHRZESCIANIN

Máß wiedzieć, że Vniformiter, iednostáynie natura Bozka iest wewßystkich trzech Personach, gdyż mowiwy, Ociec iest Bog, Syn Bog, Duch S: Bog, ále nie iednakowy sposobem ta natura iedna trzem Personam iest spolna, ponieważ Ociec sam od siebie tę nature ma, Syn zaś od Oyca, przez rozum Oycowski, y Duch S: od Oyca przez wola Oycowską maia, záczym iedna Osoba w Boztwie iest od drugiey Osoby, biorąc odniey też istność Bozka, záczym gdy mowimy: że iedna iest Osoba Bozka z istności drugiey Osoby, mámy rozumieć, że to nie do istności ále do Persony Bozkiey sie ściąga, záczym też istności álbo natury Bozkiey żadna roznica nie nasladuie.

Z Y D

Zá rozmnożeniem osob; następuie rozmnożenie nátury, tedy álbo niemá bydz wiele osob w naturze Bozkiey, álbo natura Bozka musi się dzielić,

CHRZE-

CHRZESCIANIN

PRawda iest, że Natura Człowiecza stworzona według swoiey istności iedna we wßystkich Personach swych siedzieli Iuxta singulárē personalitatē eárū. według szczegulney osobistości ich, przez które szczegulności; tey álbo inżey osobie się vdziela, á te rozdzielność w Naturze Człowieczey iedney; niedoskonáłość Człowiecza sprawuie, Bozka zaś Natura dla swoiey niewymownej doskonáłości; Jedna Nierozdzielna w Trzech Osobách Bozkich się znayduie.

Z Y D

KTore rzeczy są iedyno rzetelnie, z tych iesli iedno się dzieli, musi się y drugie dzielić, ale Nátura Bozka y Osoby są iedyno rzetelnie, y iedno od drugiego odłączyć się niemoże, gdyż by iuż Osoby niebyły Bogiem, záczym albo niemasz osob wiele w Boztwie, albo Natura Bozka dzielić się musi, gdy się osoby dzielą,

CHRZESCIANIN

LVbo Osoby iedno są z Natura Bozka rzetelnie, nie są iednák iedno według ich własności, albowiem Natura Bozka iest spolna, a Osoby nie są spolne, záczym inßa ich iest Definitia, á inßa nátury Bozkiey, dlatego nie idzie zátym, że Osoby się dzielą, według wlásności osob, záczym y Natura Bozka dzielić się musi, źle to żydzie Argumentuieß.

Z Y D

NAtura Bozka zupełnie wszystka iest w iedney Osobie, záczym na takową zupełność przydać

co; rzecz iest niepotrzebna, niepotrzeba przydawáć do niey drugich Dwoch Osob, y niemasz to znaydowáć w Boztwie,

CHRZESCIANIN

PRáwda iest, że Natura Bozka zupełnie wßystka iest w iedney Osobie, iednak y w innych osobach sie znayduie táż iedna natura, bo nie iednáko iest we wßystkich Personach. Inßym sposobem iest w Oycu, ktory iest Sám od siebie, inßym sposobem iest w Synie, ktorego Ociec Rodzi przez Rozum swoy, inßym sposobem iest w Duchu S: ktory pochodzi od Oyca przez wola Oycowßa, záczym do Natury Bozkiey nietylko iedna Persona Oycowßa, ale y Persony inße sa potrzebne.

Y Y D

Iesli by rozne Persony znaydowáliśię w iedney naturze Bozkiey, przeciwiłobyśie to philosophiey, ponieważ philosophiá vczy, że ktorey rzeczy części są rozdzielone, ta rzecz cała iest rozdzieloná.

CHRZESCIANIN

Wiedzieć należy, że Persony Bozkie niebioráśie z części; względem natury Bozkiey, iako też persona człowieczá nie iest część, ále bytność całkowitá, ktory iest, względem natury człowieczey, záczym twoy argument; ktoryś przytoczył z philosophiey; przez musi vpáść, bo człowiek z części iest złożony, y gdyśie rozneść miedzy temi częściami znayduie, znayduie śie taż rozność w całym człowieku, w Naturze zaś Bozkiey takiey kompositiey; álbo złożenia z części niemasz, záczym z swoim dyßkursem skrześie żydzie pod táwę.

Z Y D

Niepokażecie wy Chrześciánie żadney przyczyny słuszney, dla ktorey by natura Bozka iedna w trzech personách zostawać miała, ponieważ y w iedney Personie wszystka zostáwać może.

CHRZESCIANIN

Słuszna y poważna y potężna przyczyna iest, dla ktorey Bozka natura iedna znayduie śie w trzech Personách, naywiekßa doskonáłość dobrá naywyßßego, żeby diffusiuũ et communicabile było, to iest: dabyśie inßym wylewáło y vdzieláło, ále natura Bozka iest náywyßße dobro, záczym máśie wylewać na drugie osoby, y społeczność z niemi mieć bez rozdzielności swoiey, żebyśie naywiekßa natury Bozkiey doskonáłość pokazáła.

Z Y D

Mowicie wy Chrześciánie, że Troyca zamykáśie w iednym Boztwie, záczym gdy Boga iednego wyznáwam, nácoż przy moim wyznániu? mam wyrażać Troycę? Ponieważ trzy Persony w iedney naturze Bozkiey śie zamykaią, y są iednym Bogiem,

CHRZESCIANIN

Gdyby ieden człowiek wiele miáł Tytułow, był Woiewodą Marßáłkiẽ y Hetmánẽ, musiał byś żydzie pißąc do niego y wychwaláiąc go; wßystkie te Tytuły iego wyráżać, tak w Bogu iednym; ponieważ trzy Personyśie znayduią, należy nám wyznawáiąc iednego Boga; y Troycę S: wyznawać, dotego y pismo S: na wielu mieyscach; te trzy Persony Bozkie wyrázo, záczym powinniśmy zachowuiąc powágę pisma S: y my te trzy Persony wyznawác y w y żdżć,

Marcus Corona Theol: w punkcie 2 rozmowy z Rabinem.

á iáko ieden człowiek gdy iest oraz Woiewoda y Marßałkiem y Hetmánem; my do tego człowieka iednego w spráwie Woiewodskiey, vciekámy się iáko do Woiewody, w spráwie Marßałkowskiey; vciekámy się iáko do Marßałka, w spráwie Hetmáńskiey, vciekámy się iáko do Hetmána, ták Bog ieden iest Wßechmogący Mądry y Dobry, iednak per appropriationem, to iest: właśnie, Oycowi wßechmocność, Synowi Mądrość, Duchowi S: Dobroćsię przypisuie, dlatego według rożnych potrzeb náßych, vciekámy się raz do tey, drugi raz do inßey Persony, bo powinniśmy wyznáwać y wyrázać wßystko to, co w Bogu iest y Bogu należy.

ZYD

ROzmnożenie person czy iest potrzebne dla zachowánia postáci? czy żeby iedna persona z drugiey Doskonałość brała? ále Bog nie potrzebuie, żeby go zachowáno, ponieważ iest wieczny, nie potrzebuie większey doskonałości, ponieważ iest naydoskonálszy,

CHRZESCIANIN

ROzmnożáią się Persony w Bostwie, nie dla zachowaniá postáci, ani dlatego, żeby iedno Doskonáłość od drugiego brało, ale ie tego wymaga Bożka Natura, ktora ma dwa sposoby wywodzenia rzeczy iákiey wewnątrz siebie samey, to iest poznánia y miłości, ta też iest Przyczyna, dla ktorey Trzy Persony tylko są, a nie więcey ani mniey, bo iedna ma bydź wywodząca, nie wywiedziona, inßa wywiedziona przez poznawánie, inßa wywiedziona przez miłość.

ZYD

ZYD

CZy Syn rozumie? czy nie? ieżeli rozumie, tedy wywodzi wiadomość, albo Słowo, ieżeli záś nierozumie, tedy Syn nieiest Bogiem, bo niemoże bydź Bogiem, kto nierozumie, Toż o Duchu S: mowić się może, bo ieśli miłuie, wywodzi miłość, tedy albo siebie, albo inszą, ieśli nie miłuie, tedy nie iest Bogiem, ponieważ oprocż woli Bog bydź niemoże,

CHRZESCIANIN

ROzumieć y miłowáć; máią względ do tey rzeczy, ktora rozumiemy y miłuiemy, ále wywodzić wiadomość y miłość, ma względ do tey rzeczy, ktora się wywodzi, to iest: do samego Słowa y miłości, Ociec tedy iest rozumieiący y miłuiący, y ztym y z owym względem, dlatego też iest wywodzący, Syn iest rozumiejący, y Duch S: iest lubiący, ale zpierwßym względem; niż drugim, ponieważ przeciwny względ máia, to iest: wywiedzionego niewywodzącego, inßy Theologowie náto inaczey odpowiádáią, że Ociec rozumie y lubi Essentiáliter & Causaliter, iestestwenno y winownie, dlatego też Syna Rodzi y Ducha S: Wypußcia, Syn zaś rozumie Jestestwenno nie winownie, dla tego drugiego Syna nierodzi, y Duch S: lubi Jestestwenno nie winownie, y dlatego inßego Ducha niewypußcia.

August: de S: Trinitat lib: 15. cap: 17.

ZYD

Jeśli chcesz, ábym trzy Persony wyznáwał w iedney naturze Bozkiey, pokáż mi to z stárego zakonu piśmem swiętym.

CHRZESCIANIN

Gdybyście żydzi nie wierni pismu S: w starym zakonie napisanemu wierzyli, wierzyli byście w Boga w Troycy iedynego, ponieważ pismo S: w starym Zakonie napisane; mnogiemi y rozmaitemi Przenaświetßa Troyce w iednym Bozstwie dowodami wam iáśnie pokazuie. Pierwßy dowod na początku świáta gdy chciał Bog vczynić człowieka, na ten czás mowił: Faciámus Hominẽ, ad imaginẽ & similitudinẽ nostrã, Vczyńmy człowieka na Obraz y podobienstwo náße, te słowa mowił Ociec nie do ko° inßego, tylko do Syna y Ducha S: dáley w Xięgach Geneſis Cap: 1 napiſáno: creáuit Deus hominẽ, ad imaginem Dei creauit illũ, stworzył Bog człowieka, na Obraz Boży go stworzył, że trzy Persony Bozkie sa iednym Bogiem, nie trzema Bogámi. Drugi dowod, gdy Bog Adáma do Raiu wprowádziwßy; chciał mu żonę vczynić, na ten czas mowił: Nie dobrze bydz iednemu człowiekowi, vczyńmy mu pomocnika, te słowa mowił Ociec do Syna y Ducha S: dáley w Xięgach Geneſis Cap: 2 napiſáno: Włożył tedy Pan Bog sen w Adáma, á gdy zaſnął, wziął iedno z ziebr iego, y napełnił ciałem miáſto niego. y vczynił Pán Bog niewiáſtę z ziebra, ktorę wziął z Adáma, y przywiodł ią do Adama, dlatego napiſáno: Pan Bog, że trzy Persony Bozkie sa iednym Pánem y Bogiem, nie trzema Panámi y Bogámi.

Trzeci dowod, gdy Bog vbrawßy Adáma y Ewę w ßáty ßkorzáne, mowił: Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, oto Adam, iáko ieden znas zo-

Geneſ: 1.

Geneſ: 2.

Geneſ: 3.

ſtał, te słowa mowił Ociec do Syna y Ducha S°: tamże napiſáno: mowił Bog, że trzy Persony Bozkie sa iednym Bogiem, nie trzema Bogámi.

Czwárty dowod, gdy ludzie budowáli wieże Babilońſka, oczym napiſáno Lib: Geneſis, Cap: 11. Geneſ: 11. naten czas mowił Bog: Venite deſcendámus; & confundámus ibi linguam eorũ, chodzcie zſtąpmy; y zamieſzáymy tám ięzyki ich. te słowa mowił Ociec do Syna y Ducha S°. dáley tąże napiſáno: atq; ita diuiſit eos Dominus ex illo loco; in vniuerſas terras, y tak rozdzielił ich Pan z te° mieyſca; po wſzyſtkich ziemiach. że trzy Persony Bozkie sa iednym Pánem, nie trzema Panámi. Piąty dowod, gdy ſie trzey Aniołowie pokázáli Abrahamowi, v dęba Mambryńſkie°, na ten czas był znak Troycy Przenaświetßey w iednym Bozstwie, bo czytámy w Xięgach Geneſis, Cap, 18, że Abrahám Geneſ: 18. trzech Aniołow iednym Pánem názwał, mowiąc: Pánie ieżelim ználazł łáskę przed oczymá twemi, nie mijay sługi twego, dlate° to Abrahám mowił: że trzy Persony Bozkie sa iednym Pánem, á nie trzema Panámi. Szosty dowod, czytámy v Proroka Izaiáßa Cap: 6, że Prorok Izaiáß widział Iſaiæ: 6. Seraphinow chwalących Boga, y wołaiących: Sanctus S: S: Dominus Deus Exercituum, Swięty S: S: Pan Bog Zaſtępow, y to pewny znak był Przenaświetßey Troycy, w iednym Bozstwie, bo dlátego Seraphinowie trzy razy mowili: (Swięty) że Chwalili Przenaświetßa Troyce, Pierwßy rás mowili: S: Ociec, Drugi rás mowili: S: Syn, Trzeci rás mowili: S: Duch, dlatego zás mowili: Pán Zaſtępow, że Trzy persony Bozkie

ma Iedynym Pánem, nie trzema Panámi.

Isaiæ: 48. Siodmy Dowod, ytegoż Proroka Jzaiáßa, cap: 48 napisáno: Dominus Deus misit me, & Spiritus eius, Pán Bog posłał mię, y Duch iego, te słowá mowi Chrystus Syn Boży, ktorego posłał ná świát dla zbáwienia ludzkiego; Ociec y Duch S:

Isaiæ: 42. Osmy Dowod, Tenże Prorok Jzáiaß cap: 42, Przenaświetßa Troyce spomina, bo tam Ociec mowi do Chrystusa Synà swego: Oto sługà moy, przymię go, wybrány moy, vlubiła sobie w nim Dusza moia, dałem Ducha mego na niego.

Psal: 66. Dziewiąty Dowod, Prorok Dáwid Troyce S: wyráża, mowiąc Trzy Rázy: Niech nás Błogosłáwi Bog, Bog náß, Niech nás Błogosłáwi Bog, dla tego záś w iedney liczbie mowi: Niech Błogosłáwi, niemowi w liczbie wielorákiey: Niech Błogosłáwią, że Trzy Persony Bozkie są iednym

Psalm: 44. Bogię, nie wiela bogámi. Dziesiąty Dowod, Tenże Prorok Dáwid w Psálmie 44 mowi do Chrystusa Syna Bożego: Pomázał cię Boże Bog twoy, (to iest: Ociec twoy) Oleiem Radości, [to iest Duchem Swiętym.]

Psalm: 56. Jedynásty Dowod, Tenże Prorok Dáwid w Psálmie 56 Troyce S: wyráża, mowiąc: Powstáń Chwáło moia, Powstań Psałterzu y Hárfo, powstánę na świtániu, bo to była rozmowa wßystkiey Przenaświetßey Troycy, Bog Ociec mowił do Chrystusa Syna swego vmarłego y w Grobie pokożonego: Powstań Chwáło moia, Duch S: mowił: Powstań Psałterzu y Hárfo, a Chrystus Syn Boży odpowiedział: powstánę na świtániu. Tak te Słowa Dawidowe Doktor Cerkwi naßey, Swiety Athanázy Wielki

Tłumá-

Ecclesiast: 4. Tłumáczy. Dwunásty Dowod, Ecclesiastes cáp: 4, Troyce S: w Jednym Boztwie przepowiáda, mowiąc: Funiculus triplex difficile rumpitur, powrozek ze trzech drotow; nie łátwo się rozerwie, bo powrozek lubo w troie pleciony, iednak ieden powrozek iest, nie trzy powrozki są. Ták w Bogu lubo się znayduią Trzy Persony, iednák Jeden Bog iest, nie Trzy Bogowie są.

Z Y D

Nlemożecie wy Chrześćiánie Troyey S: w iednym Boztwie temi Słowy pokázać, ktore słowa chcąc vczynić człowieka; Bog mowił: Vczyńmy Człowieka na Obraz y podobienstwo náßze, bo te Słowa nie do Syna ani do Ducha S: Bog Ociec mowił, iáko wy Chrześćiánie wierzycie, ale mowił Bog te słowa do Aniołow, rádząc się ich, iáko Krol łáki do Senatorow swoich; rádząc się ich; zwykł mowić: Vczyńmy to.

CHRZESCIANIN

NJemáß ty Żydzie rozumu, gdy tego niemożeß rozumieć, że Anieli Stworzeniem są nie Stworzycielámi, według Psalmisty mowiącego: Ktory czyniß Anioły twoie Duchi. a według twoiey mowy nierozumney; byli by iuż Stworzycielámi, gdy by do nich Bog mowił: Vczyńmy człowieka, Dotego nie iest prawdziwa y podobna rzecz, żeby ktory wßystko wie Bog, y Aniołom dáie rozum; żeby od Aniołow Rozumu y porády potrzebował, iáko Krol od Senatorow w poważnych rzeczach; rozumu y porády potrzebuie, mowiąc do nich y chcąc co czynić, y nie służy tu ten Przykład, ktory

Psal: 103.

o Krolu z Senatorámi rozmawiaiacym przykoczyłeś / záczym máß wiedźieć / że te Słowa mowił Ociec do Syna y Ducha S°: bo te trzy Persony iáko za iednym Bógiem / tak też iednym Stworzycielem za wßystkiego świata.

ZYD

Wiem ia, że wy Chrześciánie obádwa zakony; stáry y nowy zachowuiecie, iuż z stare° zakonu mácie wiele dowodow, na Pokazánie Troycy S: iákom się od ciebie nasłuchał, ieszcze prágnę widzieć z nowego zakonu dowody, ktoremi byśmi iaśniey Troycę S: mogł pokázać.

CHRZESCIANIN

Iáko z stategó Zakonu pokazałem; tak z Nowego Zakonu mnogiemi y rozmaitemi dowodámi Troycę Przenaświętßa pokáże tobie / ponieważ tego potrzebuieß. Pierwßy dowod / gdy się Chrystus Brzcił w Rzece Jordáńskiey; na ten czás wßystkie trzy Persony Bozkie iáwnie świátu się pokazáły / Duch S: pokázał się na powietrzu w postaci Gołębiney / Syn pokazałsię na Rzece Jordáńskiey w ciele człowieczym / Ociec pokazał się na Niebie w głosie mowiącym: Toć iest moy miły Syn; w ktorym ia sobie vlubił, dlatego zaś te trzy Persony na rożnych mieyscach; y w roznym kßtálcie się pokazáły / żebyśmy wiedzieli / iż lubo trzy Persony Bozkie máią iedne y nierozdzielne Boztwo / iednak między sobą się rożnią; własnościámi swemi personalnemi / Oycowska własność iest rodzić y wypuszczać. Synowska własność iest rodzić się. Ducha S° zaś własność iest wypuszczány bydź álbo pochodzić. Drugi dowod / gdy

Math: 3.

S: Ambros: in 17. Mathei: idem Orig: dicit.

gdy Chrystus Przemienił się na gorze Thabor / na ten czás według nauki S° Ambrożego / y według Origenesa pokazałasię Troyca Przenaświętßa Duch S: w obłoku / Syn na Gorze Thabor / w ciele człowieczym / Ociec pokazałsię w głosie mowiącym z obłoku: To iest Syn moy miły, w ktorymem sobie dobrze vlubił, tego słuchávcie. Trzeci dowod / gdy mowił Chrystus Syn Boży do Apostołow: Będę prosił Oyca, á da wám innego vcieszyciela, áby zwámi mieszkał, Ducha práwdy, czytay te słowa v Ewangelisty Jána / w Rozdziale 14 / możeß w tych słowach Troycę S: obáczyć. Czwárty dowod / trzeba czytać y tegoż Ewangelisty Jána / Cap: 15 / y tam Troycę S: znáydziemy / bo tam Chrystus Syn Boży do Apostołow mowił: a gdy przydzie Pocieszyciel, ktore° ia wam poszlę od Oyca, Ducha Prawdy, ktory od Oyca pochodzi, on świádectwo wyda omnie. Piąty dowod / należy y Ewangelisty Matheußa czytać Rozdział 28 / y tám znaydziemy Troycę Swieta w iednym Boztwie / bo tam Chrystus posyłaiąc naświat Apostołow; dla przepowiádánia Ewangeliey S: mowił do nich: Szedszy vczdy náuczaycie wszystkie národy, krzcząc ie: w Imię Oyca y Syna y Ducha S: dlate° kázał Chrystus ludzie krzcić w imie iedne / nie w wiele imion / że trzy Persony Bozkie máią iedno Jmie Bozkie / iednym za Bogiem / nie trzema Bogámi.

Szosty dowod / trzeba czytać w pierwßym Liście powßechnym Apostoła Jána. Rozdział 5 / y tám Troycę Swieta w iednym Boztwie znaydziemy / bo tam napisáno: Trzey są, ktorzy świadectwo dáią w Niebie, Ociec, Słowo, y Duch S: aci trzey

Ioan: 14.

Ioan: 16.

Math: 28.

Ioan: 5.

Iedno są, dlatego napisáno: Ci Trzey iedno są, że Trzy Persony są Jednym Bogiem, nie trzema Bogámi. Siodmy Dowod, Apostoł Páwel w Liście 2. do Korynthow, w Rozdziale 13. Troyce S: w Jednym Boztwie przepowiáda, pißąc: Łáska Páná naszego IEZVSA Chrystusa, y Miłość Boga Oycá, y Vczęsnictwo Ducha S: niech będzie zwámi wszystkiemi. na inßych mieyscach kładnie Apostoł pierwiey Oyca, potym Syna, na ostátku Ducha S: a tu gdzie miał położyć Oyca, tám położył Syna, gdzie miał położyć Syna, tám położył Ducha S: dáiąc znáć, że Trzy Persony Bozkie rowne sobie są, Jedno Boztwo y Jedna władzę máią. Osmy Dowod, tenże Apostoł Páwel. w Liście 1. do Korynthow Rozdział 8. pißąc, Troyce S: w Jednym Boztwie wyráża, mowiąc: Żádny inszy nie iest Bog, tylko Ieden, áczkolwiek są ktore Bogámi zowią, choć w Niebie, choć na Ziemi, iákoż iest bogow wiele. y Panow wiele, wszákże nám Ieden Bog Ociec, z ktorego wszystkie rzeczy y my Wnim, y Ieden Pán IEZVS Chrystus, przez ktorego wszystko, y my przezeń, y Ieden Duch S: w ktorym wszystko, y my wnim, Tu wyráził Apostoł Troyce S: w Jednym Boztwie, gdy napisał: Żadny inßy nie iest Bog, tylko Jeden, a gdy mowi: Jeden Bog Ociec, nie oddála Syna od tegoż Boztwa, iáko też gdy mowi: Jeden Pán IEZVS Chrystus, nie oddála Oyca od tegoż Państwa, bo ieśliby oddálał Syna od Oycowskiego Boztwa y Oyca od Synowskiego Państwa, byli by dwa Bogowie, y dwa Panowie, ale Apostoł niepozwála dwoch Pánow y dwoch Bogow

1. Cor: 13.

2. Cor: 8.

Grecki Text tak brmi.

bydź

bydź, gdy mowi: Jeden Bog, Jeden Pán, y Duchowi Swietemu lubo tych słow nieprzypisáno: Bog, Pán, iednák Duch S: iest Bogiem y Pánem, bo tu Apostoł przypomináiąc wiele Bogow fałßywych poganskich; przeciw wielom tym bogom fałßywym; kładnie Jednego Prawdźiwego Boga Oyca, y Jednego Páná IEZVSA Chrystusa, y pospołu Jednego Ducha S: możemy zrozumieć, że Duch iest S: Bogiem y Páně, y z tych słow Apostolskich: w ktorym wßystko, y my wnim, bo te słowa; z ktorego, przez ktorego, w ktorym, znáczą Jedna y nierozdzielna Trzech Person Bozkich Operátią; względem Stworzenia. Záczym Trzy Persony Bozkie máią Jedne y Nierozdzielne Boztwo y Państwo, ponieważ máią Jedna y Nierozdzielna Operátią. Dziewiąty Dowod, możemy się nauczyć od tegoż Apostoła Páwła, że Trzy Persony są w Boztwie, bo to Apostoł do Tytusa pißąc; o Bogu Oycu mowi: Zbáwił nas przez omycie odrodzeniá, y od nowienia Ducha S: ktorego wylał nánas obficie przez IEZVSA Chrystusa Zbawiciela naszego. Dziesiąty Dowod, możemy ieszcze z Dzieiow Apostolskich zrozumieć, że Trzy Persony są w Boztwie, bo tám cáp: 2. napisáne są słowa, ktore Apostoł Piotr do żydow mowił o Chrystusie Synie Bożym: Obietnicę Duchá S: wziąwszy od Oycá, wylał. Jedynásty Dowod, tenże Apostoł Piotr; w Dzieiách Apostolskich; Troyce S: wyznáwa, mowiąc: IEZVSA z Názáreth, ktorego Bog pomázał Duchem S: y mocą. Dwunásty Dowod, trzeba czytáć w Ewangelisty Lukáßa, cáp: 4. y tám sám Chrystus

Tit: 3.

Act: 2.

Act: 10.

Luce: 4.

Syn Boży naucza nas, że w Bogu Trzy Persony się znayduią, bo tám napisáno, że Chrystus w bożnicy Nazarethyskiey; gdy mu dáno Xięgę Izaiáßa Proroka czytać; ználazł te słowa y mowił, że onim sa napisáne: Duch páński nademną, dlá tego iż mię Pomázał, posłał mię abym powiedział Ewangelią ybogim.

Isaie: 61.

Ż Y D

POgánie bałwochwálcy czy mieli od swych bogow fałszywych, duchow złych iákie obiáwienie y naukę o Troycy S: w iednym Boztwie?

CHRZESCIANIN

MJeli od swych bogow fałßywych; o Troycy S: w Jednym Boztwie nauke y obiawienie pogánie bałwochwálcy, bo pißę Clemens Alexandrinus, w Xiędze swey o Troycy Przenaświetßey, że Tulius Król Rzymski bałwochwálca, pytáł w Alexándriey serapisa bałwána, co iest Bog? odpowiedział duch zły w bałwánie mießkaiący: Początek Bog iest, y Słowo, y Duch tenże, trzy są maiący iedność, tu zły duch iáśnie wyráził, że Bog Ociec iest początkiem Syna y Ducha S., wyráził iáśnie y to, że trzy Persony Bozkie máią iedno Boztwo, ießcze pißę Eugubinus o wieczney Philosophiey, w Rozdziále ostátnim, że pogánie gdy pytáli bałwána Delphickiego; iákiemu byśie mieli Bogu kłániać? odpowiedział zły duch w bałwánie mießkaiący kapłanowi poganskiemu: niepytáy mię o Swiętym y naywyższym Rodzicielu, y Synu kochanym wielkiego Imperatorá; y Duchu, ktory wszystek świat trzyma, otoż iáwnie y tu Troyce Przenaświetßa zły

Clemen Alexandr: libr. de Trinitate Sanctissima

Eugub': de æterna Philosophia cap vltimo.

duch wyznał y wyraził, ponieważ przypomniał náy wyßße° Rodziciela, y kochane° Syna iego, y Ducha wßystek świát trzymaiacego.

Z Y D

WIdzę ia, że to przymuszeni zli duchowie, Troycę S: w iednym Boztwie wyznawaią, z tey okkazicy pytam cię, czy boią się zli duchowie? gdy kto przypomni Imie Troycy Swiętey?

CHRZESCIANIN

NApisáno iest in Christiáno Prologo nostro, że w Konstantynopolu był ieden cżárownik, nazwány mesyt, ktory miał v siebie sługę Chrześciánina, y chciał go zwieść y przywieść do diábła na posługi ie°, iedne° wieczora wziął go, y wyßedł znim za miásto daleko, ná mieysce puste, gdzie obaczyli zámek známienity, ktory miał drzwi żelázne, á gdy Mesyt zakołátał w te drzwi; otwarzono ich, wßedßy do tego zámku; obaczyli pałac okázały, w ktorym był złoty lichtarz, y świece gorzały, y sług było wiele, tám na maiestácie wyßekim stárßy diabeł siedział, w osobie Krolewskiey, wedle nie° z práwey y z lewey strony siedzieli zli duchowie na krzesłach; na ßßesnaście Senatorow, á gdy przyßli do tego pałácu, Król on przywitał onego mesyta zucicha, y kazał postáwić blizko siebie krzesło, y posádził go, mowiąc: dobrześ vczynił mesycie, żeś tu przyszedł, przyiacielu nasz życzliwy, potym krol diabelski pytał mesyta, mowiąc: náco tego młodzienca tu przyprowadziłeś? odpowiedział mesyt: skudzy twoi pánie obádwa iesteśmy, mowił Król diabelski onemu Młodzieńcowi: Powiedzmi młodzieńcze, czy iesteś

Prolog Decembr die secunda.

sługa moy: odpowieoział Młodzieniec: Iám iest Sługa Oyca y Syna y Ducha S°: y záraz od głosu te°; vpadł z maiestátu Krol diabelski / y wßyscy Senatorowie iego / zli duchowie z swych krzeseł vpádli / y świece y pálac y zámek y wßytko te widzenie zginęło / y mesyt z niemi zginął / y został sam tylko Młodzieniec na tỹ mieyscu / y ztamtąd przyßedł do Konstantynopola / tam ludzie go pytáli: gdzie iest Mesyt: odpowiedział młodzieniec: poszedł do zewnętrznych ciemnościey, y powiádał ludziom wßystko co się działo. otoż żydzie widzisß / że Jmie Troycy S: Oyca y Syna y Ducha S: złym duchom iest strášne / ponieważ oni te Jmie Oyca y Syna y Ducha S°, od onego Młodzieńca posłyßáwßy; wßyscy zginęli / y mesyta zsobą do piekła porwáli / ieśli tedy żydzie y ty zostánieß sługa Troycy S: Oyca y Syna y Ducha S°; to y od ciebie zli duchowie będą vciekać / iák vciekli od onego Młodzieńca / á ieśli iák Mesyt nie będzieß Troycy S: pokłonu oddáwać / tedy y ciebie iák mesyta porwą zli duchowie do piekła na wieczne męki.

ŻYD

Jakimże sposobem Ociec Syna rodzi? y Ducha S°: wypuszcza? powiedz mi, dla większego Troycy S; obiaśnienia,

CHRZEŚCIANIN

Theologowie náßy nauczáią / że Ociec Syná Rodzi przez rozum swoy / gdy poznáwa Ociec siebie samego / náten czás się stáie Oycowski obraz / Oycowskie Verbum mentále, Słowo rozumne. ktory Obraz / albo ktore Słowo nazywá się Synem Bożym / Ducha záś S: przez wola swoią

Ociec

Ociec Wypuszcza / gdy siebie Samego lubi Ociec / naten czás staie się Oycowska miłość / ktora się nazywa Duchem S: naucza nás tego Augustyn Doktor Zachodni / ktory w Jedności żył z Cerkwią wschodnią / bo (w Xiędze 15. o Troycy S: cáp: 17) mowi: Lubo Duch S: nazywáśię Miłość, iednak Ociec lubi Syna y siebie Samego winownie, Syn záś lubi Oyca y Siebie sámego nie winownie ále Iesteśtwenno, bo Syn nie iest winą ani Początkiem w Troycy. Do tego iesliby Syn winownie lubił Oyca, winownieby rorumiał y pamiętał, y ták musiałby Rodzić, ale że nie rozumie, ni pamięta winownie, dlá tego ani lubi winownie, ale Iesteśtwenno, z Oycá bowiem naczálno y winownie Miłość albo Duch s: Pochodzi, y na Synie, [iáko Greccy Oycowie wyznawáią,] od poczywá, Ten sposob S: Anastásius Synaita Patryárcha Antyochenski; w odpowiedzi na pytánie 24 / Theodora Episkopa Cyru; pokázuie / mowiąc: Podobieństwo w Duszy człowieczey się znáyduie, bo ma ona w sobie Rozum y Zywot, y Rozum Rodzi Słowo, pospołu też z Słowem Pochodzi Duch, ktory nie rodzi się iák Słowo, ale záwsze z Słowem postępuie, y z Słowem wespoł Pochodzi, ale te rzeczy w Człowieku są iák w Obrázie, bo Słowo y Duch wnim żádney niemáią Hypostásim, w Troycy záś Trzy Hypostáses rozumiemy, bez pomieszánia ziednoczone, y przez się zostáiące, bo Vrodził się przed wieki z Oyca Bog Słowo, y Nierozdzielne iest od tego, ktory porodził, y Duch z Oyca zaiste pochodzi, rozumie się też w Hypostási własney, Ten sposob Thomaß z Aquinu 1, párte Theologiæ

Augnst: de S: Trinitate lib: 15. cap: 17.

S: Anastasius Sinait in resp ons: ad quæstio 24. Theodor Episcopi Cyri.

Thom Aqi 1 par: Theol

Je za nadto dogmatyzuje pan autor

Quæst: 27. Articulo: 4

suæ, Quæstione 27, Articulo 4, Pokazuie.

Z Y D

NAsza Synagoga żydowska tego Sposobu Rodzenia Synowskiego; y Pochodzenia Ducha S: nieprzymuie, bo Anioł ma rozum y wolą, iednák Syna nierodzi przez rozum swoy, y Ducha przez wolą swoią niewypuszcza, ták że y Człowiek ma Rozum y wolą, iednak poznawaiąc siebie samego, nie rodzi Syna przez rozum swoy, y lubiąc siebie samego, niewypuszcza Ducha przez wolą swoią, záczym y w Bogu táki sposob Rodzenia Synowskiego y pochodzenia Duchá Swiętego się nie znayduie,

Soulcēn Pauło, 1. parte scrutī scripturæ cap: 7.

CHRZESCIANIN

NIe tylko wáśy żydzi, ale y Machometáni, y pogánie inśy tego sposobu nie przymuią, ktorzy Troycy S: w Jednym Boztwie przyznać niechcą, ták też y chrześciánie fałśywi, Aryánie, Macedoniánie, y Heretycy inśy, tego sposobu nie przymuią, ktorzy mowią, że był táki czás, ktorego był Sám Ociec bez Syna y Ducha S: dla tego Syna y Ducha S: stworzeniem nazywaią. Wy záś Chrześciánie Prawosłáwni tym sposobem rodzenia y pochodzenia Heretykom pokazuiemy, że zawśe przed wieki pospołu z Oycem był Syn y Duch S: ponieważ záwśe przed wieki Beg Ociec znał y lubił siebie samego, tylko Pierwśy Ociec iest od Syna y Ducha S: nie według natury albo Jstności, ale według porzadku, álbo według Rodzáiu w Boztwie, albo według myśli ludzkiey, Aniol záś y Człowiek dla niedoskonałości swoiey; niemoga przez rozum swoy

Augustī: Tractat: 2. cap: 1. quæst 1. de S: Trinitate.

Joan: de Combis lib: 1 cap 10.

swoy Syna Rodzić, y przez woią swoią Ducha wypuszczać, ale Bog dla niewymownej, y nie doścignionej Doskonałości swoiey; może to vczynić. (*)

Z Y D

CZytáłem ia wászych Oycow SS: Doktorow Cerkiewnych, ktorzy mowią, że niewymownym y nie poiętym Sposobem; Syn od Oyca się Rodzi, y Duch S: Pochodzi, ták przeciw Ariusza y Eunomiusza, S: Bazyli wász mowi: iáko Syn od Oyca się Rodzi, ták y Duch S: od Oyca Pochodzi, obádwa od Boga, ale niewymownie. záczym wy swoim Doktorom cerkiewnym się przeciwicie, gdy mowicie, że przez Rozum Oiciec Synà rodzi, y przez wolą Ducha S: wypuszcza, bo Doktorowie wasży mowią, że niewymownym y niepoiętym Sposobem; á wypowiadácie rzecz przeciwną, że wymownym y poiętym Sposobem tę Rodzenie y Pochodzenie się stáie.

S: Basilius contra Ariū & Eunomiū

CHRZESCIANIN

GDy my mowimy, że Oiciec Syna rodzi przez rozum swoy, y Ducha S°: wypuszcza przez wolą swoią, nie przeciwimy się Oycom S: Doktorom Cerkiewnym, bo Syn gdy przez rozum Oycowski się rodzi, niewymownym y niepoietym się to sposobem rodzi, Także y Duch S: gdy przez wolą Oycowską pochodzi, niewymownym y niepoietym sposobem to pochodzi, ponieważ mowiliśmy, że Aniol y Człowiek máią rozum y wolą, iednak niemoga przez rozum swoy syna porodzić, y przez wolą swoią ducha wypuścić, dotę° w stworzeniu; lubo w Aniele, lubo w człowieku, intelligens, rozumiejący, intellectus, rozum in-

Adamus Opatovius

tell-

(*) Dosyć o tem było powiedzieć z pewnością tyle: Że samemu tylko Bogu iest wiadomo, gdyż zaciemnione tajemnice w dogmata, częstokroć w omyłkę błąd i herezyą wprowadzają.

in Tgeologi sua de S: Trinitate.

tellectio, rozumienie, intelligibile, to cośie rozumie. **są rzeczy rożne, w Bogu zaś wszytko to iedno iest, tak że w stworzeniu.** Volens, chcący, voluntas, wola, volitio chcenie, y volitum, to czego chcemy y co lubimy. **rożne rzeczy są, á w Bogu wszystko to iedno iest. Do tego między słowem Bożym y człowieczym; ta iest roznica, że w człowieku słowo rozumne iest** accidens, trefunek, verbum accidentale, słowo trefunkowe, y nie iest persona, **w Bogu zaś te słowa rozumne iest** substàntia, istność, verbum substantiale, słowo istotne, y iest persona, **do tego człowiecze słowo rozumne, nie iest iedyney y teyże natury z człowiekiē, ale inßa rożna natura swoia ma. Bożkie zaś Słowo rozumne, Syn Boży nie inßa y nie rożna; ale też iedyna y nierozdzielna natura Bożka; z Oycem ma,** dotego człowiecze słowo **rozumne iest** transiens in præteritum & futurum, przechodzące na przeszły czas y na przyszły, **zkąd wielka niedoskonałość w sobie pokazuie, bo mógł przedtym człowiek** verbum mentale, słowo rozumne **mieć, ale potym mieć nie będzie, albo też niemiał go przedtym, ale potym mieć będzie. słowo zaś Bożkie rozumne, iest zawße** permanens, trwaiące y przytomne, **gdyż ieśliby kto inaczey chciał rozumieć, taki by musiał rozumieć, że rozum Bożki nie iest doskonałßy, nad rozum człowieczy, cze° się mowić niegodzi. tak też Bożkay ludzka miłość między sobą się rozni, że człowiecza miłość iest** accidentalis, trefunkowa, **iest** accidens, trefunek, **nie persona. Bożka zaś miłość iest** substantialis, istotna, iest substántia, istność **y Persona, dotego miłość człowiecza inßa y rożna nie iedna z człowiekiem ma.**

Marcus Corona Theol: w punkcie 3. Rozmowy z Rabinem.

Marcus Corona tamże.

nature, Bożka zaś miłość; Duch S: iedna y też y nie rozdzielna nature Bożka ma z Oycem y z Synem, dotego człowiecza miłość iest Transiens in præteritum, & futurū, przechodząca na przeszły czas y na przyszły, **zkąd wielka nie doskonałość w sobie pokazuie, bo mogł przedtym człowiek miłość mieć, á potym iey mieć niebędzie, albo też niemiał iey przedtym, ale potym mieć będzie, miłość zaś Bożka záwße iest** permanens, trwaiąca y przytóna, **gdyż ieśliby kto inaczey chciał rozumieć, taki tymu siał rozumieć; że wola Bożka nie iest doskonalßa, nad wola ludzką, czego się mowić niegodzi, iakośmy iuż wyżey mowili o Słowie Bożym, z tey mowy wßystkiey zrozumieć możeß, że niewypowiedzianym y niepoiętym sposobem; Syn przez rozum Oycowski się rodzi, y Duch S: przez wola Oycowską pochodzi.**

Z Y D

Gdy człowiek swoią náturę poznawa, co się tám nazywa słowem rozumnym? czy intellectio? poznáwánie? czy res intellecta? rzecz poznána? yczy tę poznáwanie człowiecze od Bożkie° poznáwánia się rozni?

CHRZESCIANIN

Słowem Rozumnym w Człowieku się nazywa: Res intellecta, Rzecz zrozumiána, Non Intellectio, nie zrozumiewánie, **bo zrozumiewánie iest czynienie, Słowo rozumne zaś iest rzecz vczyniona, y te poznawánie Człowiecze od Bożkiego poznawánia tym się rozni, że w Bogu** Intellectio & res intellectá est Subsțántiá Dei intelligentis, Rozumienie y rzecz zrozumiána iest Istność Boga Rozumieiącego, & est Vnum reáliter, y iest rzecz iednà rze-

Paulo Burg 1. part: scrutiñ Scripturæ cap: 7 contr Iudæos, fol: 1944.

telnie, wezłowieku zaś rozumienie y rzecz zrozumiana / są Accidentia, rzeczy trefunkowe; & reáliter distinguuntur; y rzeczy wiśćiesię rożnią, y w rożnych prædicámentach sie kładną, Rozumienie kładnieśię in prædicamento actionis, czynienia, rzecz zrozumiána záś kładnieśię in prædicamento Qualitátis, iakowości, Toż máß de volitione, & re uolita, o chceniu, y rzeczy chciáney rozumieć.

Z Y D

Gregor Nazianzen. in Orat. 29.

SWięći Oycowie wászy Doktorowie Cerkiewni zabraniáią sie pytać; o Sposobie rodzeniá Synowskiego, y pochodzenia Ducha S: Ták Grzegorz Názyanzenski, [w Orácyey 29] mowi: Styszyść rodzenie, sposobu zbiegłością sie niepytáy, Styszyść Ducha z Oyca Pochodzącego, to iákim sie Sposobem stáie, z teskliwą ochotą sie niepytay, záczym wy przeciwicieśię swym Doktorom Cerkiewnym, gdy sie pytácie o Sposobie Rodzenia Synowskiego, y Pochodzenia Duchá Swiętego.

CHRZESCIANIN

NJetylko w Taiemnicy wielkiey Troycy Przenaświętßey; ale y w inßych wielkich Taiemnicach Bozkich; nie pozwalaią SS: Oycowie sie pytáć o sposobie, ktorym sie co dzieie, bo Chrystus gdy mowił do wáßych żydow: Chleb ktory ia dám, iest Ciało moie, oni posłyßáwßy te słowa Chrystusowe; mowili z ciekawości y z vporu swego, Iakoż nám ten może dáć Ciáło swe ku iedzeniu? dlatego też oni grzeßyli, otym niewymownym y niepoiętym sposobie sie badáiąc. Gdyżáś Aniol Gabriel oznaymował Naświetßey Bogarodzicy, że miáłá Chrystusa

Iodn: 6.

stusa Porodzić, nateń czás Przeczysta Pánna; z pokory dla nauki swey mowiła: Quomodo fiet istud? Iakoż sie to stánie? dlatego też ona bynámniey nie zgrzeßyła, pytáiąc otym niewymownym y niepoięnionym sposobie narodzenia Chrystusowego wczáśie, záczym nieprzeciwimy sie my SS: Oycom Doktorom Cerkiewnym, gdy sie badámy o sposobie Narodzenia Synowskiego, y Pochodzenia Ducha S: gdy pytámy: iák Ociec Syna Rodzi? y Ducha S: wypuszcza? toto my pytámy, Ex humilitate, z Pokory, non ex curiositáte, nie z ciekawości, iáko żydzi wáßy. Dotego pytámy, Propter doctrinam nostram, dlá náuki nászey, żebyśmy sie sámi nauczyli, y wáßych żydow głupich mogli tey Taiemnicy nauczyć, nie pytámy záś Propter Pertinátiam, dla vporu, iáko żydzi wáßy dla vporu swego zwykli pytać, iakim sie co sposobem w wielkich Taiemnicach Bozkich dzieie? dlátego też vporu swego; żydzi wáßy wiecznego karániá nie vyda.

Luc. 1.

Z Y D

POkáż mi piśmo S: lubo w Stárym lubo w Nowym Testamencie, z ktorego piśma S: możemy taki Sposob Rodzenia Synowskiego, y Pochodzenia Ducha Swiętego zrozumieć,

CHRZESCIANIN

Psalm. 44.

WStárym Zakonie zrozumiewámy to z Proroka Dawida, ktory w Psálmie 44 napisał: Eructáuit Cor meum verbum bonum, Wydáło Serce moie Słowo dobre, Tu sercem nazywáśie rozum, od ktore słowo rozumne pochodzi, gdy Bog siebie samego poznáwa, y swoia Náture Bozką rozumie,

dla

Isaiæ 6.

olacego Bog przez Proroka Izaiasza; rozum wąſkich żydow niewiernych sercem nazywa, mowiąc: Aby snádź niewidział oczyma swemi, y vszymá swemi nie słyszał, a sercem swym nierozumiał, a nawrocił by się, y vzdrowił bym go, Máß tedy wiedzieć, że według nauki Błogosławionego Augustyna Doktora Zachodniego; Bog Ociec Syna swego Słowem nazywa, od serca albo Rozumu swego vrodzonym, y mowi doniego: Wydáło serce moie słowo dobre. Wnowym Testamencie zrozumiewamy to, z S: Ewangelisty Jána, ktory cap: 1, mowi: In principio erat verbum, Na początku było Słowo, Z tego pisma S: zrozumiewámy, że Bog Ociec przed wieki gdy poznał siebie samego, stáło się Słowo Bozkie Oycowskie Rozumne, ktore Synem Bożym się nazywa: tak S: Theophiláktus tłumácząc w Ewangelicy JánaS: ten text: (na Początku było Słowo) mowi: dlaczego bowiem niemowił na początku był Syn, ale Słowo? słuchay, dla słabości słuchaiących, żeby vsłyszáwszy Syna, nierozumieliśmy rodzenia z Pożądania cieleśne°, dlate° Słowem go názwał, żebyś ty wiedział, że iako słowo się rodzi, od Rozumu bez Pożądliwości, ták y ten rodzi się od Oyca bez pożądliwości. Na drugim mieyscu mowi: álbowiem iáko niemożna mowić, żeby rozum był kiedy bez Słowa, tak y Ociec y Bog oprocz Syna.

Augustin in Psalm 44.

Ioan 1.

Theophilact in 1. Ioan:

Na inßym mieyscu mowi: nieprzystoi bowiem Bogu bezrozumnym y niemądrym kiedy bydz y niemocnym, dlate° wierzymy: ponieważ słowo y mądrość y moc Oycowska iest Syn. táka nauke o Narodzeniu Synowstim, S: Bazyli wielki, w

S: Basilius

Homi-

Homiliey napisáney na początek Jána daie, mowiąc: Słowo Boże z rozumu Oycowskie° pochodzi, táka nauke y S: Grzegorz Nazianzenski, Lib: 4. de Theologia dáie o narodzeniu Synowskim, mowiąc: Słowo się mowi, że się tak ma do Oyca, iák mowa do rozumu. táka náuke znaydziesz w dysputácyey S: Grzegorza Archiepiskopa Homeritstkiego, z Herbánem Rabinem żydowskim, gdzie napisáno: iáko przyczyna wszystkich Oyca nazywámy, Słowo zaś iáko z rozumu vrodzone, Syna nazywámy &c.

S: Gregor: Archiepis: Homerit: in dysput: suâ, cũ Herban: Judæo.

Na inßym mieyscu w tey że Dysputacyey Swiety Grzegorz tenże; Syna Bożego Słowem názywáiąc, mowi: czy niezdáśie tobie? aby Bog miał rozum? czy nie zdáśię tobie? żeby on miał y Słowo? &c iáko człowiek każdy; gdy rozumem swym swoią istność człowieczą poznáwa y zrozumiewa, tedy z tego poznánia y rozumienia tego, (według nauki philosophstiey) stáie się Słowo Rozumne człowieczy, rożnicy zaś między Słowem Bożym y człowieczym wyżey maß pokazáne.

Z Y D

Przypomniáłeś tu naukę Theophiláktowa, gdzie Syn Boży nazywáśię Mądrością Oycowska, dla czegoż to wasz Doktor Cerkiewny Theophiláktus? syna Bożego nazywa mądrością Oycowską? chciał bym ia to wiedzieć,

CHRZESCIANIN

Lubo wßystkie trzy Persony Bozkie są iedna mądrość nieStworzona iestestwenna; bo iako iedno iest iestestwo Bozkie, tak iedna iest mądrość Bozka Jestestwenna, we wßystkich trzech Personach, te

Cornel à Lapide in proverb 8.

mądrość Salomō w Przypowieściach wspomina, mówiąc: sapientia foris prædicat, mądrość Przed domy opowiáda, iednak táż iedna mądrość Per appropriationem, właśnie Synowi Bożemu od Theologow przypisána bywa, że iáko mądrość człowiecza stáie się nabywá się przez rozum człowieczy, gdy człowiek rozumem swym procuie, vczy się, y nabywa mądrości iákiey, tak Syn mądrość Oycowska rodzi się, y stáie się przez rozū Oycowski, gdy Ociec rozumiem swym siebie samego poznáwa, te Mądrość spomina Apostoł Páwel do Korynthow pisác y mowiąc: lecz sámym wezwánym żydō y Grekō, Chrystusa mocą Bożą y mądrością Bożą. ta mądrość Boska nie stworzona może się nazwać, personalna, osobista, że Syn Boży iest Persona, Osoba wtora w Bostwie, ktorey Personie właśnie mądrości zwacsie należy, y ktora persona z natura człowieczą się ziednoczyła.

Marcus Corona w Pánkcie 2. rozm. z Rabinem.

2. Cor: 11. v.

Z Y D

Bárzo się kontentuię tą náuką twoią, ktorą pokazáłeś mi sposob Rodzenia synowskiego, ieszcze Pokáż mi pismo swięte, z ktorego możemy táki sposob pochodzenia Ducha S: zrozumieć.

CHRZESCIANIN

Możemy to w nowym Testamencie zrozumieć z Apostoła Páwła, ktory w liście swym do Rzymiá n Rozdziále 5. napisał: Miłość Boża rozlała się w sercach nászych, Przez Ducha S. ktory nám dány iest. znowu ád Galátas, Cap. 5, mowi: Owoc Ducha iest Miłość. z tego pisma s: łátwo możemy zrozumieć, że Duch Swięty nazywa się Miłość, ponieważ to Apostoł Miłość Duchowi Swiętemu przypisuie, Miłość

Rom: 5.

Galat: 5.

záś nie inácżey, tylko przez wolą się stáie, iáko człowiek kożdy gdy czego chce, tego wola swa chce y to lubi, y te chcenie człowiecze iest miłość. ták y Bog Ociec wolą swą siebie lubi, y ta miłość przez wolą Oycowską pochodzącą nazywa się Duchem Swiętym, Rożnicy záś miedzy Bozką y człowiecza Miłością máß wyżey sobie przypomniáne.

Z Y D

WDzięcznie przymuię twoią tę naukę, gdy mi z pisma S: sposob Rodzenia Synowskiego y pochodzenia Ducha S: pokázáłeś, ieszcze powiedz mi, czym się rożnią miedzy sobą Syn y Duch S: ponieważ oni obadwá od Oycá są? czemu iedna Persona zowie się Synem: druga Persona zowie się Duchem Swiętym: a Synem się nienazywa?

CHRZESCIANIN

MÁß wiedzieć żydzie, że te dwie Persony: Syn y Duch S: rożnią się miedzy sobą rożnemi osobámi wynikánia, ponieważ iedna Persona Rodzi się przez rozum Oycowski, dlatego ta nazywa się Synem, druga Persona Pochodzi przez Wolą Oycowską, dlatego ta nazywá się Duchem S: táka rożnica miedzy temi dwiema Personámi; pokazuie S: Justinus Męczennik (cáp: 14 w Tłumaczeniu wiáry Chrześciáńskiey) mowiąc: Eándem quoque rationem de Spiritu S: tenemus, nám sicut Filius ex Pátre, ita & Spiritus, excepto, quod existendi modo, differentia quædam intercedit. Tenże znák o Duchu S: trzymámy, bo iák Syn od Oyca, ták y Duch, wyiąwszy to, że wynikánia rożność nie iákaś miedzy niemi iest. Takaż Rożnicę Scotus

S: Justin, Martir: cap: 14 in expositione Fidei Christianæ.

Thomas Aquinu 1. parte Theol: quæst: 27: Artic: 4.

Lib: 1, Sententiárum suárum, distinctione 9: Quæstione 1. **naznáczá miedzy Synem y Duchem S: Táka Roznice miedzy temi Personámi** Thomaß z Aquinu 1. Párte Theologiæ suæ, Quæstione 27. Articulo 4, **naznácza mowiac:** Słowo przedwieczne iest Synem, będac z Oycowskiego rozumu, ktory iest czyniacy podobna rzecz, od siebie poiętą, mocą Pochodzenia swego, że Pochodzenie przez rozum iest, má to, że iest podobne Oycowi y Syn prawdziwy, Duch záś S; z Miłości Oycowskiey Pochodzący, ztąd iest Bogiem, że z Boga idzie. **Záczym Troyce Przenaswietßa w iedynym Boztwie trzeba tobie szanować, y pokłon iey oddáwać, y ona przepowiádać, bo w Zyciu S: Męczenicy Barbary napisáno: że Ociec iey Dioscerus bałwochwálca kázał ieden budynek rzemieśnikom budować, y dwie okna vczynić, a sám w drogę odiáchał, naten czás Barbára S: przyßedßy do rzemieśników; kazała im Trzy okna w tym budynku; na Cześć Troycy Przenaswietßey vczynić, ogdy sie Ociec zdrogi wrocił, y strosował y kárał rzemieśników, że przestąpiwßy rozkazánie iego; Trzy okná vczynili, S: Barbára bronila ich, mowiac:** Niech y[e]ciany Boga w Troycy iedyne[o] wyznawáią. **Ktáten czás Ociec iey rozgniewawßysie dobył miecza, y sciąć Ja chciał, a gdy vciekła, gonił záná, ktora przybiegła do iedney skáły wysokiey, y zroskazánia Bozkiego; ona Skáła S: Barbárze sie otworzyła, y przeyść iey dáwßy; znowu sie iáko była przedtym zamknęła, tak y tyż zrodzie, w sercu twym iako w budynku miey te Trzy okna, Trzy Persony Bozkie narysowane, y známy y wyznáway Przenaswietßą Troycę w iedny**

Boztwie, pewnie gdy nieprzyiáciele widomi albo niewidomi; mieczem swym ciebie prześladować będą, y za toba gonić, możeśie y tobie táka skáła wysoka otworzyć, y ciebie obronić, albo też sám Chrystus iedna miedzy trzema Personámi Bozkiemi Persona; od miecza nieprzyiacielskie[o] ciebie obroni, ktorego Skáłą Apostoł Páweł nazywa, mowiac: 1. Cor: 10.
A Skáła była Chrystus.

ZYD

TRZECI ZNAK IEST O MESSIASZV,

Ze Messiáß będzie Synow y potokow inszych mieć, bo przez Dawida Proroka Bog mowi: położę ná wiek wieku nasienie iego, ále Chrystus waß nie miał Synow, ponieważ niemiał żony, záczym on nie iest Messiasz. Psalm: 88.

CHRZESCIANIN

Prorok Dáwid tu o Duchownych nie o cielesnych pisße synach, ktorych Messiaß miał mieć Prawdziwy, záczym y Chrystus iest Messiaß Prawdziwy, ponieważ miał y ma Dzieci Duchowne, ludziey wiernych, ktorych Ewangelista Ján spomina, mowiac: Dáł im moc, abyśię stáli Synámi Bożemi, tym ktorzy wierzą w Imie iego, **ma Chrystus y Oblubienice Duchowna; Cerkiew Swieta, ktora te Dzieci Chrystusowe Duchowne Ludziey Wiernych; przez Krzest S: porodzika, á te Oblubienice Chrystusowa S: Ján w Apokalipsi spomina, mowiac:** Weselmyśie y ráduymyśie y dáymy mu chwáłę, iż przyszło wesele Barankowe (to iest Chrystusowe) Ioan: 1. Apoc: 19.

á Małżonka iego (Cerkiew S:] zgotowiła się y dáno iey, ábyśię oblekła w Bisior Swietny yczysty, álbowiem Bisior są vsprawiedliwienia Swiętych.

Ezech: 16. **iáko wáśy żydzi gdy Ammorheyska y Cetheyska wiárę mieli / y vczynki ich czynili /** náten czas przez Proroka **Ezechiela** mowił **Bog** do **waśego** Narodu żydowskiego: Ociec twoy Ammorh'eyczyk, á Matka twoia Cetheyka, **tak Cerkiew S: nazywáśie Oblubienicą Chrystusową / y Chrześćiánie nazywáią się dziećmi Chrystusowemi /** że iako Cerkiew S: tak Chrześćiánin kożdy w Cerkwi zostáiący w Chrystusá wierzy / y w vczynkách Chrystusá náśladuie.

Z Y D

CZWARTY ZNAK IEST O MESSIASZV

Psalm 88. Że Messiáśz żyć ma na wieki, y na Thronie siedzieć, według Proroka Dawida mowiącego: Stolica iego iako słońce przed oczyma memi, y iáko pełny xiężyc na wieki, y świadek wierny na Niebie, ále Chrystus waś vmárł, nie żył na wieki, záczym on nie ieśt Messiáśz prawdziwy.

CHRZESCIANIN

Ioan: 12. **Gdy Chrystus do wáśnych żydow mowił:** Iá ieśli będę podwyszszon odziemi, pociągnę wszystko do siebie. **náten czás żydzi wáśy; iák wy teraś rozumiecie / ták y oni rozumieli / że Chrystus niema vmierać / bo mowili do Chrystusá:** Myśmy słyszeli z Zakonu, że Chrystus trwa na wieki, á iákoż ty powiádaśz? potrzeba ábyś był podwyszszony Syn czło-

Człowieczy? **maśz tedy wiedzieć, że Chrystus miał vmrzeć / ponieważ przez Proroka Dawida mowi:** Obrociłeś mię w proch śmierci, **náinśym mieyscu mowi:** W śádzili mię w dół głębszy do ciemności, y do cienia śmierci, zmocnił śię gniew twoy nademna, y przywiodłeś námnie wszystkie nawałności twoie, **iednák miał** Chrystus trzecie° dnia zmárłych **wstáć / y na wieki żyć / y na Thronie Niebieskim siedzieć / bo v Proroka Izaiáśa; Niebo Thronem swoim Bog nazywa / mowiąc:** Niebo Stolica moia, záczym Chrystus ieśt Messiáś prawdziwy / ponieważ po zmártwych wstániu swoim wstąpił na Niebo / y tam żyie na wieki, y ztámtąd przyydzie śądzić.

Psal 21. Psalm 87. Isaiæ: 66.

Z Y D

PIĄTY ZNAK IEST O MESSIASZV

Że Przed przyśćiem Messiászowym Heliáśz Prorok ma przyść, bo mowi sam Bog v Proroka Małachiáśza; do naśzego narodu żydowskie°: oto ia poślę wam Heliaśza Proroka pierwiey, niżli Przydzie dzień páński wielki a straśzny, y nawroci serce Oycow ku Synom, á serce Synow ku Cycom ich, abych snadź nieprzyszedł, á nieśkárał ziemie wytraceniẽ. ale przed przyśćiem Chrystusowym; Heliáśz Prorok nie przyszedł, záczym Chrystusá wy Chrześćianie nieśłuśznie Messiáśzem názywácie.

Malach 4.

CHRZESCIANIN

Math: 17. **Ták rzeczą Chrystusá y Apośtołowie pytáli / mowiąc:** Coż tedy Doktorowie Zákonni powiadáią

dała: iż Heliasz musi pierwiey przyść? Miáß tedy wiedzieć żydzie, że przed wtorym przyściem Chrystusowym Heliáß Prorok z Enochem przyydzie, y wáß národ żydowski do Chrystusa nawroci, Zaczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy, a przed Chrystusowi pierwßy przyściem Ján Krzciciel przyßedł, ktore Chrystus Heliaßem názwał, odpowiadaiąc Apostołom na ich pytánie o Heliáßu Proroku, y mowiąc: Heliáſz ci przydzie, y naprawi wſzyſtko, wſzák że wám powiadam, iż Heliáſz iuż przyſzedł, à niepoználi go, ale vczynili nad nim, cokolwiek chcieli; Ták ysyn Człowieczy będzie odnich cierpiał, wten czás zrozumieli Vczniowie, że im o Iánie Krzcicielu powiedział,

Ż Y D

SZOSTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Że Messiáſz ma przyść na obłoku do ludziey, bo Dan: y. Prorok Dániel mowi: Pátrzałem w widzeniu nocnym, á oto z Obłoki Niebieſkiemi; iáko Syn człowieczy przychodził, &c: ale Chryſtus wáſz; nie na obłokach przyſzedł, y nie z táka wielmożnoſcia, iáka tám opiſána, záczym Chryſtus wáſz nie iest Messiáſz.

CHRZESCIANIN

Máß wiedzieć, że dwoiáki przychod Chrystusow pismo S: spomina, ieden dla odkupienia człowieka, drugi na sąd, pierwßy tedy ráz przyßedł Chrystus dla odkupienia człowieka z pokorą, ale dru-

drugi ráz Sądzic świát przydzie z wielmożnoſcią na Obłokach, według Proroctwa Danielowego, dlatego Chrystus do wáßych żydow mowił: Od tąd vyzrzycie Syna Człowieczego siedzącego naprawicy mocy Bożey, y przychodzącego na obłokach Matth: 26. Niebieſkich. Zaczym y te Słowá Danielowe ciebie vczą, iż Chrystus iest Messiáß Prawdziwy, bo tu drugi przychod Chrystusow od Proroka Daniela iest opiſány.

Ż Y D

CZytáłem w Ewangelicy wáſzey Słowá Chryſtuſowe: o onym dniu albo godzinie nikt niewie, ani Aniołowie w Niebie, ani Syn, iedno Mars: 13. Ociec, ieſli tedy Syn Bozy Chryſtus Messiáſz wáſz niewie dnia y czásu, w ktory ſię będzie ſtráſzny Sąd odprawować, tedy Messiaſz wáſz nie ieſt Bogiem, ponieważ nie wie wſzyſtkiego, a zátym nie będzie świáta sądzić, bo świát ma Bog sądzic, według Proroka Dáwida mowiącego: Bog iáwnie przydzie, Bog náſz a niebędzie milczał, Psalm 49. ogień Przed Oblicznoſcią iego roſpaliſię, y około iego wicher wielki, przyzowie Niebo zwierzchu, a ziemię áby rozſądził lud swoy,

CHRZESCIANIN

Nietylko iáko Bog: ale y iáko Człowiek wie Chrystus Messiáß Prawdziwy: Dzień y Czás Straſznego Sądu, przez wlána iemu mądrość, tylko to iáko Poſeł od Boga Oyca ná świát poſłány; tego dnia y czásu niewie, bo Poſeł lubo wie iáki sekret; od poſyłaiącego mu porucżony, niepowinien go tem ludziom powiádać, ktorym powiádać nie należy,

ale powinien mowić: iá tego niewiem.

Z Y D

SIODMY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Ze Messiáſz gdy przydzie, náten czas wſzyſtkie narody naswiecie mieſzkaiace będą náſzych żydow lubić, y do náſzey synagogi żydowſkiey będąſię nawrácáć, y náſza wiárę żydowſką przymą, bo Prorok Zacháriaſz napiſał: to mowi Pán Zaſtępow, Zach: 8. w One dni; vchwycąſię dziesiąciora ludziey zewſzech ięzykow innych narodow, y vymą ſię podołká v męża żydowina, mowiąc: poydziemy zwami, bośmy ſłyſzeli, że Bog ieſt zwámi, ale teraz Chrześciánie wáſzy y narody inſze żydow naſzych nienawidzą, y do náſzey Synagogi y wiáry żydowſkiey ſię nienawracáią, záczym Chryſtus waſz nie ieſt Messiáſz obiecány, ponieważ te Proroctwo nanim ſię niewypełniło.

CHRZESCIANIN

Swiety Hieronimus tłumáczac te słowa; powiáda, Że tu przez Judeuſza, álbo żydá; Chryſtus ſię rozumie, ktory z pokolenia Judá ſię vrodził, według Apoſtoła Páwła mowiącego: bo to iáwno ieſt, że Pan naſz wyſzedł z pokolenia Iudowego, záczym na Chryſtuſie te Proroctwo ſię wypełniło, y pokazuie go Prawdziwym bydz Messiáſzem, ponieważ wſzyſtkie narody na świecie mieſzkaiące; tego Judeuſza to ieſt żyda; Chryſtusa Zbawiciela naſzego vlubili, y do niego ſię nawrocili, y wniego vwierzyli.

S. Hieronim in 8. Zachar. Hebr. 2. 7.

Jeſzcz

Jeſzcze Doktorowie Cerkiewni powiadaią, że ſłu Judeuſz, álbo żyd znászych Apoſtołow Chryſtuſowych, ktorzy od żydow ſię porodzili, y byli prawdziwemi; nietylko według ciáłá; ále y według wiáry żydámi, że wierzyli w Chryſtuſá prawdziwe° Messiáſza y Boga, w ktorego przed Przyściem Chryſtuſowym żydzi w Moyzeſzowy y przyrodzony Zakonie wierzyli, záczym te Proroctwo Zachariaſzowe pokazuie Chryſtuſa bydz Messiáſzē prawdziwy, ponieważ gdy przyſzedł Chryſtus, y Apoſtołow swoich na świat poſłał, dla przepowiadánia Wiáry Chrześciáńſkiey, naten czás wſzyſtkie narody niewierne; ſłyſząc naukę Apoſtołſka y widząc wielkie Cudá, ktore Apoſtołowie czynili, kożdego Apoſtoła (według ciáłá y Wiáry) żydá vlubili, y do Apoſtołow ſię nawrocili, y wiárę ich przyieli, mowiąc do kożdego Apoſtoła: Poydziemy zwámi, bośmy ſłyſzeli, że Bog ieſt zwámi, te zaś Prorockie słowa do waſze° narodu żydowſkiego nie należą, bo wy luboſte możećie Judeuſzámi álbo żydámi nazywać, dla Judy syna Jakobowego, od ktorego część wielka y znamienita waſzego narodu żydowſkiego ſię cieleśnie vrodziła, iednak ſię wy nie możecie Judeuſzami álbo żydámi názwać, dla wiáry wáſzey, ponieważ niemácie y niezachowuiecie tey wiáry, ktora przedtym Judeuſzowie álbo żydzi w Moyzeſzowym y przyrodzonym zakonie mieſzkaiący mieli y zachowáli, wierząc w Chryſtuſa prawdziwe° Messiáſza y Boga, ktory miał przyść, ktory iuż przyſzedł na świat, y wſzyſtkie narody na świecie mieſzkaiące go vlubiły y przyieli, y wniego vwierzyli, dlate° wſzyſtkie narody Chrześciáńſka Wiárę zachowuiące; dla swey wiáry, iuż Judeuſzámi [to ieſt Boga wyznawaiącemi]

ſię nazywáią, á wy (według ciáła) Judeuſſowie, albo żydzi, niemożecie ſię [według wiáry wáſzey] Judeuſſámi to ieſt Bogá wyznawaiącemiſię nazwać, ponieważ nie wierzycie we Chryſtuſa prawdziwe° Bogá y Meſſiáſza swe°, dlate° Apoſtoł Páwet do Rzymiánow piſze: álbo wiem nie to ieſt żyd, ktory ieſt

Rom. 2. iawnie żydé, àni to obrzezánie ieſt, co iáwnie na ciele ieſt, ale ten ieſt prawdziwym żydem, ktory potaiemnie ieſt żydem, y to ieſt prawe obrzeżanie, ktore ieſt na sercu w duchu, nie według litery, ktorego chwáła nie zludziey, ále z Bogá ieſt. Toż Chryſtus w Apokalipſi do Anioła álbo Epiſkopa Cerkwi Smirneńſkiey mowi: Bluźnią cię ci, ktorzy

Apoc. 2. ſię mienią bydź żydźi, a nie są, ále są bożnicą ſzatáńſką.

Z Y D
OSMY ZNAK IEST O MESSIASZV,

ZE Meſſiáſz gdy przydzie, na ten czás wielkie Dáry Bozkie; wſzelákie dobra náſzy żydzi mieć

Zach. 3. będą, bo Prorok Ioel napiſał: Będzie dnia onego, będą kropić gory ſłodkość; a pagorki po płyną mlekiem, à wſzyſtkiemi ſtrumieńmi ludſkiemi poydą wody, y zrzodło z Domu Páńſkiego wynidzie. Toż y Prorok Amos mowi: Oto dni idą

Amos. 9. mowi Pán, y zaymie orácz żeńca, ktory depce winne iagody, ſieiącego naſienie, y kropić będą gory ſłodkoſcią, a wſzyſtkie pagorki wyprawione będą, y wrocę poymánie ludu mego Izraelſkiego, à będą budowáć miáſta ſpuſtoſzone, y będą

w nich

w nich mieſzkać, y będą też sadzić winnicę, y pić wino ich, y naczynią sádow, á będą ieść owocy ich, y nasádzą ie w ziemi ich, à nie wyrwę ich więcey z ziemi ich, ktoram im dáł. ale tákich Dárow Bozkich y tákich Dobr żydzi niemieli, gdy wáſz Chryſtus przyſzedł na swiát, záczym on nie może ſię Meſſiáſzem názwać.

CHRZESCIANIN

TKumácząc pierwſzy Liſt do Timotheuſſa cáp: 1, Cornelius à Lápide, przypomina wáſz Talmud, wktorym napiſáno, że gdy Meſſiáſz przyidzie, ná ten czás ziemia żydowſka będzie rodzić żydom chleb pieczony, y ſzáty iedwábne; kożdemu żydowi według wzroſtu iego, te to ſłowa Proroków Ioela y Amoſa; podobno wáſzy Rabinowie głupi czytáiąc; te w Talmucie swym báśnie napiſali, że za czásow Meſſiáſza będzie ziemia żydowſka; chleb pieczony żydom rodzić, y ſzáty iedwábne kożdemu żydowi według wzroſtu iego, ták też y to wáſzy Rabinowie głupi báśnie mowią, gdy wás nauczáią, że za czásow Meſſiáſza; będą wáſzy żydzi Dáry Bozkie y wſzelákie dobra cieleſne y doczeſne y ziemne mieć, bo tu rozumieią ſię Dáry Bozkie, y Dobra Duchowne, y wieczne, y Niebieſkie, ktore Meſſiáſz na swiát przyſzedſzy; miáł dáć wáſzym żydom, y wſzyſtkim narodom wiernym, Zácnym Chryſtus ieſt Meſſiáſz Prawdziwy, ponieważ Dáry Bozkie y dobra wſzelákie; nie cieleſne ale Duchowne, nie doczeſne ale wieczne, nie ziemſkie ale Niebieſkie dáł wáſzym żydom, y wſzyſtkim narodom, ktorzy w Chryſtuſa y wierzyli, dlatego S: Ewangeliſta

Cornel à Lapide in 1. Tim. 1.

Joan. 1. Ján mowi o Chrystusie: a zpełności iego, my chmy wszyścy wzięli, y Łáskę za Łáskę,

ZYD

DZIEWIĄTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Psal. 13. & 52. ZE Messiász gdy przydzie, na ten czás Izráelitowie nászy będą się weselić vstawicznie y rádować się, bo Prorok Dáwid napisał: Gdy oddáli Pán niewolą ludu swego, rozweseli się Iákob, y rozraduie się Izráel. ale gdy wász Chrystus na swiát przyszedł, náten czás ináczey się stáło, bo Izraelitowie nászy záwsze się smęcą y płáczą; dla vtrapienia swego, nie wesela się y nie ráduią się, záczym Chrystus wász nie iest Messiasz obiecány.

CHRZESCIANIN

DWoiácy są Izraelitowie, iedni cielesni, żydzi wáśy, ktorzy się według ciała od Izraela vrodzili, drudzy Izraelitowie są Duchowni; Chrześciánie náśy, z żydow y z pogánow zebráni, ktorzy Wiárę Izraelową máią, takiemi Izraelitámi duchownemi Prawdziwemi niemogą się wáśy żydzi nazwać, ponieważ wiáry Izraelowey niemáią, według Apostoła Páwła mowiącego: Albowiem nie wszyścy ktorzy są z Izraela, ci są Izraelczycy, Rom: 9. **máś tedy wiedzieć żydzie, że Chrystus iest Prawdziwy Messiaś, ponieważ z Przyścia iego weselą się Duchownie Prawdziwi Izraelitowie Duchowni; Chrześciánie, ktorzy w Chrystusa vwierzyli, wáśy záś żydzi się nieweselą z Przyścia Messiáśa Prawdziwe-**

dziwego, Chrystusa Boga naśego, bo wáśy żydzi nie mogą się nazwać prawdziwemi Izraelitámi Duchownemi, ponieważ w Chrystusa nie vwierzyli, w ktorego Izráel wierzył.

ZYD

DZIESIĄTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Ze Messiász przyszedszy vczyni żydow nászych nieśmiertelnemi tak, że iuż niebędą vmierać, bo Prorok Izaiász napisał: Straci śmierć na wieki, á le Chrystus wasz nieuczynił ludziey nieśmiertelnemi, záczym on nieiest Messiász. Isaiæ. 25.

CHRZESCIANIN

NIestuśnie to do pierwśe Przyścia Chrystusowe; testowa Prorockie náciągáś, ktore o Wtorym Przyściu Chrystusowym są napisane, bo Chrystus drugi raz gdy przyidzie, znaie czas wszystkich ludziey wstrzesi zmarłych, y vczyni nieśmiertelnemi tak, że iuż na wieki niebędą vmierać, záczym Chrystus iest Messiaś prawdziwy.

ZYD

IEDYNASTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Ze Messiász gdy przydzie, naten czas planety Niebieskie się odmienią, y iáśnieysze stáną, bo Prorok Izáiasz mowi: Będzie świátłość xiężycowa, iáko świátłość Słoneczna, á świátłość Słoneczna, będzie Isaiæ. 30.

w śie

w hedmiornásob, iako świátłość siedmi dni, w dzień, ktorego Pán zawiązę ránę ludu swego, ále Chrystus wasz te° nieuczynił, záczym niesłuszenie go wy Chrześciánie Messiászem nazywácie.

CHRZESCIANIN

Słusznie my Chrystusa Messiászem nazywámy, bo Chrystus gdy przydzie ná świat sądzić, natę czas Planety niebieskie, Słońce, Miesiąc, y Gwiázdy swe odmienią, daleko iáśniey sze ssłáná, niżeli teraz są: nacoż ty żydzie to do pierwszego przyścia Chrystusowego naciągasz? co Prorok Jzaiász o Wtorym Przyściu Chrystusowym pisze.

ŻYDELE = *Judeus*

DWVNASTY ZNAKIEST O MESSIASZV,

Ze Messiász przywroci Krolewstwo żydom, ktore oni vtrácili, y sam będzie Krolem żydowskim, według proroctwá Iakobá Patryárchi Starozákonne°, w xięgach Geneſis, cap: 49 mowiące°: Niebędzie odięte Sceptrum od Iudy, y xiąże od biodr iego, áż przydzie, ktory ma bydz possány, y ten będzie oczekiwánie narodow, ále Chrystus wasz Messiasz nieprzywrócił narodowi naszemu żydowskiemu Krolewstwa ich vtraconego, y niebył Krolem żydowskim, dlate° my Chrystusa wásze° za Messiásza niemámy, ále Messiásza inszego oczekiwamy.

Genes: 49.

CHRZESCIANIN

Nietylko wy żydzi głupi tak rozumiecie, ále y Apostołowie tak rozumieli, że Chrystus Palestyńskie Krole-

Krolestwo ziemne, wyzwoliwszy z mocy Rzymskiey; żydom przywroci, rozumieli, że Chrystus będzie Krolem świeckim, y będzie w Jeruzalem tak iáko Dáwid y Salomon Krolować, dlate° pytali Chrystusa: Záli w tym czásie przywrocisz Krolewstwo Izraelowi? y rzekł do nich: Nie wasza rzecz iest znác czásy y chwile, ktore Ociec w swey władzy położył. **dlatego Jákob y Jan Synowie Zebedeuszowi prosili Chrystusa o Przełożeństwo, bo ich mátka do Chrystusa mowiła:** Rzecz áby siedli ci dwa Synowie moi, ieden po prawicy, á drugi po lewicy w Krolewstwie twoim, **ále ich zato Chrystus gánił y strofował, mowiąc:** Niewiecie cze° prosicie, **tak y was żydzi trzeba strofować, y gánić za wáżę głupstwo, że wy nie wiecie, y niechcecie widzieć, iákim Krolem miał bydz Chrystus? y iáże Krolewstwo miał wászym żydom przywrocić? mowi sie teraz odemnie y wiecz to, że Chrystus był Drawdziwym Krolem Żydowskim, Ponieważ prodził sie z Familiey Krola Dawida, potomka Judy Syna Jakoba Patryárchi starozakonnego, y siedzieć mu iáko następy y Dziedzicowi właśnie należáło Nastolicy Dawidowey Oycowskiey, bo Prorok Jzáiasz o Chrystusie mowi:** Nastolicy Dawidowey, y na Krolestwie iego siedzieć będzie, áby ie vtwierdził y vmocnił w Sądzie y w sprawiedliwości, od tad áż na wieki, zawisna miłość Pána Zastępow vczyni to, **toż Aniol Gabriel do Przeczystey Panny o Chrystusie mowił:** Da mu Bog Stolec Dawida Oyca iego, y będzie Krolował w domu Iakobowym na wieki, á Krolewstwu iego niebędzie końcá, Dom Jakobow znáczy Cerkiew Ś: z żydow

Isaiæ: 9.

Luce: 1.

potomkow Jokobowych / nietylko z pogan zebrána / w ktorey Chrystus Kroluie / táż Cerkiew S: Królestwem Chrystusowym / na ziemi woiuiaca y w Niebie tryumphuiaca; národ Chrześciánski się nazywa / y dotego Królestwa; do Cerkwi S: wás o żydzi Chrystus wzywa y nawráca / żebyście w Chrystusa uwierzyli / y na ziemi w Cerkwi woiuiacey / przez Wiárę y Nadzieię y Miłość z Chrystusem Krolowáli do czásu / potym żebyście w Niebie; w Cerkwi Tryumphuiacey; widzac Oblicze Bozkie z Chrystusem Krolowali ná wieki / zaczym Chrystus iest Messiáß Prawdziwy obiecány / ponieważ waßemu narodowi żydowskiemu; Krolestwo przywráca / do ktorego Krolestwá wy sámi niechcecie się nawrocić / Dotego gdy Chrystus urodził się / natenczás medrcom pokazała się na wschodzie gwiázda / y oznaymiła im / że Krol żydowski się urodził / y prowadziła ich do Bethlehem / y pokazała im mieysce / na ktorym Chrystus był Krol żydowski / gdy nad tym mieyscem stáła / bo Ewangelista Mattheuß mowi: Gdy się tedy Narodził IEZVS w Bethlehem Iuda, wedni Heroda krola, oto Medrcy ze wschodu Słońcá przybyli do Ieruzolimy, mowiąc: gdzie iest? ktory się narodził Krol żydowski? albowiem widzieliśmy gwiázdę iego na wschod Słońca, y przyiechaliśmy pokłonić się iemu, á gdy odpowiedzieli im / że w Bethlehem Chrystus Krol żydowski ma się urodzić / oni ichali do Bethlehem / A oto gwiázda; ktorą widzieli na wschod Słońca szła przed nimi, áż przyszedszy stanęła nad mieyscem; gdzie było Dziecię, a vyzrzáwszy gwiázdę; vradowáli się radością bárzo wiel-

Matth. 2.

wielką, y wszedszy w dom, nalezli Dziecię z Márią Mátką iego, y vpádszy pokłonili się iemu, a otworzywszy Skárby swe, ofiarowáli mu dáry, &c: Jest tedy Chrystus Prawdziwym Krolem żydowskim / ktory wám żydowie y wßystkim ludziom przywrocił Krolestwo Niebieskie / od ludziey vtrácone / przez grzech Pierwßego Człowieka Rodzica naßego / ponieważ Medrcy od Gwiázdy to zrozumiáwßy y iego nauczywßy się; dlatego do Jerozolimy przyiachali / nowego Krola żydowskiego szukać / bo Jeruzálem Stolecżne miásto było Krolow żydowskich / dlatego się mu y kłaniáli / y podarunki oddáli / czemuż wy żydzi Chrystusa za Krola swego niemácie: ktorego gwiázda przepowiáda / y oznaymuie bydź Krolem żydowskim / czemu niechcecie Chrystusowi Krolowi y Bogu swemu się kłaniáć: y Dáry przynosić: ktoremu się Medrcy pokłonili zdalekiey strony przyiachawßy / y Dáry mu przynieśli: czemu niechcecie iść do Krolestwa Niebieskiego od ludziey vtraconego: ktore wám y wßystkim ludziom Chrystus Krol waß y Messiáß Przywrocił.

Z Y D

Nie wierzę iá temu, żeby gwiázdá Mędrcow; zdalekiey ſtrony wschodniey do Bethlehem prowadziła, bo w dzień żádney gwiázdy dla wielkiey świátłości Słoneczney niewidać, w nocy tylko gwiazdy świecą, iákże w dzień Mędrcy mogli Gwiázdę widzieć y zánią iść? ponieważ oni w dzień do Bethlehem iacháli,

CHRZESCIANIN

S: Ioannes Chrysostom: Theophilact Origenes: in 2. Math:

Swiety Joānes Chrysostomus / Theophiláktus / y Origenes powiadáia / że ta Gwiázda była Aniol / y ia mowie: że z powietrza tę Gwiázdę Aniol wzyął nik / y wtey Gwiázdzie zostáiąc / ona rußak zmieyscá na mieysce / y prowádził medrcow do Bethlehem / bo inße Gwiázdy czwartego dnia sworzone sa / á ta wnocy podczas Narodzenia Chrystusowego wczyniona iest / dotego inße gwiázdy na Niebie sa / á ta napowietrzu była / dotego inße gwiázdy záwße trwáia / á ta do czásu trwáła / poki od Wschodu Medrcow do Bethlehem przyprowadziła / á przyprowádziwßy ich zniknęła / dotego inße Gwiázdy sa wiekße od Miesiąca y od ziemi / á ta mnieyßa była / dotego inße Gwiazdy záwße się pokazuią / á ta nawschodzie się pokazáła á w Jeruzalemie się skryła / potym znowu się ziawiła / Dotego inße Gwiazdy záwße chodzą / a ta z Medrcami idącemi ßła / z stoiącemi stała / y nadtym mieyscem stała / gdzie Chrystus był Nowonarodzony / záczym też od inßych Gwiazd ießcze y tymsie rozniła ta Gwiázda / że inße Gwiazdy w nocy tylko nie w dzień świecą / á ta Gwiazdá y wnocy y w dzień świeciła / prowádząc Medrcow do Bethlehem gdzie Chrystus był narodzony Krol żydowski / od których Medrcow Herod y żydzi wßy; gdyśie w Jerozolimie dowiedzieli że Chrystus Krol żydowski się urodził / dlatego się Herod zląkł / iżby z Krolestwa Żydowskiego nie wygnał go Nowy Krol żydowski; ták że y wßy dzisiey ludzie którzy z Żydami byli zyczliwi / y bali

się

oczy

oczy grzechow ich / y nieuzdrowi ich / według Ewangelisty Matheußa mowiąc°: A vsłyszawszy Krol Herod zatrwożył się, y wszystka Ieruzalema znim, y zebrawszy wszystkie przednieysze Kapłány y doktory ludu; dowiadował się odnich: dgzie się miał Chrystus narodzić? dlatego Herod wßych żydow y przekożonych y mądrych pytał / gdzie się Chrystus ma urodzić? y medrcow prosił / żeby mu oznaymili gdzie Chrystus Nowonarodzony się znayduie? bo chciał y starał się Chrystusa zábić / dlatego potym chcąc Chrystusa Dziecie między Dziećmi Bethlehēßkiemi zábić / pozabijał wßystkie Dzieci w Bethlehem / według Ewangelisty Matheußa mowiąc°: Pobił wszystkie Dzieci, ktorze byli w Bethlehem, y powszystkich granicach iego, odedwu lat y niżey, według czasu, ktorego się był wypytał od Medrcow. Math: 2. Math: 2.

ZYD

Jakáż iest roznicá? między naszym Krolewstwē żydowskī? y między Krolestwē Chrystusowym?

CHRZESCIANIN

Krolewstwo Chrystusowe tym się rozni od wßego Krolewstwa żydowskiego, bo wße Krolewstwo żydowskie tylko z iednego narodu żydowskiego było zebráne / á Krolestwo Chrystusowe ze wßystkich narodow na swiecie mießkaiących iest zgromadzone / w którym Krolestwie Chrystus Pan rządzi y onym włádnie / według Proroctwa Dawidowego: Pfal: 71. Cpanuie od Morza do Morza, y od Rzek aż do Kończyn okręgu ziemię, przed nim vpádną murzyni, á nieprzyiaciele iego będą lizać ziemię, Krolowie Thárscy y wyspy dáry przyniosą,

Ttt 3 Kro-

Krolowie Arábscy y z Sáby dáry przynieśá, będą go chwálić wszyścy Krolowie ziemscy, wszyscy narodowie będą mu służyć. **Dotego wáße Krolestwo żydowskie było doczesne / trwáło do czásu / do Przyścia Chrystusowe° / Krolestwo ześ Chrystusowe iest wieczne; Cerkiew S: na ziemi woiuiąca y w niebie Tryumfuiąca na wieki trwáć będzie / nigoyśie nie skończy / bo otym Krolestwie Chrystusowym wieczynym nieskończonym; o Cerkwi S: y o Chrystuśie Prorokował Daniel / mowiąc:** Wzbudzi Bog Niebieski Krolestwo, ktoreę śię ná wieki nierośproszy, à Krolestwo iego niebędzie dáne ludowi innemu, à połamie y zniszczy te wszystkie Krolestwa, à sámo stráć będzie na wieki. **Dotego żydowskie Krolestwo było swieckie y cielesne / a Krolestwo Chrystusowe iest Duchowne / dlatego mowił Chrystus do Piłáta Pontyskiego:** Krolestwo moie nie iest ztego świáta. **Dotego Krolowie żydowscy tylko mieli władzę nád ciáłem człowieczym / á nád Dußą nie mieli / á Chrystus Krol náß y nad Ciáłem y nád dußą Człowieczą ma władzę / dlatego Chrystus mowił:** Nieboycieśię tych, ktorzy zabijáią ciáło, a Dußę zábić niemogą, ale ráczey boycie śię tego, ktory y dußę y Ciáło może zatracić do piekła. **Dotego w Krolewstwie żydowskim / byli skárby ziemne / Złoto / srebro / y inße Bogactwa skażitelne / a w Krolestwie Chrystusowym / w Cerkwi S: znayduią śię skárby y bogáctwa Niebieśkie / wiárę y vczynki dobre / ktore do Nieba człowieká prowádzą / ten Skárb spomina Chrystus / mowiąc:** Podobne iest Krolestwo Niebieskie Skarbowi Skrytemu w roley, ktory znalázszy Człowiek

skrył

Joan: 18.

Math: 10.

Math: 13.

skrył, à od radości iego odchodzi, y wszystko co ma przedaie, á one rolą kupuie. **Dotego Krolowie żydowscy tylko na ziemi Krolowáli / a Chrystus y na ziemi y na Niebie Krolnie / bo do Apostołow mowił:** Dana mi wszystka władza na Niebie y na ziemi. **Dotego Krolowie żydowscy tylko nad ludźmi Krolowáli / a Chrystus y nad ludźmi y nád Aniołámi wßystkiemi Krolnie / bo Prorok Dáwid mowi:** Kłániáycie śię mu wszyscy Aniołowie iego. **Dotego w Krolestwie żydowskim Krolow było wiele y doczesnych / iedni vmieráli / drudzy następowáli / a w Krolestwie Chrystusowym; w Cerkwi S: ieden iest Krol wieczny Chrystus / ktory lubo vmarł za grzechy náße / iednák iest wieczny / bo trzeciego dnia Wstáł zmártwych / y wstąpił na Niebo / y tám Krolnie / y Krolować będzie na wieki / według Proroka Micheáßa mowiącego:** Będzie Krolował nad nimi Pán, na Gorzę Sion, [to iest w Cerkwi S:] od tąd y áż na wieki,

Math: 28.

Psalm 56.

Mich: 4.

Z Y D

CHrystus wáśź był Człowiekiem vbogim, y nád iedną wiośka nie Pánował, záczym niebył Krolem, ktory powszyśtkim swiecie má krolować, y teraz wiele iest narodow, Turkow, Tatárow, Persow, y pogánow inszych, ktorzy Chrystusowi śię nie kłaniáią, żáczym Chrystus nie Krolnie nad niemi, dlátego śię nie może Krolem wszystkiego świáta názwáć,

CHRZESCIANIN

TAkim Argumentem przeciw Chrystuśa szturmuie

Iacobus de Valentia in Psalm 71.

mule wáż Rábin Chanhi Barchilonensis, in Glossa Psálmi, 71, dyßkurúie, ále iego ten Argument y wßzturm odniwieć obrocił Iácobus de Valentia, Epiſkop Chryſtopolitánſki, Tłumácząc Psálm 71, y mowiąc: że Chryſtus ieſt Krolem Prawdziwym, bo duchownie przez Wiárę; nád wßyſtkiemi narodámi Kroluie. Dotego non ſimul nie oraz, ale Succeſſiue náſtępuiąc, od iedney ſtrony do drugiey począł Krolowáć, bo Apoſtołowie rozne narody do Chryſtuſa nawrocili, nie oraz nie iednego cżáſu, ale roznych cżáſow, ieden narod iednego cżáſu, drugi narod drugiego cżaſu, do Chryſtuſa przywiedli, potym za Konſtantina wielkiego wſchodnie y záchodnie Pániſtwa w Chryſtuſa vwierzyli y Chryſtuſowiſie pokłonili, á lubo Turcy, Tatarowie, Perſowie, y poganie inßy Chryſtuſowi ſie nieklániáią, iednak y miedzy temi poganami znáyduią ſie Chrześćiánie, ktorzy Chryſtuſowi ſłużą, záczym Chryſtus ieſt Prawdziwym Krolem wßyſtkiego Swiáta.

Z Y D

Mowiłeś, że ſie Chryſtus vrodził z Fámiliey Krola Dawida, dlatego należało mu iáko naſtępcy y dziedzicowi ſiedzieć na Krolewſkiey ſtolicy Dawidowey Oycowſkiey, czemuż tego Chryſtus nieczynił? dlátego, że niebył Krolem żydowſkim, y z Proſapiey Dawidowey ſie nie vrodził.

CHRZESCIANIN

Dlatego Chryſtus Krolestwa świeckiego ziemne, doczeſnego niezażywał, żeby nas nauczył pogárdzać doczeſnemi honorámi, y prærogatiwami

ziemne

ziemnemi, ále żeby nas do lepßę wiecznego pociągnął Krolewſtwa Niebieſkiego, ktore wám żydzi y wßyſtkim ludziom przywrocił.

Z Y D

Te Proroctwo przymuſza nas mieć Rozmowę, O LVDZIACH SWIETYCH, KTORZY POMARLI, GDZIE ICH TERAZ DVSZE SIĘ ZNAYDVIĄ: CZY W NIEBIE? CZY NIE; PONIEWAZ CHRYSTVS WASZ MESSIASZ LVDZIOM PRZYWROCIŁ KROLEWSTWO NIEBIESKIE, bo ieſli w Niebie Duſze SS: iuż ſię znayduią, tedy ia będę wierzyć, że Chryſtus ludziom Przywrocił Krolewſtwo Niebieſkie; y będę wierzyć, że on ieſt Meſſiaſz prawdziwy, a ieſli teraz nieznayduiąſie ieſzcze w Niebie Duſze ludzkie SS: tedy Chryſtus ludziom nieprzywrocił Krolewſtwa Niebieſkiego, y nieieſt Meſſiáſzem prawdziwym, ponieważ ieſzcze ludzie Swięci przez Chryſtuſa nie są wprowádzeni do Kroleſtwa Niebieſkiego,

CHRZESCIANIN

Potrzebna to Kweſtia o Swiętych żydzie zacząłeś, bo Kiążki pod Tytułem Antygráph y Ortholog napiſáne mowią: że ießcze SS: Duße w Niebieſie nieznayduią, y wielu ludzie proſtych w Roſſiey náßey byli zarazili, ktorzy mowili: że SS: niemáß w Niebie, iednák ludzie vczeni w náßey Cerkwi Ruſkiey záwße wierzyli y nauczáli, iż Swięci w Niebie ſię znayduią, bo Roku 1640, Przeoświecony Metropolita Kijowſki Halicki y wßyſtkiey Ruſi, S: pamięci Piotr Mohila zebrał Synod w Kijowie,

Synod Kijowſki przez Piotra Mohile Metropolite Kijowſtiego zebrány.

na ktorym Synodzie byli Posłowie od wßystkich prá wosłáwnych Episkopow Ruskich / od Athanazego Puzyny Luckiego / od Sylwestrá Hulewicza Przemyślskiego / od Arseniußa Zelibor skiego Lwowskie° / od Sylwestra Kossowá Mscistawskiego Episkopow / y z rozmaitych Monastcrow y Miáść Ruskich y Litewskich byli Posłowie madrzy / miedzy ktoremi też byli Madrzy Oycowie Kijowscy ; natym Synodzie Mersßalkiem był Samuel Szycik vezony Archymandrita Slucki / Pisarzámi zás byli wielkiey mądrości Oycowie ; Joseph Kononowicz Rektor Kijewski / ktory potym został Episkopem Mścisławskim / y Innocenty Giziel Rektor Hoyski / ktory teraz iest Archymandrita Kijowo Pieczárskim / ten Synod wyznawał y nauczał / że Swieci iuż sie w Niebie znayduią / potym Piotr Mohila Metropolita Kijowski wydał Xięgę nazwáną : Trebnik / od Synodu Kijowskiego y od S: Patryarchi Constantynopolskiego approbowáną / wktorey Xiędze napisał y wßystkiey Cerkwi Ruskiey podał táką naukę / że Swieci w Niebieście znayduią . bo tam fol: 179 / napisáno : Wyznáwám trzy bydz stány Dusz z tego świátá wychodzących. Pierwszy Swiętych na Niebo od chodzących y z Chrystusem Krolujących, &c: Támże Fol: 841, napisáno: Niech jáwno będzie , iż trzy Stány są vmárłych ; Pierwszy iest SS : ktorzy tu doskonále postem y Modlitwámi , y mnogiemi pracámi y od wszystkiego powściągliwoścta będąc oczyszczeni ; bez wszelkiey przeszkody ná Niebo odchodzą &c: Te zás Xiązki Ortologa y Antygrápha / na Synodzie Kijowskim Cerkiew náßa Ruska od rzucita y czytać za

Trebnik 179. porządek iak przymował od Heretyk ow:

fol: 841.

Nauka o pamięci vmarłych.

zakazała / ponieważ tám przeciwno wierze y Cerkwi náßey Katholickiey nauce sie znayduie / iako by Swietych niemaß w Niebie / iednak tych pisárzow Cerkiew náßa niewyklęła / bo z niewiadomości ono to y bez Censury napisali / y od stapić od tey nauki swey byli gotowi / ale heretykow Cerkiew náßa wyklina / ktorzy vpornie mowią / że Swietych niemaß w Niebie / y niechcą od tego vporu swego odstąpić / bez wßelkiey tedy wątpliwości maß wierzyć y wiedzieć / że Chrystus ludziom przywrocił Krolestwo Niebieskie / przez grzech pierwßego Człowieka vtracone / dlatego Chrystus iest Prawdziwy Messiaß obiecány ktory ludziey Swietych iuż do Krolestwa Niebieskiego wprowádził / y teraz wprowádza / y náßa Cerkiew Prawosławnokatholicka wschodnia tak wierzy / że ludzie SS: gdy vmierają / Dußе ich záraz idą do Nieba / y tám w Niebie z Chrystusem mieszkáią y Krolują / y Twarz Bozką oglądáią / y zanami sie Bogu modlą / y donie° sie przyczyniáią / bo wszystkie náße Xięgi Cerkiewne tego nás nauczają / ponieważ we wßystkich Xięgach náßych Cerkiewnych napisáno iest / że SS: przed Stolicą Pańską stoią / gdzież iest Stolica Bozka na Niebie iest / według Proroká Dáwida mowiącego : Pán na Niebie przygotował Stolicę swoią, á Krolestwo iego nad wszemi pánować będzie . Zacżym Swieci na Niebie sie znayduią / y przed Stolicą Pánską stoią / gdyż wßystka Cerkiew náßa Prawosławnokatholicka przyięła te Xięgi / y ták wierzy / iák one vczą / bo ieśliby wierzyła inácżey / tedy by albo Xięgi te były fałßywe , albo Cerkiew by náßa błądziła / ale niegodzi sie mowić / żeby te Xięgi były

Pſalm 102.

fałßywe / ponieważ one przez Synody od SS: Oycow; są Cerkwi náßey podáne / niegodziśie też y tego mowić / żeby Cerkiew náßa błądzić miała / ktora iest Słupem y vmocnieniem práwdy / że práwdziwa y nie odmienna wiárę Katholicka dostáczenia swiata zachowuie / według Apostoła Páwła do Timotheußa mowiącego: Żebyś wiedział, iakobyś się miał wdomu Bożym spráwować, ktory dom iest Cerkiew Bogá zywe°, słup y vmocnienie práwdy. záczym kto z Xiąg Cerkiewnych nauki nie słucha / y nieprzyznaie w Niebie SS: bydź teraz / y z Chrystusem Krolować / táki Cerkwi nieſłucha / dlatego nietrzeba go za Chrześćianina; chyba za poganina mieć / y od Cerkwi odłączyć / bo mowił Chrystus: Si autē Ecclesiā non audiuerit, sit tibi sicut Ethnicus et publicánus, á ieśliby Cerkwie nieſłuchał, niech ci będzie iáko poganin y celnik.

1. Timoth: 3.

Matth: 18.

NAYPIERWIEY TEDY

Náuczá nás wierzyć Oktoich /

Że SS: iuż są w Niebie /

Bo tám we wtorek / ton 3, Pieśń 8 / stych 4, mowi: Aprzeto Korononoscy ná Niebie się cieszycie sławni Męczeniey. Támże ton 4, we wtorek / Pieśń 9 stych 4, mowi: Weselą się Niebiosa, z vczciwemi Aniołami, dusze wászeBłogosłáwieni przyiąwszy,

Náucza nás wierzyć Tryfologion /

Że SS: iuż są w Niebie /

Bo Junij 12 dnia / Kanon Pieśń 3 / Sidálna / ten 4 / do S: Onofrego mowi: Przyiąłeś nieskazitelne Krolestwo Niebieskie, w ktorym teraz mieszkáiąc; przypominay tych; ktorzy cię szanuią.

Támże Aprila / 23 / dnia / Kanon Pieśń 1 / stych 2 /

do S: Męczennika Jerze° mowi: iáko bogáctwo chwalebne; w Niebieskiey cię skárbniey złożył Boiow złożyciel. Támże Julij 24 dnia / Kondak / ton 4 / do S: Męczennicy Chrystyny mowi: Swiátła Golębica nazwána iesteś, skrzydła maiąca złote, y na wysokość niebieską wzleciałaś Chrystyno vczciwá. Támże Augusta 2 / dnia Kondak / ton 6 / do pierwsze° Męczennika Stephána mowi: Chwalebny Stephánie pierwszy na ziemi za Chrystusa krew swą przelałeś Błogosłáwiony, pierwszy od nie° tryúphalna Korona na Niebie iesteś Przyozdobiony, iáko Męczenikow Początek. Támże Decembra / 4 dnia / Kanon Pieśń 4. Stych 3 / do S: Męczennicy Barbary mowi: Pierwsza Mátka nasza; chytrością zwodziciela oszukáná będąc; wprzod zroskoszey Ráyskich wygnána iest, á Barbára tego oszukáwszy; w Niebieskim Pałacu teraz mieszka.

Z Y D

Já ták rozumiem, że gdzie napisáno iest, iż Swięci w Niebie są, y przyięli iuż Koronę wieczną, tám przyszły się czas rozumie, rozumie się, że ieszcze poydą Swięci do Nieba, y przymą w Niebie Koronę wieczną, áteraz ieszcze nie masz w Niebie Swiętych, y nieprzyięli ieszcze Korony wieczney.

CHRZESCIANIN

Gdzie Figurátny / Prorocki / álbo Paraboliczny zakryty się text znayduie / tam ieden czas za drugi / przeßły za przyßły się kładnie / na przykład / tych słowach Dawidowych: ktory iádał chleby moie, wielkie vczynił nademną podeszcie, czas przeßły kładnieśie za przyßły / bo tu iest Protoctwo

Psalm 40

o Judaßu Iskariotskim / ktory doznawßy wielkiey łaski Chrystusowey; miał Chrystusa Nauczyciela y Páná swego zdrádzić / y te słowa Prorockie sam Chrystus vsty Dawidowemi do Judaßa mowi / także wtych słowách Chrystusowych: A wszedł Krol
Math: 22. áby oglądał siedzących, y obaczył tám człowieka nieodzianego szátą godowną, y rzekł mu: przyiacielu iákoś tu wszedł niemáiąc száty godowney; à on zámilknął. tu czas przeßły kładnie się za przeßły / bo tu text znayduie się paraboliczny / wktorym texcie Krolem Chrystus się názywa / szátą godowną znáczy vczynki dobre / ktorych ludzie grzeßni wdzień ostátni mieć nie beda / dlatego gdy Chrystus Krol chwáły; w dzień ostátni przydzie świát sądzić, naten czas bedzie do ludzi grzeßnych mowił: Przyiaciele iákoście śmieli w Cerkwi moiey; a narodzie Chrześciánskim mieszkać: y wesela Chrześciánskiego Duchownego zażywać: y Chrześcianami się nazywać: niemáiąc száty godowney: vczynkow Chrześciánskich: naten czaś grzeßni ludzie umilkną. Tu zaś nie figurátny / nie paraboliczny / nie Prorocki / ále prosty / literálny iásny się sens znayduie, iák tu napisáno / ták wierzymy / záczym ieśli kto powiáda / że tu przyßły się czas rozumie / nierozumny to iest / y głupi Heretyk / bo Apostoł Páwek mowi:
1. Cor: 13. Widzimy teraz przez zwiercádło w gádkach, ále na ten czás obliczem w oblicze, Tu Apostoł naucza / iż my teraz naziemi żyiąc; widzimy Boga przez stworzenie / przez pismo S: przez figury / ktore się zwiercádłem y gadkámi nazywáią / a w Niebie iuż Boga obliczem w oblicze bedziemy widzieć / bo iuż te zwiercádła y gadki tám się zepsuią / ale iuż SS: bę-

tych zwiercádeł / y bez tych gádek; w Niebie widzą Trifol: December: 5. na wielkiey wieczerni Stychira / sława Ton 6 / do S: Sáby mowi: Teraz na Niebie gdy się zwiercádło zepsowało, błogosławiony iásno widzisz Troycę przenáświętszą, záczym teraznieyßy czás tu nie przyßły się rozumie. Dote° in eodē Trifologio Márca 9, dnia / stychira Ton 2 / na Jutrzni po Ewangeliey / do 40 Męczennikow mowi: Przeszliście przez ogień y wodę, y weszliście do Krolestwa Niebieskiego. ieśli tedy tu przyßły czás się rozumie / że ci Męczenicy máią ießcze wnijść do Krolewstwa Niebieskiego / tedy máią oni przez Ogień y Wodę przechodzic / a ießcze nieprzeßli / ale my wierzymy / że iuż oni przez ogień y wodę przeßli / iuż to czás przeßły / záczym trzeba wierzyć / że iuż oni weßli do Krolestwa niebieskiego / y to iuż iest czas przeßły / Ießcze in eodē Trifologio, Decembrá 6, dnia / pierś 9 stych 2 / do S: Mikołaia mowi: Niewymowną Chwáłę iásną widząc, z niebieskich Okręgow Chwálcow twoich widzisz, Tu gdy mowi: z Niebieskich Okręgow chwálcow twoich widziß / pytam cie / czy przyßły czás? czy teraznieyßy się znáczy? ieśli teraznieyßy, tedy iuż teraz S: Mikołay na Niebie iest / ieśli zaś przyßły się czás znáczy / ktory bedzie poskarzeniu Swiáta y po straßnym sądzie / tedy S: Mikołáy posłuszeniu Swiáta na Niebie bedzie mießkać / a my na ziemi mießkać bedziemy / y iego chwalić / y S: Mikołay z Nieba náschwálcow swoich bedzie widzieć / ale to nieprawda iest / chyba szalony ták mowi / bo po straßnym Sądzie / y my na Niebie z S: Mikołáiem żyć bedziemy / mamy

Trifolog: December die 6. Pieśń 9. Stych. 2.

Podobieństwo dla zrozumienia łatwyssego.

taka wiarę y naoziesie / y iuż natenczas na Niebieskich okręgach będziemy pospołu z S: Nikodémem Boga na wieki chwalić / teszcze tobie náco inácze od powiádam / gdy ty mowisz / że w twoiey głowie iest mozg / ia mowie / że tu przyszły sie czás rozumie rozumie sie / że to w twoiey głowie potym będzie mozg / a teraz niemasz w głowie twoiey mozgu / dlatego idź bez mozgu szaleiesz y plecies ładáco / ale nie zechcesz ty mowić / żeby w twey głowie teraz niebyło mozgu / chyba potym będzie wczás przyszły / y ia tez niechce mowić / żeby SS: teraz niebyli w Niebie / y żeby tu przyszły czás miał sie rozumieć.

Nauczą nás wierzyć Minea /
że Swieci iuż są w Niebie.

Bo Miesiąca Aprila / 21 dnia / na Wieczerni stychira 1. do S: Męczenika Januariusza, mowi: Do samegoś tego Nieba wszedł, gdzie Præcursor wszystkich iest IEZVS, záwsze Oyczę tego widząc, ktorego Aniołowie widzą, Tu według twey głowy bez mozgiey; ieżeli przyszły czás sie znáczy / tedy nieznaydziesie w Niebie IEZVS Chrystus / Præcursor wszystkich / chyba w przyszły czás do Nieba w mozie / ale zyiem by ten był człowiek tobie podobnym a nie Chrześcianinem / ktory by tak wierzył / ponieważ my Chrześcianie wszyscy wierzymy / że IEZVS Chrystus wstąpił do Nieba / y w Niebie sie znayduie / zácym też y S: Januárius w tymże Niebie iuż z Chrystusem sie znayduie / ponieważ do tego wszedł Nieba / do ktorego wszedł IEZVS Chrystus. Táże Aprila / 3 dnia / Kanon / pieśń 4 / stych 2 / do S: Nicety mowi: przyiąwszy zwycięzką koronę naybogátszy w Przybytkach Niebieskich teraz

teraz odpoczywáss błogosławiony: Támże Nowembra / 4 / dnia / w Kanonie / pieśń 9 / do S: Oyca Joaniciusza wielkiego mowi: vmocniony iesteś od Boga máiąc rozum vtwierdzony, żeś pożądliwości powściągnął, Aniołem w ciele dlátego Oycze zostałeś, y z Aniołámi w Niebie mieszkáss wstawicznie, Niebieskiego mieszkánia chwalebny, przed Maiestátem stoiąc y świátłością zmierzku nieznáiącą iesteś napełniony. Támże Mártij / 22 dnia / na Hospody wozwách / Stychira 3 / do poświęcone° Męczennika Bazylego Prezbitera mowi: do miásta Niebieskiego Koronę noszący wszedłeś, y przed Krolem Bogiem teraz stoiss. Támże Mártij 30 dnia / Pieśń 6 / w Kanonie / stych 2 / do S: Jána Climáca mowi: Modlitwa na Niebo wzleciałeś, y wysokiego mieszkánia zostáłeś dziedzicem doskonałością. Támże Mártij / 31 dnia / pieśń 3 / w Kanonie Sidálen / ton 1 / do S: Hypatiusza mowi: weseliszsie z Aniołami na Niebie zánásse modląc.

Czytay ieszcze wszystkie Minei / ktorych dwanáście iest / te cie bie wierzyć naucza / że swieci iuż w Niebie są / bo we wszystkich dwunástu Mineach / táka nauka napisána znaydziesz.

Nauczą nas wierzyć Tryodion Cwietna /
że Swieci iuż w Niebie są /

Bo w Niedziele wszystkich SS: na Wieczerni / na Litiey / stychira 3 / ton 2. mowi: Rozumowi swemu z Bożey łáski piora przydáliście, na Niebo wzlecieliście, y z Aniołámi mieszkáiąc, przyieliście dobra wieczne. Támże na Jutrzni / Kanon Pieśń 3 / in Irmos / Sláwa o SS: mowi: Odziedziczyli Niebieskie przybytki weselącsie. Támże na

Jutrzni Kanon, Pieśń 6, Jkos mowi do SS: po wszystkiey ziemi męczeni bywszy; na Nieboście się przenieśli, naśladuiąc w mękach Chrystusa,

Támże w Kanonie, Pieśń 9, Jn Jrmos, Sláwa do SS: mowi: Przed Maiestátem Páńskim stoiąc; świátłość widzące sławne zbory SS: na Niebie, gdy źwiercádłosię zepsowáło, y cień precz vstąpiła, za ziawieniemsię práwdy.

Nauczą nas wierzyć Tryodion Postna, że Swieci iuż w Niebie są:

Bo w Sobotę syrną, na chwálitе, Sláwa, ton 6, mowi: SS: Oycowie powszystkiey ziemi rozeszłasię sláwa vczynkow wászych, przeto ná Niebie ználeźliście záplátę prac wászych. **Támże w Niedziele pierwßą Postu na wielkiey Wieczerni, na Litiey, Sláwa** ton 6 **mowi do Prorokow:** Wy Pośrednicy pokazáliścieśię Nowego Testámentu Chrystusowe°, y przenieśliścieśię na Niebo, temusię modlcie, aby świát vspokoił, y zbáwił dusze násze.

Támże w Niedzele 1 Postu, na Páweczernicy, Pieśń 9 ton 1 Stychira 2, do Prorokow mowi: iáko zasłużeni Bogu z Chrystusem na Niebie mieszkácie.

Támże w Sobotę 2, Niedzieli Postu, Pieśń 7, in Jrmos, stych Swietym ꝛc: **mowi:** Męczenikow vczciwe zbory, z Nieba zstąpiwszy chwálcow wászych błogosłáwcie y poświęcáycie, ábyśmy od serca skonczyli czas postny.

Nauczaią nas wierzyć Obiawienia rozmáite, że SS: iuż są w Niebie.

Bo wiele rozmaitych ludziey tákie od Boga Obiá- *Apoc: 6.*
wienie mieli, że Dusze ludziey SS: w Niebie są.

Obiawienie 1, S: Ján Theolog widział Niebo otwo-

otworzone, y w Niebie pod Oltarzem Dusze Męczennikow, y dáno kożdey z nich Száte biáłe, przez ktore Száty biáłe; znáczyśię Sława wieczná, widzenie Oblicza Bożkiego, ktora Sława wieczna iák száta biáła w Niebie SS: są przyodziáni. *Apoc: 7.*

Obiawienie 2, Tenże S: Ján Theolog Niebo otworzone widział, y w Niebie ludziey bárzo wiele, ktorzy stáli przed máiestátem Bożkim, przybráwßyśię w ßáty biáłe, y pálmy w ręku swych trzymáli, przez tych ludziey znáczą się wßyscy SS: ktorzy w Niebie przed máiestátem Bożkim się znayduią, biáłe ßaty znáczą ich niewinność, pálmy znáczą ich zwycięstwo, ktore oni otrzymáli nad nieprzyiácielámi dußnemi. *Monumenta do S: praxedę.*

Obiawienie 3. Páschális **pierwßy tego imienia Pápież Rzymski widział Przeczystą Pánne Bogárodzicę, ktora dußę Synowca iego do Nieba prowadziła.**

Obiáwienie 4. Gdy miáła vmrzeć Eupraxia S: **Pánna y Zakonnica, naten czás przyßedßy Mátka Bożá; wzięła ią z sobą do Nieba, y pokazáła iey zgotowáną Chwáłę, te widzenie miała w Monastyru stárßa S: Eupraxiey.** *in Vita S: Eupraxiæ.*

Obiáwienie 5. Swiety Maximus **widział Aniołow, ktorzy nieśli do Nieba dußę Tyburtia, y Waleryána, gdy ich za wiárę scięto.** *in Vita eorum.*

Obiáwienie 6. S: Antoni Wielki **widział Aniołow, ktorzy nieśli do Nieba dußę S: Páwła Thebaidskiego, pierwßego Pustelnika.** *in Vita S: Pauli.*

Obiawienie 7. Tákże S: Pachomiusz **widział wiele Aniołow, ktorzy do nieba nieśli dußę S: Sylwáná Zakonnika.** *in Vita S: Syluáni.*

Obiáwienie 8. S: Męczēnika Sozonta **gdy za wiárę Chrześcią-** *In Vita S: Sozontis.*

ńska pogáńie sciáć mieli, wten czás do niego przyszedł głos mowiący: Przydź y poczywaj z Towárzyszami swemi w Krolestwie Niebieskim.

in Vita S. Martyr: Dymitr:

Obiawienie 9. S: Męczennik Dymitr przed smiercią swą słyszał z Nieba głos do siebie mowiący: Idź do Krolestwá mego Niebieskiego y Przymiy swoy wieniec z niezwiędniałych Kwiátow.

in Vitæ earum.

Obiawienie 10. Aureliánus w Rzymie zamordowáwszy Alexándra Papieża, Theodula y Ewenciusza; gdy się smiał z nich vmárłych, naten czás posłyszał głos do siebie mowiący: A wreliánie tym z ktorych się smieiesz, Niebo iest otworzone, a tobie Piekło zgotowáne.

Prologus die primâ Decembris.

Obiawienie 11. S: Ananiasz Perski z miásta Perskiego Anaela, dla wyznánia Chrystusowego poymány był, a gdy go chciáno męczyć, naten czás mowił: Widzę Drabinę Nieba się dotykáiącą, y Ogniystych mężow, ktorzy mię wzywaią do miásta Swiátłości y weselá pełnego. Obiáw: 12. S: Páphnutius słyszał Aniołow napowietrzu spiewaiących, ktorzy do nieba prowádzili z Muzyką Duszę S: Onofrego Pustelnika, po smierći iego.

in Vita S. Onofrij:

S: Gregor: Dialog. lib. 4. cáp: 15.

Obiáwienie 13. Romula Zakonnica gdy vmárła w nocy; wten czás Stársza iey na imie Redempta; z drugą towarzyszką słyszeli Aniołow psálmy napowietrzu spiewáiących, ktorzy Duszę iey z muzyką do nieba prowadzili, a gdy wysoko wstąpili; nie słychać iuż było tego spiewánia.

S: Ambros: in vita eius.

Obiawienie 14. S: Męczenica Agnes; po smierći swey płaczącym Rodzicom się swym pokazáła y mowiła: Z tymem się w Niebie złączyła, ktoregom zewszystkiego serca na ziemi lubiła.

Obia-

Obiawienie 15. S: Męczennik Bát; po smierći swoiey; niewieście przy grobie swym płaczącey Kleopátrzesię pokazał z Synem iey vmárłym Jánem, y mowił do Kleopátry: Oto Syn twoy, ktoregom był za Rycerzá Niebieskiemu Krolowi wziął, potym Jan Syn iey mowił: Czemu ták wołasz o Mátko: ia v Krola Chrystusa Rycerzé iestem vczyniony, y z Aniołámi na Niebie stoię Przednim.

Prolog dies Prolegus Octobr die 19.

Obiawienie 16. Zacharias Zakonnik gdy vmierał, naten czás Abbas Jsidor poszrzał w Niebo, y mowił: Weselsię Synu moy Zachariászu, bo otworzona tobie iest Brámá Krolestwa Niebieskiego. y naten czás wypuścił dusze.

Prologus dies Decembr:

Obiawienie 17. S: Grzegorz Archiepiskop Homerytski będąc Diákonem; gdy w Rzymie przyszedł do Grobu Apostoła Piotra, dla oddaniá mu pokłonu, y na ziemie pádszy modlił się, pokazał się mu Apostoł Piotr w prawey ręce Klucz (ze złotego) y mowił: Dzisia przyszedłem Synu Grzegorzu, tu z Panią moią Mátką Chrystusową, y z Apostołámi inszemi, z ktoremi za Pána naszego Jezusa Chrystusa cierpiących, ratowáliśmy; w mieście Nágranie, y zmacniáliśmy w prawosłáwney wierze, y wszyscy przeciwili się niezbożnemu żyda (Dunaámma) woley, y ktorzy za prawosłáwną wiárę mękę podięli, dzisia są na Niebie z Oycami Swiętemi, y nieśmiertelną cześć otrzymáli.

in Vita S. Gregorii Archiepis Homeritæ:

Obiawienie 18. S: Ewstráty Zakonnik Pieczárski, gdy był od połowcow ziemie Ruskie roznących wniewolá wzięty, y do Greckiego Páństwa, do miásta Cherson nazwánego iednemu żydowi przedany, ten żyd niezbożny Swiętego Ewstratego y drugich niewolnikow

Paterik Pieczarski w żywocie S. Zakonnika y Męczenika Ewstratego.

Chrześcian przymuſał, żeby od Chrystusa odſtąpili/ obiecuiąc ſie głodē w więzieniu vmorzyć tych/ ktorzy by woli iego przeciwni byli/ y od Chrystusa nie odſtąpili/ ále S: Ewſtraty niewolnikow nauczał/ y napominał z prożba/ żeby przeciwnego Bogu roſkázániá żydowſkiego nieſłuchali/ y od Chryſtuſa nieodſtępowáli/ ktora nauke zbawienna chętnie oni do ſerca swego przyieli/ y głodem bez iedzenia y picia od niezbożnego żyda; pięćdzieſiąt niewolnikow Chrześcián w więzieniu są vmorzeni/ potym ony żyd okrutny; czternaście dni morząc głodem Swiętego Ewſtratego; á nic mu ßkodzić niemogąc/ wyprowádził go z więzienia/ ná ſámy dzień Zmártwych wſtánia Chryſtuſowego/ y náten czas od tego żyda y od inßych żydow przyiáciol iego Swiety Ewſtraty na Krzyżu ieſt przybity/ z ktorego żydzi iáko też y z Chryſtuſa na Krzyżu przybitego ßydzili y naśmiewáliſie/ potym ony żyd wziąwßy kopia przebił S: na Krzyżu gwoździmi przybitego/ y naten czas S: Ewſtraty vmarł/ y widziány był woz ogniſty/ y konie ogniſte/ na ktorym wozie Dußa S: Ewſtratego byłá do Nieba nieſiona/ y głos był ſłyßány: oto dobry Niebieſkiego miaſta mieſzkániec, potym zapamietáły żyd zdiąwßy z Krzyża ciáło S: Ewſtratego wrzucił w morze/ ktore ciáło dziwna prowidentią Bożka; znalezione ieſt w pieczárze Rżymowſkiey/ gdzie y teraz zoſtáie nieſkazitelne.

S: Basili, in Corcione. de 40. Martyr:

Nauczáia nas wierzyć SS: Oycowie Nauczyciele Cerkiewni/ że SS: iuż w Nieble są.

Bo S: Bazyli wielki; w Kazániu swym wychwaláiąc 40 Męczēnikow; mowi przykońcu onich: wy ieſteście Gwiázdy świáta tego/ Kwiáty Cerkiewne

wąs niepokryła ziemia/ ále Niebo przyięło.

S: Gregor: lib: 4. moráli: cap: 39.

Tákże Swiety Grzegorz Pápież Rzymſki lib: 4/ Moráliúm, Cap: 39 mowi: Gdy z tego ciáła wychodzą Cerkiewni Kaznodzieie, nieodwłoczyſię im otrzymánie Niebieſkiey Oyczyzny tak, iáko ſtarym Oycom, bo záraz ſkoro od cieleſnych związkow wychodzą, w Niebieſkim mieſzkániu od Poczywáią ták, iáko S: Páweł świádczy: Wiemy bowiem, że będzieli ziemſki dom náſz tego mieſzkánia zepſowány, iż mámy budowanie z Bogá, dom nie ręką zbudowany ále wieczny na Niebie.

2. Cor: 5.

Hieronim: in 4. Epheſ:

Tákże S: Hieronimus tłumáczac te słowa Dawidowe/ ktore Apoſtoł Páwel Cáp: 4, do Epheſow napiſał: Wſtąpiłeś na wyſokość, wziąwſzy z sobą ience, powiáda: że Chryſtus wſtąpił na Niebo/ y niewolnikow z piekła wyprowadziwßy; Prorokow y Patryárchow Starozakonnych do Nieba zaprowadził.

S: Kaliſt in 8. Math: 2

Tákże S: Kaliſt Patryarcha Konſtantynopolſki; Tłumáczac Ewangeliſty Matheußa/ cáp: 8 te słowa: Wiele ich ze wſchodu ſłońca y zachodu przydzie, y vſiędą z Abrahámem y Izaákiem y Iákobem w Kroleſtwie Niebieſkim, mowi: poprzyſciu Chryſtuſowym wiele ſię y pogan [w Chryſtuſa Pana vwierzywßy] do Izraelitow; ktorzy z przod w Chryſtuſa vwierzyli; przyłączyło y odpoczęli z Abrahámem y Izaákiem/ y Jakobem w Kroleſtwie Niebieſkim.

Augustin. lib: 4. de Anima, & eius orienti. cap: 16.

Tákże Auguſtynus Doktor Zachodni przypomináiąc/ cáp, 16, Ewangeliſty Łukáßa; napiſáne te słowa: Stáło ſię że vmárł Zebrak a poniesion był od Aniołow na Łono Abrahámowe, powiáda: łonem Abrahamowym ieſt mieyſce ſpokoyne/ do ktorego po

śmierci szli y teraz idą; wszyscy naśladowcy wiary y pobożności Abrahamowey / ktore [Łono Abrahamowe] przed przyściem Chrystusowym odchłań piekielna Oycow / po Chrystusie zaś iest Niebo / ktore iest Rây Błogosławionych. Także S: Grægorius Naziánzenus w modlitwie do S: Bazylego vmarłego mowi: Ty po drodze z Niebá pátrz, &c: żebyś mię ztąd odchodzącego do wieczných Przybytkow przyiął. Także S: Epiphániusz / na końcu herezyey 78 / mowi o Swietych: Los ich w błogosławieństwie, w mieszkániach SS: wesele z Aniołámi, dom na Niebie, Sława wieczi niepogwnáney. Także S: Theophiláctus cap: 23, Ewángelisty Łukasza Tłumácząc / mowi: Trzeba mowić, że toż to iest Ráy y Krolestwo niebieskie, bo Rozboynik iest w Ráiu y w Krolestwie, inaczey by niebył vczęśnikiem dobr Doskonáłych. Także S: Theodor Studita vmieráiąc / w Testamencie swym napisał do Bráciey swey tákie słowa: Weselę się, iż z tego swiáta do Nieba idę, z ciemności do Swiatłości, z niewoli do wolności, z cudzego domu do Oyczyzny, bo iestem Pielgrzymę, iáko wszyścy Oycowie moi. Czytáy Baroniusza Rok 826 opisuiącego / tám ten Testáment S: Theodora Studity znáydziesz. Także Heron Patryárcha Antiochiyski; do S: Ignacego Męczennika swego Antecessora modlił się / mowiąc: Oyczże Ignacy, wozie Izraelski, y woznico iego, vszedłeś śmierći, z ziemi do Nieba przeleciáłeś, Koronę Bożką y wielką wysłużyłeś, y woynę Bożą wesołą wygrałeś, pomni ná tego, ktoregoś wychował Błogosławiony Męczenniku, y rozmáwiáy

Grægorius Nazianzen: Oratione de S: Basil. S: Epiphan. in fine herśii. 78.

S: Theophil. in 23 Lucæ:

Bar: Ann: 826.

Bar: Ann: 410.

zemną

zemną, iákoś pierwiey czynił. Te modlitwę Heronowa Baroniusz opisuiąc / Rok nie przypomina.

Tákże S: Ján Chrysostom Tłumácząc te páwkowe słowa do Philippensow napisáne: Co bym miał obrać? niewiem, bo mię te dwie rzeczy sciskáią, że żądam rozstáć się á bydź z chrystusem, Tłumácząc to w Mowie 4 mowi: Co bym miał obrać? niewiem, co mowisz? chcąc ztąd do Niebá się przenieść y bydź z Chrystusem. Zácnym na list 1. do Korynthow Homilia 39: S: Jána Chrysostoma / gdy mowi: Bo ieśli niepowstánie ciáło, nie koronowána trwa dusza, bez przyięcia onych Niebieskich Szczęśliwośćiey. Nie przeciwisię ta nauka S: Jána Złotoustego pierwiey Nauce iego / bo tu on mowi: że pokł ciáło niewstánie zmártwych / poty dusza sáma zostáie / nie otrzymawszy doskonáley Korony / y Doskonáłych szczęśliwośćiey Niebieskich / ktore mieć będzie / gdy się ciałem złączy / iednak y teraz dusza sáma w Niebie ma Koronę y Szczęśliwośći / ale nie doskonáłe ieszcze / ktore tylko sámey Duszy a nie ciáłu należą. Także S: Athanazy Wielki w życiu S: Antoniego Wielkiego napisał / że S: Antoni widział Aniołow / ktorzy nieśli do Nieba duszę S: Ammona Pustelnika / záczym Kwestia / 20 S: Athanázego gdy mowi: Izáli tedy przyięli iuż Spráwiedliwi zapłatę swoią? a grzeszni Karánie? odpowiedz / by námniey / S: Athanázemu się nie przeciwi / bo ta Kwestiá vczy / że Swieci ieszcze według ciáłá Dobr Niebieskich / y grześni według ciáłá karánia w piekle nie przyieli / tylko sáme Dusze ss: w Niebie / y grześne w piekle / bez ciáłá się znayduią / bo ieśliby S: Athanazyusz w

S: Ioannes Chrysost: in 1. Philip: Sermo. 4.

S: Ioanes Chrysost: in 1. Cor: Homil: 39.

S: Athanas. in Vita S: Antō. mag:

Quæstio 20 S: Athanas.

tey Kwestiey swey nauczał, że Dusze SS: ieszcze w Niebie nie znayduią, bylby sobie samemu przeciwny, ponieważ mowi, że Dusze Anieli niesli do Nieba S: Ammona Pustelnika.

Z Y D

Powiádał mnie ieden Chrześcánin wász piśmá świádomy, że ieszcze SS: niemasz w Niebie y nieprzyieli oni od Boga zápłáty, widzenia Oblicza Bozkiego, za swe zasługi, chyba w dzień ostatni Przyma, gdy zmártwych wstána, dowodził tego słowámi Apostolskiemi do żydow napisanemi: Ci wszyscy świadectwem wiary będąc doświadczeni, nieprzyięli obietnicę, iż Bog wnás co lepsze° przezrzał, aby oni beznás doskonałości swey niewzięli.

Habr: 11.

CHRZESCIANIN

Te słowa Apostolskie tak żydzie máss rozumieć, że Adám, Abel, Enos, Noe, Abraham, Izaák, Jákob, Joseph, Moyżesz, y Swięci inni Cerkwi Starozakonney nieprzyieli w Niebie zapłaty obiecaney; widzenia Oblicza Bożkie°; aż do Przyścia Chrystusowego, dlatego, żeby pospołu znami doskonáłą zapłatę przyieli w Nowym Zakonie, gdy Chrystus otworzył Niebo, y wprowádził do Nieba SS: Starego Zakonu, Prorokow y Patryárchow, i piekła ich wyprowadziwszy, według Psalmisty mowiącego: Ascendisti in altum, cæpisti captiuitátem, Wstąpiłeś ná wysokość, poiawszy zsobą ience.

Tornel à Lapidá: in 11. Hebr:

Psalm 67.

Drugi raz mass żydzie te Słowa Apostolskie tak rozumieć, że ieszcze SS: niemáss w Niebie y nieprzyieli zapłáty doskonáley, według ciáła swego, bo tylko sáme Dusze ich w Niebie sie znayduią, y

widzą

widzą Oblicze Bozkie, á ciała ich zostáią na ziemi, chyba iuż gdy z mártwych wstána, naten czas pospołu wszyscy ludzie z Dusza y z ciałem do Nieba poyda, y doskonáłą zapłátę od Boga przyma, záczym chybá głupi Chrześcianin powiádał tobie, że SS: ieszcze w Niebie niemass, álbo też heretyk tobie iáki to powiádał, bo heretycy niektorzy niewierzą, żeby w Niebie Dusze Swietych byli przed skończeniem świáta, y Xięgi pisma, fałszuią y odmieniáią SS: Oycow Nauczycielow Cerkiewnych, w ktorych táka się nauka znayduie, że iuż Swięci w Niebie są, á ieżeli ktory Doktor Cerkiewny w Xięgach swych pisze; że ieszcze niemass SS: w Niebie, wiedz żydzie otym, że on pisze, iż ieszcze według Ciáła Swieci w Niebieście nieznayduią, y Korony wieczney nieotrzymáli, tylkoście tam znayduią Dusze ich, y Korona Chwały są przyozdobione, bo Cerkiew náss wierzy, że z ciałem do Nieba Swieci chyba po strásznym sądzie poyda, y Korone doskonáłą przyma, dotego ieżeli S: Ociec iáki Doktor Cerkiewny napisał, że SS: niemass w Niebie, ten Dokor pisał przed Synodálną wszystkiey Cerkwi S: decyzia y Konkluzia, potym iuż wszystka Cerkiew Synodálnie decidowała y konkludowała, że SS: w Niebieście znayduią, co możesz z Oktoicha, z Tryfologa, z Tryodi Cwietney y Postney yz inszych Xiąg Cerkiewnych; odemnie tobie pokazánych zrozumieć, ktore Xięgi nauczáią; że SS: iuższe w Niebie znayduią, ponieważ te Xięgi wszystkie od Synodow są Cerkwi nászey podáne.

Z Y D

Iákąż w Niebie mieć będą zápłátę ludzie Swięci

za swoie zasługi? że Chrystusowi Bogu waszemu służyli?

CHRZESCIANIN

Ioan de Cōbis lib: 7. capt 29. Math: 5.

Troiáka zapłáta Swietym: w Niebie iest nagotowána, ktora spominał Chrystus, mowiąc: Ráduycie się y weselcie się, bowiem zapłáta wásza hoyna iest na Niebie. **Pierwsza Zapłáta w niebie się znayduie:** Aureá, **ktora należy na oglądániu Oblicza Bożego, te Zapłáte mieć beda wszyscy Swieci, beda widzieć Boga, ták mowi Apostol Jan:** Vyzrzymy go, iáko iest.

1. Ioan: 3.

Druga Zapłáta w Niebie się znayduie: Aureola, **ta iest wielka uciecha na myśli, dla wielkiey Zasługi, te zapłáte niewszyscy Swieci mieć beda, tylko beda mieć Męczennicy, Pánny, y Przepowiednicy Słowa Bożego, bo ci bárziey nád innych ludźiey Bogu służą, Męczēnicy woiniá z swiátem, swiát zwyciężáią, y nád swiátem Tryumphuią. Pánny woiniá z Ciáłem, y Ciáło zwyciężáią, y nád Ciałem Tryumphuią, Przepowiednicy słowa Bożego woiniá z diáblem, y diábła zwyciężáią, y nad diáblem Tryumphuią. Trzecia Zapłáta w Niebie się znayduie:** Pálma, **ta iest osobliwa Zapłáta, dla osobliwey zasługi, yte Zapłáte niewszyscy Swieci mieć beda, tylko ci sámi mieć beda, ktorzy byli gotowi za Chrystusa Męki Cierpieć, y smierć podiąć, ale nie było Tyránna, ktory by ich za Chrystusa zabiiał y męczył.** Aurea *nazywáśie* Præmium essentiále, Zapłáta Iesteśtwenna, Aureola záś y Pálma *nazywáiąsię*: Præmium Accidentále, Zápłáta trefunkowa,

ZYD

LVbo Swięci w Niebie się znayduią, y przyięli Zapłátę według duszy swoiey, widzenie Oblicza Bozkiego, iednak nie dobrze to wy Chrześciánie czynicie y niesłusznie, że Swiętych o przyczynę do Bogá prosicie, bo oni niewiedzą prozby ludzkiey; będąc vmarłemi, tak mowi Ecclesiastes: Ci ktorzy żyią, wiedzą to náśię, iż vmrą, ále vmarli nic więcey nieznáią. Toż mowi y Prorok Izaiasz do Bogá: Albowiem Ty Oćiec nász, Abraham onás nie wiedział, y Izráel nieznał nás, Dotego Sám Bog wie serca ludzkie, iáko czytámy w Piśmie Swiętym: Ty sám znász serca wszech Synow ludzkich.

Eccles: 9.

Isaiæ: 63.

3. Reg: 8.

CHRZESCIANIN

MY Chrześciánie náto odpowiadámy, co powiedział Ecclesiastes: że mártwi nic nie wiedzą sposobem przyrodzonym, iednak wiedzą wszelkie rzeczy, sposobem nad przyrodzonym; z obiawienia Bozkiego. Ták te słowa; ktore Prorok Izaiasz mowi: Abrahám onás nie wiedział, y Izrael nieznał nás, my odpowiadámy: że Abraham, Izráel y inszy SS: Oycowie vmárli w stárym Zákonie; nie wiedzieli sposobem przyrodzonym, chyba nád przyrodzonym, z Obiawienia Bozkiego mogli wiedzieć, co się na swiecie dzieie z ludźmi inszemi, bo naten cżás Swięci byli w odchłáni piekielney, y ieszcze Oblicża Bozkiego nie widzieli, a teraz SS: znayduią się w Niebie, y widzą Boga, y w Bogu, ták w Zwierciádle widzą wszystko, co się dzieie na swiecie. na te záś słowa: Ty sám wiesz &c: my

odpowiadámy / że Bog sam przez siebie / a nie od kogo inßego wie wßelákie rzeczy y serca ludzkie / Swieci záś wiedza wßelkie rzeczy nie przez siebie sámych / ale od Boga / ponieważ widza w Bogu iák w Zwierciádle / widza y za Obiawieniem Bożym wßelákie rzeczy / ktore sie na swiecie znayduia.

Z Y D

Talmud ordine 4. tract: 3. Diſtinctione 5.

Násza Synagogá żydowska ták wierzy, że ludzie SS: w Niebie będą ieść woła, ktory sie nazywa: Szorábor, y iednego dnia na siedmiu gorach tráwę ziáda, ieszcze będą ieść Rybę wielką, ktora sie nazywá Leuiathan y w morzu sie znayduie, y wszystka ziemię okrążyła, táka zapłátę my sie w Niebie mieć spodziewámy, á wy Chrześciánie czy spodziewácie sie ták w Niebie mieć zapłátę? czy spodziewácie sie Woła Szorabora ieść, y Rybę Leuiathana: álbo inszego Pokármu iakiego zażywáć?

CHRZESCIANIN

Deuter: 23.

Napisáno w Xiegach Dewteronomion / że Bog wáßym żydom kázał dla przyrodzoney potrzeby za oboz wychodzić / y rydlik mieć za pásem / żeby tym rydlikiem iámkę wykopáwßy / tam swoie plugawstwo ziemią przykryli / á w obozie niepozwolił tego Bog czynić / żeby plugawstwámi swemi nieoßpecili obozu y mieysca swietego / ponieważ sam Bog w obozie sie przechádzał / dlatego do wáßych żydow mowił: bo Pan Bog twoy chodzi wposrzodku obozu, áby cię wyrwał, ieśli tedy żydzi wáßy będą w Niebie Woła Szorabora, y Rybe Leuiathána ieść / tedy muszą z Nieba precz dla przyrodzoney potrzeby wychodzić / y rydlik za pásem nosić / żeby Nieba plugawstwę

gáwstwem swym nieoßpecili / bo ieśli niepozwolił Bog w obozie tego czynić / w ktorym sie przechádzał / daleko bárziey nie pozwoli Bog tego czynić w niebie / na ktorym mießka / według Psalmisty mowiącego: Ktory mieszka w Niebiesiech, naśmieie sie znich, á Pán szydzić znich będzie, tedy będzie mowił do nich w gniewie swoim, y w zapalczywości swoiey potrwoży ie, záczym y na wáßych żydách te Proroctwo sie wypełni / ieżeli oni w niebie ieść będą. *Psalm: 2.*

Z Y D

Genes: 18 & 19. Tobiæ: 12.

W Piśmie S: napisáno, że y Abrahama y Łota, y Tobiásza, Aniołowie iedli y pili, záczym y Ludzie SS: w Niebie ták będą ieść y pić, iako Aniołowie iedli y pili, y tákże będą z tym pokármem postępować, iáko Aniołowie postępowáli, záczym iak Aniołowie Nieba nieoszpecili, tak y żydzi nieba nieoszpecą.

CHRZESCIANIN

Oglowa czemierzycy godna: ktora czlowiecze ciáło do Anielskiego Ciáła przyrownywa: maß wiedzieć / że Anieli niemáią ciała prawdziwego / ale máią ciało z powietrza / albo z obłoku vformowáne / záczym gdy v Abrahama y Lota y Tobiásza Aniołowie iedli y pili / niebyło to prawdziwe y wrásne pokarmu záżywánie / bo Aniołowie tę pokárm przemieniáli w Elementa / w ziemię / w wodę / w powietrze / w ogień / z ktorych Elementow pokarm ten iest vczyniony / człowiek zaś gdy ie y pije / na ten czás pokarm ten w krew sie człowiecza obráca / á zekrwi ciało sie iego stáie / grubße zaś części tego pokármu z człowieka precz wychodzą / y w Niebie

musiáło

musiało by to bydź / ponieważ człowiek prawoźiwe ciało ma / y prawdźiwie pokarmu zażywa / nácoż ty w zażywániu pokármow; ludźiey do Aniołow przyrownywaß?

Z Y D

Ewángeliſta wáſz Łukaſz napiſał, że Chryſtus máiąc Prawdźiwe Ciáło człowiecźe iuż vwielbione; po Zmártwych wſtaniu swoim; pokármu zażywáł, przybytności Apoſtołow, do ktorych mowił: Mácie tu co ieść? á oni mu dáli sztukę ryby pieczżoney, y pláſtr miodu, a gdy iádł przed nimi, wziawſzy oſtátki dał im, iáko tedy Chryſtus wáſz Meſſiáſz práwdźiwe Ciáło człowiecźe iuż Vwielbione máiąc; iádł Rybę pieczżoną y pláſtr miodu, tak náſzy żydzi w Niebie prawdźiwe ciáło vwielbione máiąc; będą pokármu zażywać, y tákże ztym pokármem dziáć ſię będzie, iák ſię działo z pokármem; ktorego Chryſtus zażywał,

Luc. 24.

CHRZEŚCIANIN

Lubo ten pokárm Prawdźiwie Chryſtus do Prawdźiwego żołądka swego kłádł / żeby Apoſtołowie wierzyli / iż On ieſt Chryſtus Człowiek prawdźiwy / ktory vmárł był y wſtáł Zmárłwych / żeby nierozumieli / iż ieſt duch / iednák ten pokárm Chryſtuſa nie kármił y nie żywił / ale Chryſtus Wßechmocnośćia swoią Bożką ten pokarm Annihiláuit, to ieſt: niczym vczynił / albo też wpowietrze obrocił y roſproßył / Swieci záś ludźie w Niebie ieſliby pokármu zażywali / muſiáł by ten pokárm ciáło ich kármić y żywić / a zátym grubße pokármu tego części muſiáły by znich wychodźić / y Niebo oßpecić / záczym

nauczy

naucz ſię teraz odemnie / że iák Aniołowie w niebie ni iedzą / ni piią / tylko widzeniem Twárzy Bożkiey ſię naſycáią / bo Anioł Raphaél do Tobiáßa mowił: Zdáłem ci ſię zwámi ieść y pić, ále iá pokármu niewidźiánego y napoiu; ktory od ludźiey, oglądány bydź niemoże; vżywam, iák ludźie ŚŚ: w Niebie ni iedzą ni piią / według Ś: Jána Theologa mowiącego: Nie będą łáknąć á ni prágnąć więcey, toż y Apoſtoł Páwel mowi: Albowiem Kroleſtwo Boże nie ieſt pokárm y pićie, ále Spráwiedliwość y pokoy, y weſele w Duchu S: bo Swięci w Niebie podobni będą Aniołom / według słow Chryſtuſowych: Albowiem w zmártwych wſtániu, ani ſię żenią, ani zámąż idą, ale będą iáko Aniołowie Boży w Niebie, zaczym Ludźie Swięci w Niebie widzeniem Oblicża Bożkiego naſycáć ſię będą / ktore Pokarmem Ewangelia Ś: nazywa / mowiąc: Błogoſłáwiony, ktory będźie iádł Chleb w Kroleſtwie Niebieſkim, też widzenie Twárzy Bożkiey Napoiem ſię nazywa / według Pſalmiſty mowiącego: Będą ypoieni Hoynoſcią Domu twego, y Strumieniem Roſkoſzy twoiey napoiſzie. Tym tedy widzeniem Twárzy Bożkiey; ludźie Swięci w Niebie na wieki naſycáć ſię będą / według Proroka Dawida mowiącego: Sátiabor, cum apparuerit Gloria tua, Naſycon będę, gdy ſię okáże Chwáła twoia,

Iob. 12.

Apoc. 7

Rom. 14.

Máth. 22.

Luc. 14.

Pſalm. 35.

Pſalm. 16.

Z Y D

TRZYNASTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Że Meſſiaſz gdy przydzie, náten czas miáſto zbu-

rzone Ieruzálem zbuduie y naprawi kosztownie y známienicie, wedlug słow Tobiásza mowiącego: Brámy Ieruzálem z Szafiru y z Szmarágdu będą zbudowáne, y z Kamienia Drogiego wszystek okrąg murow iego, Kámieniem iásnym y czystym, wszystkie vlicy iego burkowáne będą, a po vlicach iego będą Spiewáć: Alleluia. ale Chrystus nie zbudował y nie naprawił zburzonego miásta Ieruzálem, záczym Chrystus wász nie iest Messiász Obiecány,

Tobia 13.

CHRZESCIANIN

WIedz o tym żydzie, że Hierozolima się nazywa Cerkiew S: národ Chrześciánski, ktore Ieruzálé spomina Prorok Izaiáß Cáp: 62, mowiąc: Na murzech twoich Ieruzálem postawiłem Stroże, cáły dzień y cáłą noc na wieki nie vmilkną, Tu murem się nazywa Zákon Chrystusow, ktorym Cerkiew S: iest wkoło otoczona. Strożámi Czułemi nazywáią się Aniołowie, ktorzy od złych duchow y od wßystkiego złego strzegą y bronią Cerkiew S: Strożámi się też nazywáią Pasterze czuli, ktorzy od Heretykow Cerkiew S: strzegą y bronią. Te Ieruzálem widział w Obiawieniu swoim S: Ján Theolog, gdy mowi: Ia Ján widziáłem Swięte miásto Ieruzálem nowę, a ono z stępuie z Nieba od Boga nagotowáne. w tey Hierozolimie widział Ján S: vlicy Złote, mury Jaspisowe, y Dwanáście Brám Perłowych, trzy Brámy od Wschodu, trzy od Zachodu, trzy od Południa, trzy od Północy, na ktorych Brámach Imiona Dwunástu Pokoleni Izraelowych były napisáne, w tymże mieście znayduie się Dwánáście Fundamentow z rozmaite° drogie° Kamienia

Isaiæ 62.

Apoc: 21.

vczynionych, na ktorych napisáne są imiona Dwunástu Apostołow, w tych słowách y klicami Złotemi nazywáią się ludzie Swięci, ktorzy się w Cerkwi znáyduią, bo ich Bog na swiecie iák w piecu Złoto wypolerował, według Salomona mowiąc°: iáko Złoto w piecu probował ich, Murem Jaspisowym nazywá się Chrystus, ktory iáko mur Cerkiew S: zastępuie y broni od wßelkiego niebezpieczeństwa, ták mowi Prorok Zachariáß: Ego ero ei; áit Dominus; murus ignis in circuitu, Ia mu będę, mowi Pan, Murem ognistym w koło. Dwunástá Brámámi nazywáią się Dwanáście Pokolenia Izraelowe, bo ták Brámy, ták pokolenia Izraelowe; ktore adzili y prowadzą ludzie y niewiernych do Cerkwi zewßystkie° swiáta nauką y cudámi swemi, od wschodu, od Zachodu, od Południa, od Północy, y możemy o kożdym pokoleniu mowić: Hæc porta Domini, iusti intrábunt in eám, Ta bráma Pańska, Sprawiedliwi przez nię, będą chodzić, Dwunástá Fundamentámi, Dwanáście Apostołowie się nazywáią, że na ich wierze Cerkiew Swięta zbudowána, ták mowi Apostoł Páwek do Ephesow: Super ædificati super Fundamentũ Apostolorũ, wybudowani na Fundámencie Apostołow, záczym Chrystus iest prawdziwy Messiaß obiecány, ponieważ zbudował y naprawił kosztownie y znamienicie nowe Jeruzalem z Cerkiew S: wktorey Brámy, Mury, Fundamenta, y vlicy kosztowne są, y po vlicach Jeruzalemskich; w Cerkwi S: Chrześciánie wierni chwálą Boga, śpiewáiąc: Alleluia, chwáłá Bogu.

Psalm 117.

Ephes: 2.

ZYD

Tu iáwnie Prorok Izaiáß Ptzypomina Miasto

Ieruzálem zburzone, ktorę miásto Messiasz ma zbudowáć y napráwić, y postawić tam Sędzie y Rayce, iáko y przedtym było, y potrácić wszystkich Judziey złych, nieprzyiácioł nászych, gdy mowi: Obroce Rękę swoią nácię, y wypálę do czysta żużelice twoie, y odpędzę wszystką cenę twoią: y przywroce Sędzie twoie iáko y przedtym byli, á Ráyce twoie iáko zstárodáwna, potym będziesz nazwáno miastem spráwiedliwego, miástem wiernym Sion, w sądzie odkupione będzie, y przywiodą ie záś w sprawiedliwość, á zetrzę złosniki, y grzeszniki społem, ále Chrystus wasz Ieruzálem zburzone° nienapráwił, y Sędziow y Ráycow tám niepostáwił, iako przedtym było, y nieprzyiácioł nászych niewykorzenił, záczym Chrystus nieiest Messiász obiecány.

Isaiæ; 1.

CHRZESCIANIN

Prawda iest, że przed przyściem Chrystusowym; Jeruzálem waszego Krolewstwa żydowskiego miásto stołeczne było od nieprzyiácioł zburzone, y wászy żydzi za grzechy swoie w niewolą byli zaprowadzeni, potym za dozwoleniem Cyrusa, Daryusza y Artaxerxesa Krolow Perskich, wyszli żydzi wászy z niewoley, y zbudowali Ieruzálem zburzone, y postáwili tam Sędziow y Ráycow, iáko y przedtym było, bo iuż wászy żydzi źli za grzechy swoie stráni byli od Boga, y z świáta wykorzenieni, iednak żydzi wászy za Messiásza niemieli Zorobabela, ktory z żydámi waszemi Ieruzálem naprawił, bo ieśli Messiaszem swym tego nazywácie, kto naprawi y zbuduie Ieruzálem zburzone w Palestynie, tedy musicie Messiaszem swym názwać Hadryána Cesárza

2. Esdr: 6.

2. Esdr 4.

Bard: Ann: 137.

Jeruza-

Rzymskiego bałwochwálce, ktory zbudował był Jeruzálem zburzony, y od Imienia swego nazwał go: Helia, bo Imie miał Helius Hadryánus, y naprowádził tam pogáństwa, á żydom y zdaleka pátrzać na ono miásto; na Oyczyznę ich niedopuścił, y na brámie onego miásta Heliæ; z Marmuru kazał świnie wyrzyć y tam postáwić, na wielką żydom wászym zelżywość, ponieważ świnia bárzo się żydzi waszy brzydzą, ale wy niechcecie za Messiásza przyiąć Hadryána, ktory zbudował Jeruzalem ziemne, y niechcecie świnie na brámie odniego wyrytey y postawioney ścierwać, záczym też niepowinniście Messiászem swym nazywać żádnego człowieka, ktory Jeruzalem ziemne naprawi y zbuduie, bo ieszcze ántychrysł może Ieruzalem ziemne zbudowáć y napráwić, dlatego wy żydzi za Messiásza go przymiecie, czegoście niepowinni czynić, samego tylko Chrystusa powinniście przyiąć za Messiásza, ktory naprawił y zbudował nowe Jeruzálem; Cerkiew Chrześciánską.

Objaśnienie trud: Theol: lib: 4. fol: 80. od Angel

Z Y D

CZTERNASTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Że Messiász przyszedszy ma zbudowáć y napráwić Cerkiew Salomonowa; od nieprzyiácioł zburzoną y zepsowáną, bo Prorok Zachárias z Cap, 6, mowi: Tomowi Ján Zastępow, rzekąc: Oto mąż, wschod Imie iego, á podnim wznidzie y zbuduie Cerkiew Pánu, y on będzie nosić sławę, y siędzie á Panować będzie na Stolicy swey, ále Chrystus przy-

Zachar 6.

szedszy; niezbudował y nienaprawił Cerkwi Salomonowey, od niepryiacioł zburzoney y zeſpo-
wáney, záczym Chryſtus wáſz nie ieſt Meſſiaſz
Obiecány.

CHRZESCIANIN

Tu Zachariaſz Wſchodem nazywa Chryſtuſa, ktory zbudował iuż y naprawił Cerkiew nie Sálomonowa materiálna, ále Katholicka Powßechna, nie z kamienia y nie zdrzewa vczyniona, ále z ludzi wiernych; z Chrześcián Prawoſławnych zgromadzona, do ktorey Cerkwi Apoſtoł Páwel mowi:
2. Cor: 6. Vos eſtis Eccleſia Dei viui, Wy ieſteście Cerkwią Boga żywego, *na inßym mieyſcu mowi:* Niewiecie
2 Cor: 3. iżeście Cerkwią Bożą, á Duch Boży mieſzka wwás, záczy Chryſtus ieſt Meſſiaſz prawdziwy, ponieważ zbudował y naprawił Cerkiew Katholicką, národ Chrześciáński, Salomonowa záś Cerkiew materyálna; do ſkonczenia świáta naprawiona niebędzie, bo Juliánus Ceſarz Apoſtáta chciał żydom wáßym Cerkiew Salomonowa naprawić y zbudować w Jeruzalem, koßtem wielkim z skárbu swego y sámi żydzi z wielkim dostátkiem y pilnością otoſie karáli, bo srebrne motyki y rydle mieli, y záczne ich niewiáſty ziemie na fundáment wynoſili, ále ogień z ziemi
Bar: Ann: 363. straßliwy wypadł, y Rzemieśników y naczynia ich y wiele żydow spálił, y ziemiaſie trząść poczęła tak, że nietylko nowe budowánie vpadło, y kámień na kamieniu niezoſtał, ále też y stárey Cerkwi Sálomonowey kamienie z fundamentow ziemia wyrzuciła, y wiele ſie inßych potłukło domow blizkich, do tego kule ogniſte biegały po mieście y żydow zabi-
Socrates & Soſomenes in Vita S. Cyrilli Patriar. Hyeroſolim. iały, y dziwny Krzyż iákiś na powietrzuſie vkázał,

y na.

y na ßátach kożdego żyda Krzyże były wyrażone, ktorych żádna miára zetrzeć y zmyć niemogli, y wiele ſie żydow y pogánow dla cudu onego do Chryſtuſa nawrociło, według powieści Baroniußa, Rok, 363 opiſuiące, áto znać dlatego teſie Krzyże na ßátach żydowſkich pokazały, ktorych oni wyſtrzebać niemogli, żeby waßy żydzi wiedzieli y mierzyli, iż iuż przyßedł Meſſiaſz obiecány, ktory odnich na Krzyżu ieſt przybity, y żeby wiedzieli waßy żydzi otym, iż iuż Cerkiew ich materyálna, z kamienia y z drzewa vczyniona; doſkonczenia świáta niebędzie zbudowána y naprawiona, według ſłow Proroka Daniela mowiące: Vſtánie ofiára y ofiarowánie, y będzie
Dan: 9. w Cerkwi obrzydłość ſpuſtoſzenia, y áż doſkonczenia y konca będzie trwać ſpuſtoſzenie, dlatego y sam
Math: 24. Chryſtus mowił: Gdy tedy vyzrzycie brzydkość ſpuſtoſzenia, ktora ieſt opowiedziána przez Dániela Proroka, ſtoiącą na mieyſcu Swietym, kto czyta niech rozumie, owßem Bog tego chce, żeby Chrześcianie od waß-ch żydow bożnicy wáße odeymowáli, y na Cerkwi Chrześcińſkie obracali, bo
Baro: Ann: 377. Juſtinus Ceſarz Grecki gdy w Konſtantynopolu od żydow odiąwßy bożnice ich; zkudował zniey Cerkiew Przeczyſtey Bogarodzicy, záto Przeczyſta Pánna przywrociła mu rozum, odktorego był przed tym odßedł, y znowu począł rzecz pospolita dobrze rządzić, tak y teraz Ceſárze, Krole, Xiążęta y wßyſcy Panowie Chrześciáńſcy, powinni Juſtina Ceſarza naſladować, y powinni koniecznie odwáßych żydow Bożnice ich odeymować, y na domy Boże na Cerkwi Swite obrácać, bo za táka gorliwość Pánō Chrześciáńſkim Pan naywyßßy da táki rozū y táka mądrość,

że mo-

żemoga dobrze Państwē swym rządzic/ y szczęśliwie panować / dlatego w Antyochiey żydom bożnice ich Theodosiusz Cesarz gdy roskázał wrocić / ktora od nich odiely byli Chrześćiánie dowiedziáwßyśie otym S: Symeon Skupnik; záraz Listem swym bárzo Cesárza zgromił tak/ iż Cesarz dekret swoy odmienić musiał/boiąc śie grozby iego/y tego vrzędnika; ktory mu to rádził/ z vrzędu złożył/ kázał na wschodnich gronach w Mieśie Kalinniku; gdy Theodosiusz Cesarz Episkopowi roskázał bożnice żydom znowu budować / ktora od pospolstwa za iego pobudką była zburzona/ dowiedziawßyśie otym S: Ambrozy Episkop Mediolánski; że to rzecz była niesłußna y niesprawiedliwa / napominał Cesárza Listem swym/ żeby ten dekret swoy odmienił / á gdy tego Listu Cesarz nieposłuchał/S: Ambroży w Cerkwi vczynił Kazánie przeciw Cesárza/przy bytności iego/ natenczas iuż Cesarz odmienił dekret swoy/ to napomnienie zgroźba/ Swietego Symeona Skupnika/ y S: Ambrozego; y teraz Cesárze/ Carowie/ Krolowie/ Xiążęta / y wßyscy Panowie Chrześćiánscy; powinni na pamięci y na sercu swym napisać y niepozwálać / żeby żydom wáßym bożnicy ich były oddáwáne/ ktore odnich wzięli Chrześćiánie/ y niepozwálać żydom/ żeby zburżona od Chrześćián bożnicę swoią budowáli.

In Vita S: Symeonis Stylitæ,

in Vita S: Ambrosij,

Z Y D

PIĘTNASTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Że Messiasz ma zebrać y wprowádzić wszystek náś narod

narod żydowski, do Krolewstwa żydowskiego y do Ieruzálem, wyprowadziwszy zniewoley, wktorey śie teraz znayduiemy, bo mowi sám Bog v Proroka Ezechiela: Ia otworzę mogiły wásze, (to iest niewolą wászą) y wywiodę was zgrobow wászych, (to iest zniewoley wászey) Ludu moy, á wwiodę was do ziemie Izraelskiey, ale Chrystus wasz nie zgromádził nászych zydow, y nie wprowádził do Krolewstwá żydowskiego y do Ieruzálem, y niewyprowádził zniewoley; wktorey śię teraz znayduiemy, záczym Chrystus wasz nie iest Messiász obiecány.

Ezech: 37.

CHRZESCIANIN

NIezniewoley Ludzkiey; ale zniewoley piekielney miał Bog naród ludzki przez Messiásza wyprowádzić, y wprowádzić do Oyczyzny Niebieskiey, ktora Jerozolima y Krolewstwem śie nazywa/ á to Chrystus vczynił / gdy wstał zmartwych/ natenczás wyprowádził zniewoley piekielney SS: Oycow / y wprowádził ich do Niebieskiey Jerozolimy / y do Krolestwa Niebieskiego / dlatego musiß Chrystusa Messiáßem názwać/ dotego zniewoley grzechu/ zniewoley szatánskiey wyprowádzić/ y nie do ziemskiego Jeruzálem y Krolewstwa Palestynskiego/ ale do Cerkwi S: Chrześćiánskiey obiecákśie Bog wás wprowádzić / przez Chrystusa Messiáßa obiecanego / ktora Cerkiew śie nazywa Hierozolima y Krolewstwem Chrystusowym/ záczym Chrystus iest prawdziwy Messiáß obiecány / ponieważ przez naukę swoią / y Nauczycielow Cerkwi swoiey / y roznemi cudámi wyciąga was zniewoley grzechu / zniewoley ßatánskiey / y zgromádza was do kupy; do iedney Cerkwi

Chrześciáńskiey, ktoraśie Jerozolima nowa, y Królewstwem Chrystusowym nazywa, ále wy sami zátwardziáli żydzi; dla zakamienialego serca wásego; do tego Królewstwa Chrystusowego, y do nowey Jerozolimy; do Cerkwi Chrześciáńskiey niechcecie sie nawrocić, y wniewoli nietylko miedzy roznemi narodámisie znayduiecie, ale żelazne iarzmo niewoley grzechu, niewoley śatáńskiey, na kárkach swych nośicie y dzwigácie, dlatę do żydow; ktorzy w Chrystusa vwierzyli; mowił Chrystus: Ieśli wy
Ioan: 8. trwáć będziecie wśłowach moich, prawdziwie Vczniámi moiemi będziecie, y poznácie práwdę, (toieśt Chrystusa) á Práwda (Chrystus) was wyśwobodzi, mowili żydzi do Chrystusa: Iesteśmy naśienie Abráhamowe, á nigdyśmy nikomu nieśłużyli, iákoż ty mowiśz wolnemi będziecie? Izáli to żydzi wáśe, chlubiąc śie y mowiąc: Nigdyśmy nikomu nieśłużyli, ponieważ służyli Egypczykom, Babilończykom y narodom inśym, miedzy ktoremi byli wniewoley, iednak Chrystus odpowiedział żydom wáśym: Wśelki ktory czyni grzech, ieśt śługa grzechu, lecz śługa niemieśzka wdomu (toieśt w Cerkwi woiuiącey y tryumphuiącey) na wieki, Syn mieśzka nawieki, á przetoż ieśli was Syn wyśwobodzi, zapráwdy wolni będziecie, dlatego wáśy żydzi sa Chrześciáńśkiemi śługámi y niewolnikámi, á Chrześcianie sa wolnemi, y Pánámi żydowśkiemi, ponieważ wy wniewoley grzechu y diábła śie znáyduiecie, á nas wyprowádził Chrystus zey niewoley, dotego wy znayduiecie śie wniewoley starego Zakonu, á nás od tey niewoley stárę zakonu Chrystus vczynił wolnemi.

ZYD

ZYD

Między machometanámi, między turkámi y tatarami, y między poganámi inśzemi; niemáią wáśzy Chrześciánie wolności, ále także wniewolośię znayduią; iáko y náśzy żydzi, záczym tám niemożecie wy náśzych żydow śługámi y niewolnikámi swemi nazywáć.

CHRZESCIANIN

Nie oświeckiey wolności y niewoli ia mowię, ále mowię o Duchowney wolności, ktora Nowy Zákon Chrystusow vczynił Chrześciánom, mowię y oDuchowney niewoli; ktora stáry zákon Moyżeśow wáśym żydom czyni.

ZYD

Zákon Moyżeśzow pierwśzy ieśt od zákonu Chrystusowego, záczym náśzy żydzi stárśzy sa od Chrześcián wáśzych, y powinni chrześcianie wáśzy śiebie śługámi náśzemi á żydow Pánámi swemi nazywáć, y żydom náśzym śłużyć.

CHRZESCIANIN

Czytay w Xięgach Geneśis, Cap 21: wyczytaś tam, że Abrahám dwoch Synow miał, starśego syna miał Izmáela od Agáry służebnicy swoiey, drugie syna młodśe miał Izaáka; od Sárry żony swoiey, iednak Agár była służebnica Sárry, Izmael był śługa Izaakowym, lubo pierwiey od Izaáka śie narodził, figura to była, że wáśy żydzi mieli bydź śługámi y niewolnikámi v Chrześcian náśzych, lubo wprzod od Moyżeśa żydom wáśym dány ieśt stáry Genes: 21.

zákon / niżeli od Chrystusa Nowy zákon Chrześćiánom dány. do tego Cap: 25. w Xięgách Geneſis świádczy / że Jákobowi Brátu młodszemu; Ezaw brát stárszy służył w potomkach swoich / figura to była / że wászy żydzi mieli Chrześćiánom nászym służyć / y niewolnikámi wnás będą / lubo pierwiey żydom zákon dány; niżeli Chrześćiánō / bo stáry zákon Moyżeszow / iárzmem niewoli się názywa / które iárzmo y teraz wy żydzi na kárkach swych nośćie / a Chrześćiánie od tego iárzma wolni są / dlatego wászy żydzi sługámi są y niewolnikámi naszemi / a Chrześćiánie są wolnemi / y Pánámi waszemi / która wolność y niewola ad Galátas piſząc; Apoſtoł Páweł spomina / mowiąc: Która wolnością nás Chrystus wolne vczynił, stoyćie, á nie bądzcie znowu pod iárzmem niewoley, Záczym Chrystus ieſt Prawdziwy Meſsiaſz Obiecány / ponieważ was żydzi z niewoli starego Zakonu / z niewoley grzechu / y z niewoley szatáńskiey; Nauka swa y Cudámi swemi y przez Sługi swoich wyciąga / do iedney Cerkwi Chrześćiáńskiey / ktoraſie Jerozolima nowa / y Krolestwem Chrystusowym nazywa / ale wy sámi żydzi dla zakamienialego serca waszego; niechcećie z tey nie woley wyniść / y zbierać się do Cerkwi Chrystusowey / do Jerozolimy nowey / y do Krolestwa Chrystusowego / dlatego Chrystus do Jerozolimy stolecznego miáſta żydowſkiego mowił: Ieruzálem, Ieruzálem, ktore zábiiáſz Proroki, y kámienuieſz te, ktorzy do ciebie są poſłáni, ile kroć chciałem zgromádzić syny twoie, iáko kokoſz kurczęta swoie pod skrzydłá zgromádza, a niechciáłeś.

Genes: 25.

Galat: 5.

Math: 23.

ZYD

SZESNASTYZNAKIEST O MESSIASZV,

ZE Meſsiáſz máſię vrodzić z naſieniá Abrahamowego, y opanować brámy, albo ráczey miáſta nieprzyiácioł náſzych, tákże y żydzi náſzy synowie Abrahámowi; gdy Meſsiaſz przyidzie, máią brámy albo ráczey miaſta nieprzyiácioł swoich opanować, bo Abrahamowi táką obietnicę Bog vczynił, mowiąc: Poſiędzie naſienie twoie brámy nieprzyiácioł, ale Chrystus wáſz żádney brámy albo ráczey miaſta nieprzyiacielſkiego nie opanował, y náſzy żydzi nie opanowáli, gdy on przyſzedł na swiát, Záczym Chrystus wáſz nie ieſt Meſsiáſz Prawdziwy, ponieważ ſię ná nim ta obietnica Bozka nieſpełniła. Genes: 22

CHRZESCIANIN

WYpełniła ſię ta obietnica Bozka na żydach wáſzych potomkach Abrahamowych / gdy wáſzy żydzi opanowáli miáſta Chananeyſkie y Ammoreyſkie y inſze / za czáſow Jozuego / gdy opanowáli miáſta Paleſtyńſkie / Ammonitſkie / y Syryſkie / za czáſow Dawidowych. Wypełniła ſię ta obietnica Bozka y na Chrystuſie Synie (według Ciáła) Abrahámowym / gdy Chrystus opanował brámy piekielne / y wſzyſtkie piekło zburzył / Tákże powſzyſtkim swiecie brámy y miáſta nieprzyiaciół swoich; ludzicy niewiernych; żydow y pogánow opanował Chrystus / przez Apoſtołow y przez ich neſtępcow / ponieważ

po wßyſtkim ſwiecie Apoſtołowie y ich naſtępcy do Wiáry Chrześćiáńſkiey ludźiey nie wiernych na wro. cili / ktorzy ludzie w Chryſtuſa vwierzywßy ; nie tylko iáko człowiekowi ; ale iáko Bogu kłaniáia ſię Chryſtuſowi Synowi Abrahámowemu / záczym Chryſtus ieſt Meſsiáß Prawdźiwy / y ieſt Synem według ciáłá Abrahamowym / ponieważ opanował po wßyſtkim ſwiecie ; brámy albo miáſtá nieprzyia. ciół swoich / ludźiey niewiernych / ktorzy w Chryſtuſa vwierzyli y iemu ſię pokłonili / Wypełniła ſię ta obietnica Bozka y na synach Abrahamowych Du. chownych nie cielesnych / na Apoſtołach y na ich ná. ſtępcach / ktorzy brámy albo miáſta nieprzyiacielſkie opanowáli / gdy roznych ludźiey niewiernych do Chry ſtuſa nawrocili / bo synámi Abrahamowemi pra. wdźiwemi / Duchownemi nazywała ſię Apoſtołowie y ich Naſtępcy / y wßyſcy Chrześćianie / z żydow y z pogan zebráni / ktorzy wiárę Abrahamowa zacho. wuia y w Chryſtuſa wierzą / w ktorego Abrahám wierzył / wy záś żydzi lubo według ciáłá potom. kami ieſteśćie Abrahámowemi / ale Duchownemi Synámi Abrahamowemi nazwáć ſię niemożećie / ponieważ niemácie wiáry Abrahamowey / nie wie. rzycie w Chryſtuſa / w ktorego Abrahám wierzył / dlatego Apoſtoł Páweł mowi : A nie ktorzy są na-
Rom: 9. ſieniem Abrahámowym , wſzyſcy Synámi, ta záś Obietnica Bozka Duchownym Synom Abrahamo. wym bárźiey ; niżeli cieleſnym służy .

Z Y D

Tę Proroctwo przymuſza náś mieć rozmowę

O LVDZIACH GRZESZNYCH , KTORZY

PO

POMARLI , GDZIE ICH TERAZ DVSZE SIĘ ZNAYDVIĄ? CZY W PIEKLE? CZY NIE? PONIEWAZ MESSIASZ WASZ CHRYSTVS OPANOWAŁ BRAMY PIEKIELNE , Y ZBV. RZYŁ PIEKŁO , Bo ieżeli grzeſznych ludźiey dußze teraz w piekle ſię znayduią , tedy Chryſtus niezburzył piekłá , dlategoż nie ieſt Meſsiáſz Prá wdźiwy , ponieważ piekło ſię znayduie , y przez Chryſtuſa nie ieſt zburzone , ieſli záś grzeſznych ludźiey ; ktorzy pomárli ; ieſzcze dußze w Piekle ſię nie znayduia , tedy wáſzá wiára przeciwi ſię Pro-
Pſalm 30. rokowi Dawidowi , ktory mowi : Niech ſię wſtydzą złośnicy , a niech będą w wiedzieni do piekła .

CHRZESCIANIN

O Panował Chryſtus bramy piekielne / y zburzył piekło tákim sposobem / że wyprowádźił z wie zienia piekielnego do Nieba dußę SS: Oycow / Prorokow y Patryárchow Starozakonnych / y z wy. ciężył diábła przeklętego / ktory w niewoley pie. kielney SS: Oycow zatrzymywał / y iego samego z wiązał kancuchami niewoley wieczney / brámy záś piekielne tu nie murowáne y nie drewniáne ſię rozu mieią / ale brámy piekielne znáczą moc y władzę piekielną y diabelſką / w ktorey mocy y władzy SS: Oycowie ſię znaydowáli / bo tę moc y władzę Chry. ſtus wykorzenił / iednak mieyſce piekielne przez Chry ſtuſa nie było zburzone y wywrocone / y teraz ſię znayduie / y męki piekielne natymże mieyścu ſię znay duią . Znayduią ſię też w piekle y męczą ſię grze. ßnych ludźiey dußę / pogánow / machometánow / bałwochwálcow / żydow / heretykow / y Chrześcián

Pra.

Prawosławnych / ktorzy pomarli w grzechach śmiertelnych / bez Pokuty / bez Spowiedzi / nie żałuiąc zá grzechy swoie. Ták naucza Tryfologion / Miesiąca Jula / 24 dnia / na wielkiey Wieczerni / na Hospody woswach / Strchira Ton 8 / wychwaláiąc SS: Męczennikow Xiążąt Ruskich / Borysa y Gleba; y gániąc bratoboyce ich Swiatopołka / y mowiąc: Ci koronę przyięli, á on bez pamiątki zginął, ale tych wychwaláią, a on w gehennie się męczy. Ták naucza tenże Trifologion / miesiąca Jula 16. dnia / w Kánonie / Piesni 3. w Tropárze / ná Niedziele SS: Oycow: Stworzeniá sługa pokázáł się Ariusz szalony, y znowu Macedoniusz brzydkisię pokázał, w gehennie ogniśtey wespoł się męczą z pogánami, Czytáy żywot S: Męczennika Nicety / Miesiąca Septembra / 15 / dnia / znáydzieß tám / że S: Nicetas wskrzesił z mártwych pogánow, męża y niewiáśtę / y dzieci dwoie / ktorzy mowili do S: Nicety: Byliśmy w mękach, ále dla Imienia twego ozyliśmy, miał takie od Boga S: Makáriuß Egypski obiawienie / że grzeßni w piekle się mecza / bo chodząc napuszczy; ználazł głowę człowiecza y pytał: Kroś ty iest? y gdzie się znayduiesz? od powiedziała głowa: Ia iestę Kápłan pogáński, znayduię się w ogniu, ktory iest wielki tak, iak od ziemi do Nieba, podnámi są Chrześciánie, ktorzy poználi Boga, á nieczynili woli iego. ále przez modły Chrześciánow żyiących; do gory wstępuią, à nászy pogánie nadoł zstępuią. Doznał tego Theophan Zákonnik zarażony herezyią nestoriáńską / że grzeßni w piekle się mecza / bo Abbas Cyriácus modlił się Bogu / żeby Theophanowi pokázał

in Vita S: Martyris Nicetæ, in Vita S: Macárij Ægypt:

Iozz Moschus Eulráteſ, cap: 26, in Viridario Spirituáli,

praw-

prawdziwa wiárę / potym iednego dnia o dziewiątey godzinie / obáczył Theophán iákiegoś człowieka bárzo straßne° mowiące° do siebie: chodź á ogląday práwdę. y wziawßy go przyprowádził na mieysce ciemne y smrodliwe / z ktorego ogień wielki wychodził / w tym ogniu widział Theophán Nestoriußa heretyká nieprzyiaciela Naświętßey Bogarodzicy / ktora on bluznił / ni chcąc iey zwáć Bogárodzicą / Támże widział Theophán wpiekle Ewtychiußa / Apollinara / Dioskorá / Sewera / Ariußa / y heretykow inßych / y słyßał głos od onego straßnego człowieka: to iest mieysce zgotowáne heretykom y bluźniercom, y naten czás Theophán nawrocił się do wiáry Prawosławney Katholickiey.

Patericon magnum in Vita eius.

Doznał te° S: Antoni wielki / że grzeßni iuż się w piekle mecza / bo iedne° czásu gdy on w celli siedział; przyßedł głos doniego: Antoni wynidź á obacz, gdy z celli wyßedł / obáczył olbrzyma wielkie° stoiące° na ziemi / á głową obłokow się dotykaiącego / y hamuiącego rękoma swemi Duße ludzkie idące do Nieba / ktore duße były sprawiedliwe / te prosto ßły do Nieba / niemogł ich zły duch na kßtałt olbrzyma wielki zatrzymać / a ktore były grzeßne / te zatrzymywał / y do piekła wtrącał. Doznał tego Táxiot żołnierz z Karthaginy miásta afrykańskie° / że grzeßni w piekle się mecza / bo on vmárßy znowu się do żywota wrocił / y powiádał: że zli duchowie porwáwßy go zaprowadzili byli wpodziemną ciemnicę piekielną / gdzie widział w mękach piekielnych ludzi grzeßnych wołaiących: biáda nam / biáda nám / á nikt ich nießłucha / z tey ciemnicy piekielney znowu dwa ßáßni Aniołowie wyprowádzili Taxiota / y do

Prologus de taxiote milit Martij: 28.

grobu przyprowadzili, y kazáli wnieść wciáko swoie, gdy on obiecáłsie pokutę za grzechy swe czynić.

S: Gregor: Dialog lib: 4. cap: 30. Dialogorū. Bar: Ann: 516.

Jeßcże Grzegorz Dialogista Lib: 4 Cap: 30, dialogow swoich pißе, że Theodoricus áriánin Król zámordowáwßy niewinnego Papieża Rzymskiego Jána, y niewinnego Senatora Prawosłáwnego Symmácha, gdy sam straßliwą śmiercią prędko vmárł, naten czás iedęn Pustelnik widział Jána Papieża y Symmácha Senatora zábitych, ktorzy Theodorika swe° zaboyce związanego; na Lipárze wyspie; w straßliwe okno piekielne y w ogień wrzucili, bo na wyśpie Lipárze iest gora, wktorey gorze iest iátieś piekielne okno, z ktorego okna ogień vstawiczny wychodzi. Jeßcze Baroniuß Rok 771 opisuiąc; spomina Konstantyna kopronima hereтyka okrutne°; Chrześcián Prawosłáwnych prześladowcę, ktory vmieráiąc wołał y mowił: żywego mię naogień nievgaßáiący osądzono y dano, y prosił, żeby Maria iáko Bogarodzicę chwalili y czcili, bo przedtym chcąc on Przeczyßtą Mátkę Bożą zelżyć, pokazował mießek pieniądzmi napełniony pochlebcom swoim, y pytał: wiele ten mießek waży? odpowiedzieli pochlebcy: tyle waży ile wnim iest, on zaś wyśypawßy złoto pytał: á teraz wiele waży? odpowiedzieli: nic niewáży, á on bluźnierca mowił: tak y Boża Mátka gdy Chrystußa w sobie miáła, wielkiey czci była godna, ale gdy go porodziła, nie była od inßych niewiaść rożna, ozły ięzyku y głupi bluźnierco: izáli ktora vrodziwßy Mátka bydź przestáie?

Bar: Ann: 775.

Bar: Ann: 767.

Luce: 16.

Możemy to zrozumieć z Przypowieści Chrystußowey, o Bogáczu y Łazárzu, że grzeßni w piekle są, bo tám Chrystus mowił: Vmárł też y bogacz y pogrzebion iest w piekle, a podniosßy oczy, gdy był w mękách, tu wßystkie okoliczności táśnie pokázuia y náucżáia, że ten bogacz poßedł do piekła na męki wieczne, ták S: Ján Chrysoßtom concione 2. de Lazáro, y Theophiláctus náucżáia.

S: Joh Chrysost: Concio. 2. de Lazaro Theophilact in 16 Luce.

Możemy to zrozumieć z S: Jana Theologá, że grzeßni w piekle się męczą, bo S: Ján w Obiáwieniu widział śmierć y piekło, ktorzy mártwych swoich nasad Chrystußowi oddáli, gdy mowił: Śmierć y piekło dáli vmarłe swe, ktore w nich byli, y sądzono okożdym zosobna, według vczynkow ich.

Apoc: 20

Z Y D

NApisáł Ewangelista wász Matheuß Słowa, ktore do Chrystußa diábli mowili: Co Ty zasprawę mász známi? IEZVSIE Synu Boży? przyszedłeś tu przed czásem męczyć nás, z tych Słow żrozumieć możemy, że ieszcże diábli w piekle się nie męczą, chyba po tym pod czás Straßnego sądu; poyda do piekła się męczyć, ponieważ do Chrystußa wołáli: Przyszedłeś tu przed czásem męczyć nás, ieśli tedy w piekle nie męczą się ieszcże diábli, tedy y grzeßne dußе ieszcże się w piekle niemęczą, chyba potym do piekła męczyć się poydą, gdy straßny Sąd przydzie,

Matth: 8.

CHRZESCIANIN

Od początku Świáta diábli w piekielnym ogniu męczą, bo napoczątku świata z nieba do piekła są ztraceni, według Proroka Izaiáßa mowiącego do Lucipera starßego diábła: Iakożeś spadł z nieba Luciferze? ktoryś ráno wschodził? daley mowi: wßák że aż do piekła stárgniony będzieß,

Isaiæ: 14.

Záczym y naten czás diabli w piekle sie męczyli/ gdy Chrystus przyßedł na swiát / y nie prosili Chrystusá oto / żeby ich piekielnym ogniem nie męczył / ale inßey nowey meki sie báli / ktora meka nowa Chrystus diábłow trápił / gdy ich z ciał ludzkich wygániał / gdy ich vmnieyßył władze y pánstwo / ktora władze y páństwo mieli diabli nad ludźmi / kußąc ich y trápiąc / gdy ich odsyłał Chrystus do piekła / y niepozwálał napowietrzu grassować / bo diabli máią vciechę / gdy napowietrzu po roznych kráinach grássuią / y niepogody / y nie vrodzáie / y szkody inße ludźiom czynią / záczym gdy Chrystus niepozwálał diabłom napowietrzu; miedzy ludźmi grássować / ale do piekła ich odsyłał / naten czás nowa to diabli meke mieli / dlatego do Chrystusa wołáli: Przyśćdześ tu przed czásem męczyć nás, iako tedy w piekle diábli sie męczą / ták y duße grzeßne; ktore wola diabelska czynili / pospołu z diabłámi w piekle sie męczą. Czytay ießcze w Xięgach Numeri, cap: 16, znáydzieß tám / że Kore / Dáthan / y Abiron / przeciwnicy Boży / za swoia rebellia / od ziemi pożárci sa / y żywi poßli do piekła / bo tám napisano: Rozstąpiłá sie ziemia pod nogámi ich, y otworzywszy paszczękę swą pożárła ie, z namioty ich, y zewszystką máiętnością ich, y zstąpili żywo do piekła, pokryci ziemią, Tak S: Epipháníus y S: Hieronímus / te słowa tłumácząc naucząia / ktorych na uki słuchaiąc; wierz / że ci rebellizanci / buntownicy poßli do mieysca zatraconych / poßli w gehennę / nierozumiey / żeby poßli wodchłań piekielna / na łono Abrahamowe / ktore sie piekłem nazywa / bo tám Swięci Ludzie przyrodzonego y Starego Zakonu

Numeri 16.

S: Epiphā: S: Hieroni: in 16. Num:

szli po smierći swoiey / ták Jákob Patryárcha Starozakonny o Synu swoim Jozephie mowił Zstąpię do Syna mego, płácząc do piekła. *Genes: 37.*

Z Y D

KTorzy záś wászy Chrześćiánie Práwosłáwni vczyniwszy grzech smiertelny; wyspowiádáliśię go, y żałowáli zá ten grzech y Pokutę czynili, iednak pomárli nie vczyniwszy zá ten grzech Pokuty doskonáley, tákteż ktorzy Chrześćiánie wászy; w grzechach potocznych vmieráią, tych dusze czy do piekła? czy na insze mieysce iakie idą po Smierći ich?

CHRZESCIANIN

NIe idą do piekła Duße Chrześćián tákich / ktorych tu przypomniałes / ale duße ich idą na mytárstwa / ktore znayduią sie napowietrzu / bo Anieli duße człowiecze gdy do Nieba prowádzą / y niedopußczáią do Nieba / ale w podziemne ciemności prowádzą / y tám zatrzymywáią / gdzie żadney meki inßey dusza człowiecza nie cierpi / tylko te meke cierpi / że Boga Stworzyćiela swego nie widzi / ktorego prágnie widzieć / ale widzi okrutnych y szpetnych y strásznych nieprzyiáciol swoich; duchow złych / ktorych niechce widzieć / te ciemne mieysca pod ziemne spomina Apostoł Ján w Apokalipsi / mowiąc: Niemogł żaden na Niebie áni na ziemi, ani pod ziemią, otworzyć oney Xięgi, ani ná nię pátrzyć, bo w tych pod ziemnych mieyscach; zli duchowie duße człowiecze zatrzymuią dlatego / że ma

S: Cyrillus Alexand: in Sermo de Exit: animæ

Joan: Chmacus Sermo 7 de Fletu.

Apoc: 5.

Prologus de Taxiote milite martyr 28.

że ma grzechy potoczne, y dlatego, że za grzechy smiertelne, nie wypokutowáłá, ktorych się wyspowiádáłá, y pokazuia duszy grzechy, ktore ona z ciałem czynikа, bo na powietrzu pełno iest złych duchow, ktorzy známi woynę toczą, do grzechu nas przywodzą, y dusze ludzkie zatrzymywáią, y te zatrzymánia mytárstwámi się nazywáią, ták mowi Apostoł Páwel: Według xiążęcia mocy Powietrza tego, duch ktory teraz moc swą pokázuie w synach niedowiarstwa,

Ephes: 2.

Z Y D

CZy wychodzą te dusze z mytárstw do Nieba? czy iuż tam vstáwicznie zostáwać muszą? ponieważ nie vczynili dosyć za grzechy smiertelne, ktorych się wyspowiadáli,

CHRZESCIANIN

BRwáią wyzwolone dusze od tych mytárstw y do Nieba idą, przez pomoc y dosyć vczynienie ludzi żywych, bo ludzie żywi pomagáią vmárłym, y dosyć Bogu czynią za grzechy ich, modląc się zá nich, Poszczą c, Ofiárę przynoszą c, Jálmużnę dáią c, Płácząc, Pokłony bią c, y Pokutę inszą, Dobre vczynki inszę czyniąc, bo znayduią się tákie grzechy, ktore albo nátym swiećie; ludziom dla Pokuty ich sámych; albo na onym swiecie na mytárstwach duszom ludzkim będącym; dla Pokuty ludzi żywych Bog odpuszcza, ktora Pokutę ludzie żywi za vmárłych czynią, dlatego Judaš Machabeyczyk posłał do Jeruzálem, dwa tysiąca drachm srebra, żeby Ofiárę przyniesiono za grzechy vmárłych, Dobrze y pobożnie o Zmártwych wstániu trzy-

2. Mach: 12.

maiąc

máiąc, boby był niemiał nadzieie, że oni; ktorzy byli pobici mieli z mártwych wstáć, zbyteczna y daremna by się rzecz widziała, prosić Bogá za vmárłe. Znáyduią się też grzechy tákie, ktorych ni nátym ni na támtym swiećie Bog nie odpuszcza, w ktorych ludzie pomárli bez Wiáry, bez Pokuty, nie żałuiąc zá nich, y nie Spowiadáiąc się ich, ták mowił Chrystus: Ktobykolwiek rzekł słowo przeciw Synowi Człowieczemu, będzie mu odpuszczono, ále ktoby rzekł przeciw Duchowi Swiętemu, nie będzie mu odpuszczono, áni na tym swiecie áni na przyszłym.

Math: 12.

Z Y D

SIEDMNASTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

ZE Messiasz gdy przydzie, w ten czás według Proroka Izáiásza mowiącego: Będzie mieszkał wilk z lagnieńcem, á Ryś z kozlątkiem od poczywáć będzie cielec y Lew y owca pospołu będą mieszkać, a dziecię maluśki będzie ie pogániać, ale teraz ieszcze niemasz tych znákow, tedy ieszcze nie przyszedł Messiasz Obiecány, chyba potym przydzie.

Isaie: 11.

CHRZESCIANIN

PHilo żyd vczony w Xiędze swey de contemplatione napisáney, nábych wychwaláiąc chrześcián wiernych, powiáda: pisma S: wykład biorąc od starszych swoich, szukáią wnich Duchownego rozumienia, y taiemnic zákrytych, tak trzymáiąc, iż litera y pozwierzchowne pismo, iest iáko cláko, á

Philo lib: de contemplatiõ

sakryt

in Vita S: Marci: Euāgeliſte

zakryte iego rozumienie iest iako Dusza niewidoma. Czytáy żywot S: Ewangeliſty Márka, támte słowa Philonowe znaydzieſz, y tey żydzie máſz Philona vczonego żydá naſladować, y duchownie te słowa prorockie; według senſu duchownego; nie cielesnie, według senſu literalnego; rozumieć y wykładać, bo ieſlibyś rozumiał sens czworáki, ktoryſiew piśmie Swiętym znayduie, zrozumiáł byś ytd, że iuż mieſzka wkupie wilk z Jagnięciem, y Ryś od poczywa z Bozlątkiem, Cielec y Lew y Owca pospołu mieſzkáia, y dziecie maluſkie poganiáie, bo Pierwſzy sens w Piśmie S: znáyduie ſie Literálny, Drugi Morálny, Trzeci Allegoriczny, Czwárty Anagogiczny. Literálny sens należy do Hiſtoryey, morálny należy do obyczáiów dobrych, ktore powinna Dusza náſza zachować, y do złych; ktorych ſie powinna Dusza náſza chronić, Allegoriczny należy do Cerkwi woiuiacey, ktora ſie na ziemi znayduie. Anagogiczny záś sens należy do Cerkwi Tryumphuiacey, ktora ſie znayduie w Niebie.

ZYD

Czy można rzecz ieſt? żebysmi ten czworáki sens przykładem iákim pokázał? żebym go lepiey mogł zrozumieć?

CHRZESCIANIN

Napiſáno in Cánticis canticorum: Lektykę sobie Cantic: 3. vczynił Krol Salomon z drzewa libanſkiego, filáry iey poczynił srebrne, poręcze złote, podniebienie szarłátowe, wtych słowach według senſu literalnego; lektyka nazywá ſie woz kosztowny, ktorym Salomon Krol Izraelſki iezdził, według senſu moralnego; wozem nazywáſie Dusza pobożna, ktora

Cnotá-

Cnotámi y dobremi vczynkámi; na kſztałt złota y srebra y ſárlátuſie zdobi, tákim wozem był Prorok Elizeuſz, do ktorego Joás Krol Izraelſki mowił: Oycze moy, Oycze moy, wozie Izraelſki y woznico iego. według senſu Allegorycznego; wozem nazywaſie Cerkiew woiuiaca, ktora ſie na ziemi znayduie, bo pharáo wozámi vzbroionemi woiował, ták Cerkiew na ziemi vzbroiona ieſt, Pancerzem spráwiedliwości, tárcza wiáry, ſyſzákiem nadziei zbawienia, y mieczem Duchownym, Słowem Bożym, modlitwą, y woiuie z nieprzyiacielámi duſznemi, dlatego Chryſtus do Cerkwi mowi: Iezdzie moiey w woziech Pháraonowych, przyrownáłem cię przyiaciołko moia, według senſu Anagogiczne; Wozem nazywáſie Cerkiew tryumphuiaca, ktora ſie w Niebie znayduie, bo ná wozach tryumphálnych iezdzili z wyciezcy pod czas tryumphu, ták Chryſtus śmierci zwyciezca tryumphuiąc; w Cerkwi Tryumphuiacey iáko na wozie tryumphálnym ſie znayduie, ktora Cerkiew Tryumphuiaca Prorok Dáwid wozem nazywa, mowiąc: woz Boży dziesiącia tyſięcy rozmaity, tyſiąc weſelących ſie, Pán między niemi. Psalm. 67.

4. Reg: 13.

Epheſ: 6.

Cantic: 1.

ZYD

Według iakiegoż Senſu te słowa mámy rozumieć? Będzie mieſzkał wilk z lágnięciem, Ryś z Kozlątkiem odpoczywać będzie, cielec, y Lew, y owca pospołu będą mieſzkać, a dziecię maluſkie będzie ie pogániać, ponieważ czworáki sens w piśmie Swiętym ſie znayduie.

CHRZESCIANIN

Nie cieleśnie według senſu Literalnego; ale

Duchownie według Sensu Moralnego; albo według Sensu Allegorycznego/ máß te słowa źrzódłe rozumieć/ máß wiedzieć/ że wilk/ Ryś/ y Lew/ znácza tu pogánow y żydow okrutnych/ ktorzy mieli do Chrystusa się nawrocić/ iákoż mnodzy pogánie/ po wßystkim swiecie; ktorzy bałwánom się kłaniali/ iuż się do Chrystusa nawrocili/ y iemu iáko Bogu Prawdziwemu się kłaniáią/ tákże y z waßego narodu żydowskiego; wieleście żydow do Chrystusa nawrocilo/ iáko napisáno w Dzieiach Apostolskich/ y na inßych mieyscach w Nowym Test. tamencie. Jágniątko/ Kozlątko/ Cielec/ Orzca/ znácza Chrześćián wiernych/ z ktoremi pogánie y żydzi okrutni nawrociwßy się do Chrystusa; mieli w zgodzie y w pokoiu żyć/ Dziecię maluśkie znáczy Pasterza pokorne°/ Kapłána albo Arcykapłána Cerkwi Chrystusowey/ ktory miał temi ludźmi kierować y władnąć/ otoż te znáki Przyścia Messiaßowego iuż się dáwno wypełniły y pokazały/ ponieważ iuż dáwno pogánow y żydow wiele/ do Chrystusa się nawrocilo/ yż Chrześćianámi żyią w zgodzie/ y Pasterzowi Cerkwi Chrystusowey są posłußni/ záczym te Znáki na Chrystuśie wypełnione; Chrystusa bydź Messiáßem pokazuią.

Actor 2.

Ioan: 11.

ZYD

OSMNASTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

ZEgdy Messiáß Obiecany przydzie, náten czás będzie pokoy powszystkim swiecie, nie będzie iuż

iuż národ z narodem woiować, bo Prorok Izáiázz o tym pokoiu przyszłym prorokuie, mowiąc: Skuią miecze swe na lemiesze, a włocznie swe na sierpy, nie podniesie národ przeciw narodowi miecżá, ani się więcey będą ćwiczyć ku bitwie, ale teráźnieyszych czásow ieszcze niemasz takiego pokoiu na swiecie, ieszcze mieczow na lemiesze, y włocznicy swych na sierpy ludzie nie przekowuią, owszem waleczne woyny między rożnemi narodámi się znáyduią, záczym ieszcze na swiát nieprzyszedł Messiasz Obiecány.

Isaie: 2.

CHRZESCIANIN

MAß żydzie wiedzieć/ że nie Prorokował Izáiáß o tym/ iż będzie pokoy pospolity na swiecie; między wßystkiemi narodami/ ale prorokował otym/ że za czásow Messiáßowych/ będzie pokoy duchowny/ między wßystkiemi Chrześćianámi Prawosławnemi/ ktorzy z rożnych Krolestw y narodow zebráni są do Cerkwi Swietey/ iednak iedna wiárę/ iedna nadzieie/ iedna Miłość máią/ y zsobą się w cnotách zgadzáią/ iáko w Dzieiach Apostolskich/ cap: 4 napisáno: A oney wielkości ludziey; ktorzy wierzyli, było serce iedno, y dusza iedna, ani żáden znich nie powiádał, żeby to iego było co miał, ale mieli wszystkie rzeczy spolne, Ták y Chrystus do Vczniow swoich mowił: Potym wás poznáią wszyscy, żeście Zwolennicy moi; będziecie li mieć ieden ku drugiemu Społeczną miłość, Jesli żáden między wámi miecz niezgody/ żádna nienawiści włocznia/ żádne zazdrości oreże nie będzie się znaydowáło/ bo te grzechy nazywaią się orężem/ ták mowi Jezus Syrach: Miecz oboiętny wszelki

Actor 4.

Ioán: 13.

Eccles: 21.

Psalm. 54. grzech, á iego ránie niemáſz vzdrowienia, Taky Prorok Dawid mowi: Gładſze powieści iego nad oley, á te ſą ſtrzały, na inßym mieyßcu tenże Pſalmograph mowi: Synowie ludzcży; zęby ich zbroią

Psalm. 56. y ſtrzały, a ięzyki ich oſtry miecz, te oręże grzechy y złości za czaſow Meſſiaßowych mieli od ſiebie ludzie odrzucać, a kochać ſię w Cnotach y w dobrych vczynkach, ktore ſą inſtrumenta naczynia do pokoiu należące, ſłuchay żydzie Tertuliána, ktory w Xiędze

Tertul: lib: 3. contra marcionem. 3, przeciw Marciona mowi: Skuią miecże swoie na Lemieſze, y włocznie swoie na sierpy, to ieſt Serć szkodliwych, y ięzykow zarazliwych, y wſzelkiey złości y bluznierſtwa dowcipy, obrocą ná naukę ćichości y pokoiu. Záczym pokoy Duchowny miał bydź na swiećie; za czaſow Meſſiaßowych, według Proroka Dawida mowiącego:

Psalm. 71. Wynidzie zá dniow iego sprawiedliwość, y obfitość pokoiu, Ten pokoy Duchowny y Anieli opowiadáli, podczás Narodzenia Chryſtuſowego, ſpiewáiąc: Chwáła na wyſokoſciách Bogu; a na

Lucæ. 2. ziemi Pokoy ludziom dobrey woley.

Z Y D

Math: 10. CZytáłem Ia w Ewangeliey wáſzey ſłowá, ktore Chryſtus wáſz mowił: niemniemáycie, żebym przyſzedł Pokoy puſzczáć náziemię, nie przyſzedłem puſzczáć Pokoiu, ale miecż, bom przyſzedł rozłączyć człowieka przeciw oycowi iego, y corkę przeciw mátce iey, y niewiáſtę przeciw swiekrze iey, y będą nieprzyiáciele człowieku; domownicy iego, Záczym Chryſtus nie ieſt Meſſiaſz, ponieważ woynę między ludzmi nie

pokoy

pokoy vczynił, według tych słow swoich w Ewángeliey napiſánych.

CHRZESCIANIN

TY Chryſtus przypomina Pokoy fálßywy, y dußom ludzkim szkodliwy, ktory przyßedł Chryſtus pſować y wykorzeniać, gdy Syn wierny ieſt, a ociec niewierny, żona Prawoſłáwna, a máż heretyk, albowiem zgádzáć ſię w niedowiárſtwie, w hereziey y w iakim kolwiek grzechu; ieſt pokoy fałßywy y dußom ludzkim szkodliwy, y táki pokoy Chryſtus wywráca y wynißcza, iednak Chryſtus ieſt Meſſiaß Prawdziwy, bo Pokoy prawdziwy y pożyteczny duchowny dał wßyſtkiemu narodowi ludzkiemu, náuczáiąc ludzicy, żebyſię w iedney Wierze Prawoſłáwnokatholickiey y w dobrych vczynkach zgadzáli, y żeby przymierze y zgodę mieli z Bogiem, Przykázánia iego záchowuiąc, y żeby w pocieſzeniu y w vtrapieniu mieli ſpokoyną y weſołą myſl albo ſumnienie, bez żadnego ſkrupułu, dlatego Chryſtus mowił: Pokoy zoſtawuię wám, Pokoy moy dáię wám, nie iako dáwa swiát, Ia wám dáię. Ioan. 14.

Z Y D

MEſſiaſz gdy przydzie, będzie ſię nazywać Xiąże Pokoiu, według Proroka Izaiáſza, cap: 9, mowiącego, dlatego, że vczyni pokoy na swiećie, ale Chryſtus wáſz nazywáł ſię: IEZVS, ktorę imię iego na Krzyżu było napiſane: IEZVS Nazarenſki, Krol Zydowſki, nienázywáłſię záś: Xiąże pokoiu, Záczym Chryſtus wáſz nieuczynił pokoiu na swiecie, y nieieſt Meſſiaſz obiecány. Isaiæ. 9.

CHRZESCIANIN

Baro: Ann 77.

Opisuiąc Baroniuß Rok 77, powiáda, że Joseph vczony żyd waß, z Proroka Jzaiáßa z rozdziáłu 9 pokázał to Wespezyanowi Cesárzowi Rzymskiemu, iż z ziemi żydowskiey miał się vrodzic Krol wßytkie° świáta, ktorego názywać mieli: Xiąże pokoiu, naten czas Wespazian zbudował w Rzymie bożnicę pokoiu, y do tey bożnicy wniosł naczynia złote y srebrne Cerkwi Jerozolemskiey, ktorą się dla kosztu ich wielkiego z wßystek świát dziwował, á to dla tego Wespazyán vczynił, żebyś się onim te Proroctwo rozumiáło, ponieważ w ziemi żydowskiey na Cesárstwo był wezwány, dlatego y żydow z pokolenia Dawidowego kázał zabijáć, żeby się one Proroctwo do kogo inße° nieściągało, ále iák Joseph żyd kgał, powiadáiąc, że z narodu żydowskiego má się vrodzić Krol wßystkiego świáta, ktory się będzie názywać Xiąże pokoiu, ták ty żydzie kłeß, mowiąc: że Messiáß gdy przyßedzie, będzie się Xiąże pokoiu názywać, ponieważ y przed mowa twoia y przed mowa Josephowa, iuż się vrodził z narodu żydowskiego, y na świat przyßedł Chrystus Krol wßystkiego świáta, ktory się názywa: Xiąże pokoiu, że nie pospolity, ále Duchowny pokoy vczynił na świecie, á iako niesłußnie Wespazyán te imie sobie przywłáßczał: Xiąże pokoiu, y wáßych żydow zabijał, żeby iemu; nie komu inßemu te proroctwo służyło, ták niesłußnie może sobie ießcze iáki na świecie Monárcha inßy, te imie: Xiąże pokoiu przywłáßczać, y wáßych żydow zabijać, żeby się doniego; nie dokogo inßego te Proroctwo ściągało, osobliwie te imie: Xiąże poko-

pokoiu, może sobie przywłaßczać antychryst, ktorego waßy żydzi ßaleni zá Messiáßa przyma, y iemu te imie: Xiąże pokoiu przypißą, ále to wßystko bez rozumu dziáć się będzie, ponieważ się iuż narodził y przyßedł na świat Xiąże pokoiu Chrystus Zbawiciel naß, ktory lubße nazywa Jezus, to iest Zbawiciel, że zbáwił národ ludzki od grzechu, od piekła, od śmierci wieczney, y od niewoley Satánskiey, iednak się nazywá (według Proroctwa Jzaiaßowego) Xiąże pokoiu, że vczynił nie pospolity, ále Duchowny pokoy na świecie, ktory pokoy wyżey iest dostatecznie wytłumaczony, záczym y te Proroctwa Jzaiaßowe pokazuie, iż Chrystus iest prawdziwy Messiaß obiecány y oczekiwány, ponieważ się te Proroctwo na Chrystusie wypełniło.

ZYD

Nietylko Duchowny; ále y pospolity pokoy za czasow Messiaszowych má bydz náświecie, między roznemi narodámi, żeby Słudzy Messiászowi mogli zákon Messiászow roznym národom przepowiadać, zostáiąc w pokoiu, bo tego vczynić bez pokoiu; rzecz iest niepodobná, według pospolitego Przysłowia: milczą práwa y nauki między zbroią, záczym Chrystus waß nie iest Messiász, ponieważ za iego czásow niebył na świecie Pokoy pospolity.

CHRZESCIANIN

Oprocz pokoiu Duchownego; ktory y teraz iest y do skończenia świáta trwáć będzie; ießcze y pokoy pospolity był za czásow Chrystusowych, bo mowi S: Ewangelista Lukaß: Wyszedł Dekret od Cesárza Augusta, áby popisáno wszystek świát, Luce 2.

z tego

CHRZESCIANIN

Baro. Ann 77.

Opisuiąc Baroniuß Rok 77. powiáda, że Jozeph pczony żyd waß, z Proroka Jzaiáßa z rozdziáłu 9 pokázał to Wespezyanowi Cesárzowi Rzymskiemu, iż z ziemi żydowskiey miał się vrodzic Krol wßytkie° świáta, ktorego názywać mieli: Xiąże pokoiu, naten czas Wespazian zbudował w Rzymie bożnicę pokoiu, y do tey bożnicy wniosł naczynia złote y srebrne Cerkwi Jerozolemskiey, ktorą się dla kosztu ich wielkiego; wßystek świát dziwował, á to dla tego Wespazyán vczynił, żebyśie onim te Proroctwo rozumiáło, ponieważ w ziemi żydowskiey na Cesárstwo był wezwány, dlatego y żydow z pokolenia Dawidowego kázał zabijáć, żeby się one Proroctwo do kogo inße° niesciągało, ale iák Jozeph żyd kgáł, powiadáiąc, że z narodu żydowskiego má się vrodzić Krol wßystkiego świáta, ktory się będzie nazywać Xiąże pokoiu, tak yty żydzie kłeß, mowiąc: że Messiáß gdy przydzie, będzie się Xiąże pokoiu nazywać, ponieważ y przed mowa twoia y przed mowa Jozephowa, iuż się vrodził z narodu żydowskiego, y na świat przyßedł Chrystus Krol wßystkiego świáta, ktory się nazywa: Xiąże pokoiu, że nie pospolity, ale Duchowny pokoy vczynił na świecie, á iako niesłußnie Wespazyán te imie sobie przywłáßczał: Xiąże pokoiu, y wßych żydow zabijał, żeby iemu z nie komu inßemu te proroctwo służyło, ták niesłußnie może sobie ießcze iáki na świecie Monárcha inßy, te imię: Xiąże pokoiu przywłáßczać, y wßych żydow zabijać, żeby się doniego; nie dokogo inßego te Proroctwo ściągało, osobliwie te imie: Xiąże poko-

pokoiu, może sobie przywłaßczać antychryst, ktorego wßy żydzi Koleni zá Messiáßa przyma, y iemu te imie: Xiąże pokoiu przypißą, ale to wßystko bez rozumu dziáć się będzie, ponieważ się iuż narodził y przyßedł na świat Xiąże pokoiu Chrystus Zbawiciel naß, ktory lubße nazywa Jezus, to iest Zbawiciel, że zbáwił národ ludzki od grzechu, od piekła, od śmierci wieczney, y od niewoley Satánskiey, iednak się nazywá (według Proroctwa Jzaiaßowego) Xiąże pokoiu, że vczynił nie pospolity, ale Duchowny pokoy na świecie, ktory pokoy wyżey iest dostatecznie wytłumaczony, záczym y te Proroctwa Jzaiaßowe pokazuie, iż Chrystus iest prawdziwy Messiáß obiecány y oczekiwány, ponieważ się te Proroctwo na Chrystusie wypełniło.

ZYD

Nietylko Duchowny; ale y pospolity pokoy za czasow Messiaszowych má bydz ná świecie, między roznemi narodámi, żeby Słudzy Messiászowi mogli zákon Messiászow roznym národom przepowiadać, zostáiąc w pokoiu, bo tego vczynić bez pokoiu; rzecz iest niepodobná, według pospolitego Przysłowia: milczą práwa y nauki między zbroią, záczym Chrystus wasz nie iest Messiász, ponieważ za iego czásow niebył na świecie Pokoy pospolity.

CHRZESCIANIN

Oprocz pokoiu Duchownego; ktory y teraz iest y do skończenia świata trwać będzie; ießcze y pokoy pospolity był za czásow Chrystusowych, bo mowi S: Ewangelista Lukaß: Wyszedł Dekret od Cesárza Augusta, áby popisáno wszystek świát, Luce 2.

z tego

z tego textu Ewangelskiego zrozumieć możemy, że po wßystkim państwie Rzymskim, na wschodnich stronach y záchodnich, y w ziemi żydowskiey był pokoy pospolity, za czásow Chrystusowych, żeby Apostołowie mogli wpokoiu zakon Chrystusow rożnym narodom przepowiádać, bo ieśliby niebyło pokoiu pospolitego za czásow Chrystusowych, niemogł by Awgustus Cesarz zewßystkiego świata ludzi przepisować, boby ludzie roskazánia iego niesłuchali, y niełliby popisowáćsie, boiacsie woyska nieprzyiaciel-skiego, y poczęści swego, dotego w Rzymie była bożnica Janusowa, ktora podczas woyny otworzona stáłá, á w pokoiu była zamknionа, ta bożnica ciebie naucza, że za czásow Chrystusowych był pokoy na swiecie pospolity, bo Awgustus Cesarz Rzymski według świadectwá poważnych Historykow; kazał te bożnice Janusowa; pod czás Narodzenia Chrystusowego zámknąć, ktora przedtym stáłá otwárta. Czytay y Sebestiána Barrádiußa, Lib: 8, cáp: 12, de Messia scriptum, Tám sie tego nauczyß. Záczym Chrystusa y dla pospolitego pokoiu; musiß Messiáßem názwać, ponieważ y pospolity pokoy nietylko Duchowny; za czásow Chrystusowych na swiecie sie znaydował.

Sebastiá Barrad. lib: 8, cap: 12,

Z Y D

Isaiæ: 2, PRorok Izáiasz mowi: Ani sie więcey cwiczyć będą ku bitwie, ktore Słowa znáczą, iż vstawiczny y nieskończony Pokoy na swiecie będzie, gdy Messiasz przydzie, ale Chrystus wász takiego Pokoiu nie vczynił, záczym on nieiest Messiász,

CZRZE-

CHRZESCIANIN

TA Particula: wiecey, nie zawße znáczy czás vstawiczny y nieskończony, ale też znáczy czás długi, bo napisano: Vniżeni sa Philistynowie, ani przydáli więcey, żeby przyieżdżali na granice Izraelskie, Rozumie sie, że przez długi czás Philistynowie nie przychodzili wgranicy Izraelskie, potym znowu nie poiedno kroć przychodzili, iako Lib: 1 Reg: cáp. 13, cáp: 17, & cáp: 29. napisáno: Ták w Texcie Proroká Izaiáßa, ta Particula: wiecey, nie znáczy vstawicznego y nieskończonego Pokoiu pospolitego, ale znáczy Pokoy długi, ktory Messiáß na swiećie miał vczynić, bo potym y woyna nastąpić mogła. *1 Reg: 7.* *1. Reg: 13. 17. & 29.*

Z Y D

Te Proroctwo przymusza nás mieć rozmowę, O ZŁOSCIACH ZYDOWSKICH, PRZECIW CHRYSTVSA MESSIASZA WASZE°, Y PRZECIW WSZYSTKIE° NARODY CHRZESCIANSKIEGO, DLA KTORYCH ZŁOSCIEY ZYDOWSKICH, NIECHCE BOG POKOIV DAC CHRZESCIANOM, Y ROZNEMI PLAGAMI KARZE CHRZESCIAN, ZE ONI Z ZYDAMI MIESZKAIA POSPOŁV Y KONWERSVIA. Bo wászy Chrześciánie zwykli to żydó nászym zadáwać, y na oczy wyrzucać, a tego nigdzie nienapisano, żeby dlá żydow naszych Bog odeymował Pokoy od Chrześcián, y iáką plágą ich kárał, że oni z żydámi naszemi pospołu mieszkáią y konwersuią.

CHRZESCIANIN

PJße Baroniuß, że w Lacedemoney było wielkie

Bard: Ann: 982.

powietrze morowe / ktore wielu ludźiey z swiata zgładziło / Lacedemonczykowie vdaliśie do S: Nikona Zakonnika / prośąc go / żeby do nich przyszedł / y Modlitwa swa powietrze smiercionośne / od nich odwrocił / tedy S: Nikon Lacedemonczykom roskazał wszystkich żydow z miasta wygnac / co Lacedemonczykowie gdy vczynili / záraz powietrze z miásta ich precz vstąpiło / ysám Nikon S: kijem żydow bił / y z miásta wygániał / a gdy ieden obrońca żydowski na imie Joannes Aratus słowámi vszczypliwemi S: Nikona vrázał / y żydow bronił / w nocy pokazáli śie mu przez sen dwa mężowie dziwni / ktorzy go bieżámi bili / y mowili: Ják ty słudze Bożemu śie śmieś naragać? potym bieżowánin / wrzucili go do więzienia / á gdy śie odesnu Aratus ocknął; wpadł w febre wielka / y przyszedszy S: Nikona / prosił go o miłosierdźie y ratunek / do ktorego S: Nikon przyszedszy; mowił mu: Ja tobie przebáczam, coś przeciw mnie wystąpił, ále sądy Boże trudno odmienić, ták postanowił Bog, ábyś vmarł, y według słowa iego / Aratus trzeciego dnia vmarł / ktora śmierć wielkim strácheм Lacedemonczykow napełniła / czytáy Baroniusza Rok 982 opisuiącego / tam to znáydziesz. iáko tedy Lacedemonczykom niechciał Bog dać powietrza zdrowego / ále kárał ich powietrzem śmiercionośnym dla żydow / z ktoremi Lacedemonczykowie mieszkáli pospolu y konwersowáli / á gdy żydow z miasta wygnáno / y powietrze zniemi z miásta vstąpiło. tak y teraz niechce Bog pokoiu dać Chrześciánom / ále kárze ich woyna / powietrzem / y roznemi plagámi śmiercionośnemi dla żydow / z ktoremi Chrześciánie mieszká-

mieszkáią y konwersuią. á iáko Aráta obrońce żydowskiego kárał Bog bieżámi y więzieniem / y wielką febrą / y śmiercią záto / że on bronił żydow y niechciał z miásta Lacedemonu wygnać / tak y teraz gniewáśie Bog na Chrześcián nászych y kárze ich powietrzem śmiercionośnym / y woyną / y niewolą / y chorobámi ciężkimi / y śmiercią srogą / y inszemi plagámi roznemi / że nászy Chrześciánie wászych żydow bronią / y z Państw y z miást swoich niewyganiáią / dlatego Synodu Toletańskiego / Kanon 57 mowi: Mnodzy Kapłáni y Láikowie biorąc od żydow podarunki; niedowiárstwa ich bronią, ktorzyśię słusznie z ciáła Antychrystowego bydź poznawáią, ponieważ przeciw Chrystusa czynią, ktory kolwiek tedy Episkop, álbo Kleryk, álbo świecki człowiek, żydom przeciw wiáry Chrześciáńskiey, álbo dlá podarunku, albo dla przyiázni pomágać będzie, zaiste iáko zmázány, y świętokrádca niech będzie: Anathema, y od Cerkwi Katholickiey, y od Krolestwá Niebieskiego odłączony, bo godzien iest, áby od Ciáłá Chrystusowego był odłączony, ktory nieprzyiaciołom Chrystusowym patronem śię stáie. záczym Nikona S: naśladuiąc nászy Chrześciánie; powinni wászych żydow kijem bić / y z miást y z pánstw swoich wygániać / bo naten czas pokoy da Bog Chrześciánom nászym / y przestánie plágámi roznemi Chrześcián kárać.

Concil: Tol: Canon: 57.

Z Y D

Dlaczegoż to Bog niechce pokoiu dać Chrześciánom, y roznemi plagámi ich kárze? ktorzy mieszkáią z naszemi żydámi, y zniemi konwersuią.

CHRZESCIANIN

Iáko táſka swoia Bog złym ludźiom oſwiádcza/ dla dobrego człowieka; ktory z niemi mieſka/ bo w Sodomie złych ludziey mieſzkaiących niechciał Bog zatrácać, dla dziesiąciu ludziey dobrych, ieſliby ſię tám byli znalezli, **także przeciwnym ſpoſobē: dobrych y wiernych ludziey kárze Bog dla człowieka złego/ ktory miedzy niemi mieſka/** bo dlá iednego Achára złego Izraelity, trzydzieſtu yſześciu Izráelitow; oby watele Háyſcy [zá dopuſzczeniem Bożkim] zabili, **tak y teraz wiernych Chrześćian náſzych y pobożnych/ kárze Bog dla niewiernych y niezbożnych żydow waſzych/ ktorzy mieſkaią miedzy Chrześcianámi, bo waſzy żydzi iáko Chryſtuſowi Bogu naſzemu; tak Chrześćiánom wiernym ſługom Chryſtuſowym są iadowitemi nie przyiacielámi/ Achára złego kázał Bog Izraelitom z poſrzodku ſiebie wykorzenić/ mowiąc:** Niebędzie mogł oſtać Izráel przed nieprzyiacioły swemi, y będzie vciekał przed niemi, bo ſplugawiony iest przeklęſtwē, niebędę dáley zwámi, aż wyniſzczycie tego, ktory grzechu tego winien iest. **tak y teraz Chrześcianom náſzym z poſrzodku ſiebie káże Bog wykorzenić przeklęty národ żydowſki/ dla ktorego Chrześćianie w przeklęſtwo wpadaią/ y nie chce Bog mieſkać z Chrześcianámi/ y od nieprzyiaciół ich bronić/ ále nieprzyiaciołem dopuſza Chrześcian gromić y gonić/ a iako Achara złego gdy zmiedzy ſiebie Izraelito wie wykorzenili y śmiercią ſkarali, naten czas odwrocił Bog od Izraelitow gniew swoy/ y przeſtał ich karać/ bo napiſano:** Vkámienował go wſzyſtek Izráel, y wſzyſtko co

Genes: 18.

Ioſue: 7.

było iego; ogniem spalono, y zgromadzili nanim wielką kupę kámienia, krora trwa áż do dnia dzieſieyſzego, y odwrociłaſie zapałczywość pánſka odnich. **ták y teraz náſzy Chrześćiánie gdy z poſrzodku siebie/ wáſzych żydow złych wykorzenia/ na ten czás odwroci Bog od Chrześćián gniew swoy/ y przeſtánie Chrześćián karać.**

ŻYD

MOwiłeś, że náſzy żydzi są iádowitemi nieprzyiácielámi Chryſtuſowi Bogu waſzemu y narodowi Chrześćiańſkiemu, iákąż my złość Chryſtuſowi y wáſzym Chrześćiánom czynimy? że nás nieprzyiacielámi swemi nazywáćie?

CHRZESCIANIN

POwiáda Thomas Bruxellenſis/ Lib: 9, de conuerſione omnium Gentium, cap: 4, **że wáſzy żydzi w Wielki piątek Chryſtuſa na Krzyżu przybitego Zbawiciela náſzego znieważaiąc; y nagrawaiąc ſię y śmiejąc ſię z niego/ przybiáią do Krzyża/ albo na Krzyżu wieſaią barana** albo **owcę/ albo inſze bydle/ y náto pluią/ y rozmaite mu złości czynią/** Dlátego Grzegorz XIII Papież Rzymſki wydał Konſtytucią/ **według ktorey Sędzie Cerkiewni takich żydow niezbożnych powinni karać/ a ta konſtytucia támże Thomaſz** Bruxellenſki **przypomina/ wiedząc otych złościach waſzych Synod Aurelianenſki/ w Kroleſtwie Francuzkim; Roku** 540/ (**według powieści Baroniuſzowey**/) **zebrány y od prawowárny; miedzy inſzemi Kanonámi poſtanowił/ żeby przez cztery dni; od Wielkiego Czwartku aż do Niedzieli żaden niegmiał żyd iczmiu ſię ukazo-**

Thō: Brux: lib: 9. de Cōuerſione omnium Gentiū cap: 4.

Barō: Ann: 540. Kanon: 31. Synod: Aurelianenſis.

wać / nigdzie na rynku y na vlicy / żeby się niezdał naragać z męki Chrystusowey / á nátym Synodzie było 25 Episkopow / ia zaś powiádam / że lepiey by Episkopowie nátym Synodzie Awreliánenskim byli vczynili / gdy by nietylko przez cztery dni / ale przez cáły Rok ; y nietylko na rynku y na vlicy / ale powßyskich miástach / wsiach y Páństwach Chrześciáńskich ; waßym żydom się pokazować y mießkać byli zabronili / co też náßy Episkopowie y teraz powinni vczynić / ponieważ waßy żydzi nietylko przez cztery dni ; od wielkiego Czwártku do Niedzieli wielkonocney / ale przez cáły Rok / kożdego dnia ; y nietylko na rynku y na vlicách / ale y w domách y w bożnicach swoich y na kożdym mieyscu / po wßyskich miástach y wsiách y páństwach chrześciáńskich / z Męki Chrystusowey się vragáia / y rozmaite Chrystusowi złości czynią. A te vragánia / y rozmaite przeciw Chrystusa Messiáßa y Boga naßego złości wáße / może kożdy zrozumieć / z Zwierciadła Korony Polskiey / gdzie napisáno : że wy żydzi Chrystusa Messiáßa Prawdziwego y Boga naßego / w Tálmućie swym názywáćie : ESCHAI NOZERE, to iest : zwodzićielem ludu / y MANZERBEN HANIDO, znierzadney niewiásty vrodzonym názywáćie. Dotego powiadáćie / że Chrystus w piekle się znayduie / dotego Przenaświetßy Sakrament Eucharistiey ; gdzie Chrystus pod osobą Chleba y Wina się znayduie ; wy názywáćie : LECHEM THOMB, cośie rozumie : Chleb nieczysty / dotego Przeczysta Pánny Mátki Chrystusa Boga naßego / ktora swa Czystością Panieńska Czystość Anielską przewyßßa / wy názywáćie : SONO, to iest iáwna

Sebastianus: Mieżynski w Zwierciadle Korony Polskiey, Articul: 1

nierz

nierzadnica / y THMOA, to iest : pełna wßelakich zbrodniey. Dotego Apostołow Chrystusowych názywáćie : THALSCHEMIDEM / to iest : Wykorzenićiele y wynißczyciele. Dotego Cerkwie Chrześciáńskie názywáćie domámi plugáwstwa y zgiełnienia / y mieyscámi bałwochwálstwa / ktore trzeba burzyć. y miiaiąc Chrześciáńskie Cerkwie y modlitewnie / mowicie : Dom wychodkow niech Pán rozwáli, iáko Michael Neander / in Erotemátis linguæ sanctæ świádczy / dotego Ewangelia Chrystusowa názywáćie nieprawością / y grzechem iáwnym / ktore trzeba pálić / choćby tá było Jmie Bozkie napisáne. dotego Joánnes Ludouicus de veritate fidei, lib : 3. przeciw wáßych żydow pißę / ktorzy Chrystusa bluźnią / mowiąc : że Chrystus gdy był máłym chłopięciem w Egypcie / naten czás się nauczył nauki czarnoxięzkiey / dlatego cuda czynił rozmaite / ia tobie odpowiadam / że ieśli Chrystus cudá czynił przez naukie czarnoxięzńska / ktorey się w Egypcie máłym będąc ; przez máły czas mießkaiąc nauczył / tedy muśiß przyznać / że y Moyżeß waß zakonodáwca w Egypcie się nauczył nauki czarnoxięzskiey / y przez te Nauke Cuda czynił / ponieważ Moyżeß w Egypcie się vrodził / y za syna od Corki Pharaonowey był przyięty y wychowány / ale niezbożny będzieß / ieśli Moyżeßa nazowieß czarnoxięznikiem / ktory był prawdziwym sługą Bożym / y Bozka moca cuda czynił / tákżeż niezbożnym będzieß / gdy mowić będzieß / iż Chrystus w Egypcie będąc Dzieciscem máłym ; nauczył się nauki czarnoxięzskiey / y przez te nauke cuda czynił / ponieważ Chrystus będąc Bogiem ; czynił Cuda Bozką moca swoią. Czytay ießcze Liść Michaela

żyda

Michael żyd okrzczony, Roku 1583. w Liście swoim takie słowa, w Talmucie żydowskim o Chrystusie napisane do wßystkich żydow pißa.

żyda okrzczonego / Roku 1583/ w Monasterze Sieciechowskim/ według porządku Cerkwi zachodniey/ ktory Michael w Liście swym do wßystkich żydow pißąc / spomina waß Talmud / y w talmucie takie bluznierstwa przeciw Chrystusa napisáne spomina / mowiąc: Pisano iest tak o Jezusie Chrystusie w Xięgach: MAILA IMPERQVE, iż za panowánia Helu; iedne° czásu przyßedł: IEZVA HONOCRY, toiest Jezus Nazarenski do Cerkwi Salomonowey/ y ználázł na kamieniu (gdzie Arka Páńska stáła) charáktery napisáne wielkie° Imienia Bozkie°/ ktore wy nazywácie: SCHEMHAMPHORAS, ktore charaktery ktokolwiek przysobie nosił/ á wmiawßy się z niemi obchodzić/ czynił takie cuda; iakie czynił Moyżeß / dáli tedy stárßy oney Cerkwi / vczynić dwa Lwy miedziane / ktorzy tego strzegli/ ábyś ieśliby kto przepisał one charakery wielkiego Imienia Bożego / á chciał one z soba wynieść / ryknęły naniego one dwa lwy / áż musiał vpuścić one kárte/ y zapomnieć wßystkie°. ále IEZVS HONOKRY forteleм te° vżył/ rosproł sobie skorę pod kolánem/ y włożył tam kárte / y záraz moca onych charakterow; zagoiłoße y niebolało. gdy wychodził z Cerkwi; krzyknęli naniego lwy / áż zapomniał słow onego Imienia Bozkiego / iednak kárta zniemi zostáła przynim / wyßedßy dobył záś oney kárty/ naktorey było: SCHEMHAMPHORAS, y czynił cuda iákie chciał ták/ iż donie° wiele ludziey przystáwáło/ zwłáßcza dzieci; ktore przednim chodzili / czyniąc mu poczciwość; na drodze gdzie on chodził/ á tym ich zwiodł; gdy mu lepili ptáßki z gliny y stáwili podle drogi; ktora ßedł / á on na one ptáßki skoro dmuchnął/ wzlatáli w gorę ták żywe/

W ielkiego smiechu godne te ßalbierstkie básnie o Chrystusie napisane. w ßalbierskim talmucie żydowskim.

dáley

dáley wtym Michael słowa piße takie Talmudskie: potym przyßli do Krolowey stárßy (żydowscy/) prożąc: ábyś IEZVSA dáłą powiać / bo lud zwodzi na swoią stronę / y zabrania posłußeństwa Panom Rzymskim/ posłáła zniemi sługę Krolowa/ żeby go poymáli / ále Galileyczycy zebráwßyśie na ten czas w Galilei mießkaiącego mocą go bronili / ktorym on mowił: niebronćie mię obroni mię Ociec Niebieski / wten czas kázał wrzucić na morze kámień młynowy / á wstąpiwßy naniego; iezdził po Morzu/ biorąc ryby zwody; rzucał nabrzeg / ktore brał kto chciał / sługy Krolowey Helu to powiedzieli / ktora przyszłáwßy stárßych; mowiłą im: iż bez pochiby ten człowiek iest od Boga posłány/ wyßedßy smutni stárßy poszli po Judáßa Iskariota/ ktory wiedział taiemnice Chrystusowe/ y wpuściligo do Cerkwi/ żebyśie nauczył te° słowá: SCHEMHAMPHORAS, y przepisał sobie/ żeby mogł Chrystusa poymać / y dáli mu záto trzydzieści czerwonych złotych / á gdy ták vczynił / ßli znim wnocy Chrystusa poymać/ gdy przyßli do ogrodu; gdzie był z swemi zwolennikámi/ chcieli go poymać/ ále odnich wyleciał/ kázali tedy Judaßowi zánim lecieć / ktory podleciáwßy; vchwycił go w pás ták/ iż obádwa vpádli na ziemię/ tam Jezus złámał nogę/ a Judaßowi nic/ wten dzień gdy toße dziáło/ płácza Chrześćiánie/ y zowią to wielkim Piątkiem/ y nieiedzą do trzeciego dnia/ żáłuiąc Chrystusa/ potym náßy stárßy poymáwßy go; chcieli go zawieśić na drzewie / ále go żádne trzymać niemogło / bo był wßystkie drzewa zaklął/ przez SCHEMHAMPHORAS, potym znaleźli wielki głąb kapuśtny/ naktorym go zawieśili. potym słowa

Te báśnie żydowskie dla śmiechu Czytelniku łáskawy możeß przeczytać.

Ten list Michaela żyda Okrzczonego: Drukowany w Krakow: Rok: 1584.

bluźnierskie w talmucie wáßym o Chrystusie napiſáne Michael żyd okrzczony przypomina / z ktorych ſłow zrozumieć możeß / iż waß talmud żydowſki podobny ieſt alkoránowi machometáńſkiemu / bo w Alkoránie machometáńſkim napiſána ieſt táka báśnia: że waßy żydzi gdy chcieli Chryſtuſa poymać y wtrzyżować / naten czás Chryſtus do nieba ieſt wnieſiony / záczym oni nie samego Chryſtuſa; ale Cień Chryſtuſowa poymáwßy Vkrzyżowáli / ták y w wáßym Talmudzie żydowſkim; báśka to ieſt napiſána / że Chryſtuſa nie na drzewie Krzyżowym; ale nagłabie kapuſtnym wáßy żydzi zawieſili.

Baronius z Alkorana te ſłowa mowi Rok. 630.

Z Y D

JEſli to báśnia w náſzym Tálmućie napiſána, tedy y w Ewangeliey waſzey báśnie są napiſáne, ktorym nietrzeba wierzyć, bo Ewángeliſta wáſz Márek napiſał o Chryſtuſie: A była trzećia godzina y Vkrzyżowáli go, Ewángeliſta záś Łukaſz powiádá, że o Szoſtey godzinie Chryſtus wáſz ieſt na Krzyżu przybity, bo napiſał: A było iakoby o Szoſtey godzinie, y ſtały ſię ciemnośći po wſzyſtkiey ziemi, záczym ieſli o Trzećiey godzinie Chryſtus ieſt na Krzyżu przybity, tedy Łukáſz fábuły piſze, ieſli o Szoſtey godzinie przybity ieſt do Krzyża, tedy fabuły Marek piſze.

Marc: 15.

Luc: 23.

CHRZESCIANIN

WAßy żydzi dzień y noc naczterey częśći albo godziny dzielili / na Pierwßa / na Trzecia / na Szoſta / y na Dziewiata godzina / z ktorych kożda godzina; trzy godziny w sobie náßych zamykała / záczym Ewangeliſtowie Márek y Łukaß nie báśnie ale

Cornel: à Lapide in 15. Matz:

ale prawdę piſáli / bo Chryſtus náten czás na Krzyżu ieſt przybity / gdy ſię trzećia godzina kończyła o Południu / á szoſta ſię záczynáła / dlatego Ewangeliſta Márek powiáda / że o Trzećiey godzinie / Ewangeliſta záś Łukaß powiáda / że o Szoſtey godzinie Chryſtus ieſt na Krzyżu przybity / y wtym piśmie S: Ewangeliſtowie ſię nie rożnią / Czemuż wy żydzie náßa Ewángelia prawdziwa / do falßywego twego Talmudu przyrownywaß? záczym wſtydáyćie ſię zaſlepieni żydzi / ktorzy iáko bez rozumni báśniam falßywym wierzyćie w Tálmućie wáßym napiſánym / a Piśmu S: w ſtárym y w Nowym Teſtamencie znayduiącemu ſię niechcećie wierzyć / czytay żydzie Hiſtorya Ewangelſka / y Kroniki rożne / znáydzieß tám / że w Rzymie Tyberiuß Ceſarz; w Galileiey Herod Panowáli / w Jeruzálem Pilat Pontyſki był Przełożonym / za ktorych Panowánia Chryſtus ieſt zamordowány / czemuż wáß Tálmud iże: powiadáiąc; że Krolowa Helu naten czás w Jeruzálem Panowáła. Dotego Chryſtus nie za Trzydzieści Czerwonych złotych; ale za Trzydzieści Srebrnikow ieſt przedány. Dotego ieſli Chryſtus moca tego ſłowa: SCHEMHAMPNORAS zaklał wßyſtkie drzewa / iż niemogł na nich bydź zawießony / czemuż też nie mogł tych głabow kapuſtnych zaklać? gdyż do wßyſtkiego te ſłowo moc miáło. Dotego ieſli Chryſtus Cuda czynił moca tego ſłowa: SCHEMHAMPHORAS, czemuż wáßy żydzi ſtarßy w oblężeniu Jerozolimſkim zoſtáiąc; moca te ſłowa: SCHEMHAMPHORAS / ſobie y wßyſtkim żydō nie pomagáli? y pobitych żydow niewſkrzeſili? ponie-

Baro: Ann: 327.

wáż wiedzieli o mocy tego słowa, wiedzieli y to że HONCKRY y Judaß mocą tego słowa; cuda czynili. Potego Pareniuß epistuiąc Rok 327, spomina Jozepha żyda; wielka Prærogatiwą między wszystkiemi żydami wszystkiego, ktorym się Chrystus pokazał, y mowił: Jeśli potrzebuiesz iákiego cuda, uczyń one w Imie moie, Ony żyd kazał w dom swoy wprowádzić iednego człowieka od czárta opętanego, ktory nági chodził po ulicach, y żegnał go Krzyżem S: mowiąc: w imie IEZVSA Chrystusa wynidź czarcie, á ten człowiek niech zdrowy będzie, y záraz czárt wyszedł, a ony człowiek został zdrowy, one Cudo wßystkim żydom tylo ieszcze, y mowili: ználazł w skarbnicy imie Boże napisáne, y przeczytał one, y dlatego Cuda czyni. Jako tedy oni żydzi w Tyberiádzie mießkaiący tego, powiadáiąc: że Joseph żyd ználazł w skarbnicy imie Boże napisáne, [to iest: SCHEMHAMPHORAS] y przeczytał one, y dlatego Cuda czyni, ponieważ Joseph żyd nie przez te imie: SCHEMHAMPHORAS; ále przez Imie IEZVSA Chrystusa czynił Cuda, wygnał czárta z człowieka opętanego, y tego człowieka uczynił zdrowym, tak y teráz wáßy żydzi wßyscy tego, poniewáż wiedzą: że Chrystus mocą tego słowa: SCHEMHAMPHORAS, cuda czynił, ponieważ nie mocą tego słowa: SCHEMHAMPHORAS, ale mocą swego Bozka Cuda czynił, záczym tu możecie obaczyć, że Chrystus iest Syn Boży y Messiáß prawdziwy, ponieważ mocą swoią Bozką własną; takie czynił Cuda, ktorych nie mogł czynić Judaß y żáden człowiek, chociaż by miał przy sobie te słowo: SCHEMHAMPHORAS,

tako

tako ky mathematice, Ostrzeżyście pisma. od Boga przez Proroków y Patryarchow dane; y w nich bies tego nie mogli widzieć, niżeli gdy bies ich ślepotą y bluźnierstwami ich mydlił; od szatbierzow Rabinow waßych na-ßlemnu y napisanych, dlatego y teraz służą wszystkowa Chrystusowe, ktore Chrystus w Jerusalem do waßych żydow mowił: Czemu y wy przestępuiecie Rozkazanie Pożne dla vstáwy wáßey? widząc otych waßych bluźnierstwach w talmudzie napisánych; Joannes Phefercornus z żyda Chrzescianin; Maximiliana 1, Cesarza Rzymskiego; Roku 1510; przez długi czas ktory prosił, żeby wßystkie Xięgi żydowskie były wytracone, że były niezbożne, y zábobonow pełne, y niedopußczały żydom nawracáć się do wiáry Chrześciańskiey, záczym y teraz nasy Chrześcianom trzeba wáße xięgi bluźnierstie pełne, bo tych waßych bluźnierstw żydowskich; karze Bog Chrześcian nasßych, że náßy Chrześciánie za te bluźnierstwa nie dáią waßych żydow karać y wykorzeniać, táko Syryczykowie gdy przeciw Izraelitow woiowáli, y Boga prawdziwego bluźnili, mowiąc: Bogiem gor iest Pan, a nie iest Bogiem dolin, dlatego Izraelitom oddał Bog wrece woysko Syryskie, y do Achaba Krola Izraelskiego posłał Bog Proroka swego, ktory mu mowił: to mowi Pán: iż mowili Syryczykowie; Bogiem gor iest Pán, a nie iest Bogiem dolin, dam te wßystka zgrádie wielką w rece twoie, á poznácie żem ia iest Pán, y według słowa Prorockiego: Izraelitowie porazili woysko Syryskiego sto dwadzieścia tysięcy iednego dnia, á drudzy żołnierze Syryscy uciekli do miásta

Math: 15. Joánes Phefercornus z żyda Chrześcianin. Veritatum vitæ humanæ lib: 4. fol: 1535.

3. Reg: 20.

Aphek nazwanego / tám vpádł mur na tych żołnierzow y dwadzieścia śiedm tyśiecy zábił ich / potym Achab Krol Izraelski máiąc w ręku Benadáda krola Syryskiego; zporáżki vciekaiącego; niezábił go / ale brátem go swoim vczynił / y ná woźie z sobą posádził / y miásta mu swoie oddáł / y przymierze znim vczynił / y wolnego go puścił / dlatego kárał Bog Achába Krola Izraelskiego y lud iego / y posłał do niego Proroka / ktory mu mowił: To mowi Pán: iżeś puścił męża godnego śmierci z ręki twey, będzie dusza twoia za duszę iego, y lud twoy za lud iego, **ták y wáśnych żydow za bluźnierstwo ich; dał Bog w ręce náśym Chrześciánom / żeby náśy Chrześciánie ich karáli / y z świáta wykorzeniáli / ále náśy Chrześciánie z waśemi żydámi Boga bluźniącemi; iáko z brácią konwersułą / y miásta swoie y maiętności im inśe dáią / y przymierze znimi máią; y wolnemi od śmierci y od inśego karánia czynią / dlatego też Bog Chrześcián náśych rozmaitemi plagámi śmiercionośnemi kárze / y z świáta wykorzenia / wiedząc otym w Krakowie Chrześciánie; żydá roku 1508 spálili - że on wiele bluźnierstw przeciw Chrześciańskiej wiáry mowił / y Sakrámentu Ewharistiey bluźnił / według powieści Alexándra Gwagnina; wielkie Xięstwo litewskie w Kroynice swoiey opisuiącego / tak y teraz náśy Chrześciánie powinni wáśnych żydow w ogniu pálić / ponieważ y teraz wśyscy żydzi wáśny wiárę Chrześciáńską / y Sakrámentu Ewharystiey vstawicznie bluźnią / dlatego Bog náśych roznemi plagámi Chrześcián kárze / że oni nie kárzą záte bluźnierstwa żydow wáśnych / ktorych dał Bog w ręce náśym Chrześciánom**

Alexander Gwag: w opisaniu wielkiego Xięstwa Litowskiego. Rok: 1508.

ánom / żeby ich karali / ieszcze są inśe bluźnierstwa mnogie przeciw Boga w talmucie wáśnym napisáne / ktorym wierzycie wy / máiąc oczy zaślepione / bárziey tyście mieli pismu S: od Boga danemu; niżeli tym báśniám Talmudskim wierzyć / ale wy prawdziwe Xięgi swoie zwykliście fałszować / psować / odmieniać / y od siebie odrzucać / ktore wam Chrystusa y Nowy zakon przed oczy stáwią.

Z Y D

Ktożbyście táki wáżył między nászemi żydámi? pismo Swięte od Bogá dáne psować? odmieniać y odrzucać? ponieważ násza Synagoga żydowska srogo takie° kaze, kto by śmiał to czynić, co y wászy Chrześciánie vczeni dobrze wiedzą, ktorzy násze xięgi żydowskie czytáią,

CHRZESCIANIN

Opisuiąc Baroniusz Rok 231 powiáda / że wáśna Synagoga żydowska przed przyśćiem Chrystusowym; karáká srogo takiego żyda / ktory śie wáżył pismo S: psować w Bibliey napisáne / iednak po przyśćiu Chrystusowym; wiele żydow niezbożnych pismo Swiete osobliwie o Chrystusie napisane po-sowáli / odmienili / y z Bibliey wyrzucili / dlatego S: Justinus Męczennik często śie na żydow wáśnych vkárza / z Tryphonem żydem rozmawiáiąc / tenże Baroniusz opisuiąc Rok 74 / mowi: że wáśny żydzi pod Tytułem S: iákiego zwykli Xięgi pisáć / dla oßukánia Chrześciánow / w ktorych Xięgach pismo S: o Chrystusie napisáne psuią y fałszuią. dlatego Origenes tractátu 23, in Matheum, mowi: Trzeba ostrożnie vważać, żebyśmy niewszystkie przymo-

Barō: Ann: 231.

S: Iustynus Martyr: in Dialog cum Tryphone,

Barō: Ann: 74.

Origen Tractatu 23. in Matheum.

wáli-

wáli Tajemnice, ktore pod imieniem SS: bywáią przynieſione, dla żydow, ktorzy dla zepſowánia práwdy piſm náſzych; niektore rzeczy nap ſáli, tak że Baronius opiſuia: Rok 137 mowi: że w Jeruzálem ieden pogánin Aſtrolog naimie Aquila Ponticus widzac; że náſſy Chrześćianie chorych vleczáli y rożne Cuda czynili / zoſtał Chrześcianinem / iednák Aſtrologickich zabobonow nie odrzucił / lubo go Chrześćiánie napominali; żebyſie Aſtrologia niebáwił. potym go iáko niepoſtuſznego y zabobonom ſłużącego; Przełożeni Chrześćiańſcy od Cerkwi odłączyli y wyklęli / onſie záto rozgniewawſzy zoſtał żydem / y obrzezał ſie / y nauczył ſie piſma Hebreyſkiego / y w bibliey wſzędy od ſiedmiu dzieſiat y dwoch Tłumaczow; ſwiadectwa o Chryſtuſie napiſáne popſował y powyrzucał / z wielkiey nienawiſci przeciw Chryſtuſa Boga naſſego / ieſtcze Theatrum Vitæ humanæ, Lib: 5 fol, 1935 ſwiádczy / że waſſy Rabinowie gdy widzieli / iż wiára Chrześćiáńſka ſie rozſzerza / a Zakon żydowſki coráz ſie vmnieyſza / za iednoſtáynym wſzyſtkich żydow zezwoleniem; napiſáli Xięgi; Talmud nazwáne piſmu S: przećiwne / y niezliczonemi baſniámi y bluźnierſtwámi napełnione / tu żydzie przyznać muſſą / że ci Rabinowie wáſſy dla zatkumienia imienia Chryſtuſowego; ten Talmud falſzywy napiſáli: záczym też muſſą przyznáć / że dla wyniſzenia Imienia Chryſtuſowego; ciż niezbożnii Rabinowie / piſmo S: w Bibliey o Chryſtuſie napiſáne zepſowáli y powyrzucáli / y falſzywy text miáſto prawdziwego textu napiſáli / bo pytám cie czy máciesz wy w Bibliey swey Proroka Barucha? czy niemacie?

Bark: Ann: 137.

Theatrum vitæ humáne lib. 5. fol. 1945.

ZYD

ZYD

My tego Proroka Barucha nieprzymniemy; y w Bibliey náſzey go nie mámy, bo to nie prorok ále poſtuſznik był Proroka Ieremiáſza, y to piſał, co mu Ieremiáſz kázał piſać.

CHRZESCIANIN

Ponieważ Proroka Jeremiáſza piſmo przymuiecie / y w Bibliey go swoiey máćie / tedy y Baruchowe piſmo powinniſcie przyiąć / y w Bibliey swoiey mieć / ponieważ on to piſał / co mu Jeremiáſz kázał piſać / ále tu wáſſ fáłſz ſie pokázał / bo po zburzeniu Jeruzálem y Cerkwi Salomonowey; Biblia wáſſa do Rzymu przyniesiona teſt od Tytusa Cesárza Rzymſkiego / w ktorey Bibliey Prorok Baruch ſie znayduie / záczym y wy przedtym w swoiey Bibliey mieliście tego Proroka / potym wzgi iego odrzucili od ſiebie / że wám przypominaio Chryſtuſa Boga prawdziwego / ktory przedtym wáſſy żydom káſze swoia oświádczał / potym wziawſzy naſiebie ciáło człowieczeſtwo; mieſkał na ziemi miedzy ludźmi / według Proroka Barucha mowiącego: ten jeſt Bog náſz, y niebedzie mián inny przeciw niemu, ten wynálazł wſzelka droge v mieiętności, y dał ią Iákobowi ſłudze swemu, Izraelowi miłemu swemu, potym na ziemi widzian jeſt, y zludźmi obcował, dotego w pſálmie Dawidowym 95. teraz napiſáno: powiadáycie między národy, iż Pan Krolował. ſtárzy záś Doktorowie Cerkiewni / Iuſtinus, Iactantius, Tertulianus, Arnobius, Auguſtinus, Caſſiodorus, y Rzymſka Pſálterz ſwiádcza / że w Bibliey od 70 tłumáczow przełożoney napiſano było: Powiadáy-

Baruch: 3.

Pſalm. 95.

Iuſtinus in Dialogo cont. raTryphon.

Www cie

cie między narody, iż Pan Krolował od drzewa. bo 70 tłumácze iáko Prorocy duchem S: napełnieni obiáśnili to, dáiąc znać, że Chrystus na drzewie Krzyżowym miał vmrzeć, y przez tę śmierć Krolem w Cerkwi S: zostać, ále wáśy żydzi te słowo: od drzewá wyrzucili, Chrystusa zátłumiáiąc, á nie tylko Biblia práwdziwa świadczy; ále y prawdziwi Historykowie wáśy żydowscy prawdziwie o Chrystusie piśą, z ktorych Historykow prawdziwych mo. żecie zrozumieć, że iuż przyszedł na świat Messiáś prawdziwy, á ten Messiáś iest Jezus Chrystus, ále wáśa niezbożność żydowska iako biblia prawdziwa; tak y Historykow prawdziwych zwykła fałszować, psować y odrzucać, że wam Chrystusa y nowy zákon przed oczy stáwia, czytáy żydzie Baroniusa Rok 34 opisuiącego, znáydziesz tam od Jozepha waśego historyka żydowskiego; napisáne o Chrystusie w historyey iego takie słowa: Tego czasu był IEZVS mąż mądry, ieśliśie go mężem zwać godzi, bo był cudotworca y nauczyciel tych, ktorzy rádzi práwdę przymuią, y miał wielu naśladownikow z żydow y z pogán, Chrystus tén był, ktore° od przełożonych naszego narodu obżáłowanego Piłát na Krzyż osądził, iednak go lubić nieprzestali, ktorzy nápoczątku poczęli, bośie im żywy dnia trzeciego vkazał ták, iáko z Boga onim prorocy to y rzeczy inszych wiele dźiwnych przepowiedzieli, y dotego dniá Chrześciánski národ, odniego názwány nieustáie, tego świadectwa Jozephowego; gdy potym w Rzymie w stárych xięgach Jozephowych śukáno, ználáźło śie od żydow wystrobane, náco sama kárta wołáła, Czytay ieszcze List Michaela

Baro: Ann: 34.

List Michael żyda o krzcznego Roku

żyda

żyda okrzczonego, Roku od Chrystusa, 1583. w Monastyru Sieciechowskim, według wyznánia Cerkwi Zachodniey, ktory Michał w Liście swoim takie słowa do wszystkich żydow pisze: Nie prędko á ni nágle y vpornie skwapiáłem śie ná to, ábym miał Chrześćianinem zostać, y Chrystusa za prawdziwego Messiasza przyznać, ále dobrze wyrozumiáwszy y przeszedszy wszystka Biblią waśe° zakonu z Proroki, ktorych chronicie śię y wy sámi czytać ták, iákoby bydź miáło, y wáśy młodzieńcy żeby ich dostátecznie nie czytáli; zabraniácie, y dla tego pospolicie Biblią Drukuiecie, tylko z kęsámi słow Proroćkich, otoż widziś żydzie, że wáśy żydzi Xięgi psuią, fałszuią y odrzucáią, y młodym bachurom czytać zabrániáią, żeby śię do Chrystusa nie nawrocili; czytáiąc te Xięgi, ktore wám Chrystusa y Nowy Zákon przed oczy stáwią, inśze zás Xięgi chowácie potaiemnie y kryiecie, y nietylko Chrześćiánō; ále y swoim żydom nie wszyscy wáśy Rabinowie táką xięgę pokazuią, w ktorey Xiędze Chrystus Syn Boży znayduie śię napisány, bo pisze Cypriánus w Xiędze o Narodzeniu Chrystusowy, tákże Swidas pisze w historyey o Jezusie Chrystusie, że zacząsow Justiniana Cesárza; był vczony Xiąże żydowski na imie: Theodosius, ktory wielką miał przyiaźń z iednym Chrześcianinem Mynárzem Philippem, y powiadał temu Chrześcianinowi, że w Cerkwi Jerozolimskiey była Xięga, w ktorey według 22. liter żydowskich; dwudziestu dwoch Kapłanow żywych y vmárłych wpisywáno, W tey Xiędze między Kapłanami; Chrystus Syn Boga żywego, y Máriey Pánny znáyduie śię napisány,

1583 do wszystkich żydow pisany.

Cyprian lib: de natiuit Christo.

Swidas in Histor: de Iesu Christo

ale po zburzeniu Jeruzalem y Cerkwi Jerozolimskiey; ta Xięga zaniesiona iest do Tyberiady, y tam v żydow iest schowána, a ta Taiemnica nie wielem; ale tylko przychilnym y życzliwym naszemu narodowi żydom iest wiadoma, záczym też y mnie iako Xiążciu y nauczycielowi żydowskiemu iest oznaymioná. Posłyszáwszy to Philippus Chrześcianin mowił: oznáymię iato pobożnemu Cesarzowi, żeby ta Xięga z Tyberiády odszukał, dla przekonánia żydow, odpowieoział mu żyd: niepowiáday tego Cesarzowi, bo wielka woyna będzie z żydámi, y wielkie krwie rozlanie za tę Xięgę, y mieysce te żydzi spáią, na którym ta Xięga iest schowána, dlatego też ony Chrześcián Cesarzowi Justinianowi tego niepowiádał, tylko powiedział niektorym przyiaciołom swym życzliwym, otoż widzisz, że wászy żydzi stárszy z przedmnieyszemi żydámi chowáia y kryią taką Xięgę, w ktorey się imie Chrystusa Syna Bożego znayduie, żeby oni czytaiąc to; niezostáli Chrześcianámi, ieszcze cię pytám, czy máćie wy w bibliey swoiey Xięgę mądrości Salomonowey?

Z Y D

IEst w Bibliey nászey Xięgá Mądrości Salomonowey, ale my tę Xięgę Apokryphem; podrzuconą nazywámy, a za kánonną y práwdziwą Xięgę Salomonową niemámy, bo tę Xięgę mogł kto inszy nápisáć, y Salomonową názwać, ponieważ się tám znáyduią tákie rzeczy napisáne, o ktorych Salomon ani myślił.

CHRZESCIANIN

IEst to Xięga Salomonowa prawdziwa y Ka-

nonna, od wszystkiey Cerkwi Chrześciánskiey przyięta, ale wy żydzi tę Xięgę nazywáćie Apokryphem to iest podrzucona, że nietylko żydom wászym; ale wszystkiemu swiátu iáwnie pokázuie Chrystusa Messiasza Prawdziwego, ktory miał grzechy y występki złe żydom wászym na oczy wyrzucać, y strofowáć ich zá to, Dotego miał Synem Bożym siebie y Boga Oycem swoim nazywać, dlatego żydzi wászy mieli go poymać y męczyć, y na smierć osadzić, y mowić: że go Bog nie wybawi od rąk ich, bo miáła oczy ich Duchowne; rozum, sumnienie, złość zaślepić, czytay Xięgę Mądrości Salomonowey, Sapien: 2.
Cáp: 2. znáydzieß tám słowa, ktore żydzi wászy do Chrystusa mieli mowić y mowili: zasádźmy się tedy ná spráwiedliwego, (to iest Chrystusa) gdyż Ioan: 19.
nam iest niepożyteczny, y przeciwny iest spráwam nászym, y wymiáta nám grzechy przeciw zakonowi Math: 27.
y rozgłasza ná nás grzechy życia nászego, y powiáda o sobie iż ma naukę od Boga, y nazywa się Synem Bożym, stáłsię nam ku strofowaniu myśli nászych, Ioan: 7.
ciężko nam y nań pátrzać, gdyż rozny iest żywot iego od inszych, y odmienione są drogi iego, iáko plotki poczytáni iesteśmy od niego, y strzeże się drog nászych iako plugawstwá, y przekiádá skończenie sprawiedliwych, y chlubi się iż Boga ma Oycem, pátrzmyż tedy, iesli mowy iego są pra- Ioan: 5.
dziwe, á doświádczmy, co nań potym przydzie, á dowiemy się, iákie będzie dokończenie ie°, bo iesli iest prawdziwy Syn Boży, obroni go y wybáwi z rąk nieprzyiacielskich. potwárzą y mękámi wybadáymy go, ábyśmy doznali skromności iego, y doświadczyli cierpliwości iego, skáżmy go ná

śmierć co nayfromotnieyszą, będzie bowiem nań wzgląd z mow iego, to mowili y pobłądzili, záśle pila ie bowiem złość ich, a nie poználi Taiemnic Bozkich, **dotego Philo** lib, 2. de vita moyſis, **także Jozephus** libro 12, antiquitátum, Cáp: 2. **ważą hiſtorykowie żydowſcy piſáą**, że trzema sty lat przed narodzeniem Chrystusowym; **Ptolomeus** Philadelphus **Krol Ægypſki zbieráiąc Xięgi wſelákie do swoiey Bibliotheki; poſłyſząk o Xięgach żydowſkich**, godnych **Bibliotheki Krolewſkiey, y koniecznie stará ſię oto**, żeby Greckim ięzykiem były przełożone y wytłumaczone, y posłał do Eleázára naywyższego Kapłána żydowſkiego, prośąc go o te Xięgi, y o ludziey mądrych; dla przekładánia, y według żądania iego Eleazar posłał ſiedmdźieſiąt y dwoch Stárcow nayvczeńszych do Ægyptu, ktorzy tám Biblią żydowſką ná grecki ięzyk przełożyli, czytaýże Grecka Biblia żydzie, znáydzieſz tam Proroka Barucha, y Xięgę mądrości Salomonowey, z żydowſkiey Bibliey przepiſána od stárcow żydowſkich, záczym y w żydowſkiey Bibliey przedtym był Prorok Baruch, y Xięga Mądrości Salomonowey, potym wyż Bibliey swoiey Barucha wyrzucili, y Salomonowa Xięgę Apokryphem nazwáli, że wám Chrystusa przed oczy ſtáwia.

Philo lib: 2. de vita Moyſis Joſeph lib 12. antiquit. cap: 2.

ZYD

Nászа Biblia żydowska ieſt Exemplárz Bibliey Græckiey, záczym bárziey trzeba wierzyć, iáko prawdziwey náſzey Bibliey, á niżeli Greckiey, ktorą ſiedmdźieſiąt y dwa Stárcy żydowſcy przełożyli.

CHRZESCIANIN

Wielkiemi **Cudámi potwierdził y pokázał Bog** prawdę Bibliey Greckiey, bo siedmdźieſiąt y dwa Stárcy na rożnych mieyſcach zoſtáiąc; ona przełożyli, iednák ſię wſzyſcy zgodźili, że iednemi słowámi napiſáli, dotego gdy Biblioteka Ptolomeuſzowa ze wſzyſtkiemi Xięgami inſzemi zgorzáła, tásáma Xięga niezgorzáła, záczym Greckiey Bibliey; iáko prawdziwey bárziey trzeba wierzyć, niżeli żydowſkiey zfałſzowaney, dlatego sadámi Bożemi; prawdźiwe piſmo żydowſkie pogánom ſię doſtáło, żeby potym pogánie w Chryſtuſa uwierzywſzy; żydom mogli prawdźiwym piſmem ich pokázać, iż Chryſtus ieſt Meſſiáſz obiecany, ktorego żydzi nieckcieli przyiąć za Meſſiáſza, y żeby niemogli iuż prawdziwey Bibliey fałſzować, iáko fałſzować zwykli, ktorego zaś piſmá o Chryſtuſie napiſanego nieodrzucáią y niepſuią, te fałſzywie tłumáczą, naprzykład te słowa od Proroka Izaiáſza o Chryſtuſie y o Przeczyſtey Pánnie napiſáne: Oto Pánna pocznie y porodzi Syná, wy tłumáczac fałſzywie, powiadácie: że te Proroctwo do żony należy Achazowey, ktora miáła Ezechiáſza porodzić, náco tobie w części 1, rozmowy, w Proroctwie osmym, na liście 58. reſpons ieſt dány, także te słowa; ktore Bog Oiciec do Chryſtuſa Syna swego mowił: Rzekł Pan Pánu memu: ſiedz Po prawicy moiey. wy fałſzywie tłumáczac, mowicie: że to Krol Dáwid mowił do Salomona syna swe°, ktory miał zoſtać Krolẽ Izraelſkim; y na prawicy Oycowſkiey ſiedźieć, náco tobie iuż wyżey; w części 1, rozmowy, w Proroctwie 42, fol: 142, reſpons

Iſaiæ: 7.

Pſalm. 109

iest dány / tu kożdy przyznać muſſ / że wy żydzi wielkiemi Chrystusa Messiasza y Boga naßego nieprzyiácielami iesteście / ponieważ pismo S: w bibliey y w Historyach inßych swiadectwa o Chrystuſie napisáne odrzucácie odſiebie / albo pſuiecie / albo potaiemnie kryiecie / albo Apokryphámi ; podrzuconemi ſie. gámi nazywácie / albo falßywie tłumaczyćie / żebyśćie Imie Chrystuſowe zatłumili y z swiáta zgładzili / Dlatego Chrystus Bog kárze rozmaitemi plagami Chrześcián náßych / że oni mieſkaią pospołu y to. warzyſtwo máią z bluźnierzámi Chrystuſowemi ; żydámi wáßemi / ktorych niepowinni w dom swoy puſzczać / y zdrowia im życzyć / ale powinni ich z Páńſtwa swoich wygánić / y zdrowie im odeymować / bo Apoſtoł Jan mowi: Ieſli kto przychodzi do wás, 2. Ioan: 1. á tey náuki [Chrystuſowey] nieprzynoſi, nie. przymuycie go w dom, ani go pozdrawiaycie, albowiem kto go pozdrawia, vczeſnikiem ieſt vczynkow iego złoſliwych, Dla tych złośćiey wáßych náßy Chrześćianie powinni koniecznie wá. ßych żydow nienawidzieć / y z miáſt y z Páńſtw swoich wygnać / iáko nieprzyiaciół Chrystusa Boga naßego / ponieważ y Prorok Dawid nieprzyiaciół Bożkich nienawidział / dlatego napiſał : Izálim Pſalm 138. niemiał w nienáwiści tych? ktorzy cię nienawidzą Panie? y nieſchnąłem nad nieprzyiacioły twemi? doſkonálą nienáwiścią nienawidziáłem ich, Te złości żydowſkie przeciw Chrystuſa pokazałem tobie / niechce iuż wáßych żydowſkich złości przeciw narody Chrześciáńſkie tobie pokazywać / bo te wáße złości wßyſtkiemu swiátu są iawne.

ŻYD

Dlacze niechcesz przypominać náſzych złośćiey żydowſkich, przeciw narodu Chrześćiańſkiego? bo my wáſzym Chrześćiánom żádney złości nie. czynimy, y żáden Chrześćiánin na żydow náſzych skárżyć ſię niemoże.

CHRZEŚCIANIN

Wiłka to złość ieſt żydowſka / przeciw narodu Chrześciańſkiego / że wáßy żydzi náßych Chrześcián Goiámi ; to ieſt poganámi nazywáią / y niechcą żádney konwersácicy y vczeſnictwa mieć z Chrześcianámi / y brzydzą ſię niemi / daleko bár. ziey Chrześćianie wierni słudzy Boży ; powinni ſię chronić Konwersácicy y vczeſnictwa zwaßemi żydámi niewiernemi / nieprzyiácielámi iadowitemi Chrystuſa Boga naßego / y powinni goiámi; to ieſt / poganámi wáßych żydow nazywać / y onemi ſię brzy. dzić / ponieważ wáßy żydzi są Atheiſtámi / bezbo. żnemi ſługámi diábelſkiemi / bałwochwalcámi / nieklaniaią ſię Bogu Prawdziwemu / ale bałwanowi brzydkiemu / y inßym diábłom ; falßywym bogom pogáńſkim ſię kłaniáią / co tobie wpierwßey części rozmowy / w Proroctwie 4 / na liście 37 / pokazałem. Dlatego Kánon 11 / 6. Synodu Konſtántynopol. ſkiego w Trullu Ceſarſkim pałácu odprawowanego; ani klerykowi / ani laikowi żydowſkich przaſnikow ieść / y lekárſtwa chorym od nich brać / y włázni ſię z niemi myć / y żádnego towarzyſtwa y przyiaciełſtwa z żydámi mieć niepozwála / a ieſliby ten Kanon przeſtąpił kleryk / niech będzie zrzucony / a ieſli łáik / niech będzie odłączony / Czytay ießcze Synod Laodi

Zwierzadło Korony pol ſkiey Conclu ſio Parenethi ca fol: 113.

6. Synod con ſtant: in Tru llo, Canon: 11

Synod Laod Canon: 37.

renski / znáydzieß tam Bánon 57 / ktory nie káże swieta żadnego; osobliwie Páscha Chrześciánom náßym pospolu z waßemi żydámi Celebrować / y do waßych bożnic y do kuczek; dla przypatrowánia sie chodzić / dotego czyteay Synod Eliberteynski / znaydzieß tam Canon 50 / ktory ni ieść ni pić náßym Chrześciánom z waßemi żydámi nie káże. czytay ießcze Synod Agathenski / znáydzieß tam Rozdział 40 / ktory mowi: Wszyscy Klerykowie álbo Laikowie powinni bańkietow żydowskich sie chronić, y ich na swoy bánkiet przymowáć niemáią, bo ieżeli y Chrześćián pospolitych potráw oni niezażywáią, niegodna y Swietokradska iest rzecz Chrześciánom ich pokármow zażywáć, gdy te potrawy, ktorych my zapozwoleniem Apostolskim zażywámy, oni sądzą bydź nieczystemi, y tak podleyszemi poczynáią bydź Chrześćianie, niżeli żydzi, ieśli my potráw ich zażywámy, á oni naszemi wzgardzáią. Ießcze złosci wáße wielkie y rozmaite; ktore wy Chrześciánom czynicie; przypomina y wylicza Piotr skárgá / w żywotach Swietych / na liście 263 / y mowi: że dla tych złosciey żydowskich; nas podobno Bog kárze / táksież wylicza złody Sebestiánus petricius. w przydátku do pierwßey xięgi polityki Aristotelesowey / ná liście 75 / y mowi: że nietrzeba w rzeczy pospolitey żydow cierpieć / bo żydowie sa głownemi nieprzyiacielámi Chrześcianow / dotego iáwnych nieprzyiaciol Bozkich; ktorych sam Bog wygnał z ziemi obiecáney odsiebie im daney; y rosproßył ich poswiecie / Chrześciánie też w rzeczy pospolitey cierpieć niemáią / dla tych złosciey żydowskich podobno kárze nas Bog; to woyna / to morem / to głodem

Synod Elib: Canon: 50.

Synod Agathen: cap: 40

Rom: 14. 1. Cor: 10.

Petr: Scarg in vit SS: fol: 263.

Sebastian Petrici w przydatku do xiegi polit: Aristoteli: fol: 75.

ustawi-

ustawicznie. dotego czytay kroniki Odorika Rainálda / Rok 1286: opisuiacego / znaydzieß tam / że wáßy żydzi kożdego dnia; podczas Nabożenstwa swego; náßych Chrześcián przeklináią / także Baroniu / Rok / 43 opisuie o tym powiáda: że wáßy żydzi trzy ráży kożdego dnia; w Bożnicach swoich Chrystusa Boga naße y wßystkich Chrześcián przeklináią / dote Michael Neander in Erotemátis linguæ sánctæ powiáda: że w piedze tal nudiskow Abudázára nazwáney iest napisáno: że wáży żydzi mijáiąc groby Chrześciánskie; ták Chrześci in vmarłych przeklináią: niech sie wstydzi matka wásza, odrzucona iest Rodzicielka wásza, bo koniec Chrzesciánski robak y zgniłość będzie. dotego Rabin waß Salomon syn Járchow; w Talmudzie tákie słowa napisał: niewiáste Chrześciánska zábiy, y niewieście iáko wężowi skrusz głowę. dotego waß Rabin Mosżeß / w Xiedze Madda o Ægipcie tákie słowa napisał: z temi, ktorzy zachowuią naukę IEZVSA Nazarenskiego; tak trzeba postępować, ieżeli obáczy kto ich ku śmierci sie zbliżaiących, niech ich zabije, y ieżeli znaydzie ich blizko studniey, niech w studnie wrzuci, y niechay położy kámień na studni. żeby niewyszli, y ieżeli sa w studni, trzeba wyiąć drabinę, żeby wyniść niemogli, dla tych złosciey wáßych; przeciw Chrystusa Boga náßego; y przeciw wßystkie narodu Chrześciánskie; Pius V, Pápież Rzymski / Roku 1568 / wydał bullam / żeby wáßych żydow náßy Chrześćiánie ze wßystkich Pánstw swoich wyganiali / dlatego y Sebestiánus Miczynski doktor Philozophiey napisał Xięgę nazwáną: Zwierciádło Korony Polskiey / gdzie

O Odor: Rainald: Anno 1286. numer: 56. Baro: Ann 43.

Mich: Neander in Erot Linguæ S: Theatr: vitebunæ lib: 3. fol 2739.

Rabin Mosżeß in lib: Madda de Ægypto.

Bulla Pius V. Anno 1568. Zwierciadło Korony polskiey artik: 23.

spomina vrázy ciężkie / y vtrapienia wielkie, ktore od żydow Chrześćiánie cierpia / y ziemie moskiewskie [w Artykule 13/] wychwala, mowiąc: że Moskiewskie Państwo przed insemi państwámi możesie chlubić / iż ten brzydki národ żydowski; z posrzodku siebie wykorzeniwszy; nietylko dlatey przeszły szkody w sobie żadney nieczuie / ale też w taki się skarb zapomogło / że przez kilkanáście lat vstawiczne woyny; Państwu Moskiewskiemu nic niemogo vczynić / dlátego w tymże Zwierciádle do wszystkich Chrześcián weka / mowiąc: Dawid gdy mu Semey złorzeczył, miał sługi swoie, Ktorzy się zá krzywdę iego zastánawiáli, czemuż wy za krzywdę Chrystusa Pana; ktory się krzywdy wászey na Krzyżu pomścił, yzwieczney was niewoli wyrwał, czemu się niemacie zastanowić? V przatnićie, wyżeńcie, wykorzęcie z posrzodku siebie; tych wszetecznych yplugáwych bluzniercow (zydow) yglownych nieprzyiacioł Chrystusa Pána y wászych, nichcę tu spominać fałszywego swiadectwa / ktore wászy żydzi; zuzykli przeciw Chrześcián mowić y ich potwierdzać / o czym wiedząc Justinián Cesárz pobożny Pán Chrześciański; według powiesci Parentiusza Rok 531 / opisuiącego / wydał takie Prawo: Zeby niemogł żyd na Chrzescianina swiádczyć, tak y teraz Cesárze / Carowie / Krolowie / y wszyscy Panowie Chrześciańscy; powinni Justiniána Cesárza pobożnego Pána Chrześciańskiego naśladować / y wászym żydom niedopuszczać / żeby oni przeciw Chrześcián swiádczyli / ponieważ wászy żydzi przed Panámi y Sędziámi Chrześciańskiemi / fałszywe przeciw Chrześcián swiádectwo mowią / fałszywie Chrześcián oskarżáią y potwarzáią / y przez to ma-

Folio 116.

2. Reg: 16.

Baro: Anno 531.

to maiętności albo żywota Chrześcián niewinnych pozbawiáią / dlatego też rozmaitemi plagámi Bog Pánow Chrześciańskich; z ziemi posłoku chrześcian inszych kárze / że Pánowie Chrześciańscy fałszywego swiadectwa żydowskiego słuchaią / z chrześcián swych poddanych niewinnych trápią / a żydow potwárzcow niekárаią / bo Prorok Dawid mowi: Dokąd że nie spráwiedliwość sądzićie? a osoby grzesznikow przymuiećie? czyńćie sprawiedliwość vbogiemu y sierocie, strapionego y vbogiego vspráwiedliwiáyćie, wyrwićie vbogiego, á nędznego z ręku niezbożnego wyzwolćie. Psalm 81.

ŻYD

IA gotow storáz przysiągnąć, że się to niepokáże między naszemi żydámi, áby oni mieli tákie złośći rozmaite Chrześćiánom czynić, potwárz to wászy Chrześćiánie nánaś wkládáią, gdy tákie rzeczy mowią.

CHRZESCIANIN

CZytay Żywot Swiętego Męczennika Areiby / znáydzieß tám / że Dunaán żyd okrutny Krol Arábski; gdy męczył okrutnie y zabiiał Chrześcian; przymuszaiąc / żeby od Chrystusa odstąpili y onego się zapárli / y przyięli zákon żydowski / y obległ iedne miásto mocne / nazwáne: Nágrán / ktorego gdy niemogł dobyć / przysiągł Chrześciánom / że im nic złego niemiał czynić / ieśli by otworzyli sámi dobrowolnie bráme / y wpuścili go do miásta / Chrześcianie vwierzyli iego przysiędze / otworzyli bramę y do miásta go wpuścili / ale ony żyd nizáć sobie te przysięgę máiąc; wielu okrutnie zamordo-

in Vita S: Martyr Arethæ.

wał Chrześcián / ták y ty żydzie gdy Chrześcianom przysiągnieß / nizac sobie te przysiege máß / dlatego ia twey przysiędze niewierzę / choć byś ty nietylko sto / ale y tysiąc ráz przysięgał / z złośliwey rozmaitych Chrześciánom niecnotliwie / y záby Pánowie Chrześciańscy niemáia dopuszczáć żydom wßym przysięgac / gdy sie oni do przysięgi przecim Chrześciánom biorą / ale powinni wáßych żydow záraz za kożdy występek według Swietey Sprawiedliwości kárać / ponieważ wy żydzi nizác sobie te przysięgi máćie / gdy Chrześciánom przysięgácie.

Z Y D

MY od Boga sobie máimy dáne Dziesięcioro Przykazania, gdzie nie każe Bog fálszywie przysięgać. mowiąc: Niebędziesz brał imienia Páná Exodi 20. Boga twego nádaremnie, záczym te Przykazánie Boże nászy żydzi zachowuiąc; niezwykli nadaremnie przysięgać.

CHRZESCIANIN

Przysięgli żydzi wáßy Gabaonitom pogánom nie. Iosue. 9. woiować ich / potym Sául Krol żydowski złámáł te przysięgę / pozabiiał Gábaonitow / záto kárał 2. Reg. 21. Bog przez trzy láta wßystko ziemie żydowską; wielkim głodem vstawicznym / ták y teraz wáßy żydzi / Sauka Krola żydowskiego naśladuią / Przykazánie Boże sobie dáne przestępuią / y przysięgę swoią łámią / záto Bog ziemie y Páństwa Krolewstwa Chrześciánskie głodem wielkim y inßemi plagámi śmiertelnemi kárze / a ták Saukowych siedm synow; gdy zrostązania Dawidowego; Gabaonitowie na krzyżach poprzybiiáli / y pozábiiali y z swiá-

za wy-

ta wy / czenili / na ten czás przestał tuż Bog żydow ciężkim głodē kárać / ták y teraz náßy Chrześciánie powinni wáßych żydow za przysięgę złamáną zabiiać y z swiáta wykorzeniáć / bo na ten czás przesłánie Bog náßych Chrześcián głodem / woyną / powietrzem / y inßemi plagámi kárać.

Z Y D

JEśli ty niewierzysz moiey przysiędze, y iá też niewierzę mowie twoiey, gdy mowisz bez żadnego przykładu y dowodu, że nászy żydzi Chrześciánom wászym rozmaite złości czynią, bo żádnym tego przykładem y dowodem pokázáć niemożesz.

CHRZESCIANIN

CZytáłeś żydzie w Xięgach Genesis słowa / które Genes: 21. o Agárze niewolnicy swoiey / y o Jsmaelu synie iey; Sárra do Abrahámá męża swego mowiła: Wyrzuć tę niewolnicę, y syna iey, niebędzie bowiem dziedzicem syn niewolnicy z synem moim Izaákiem, Dlatego to mowiła Sárra / że Jsmael syn niewolnicy prześladował wolnego Jzaáka syna iey / lubo ten głos Sárry przykry był Abrahamowi / iednak Bog kázał Abrahámowi tego Sarry głosu słuchać / mowiąc: Niech ci się nie zda ostro, o dziecięciu y o niewolnicy twoiey, wewszystkim coć kolwiek rzecże Sárra, Słuchay głosu iey, Dlatego to Bog kázał Abrahamowi vczynić / bo to figura byłá / iż miał Bog wáßą synagogę żydowską; iako niewolnicę grzechu y szatánską y starego Zakonu; z żydámi synámi iey od Cerkwi Chrześciánskiey wolney wygnać y oddálić / żeby wáßy żydzi

nie-

niewolnicy; doczesnych y wiecznych darow Bozkich: Błogosławieństwa / Usprawiedliwienia / łáski na ziemi: doczesney / y skáwy w Niebie wieczney nie odziedziczyli / ktorych Dárow Bozkich Chrześcianie wolni są dziedzicámi: a to dlate" Bog miał vczynić / bo wiedział / że wáßy żydzi mieli Chrześcian náßych przesladować / y według tey Figury teraz prześladuią / záczym y teraz náßy Chrześciánie powinni Bogá Stworzyciela swego naśladować / y wáßych żydow iáko niewolnikow; z miáść y z pánstw swoich wygániáć / ponieważ wiela przykładámi y dowodámi tobie pokázáłem to / że wáßy żydzi Chrześcian náßych przesladuią / y Chrześciánom náßym niezliczone y rozmaite złości czynią / bo Zakárius Patryárcha Antyochiyski spuściwßy Patryárchowstwo Elewteriußowi z stolice opuściwßy; szedł do Jeruzálem / dla oddánia pokłonu mieyscom swietym / y tám żydow nauka swoia do Chrystusa nawrácał / ale oni poymawßy go; srodze vkrzyżowáli ták / iż ciáło iego nánim aż do kośćiey przebili / potym dáli go do ciemnicy / y tám rozciągnowßy na ziemi; vkrzyżowáli go; gozdzmi do ziemi przybiwßy / a gdy ziemia gozdzie wyrzucika / przywiązali go / y rospalony kámieni na gołe piersi iego położyli / y pod straża tám zostáwili / ale go Chrystus wielka swiatłością w ciemnicy nawiedził / dlaktorey swiátłości drzwi się otworzyły okowy ie° rozwiązáne były / y drzwi się otworzyły / iż iáwnie z ciemnicy wolny wyßedł; przed ocz. ma wßystkich nieprzyiáciol swoich / z ktorych mnodzy widząc to / w Chrystusa vwierzyli. Jeßcze pißе Sosomenes w Historyey Cerkiewney / że Chrześciánie w Persiey gdy się rozmnażáli / y Cerkwie iuż swoie

In Vita S. Macar Patryar: Ant:

Sosomen: in Histor: Eccl. lib: 2. cap: 8. & 9.

swoie y Episkopow y Kapłánow y Diákonow mieli bárzo tarzecz żydow; przyrodzonych nieprzyiaciol Chrześciánskich obraziká / ktorzy zazdrośćia poruszeni będąc; z Magámi się zmowili / y Simeona Episkopa Selewcyey miásta Perskiego; do Krola Sapora niesłußnie y niewinnie oskárżyli / iákoby on Rzymskiemu Cesarzowi przyiacielem będąc; Krola Perskiego zdrádzał / y iemu wydáwał / tedy Krol pierwiey podatkámi wielkiemi y nieznośnemi począł Chrześcián trápić / potym iáwnie Kapłánow y Przełożonych ich zabiiáć / Cerkwie rozrzucać / skárby vnich pobráć / y Simeona Episkopa poymać / y do siebie przywieść kázał / ktorego Simeona w żeláznych okowách do Krola przywiedziono / potym do więzienia dáno / na ostátek zwięzienia sto Chrześcián wyprowadziwßy; poścináli przed oczyma S: Simeona / na końcu y iego ścieto. Jeßcze Simeon Metaphrastes pißе / o Męczeństwie dwoch Siostr rodzonych Termesy y Ferbuty y trzeciey służebnicy ich / mowiąc: że po męczeństwie y Smierci dla Chrystusa podietey / Simeona Episkopa w ziemi Perskiey / gdy Krolowa Perska zachorzáła / żydzi nieprzyiaciele Chrześciáńscy z nienawiści y ze złości powiedzieli Krolowey / że iey truciznę dáli Siostry Simeona Episkopa przezwiskiem Jompafeußa / chcąc się mścić smierci iego / ktora on niedáwno dla Chrystusa podiął / tedy záraz Siostry iego; Termesę y Ferbutę z iedną ich służebnicą poymáno / y do więzienia dáno / y okrutnie za mordowáno / bo Sędziowie mowili / że niemoże Krolowa zdrowa zostáć / chyba te złośnicy napoły przerznięte będą / ktore ona otruć chciáły / żeby miedzy

Symeon Metaphrast o Męczeństw: S: Termesy y Ferbuty.

ciałámi ich Krolowa przeyść mogła / według ta kiego Dekretu ich; one Trzy Niewiásty wyprowá. dzone były z miasta / gdzie zoboch stron dregi; skupy wkopáli w ziemie / z iedney strony trzy / z drugiey trzy / y uwiazáwßy ich za szyie y za nogi / pito ich Ciáła Swiete napoły przerznęli / y na pálach po połowicy ciáła ich; z iedney y z drugiey strony zawiesili / y miedzy niemi Krolowa chora z wielka pompa prowadzac; ku zdrowiu takim czarowániem; potwárcy pogánie y zydzi wáßy przywieść chcieli. Ták że Jána S: Trapezunskiego gdy w Białogrodzie machometáni za Chrystusa; ktorego niechciał odstapić / do konia przywiazawßy po ulicach włoczyli / ieden zyd porwáwßy miecz głowe mu obciął / ciáła ie° na ulicy porzucone° żaden Chrześcianin grześć y dotknacsie niewázył / potym w nocy wiele swiec nad ciałem S: Męczennika gorzáło / y trzy Mężowie swiátłe pieśni wdzięczne spiewáli / kadzidłnicámi kádzac / y Słup ognisty nád tym ciałem był widziány od ludzi / na ten czás ieden zyd bliżko Ciała S: mieszkaiący rozumiał / że Swiatłoczennicy Chrześciańscy ciáło chcą wziąc y pogrześć / y wziąwßy łuk y strzáłę chciał postrzelić iedynego znich ktorego / tedy łuk y strzáła przylnęli do rąk iego / y ták przez cáła noc zostawał / a gdy dzień przyßedł / oni Mężowie y swicy znikneli / á zyd z łukiem y z strzáłą stoiąc powiedział wßystko ludziom / co widział / y wolny od karánia swego został / tego S: Męczennika Ciało w ziemi Mołdawskiey / w mieście Soczáwie się znayduie. Jeszcze Simeon Metaphrastes / w Życiu S: Arethy Męczennika; spomina wielka nienawiść żydowską / do Chrystusa / y do

Prolog Miesiąca Maia. 2. dnia.

Simeo Metaphrást in vit S: Martyr: Arethæ.

y do Chrześcián wiernych / bo powiáda / że za Justina Cesárza Greckiego; w Arábiey szczęśliwey był Krolem Dunaán zyd na Chrześcianow okrutny / ktory w Krolestwie Arábskim; rozmaita śmiercią wßystkich wytrácił Chrześcián / tylko w iednym mieście nazwanym: Nágran / Chrześciánie się zostáli / potym y w tym mieście Nágran nazwánym; ogień wielki uczyniwßy / Kapłanow / Zakonnikow / y Pánny Zakonnie w tym ogniu pálił / mowiąc: że ći są przyczyną / dla ktorey ukrzyżowanego ludzie za Boga máią / tamże iedney wdowy kázał dwie Corki sciąc / y krew ich Mátce pić / ktora skosztowáwßy krwie / mowiła: Tobie Chryste ten owoc żywota mego y tę krew ofiaruie / potym y Mátkę ściąć kázał. y wielu Chrześcián inßych pościnał / inßych w ogniu popálił / támże Páwła Episkopá od dwoch lat vmarłego; kázał z ziemi wygrześć / y w ogniu spálić / y proch iego rozrzucać / dotego przez posły swoie; na Chrześcián pobudzał Krola Perskiego / y Xiążąt sarácenskich / chcąc Imie Chrystusowe y Chrześciánskie z swiata zgładzić; y do żydowskiego życia Chrześcián nawrocić. Jeszcze Baroniuß Rok 614 / opisuiąc / powiáda: że Kozroes Krol Perski woiuiąc Palestynę; wziął Jeruzálem / y Chrześcián dziewięćdziesiąt tysięcy / bárzo tánie żydom przedał / ktorzy żádnego nieprzedáiąc Chrześcianina; okrutnie ich sámi pomordowáli / Antiochus zákonnik z Palestyny nábożny y S: na ten czás napisał płacz y láment; iáko Jeremiáß nad Chrześcianámi / widząc wielkie utrapienie Chrześciáńskie / dla znieważenia wiáry náßey / y dla zelżywości Páná naßego JEZUSA Chrystusa / y dla żydowskie° vra.

Baro: Annal: 614.

Baro: Ann: 415. 1

gánia y morderstwa nad Chrześcianámi wiernemi: Jeßcze tenże Baroniuß opisuiac Rok 415/ powiáda/ że w Alexándriey żydzi namowiwßysie; na Chrześcián wnocy woyne podniesli/ y hásło sobie tákie dali/ żeby kożdy żyd z kory Palmowey pierścień miał na ręce/ iedney tedy nocy żydzi poczęli wołać: Cerkiew gorą/ posłyßáwßy to Chrześciánie zbiegli sie bronić od ognia Cerkiew/ naten czas żydzi záraz na Chrześcián vderzyli/ y ich zabijáli/ á swoim żydom pierścienie z kory palmowey vczynione pokazywáli/ iako hásło sobie dáne/ żeby to widząc/ iedni żydzi drugich niezabijáli/ á gdy noc minęła/ y dzień przyßedł/ pokazáno tych złoczyncow/ na ten czas S: Cyrillus Patryárcha Alexandryski; z mnoztwem Chrześcián ßedł do bożnic żydowskich/ y iednych żydow kázał pozabijáć/ drugich z miásta wygnał/ y maiętności ich Chrześciánom pobrać pozwolił/ záczym żydzi; ktorzy od Alexándra Krola Macedonskiego mießkali w Alexándriey/ ná ten czas z miásta byli wygnani/ y na rozne mieysca rosproßeni tukáliśie do śmierci swoiey/ ták y teraz náßy Chrześciánie powinni S: Cyrilla Patryarchę Alexandryskiego naśladować/ powinni wáßych żydow zabijáć/ inßych z miást wygániać/ y maiętnośći ich brać/ ponieważ y teraz wáßy żydzi przeciw Chrześcián woiuią/ y ich zabijáią/ niechce tu zmiánki czynić o Dzieciach Chrześciánskich/ ktore wy męczycie y zabijacie/ bo te iuż wßystek świát wie wáße okrucieństwo.

Z Y D

NIe poiednokroć iuż od ćiebie y od inszych Chrześcián wászych słyszáłem ia takie potwárzy, ktore

ktore na żydow nászych wy nawlekácie, powiádaiąc: że nászy żydzi zwykli męczyć y zabiiać dzieci Chrześciáńskie, y krew ich wytáczać y v siebie chować, a tego nie tylko ty; ále y żáden Chrześcianin wasz niedowiedzie, bo to mowicie, á niepokázuiecie mieysca y czásu, ná ktorym mieyscu y ktore° czasu się to stało.

CHRZESCIANIN

Simeon Syren: o żydach fol: 1586.

CZytay Symona Syreniußa/ znáydźieß tam niektore mieysce/ na ktorym od wáßych żydow dzieci Chrześciáńskie sa zamordowáne/ bo Symon Syreniuß pißąc o żydach; powiáda: że za Cesarza Honoriußa; na mieyscu nazwánym Inmestar; między miástemi Chalcedonem y Antiochią w Syriey; żydzi porwáwßy dziecie Chrześciáńskie; na krzyżu przywiązáli y zamordowali/ drugie dziecie w kominku/ w ziemi Bawárskiey/ Trzecie dziecie w mieście Bernie/ w ziemi ßwaycárskiey/ Czwárte dziecie w werßanhu w Turingiey/ Piate dziecie w Tyrnáwie Mieście węgierskim/ Szóste dziecie w mieście Krakowie/ w Krolewstwie Polskim wáßy żydzi zámordowáli/ szpilkámi pokkoli krew ich wytoczyli/ y ná krzyżach onych po przybijáli. ieśli chceß wiedzieć Rok y czás inßy/ ktorego się to działo/ czytay tegoż Symona syreniußa/ ten ciebie nauczy/ Czytay ießcze Odoryka Ráynálda/ Rok 1250 opisuiacego/ znaydźieß tam Siodme dziecie/ ktore w Krolewstwie Hyßpánskim/ w mieście Cesarawgusta nazwány; żydzi wáßy zamordowáli/ ręce y nogi ie° do ściány gozdźmi przybiwßy/ y bok iego kopią otworzywßy/ á gdy ciáło ie° na brzegu pogrześć wnocy chcieli/ obiáwił Bog te zkość żydowską. Ośme dziecie w Krolestwie Angielskim w mie-

Zwierciadło korony Polskiej Artik: 4. Odor: Raynald: Ann: 1250. numer: 48 fol: 666. Annalium Odor: Raynald; Anno 255. numero 78.

w mieście Linkolnia nazwanym / żydzi wáßy zamordowáli / korone mu cierniowa ná głowę włożyli na Krzyżu go przybili / y vmarłemu kopiją bok przebili / y wßelákie złości mu czynili / ktore Chrystus cierpiał od żydow niezbożnych / potym znie° wnetrznośći wyciągneli / y wzieli sobie dla czárow / żeby przez te wnetrznośći mogli czáry swoie odprawować / á gdy w ziemi skryli ciáko / obiáwił Bog te złość żydowską / bo ziemia wyrzucila ná wierzch te ciáko / y iák wiele raz żydzi pogrzebli te ciáko / tak wiele rázy ziemia wyrzucała / potym żydzi porwáwßy te ciáko ; wstudnie wrzucili / żeby niepostrzegli te° Chrześćiánie / zatym dziecięcia mátka ßukáiąc syna swego ; y postyßáwßy / że poßedł w dom żydowski / przybiegła tam / y obáczyła w studni krwáwe ciáko syna swego / y Sędzi to oznáymiła / tedy poymáno żyda gospodárza tego domu / ktory wyznał złości żydowskie / y do ogonow końskich przywiązány iest y rostárgány / dziewięć. dziesiąt zaś żydow ; do Londynu w okowach za prowadzono / y sprawiedliwie karáno. Dziewiąte dziecie w litwie / w miasteczku Punia názwánym 12 / mil od Wilnia / nad rzeką niemnem / ieden żyd na imie Jochim smierkowicz ; iedną Panienkę siedm lát maiącą ; imieniem Elisabethę ; namowiony od inßych żydow litewskich ; gdy mátká wdowa po obiedzie odeßła do sąsiádow / á corka sáma wdomu zostáła / w pádßy w dom ony żyd ; y vstą iey zawiązáwßy / y dobywßy noża rzezák gżyie iey około / krew zniey w gárnieć wytoczáiąc. dziáło się to Roku 1574. Dziesiąte Dziecie w máłey rossiey / w Episkopstwie Luckim / we wsi Woznikach / od żydowskich Rabinow ; na ich wielkanoc iest zabite / y miedzy chrostem y trzścina

Zwierciadło korony Polskiey Artik 4.

Alexander Gwagn: w opisán: ziemi Ruskiey Rok: 1598.

wedle

wedle stáwu nie daleko skryte / potym znaleziono / ktorego wßystkie ciáko było pokłote okrutnie / Dziáło się to Roku 1598 Miesiąca Aprilá / według powieści Alexándra Gwagnina ; ziemie Ruską episuiącego / dlatego trzey żydzi / Áaron / Márek / y Jsaák / potym w Lublinie podczás Trybunáłu / są ezwiertowáni. Jedynáste Dziecie w mieście Blezenskim żydzi mießkaiący ; Roku od Narodzenia Chrystusowego 1172 / za mordowawßy y w wor zábywßy ; w rzekę Ligerę wrzucili. Dwunáste Pachołatko w ziemi Włoskiey / w mieście Trydencie ; puktriecia roku maiące / náimie Simona / rodzicow vbogich Andrzeia y Mariey ; wáßy żydzi w bożnicy swey w nocy za mordowali / nożem gárdło iego przekłoli / y nożycami na twárzy iego y na nodze práwey ciáko rżneli / y dwiema igłami od głowy aż do nog kłoli / y krew iego wßereka misę wylewali / y mowili : Iáko my zabili IEZVSA Boga Chrześćiáńskiego, ták y tego zabiymy, niechay ták nieprzyiaćiele nászy ná wieki pohańbieni będą. Potym te Dziecie pośrzod szkoły ; na wysokim mieyscu vkrzyżowali / rączki iego y nożki przebiwßy / ktore mieysce ALMOMOR się názywa / gdzie Psalmy y hymny spiewáią / á ták wáßy żydzi kożdego roku ; iedno przynámniey dziecie Chrześćiáńskie powinni męczyć y zamordować / na ktorych żydow los pádnie / co stárßy żydzi wáßy w Tyrnáwie na mszach wyználi.

Pantheon vitæ humanæ lib: 3. fol: 2741.

Joh: Tiber: o Mieszeńst: Młodzieńcu Symona w Trydencie ktory cierpiał Roku od Wcielen: Chrystusa 1475.

Z Y D

NAm Zákon káże krwie chronić się, mowiąc : Ktoby kolwiek wyllał krew człowieczą, będzie wyllána krew iego, czemuż ty mowisz ? że nászy

Genes: 9.

żydzi

żydzi dzieci Chrześciánskie zábiiáią? y krew ich rozlewáią y vśiebie chowáią?

CHRZESCIANIN

Psalm. 105 Wáßy żydzi krew synow swoich y corek diábłom ofiarowáli, záco strofuie ich Prorok Dawid, mowiąc: Ofiarowáli syny swoie y corki swoie czárom, y wylewáli krew niewinną, krew synow swoich y corek swoich, ktore ofiarowáli Rycinam chananeyskim. **Jáko tedy naten czás Zákon eśćie przestąpili, ták y teraz przestępuiećie, dotego ieśli krwi swoiey na ofiárę diábłom nie żakowaliśćie, daleko bárziey krwi Chrześciáńskiey niezakuiećie; na ofiarę tymże diábłom, żeby oni wám w czárach wáßych pomagáli.**

Z Y D

NAcożby nám tá krew Chrześciáńská śię zdáła? ieśliby żydzi náßzy Chrześcián morduiąc; ona z ciáła Chrześciáńskiego wypuśzczáli y chowáli?

CHRZESCIANIN

Nietylko dobrowolnie, ale y mękámi przymußony; nie zechceß ty żydzie práwdy wyznać y powiedzieć, dlaczego wy krew Chrześciáńską mieć chcećie. Pierwßa tedy przyczyna ieśt; czáry wáße, dla ktorych wy plemię Chrześciáńskie żabiiácie, y krew chrześciáńską wylewácie y chowácie, bo Fortáliciũ fidei, Lib 3, świádczy, że wiele dzieci Chrześciáńskich żydzi wáßy roznemi instrumentámi; igiełkámi, nożykámi, y gozdzmi zamordowáli, y krew ich zroznemi owocámi; ziabłkámi, zgrußkami yz orzechámi, y serca ich naczartowskie przysmáki dla czárow przyprawiáli, także w mieśćie Prága nazwánym żyda spalono, ktory

Fortal: Fide lib: 3 Consider 7.

Z wierzadło Korony Polskiey Artik 15.

dziecie

dźiećie Chrześciáńskie vkrádßy; chciał za[illegible]dować, ale wygnał te dźiećie, gdy był postrzeżony, y wyznał na mękach, że te dźiećie miał zamordować, y krew z niego wytoczyć, y drugiemu żydowi do włoch na iákieś czáry postáć. Druga przyczyna ieśt, pißę Simeon Syreniuß o żydach wáßych, że w Tyrnáwie mieśćie węgierskim; gdy wáßych żydow starßych męczono, pytaiąc: dlaczego by dzieci Chrześciáńskie mordowáli? odpowiedźieli, że krew Chrześciańska w pokármach y w napoiách żydzi zwykli dáwać Chrześciánom, żeby sobie ich miłość y przyiáźń ziednáli, támże napisáno: że wáßy żydzi Pánom Chrześciańskim, korzenne vpominki krwią Chrześciáńską zaprawione podáią, dla ziednánia sobie ich láski y miłości, á to wßyßko czaruiąc Chrześcián, y krwi Chrześciáńskiey do czárow swoich zażywáiąc; wáßy żydzi czynią, iáko Awtor świádczy wyżey pomieniony. Trzecia przyczyna ieśt, że zta krwią przaśnikow swoich zażywácie, żebyście wolnemi zostáli od smrodu, ktorym śmierdźicie z przyrodzenia swego, to w mieśćie Trydencie; Samuel, Tobiáß, y żydzi inßy przyználi, ktorzy Symona chłopiątko zamordowáli, gdyich poymáno y pytáno y według zasługi ich karáno. Czwárta przyczyna ieśt, pißę Job Fincelius, lib: 3. de miraculis, że z Ratißpony przyßedł ieden żyd wczony y zabobonow żydowßkich świadomy do Wrocławia, ktory zostáł Chrześciánině, á gdygo pytáno, czemu by tak bárzo pragneli żydzi krwie Chrześciáńskiey? on odpowiedźiał, że ta rzecz zgoła ieśt taiemna między żydámi; ktorey nikt inßy niewie, tylko Rabinowie nayprzednieyßy, á tey krwi do tego vżywáią, ieśliby żyd

Simon Syreneuß o żydach fol: 1336.

Ioan: Tyberin. [illegible] czenstw[illegible] mona Trydę

Iob Fincelius lib: 3. de miraculis.

bárzo ciężko choroba był złożony tak, iżby iuż vmrzeć miał, tedy wten czás Rabinowie; ktorzyby tam przynim byli: ta krwia Chrześciánska żyda konaiącego namazuia, mowiąc słowa tákie: Ieśli ten ktory w zákonie y Prorokách obiecány iest; iużśię prawdziwie pokázał, y vkrzyżowány IESVS iest prawdziwym Messiászem, ta krew niewinnego człowieká; ktory w Chrystusá wierząc vmarł, niecháy cię od grechow twoich oczyści, y niechcy ci pomocą będzie, żebyś przeprowadzony był do żywota wiecznego, Jako tedy wy Chrześcián zabijácie, y krew ich wylewácie, ták y Chrześciánie powinni wáśnych żydow zabijáć, y krew ich rozlewać, ponieważ sam Bog táki dekret wydał, mowiąc: ktoby kolwiek wyllał krew człowieczą, będzie wyllána krew iego. Ale náśny Chrześciánie tego sprawiedliwego dekretu Bozkiego nieśłuchaią, wáśnych żydow śmiercia niekarzą, y z świáta niewykorzeniaią, zatęż niepostuśeństwo y niesprawiedliwość; naśnych Chrześcián Bog roznemi plágámi kárze y z świáta wykorzenia.

Genes. 9.

ZYD

O máłych dzieciach zemną rozmawiáiąc; máło práwdy mowiłeś, pokazuiąc mi przyczyny, dla ktorych náśzy żydzi dzieci Chrześciáńskie zabijáią, y krew Chrześciánska v siebie chowáią, dlatego ia máło wierzę mowie twoiey, y mało iest nietylko żydow náśzych, ale y Chrześián wáśzych, ktorzy będą mowie twoiey wierzyć, dlátego ia chcę odcie bie słyszeć wielkie złosci insze, ktore wielkī Chrześcianom żydzi naszy czynią, bo podobno tam wielka możesię práwda pokázać, ktorey mogę ia

barziey

bárziey wierzyć, á nieżeli słowom twoim, krores o dzieciach mowił.

CHRZESCIANIN

Jako o máłych dzieciách Chrześciánskich práwdę mowiłem, ták práwdę mowić będę, o wielkich ludziách w Chrystusa wierzących, ktorym wielkie złości wáśny żydzi czynią. bo Martinus Kromerus w Kronice swey pisze, że wáśny żydzi trucizny po napuśczáwśy w wody, y trucizna wody zaraziwśy; w roznych państwach wielką y strászną plágę morową vczynili, osobliwie w Krolestwie Polskim; ta plaga panowáła ták, że pierwiey goraczka trzeciodniowa krwawa flegmę z wnetrznościey wyrzucáła, y ludziey morzyła, potym wrzodámi roznemi, y puchlina morowa národ ludzki dławiła, záte złość żydowska; powśystkiey Włoskiey, Niemieckiey, y Francuzkiey ziemi, roznemi mekámi wáśnych żydow tracono, y zmałotnościey kupiono. Jeszcze Ægidius Corrozetus, de dictis & factis memorábilibus pisze, że w Konstántynopolu żyd Chrześcianinowi vbogiemu; pewną złotą summę, pożyczył żeby naznaczonego czásu, y dług y miásto lichwy dwie vncye ciáła swego oddał żydowi, Chrześcián dług mu oddał, lichwy takiey dáć niechciał, dowiedziawśy sie otym Soliman Cesárz Turecki; kázał brzytwę przynieść, y do żyda mowił: czyń wedle práwa twego, z ktorey kolwiek części chcesz; ciáło wyrzni, ani wiecey, ani mniey, nád dwie vncye, bo ieśli sie pomylisz, smiercią będziesz karány, żyd smiercią przestrászony będąc, zysk od puścił Chrześcianinowi. Jeszcze napisano in práto Spirituáli, Cáp: 165, że w stronach

Martin Cromer. lib: 12. kroniki Polskiey. fol: 269.

Ægidius Corroget. de Dictis & factis memor

Pratū spirituali. cap: 165 fol: 127.

Mikopolskich był rozboynik, náimie: Tyrydkus, bárzo okrutny, ktorego dla okrucieństwa; wilkem nazywáno, ten miał z sobą inßych rozboynikow, żydow y samarytánow, iednego dnia wyßli niektorzy Chrześćiánie z domow swoich; w stronie Mikopolskiey, y szli do Jeruzálem; w Niedziele Máki Chrystusowey, z támtąd wracáli sie do swych domow, żeby zmártwych wstánia Chrystusowego dzień celebrowáli, náten czás oni rozboynicy żydzi y samarytáni; starßego przy sobie Tyriáka rozboynika niemáiąc; spotkáli Chrześćián idących, gdzie mężowie vćiekli, a niewiásty poymáwßy żydzi ysamarytáni; grzech cielećny zniemi vczynili, mężowie vćiekáiąc spotkáli stárßego ich rozboynika, ktory pytał ich, dlacżeby vciekáli? odpowiedzieli mu co sie stáło, tedy on ich wziąwßy; przyßedł do swoich towarzyßow, y pościnał żydow y samarytánow, ktorzy grzech cielesny z niewiastámi vczynili, Tákże w Krolestwie Czeskim, w mieście Prága nazwány, Roku 1530 ieden żyd z chrześćiánką nieczyßy grzech cielesny czynił, dowiedziawßy sie tego Chrześćiánie; wzieli żyda, y kazáli mu sámemu w gorąca smołę członek wstydliwy włożyć, y nożem tępym y nasiekánym oderznąć, a gdy wielki bol od goracey smoły cierpiał, na ten czás sám sobie oderznął członki, ktoremi grzeßył, a gdy okrwawiony vciekał, wypuszczono srogich psow, ktorzy go rozßarpáli. Jeßcze Sebastiánus Miczynski w Zwierciadle Korony polskiey mowi: że w Weronie ieden żyd Lekarz dla roznoßenia lekárstwa, miał sługę Chrześcianina, ktory vmieráiąc wyznał, że ten żyd nauczyciel iego wiecey niżeli ßeść set Chrześ-

Theatrũ vitæ humanæ lib. 7. fol: 522 Theodor Zwyngera.

Zwierciadło korony Polskiey Artik 14.

cián

cián lekarstwámi swemi zábił, támże napisano: że Karola Cesárza Rzymskiego żyd lekárstwem otruł, támże napisáno: że z Frankfurtu gdy wyganiáno żydow, ktorzy chcieli Miásto zapálić; podkożywßy ogień na ßesciu mieyscach, na ten czas ieden żyd na imie: ßáyßtop, lekarz poymány natorturach wyznał, że wielu Chrześcián zdrádził, o śmierci ich nie ozdrowiu máiąc stáránie, iednym dáwał lekárstwo tákie, od ktorego wrok vmierali, inßym dáwał tak iadowite lekárstwo, że ponim trzeciego dnia vmierali, y o tákiey śmierci przedkiey; sam on Chrześciánom oznaymował, dlatego Chrześciánie go prorokiem nazywáli, niewiedząc zdrády iego, miał v siebie ten zdráyca pierścień kßtáltnie vrobiony, y bárzo truciznámi napoiony, ktory pierścień kładł na serdeczną żyłę, macáiąc puls chorego, ten lád skoro przyßedł do serca człowieczego, kożdy vmrzeć chory musiał. Jeßcze w tymże Zwierciádle w Artykule 6 napisáno: że w polßcze zácny ßlachcic goslicki, z domu Grzymáła; wáżył sie za oyczyznę, z wielkiemi ordámi tátarskiemi potkać, od ktorych było rozgromione woysko iego, y on sam poymány, á gdy okup wielki zasiebie dáwał, táiąc swoie przezwisko, ieden żyd zdráyca obiáwił go tatárom, ktorzy z furią wyrzucáiąc mu na oczy mnogie woyny; w ktorych ich poráził, na ßtuki go rozsiekali w polach podolskich, na gorze, ktora od tego czásu; mogiła Goslickie nazywáią. támże napisáno: że Mikołáy Krzyßtoph Xiąże Radziwił Woiewodá Wileński; gdy sie w Tureckim Páństwie znaydował, zatáił swoy Titul, Cesarz Turecki dał mu páßport, żeby był bezpieczny, potym go żyd Turczynowi

Zwierciadło korony Polskiey. Artik 6.

Baro: Anno 716.

obiáwił/ y w wielkie wprowádził niebezpieczeństwo. Także Baroniuß opisuiąc Rok/ 716 powiáda: że saraceni z máwrámi sekty máchometánskiey; gdy Krolewstwo Hyßpánskie woiowáli; y przyciągneli do Toletu miásta náymocnieyße/ na ten czás żydzi wáßy Saracenom y Máwrom tolet wydáli/ gdy Chrześciánie na przedmieściu swieto celebrowáli/ żydzi wáßy otworzyli brámy mieyskie/ y nieprzyiácioł do miásta wpuścili/ á Chrześciánie wßyscy na przedmieściu zostáiący od nieprzyiácioł za pozabijáni/ záczym wy żydzi iesteście przyiácielámi machometánom Turkom y Tatarom/ Saracenom y máwrom/ á Chrześciánom iesteście nieprzyiacielámi/ ponieważ Chrześcián wydaiecie Turkō y Tatárom y Mawrom y machometánom inßym.

ZYD

MY Turkow y Tatárow y máwrow y wszystkich machometánow; mámy za pogánow, dlaczego byśmy mieli im bydź przyiacielámi y Chrześcián wydáwać?

CHRZESCIANIN

DLatych przyczyn wáßy żydzi są machometanom przyiacielámi/ że iák machometáni; ták y żydzi wáßy swiniego miesa nie iedzą/ y obrzezanie przymuią/ y Obrázow S: nießannia/ bałwanámi ich nazywáiąc/ y Przenaświetßey Troycy w Jednym Bożtwie nie przyznáią/ y Chrystusa iáko wáßy żydzi ták y machometáni Bogiem nienázywaią/ ale tylko za człowieka máią/ bo w Alkoránie machometánskim napisáno/ że Chrystus gdy wstąpił ná niebo/ náten czás Bog go w niebie pytał: Czy nazywáłeś

Barō: z Alkorna te słowa mowi. Roku 630.

się ty Bogiem na ziemi mießkaiąc? odpowiedział Chrystus: bądź mi łáskaw Pánie/ iám iest sługa twoy/ ale ci ludzie fałßywie to námie włożyli y powiádzili. Jeßcze wáßy żydzi y machometani w inßych obrzadkach brzydkich/ y báśniach y bluźnierstwach swoich z sobą się zgadzáią/ dlatego w Páństwach mießkáiąc Chrześciáńskich żydzi wáßy drukuią w Xięgach swoich Táiemnicy Chrześciáńskie/ y machometánō Turkom álbo Tatárō odsyłáią. Dlatego też Zwierciádło Korony Polskiey/ w Artykule 9 mowi: że dobrze bycensure żydom postanowić/ iáko Chrześciáńskim Drukárzom się wczyniło/ nie drukowaliby táiemnic Chrześciáńskich/ y bluźnierstw nieznośnych/ przeciw Bogu y Matce Bożey/ y SS: Bożych/ iáko się w Rzymie dzieie/ gdzie bez Censury Magistrá sácri palatij; Tákże y w Wenecyey bez Censury nic niewolno żydom drukować. Jeßcze w tym że Zwierciádle/ w Artykule 5 napisáno: że w Krolestwie Polskim/ żydzi iedney niewieście chrześciáńce dáli zapłátę wielką/ żeby im przedáła mleka Chrześciáńskiego/ niewiásta ten Sekret powiedziáła mężowi swemu/ y za iego poráda przedáła im mleka krowiego/ wziąwßy te mleko żydzi z radośćią; y człowieka pospolitego naiąwßy do ßubienicy szli/ y tám czáry swe odprawiwßy; kazáli wißáćemu złodzieiowi w vcho mleko te llać/ y nachylić vcho swoie do złodzieyskiego vcha/ co gdy vczynił/ pytáli go/ co słyßy ł odpowiedział: Ryk bydłá, to wieścią zasmuciwßyśie żydzi szli do tey niewiasty y łáiáli iá/ że ich oßukáła, potym bydło po wßystkim Krolestwie Polskim zdychało/ ato miáło przyść na Chrześcián/ gdy by ta niewiásta żydom przedáła byka

Zwierciadł korony Polskiey Artik 9.

Zwierciadło korony Polskiey Artik 5.

Barō. Anno 327.

mieſko Chreſcijáńſkie. Tákże Baroniuß opiſuiąc Rok 327. wſpomina wáßnego patryárchę żydowſkiego, nazwanego, Hellel, ktorego syn poſmierći oycowſkiey; táßże był iáko y ociec iego patryárcha żydowſkim, y niezyſtemu grzechowi cieleſnemu ſłużył, y w iedney chrześćiánce vrodziwey ſie zakochał, ale niemogł iey do grzechu namowić, bo ſie Krzyżem S: bronika, ony żyd cżarownikow żydow naprawił, żeby mu ziednáli to, cżego prágnie, prowadzili go do grobow, y tám wzywáiąc diábłow y one niewiáſte cżáruiąc; nic niemogli spráwić, bo ſie Krzyżem S: niewiáſta żegnáła, y wßyſtkie ich zle zamyſły, przeciwko sobie namierzone precżod ganiáła. Támże piße Baroniuß o Jozephie, ktory z żyda cudownie zoſtał Chrześcianinem, a gdy w Tyberiádzie chćiał Cerkiew budować, y piece dla wápna y dla materiy inßych gotował, naten cżás żydzi wtych piecach ogień oczárowáli, że niemogł gorzeć, tedy Jozeph wziawßy wodę wnaczynie; przed oczyma żydow inßych szyderſtwa cżyniących, przeżegnał Krzyżem S: mowiąc: W Imie IEZVSA Nazárenſkiego; ktorego moi przodkowie, y tych wſzyſtkich około mnie ſtoiących ná Krzyżu przybili, niecháy ta woda wezmie moc przeciw cżárow wſzelákich, y wzbudzi ogień dlá zbudowánia Domu Bożego, y wziawßy tey wody na rękę; pokropił kożdy piec, y záraz ogień począł gorać. Tákże inkluzy, albo diábłow zaczárowanych w ßkle, lubo też w kryßtále żydzi potaiemnie chowáią, y ludziom inßym przedáią, co powiádáią ći, ktorzy zgubiwßy iáką rzecż; do żydow dla wrożki chodzą, albo w potrzebach swych rády y pomocy od nich szukáią.

Zwierciadło korony Polſkiey Artik. 15.

ZYD

ZYD

IOzeph w Ægypćie kázał w wor Beniámina Bráta ſwego włożyć kubek srebrny Szafarzowi swemu; y mowić do Bráćiey swey: Kubek ktoryście vkrádli; ieſt ten, z ktorego Pán moy piiá, y w ktorym zwykł wrożyć, potym sám do Bráćiey swoiey mowił: Izáli niewiećie? żemi niemáſz podobnego w náuce wieſzczbiarſkiey? iednák Iozeph przez to niezgrzeſzył, że ſie cżárámi báwił, owſzem ieſt Swięty y starego Zakonu Patryárchá, ták y między náſzemi żydámi ieżeli ktory w piłney potrzebie do cżárow ſie vdáie, dlatego może od grzechu bydź wolny, y może Swiętym zoſtáć. Genes. 44.

CHRZESCIANIN

PRzyznáwam y ia, że Jozeph ieſt Swiety, y ieſt Starego Zakonu Patryarcha, bo nigdy ſie on wieſzczbiarſka náuka y cżárámi niebáwił, ale to Jozeph sám y ſtáfarz iego żartuiąc mowili, te náuke wießczbiárſka przypominaiąc; żeby wiekßy ſtrách Bráćiey Jozephowey zadáli, y wiekßa im trwogę vczynili, ale wy żydzi prawdziwie cżárámi ſie báwiąc, ták ieſteśćie od grzechu wolni, y tak ieſteśćie Swieći, iáko sa wolni od grzechu, y iák sa swietemi diábli, ktorzy ſie wcżárach y wnauce wieczbiárſkiey wielce kochaią, y wám ſługom swym w cżarowániu y w wießczowániu pomagaiąc, tym cżárom diabelſkim y pomocy diabelſkiey wy żydzi dufaiąc; ießcże inße złośći wielkie Chrześćiánom cżynicie, bo w Zwiercadle Korony Polſkiey, w Artykule 14 napiſáno: że wedworze Xiążęcia Bawárſkiego, był ieden żyd ſłáwny lekárz, nazwány

Zwierciadło korony Pol. ſkiey Artik. 14.

Hirsch, ktory zwány do iedney Pánicy ciężko chorúiącey; wziąwßy od niey pieczęć; iakoby do cedułky dla wiáry, żeby zgotowáno w aptece drogie lekárstwo, zmyślił sobie oney Pánicy membran, na wielką summę pieniędzy, ktora mu w krotkim czásie powinna była oddać, przedał też śmierć oney pánicy vczynił swoim lekárstwem, po śmierci zaś iey; pokazáwßy ony zmyßlony membran, odebrał pieniądze od iey przyiácioł, ále tych niepożył pieniędzy, bo obciąwßy mu ręce; potym go naßubienicy obwießono.

Artkul: 16

Także w Artykule 16 napisáno: że w Krakowie Izdak żyd zięć márka żyda; kańcußki mośiądzowe y żelázne ßtucznie przyprawione; w pudełkach miáßło złotych kancußkow kupcom przedáwał, y poymány na mękach to wyznał, á boiąc ßię mąk większych; skoczył w Krakowie z wieży zamkowey y złámał ßyię.

Zwierciadło Korony Polskiey Artik: 12.

Jeßcze w tymże Zwierciádle, w Artykule 12 napisáno: że w Krakowie złodzieie srebro stołowe pokradli y Piorta Tylickiego Episkopa Krakowskiego, y zanieśli do żyda w krakowie mießkaiącego, do ktorego byli przedtym wßelką kradzież nosić zwykli, potym ßię to wyiáwiło, y poymáno żyda y prowádzono z Kazimierza ná sąd do Krakowa, tedy żyd vchodząc kárania srogiego; z mostu w wisłę skoczył y vtopił ßię, iednak tego trupá z wody wyciągnowßy y końmi do żydowskiey bożnicy przywlokßy; tám go na ßubienicy powiesić chcieli, dlatego ßeść set złotych żydzi dać musieli, żeby im tey hańby nieczynili.

Artkul: 16

Tákże w Artykule 16, napisáno, że w Lublinie w iedney kamienicy dwa żydzi w ßklepie targuiąc towáry y litwina, y obáczywßy gdzie co leżało, potym do ßklepu wlezli y pieniądze pokradli; ále ßię im ta kradzież nienadáłá, bo litwin ony z trefunku poßedł do ßklepu, y tą zawołał: złodzieie, żyd ßię do noża porwał, chcąc go przebić, y vczynił by to był, ále Łukaß Begel ráyca lubelski Pán tey kamienicy, skoczył do ßklepu y ratował go, tam żydow pochwytáwßy; na gorący prawie obwießono.

Zwierciadło korony Polskiey Artik: 19.

Jeßcze w Zwierciádle Korony polskiey; w Artykule 19. napisáno: że wy żydzi potáiemne Mynce mácie, y potaiemnie Pieniądze złe robicie, złote y srebrne, mießáiąc ze złotem y srebrem materią inßą, y za dobre vdáiąc, ludziey oßukiwácie, takiego żyda moyżeßa w krakowie mießkaiącego te Zwierciádło spomina, ktory żyd mynce miał potaiemna y Pieniądze złe robił potaiemnie. Jeßcze są inße złości żydowskie rozmáite, dla ktorych Bog Chrześcián náßych roznemi plagámi kárze, y rozmaita śmiercią z świáta wykorzenia, bo náßy Chrześcianie słyßąc y wiedząc o grzechach żydowskich y niekárąiąc ich, cudzych grzechow żydowskich, y karania Bożkiego za te grzechy stáią ßię vczestnikámi, dlatego Prorok Dáwid mowi: od cudzych zfolguy służę twemu.

Psalm. 18.

Z Y D

Niemogę iá tym przykładom y dowodom od ciebie pokazánym wierzyć, bo wtych przykładach mowiłeś, że náßy zydzi od Chrześcián wáßych dobra ich; maiętności wydzieráią; álbo krádnąc vnich, álbo oßukiwáiąc ich w kupowaniu y w przedawániu, álbo lichwę odnich biorąc, á my tego nieczynimy, słuchaiąc Przykazaniá Bozkiego: Niebędzieß pożądał domu bliźniego twego, &c. ni woła, ni oßła, á ni żádney rzeczy; ktorá iego ießt.

Exod: 20.

CHRZESCIANIN

IAko inſze przykazánia Bożkie; ták y te Przykazánie iego odrzućiliśćie, bo wy Chrześćiánom dobra ich edeymuiecie, y Chrześćiánina iakim kolwiek sposobem oſukać; za błogoſławienſtwo sobie w Talmućie swym máćie, biorąc zá podporę złośći swoiey; pobránie one w Ægyptćie, złotá, srebra, y szát drogich, gdy ztámtąd żydzi wáſſy uciekáli, ktore pobránie zá grzech im nie było poczytáno, ztąd znáć, że y náſſych Chrześćián wáſſy żydzi za Ægypcyków; za pogánow máią, dlatego Chrześćiánow z dobr ich wyzuwáią, dotego wáſſym żydom Zákon Boży nie pozwála lichwy od swoich brát, chyba tylko od pogánow, Moábitow y Ammonitow, záczym y Chrześćián náſſych wáſſy żydzi za pogánow; za moabitow y ammonitow máiąc; od Chrześćián wielką biorą lichwę, a swoim żydom tey złośći czynić niechcą, dlatego Francuzowie z Krolestwa swego wáſſych żydow wygnáli, y kożdemu żydowi lichwiárzowi prawą rękę odcięli, że wáſſy żydzi od Chrześćián ręką swą lichwę bráli, oczym Adám Kentzen, Doctor Theologiæ w Akademiey Moguntinſkiey, lib: 8. politicorum, cáp: 17. piſze, Ták y teraz náſſy Chrześćiánie wſzyſcy powinni wáſſych żydow z Krolestw y Panſtw swoich wyganiáć, y kożdemu żydowi lichwiarzowi prawą rękę odciąć, ponieważ teraz wáſſy żydzi niezłożną rękę swą od Chrześćián wiernych wielką biorą lichwę. Dotego wáſſ náród żydowſki wielki kakomſtwo trapi, bo piſze Joſeph Hiſtoryk żydowſki o woynie żydowſkiey, że Tytus Ceſárz Rzymſki; gdy w Jeruzalem żydow

Zwierciadło korony Polſkiey Artik: 13.

Exod: 12.

Zwierciadło korony Polſkiey Artik 5.

Deuter: 28.

Adam Kontzen lib: 8. politicorum cap: 17.

Ioſzephus de bello iudico:

obległ, natenczas żydzi wáſſy pożyrali czerwone złote, potym głodem ciśnieni; do nieprzyiaciol z miáſta uciekáli, ágdy żołnierze Rzymſcy iednego żyda zabili, y obaczyli, że z iego rány czerwone złote na ziemie wypadáły, rozumieli, że wſyſcy żydzi pożarli pieniądze, y naten czás brzuchi ich proli, czerwonych złotych szukáiąc, y dwa Tyſiąca żydow brzuchi ich rozrzynáiąc zamordowáli, ták tedy oni żydzi w Jeruzálem byli łakomi, ktorzy pożyrali czerwone złote, y w żołądkach swych chowáli, y dlátego łakomſtwa; żywota poſtrádáli, ták y terąz wy żydzi żebyście łakomſtwu swemu doſyć uczynili zwykliśćie Chrześćian zdobr y zmáiętnośćiey ich wyzuwáć. Dotego Lewek szkolnik Krakowſki; nożem od drugiego żyda w Będzynie zabity ieſt záto, że był Chrześćiánom przychylny y życzliwy, y przed ludźmi záczemi wyznał, że w wáſſych żydow ieſt skárbnica, mnogiemi pieniądzmi od Chrześćián wydártemi na pokłonę, bo stárſzy żydzi wáſſy; kożdego żyda pieniądze przez lichwę y przez oſukánie Chrześćiánem wydárte; przez cáły rok zebráne ofiárowáwſzy; pokowice pieniędzy tych biorą, y iedną część żydowi temu za prácę dáią, drugą część na żydow ubogich, trzećią na podátki, czwártą do skárbu obracáią, niedopuścił był żydom wáſſym Jelen żyd Krakowſki pieniędzy swoich szacować, ale tego po śmierći swoiey dobrze przypłácił, bo gdy go zdechłego wywlekli, żydzi niechcieli mu pogrzebu czynić, dlátego żona iego muſiáła żydom sześćset tyſięcey złotych dáć do skárbu, ktorego szafarzami są stárſzy żydowſcy. Czytay Zwierciadło Korony Polſkiey, Artykuł 17. tám ten Przykład o wáſſych żydach napi-

2 Petrũ Vita humanæ lib: 6. fol: 2517.

Zwierciadło korony Polſkiey Artik: 17.

sány znaydzieß / tu żydzie muſiß przyznać / że wy pieniadzmi Chrześćiánom wydartemi; vbogich żydow wáßych zapomagácie y zbogácácie / y na pódátki / na czynß / Pánom Chrześćiánſkim daiećie pieniadze Chrześćiánſkie / y pieniadze Chrześćiánſkie w skárbie swoim chowácie / y temi pieniadzmi z skárbu wzietemi; rozne towáry na iármarkach sobie kupuiecie / miásta / wſi / myta / y Arendy zakupuiećie / y szaty sobie drogie sprawuiećie / y domy koßtowne y bożnicy; dlá bluźnierſtwa imienia Bożkiego buduiećie / y Chrześćiánom naiemnikom y ſługom swoim temiż pieniadzmi płacićie / wiedziáł o tym podobno Honoriuß Ceſárz / że wy żydzi wydárte Chrześćiánom pieniadze do skárbu swego zbieráćie / y na pożytek swoy obracácie / dlatego te pieniadze Ceſárz Honoriuß do swego brác skárbu kázał / ktore pieniadze wáßy żydzi zewßyſtkie° swiáta; swemu Pátryarße poſyłáli y dawáli / dla pożywienia y odzienia y poratowánia inßego tych Rabinow; ktorzy vſtawiczńie w rozmyßlániu Zakonu pracowáli; według Baroniußa Rok 399 opiſuiace° / y teraz Ceſárza Honoriußa pobożnego Páná Chrześćiánſkiego / powinni náßy Ceſárze / Krolowie / Xiążęta / y wßyſcy Panowie Chrześćiáńſcy naſladowáć / y z poſpolitego skárbu żydowſkiego brác pieniadze do swego skárbu / y záte pieniadze Cerkwie na Chwálę Bożą fundowáć / szpitále dla vbogich y chorych budowáć / y temi pieniadzmi Chrześćiánom vbogim płácić / żeby oni Pánom Chrześćiánſkim nie żydom ſłużyli / y na potrzebę Rzeczy poſpolitey powinni te pieniadze obrácać / ponieważ te pieniadze w skárbie żydowſkim są Chrześćiánſkie / ktore żydzi Chrześćiánom

Baro: Ann: 399.

nom

nom wydárli. Przyznawa to Lib 8. Politicorú, cap: 17 / Adám Kontzen Profeſſor Mądry / w Akademiey Moguntinſkiey / że wáßy żydzi miedzy chrześćiánámi żyią kradzieżą / szarpaniną / zdradą / szalbierſtwem / á lubo Pánom Chrześćiánſkim dáią pieniadze / dáią te pieniadze / ktore poddánym ich zdrádą y chytrośćią wydárli / y mnieyßą część tych pieniędzy Pánom dáią / a sobie daleko wiekßą część biorą / dlatego Adam Kontzen w teyże Xiędze swey naucża y napomina Chrześćián / żeby z Pánſtwá swego żydow wyganiáli / albo ich robotą y práca iáką obciążáli / ktorego Profeſſora mądrego nauke Mądrą y ią zachowáć rádzę Chrześćiánom / y żydow z Pánſtwa swego wyganiać / albo robotą y práca iáką obciążać. Dotego wy żydzi pragnieće nád Chrześćiánámi Krolować y Panować / dlatego Chrześćián oßukiwáiąc y zdradzáiąc; lichwą y zastáwą od nich biorąc; wydzieráćie od nich pieniadze y maiętności inße / żebyście mogli Chrześćián vczynić vbogiemi / ſługámi y poddanemi swemi / y sámi nad Chrześćianámi Panować / bo wy żydzi niewierni náßych Chrześćián wiernych za bálwochwálcow mácie / y chcećie narod Chrześćiáński z swiáta zgłádzić / czego w Krolestwie Polſkim Málcher Doctor Theologiæ doznał / ktory iednego żyda pytał: Gdy by żydzi nad Chrześćiánámi władze mieli ták / iáko Chrześćianie nád niemi máią / czy zachowáli by ich zdrowych y w pokoiu? odpowiedział mu żyd: że to niemogło by żádną miárą bydź dlatego / że Bog bálwochwálcow zakázał żywych zoſtáwować / Toż w Talmucie wáßym / Ordine, 1. Tractátu 1, cáp: 4 napiſáno: że nauroczyſtość Mardocheußa; wßyſcy

żydzi

Adam Kontzen libr. 8. politicorum cap: 17.

Zwierciadło korony Polſkiey cżelusio Parænetica. fol: 113.

Talmud ord 1. Tractatu cap: 4.

Zwierciadło korony Polskiey Artik: 6.

żydzi wáßy; w bożnicach swoich rozbijáia gárnce, mowiąc: iáko Aman rozbity iest, ták Chrześćiańskie Krolestwa niechay predko bedą rozbite, niechay strách y trwogę, miecz y woyne od wschodu aż do zachodu; Bog na Chrześćian wzbudzi, tu kożdy człowiek rozumny może łátwo zrozumieć, że wy żydzi pragnięcie nad Chrześćianámi Krolować y Panować, ponieważ tego życzycie Chrześćiánom, żeby Krolestwa y Państwa Chrześćiańskie wpádli, dlatę powinni Chrześćianie nasży bożnicy żydowskie burzyć, y niepozwálać żydom ich budować, ponieważ wáßy żydzi w bożnicach swoich tę Chrześćianō życzą, cośtie przytrafiło y stało niezbożnemu Amanowi.

Z Y D

NAszy żydzi nigdy Cerkwiey Chrześćiańskich nieburzyli, y żadney nieczynili szkody wászym Cerkwiám Chrześciáńskim, czemuż wy chcećie burzyć náśze Synagogi żydowskie? y zabraniáćie ich nam budować?

CHRZESCIANIN

IAko pogánie bałwochwálcy, ták y wáßy żydzi niewierni; od Chrześciánow náßych Cerkwie odeymowali, yßkode Cerkwiam náßym czynili, bo Chrystophorus Alexándryski, Joannes Antyochiyski, Bázilius Jerozolimski Patryarchowie; In volumine Synodáli. do Theophila Cesárza Greckiego pißą, że Æneaß [ktorego Apostoł Piotr w Lidzie mieście paralizem rußonego vzdrowił, mowiąc: Æneáßu vzdrawiá cie JEZVS Chrystus] ten bliz ko miásta Lidy zbudował Cerkiew, na cześć na S: Bogarodzicy, ktora Cerkiew chcieli odiąć żydzi y

Patriárchæ Christophorus Ioanes, Basilius in Volumine Synodali od Theophilū Cæsarē Græci

pogá-

pogánie, żydzi chcieli Bogu Naywyßßemu; pogánie záś chcieli bogom swym Cerkiew obłaczyć, y udali ßę do Xiążęcia tey Eparchiey, proßąc go o tę Cerkiew, tedy Xiąże wydał táki Dekret, żeby Cerkiew na trzy dni była zamknięta y zapieczętowána, y ktoreyby wiáry z tych trzech: Chrześciáńskiey, y pogáńskiey, y żydowskiey, Cud w Cerkwi ßę pokázáł, tym oddać miał Cerkiew, po trzech dniach, Xiąże kázał odemknąć Cerkiew, y Pieczęć odiąć, y sám z Chrześciány, z pogány y z żydámi wßedßy w Cerkiew; obaczyli na ścienie; w Sáćie purpurowey Obraz Nayświętßey Bogarodzicy, ktory cudownie; Bozką nie człowieczą ręką był wymalowány, y nad Obrázem napisáne były słowa: MARIA Mátka Chrystusa Krola Nazareuszá, widząc Xiąże ten Cud; żydow y pogán smutnych, á Chrześcián weselących ßę; dał wmoc Chrześciánom te Cerkiew, Czytay ießcze Baroniußa, Rok 363, opisuiące, znaydźieß tam, że Julianus Cesarz Apostáta wiedząc; iż wáßy żydzi są głownemi Chrześciánom nieprzyiacielámi; począł im łáskę swoię pokazywáć, napisał donich list, w ktorym wßelákę im wolność od podátkow obiecuie, y iedne Bogá naywyßße; zatoi wßy swoie bogi; mianuie, że łáskę iego poburzeni żydzi wáßy; wielkie ßkody y zelżywości w niektorych stronach czynili Chrześciánom, obalili dwie Cerkwie w Damáßku, w Gázie tákże, w Askálonie záś y w Beryćie Cerkwie popalili, ießcze tenże Baroniuß, opisuiąc Rok 555, powiáda: że w Cæsáriey Palestyńskiey; wáßy żydzi y Samarytáni bunty na Chrześcián podnießli, y wielu pozabijáli Chrześcián, y Cerkwie Chrześciań-

Baroń: Anno 363.

Baroń: Anno 555.

Bar: Ann: 1009.

śie popalili/ y Stephána wtym mieście przeklęzone° zabili/ y maietności iego poßarpali/ potym Justinián Cesarz Adamántiuß z woyskiem do paleſtiny poſłał/ ktory tam iednych żydow powießał/ drugich pościnał/ inßych pomeczył/ inßym maietności odebrał. Jeßcze tenże Baroniuß opiſuiąc/ Rok 1009/ powiáda: że w Awreliey mieście francuzkim; wáßy żydzi iednemu tułaczowi na imie Robertowi pielgrzymſkim odzieniē przyodziánemu; dáli pieniądze/ y poſłáli go do Amuráta Xiążęcia Babilonſkie°z listem/ ktory liſt w kiju wydrążonym żelázem zaßpuntowáli/ y proſili wtym liście Xiążęcia Babilonſkie°/ żeby spálił w Jeruzalem Cerkiew Chrześciáńſką/ przy grobie Chryſtuſowym stoiącą/ do ktorey ze wßyſtkie° świáta Chrześciánie dla nabożeńſtwa ſię zbieráli/ támże piſáli: ieſli Cerkwi Chrześciáńſkiey nie spáliß/ wiedz otym/ że Chrześciánie twoie páńſtwo poſſeda y ciebie Páńſtwa pozbáwią/ przeczytáwßy Xiąże Babilonſky te piſánie; poſłał do Jeruzálem swoich/ ktorzy tam Cerkiew Chrześciáńſką przy Grobie Chryſtuſowym stoiącą spalili/ do wiedziáwßy ſię otym Chrześciánie; one° Roberta zdráyce w Awreliey za miaſtem spalili/ y táki dekret po wßyſtkim świecie wydali/ żeby zewßyſtkich Páńſtw y miáſt żydow precz wygániano/ naten czás Chrześciánie wáßych żydow nie bożnych zewßąd wyganiáli/ inßych mieczem zabijáli/ inßych wrzekach topili/ inßych inßą śmiercią rozmaitą tracili/ otoż widziß/ że wáßy żydzi Cerkwiám náßym wielką ßkodę czynią/ że Cerkwie Chrześciáńſkie obaláią y pálą/ inße Cerkwie Chrześciáńſkie odeymuią/ záczym y náßy Chrześciánie powinni obálać y pálić

pálić wáße bożnicy żydowſkie/ wktorych wy Boga bluźnicie/ álbo powinni wáße synagogi odwas odemować/ y na Cerkwie S: obrácać/ y powinni wáßych żydow; iáko nieprzyiációł Chryſtuſowych y Chrześciáńſkich zewßyſtkich miáſt y zewßyſtkich páńſtw precz wygániać/ y mieczem zabijać/ y wrzekach topić/ y rozmaitą śmierćią karáć/ Jeßcze y dlátego náßy Chrześciánie powinni wáßych żydow z miáſt y z páńſtw swoich wygániać/ y z świáta wykorzeniáć/ bo wy żydzi niezbożni starácieſie/ żeby Wiára Chrześciáńſka z miaſt y z páńſtw; y zewßyſtkiego świáta była wykorzeniona/

Z Y D

Wáſza wiára chrześciáńſka żádney ſzkody żydom náſzym nieczyni, czemużby żydzi náſzy mieli tego życzyć? żeby wiára Chrześciáńſka zgładzona była zeświátá,

CHRZESCIANIN

Wiára Chrześciáńſka żydom wáßym nießkodzi; owßem pożytek zbawienny przynoſi żydom/ ktorzy ſię do wiáry Chrześciáńſkiey nawracáią/ ale wy żydzi niewierni wielką ßkodę wierze náßey czynićie/ bo Konſtantyn Wielki Cesarz Rzymſki gdy z bakwoch wálcy zoſtał Chrześcianinem/ wáßy żydzi rebellio/ bunty przeciw niego podnieſli/ ktorych gdy pogromiono; kożdemu znich na pamiątkę iey swawoli; kazáli vßy obrzynać/ Dotego żydzi wáßy kamieniem potaiemnie te° żyda zabijáią/ y przykroßći mu rozne czynią/ kto Chrześcianinem chce zoſtać/ dlatego tenże Konſtántyn wydał Dekret/ żeby ogniem byli ći żydzi spaleni/ ktorzy by śmieli kamie.

Bar: Ann: 315.

niem zabijać iakiego żyda chcącego Wiarę Chrześciańską przyiąć / albo ieśli by się ważyli insza przykrość mu czynić / zaczym te Konstantynowe prawo y teraz Panowie Chrześciańscy powinni zachować / y ostrzegać / żeby oby żydom wałym obrzynano / y żeby ich palono / ponieważ y teraz bunty przeciw Chrześcian żydzi wały podnoszą / y te° żyda zabijaią / y przykrości mu rożne czynią / który chce wiarę Chrześciańską przyiąć. Dotego Baroniusz opisuiąc Rok 327 / spomina Josepha żyda wielkiego między wałemi żydami / Prærogatiuæ maiącego / który się do Wiary Chrześciańskiey nachylał / y miał u siebie Xięgi Chrześciańskie y czytał ich / a gdy postrzegli żydzi wały / iż on miał u siebie Ewangelia y czytał ia / porwali go z domu iego y bili srodze tak / aż go Episkop Chrześciański zrak ich wyzwolił / a drugi raz wdrodze go znalazły; w rzece nazwaney Cydnus; w Cylicyey topili y za vmarłego porzucili / a Joseph z wody wyiedzy / Brzest S: przyiął / y iechał do Konstantyna Cesárza / y iemu one swoie nawrócenie; y dziwne około siebie spráwy Bozkie powiedział / y prosił Cesarza o Listy / żeby mogł Cerkwie Chrześciańskie / w Tyberiadzie / w Nieocesárcy / w Nazarecie / y w Kapharnaum budować / Cesárz go uczynił Komesem / y Listy mu y koszt na budowánie Cerkwiey dał / naten czás Joseph iuż nieboiąc się żydow; budował Cerkwie Chrześciańskie / iáko tedy bili okrutnie y w rzece topili wały żydzi Josepha żyda / który się nachylał do wiáry Chrześciańskiey / ták y teraz wy bijcie y topicie żyda tego / który się do wiáry Chrześciańskiey nachyla. Dotego żydzi wały bárzo nienawidzą tego żyda / który się nawrocił do

Baro: Ann: 327.

wiáry

wiáry Chrześciańskiey / bo Zwierciádło Korony Polskiey / Artykuł 15 świádczy / że w Lublinie iedē żyd do wiáry się Chrześciańskiey nawrocił y okrzcił się / którego żydzi wały zdradliwie poymáwszy; w niedzielę na vrągánie Swieta naszego; ieżyk mu vcięli / iednak on wyleczywszy się dotąd mowił; y kotrowstwa obiecował żydowskie. Dotego Baroniusz Rok 579 opisuiąc / powiáda: że w Arwernie gdy się ieden żyd okrzcił / drugi go żyd zniewazył / y pollał smrodliwą cieczką / Chrześciánie to widząc; żyda onego rzemieniewać chcieli / ale zakázał Episkop tego czynić / iednak Chrześciánie wdarszy się na bożnicę żydowską / y wszystko z prochem zmieszáli. Dotego rożnemi fortelami żydzi wały; od wiáry Chrześciańskiey odciągnąć stárała się tego żyda / który został Chrześcianinem / bo pisze Thomas Cántipratánus, Lib: 2, cap: 29, párte 14, że iedna żydowka naimie: Rachel / została Chrześcianką y Zakonnicą / y nazwána iest: Katharzyna / naten czás rodzice y przyiáciele iey żydzi / Papieżowi Honoryuszowi y Episkopowi Leodyńenskiemu / y Przełożonym Duchownym y swieckim wielkie pieniądze rozdali / prosząc: żeby do dwudziestu lat rodzicom byłą oddána / potym żeby do Chrześcián poszła / y ten zamysł ich zły przeciw cerce; wiele sedziow dla pieniędzy promowáli / ale niewykonali / potą żydzi wały znalezli fortel drugi / młodzieńca sliczney vroby żyda namowili; żeby przyszedszy do Manastera; wktorym ona Pánna Zakonna była / zmyślonym sposobem się okrzcił / y żeby żnią iak z krewną mogł rozmawiać / y z tey rozmowy postępek w rzeczach duchownych mógł wziąć / ale ona Zakonnica zrozumiała / że on zmyślonym

Thō Cantip lib: 2: cap: 19 parte 14.

Zwierciadło przykładow fol: 452. Maria Pánna P: przykład 10.

obyczáiem chciał się Okrzcić / dlatego áni prozby áni roskazánia niesłuchała / y żadnego słowa mowić z nim niechciała y nie mowiła / widzac to żydzi wáśy / luż ią w pokoiu zostawili / bárzo też dobrze ona Rachel; na Krzcie Św nazwána Katharzyna vczyniła / że niepoßła do rodzicow swoich żydow niewiernych mießkać / y niechćiała z onym żydem młodym obłudnikiem rozmáwiać / bo Cerkiew náßa Kathechumenom y neophitom; to iest: żydom y pogánom; ktorzyśie do Krztu gotuią / y ktorzy się niedáwno okrzcili; niepozwála żadnego z żydámi towarzystwa mieć / y w Dom ich chodzić / dlatego Pius V, Páp. Rzymski wydał takie práwo / żeby żáden żyd / ni ociec / ni mátka / ni brát / ni siostra / ni syn / áni żáden pokrewny żyda Kathechumena / ktory się do Krztu gotuie; y Neophita; ktory się niedáwno okrzcił / żebyśie niewáżył wdō swoy brać / iákie z niemi towarzystwo mieć / á ktory by żyd wáżył się ináczey czynić / táki więzieniem y kijámi y pieniądzy dawániem / żeby był karány. Tákże Innocentius III, Páp. Rzymski; do Episkopow y do inßych przełożonych Duchownych listy pisał / w ktorych roskazuie neophitom / to iest żydom niedáwno okrzczonym / lubo z iałmużny / lubo z przychodow Cerkiewnych pożywienie y odzienie y wßelákie rzeczy potrzebne dáwać / żeby dla niedostátku z do swoich się żydow nieudawáli / y z niemi towarzystwa niemieli / bo dla takie° towarzystwa złego; kathechumeni y neophitowie zostáią zkemi / odstępuią od wiary Chrześciáńskiey / y znowu się wracáią do żydowstwa. Dote° wáśy żydzi fałßywa nauka swoia y czarámi swemi stárych y dáwnych Chrześciánow zara-

Thō: Brux: cap: 18. de Cathecūm: & Neophit: fol: 915.

Thō: Brux: 6. Cathechū & Neophit: fol: 909.

żáia / y od wiáry Chrześciáńskiey do zabobonow żydowskich odwrácża / przémy otym przykład w Kronikach polskich / gdzie napisano: że Roku 1539, Katharzyna małcherowa Kayczyna Krakowska; za omamienię żydowskim wzgárdziwßy wiárą Chrześciáńską; zostáła żydowką / y osadzona od Piotra Gámráta Biskupa Krakowskiego; ßła ochotnie na śmierć / y w rynku Krakowskim iest spalona / ieżeli tedy stárzy y dawni Chrześciánie dla towarzystwa z żydami; daleko bárziey neophitowie nowi y niedoskonáli Chrześciánie; od wiáry Chrześciáńskiey do żydowstwa dla takie° towarzystwa odstępować zwykli / dlatego powinni żydzi wáśy mieć znák iáki / ktorym by się od Chrześcián rozniili / żeby Chrześciánie z tego znáku żydowskiego poználi żyda / y znim nie konwersowáli / ponieważ ta konwersácya Chrześciánom iest ßkodliwa. Czytay żydzie Synod Lateráński; Roku 1215 / za czásow Innocentiußa III Papieża Rzymskiego odprawowany / na ktorym 400 / było Episkopow / znáydzieß tam Kanon 68 / ktory mowi: Postanowiámy / áby żydzi oboiey płci; wkożdey Chrześciáńskiey prowincicy / y kożde° czásu / ßß takie odzienia; iawnie od inßych ludzi się rozniili. áto dlate° ten Synod Lateráński każe wáßym żydō rożne ßáty mieć od ßát Chrześciáńskich / żeby Chrześciánie z rożnych ßat żydowskich / iáko z pewne° znáku; mogli żydow poznać / y żeby z niemi niekonwersowali / y pospołu nie mießkali / ponieważ táka konwersácya náßym Chrześciánom ßkodzi / iáko w Krakowie oney zaßkodziła niewieśćie Chrześciánce / ktora żydowką zostáła / y ogniem spalona.

Martinus, Bilski Anno 1539.

Concil: Lateranſti Canon 68.

ZYD

Niesłusznie to Chrześćiánie wászy ię w Krakowie niewiáśte spalili, bo to ią sám Bog nawrocił do poznániá Prawdziwego zakonu Moyżeszowego, ktory nászá Synagoga żydowská zachowuie.

CHRZESCIANIN

Joan Kassiá Collatione 2. cap: 8.

PDowiáda Ján Kassian, Collatione 2, Cáp: 8, że w Mezopotámiey ieden Zakonnik zamknawszysię przez wiele lát pościł, y wiele vczynkow dobrych czynił, ktorego diábol známi oßukał, pokazuiąc mu sie w osobie Aniola swiatłego spiącemu, y cokolwiek mu wesnie pokázał, to sie zigćiło, potym pokázał mu piekło, y w mekách piekielnych Apostołow, Męczennikow, y wßystek národ Chrześciánski, pokázał mu y Niebo, y w Niebie národ żydowski, z Patryárchámi, y z Prorokámi weselących sie, y mowił mu: ieśli chcesz tey szczęśliwości niebieskiey vczesnikiem zostać, zostań żydem y przyimi obrzezánie, náten czás ony Zakonnik posłuchał diábłá, rozumiejąc; że to iest Aniol dobry, wiáre Chrześciańską; y życie zakonne porzuciwßy, został żydem, y obrzezánie przyiął, tego Zakonnika oßukanego od diábłá; znał Antyochus Zakonnik z Palestiny pobożny y Swiety, y spomina mowiąc: że ten Zakonnik żydem zostáwßy żonę poiął, y z żydámi Chrystusa bluznił, ale predko od Boga skarány iest robakámi, ktorzy go żywego rostoczyli, czytay Baronius Rok 614 opisuiącego, tám tego Antiocha Sz. Zakonnika znáydziesz, iáko tedy onego w Mezopotámiey zakonnika diábol známi oßukał, pokázuiąc

Theatrū vitæ humanæ. lib: 4 fol: 1506 de Apparitione 7

Barō: Ann: 614.

my

mu sie w osobie Aniołá swiatłego, ták y te w Krákowie niewiáśte diábol oßukał przez wáßych żydow, ktorzy ona oczárowáli, y bluźnierską náuką swoią zarazili, záczymskußnie Chrześciánie ona w ogniu spálili, bo ta niewiáśta zostáła godna ognia pieklnego, gdy zostáła żydowką, do ktorego ognia wßystkich wáßych żydow niewiernych; w dzień ostátni Chrystus pośle na meki wieczne, mowiąc: Idzcie odemnie przeklęći w ogień wieczny, ktory zgotowány iest diábłu y aniołom iego, żeby tákiey złości Chrześciánom żydzi wáßy nieczynili, y Chrześcián na zgube wieczną nieprzywodzili, niepowinni Chrześciánie náßy z waßemi żydámi pospołu mießkać, y z niemi towarzystwo mieć, y im służyć. Math: 25.

ZYD

Niemasz żádney przyczyny słuszney, dlaktoreyby wászy Chrześciánie vbodzy naszym żydō bogátym niemieli służyć, owszem powinniście vbogim Chrześciánom swoim pozwálać y radzić, żeby nászym żydō bogátym służyli, dla swegoż pożytku, dla otrzymániá pokármu y odzienia, y inszych rzeczy potrzebnych.

CHRZESCIANIN

Wiele iest przyczyn słußnych, dla ktorych niepowinni wáßym żydom náßy Chrześciánie służyć, bo wáßy żydzi służą y hołdują grzechowi y diábłu, y niewolnikámi grzechu y diábłá są, y za páná swego grzech; za páná swego y diábłá máią, co tobie fol: 251. pokazałem, záczym náßy Chrześciánie wáßym żydom; iáko niewolnikom grzechu y diábłá niepowinni służyć, Dotego niesłußna rzecz iest, żeby

Chrześciánie żydom sługom y niewolnikom swoim służyli, ponieważ Chrystus Bog naß Chrześcian v. czynił wolnemi, y postanowił Pánámi nad wáßym narodem żydowskim, co tobie fol: 252. pokazałem. Dotego żydzi wáßy Chrześcianina vbogiego sługę swego na Krzyżu przybili y zamerdowáli, co tobie fol: 122. pokazałem, záczym y teraz Chrześciáninowi słudze swemu toż wáßy żydzi potaiemnie czynią, Dote° niewiáßy Chrześciáńskie; ktore żydem służą, żydzi wáßy do nieczystego grzechu cielesnego przywodzą, y z niemi cielesny grzech czynią, com ci fol: 294. pokázał. Dote° wáßy żydzi od niewiáść Chrześciáńskich mleko Chrześciáńskie na czáry kupuią, com ci fol: 296. pokázał, dlatego nieuiśćy Chrześcianskie żydom niemáią służyć, żeby od nich żydzi wáßy mleka Chrześciáńskie° na czáry sobie niekupowáli, álbo gwáłtem niewyciągali. dotego Themes Bruxellensis de conuersione omniū gentiū lib: 9. párte 1, Cap: 4 powiádá, że wáßy żydzi Mámki Chrześciánke máiąc, przymußáią ony, żeby mleko z pierśiey swych do prywetow, do wychodow wylewáły wten dzień, w ktory Przenaświętßy Sakrament Ewcharystiey mámka Chrześciánka przymowáła, támże Grzegorza XIII, Papieża Rzymskiego tenże Thomaß przypomina konstitucya, według ktorey powinni będą Cerkiewni; tákich żydow niezbożnych kárać, wiedział o tákiey niezbożności żydowskiey Zygmunt III Krol Polski, ktorego statut w Krákowie wydány, Rozdział 12, Artykuł 9, káże, áby Mámki Chrześciánki żydzi y bisurmiánie v dzieciey swych niemieli, a ktory by żyd álbo bisurmiánin Chrześciánke dotego przymußał álbo naymował,

Thom: Bruxellensis de Conuer: omnium gentium. lib: 9. parte 2. cap: 4.

Statut Zygmunta krola Polsk: Rozdział 12. Artic: 9.

tákt

tákt dwadzieścia kop pieniędzy winien będzie zapłácić, záczym Chrześciáńskie niewiásty żydom służyć niemáią, żeby wáßy żydzi niekazáli im mleko z pierśiey swych do wychodku, álbo do prywetu wylewać wten dzień, w ktory oni Ciáło y Krew Chrystusowa w Sakramencie Ewcharystiey przymowáli. Dotego wáßy żydzi Chrześcián od wiáry Chrześciáńskiey odwracáią, do swych zabobonow żydowskich y żydámi czynią, com ci fol: 304. pokázał, dláte° niepowinni Chrześciánie żydom służyć, ktora złość żydowska wiedział Zygmunt III Krol Polski, ktore° statut w Krakowie podczas iego koronácicy wydány, Rozdział 12, Artykuł 9, roskazuie, áby żyd gárdłem byk y ogniem bez żadnego miłosierdzia káráný, ktory by śmiał kupionego álbo naietego Chrześciánina Dziecie w Żydowstwo nam twiáć. Dotego Grzegorz VII Pápież Rzymski do Alphonsa Krola Hißpańskiego, tákie słowa notowániá y pamięci godne pißę: Miłość twą napominámy, żebyś w ziemi twoiey żydom nád Chrześciánámi Panować; álbo nadniemi władzę mieć; dáley żádną miárą niedopuszczáł, cożbowiem iest żydom Chrześćianow poddáwáć? y ich żydowskiemu sądowi podlegáć? chybá Cerkiew Bożą potłumiać y szatáńską Synagogę wywyższáć, á gdy się chcesz nieprzyiaciołom Chrystusowym podobáć, sámym Chrystusem pogardzasz, strzeż że się tedy synu, abyś tego nieczynił Pánu y Stworzycielowi swoiemu, czego od sługi twego bez karánia ie° niezechcesz cierpieć. Czytay żydzie Baroniußa Rok 1080 opisuiącego, tám te słowa znáydzieß, ktore słowa náßy Krolowie y Xiążęta, y

Statut Zygmonta 3. krola Polskiego Rozdział 12 Artic: 9.

Bar: Ann: 1080.

List Grzegorza Papieża Rzymskiego do Alphonsa Krola Hyßpańskiego.

Baro: Ann: 336.

wßyscy Panowie Chrześciańscy na sercach swoich powinni pisáć y zachować / Dotego Konstantyn Wielki Cesárz wydał Práwo na żydow / żeby im niesłużyli Chrześciánie / a ktoryby żyd sługę miał Chrześcianina / żeby tracił wßystkie maietnośći swoie / a Chrześciánin záraz aby był wolny. Tak y teraz Konstantyna S: Cesárzá / náßy Cesárze / Carowie / Krolowie / y inßy Panowie Chrześciańscy / [żeby Swietemi zostali] powinni naśladowáć / y wßystkie maietności odtych żydow odbieráć / ktorym Chrześciánie służą; y Chrześcián máią wolnemi czynić / Dotego czytay Synod Matiskonenski / znay. dziesz tám Kanon 13 / ktory mowi: Niechay żydzi nad Chrześciánskiemi ludźmi Sędziámi niebędą, y mytnikámi im bydź niedopuszczáymy, żeby przez to [czego zachoway Boże] nie zdalisie im Chrześcianie bydź podległemi, Záczym też niemáią żydō Chrześćianie służyć / żeby sie niezdáli bydź im podległemi. Dotego 16 Kánon tegoż Synodu Matiskonenskiego; mowi o Chrześcianach y o żydach: Niesłuszna rzecż iest, aby ktorych wylláną Krwią swoią Chrystus Pán odkupił; ci vprześládowcow niewolnikámi zostawali. Jáko tedy niewolno żydom niewolnika Chrześcianina mieć / Krwią Chrystusowa odkupionego; ták niewolno żydom y sługi mieć Chrześcianina / ponieważ y ten sługa iest Krwią Chrystusowa odkupiony. Dotego Synodu Toletańskiego Kanon 65 / mowi: Aby żydom niewolno było Chrześciánow sług; áni Chrześciánskich niewolnic kupować, bo niesłuszna rzecż iest, żeby Członki Chrystusowe służyli sługom Antychrystowym: Dotego Synod Karthageniski

Concil: Matiscon: Canō 13.

Eiusdem Cōcilii: Canō. 16

Concil: Toletan: Canon 65.

Barō: Ann: 535.

w Afry-

w Afryce / Roku od Narodzenia Chrystusowego 535 / odprawowany; od Justiniána Cesárza taki Mándat na żydow wßych wyprawił / żeby sług Chrześciánskich y niewolnikow żydzi wßy niemieli / tamże y bożnic Justinián Cesárz wßym żydom; iako y pogánom budować niedopuścił / bo to Salomona nad Afryką Przeklężonego list napisał / w ktorym liście wincmi pieniężnemi żydow tenu Cesárskiemu rostrzánia nieposłusznych kárać / O tōż rozmaite żydzie máß przyczyny słuszne / dla ktorych niepowinni Chrześcianie żydom służyć / y dla tego Bog Chrześcian kárze / że żydom wßystym służą / co zaś żydzie mowiß / że Chrześcianie dla swego pożytku; dla pożywienia y odzienia powinni wßym żydom służyć / náto ci odpowiádam / że wßy żydzi Chrześciánom nalemnikem y sługem swoim; nie swemi ale Chrześciańskiemi pieniędzmi Chrześciánom wydartemi płáca / yich ratuią / co tobie fol: 299 / pokazałē / Záczym niepowinni Chrześcianie y dlatego żydom służyć / żeby żydzi wßy Chrześcianinßych z dobr ich nie wyzuwali / y sług swych cudzemi dobrámi nienaymowali y nieratowáli.

ŻYD

Jesli zábraniacie Chrześciánom, żeby nászym żydō służyli, przynámniey że nászym żydom niezábraniáycie między Chrześciánámi żyć, y z miást y z pánstw swoich niewygániáycie, ponieważ my żádney wám nieczynimy złości.

CHRZESCIANIN

Dlatego wßy Chrześcianie powinni wßyscy żydow z miást y z pánstw swoich wyganiać / y zawia-

ká wykorzeniać bo sam Bog na mieyscách niektorych miedzy Chrześcianámi żydom wáżnym żyć zabrania, ponieważ według powieści Baroniuszowey; iest wyspa na morzu; miedzy Mawrytanią y Hiszpánią, nazwána: Minoryka, natey Wyspie są dwie miásta, iedne: Magona, w ktorym żydzi mnodzy mieszkáią, drugie miásto iest Jammona, temu miástu Bog táka łáskę swą oświadcza, że tam nie mogą żydzi mieszkać, ktory tam żyd przydzie, záraz zachoruie y vmrze, álbo piorun go zabije, tak y w inszych kraiach łáskę Bożą Chrześciánie máią, gdzie żydzi nie mogą żyć, y niemaią ich, bo tá żyć są Bog żydom niepozwáia, żeby Chrześciánom wáżny żydzi ták wielkiey złości nieczynili, y na zgubę wieczną Chrześcián nieprzywodzili. Dotę w Żywocie S: Arethy Męczennika iest napisáno, że w Arábiey szczęśliwey: álbo w Krolewstwie Homeritskim; ieden żyd okrutny, na imie Dunaám zostáł był Krolem, y rozmaitemi mękámi okrutnemi, y rozmaitą śmiercią okrutną, Chrześcián przymuszał, żeby od Chrystusa odstąpili do żydowstwa, y żeby porzuciwszy wiárę Chrześciańską; przyięli zabobony żydowskie, postyszawszy otym Prawosłáwni y pobożni Panowie Chrześciańscy; Justinus Cesarz Grecki, y Elezban Krol Murzynski, starali się pilnie oto, żeby od okrutnych rąk okrutnego żyda Dunaámma; Chrześcián vtrapionych mogli obronić y wolnemi vczynić, y za Bożą pomocą tego dokazáli, bo Justinus Cesarz pisał list do Elezbána Krola, żeby woiował przeciw Dunaámma żyda okrutnego, y Chrześcián vtrapionych od Jego okrucieństwa wyswobodził, nateen czas Krol Elezban zebrawszy woysko Chrześciańskie

Barō: Annal. 418.

in Vita S: Arethæ,

Barō: Annal. 522.

Anowu. 523.

ściánskie; woiował przeciw okrutnego żyda Dunaámma, y zapomocą Bożą widoma ydzie wnaz wszystkie woysko iego żydowskie poráził, y same Dunaámma żydá zábił, y Chrześcián vtrapionych od iego okrucieństwa wolnemi vczynił, bo żołnierze Chrześciánscy gdy Bogá zpłácżem opemoc; przeciw nieprzyiacielskiego woyska żydowskiego prosili, náten czás głos z Nieba słyszeli mowiący: Gábriel, Gábriel, Gábriel, toiest: moc Boża, moc Boża, moc Boża, y ieden z żołnierzow Chrześciánskich; maiący w ręku łáskę żelázną, ktora zwierzchu miáła Krzyż, á wnizu ostrzep, konia nieprzyiacielskie[go] ostrzepę bok przebił tak, że ten zraniony zrzucił nieprzyiaciela, y nieprzyiaciele insży będąc przestrakeni vpádli na ziemię, y natę czas żydzi od Chrześcián byli porażeni, y Chrześciánie od tyránstwa żydowskiego byli wwolnieni, tak y teraz Krolewie, Cesarze, y insży Panowie Chrześciánscy; powinni Justiniana Cesárza y Elezbána Krola naśládować, y wáżnych żydow wykorzeniać, żeby Chrześcián wiernych od wáżnych żydow niewiernych mogli okronić y wolnemi vczynić, ponieważ y teraz wáżny żydzi Chrześciá okrutnie trápią, y wiárę Chrześciańską wykorzeniáią, Dotę wáżnych żydow dla okrucieństwa nad niewinnemi działkami popełnione (co y teraz wyczynicie) Roku 1523, wszystkich z węgier wygnáno, iákoteż z Anglicy Roku, 1269, y z Hiszpániey Roku 1495, za takież niecnoty y okrucieństwa swoie Żydzi są wygnáni, co Symon Syreniusz przyznáie o żydach wáżnych pisąc. Dotego záwsze Bog tych ludzicy szczęśliwemi naswiecie czynił, ktorzy żydow prześládowáli y wykorzeniali, bo Wespezi-

Barō: Annal. 523.

Symon Syreniusz de Iudeis fol: 1586.

Zwierzadło korony Polskiey conclusio paracnetica fol: 116.

ána

ana y Tyta; ktorzy żydow woiowáli y wykorzeniáli/ y Páństwo żydowskie zburzyli y zgładzili/ Bog záto na Cesárskiey Stolicy posádził w Państwie Rzymskim/ y Traiána vczynił wielkim Monárcha Rzymskim/ ktory przedtym Kotmisirzem będąc; potężnie żydow gromił y z świáta wykorzeniał.

Bard: Ann: 694. Dotego Bzroniusz opisuiąc Rok 694/ powiáda/ że w Hiszpánney wszyscy żydzi okrzciwszysie; sprzysięgli sie na Krola y na wszystkich Chrześcian; powszystkim Krolestwie Hyszpánskim mieszkaiących/ y zacia. gnieli żydow z Afryki sobie napomoc/ Dowiedziá. wszysie otym Krol; Biskopom w Tolecie kazał Synod vczynić/ y radzilsie ich co miał z temi żydámi czynić/ Oycowie ziachawszy sie vczynili wyrok na żydow/ żeby powszystkiey Hyszpánney niewolnikámi zostáli/ maietności tracili/ y żeby ich dzieci oboiey płci; w siedm lát byli od nich bráne/ y w nabożnych Chrześcián byli wychowáne/ ktorzy gdy by dorosli; Chrześciánie mieli im corki swoie za małżonki dáwać/ y ich corki synō swoim za żony dáć mieli. Támże na żydow tego dowiedli/ że oni Krew Chrystusową często rozlewáią/ y krzywoprzysięzcámi zostawáią/ tak y teraz wáby żydzi na Chrześcian wszystkich; y na Krolow y na inszych Pánow Chrześciánskich potáiemnie sie sprzysięgáią/ y Krew Chrystusowa rozlewáiąc; znieważáią/ y krzywoprzysięzcámi záwsze bywáią. Záczym y teraz wszyscy Krolowie y Xiążęta/ y inszy Pánowie Chrześciánscy/ słuchaiąc tego Synodu Toletánskiego; powinni po wszystkich Krolestwach y Xięstwach y Państwach Chrześciánskich; y zynić wászych żydow niewolnikámi wiecznemi/ y maiętność i im odeymować/ y dzieci od nich brać

obo-

oiey płci/ w lát siedmiu/ y pobożnym Chrześci. om dáć nawychowánie/ a gdy dorosną/ powinni náby Chrześciánie corki swoie za żony dáwać, ch corki synom swoim za żony brać/ ieśliby tego ynodu Toletánskiego postanowienie; Krolowie/ ążęta/ y inszy Pánowie Chrześciánscy zachować y wykonać chcieli/ prędko by wszystkich żydow Chrześcianami vczynili/ y niezbożna sekta żydowska [nie zabijáiąc y z Państw swych żydow nie wyganiáiąc] z świáta wykorzenili/ ktorzy záś náby Chrześciánie wászey sekty żydowskiey z świáta niewykorzeniáią/ ale pospołu z żydámi wászemi mieszkaią y konwersuią táńy z kośćiey żydowskich; y záte z kośći karánia Bożkie zostáią vczesnikámi/ według Proroka Dawida mowiącego: Cum peruerso peruerteris, Z przewrotnym przewrotny się stánieśz, toż Ecclesiásticus mowi: Qui tetigerit picem, inquinábitur ab eâ, Kto się smoły dotknie, pomaże się odnicy, Psálm: 17. Eccles: 13.

Z Y D

DZIEWIĘTNASTY ZNAK IEST OMESSIASZ v

Bo Ewangelista wąsz Mátheusz opisuiąc Rodzay Chrystusow, y mowiąc: Xięgi Rodzaiu IEZVSA Chrystusá &c: niespomina tám Sárry, áni Rebeki, áni Rácheli, ani żádney niewiasty S: ale spomina niewierne, y nie vczciwe niewiásty, iedne Thámar, ktora od ludy swiekra swego záczęła Phareśa y Zárę, Druga Rahab, ktora była Chanáneyka y nierządnica, Trzecią Ruth Moabitkę, ktora bałwánom się kłaniáła, Czwártą Berśabee, Matth: 1. Genes: 38.

ktora była cudzołożnicą, zaczym ten Kodz
Chrystusow nie vczciwy, y bałwochwálstw
zmazány iáwnie pokazuie, że on nieiest Messia

CHRZESCIANIN

IEśli Chrystus dla tych niewiast grzechámi zr
zánych y w Rodzáiu iego położonych; nieiest M
essiaß, tedy y ten messiaß; ktore° wáßy żydzi ießcz
oczekiwáia, niemoże sie Messiáßem názwać; bo
waß messiaß ma sie vrodzić z Familiey Krola Da-
2. Reg: 13. wida, ktory cudzołoztwo popełnił z Berhsabee,
zábił Vriáßa Męża iey, nie kárał Ammona syna
2. Reg: 14. swe°za gwałt Thamár siestrze swey vczyniony, do
tego wielka hardośćia; licząc Lud Izraelski z grze-
ßył, y grzechámi swemi iest zmazany, ale iak wy
żydzi; tak y my Chrześćiánie tego rodzáiu nie
vważámy, boczesto bywa, że ludzie SS: z rodzicow
niezbożnych; także złe dzieci z rodźicow dobrych
4. Reg: 16. sie rodzą. Jáko Achás niezbożny porodził Eze
chiaßa Swietobliwe°, przeciwnym sposobem; Eze-
chiaß swietobliwy porodził Manássesa niezbożne°,
4. Reg: 21. ktory bałwány w Cerkwi postáwił.

Z Y D

DWVDZIESTY ZNAK IEST O MESSIASZV,

Bo iesliby Chrystus wasz był Messiaszem prawdzi-
wym, mógł by podczas przyścia Chrystusowego;
posłać Bog do żydow nászych iákiego Proroka y
obiáwić im, iż iuż Messiasz obiecány znayduie się
na swiecie, ktory ma zbáwić narod ludzki, a ieże

pod

pod czas przyścia Chrystusowego; żáden Prorok
niebył od Boga do naszych żydow Posłany, y nie
oznaymował im tego, iż iuż Messiasz Obiecány
na swiecie się znayduie, zaczym Chrystus wasz
niemoże się Messiászem Prawdziwym názwać.

CHRZESCIANIN

POdczas przyścia Chrystusowego; posłał Bog do
wáßych żydow Swiete° Jána Proroka y Krzci-
ciela, żeby im oznaymił, iż Messiaß iuż iest na swie-
cie. Bo Chrystus do S: Jana Krzciciela gdy przy-
ßedł; áby był Okrzczony od nie°, naten czas Janowi
S: Bog obiáwił; iż to Messiaß do niego dla przyie-
cia Krztu iego przyßedł, dlatego Ján S. niechciał
Krzcić Chrystusa, Okrzciwßy zaś Chrystusa, bárziey
y lepiey ießcze zrozumiał, że Chrystus iest Messiaß
obiecány, widząc nad nim Ducha S: w postáci
Gołębiney latáiącego, bo S: Jan mowił: Ktory Ioan: 1.
mię posłał Krzcić wodą; ten mi powiedział: na
ktorego vyzrzysz Ducha zstępuiącego, y ná nim
zostáiącego, ten iest, ktory Krzci Duchem S: à iam
widział y dałem swiadectwo, że ten iest Syn Boży.
Jeßcze podczas przyścia Chrystusowego; posłał Luce: 2.
Bog do wáßych żydow S: Simeona Proroka, żeby
oznáymił, iż Messiaß iuż się na swiecie znayduie,
bo Symeō Swietobliwy w Jeruzálemie mießkáiąc;
bárzo prágnął widzieć Messiásza obiecanego, żeby
y wolnił národ żydowski od niewoley Rzymskiey
y Herodowey, y od niewoley grzechu y diabła, y od
wßelakie° verapienia doczesnego y wiecznego, tedy
Simeonowi dlá iego pobożności y Swietobliwości
y żadánia wielkie°; obiecał Bog iuż szedziwemu,

że niemiał vmrzeć aż poty, poki Messiasza narodzonego vyzrzy oczyma swemi, według S: Ewangelisty Lukásza mowiacego: Był Człowiek sprawiedliwy y Bogoboyny, oczekiwaiący pociechy Izraelskiey, á Duch S: był wnī, y odpowiedź był wziął od Ducha S: że niemiał oglądać smierci, ażby pierwiey oglądał Chrystusa Pańskie°, Wypełniła się ta obietnica Bozka, álbowiem gdy na S: Pánna Chrystusa porodziwszy; po czterdziestu dniach do Cerkwi przyniesła, naten czas za pobudką y za obiawieniem Ducha S: Simeon przyszedł do Cerkwi, y wziął Chrystusa na ręce swoie, y mowił doniego: Teraz puszczasz sługę twego Pánie w pokoiu, według słowa twego, gdyż oczy moie oglądáli Zbawienie twoie, ktoreś zgotował przed oblicznością wszystkich narodow, światłość na obiáwienie poganow, y chwałę ludu twego Izraelskiego, dlatego Simeon Chrystusa nazwał zbawieniem, bo wszyscy ludzie, ktorzy w Chrystusa wierzą, przez Chrystusa do stopnia zbawienia wieczne°, dlate° zás Chrystusa nazwał Simeon światłością pogánow, że Chrystus na kształt światłości, rosproszył ciemnoci bałwochwalstwa y niewiadomości, ktore przykryły y zaślepiły oczy dusne wszystkich pogánow, y przywiodł ich do poznánia prawdziwego Boga w Troycy iedynego, dlate° zaś Chrystusa nazwał Simeon chwałą ludu izraelskie°, bo Chrystus wielką chwałę wászym żydō uczynił, ponieważ vrodził się z narodu żydowskiego, dote° w żydowskiey ziemi żył y vmarł, y wstał z martwych, y do Nieba wstąpił, y Ducha S: Apostołom zesłał, y rozmaite cuda czynił, dotego Apostołow z narodu żydowskie° zebrał, y przez nich wszystkie naro-

dy

dy do poznánia prawdziwe° Boga nawrocił, Jeszcze podczas przyścia Chrystusowego; posłał Bog do wászych żydow Anne Prorokinią, żeby im oznáymiła, iż iuż przyszedł na świát Messiáś obiecány, bo S: Anna corka Phanuelowa, siedm lát od Panienstwa swego z mężem żywszy; y po śmierci męża swego ośmdziesiąt y cztery lata Wdowa zostáiąc; żyła w Cerkwi vstawicznie poszcząc y modląc się, Bogu wednie y wnocy służąc, y dlatey pobożności y świętobliwości swey; łáskę Bożą otrzymáła táka, że gdy Simeon w Cerkwi Jerozolimskiey o Chrystuśie Prorokował, y Anna Corka Phanuelowa prorokowáła y oznaymowáła ludziem, iż to iest Messiáś obiecány y oczekiwány, według Swiete° Ewangelisty Lukásza mowiacego: Ta też oneyże godziny nadszedszy; wyznawáła Panu, y powiadáłá onim wszystkī, ktorzy oczekiwáli odkupienia Izraelskiego. dlatego Anna Prorokini Chrystusa nazwáła odkupieniem, bo Chrystus národ ludzki od niewoley grzechu, śmierci, diabłá, y piekła, Przenaydroższą Krwią swoią odkupił, otoż widziß żydzie Prorokow Swietych: Jána Krzciciela, Simeona sprawiedliwego, y Anne Prorokinią, ktorych podczas Przyścia Chrystusowego; posłał Bog do żydow wászych, żeby im oznaymowáli, iż iuż przyszedł na świát Messiáś obiecány y oczekiwány, y żeby im tego Messiásza Prawdziwego Chrystusa pokazáli, y do poznánia przyścia iego żydow wászych nawrocili, czemuż ty żydzie mowisß? że podczás Przyścia Chrystusowego; do wászych żydow niepossłał Bog żadnego Proroka, y nikomu nieobiáwił tego, że iuż na świat przyszedł Messiáś obiecany.

Luce:

ponieważ S: Ewangelia świadczy, że tak wiele vczonych y w Zakonie Bożym biegłych Xiążąt żydowskich w Chrystusa vwierzyło, y za Messiasza go przyięło, ktorych y tobie naśladować trzeba, y Chrystusa za Messiasza przyiąć, y wniego vwierzyć.

Z Y D

DWVDZIESTY DRVGI ZNAKIEST OMESSIASZv

Bo iesliby Chrystus wasz był Synem Bożym, y Messiaszem prawdziwym od Boga postánym, napisano by też było to w Xięgach Pogánskich, ále żadna xięga pogáská; Chrystusa wasze° nienazywa Synem Bożym y Messiaszem, záczym y my Synem Bożym y Messiaszem niechcemy go nazywać.

CHRZESCIANIN

Bard: Anno 34. List Piłatow do Kławdiusza albo Tyberiusza, Cesarza Rzymskiego o Chrystusie napisany.

Weź żydzie Baroniusza, y czytay Rok 34, znáydzieß tam list od piłáta Pontistiego do Kláwdiusza álbo Tyberiusza Cesárza Rzymskiego; o Chrystusie napisány, ktory list táki iest: Niedáwnosię przydáło, czego świádom iestem, iż się żydzi sámi y potomkow swoich; okrutną zgubą dla zazdrości pokaráli, mieli obietnice Oycow swoich, iż im Bog posłać miał z Nieba swiete°, ktoryby Krolę ich słusznie był zwány, y obiecał go im posłać przez Pánnę ná ziemię, tego; za mego w Iudskiey ziemi vrzędu; Bog żydowski gdy posłał, widzieli, iż ślepych oświecał, trędowatych oczyszczał, zarażonych Powietrzem leczył, diábły z ludziey wygániał, vmárłych wskrzeszał, wiátrom roskázował,

po

po wodzie suchemi nogámi chodził, y wiele inszych rzeczy czynił, á gdy go lud wszystek żydowski zwał Synem Bożym, Przełożeni zdięci zazdrością doniego, poymáli go y mnie oddáli, y wiele rozmaitego kłámstwá nanie° mowili, iákoby był czarownikiem y przeciw zakonowi ich czynił, ia im wierzyłem, że to tak było, y podałem na wolą ich, á oni go ná Krzyżu przybili, y v Grobu iego strożow postawili, á on przy wárcie żołnierzow moich; trzeciego dnia zmártwych wstał, y tákśię daleko wznieciłá złość zydowska, iż pieniądze dáli strożom onym, aby powiadáli: iż vczniowie iego ciáło iego porwáli, ále żołnierze wziąwszy pieniądze; zamilczeć te° niemogli, cośię stáło, świadczyli, żego widzieli zmártwych wstałego, y to, że pieniądze od żydow pobráli, to dlatego dáie znać, áby kto ináczey niekłámał, ani kłámstwom żydowskim wiárę dáwał. Poty List Piłatow iest napisány, otoż widzisz niewierny żydzie, że Piłat poganinem będąc; w liście swoim Chrystusa Synem Bożym y Krolę żydowskim nazywa, y przyznáie, iż on od Boga przodkom wáßym obiecány, y na swiát posłány, czemuż wy żydzi niechcecie Chrystusa Synem Bożym y Krolem swoim y Messiaßem Prawdziwym; od Boga obiecánym y na swiát posłánym; czemu niechcecie nazywać? y Cudow niezliczonych iemu przypisać? ktore tu Piłat Chrystusowi przypisuie. Czytay ießcze tenże Rok 34 v Baroniusza, znáydzieß tám, że Tyberiuß Cesarz posłyßáwßy o spráwach Páná naße° y o cudach iego; Boztwo mu przyznał, czemuż wy żydzi nád Tyberiußa poganina głupßemiśćie ste stáli?

Bard: Anno 34.

Baro: Ann: 31.

gdy niechcecie Chrystusowi Boztwa przyznać: widząc iego Bożkie vczynki niezliczone: ieszcze Abagárus Xiąże Edesky poganinem bedąc; w Chrystusa vwierzył, słyszac o iego cudach wielkich, y pisał list do Chrystusa, zapraszaiąc go do siebie, ktory list spomina Baroniuß Rok 31 opisuiąc, gdzie takie słowa Abagarowe sie znayduią: [Abagárus Xiąże Edesky Zbawicielowi Łaskawemu; ktory się na granicach Ierozolimskich w Ciele pokázał; pozdrowienie. Vsłyszałem o twoiey mocy y leczeniu, ktore bez lekarstw y ziol czynisz, slepym iáko iest sława; widzenie dáiesz, y chromym chodzenie, y trędowátych oczyszczáisz, duchy gniewliwe y czárty wygániáisz, y stáre niemocy vzdráwiáisz, y vmárłe do żywota wrácasz, co gdy otobie vsłyszałem, myslilem, iż iedno z tych dwoch práwda bydz musi, álbo iesteś Bogiem, y z Niebieskich wysokośćiey zstąpiłeś, albo przynámniey Synem Bożym, ktory ták dziwne Cuda czynisz, y dlatego do ciebie piszę, bárzo cię prosząc, abyś domnie przyszedł, a niemoc tę; ktora mię trápi y męczy; vleczył, słyszę, iż cię żydzi złosliwi sprzeciwiáią, y chcą co złego vczynić, mam miásto máłe, ále ozdobne y zácne, obom nám dostateczne może dáć potrzeby], **Poty ten list Abagárow do Chrystusa napisány; a Chrystus Zbawiciel náß; przez tegoż posłá Ananiáßa ták Abagarowi odpisał**[: Abagárze szczęsliwy iesteś; ktoryś mię niewidząc; wemnie vwierzyłeś, bo ták omnie pisáno: iż ci; ktorzy mię widzieli, nieuwierzyli, a ktorzy mię niewidzieli, vwierzą y żywota dostąpią, co piszesz, rád bym abych do ciebie przyszedł, te rzeczy; dla ktorych posła-

List Abagar Xiążecia Edesskiego, posłany do Chrystusa Zbawiciela naßego.

List Chrystusow do Abagára Xiążecia Edesskiego pisany.

posłány iestem; y ktore odprawować mám, tego mi niedopuszczáią, ale gdy one odprawię, a do Tego; ktory mię posłał; odeydę, y gdy wzięty tám będę, poszlę ktorego z Vczniow moich do ciebie; ktory niemoc tę vleczy, ktora cię trápi, y żywot tobie y twoi przyniesie.) **Poty słowa listu Chrystusowe do Abagára Baroniuß spomina, tu żydzie musiß iuż swoim żydom zaslepienie y zatwardziałość serca przypisać, ponieważ Abagarus poganinem bedąc; y słyßąc tylko o wielkich Cudach Chrystusowych; vwierzył w Chrystusa, y Boztwo mu przyznał w liście swoim do niego napisánym, a wáßy żydzi widzieli oczyma swemi Cuda Chrystusowe niewymowne, iednák nie vwierzyli wniego, y zá Boga go y za Messiáßa mieć niechcieli, y wy teraz niechcecie.**

Baro: Ann: 31.

ŻYD

DWVDZIESTY TRZECI ZNAK IEST OMESSIASZ.

Bo ieśliby Syn Boży miał bydź Messiaszé y przyść náświát, y wziąć na siebie ciáło człowiecze, y Smiercią swą národ ludzki zbáwić, mogłby wielką tę Taiemnicę Bog pogánom przeziákich prorokow oznáymić, ponieważ pogánie Chrystusa Syna Bożego mieli przyiąc, y iuż przyięli za Messiáßa, ale że tego Bog pogánom nieoznáymnował, przez żadnego proroká, záczym też Chrystus wáßz nieiest Synem Bożym, y nie iest Messiáßz obiecány.

CHRZESCIANIN

Bog w miłosierdzu bogáty niezapomniał y pogán

stwa, oświadczał miłosierdzie swoie y poganom, chcąc ich do Krolewstwa Niebieskie° zaprowádzić, dawał im Prorokow z ich narodu pogánskiego; Tryzmegista y Hydáspa Mędrcow pogánskich, Duchem Proreckim napełnionych, osobliwie dał im Sybille Panny, ktore dla czystości ich Panienskiey; napełnił Duchem Proreckim, te Sybille Prorokini pogánskie; roznych wiekow y czásow; po roznych Krolewstwach y Páństwach żyli, y roznym pogánom prorokowáli, pisząc Xięgi, y oznaymowáli otym, że miał Syn Boży przyść naswiat, y wziąć naśiebie ciáło człowiecze, y zbáwić upadły národ ludzki, czytay v Baroniusza list 4, tám to znaydzieß, záczyń iák wáßym żydom; tak y pogánom oświadczał Bog łáskę swoią, posyłaiąc donich Prorokow, ktorzy oznaymowáli im o Messiáßu, ktory miał przyść naswiat dla zbawienia ludskie°.

Barō: fol: 4.

Z Y D

Czy mieliż iaką powágę y cześć v pogan te Sybille? y pismo ich poganie czy przyięli? y czy poważali?

CHRZESCIANIN

Ták poważáli Xięgi Sybill Prorokini swoich pogánie, że za czásow Tarquiniußa pyßnego Krola Rzymskie°; wierße y pisma ich zebráne y do Rzymu wniesione; y w Kapitolium były chowáne, á gdy potym w kilka set lát Kapitolium z temi pismámi zgorzało, Rzymiánie na wßystek świát posłow wysłáli, zbieraiąc one pisma, y przynieśli ich do Rzymu, ktore August Cesarz dał pod rozsadek y poznánie práwdy ich; swoim naymędrßym Kapłáno-

Barō: támże fol: 4.

łánom pogáńskim, ktorzy te Xięgi pochwalili, y za prawdziwe vználi, dlatego August one miał w poßanowániu wielkim, bo wießczkow swoich wßystkie xięgi Greckie y łacińskie kazał spalić, tylko sáme Sybill xięgi zostáwił, y pilnie one w dwoch skrzyniach złotych; w bożnicy apollinowey chował, potym Chrześciánie pismem Sybill; bárzo pogán przekonywáli, pokazuiąc im, iż Chrystus iest Bog Prawdziwy w ciele człowieczym, ktory według natury człowieczey vmárł na Krzyżu za grzechy ludzkie, dlate° pogánie Chrześcián zwáli Sybillistami, że pismem Sybill od Chrześcián byli zwyciężeni; co widząc Cesárze Rzymscy zakazáli pod gárdłem, żeby pisma Sybill; Trizmegistá y Hydáspa nieczytáno, iáko tedy pogán przekonywáli; ták y ciebie żydzie pisma Sybill przekonáią, że muśiß przyznáć, iż Chrystus iest Bog Prawdziwy; ciáłem człowieczym przyodziány, y iest Messiáß obiecány, ponieważ na Chrystuście wßystkie proroctwa Sybill Prorokiń pogáńskichście wypełniły, ktore o Messiáßu przyßłym były napisáne.

Barō fol: 5.

Z Y D

Pokáż że mi te Sybill Proroctwa, ktoreśię náChrystuście wypełniły, żebym znich mogł zrozumieć, iż Chrystus iest Messiáß obiecány.

CHRZESCIANIN

Sybilla Zerithrea prorokowáła otym, że śie miał Chrystus z Maryey vrodzić, bo w swych wierßach napisáła:

lib: 8. Oracul

Z żywotá Pánny
Maricy nowá świátłość wybłyśnęłá.

Martin Bi-ſſilib: 1. fol: 120.

Sybilla Helleſpontika w wierſzach swoich otym prorokowała/że miał Chrystus oſtátnich czásow bydź poſłány na świát od Boga Oyca. bo mowi:

A ták wieku oſtatniego,
Poſzle naświat spráwce swego.

Sybilla Tyburtina otym Prorokowała / żeſie miał Chrystus w Bethlehem vrodźić od Panny / y Narodzeniem swym Panieństwa iey nienaruſzyć / bo w wierſzach swoich tak mowi:

Bog Prawdziwy chciał mię ták vczynić wymowną
Zem obiawiła świátu Pánienkę Cudowną,
Ktora w Bethlehem mieśćie Synáczka porodzi,
Iednak Pánienſtwu iey to námniey niezaſzkodzi.

Sybilla Chymeria piſząc o Chryſtuſie Nowonarodzonym; Prorokowała otym / że mu podarunki mieli trzey Krolowie ofiárować / bo w swych wierſzach napiſała:

Ktoremu przyniosą Dáry,
Trzy Krolowie dla swey wiáry.

Sybilla Erithrea lib: 8. Oracul: Sybillinorum.

Sybillá Erithreá otym Prorokowała / że podczás Narodzenia Chryſtuſowe° / miała gwiazda nowa od Boga vczyniona pokazać ſie mędrcom / y do Chryſtuſa Nowonarodzonego ich prowádźić / y onego we żłobie pokázać / bo tákie wierſze napiſáła:

Mędrcy też nowa gwiázdę ogládáiąc;
Szanowali, bydz Bozką vważáiąc,
Ktorá Dzieciątko w żłobie im odkryła,
Ták szanuiących Bozki Zakon czćiła,

Sybilla Europea Prorokowała otym / że Chryſtus miał ſie vżálić nad ludźmi swemi / y dlanich stáć Krolē vbogim / y Bogiē będąc; miał ſie w ciele Ludzkim pokázać / bo w wierſzach swoich tak napiſáła:

będzie

Będzie w vbozſtwie Krolował,
Boſię swoich vżałował,
Ták wierzę y wiedzieć dáwám,
Boga w Ciele bydź wyznáwam.

Lib: 1. Oraculorũ Sybillinorum.

Zmayduieſie y otỹ Proroctwo, Lib: 1, Oraculorum Sybillinorum, że Meſſiaſz Pięcma Chlebami y dwiema Rybámi; miał pięć tyſięcey mężow nakármić / y vkomkow tego chleba; miało dwanáśćie Koſzow zoſtać / bo w Sybillinych wierſzach napiſáno:

Hoynie on pięćma Chlebámi,
Ták że wodnemi rybámi,
Má nakármić Pięć tyſięcey,
Mężow, Iednak chleba więcey
Dwanáśćie Koſzow zoſtánie,
Vłomkow, Cudſię to ſtánie.

Sybilla Perſika otym Prorokowała / że miał Chryſtus do miáſta Jeruzalemſkiego na Oſlicy przyiáchać / y miał z ciemności piekielney Oycow SS: Prorokow y Patryárchow ſtarego y przyrodzonego zakonu wyprowádźić / bo w swoich wierſzach ták napiſała:

Na Oſle k miáſtu przyiedzie,
Z Ciemnośćiey Oycow wywiedzie.

Sybilla Delphica lib: 1. Orac: Sybillinorũ.

Sybilla Delphika Prorokowała otym / że Meſſiaſz miał bydź policzkowány y oplwány / y żołcią karmiony y octem od żydow niezbożnych napoiony / bo w wierſzach swych; w Xiędze pierwſzey Proroctw Sybillinych / ták spiewa:

W ten czás go policzkować żyd ręką przeklętą;
Niezbożny będzie, y plwać na twárz iego swiętą,
Zołcią też go nakármi z niemáłą gorzkośćią,
Octē go kwáśnỹ będzie częſtować zprzykroścą,

Ták

TAż Sybilla Delphica Prorokowała otym, że pod czás Męki Chrystusowey; miała bydź Zasłoná Cerkiewna rozdárta, y Słońce o Południu miáło się zácmić, y przez trzy godziny wßystek swiát mieli ciemnością przykryć, bo támże spiewa:

Cerkiewna też Zasłoną będzie poszarpána,
Wdzień przez trzy godziny noc będzie niesłychána.

Sybilla Phrygia otym prorokowała, że Chrystus miáł Ciáło swoie za národ ludzki ofiarować, y przezto ludziey vpádłych zbáwić, y zachować od grzechu y od wieczney niewoley piekielney, bo w wierßach swoich mowi:

Przedwiecznemu się Bogu podobáło,
Ieśli on wezmie od Pánienki Ciało.
Które za swoich on ma ofiarować,
Aby vpádłych ludziey mogł záchować.

Znayduie się y otym Proroctwo w Xięgach Sybillinych, że Ciáłem człowieczym Bog przyodźiány; Messiáß nasz miáł bydź vkrzyżowány, y Krzyż ten máśie pod czas straßne° sądu na Niebie pokázać, bo w Xięgach 6, wierßow Sybillinych, táka Krzyż ozci pieśnia:

Lib:6 Oraculorũ Sybillinorum,

O szczęśliwe Drzewo! na ktorym Bog był práwy,
Ziemia cię nie ogárnie, ále twe zabáwy.
Ná niebie mieć będzieśz, gdy na Thronie vśiędzie,
Y sprawiedliwie wszytek świat gdy sądzić będzie,

Znáyduięśie y otym Proroctwo, w Xięgách 1. Sybillinych, że Messiáß na Głowie swey miał Korons cierniowe nośić, y bok ie° miáła ręka żołnierska włocznią przebić, bo tam napisáno:

Lib:1. Oraeul: Sybil:

Korona Głowę iego cierniową okryie,
Bok iego ręka ludzka Kopią przebiie.

Zna-

Znáyduie się tamże Lib: 1 oráculorum Sybillinorũ Proroctwo y otym, że Messiáß miáł trzeciego dnia wstáć zmártwych, y przez Obłok do Nieba wstąpić, bo tam napisáne są wierßе takowe:

Trzeciego dnia gdy zmártwych on powstánie,
Y świátłość iego nauki nastánie,
Do Niebieskiego podniesiony Gmáchu,
Będzie przez obłok do gorn egodáchu.

Lubo tedy mnogie pewne znáki, Proroctwá y figury o Messiáßu napisáne pokazałem tobie, z ktorych dostátecznie możeß zrozumieć, że iuż przyßedł na świát Messiáß obiecány y oczekiwány, á ten iest IEZVS Chrystus Syn Boży, ponieważ się na Chrystuśie wßystkie te znáki wypełniły o Messiáßu przyßłym napisáne, iednak możecie ießcze wyźydzi za pewny znak y to mieć, że wás od Moyżeßá áż do Przyśćia Chrystusowego záwßesie znaydowáli Prorocy rozmaici, ktorzy o Przyśćiu Chrystusowym przyßłym prorokowáli, y wáßym żydom oznaymowáli, że przydzie na świát Messiáß prawdziwy, bo po Moyżeßowey śmierći, obiecał Bog z narodu waßego żydowskiego Prorokow czynić, y do wáßych żydow posyłać, y do Moyżeßa mowił: Proroká im wzbudzę, zpośrzod bráciey ich, podobnego tobie, y włożę słowá moie, w vśta iego, y będzie mowił do nich, wszystko co mu przykażę, ale teraz iuż od Przyśćia Chrystusowego, áż do teraźnieyßego czasu, żadnego Proroka niemácie, y niebędziecie mieć, ktoryby powstał z narodu waßego żydowskiego, y miedzy wámi prorokował, záczym ośiádni to iuż był Prorok Ján S: Krzćiciel, ktory o Przyśćiu Chrystusowym prorokował, dlate° mowił Chrystus:

Deutr: 18.

Luce: 16. Zákon y Prorocy áż do Iána, czemuż to nieposyła Bog teraz iuż Prorokow dowás? dlatego, że iuż przyßedł na świát Messiáß od Prorokow obiecány: Chrystus Bog nasz, nietrzeba iuż o iego Przyściu prorokować y ludziom oznaymować, ale wáßy żydzi iáko Chrystusa zamordowáli Messiáßa obiecane; ták y Prorokow pozabijáli, ktorzy o Przyściu Chrystusowym prorokowáli, dlatego S: Stephan pierwßy Męczennik do wáßych żydow mowił: Ktorego z Actor: 7. Proroków nie prześladowáli oycowie wáßzy? y zabili tych, ktorzy opowiadáli o przyściu Sprawiedliwego, ktoregoście wy teraz zdraycámi y mężoboycami byli.

Z Y D

DWVDZIESTY CZWARTY ZNAK IEST O MESSIASZV

Actor 3. Że Apostoł wasz Piotr mowiąc do żydow naszych; Chrystusa názwał Prorokiem, przypominaiąc słowa Moyzeszowe do Oycow nászych mowione: Proroka wzbudzi wam Pan Bog wász z Braciey wászey, iáko mnie, onego słuchać będziecie, wedle wszystkie co kolwiek wám mowić będzie, y stánieście, wszelka dusza, ktora by nie słuchała Proroka onego, będzie wykorzeniona z ludu, to Actor: 7. w Dzieiach Apostolskich, Cap: 3. także y Cap: 7, czytałem, gdzie wász pierwszy Męczennik Stephá, Chrystusa Prorokiem nazywá, też słowa Moyżeszowe, do żydow nászych mowione przywodząc, zktorych słow zrozumieć możemy. że Chrystus wasz nie iest Messiasz, ponieważ iest Prorokiem, bo

wszys

wszyscy Prorocy o Messiaszu przyszłym prorokowáli, á żáden znich Messiaszemsię nienázywał, záczym y Chrystus wasz będąc Prorokiem, o Messiászu przyszłym prorokować musiał, á sám niebył Messiászem, czemużsie wy Chrześciánie swemu Apostołowi Piotrowi y pierwszemu Męczénikowi Stephanowi sprzeciwiácie? ktorzy Chrystusá Prorokiem, nie Messiászem nazywáli, á wy go Messiászé nazywácie?

CHRZESCIANIN

Dlá rożnych swoich vczynkow; Chrystus tytułami sie roznemi nazywa, v Proroká Izaiáßa Cap: 9. nazywá sie: Wielkiey Rády Anioł, Ociec przyszłego wieku, nazywáśie Przedziwny, Rádny, ták że y Prorokiem od Moyżeßa waßego Zakonodáwcy, y od Apostoła Piotra, y od pierwßego Męczennika Stephána nazwany. Bo Chrystus wiele rzeczy przyßłych; iáko Prorok ludziom oznáymił, ktore wßystkie rzeczy sie wypełniły y ziściły, pierwßy ráz oznáymił Chrystus o przyßłym zburzeniu Jeruzálem, y upádku národu żydowskiego. Drugi ráz oznáymił o Cudach, ktore mieli Apostołowie y inni Chrześciánie wierni czynić. Trzeći ráz oznáymił o wielkim prześladowániu, ktore mieli Apostołowie; y Chrześciánie inßy naswiećie cierpieć. Czwarty ráz oznaymił otym, że iego Ewangelia powßystkim swiećie; miáła bydź przepowiędziána. Piąty raz oznáymił, że Cerkiew iego powßystkim swiećie miała sie rozßerzyć. Szosty ráz oznaymił, że táż Cerkiew miedzy wßystkiemi narodámi w prześladowániu y w utrapieniu zostáiąc; iednak do skończenia swiáta miáła trwáć niezwyćiężona y zo-

Isaiæ: 9. w Greckiey Bibliey ták na pisano.

stawać. Siodmy raz oznaymił Chrystus o śmierći swoiey y o zmárłych wstániu swoim, że na Krzyżu miał vmrzeć y Trzeciego dnia zmárłych wstać, te wszystkie Prorocstwa Chrystusowe się ziściły y wypełniły, bo Ieruzalem iest zburzone, y Krolestwo żydowskie vpadło, Dotego Apostołowie y Naśladowcy ich niezliczone Cuda czynili, y teraz czynią, Dotego prześladowanie wielkie Apostołowie y Chrześciánie insży cierpieli, y teraz cierpią, Dotego Ewangelia Chrystusowa iuż powszystkim Swiećie iest przepowiedziana, Dotego Cerkiew Chrystusowa po wszystkim Swiećie się rozszerzyła, Dotego zostáiąc w prześladowániu między narodámi roznemi; táż Cerkiew trwa niezwyciężona doskonałego Swiáta. Dotego według swego proroctwa; Chrystus na Krzyżu vmarł, y Trzeciego dnia wstał zmarłych, zaczym słusznie On Prorokiem się nazywa, iednak on o Messiászu drugim nie Prorokował, ale siebie samego Messiászem názwał, bo w Ewangelicy S: iest napisáno: że Samarytanka gdy do Chrystusa mowiła: Wiemy że przydzie Messiász, ktorego zowią Chrystusem, gdy ten przydzie, oznáymi nam wszystko, odpowiedział Samarytánce Chrystus: Iám iest, ktory z tobą mowię. Ieszcze y to pewny znak iest, z ktorego zrozumieć możecie, iż Chrystus iest Messiasz Prawdziwy, ponieważ przed przyściem Chrystusowym; czynił Bog Cuda rozmaite między waszemi żydámi, y bronił ich od niebezpieczeństwa y od smierći, bo w Babilonie trzech Młodzieńcow, Sydrácha, Mysácha, y Abdenágo obronił od ognia; w piec ognisty wrzuconych, także Proroka Daniełá od pászczek

Lwich

Zoan: 4.

Dan: 3.

Dan: 14.

Lwich obronił, gdy on był wdół między Lwy wrzucony, potym gdy zniewoley Bábilonskiey żydzi wászy wyszli; náten czás Bog czynił Cuda między niemi, aż do przyścia Chrystusowego, bo Heliodorus z Cerkwi Jerozolimskiey gdy chciał skárby brać, 2. Mach: 3.
náten czás Aniołowie mu się pokazali, ktorzy Heliodora bili, y niedopuścili mu skárbow brać z Cerkwi Jerozolimskiey, oczym napisáno w Xięgach Machabeyskich, także Judász Machabeyczyk, gdy woyna toczył z nieprzyiacielámi, y Bogu się modlił, 2. Mach: 10.
náten czás piec mężow z Nieba na koniách; nieprzyiaciołom iego się pokazali, ktorzy Machabeusza y woysko iego bronili, a nieprzyiaciół iego zabijali, teraz zaś po przyściu Chrystusowym; ieszcze Bog żadnego Cuda między wászemi żydámi nie vczynił dlátego, bo przed Przyściem Chrystusowym; żydzi wászy byli wierni, ponieważ się spodziewáli, że Messiász na swiát przydzie, y wierzyli w nie, záczym Bog Cuda czynił między wiernemi żydámi wászemi, áż do Przyścia Chrystusowego, á gdy Chrystus obiecány Messiász na swiát przyszedł; nieprzyięli go wászy żydzi, y nie wwierzyli w niego, y zostáli niewiernemi, dlatego też Bog żadne° iuż Cuda między waszemi żydámi niewiernemi nieczyni, y od niebezpieczeństwa y od nieprzyiációł wás niebroni, záczym ieśli chcesz żydzie Cud iáki mieć od Bogá; wwierz w Chrystusa Messiásza y Boga Prawdziwego, ponieważ rozmawiáiąc teraz zemną; słyszałeś, że nie tylko między naszemi Chrześcianámi; ale y między wászemi żydámi mnogie vstawicznie Chrystus Cuda czyni.

ZYD

TE Proroctwa y Figury y wszystkie znáki insze o Messiászu napisáne y ná Chrystusie wypełnione; pokazuią Chrystusa waszego bydź Messiászem, iednak niemogę ia Chrystusa ieszcze za Messiasza mieć Prawdziwe°, dlatego, że mi tu między Proroctwami y Figurami y znakámi inszemi; o Messiászu napisanemi y ná Chrystusie wypełnionemi; żadnego z tálmudu naszego niepokazałeś dowodu y znáku, zktoregobyśmy zrozumieć doskonále mogli, że Chrystus wász iest Messiasz prawdziwy.

CHRZESCIANIN

WJedza náßy Chrześciánie, że wáßy żydzi glupi talmud swoy máią w wielkim poßanowániu/bo respons żydom od Messiáßa z Raiu dány; táka ma wsobie nauke, że talmud napisał Jozweben Lewi; Rabin tak bárzo vczony/iż gdy naniego żyd grzeßny poyzrzał/ záraz vmrzeć musiał/co widzac Beg: prosił Rabina onego/ żeby zposrzodku ludziey wyiedł/ bo wieleby żydow dlaniego pomarło/ woßedßy tedy zposrzodku ludziey Jozwebē Lewi; puścił sie do Raiu z bachorem iednym/ y przyßedł do Damáßku/ y tám sie zakopáł po ßyie w piásku/ y mießkał wnim trzynáście lat/ á wkożdą Subotę Baránа sobie stworzył/ ktorego im ogien vpiekł zniebá zstapiwßy. támże talmud pisał/ á gdy mucha álbo komar na papierze vsiadł/ záraz go płomień z nieba zstapiwßy spálił. dlatego na hánbę wáßym żydom; á náßym Chrześciánō dla śmiechu; przypomnie tu niektore báśnie albo ráczey bluznierstwa; wtalmudzie

Respons żydom od Messiáßa z Raiu dány.

Talmud Ordine 1. tract 4. disctinctiō 3.

wáßym

wáßym napisáne: gdy ordine 1 tractátu 4, distinctione 3, talmud waß mowi: że Bog przed stworzeniem świátaszchroniał się prożnowánia; budował świáty rożne/ potym psował y znowu naprawował/ áż poki nieuczyniwßysie budować; ten zbudował swiat/ ktory teraz widzimy/ czy toż nieblużnierstwo ießcze Ordine 4, tractatu 6, distinctione 1, Talmud waß mowi: że Bog rostázał żydom kożdego miesiąca nowego ofiáre przynosić; dla zgładzenia grzechu od Boga vczynionego naten czas/ gdy niesprawiedliwie Bog od Miesiąca odiął świátłość/ y dał słońcu/ czy toż nie bluznierstwo? Jeßcze Ordine 2, tractatu 8, distinctione 5, talmud waß mowi: że Bog kożde° dnia wkłáda bindę rzemienną na głowę swoią/ y odziewá sie ßáta biáła/ y vpadßy na kolána sie modli/ czy toż nieblużnierstwo? Jeßcze Petrus Alphonsus z żydá, Chrześcianin w Xiędze swey przeciw żydow napisaney; spomina inße bluznierstwa wáßych tálmudistow/ktorzy mowią: że Bog tylko na zachodzie sie znayduie/ dlatego/ że wßystkie gwiazdy na záchod idą/ y tám sie Bogu modlą/ á te gwiazdy woyskiem niebieskim nazywáią. Jeßcze Michael Tleánder in Erotemátis linguæ S: spomina inße bluznierstwa wáßych talmudystow; ktorzy mowią: że Bog kożdego dnia vczysis talmudu/ żeby według talmudskiey nauki; Niebem y ziemią rządził/ y vczynki inße czynił/ trudne zaś kwestye w talmudzie napisáne; ktorych Bog y Aniołowie niemogą zrozumieć y tłumáczyć/ do talmudystow Bog z Nieba odsyła dla tłumáczenia/ álbo też wysławßy duße z ciáła iakiego talmudysty; y do Nieba przyniosßy; káże tey trudne kwestye talmu-

Ordine 4. tractat 6. distinctione 1.

Ordine 2. tractat 8. distinctiō: 5

Petrus Alphonsi: ex Iudæo Christ: in lib: contra Iudæi: scripto

Theat ū vitæ humanæ lib: 4. fol: 155.

Michael Neander in Erotemátis linguæ. S: Theatr: vitæ humanæ lib: 7. fol: 319.

dskie

ſtkie ekumáczyć. ztych bluźnierſtw talmutſtich kożdy człowiek zrozumieć może, że wy żydzi Boga niewymowna doſkonáłość maiącego; czynicie niedoſkonáły y cieleſnym; ktory ieſt Duch, czynicie wßyſtko wiedzącego Boga niepmieiętnym, przypiſuiecie nieſprawiedliwość Bogu, ktory ieſt ſama ſprawiedliwość, wßechmogącego Bogá nazywácie niemocnym, y mowicie; że wßędy znayduiący ſię Bog, nie wßędzie; ále na pewny mieyſcu; na zachodzie ſię znayduie, y dwoch Bogow bydź przyznawácie, gdy mowicie: że ſię Bog modli, bo nie ſobie ſamemu chyba drugiemu ſię Bogu modli. czy takiemiż bluźnierſtwámi talmutſkiemi y báśniámi fałßywemi; Prawdziwego Meſſiáßa powinien ia tobie pokazywać? czy nietepiey mnie Prawdziwego Meſſiaßa prawdziwemi Proroctwámi y figurámi y znakámi inßemi; o Meſſiáßu Prawdziwym napiſánemi y na Chryſtuſie wypełnionemi tobie pokazáć ktoremi iuż doſtatecznie Meſſiáßa prawdziwego pokazałem, dlatego Chryſtus ták nám káże, iáko Apoſtołom ſwoim kázał chronić ſię fałßywey nauki żydowſkiey, mowiąc: Strzeżćieſię kwáſu pharyzeyſkiego y ſadduceyſkiego, &c: wtenczás zrozumieli, iż nie mowił, áby ſię ſtrzegli kwáſu chlebowego, ale nauki pharyzeyſkiey y ſadduceyſkiey.

Math: 16.

ZYD

CHryſtus wáſz Rabinow náſzych náukę chwáli, y kázał Apoſtołom ſwoim ona zachowáć, tylko vczynki Rabinow náſzych gánił, y kázał ſię ich chronić, mowiąc: Naſtolicy Moyżeſzowey vſiedli Vczyćiele Zakonu y Pharyzeuſzowie, przetoż wſzy-

wſzyſtko co kolwiek by wám powiadáli; zachowuyćie y czyńcie, ále podług ſpráw a ſkutkow ich nieczyńćie, boć powiadáią a nieczynią. zátym teraz wy Chrześćiánie powinniśćie Talmudu naſzego náukę zachowáć, y Chryſtuſá zá Meſſiaſza nie przymowáć, ponieważ w Talmudzie ta nauka ſię znayduie, ktora Rabinowie náſzy przy bytności Chryſtuſowey przepowiádáli, y iego za Meſſiaſza mieć niekazáli.

CHRZESCIANIN

CHwálił Chryſtus Rabinow wßych náukę táką, y kázał Apoſtołom zachowáć ona, ktora niebyła przeciwna Meſſiaßowi prawdziwemu Chryſtuſowi y zakonowi, á te nauke ich gánił, y kázał ſię onej Apoſtołom chronić, mowiąc: Strzeżcie ſię kwáſu Pharyzeyſkiego y ſadduceyſkiego, &c: ktora nauka Chryſtuſowi prawdziwemu Meſſiaßowi; y Zakonowi była przeciwna. zátym gluchiąc prawdziwey nauki Apoſtoła Andrzeia; vwierz żydzie w Chryſtuſa Prawdziwego Meſſiáßa y Boga, y przepowiáday Chryſtuſá ſwoim żydom niewiernym, y prowadź ich do Chryſtuſa, iáko Apoſtoł Andrzey vwierzył w Chryſtuſa prawdziwego Boga y Meſſiáßa, y przepowiádał Chryſtuſa bráciu ſwemu Symonowi, mowiąc do niego: Naleźliśmy Meſſiaſza, co ſię wykłáda: Chryſtus, y przywiodł go do IEZVSA. Ioan: 1.

Tego Messiasz prawdziwy nazwána; dáie pod rozsądek Cerkwi Swiętey / Katholickiey / Apostolskiey / Wschodniey / ktorey iestem nayuniżeyszym posłuszńikiem / y ktorey nauke echotnie przymuie y zachowuie / bo Cerkiew Swięta iest Słupem y vmocnieniem prawdy / zepraw dziwa y niepodmienna nauke Chrystusowa y Apostolska y Prorocka; do skończenia świáta zachowuie / dlatego Apostoł Páwel do Tymotheusza mowi: Zebyś wiedział; iákobyś się miał w Domu Bożym sprawować, ktory dom iest Cerkwią Bogá żywego, Słup y vmocnienie Práwdy.

1. Tim: 3.

KONIEC

KONIEC ROZMOWY

RZECZY ZNAMIENITE ZAMYKAIĄCY; w krotce z Xięgi tey zebrane, o Messiaszu prawdziwym napisáne.

A

Aáron, iáka iest roznicá między Aaronowym Kapłáństwem y Chrystusowym: według porządku Melchisedekowego, List 177.

Antychristowe imie iákie będzie? list, 99,

Adam był Chrześcianinę y o przyściu Chrystusowym y o wcieleniu iego miał wiádomość y obiáwienie, ktorego czásu? list, 105,

Almá co znáczy w texcie Hebreyskim? list, 58,

Agár służebnica przeznaczáła synagogę żydowską, list, 178,

B

Bozka operátia nászey operátiey pomágá, list, 201

Bog nieiest pościgniony od natury człowieczey, z ktorąsię ziednoczył, list, 75:

Brácia Chrystusowi co záczsa? list, 61,

Bluźnierstwa żydowskie przeciw Chrystusa y przeczystey Pánny Bogárodzicy, y przeciw Apostołow, list, 265,

Bethlehem dwoiaki ieden w Iudskiey ziemi, drugi w galileiey, list, 56,

C

Cerkiew Chrześciańská zewszystkich ludziey od początku áż do skáczenia świáta mieszkaiących iedna iest zgromadzona. list, 110

Cerkiew nazywasie Krolewstwem, do ktorego Chrystus żydow prowádzi. list, 231.

Cerkiew sie nazywa Ierozolima, krory Chrystus zbudo

zbudował y naprawił, list, 247,
Cerkwie Chrześciáńskie żydzi palili, list, 101.
Cerkwie y modlitewnie chrześciáńskie żydzi mijaiąc; co mowią? list, 166
Cyrograph iaki Chrystus podarpał? list, 109.
Ciała, Kości, y insze Reliquie S. dla iákich przyczyn my szanuiemy: list, 124,
Chorągwie żydowskie z málowaniem roznym y z mądremi napisámi, list, 51.
Czarownicy rozni się znayduią, list, 53.
Mleko Chrześciáńskie żydzi dla czárow kupuią, że by Chrześcián wygubili, list, 196.

D

Duch Sátanas Boga prosi, iákże? list, 185.
duch zły w bałwánie apollinowy o Chrystusowym przyściu oznáymował, mowiąc słowa iákie? list, 151.
Diábeł w osobie Anioła świątłego iednemu zakonnikowi się pokázuiąc, ofzukał go, y vczynił żydem, list, 304.
Diábli nad żydámi nie máią, y iák chcą mogą im fzkodzić, list, 140.
Dzieci Chrześciáńskie żydzi morduią y zabijaią, y krew ich sobie chowáią, dla czego? list, 193.

E

Ewchariftiá, Chrystusa iáko dzieciątko máłe w Sakramencie Ewchariftiey żyd widział, list, 174.
ieden żydek máły kommunikowáwszy Sakrámentem Ewchariftiey, w piecu ogniftym niezgorzał, list, 174.
Elohim cośie znáczy w Hebrayskim ięzyku? list. 207.

F

Figury rożne przeznaczáły Messiásza przyszłego, y na Chrystusie wypełniły-się, list, 186.
Fortel, żydzi roznemi fortelámi odwodzą odwiáry Chrześciáńskiey do żydow st.

tam się zadłużył y vnárł, list 133.

T

Troycę Przenaświętszą ili duchowie w bałwánach mieszkaiący wyznáváli. list 217,
mie Troycy S: złym duchom iest strászne, od ktorego precż vćiekáią, list 218.
Triánguł instrument mathemátycki pokazuie nám, iak się Chrystus máły w máłey Hostiey zamieszcza, list 170,
Tálmud, bluźnierstwa y náśnie smiechu godne o Chrystusie w Talmudzie żydowskim napisane, list 266,
Tálmud kto napisał? y ieh[e] ie w nim báśnie y bluźnierstwa przeciw Bogá nego znayduią? list 319
Hypost[a]s iáka będzie mieć dno iest, as w dzień ostátni? list 88.
Hyperdulia należy? y cesárz rozgnie Antiochiyczyznowu obraz iego znie

W

Wiáry prawdziwey znaki rożne, list 112.
do Wiáry przymuszać nie trzeba, list 114.
Woda znikneła, w ktorey się miał Krzcić żyd Szálbierz, list 86,
Wodę żydzi trucizną dla Chrześcián zarazili, od ktorey wiele Chrześcián vmárło, list 194.

X

Xięgi fałszować y odrzucać y kryć potáiemnie żydzi zwykli, ktore im Chrystusa przed oczy stáwia, list 270.
Xięgę żyd w ziemi ználazł. co tám o Chrystusie napisano? list 192

Z

Zámbry żyd czárownik, list 104.
Zatwárdziáłość, nie Bogá ale Phárao sám zatwardziá-

zbudowáł y naprawił, list, 247,
Cerkwie Chrześciáńskie żydzi palili, list, 201.
Cerkwie y modlitewnie chrześciáńskie żydzi mijaiąc; co mowią? list, 266
Cyrograph iaki Chrystus podárpáł? list, 109.
Ciała, Kości, y insze Reliquie S. dla iákich przyczyn my szanuiemy: list, 114,
Chorągwie żydowskie z málowaniem roznym y z mądremi napisámi, list, 51.
Czárownicy rozni się znayduią, list, 53.
Mleko Chrześciáńskie żydzi dla czárow kupuią, że by Chrześcián wygubili, list, 196.

D

Duch Szanas Boga prosi, iákże? list, 185.
duch zły w bałwánie apollinowy o Chrystusowym przyściu oznáymował, mowiąc słowa iákie? list, 151.
Diábeł w osobie Anioła świątłego iednemu zakonnikowi się pokázuiąc, ofzukał go, y vczynił żydem, list, 304.
Diábli nad żydámi mocą máią, y iák chcą mogą im fzkodzić, list, 140.
Dzieci Chrześciáńskie żydzi morduią y zabijaią, y krew ich sobie chowáią, dla czego? list, 293.

E

Ewchariftiá, Chrystusa iáko dzieciątko máłe w Sakramencie Ewchariftiey żyd widział, list, 174.
ieden żydek máły kommunikowáwszy Sakráment Ewchariftiey, w piecu ogniftym niezgorzał, list, 174.
Elohim cofie znáczy w Hebrayfkim ięzyku? list. 207

F

Figury rozne przeznacżały Messiásza przyszłego na Chrystusie wypełniáły się, list, 25.
Fortel, żydzi rozne gdy go telámi odwodzą, [illegible]no, Chrześciáńskie [illegible] y tá-

y tam się zádłużyi y vmarł, list 135.

T

Troycę Przenaświętszą zli duchowie w bałwánach mieszkaiący wyznáwáli. list 217,
imie Troycy S. złym duchom iest strásżne, od ktorego precż vciekáią, list 218.
Triángul instrument máthemátycki pokazuie nám, iak się Chrystus cáły w máley Hostiey zmieszcża, list 170,
Tálmud, bluźnierstwa y báśnie smiechu godne o Chrystusie w Talmudzie żydowskim napisane, list 266,
Tálmud kto napisał? y iákie w nim báśnie y bluźnierstwa przeciw Bogá się znayduią? list 319
Tárcze iáką będzie mieć Chrystus w dzień ostátni? list 88.
Theodozy cesárz rozgniewał się na Antiochyczykow, że obraz iego znieważyli, list 154

V

Vszy żydom zábunty podniesione obrzynáno, list 302,

W

Wiary prawdziwey znaki rożne, list 112.
do Wiáry przymuszać nie trzeba, list 114.
Woda zniknęła, w ktorey się miáł Krzcić żyd Szalbierz, list 86,
Wodę żydzi trucizną dla Chrześcián zarazili, od ktorey wiele Chrześcián vmárło, list 294.

X

Xięgi fałszować y odrzucać, y kryć potáiemnie żydzi zwykli, ktore im Chrystusa przed oczy stáwią, list 270.
Xięgę żyd w ziemi ználazł, co tám o Chrystusie napisano? list 192

Z

Zámbry żyd czárownik, list 104.
Zatwárdziáłość, nie Bog ale Phárao sám zatwar-

działałości swey własną był przyczyną, list 149,
Zákon iest trojáki, Morálny, Iudiciálny, y Ceremoniálny, list 9,
Zmártwych wstánie, Chrystus po zmartwych wstániu swoim wiele rázy ludziom się pokázał? list 138,
Złodziey, żydzi od złodzieiow kradzione rzeczy biorą y chowáią, y sámi są złodzieie, list 197,
Żydzi Chrystusá y chrześcián koždego dnia przeklináią, list 276,
Ieść y pić y żadnego Towarzystwa mieć z żydámi Chrześciánom się niegodzi, list 275,
Zydzi przed skończeniem swiátá do Chrystusá się nawrocą, list 95.
Żydzi, ktorzy lubo gwałtem są o krzczeni, niepowinni iuż odwiáry Chrześciáńskiey odstępować, list 114.
Żydzi są Arheistæ; Boga niemaiący, list 37.
Żydzi zá błogosławieństwo sobie máią Chrześcian oszukiwać, y máiętnośći im odcymować, list 298.
Żydzi w przedáwániu Chrześcián oszukiwaią, list, 297,
żydowką w Krakowie chrześciánka została; zá omámieniē żydowskim, list 304.
żydzi Chrześcian przymuszáią vtrapienić, żeby od Chrystusá odstąpili, y żydowski zákon przyięli, list 279.

PODZIĘKOWANIE.

MEssiaßu Prawdziwy JEZU Chryſte Synu Boży; Ty mowiłeś: Iám Alpha y Omega; Początek y Koniec, bo kożde stworzenie gdy bydz począyna y kończy ſię, Ty począyna ß one działać y kończyć zwykłeś, Ty ieſteś y tey Xięgi MESSIASZ PRAWDZIWY nazwáney: Alpha y Omega; Początek y Koniec, bo Ty ta Xięgę przezemnie począłeś działać y skończyłeś, zá to tedy Xięgę od Ciebie począta y skończona; niechay Tobie Synu Boży, y Oycowi Twemu, y Duchowi S: będzie podziękowánie, Błogoſławieństwo, Wielmożność, Cześć, Pokłon y Chwała nieſkończona, ponieważ iáko Ty Synu Boży ieſteś Alpha y Omega, ták y Oćiec Twoy z Toba iedno Bostwo maiący; Tey Xięgi ieſt Alpha y Omega, y Duch S: Oycowi y Tobie Jedynoiſtny; Tey Xięgi Jeſt Alpha y Omega; Początek y Koniec.

CZYTELNIKV ŁASKAWY,

PRzed Czytániem tey Xięgi: chciey łáskę swą mnie y sobie samemu w tem oświádczyć, wziąć pioro, y niektore tu pomyłki poprawić tak:

Wiem, list 29, pagina 2, wierß 16, popraw y nápiß: wie,
Mowiąc, list 37, pagina 1, wierß 9, popráw: mowia,
Pobudził Bog, list 39, pagina 1, wierß 4, nápiß: pobudził Pán,
Zbudowáli, list 39, pagina 1, wierß 11, támże: budowáli,
Mardocheuß, list 41, pagina 2, wierß 25, popraw: Mardocheuß.
Ad Galátos, list 61, pagina 2, wierß 2, nápiß: ad Galátas.
Theodorza, list 70, pagina 2, wierß 8, popráw y nápiß: Theodora,
Opowiadáła, list 78, pagina 2, wierß 1, nápiß: odpowiadáła.
Látriæ, list 81, pagina 1, wierß 7, napiß: Latria,
Mocen, list 89, pagina 1, wierß 15, poprácz: mocny,
Przyßley, list 163, pagina 1, wierß 5, napiß przeßley,
Nonquam, list 198, pagina 2, wierß 1, nápiß: Nunquám,
Wlacedemonicy, list 263, página 1, wierß ostátni, napiß: w Lacedemonie.
Pomagaią, list 297, pagi 1, wierß 26, napiß: pomagáią.
Odzieciey, list 305, pagina 2, wierß 30, nápiß: odzieciey.

BIBLIOTHECA SEMINARII ARCH. IN BIALYSTOK
Nr. S-579